ISSN 1899-5829

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Medical Library Forum

R. 4 2011 Nr 2(8)

UNIWERSYTET MEDYCZNY W ŁODZI

Czasopismo współfinansowane przez uczelnie medyczne: Bydgoszcz – CM UMK, Gdańsk – GUMed, Lublin – UM, Łodź – UM, Poznań – UM, Szczecin – PUM, Warszawa – CMKP, Warszawa – WUM, Wrocław – AM

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH – Medical Library Forum: półrocznik / red. nacz. Ryszard Żmuda. Łódź: Uniw. Med., 2010 (Łódź: Druk. i Introlig. „Oprawa"). – 2011 R. 4 nr 2 (8) s. 650, il., portr., tab., wykr., bibliogr., Sum., 24 cm, 300 egz., 50 zł.

Rada Programowa: prof. dr hab. Jacek Bartkowiak - przewodniczący (Łódź), prof. dr hab. Maria Chosia (Szczecin), prof. dr hab. Gerard Drewa (Bydgoszcz)

Członkowie Redakcji: mgr Renata Birska (Lublin), mgr Dagmara Budek (Szczecin), mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk (Białystok), mgr inż. Anna Grygorowicz (Gdańsk), dr Bożena Jaskowska (Rzeszów), dr Danuta Konieczna (Olsztyn), dr Barbara Niedźwiedzka (Kraków), dr Krzysztof Nierzwicki (Bydgoszcz), dr Krzysztof Noga (Katowice), mgr Ewa Nowak (Katowice) , mgr Aniela Piotrowicz (Poznań), dr Jolanta Przyłuska (Łódź), mgr Renata Seweryniak (Warszawa) - sekretarz redakcji, mgr Renata Sławińska (Wrocław), mgr Irmina Utrata (Warszawa), mgr Anna Uryga (Kraków), dr Ryszard Żmuda (Łódź) - redaktor naczelny

Recenzent: prof. dr hab. Maria Pidłypczak-Majerowicz

Projekt okładki: lic. Agnieszka Gwoździńska

Skład komputerowy: mgr Monika Komperda, mgr Alicja Malinowska

Prace techniczne: mgr Joanna Krzewińska

Wersja on-line: mgr Piotr Kołodziejski

Korekta: dr Barbara Grala-Kociak, mgr Barbara Mikulska, mgr Izabela Nowakowska, mgr Anna Strumiłło, Jadwiga Ścierwicka

ISSN 1899-5829

Wydawca: Uniwersytet Medyczny w Łodzi
90–419 Łódź, al. Kościuszki 4
Biuro Promocji i Wydawnictw UM
90–647 Łódź, pl. Hallera 1

Druk: Drukarnia i Introligatornia OPRAWA Sp. z o.o
90–019 Łódź, ul. Dowborczyków 17,
tel. 607 270 411, e-mail: oprawa@oprawa.biz

Adres Redakcji: Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
90-151 Łódź, ul. Muszyńskiego 2, tel. 42 677 92 62, fax 42 679 06 56
e-mail: bg.sekretariat@umed.lodz.pl; http://www.bg.umed.lodz.pl

SPIS TREŚCI

Forum Bibliotek Medycznych

Ludwik Grzebień: Przedmowa Rektora Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum" w Krakowie 5

Ryszard Żmuda: Ósmy numer *Forum Bibliotek Medycznych* 7

Artykuły

Bolesław Howorka: Autorskie prawa osobiste i cytowanie czyli o plagiacie i cytacie 9

Maria Jakubowska: Wolontariat pracowniczy w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi 29

Biblioteki uczelniane

Halina Brzezińska-Stec: Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku w nowym gmachu - z perspektywy pięcioletnich doświadczeń ...43

Grażyna Jaśkowiak: Biblioteka Główna Uniwersytetu Gdańskiego 58

Dariusz Pawelec, Jadwiga Witek: Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka w Katowicach – przed otwarciem 74

Danuta Kapinos: Architektura, zasobność i usługi sprzyjają nauce. Biblioteka Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach 87

Władysław Szczęch: Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie 95

Elżbieta Skubała, Anna Kazan: Nowoczesna biblioteka naukowa Politechniki Łódzkiej w starej fabryce 118

Tomasz Piestrzyński: Architektura i rozwiązania technologiczne w nowoczesnej bibliotece akademickiej na przykładzie nowego gmachu Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego 138

Danuta Konieczna: Nowy gmach Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie 156

Małgorzata Walczak-Wójciak: Wykorzystanie źródeł informacji medycznej przez użytkowników Biblioteki Uniwersyteckiej UWM w Olsztynie 173

Scholastyka Baran, Katarzyna Bikowska: Transformacja zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej UWM w Olsztynie z zakresu nauk medycznych 184

Małgorzata Furgał: Co nowego w Bibliotece Politechniki Poznańskiej? 201

Bożena Jaskowska: Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego – wczoraj i dziś 210

Lilianna Nalewajska: Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie - od tradycji do nowoczesności 227

Biografistyka

Magdalena Rzadkowolska: Polskie słowniki biograficzne – próba charakterystyki 243
Ryszard Żmuda: „Leksykon biograficzny uczonych" i „Słownik pracowników bibliotek medycznych" na łamach *Forum Bibliotek Medycznych* 299

Programy edukacyjne

Barbara Niedźwiedzka, Irene Hunskår, Małgorzata Sieradzka-Fleituch, Regina Kűfner-Lein, Hege Slatsjøe, Anne Stenhammer: Doświadczenia i wnioski z realizacji polsko-norweskiego projektu „MedLib Train" 321
Renata Sławińska: Wspólna platforma edukacyjna w zakresie dydaktyki podyplomowej - projekt bibliotek uczelni medycznych 330

Materiały dydaktyczne dla doktorantów

Naukowa informacja medyczna.....335

Metodyka pisania dysertacji

Zdzisław Szkutnik: Zasady opisu bibliograficznego i redagowanie przypisów w pracach dyplomowych 434

Informatory

Anna Koza: Informator o archiwach uczelni medycznych 452

Słownik pracowników bibliotek medycznych

Krzysztof Włodarczyk: Prof. dr hab. Wiktor GRZYWO-DĄBROWSKI (1885-1998), Warszawa-AM s. 487; Halina Dusińska: Prof. dr hab. Janusz KAPUŚCIK (1932-1999), Warszawa-AM/GBL s. 498; Halina Dusińska: Prof. dr hab. Stanisław KONOPKA (1896-1982), Warszawa-GBL s. 522; Ryszard Żmuda: Prof. dr hab. Zenobiusz KOZIK (ur. 1928), Kraków-AM s. 551; Anna Strumiłło: Prof. dr hab. Jerzy SUPADY (ur. 1941), Łódź-AM s. 562; Piotr Tomasz Cichocki: Prof. dr Jan SZMURŁO (1867-1952), Łódź-AM s. 579; Ewa Włostowska: Prof. dr hab. Feliks Teodor WIDY-WIRSKI (1907-1982), Warszawa-GBL s. 595; Jan Dąbrowski: Prof. dr Zdzisław WIKTOR (1911-1970), Wrocław-AM s. 606; Jan Dąbrowski: Prof. dr hab. Witołd ZIEMBICKI (1974-1950), Wrocław-AM s. 625

Recenzja

Maria Pidłypczak-Majerowicz: *Forum Bibliotek Medycznych* 2011 R. 4 nr 2 (8) 645

Summary

Bogumiła Bruc: Summary of the *Medical Library Forum* 649

Prof. dr hab. Ludwik Grzebień SJ
Kraków, WSF-P

PRZEDMOWA REKTORA WYŻSZEJ SZKOŁY FILOZOFICZNO-PEDAGOGICZNEJ „IGNATIANUM" W KRAKOWIE

Piszę głównie jako historyk nauki polskiej, wieloletni bibliotekarz, były dyrektor wydawnictwa i szef krakowskiej wyższej uczelni. Całe życie pracowałem w dziedzinie humanistyki, a medycyna była i jest tak bardzo bliska humanistyce. W dziejach nauki i kultury te dwie dziedziny były ze sobą ściśle złączone.

Jako bibliotekarz zajmujący się starymi polskimi księgozbiorami byłem zainteresowany odczytywaniem dawnych zasobów medycznych bibliotek polskich. Mam świadomość niedomogów dawnej informacji bibliotecznej i trudności z dotarciem do niej. Od lat badałem też przeszłość wielu polskich lekarzy i przedstawicieli innych zawodów dla tworzonych przeze mnie słowników biograficznych i zauważam jak uboga była i jest nasza polska literatura w tym zakresie, szczególnie literatura regionalna, środowiskowa, ale też różnych ośrodków naukowych. A dla szybkiego poznania nowych osiągnięć polskiej i zagranicznej medycyny, dla żyjącego dziś człowieka, trawionego różnymi dolegliwościami, jak ważny i pocieszający jest każdy wynalazek, każde osiągnięcie współczesnej medycyny. Najszybciej możemy go poznać drogą internetową, właśnie poprzez ukazywanie się różnych periodyków w wersji elektronicznej.

Nasza Uczelnia, która od 1 X 2011 roku zmieniła nazwę na Akademia Ignatianum w Krakowie, posiadając własne Wydawnictwo opiera się niemal wyłącznie na wymianie swoich wydawnictw z innymi bibliotekami naukowymi, a Internet jako wynalazek naszych czasów jest tu bezcenny.

Niezwykle cenne są więc szczególnie na stronie internetowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi wszelkiego rodzaju wiadomości dotyczące najnowszych encyklopedii, informatorów, słowników, bibliografii i katalogów. Za nie szczególnie redaktorom dziękujemy!

Po ukazaniu się siedmiu numerów półrocznika „*Forum Bibliotek Medycznych*" nasuwa się refleksja: nie tylko przeszłość, ale i współczesność jest bardzo ważna.

Każdy może znaleźć w nich interesujące informacje, a wszystko to dla dobra nauki i historii polskiej.

W jednym ze wstępów przeczytałem jakże trafne myśli medyka, filozofa i humanisty dra Antoniego Kępińskiego. Obserwowałem w klinice krakowskiej jako młody ksiądz osobiście ostatnie dni tego człowieka i myśliciela. Wspomnienia te pozostały mi już na zawsze. Jak bardzo potrzeba nam takich autorytetów!

Redakcji i Autorom życzę więc dalszego rozwoju i krzewienia idei wspaniałego dra A. Kępińskiego. Niech nadal ośrodek akademicki w Łodzi zabiega o ułatwienia życia swoim studentom, absolwentom, ale też wszystkim polskim badaczom przeszłości oraz pilnym obserwatorom współczesności.

JM Rektor - prof. dr hab. Ludwik Grzebień SJ[1]

[1] fot. Wojciech Stępniewski

Dr Ryszard Żmuda
Łódź - UM

ÓSMY NUMER
FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Na treść 8 numeru *Forum Bibliotek Medycznych* z 2011 roku składają się artykuły, programy edukacyjne, materiały dydaktyczne z naukowej informacji medycznej dla doktorantów, „Informator o archiwach uczelni medycznych" i „Słownik pracowników bibliotek medycznych".

Nowością na okładce z mapą Polski są dodatkowe nazwy geograficzne – Olsztyn i Rzeszów, ponieważ w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim funkcjonuje Wydział Lekarski, a w Uniwersytecie Rzeszowskim - Wydział Medyczny. Również Rada Programowa została powiększona o nowych członków - dr Danutę Konieczną i dr Bożenę Jaskowską z w/w uczelni.

Zaprezentowano tekst o plagiatach i cytowaniach autorskich mgr Bolesława Howorki, znakomitego poznańskiego prawnika, seniora w gronie dyrektorów uczelnianych bibliotek medycznych.

Przedstawiono kolejną edycję działalności wolontariatu pracowników Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, w którym dr Maria Jakubowska, zachęca zainteresowanych do pracy społecznej na rzecz hospicjów domowych i opieki paliatywnej starzejących się obywateli naszego kraju.

Dyrektorzy, wicedyrektorzy i kierownicy podziwianych w Polsce bibliotek naukowych w Białymstoku (mgr Halina Brzezińska-Stec), Gdańsku (mgr Grażyna Jaśkowiak), Katowicach (prof. dr hab. Dariusz Pawalec, mgr Jadwiga Witek), Kielcach (mgr Danuta Kapinos), Krakowie (mgr Władysław Szczęch), Łodzi (mgr Elżbieta Skubała, mgr Anna Kazan, mgr Tomasz Piestrzyński), Olsztynie (dr Danuta Konieczna), Poznaniu (mgr Małgorzata Furgał), Rzeszowie (dr Bożena Jaskowska) i Warszawie (mgr Lilianna Nalewajska), przybliżyli Szanownym Czytelnikom, znane i cenione książnice uniwersytetów i politechnik, wyróżniające się nowoczesną architekturą oraz nowymi formami pracy, wspomaganymi najwyższej klasy wyposażeniem technicznym.

Poznanie spotykanych tam zalet i minusów oraz zastosowanych rozwiązań może być bardzo pomocne bibliotekom medycznym, które w tej sprawie w znacznym procencie są jeszcze na początku drogi. Sukcesy w tym zakresie można już zobaczyć w Białymstoku, Szczecinie, Bydgoszczy i Poznaniu. W najbliższej przyszłości nastąpi to również w Katowicach, Warszawie i Wrocławiu. Na etapie planowania jest Łódź i Gdańsk, a o innych bibliotekach medycznych, w tym GBL i instytutowych, trudno coś konkretnego powiedzieć.

Z metodyki pisania dysertacji szczegółowo opracowano dwa temty: opis bibliograficzny i przypisy (doc. dr Zdzisław Szkutnik).

Zaprezentowano także polsko-norweski projekt „MedLibTrain" (dr Barbara Niedźwiedzka, Irene Hunskår, mgr Małgorzata Sieradzka-Fleituch, Regina Kűfner-Lein, Hege Slatsjøe, Anne Stenhammer) i platformę edukacyjną Moodle (mgr Renata Sławińska).

Problematykę źródeł informacji i zbiorów bibliotecznych przedstawił prężny zespół z Olsztyna (dr inż. Małgorzata Walczak-Wójciak, dr inż. Scholastyka Baran i mgr Katarzyna Bikowska), a biografistyką zajęli się dr Magdalena Rzadkowolska i dr Ryszard Żmuda z Łodzi.

Ważnym wydawnictwem informacyjnym dla kwerendzistów powinien być „Informator o archiwach uczelni medycznych " (mgr Anna Koza).

W bieżącym numerze *Forum Bibliotek Medycznych* rozpoczynamy druk „Słownika pracowników bibliotek medycznych" (1945-2015), którego hasła biograficzne zawierają obszerny życiorys, w miarę możliwości kompletny spis publikacji, wykaz dysertacji, oraz prac licencjackich i magisterskich, których byli promotorami i recenzentami, oraz bibliografię przedmiotową. Zamieszczono również fotografie opisywanych osobistości. Planujemy ogłosić drukiem ok. 555 haseł, które obejmą zmarłych, emerytowanych i czynnych zawodowo pracowników. W pierwszej kolejności zaprezentowano sylwetki 9 profesorów – dyrektorów/kierowników bibliotek naukowych - uczonych: prof. dr. Wiktora Grzywo-Dąbrowskiego, Warszawa-AM (mgr Krzysztof Włodarczyk); prof. dr. hab. Janusza Jerzego Kapuścika, Warszawa/AM i GBL, i Stanisława Józefa Konopki, Warszawa – GBL (dr Halina Dusińska); prof. dr. hab. Zenobiusza Wincentego Kozika, Kraków – AM (dr Ryszard Żmuda); prof. dr. hab. Jerzego Supadego, Łódź – AM (mgr Anna Strumiłło); prof. dr. Jana Szmurły, Łódź – AM (mgr Piotr Tomasz Cichocki); prof. dr. hab. Feliksa Teodora Widy-Wirskiego, Warszawa-GBL (mgr Ewa Włostkowska); prof. dr. Zdzisława Wiktora i prof. dr. Witołda Ziembickiego, Wrocław – AM (dr Jan Dąbrowski).

Jestem bardzo wdzięczny Ks. prof. dr. hab. Ludwikowi Grzebieniowi SJ za łaskawe napisanie „Przedmowy" do naszego czasopisma. To wielki zaszczyt dla nas i piękny gest światowego formatu wybitnego uczonego: humanisty, historyka i bibliotekoznawcy, byłego Dyrektora trzech instytucji: Wydawnictwa Apostolstwa Modlitwy, Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego i Biblioteki Naukowej Księży Jezuitów oraz Dziekana Wydziału Filozoficznego i Rektora Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum", która 1 X 2011 roku została przemianowana na Akademię Ignatianum w Krakowie.

Uprzejmie dziękuję prof. dr hab. Marii Pidłypczak-Majerowicz, kierownikowi Katedry Bibliotekoznawstwa i Czytelnictwa Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie za zrecenzowanie kolejnego numeru półrocznika bibliotek medycznych.

Słowa serdecznego podziękowania należą się Autorom artykułów i innych opracowań oraz Współpracownikom naszego periodyku, który ma zasięg ogólnopolski i otrzymał w 2010 roku 6 punktów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Jest drukowany w nakładzie 300 egzemplarzy, niezbędnych na wymianę wydawnictw w książnicach (naukowych, uczelnianych) oraz udostępniany online ze strony internetowej Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (http://www.bg.umed.lodz.pl) i z platformy Łódzkiej Reginalnej Biblioteki Cyfrowej CYBRA (http://www.cybra.lodz.pl).

Mgr Bolesław Howorka
Poznań - UM

AUTORSKIE PRAWA OSOBISTE I CYTOWANIE CZYLI O PLAGIACIE I CYTACIE

Abstract

Currently valid law: the act on higher education has obliged senates of universities to regulate the problem of copyright management and kindred laws. It has also determined, among others, the rights and obligations of the university, its staff and students as to the security and the use of these laws. It has also obligated all university teachers to observance these laws.

The object of this text is to point out two important problems, which are regulated by Polish copyright, namely private copyright (art. 16) and prospective infringement of these laws by plagiarism; ascribing contents, whole pieces, compositions, which are work of another author; and, most of all, exploitation of these works in one's pieces without giving information who is the real author of the work piece, quoting without acknowledging/mentioning the name and surname of the author as well as without giving the source, from which the quoted excerpt or shorter work is. (art. 29 and 34).

In this work, some important for the discussed issues court rulings and explanations of suitable/proper/competent ministries were quoted.

Streszczenie

Obowiązująca obecnie ustawa: Prawo o szkolnictwie wyższym zobowiązała senaty uczelni do uregulowania problematyki zarządzania prawami autorskimi oraz prawami pokrewnymi, określenia m. in. praw i obowiązków uczelni oraz jej pracowników i studentów w zakresie ochrony i korzystania z tych praw. Nałożyła także na nauczycieli akademickich obowiązek przestrzegania tych praw.

Celem tego tekstu jest omówienie dwóch bardzo ważnych zagadnień, o których stanowi polskie prawo autorskie, a mianowicie osobistych praw autorskich (art. 16) i ew. naruszenia tych praw przez plagiat, przypisanie sobie treści, utworów, stanowiących dzieło innego twórcy, a przede wszystkim wykorzystania tych dzieł w swoich utworach bez informacji (art. 29), kto

jest rzeczywistym twórcą dzieła, cytowania bez wymienienia imienia i nazwiska twórcy oraz źródła, z którego pochodzi cytowany fragment lub drobny utwór (art. 34).

W tym opracowaniu zacytowane zostały ważne dla omawianych zagadnień orzeczenia sądowe oraz wyjaśnienia odpowiednich ministerstw.

Nauczyciele akademiccy, a także inni pracownicy uczelni powinni wiedzieć, że znowelizowana ostatnio ustawa: Prawo o szkolnictwie wyższym[1] w art. 86c zobowiązuje senat (a w przypadku uczelni niepublicznej organ wskazany w statucie uczelni), do uchwalenia regulaminu zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej, określający m.in. prawa i obowiązki uczelni, pracowników oraz studentów i doktorantów w zakresie ochrony i korzystania z praw autorskich i prawa pokrewnych oraz praw własności przemysłowej. Ponadto art. 132 ust. 1 (w nowym brzmieniu) stanowi: *Wszyscy nauczyciele akademiccy podlegają okresowej ocenie, w szczególności w zakresie należytego wykonywania obowiązków, o których mowa w art. 111, oraz przestrzegania prawa autorskiego i praw pokrewnych, a także prawa własności przemysłowej.*

Wydaje mi się, że w tej sytuacji celowe będzie przypomnienie, i to nie tylko bibliotekarzom, niektórych, moim zdaniem ważnych, przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych[2]. Szczególna uwagę należałoby przede wszystkim zwrócić na treść art. 14 pr. aut. mówiącego o prawach twórcy – pracownika instytucji naukowej, art. 15a pr. aut. dotyczącego praw autorów prac dyplomowych, jak też i na art. 16 i 29 pr. aut., na artykuły mówiące o takich sprawach, jak plagiat i cytat.

Problem plagiatu jest ściśle związany z ochroną autorskich praw osobistych. O tych prawach stanowi art. 16 prawa autorskiego, mówiący, że:

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

1) *autorstwa utworu;*
2) *oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;*
3) *nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;*
4) *decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;*
5) *nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.*

Najważniejsze dla interesującego nas tematu są postanowienia mówiące o tym, że:

[1] Nowelizacja: Dz. U. z 2011 r. Nr 84 poz. 455

[2] Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. J. t. w Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631; zmiany w Dz. U.: z 2006 r. Nr 94, poz. 658 i Nr 121, poz. 843 oraz z 2007 r. Nr 99, poz. 662 i Nr 181, poz. 1293

1) autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie więź utworu z autorem; te prawa nie gasną z upływem czasu, nie ma takiego okresu, po jakim nastąpi zerwanie tej więzi;
2) tych praw nie można się zrzec i nie można ich zbyć, nie mogą być „odsprzedane", a także nie mogą być przedmiotem spadkobrania;
3) twórca ma prawo żądać, aby każda osoba uznawała jego autorstwo, aby informacja o tym, kto jest autorem musiała być przekazywana łącznie z jego dziełem, aby każdy korzystający z utwory był świadomy tego, kto utwór ten stworzył.

Trzeba zawsze pamiętać o tym, że prawo żądania, aby osoby trzecie uznały, że twórca stworzył określony utwór (uznały prawo do autorstwa utworu), pozostaje w ścisłym związku z obowiązkiem osób korzystających z utworu, by zawsze wiedziały kto jest twórcą i ewentualnie, jeśli zaistnieje taka potrzeba, np. podczas korzystania z utworu, aby zawsze informowały o tym inne osoby. Szczególnie ważne jest to wtedy, kiedy twórca we własnym utworze przytacza urywki, a nawet całe drobne utwory innego twórcy. Do takiej sytuacji, do zamieszczenie we własnym utworze fragmentów utworów lub całych, ale drobnych utworów może dochodzić tylko wtedy, gdy jest to uzasadnione i zgodne z przepisami ustawy, a przede wszystkim z art. 29 pr. aut. mówiącym o „prawie cytatu". W takiej sytuacji niezbędne jest przede wszystkim wyraźne oznaczenie cytatu przez zastosowanie cudzysłowu lub innej czcionki (np. kursywy) oraz zamieszczenie informacji o imieniu i nazwisku twórcy przytoczonego urywka tekstu, o źródle, z którego ten tekst pochodzi (o tym mówi art. 34 pr. aut.). Pominięcie takich oznaczeń i informacji może doprowadzić do tego, że czytelnik, osoba korzystająca z utworu uzna przytoczone w nim fragmenty, a także ilustracje, tabele, schematy itp. za przejaw działalności twórczej osoby przytaczającej, a nie autora dzieła, z którego przytoczenie pochodzi. A takie działania uznaje się za plagiat.

*

Plagiat jest czynem zabronionym, a osoba, która dopuszcza się przywłaszczenia sobie autorstwa cudzego utworu jest przestępcą. Art. 115 pr. aut. przewiduje za to przestępstwo karę grzywny, karę ograniczenia wolności, a nawet karę pozbawienia wolności i to do trzech lat.

W ustawie o prawie autorskim nie pada słowo „plagiat". Nie ma także definicji tego pojęcia w innych aktach normatywnych. Dlatego pisząc na ten temat trzeba odwołać się do doktryny, W komentarzu do art. 115 pr. aut., Zbigniew Ćwiąkalski[3] odwołuje się do artykułu A. Szewca wg którego jest to *przywłaszczenie (przypisanie sobie)*

[3] Janusz Barta, Monika Czajkowska-Dąbrowska, Zbigniew Ćwiąkalski, Ryszard Markiewicz, Elżbieta Traple: *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*. Wyd. 6. Kantor Wydawn. „Zakamycze" Oddz. Pol. Wydaw. Profesjonal., Kraków 2005. Op. cit., s. 806

autorstwa lub współautorstwa całości bądź części cudzego, prawnie chronionego dobra intelektualnego, a w szczególności: utworu (dzieła prawa autorskiego), projektu wynalazczego (wynalazku, wzoru użytkowego, projektu racjonalizatorskiego) oraz topografii układu scalonego[4]. Autor komentarza pisze dalej: *Przywłaszczenie cudzego autorstwa może mieć charakter plagiatu oczywistego (jawnego) lub też plagiatu ukrytego*[5]. *Plagiat jawny polega na przejęciu cudzego utworu w całości lub w znacznej jego części w niezmienionej postaci lub w znacznej jego części w niezmienionej postaci lub ze zmianami, które są niewielkie. Plagiat ukryty zaś wyraża się w reprodukcji cudzego utworu w istotnych elementach jego treści, lecz w postaci mniej lub bardzie przekształconej.*[6]*(...) Z plagiatem będziemy mieli do czynienia zawsze wtedy, gdy inna osoba przejmuje z cudzego dzieła elementy o charakterze twórczym. Chodzi zatem zarówno o wykorzystanie całości lub części cudzego utworu bez żadnej ingerencji twórczej, jak i stworzenie dzieła zależnego lub z zapożyczeniami, pod warunkiem przywłaszczenia sobie autorstwa. Nie jest natomiast plagiatem przywłaszczenie wyników cudzych badań naukowych, koncepcji, pomysłów o charakterze nietwórczym.*[7]

Od plagiatu należy odróżnić inne działanie, które także stanowią przestępstwo, „kupowanie" oferowanych przez nieuczciwe osoby wszelkiego rodzaju prac: maturalnych, licencjackich, magisterskich, a nawet, zdarza się to, że doktorskich. „Kupowanie dzieła" stanowi nie tylko naruszenie autorskich praw osobistych, naruszenie zasady, że praw tych nie można zbyć bądź też się ich zrzec. Uzyskanie matury, tytułu zawodowego, stopnia naukowego wymaga, aby przedstawiona praca była przygotowana przez osobę ubiegającą się o stosowne świadectwo, tytuł lub stopień. Trzeba wskazać, że takie przestępstwo popełniają dwie osoby, zarówno „sprzedający utwór", jak i „nabywca utworu". To przestępstwo polegające na wyłudzeniu świadectwa, tytułu, stopnia naukowego, którego karalność wynika z przepisów Kodeksu karnego. Art. 272 Kodeksu karnego mówi, że: *Kto wyłudza poświadczenie nieprawdy przez podstępne wprowadzenie w błąd funkcjonariusza*

---

[4] (Za komentarzem Zbigniewa Ćwiąkalskiego): zob. Andrzej Szewc: *Plagiat.* Mon. Praw. 1996 nr 2 s. 44

[5] (Za komentarzem Zbigniewa Ćwiąkalskiego): zob. Małgorzata Byrska: *Prawnokarna ochrona programów komputerowych w nowym prawie autorskim.* W: *Przestępczość komputerowa.* Materiały z konferencji naukowej, Poznań, 20-22 kwietnia 1994 r. s. 210

[6] (Za komentarzem Zbigniewa Ćwiąkalskiego): por. Marek Mozgawa, Jacek Radoniewicz: *Przepisy karne w prawie autorskim. Zagadnienia teorii i praktyki.* Prokuratura i Prawo 1997 nr 7-8 s. 10 i literatura cytowana w przyp. 10 (brak cytowania w tym przypisie)

[7] (Za komentarzem Zbigniewa Ćwiąkalskiego): zob. Ryszard Markiewicz: *Dzieło literackie i jego twórca w polskim prawie autorskim,* Rozprawy Habilitacyjne Uniwersytetu Jagiellońskiego 1984 nr 81 s. 116-117. Cały cytat z komentarza Zbigniewa Ćwiąkalskiego. W: Janusz Barta, Monika Czajkowska-Dąbrowska, Zbigniew Ćwiąkalski, Ryszard Markiewicz, Elżbieta Traple: *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*., op. cit. s. 806-807

publicznego lub innej osoby upoważnionej do wystawienia dokumentu – podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Dodatkowo zarówno „sprzedający utwór", jak „nabywca utworu" popełniają jeszcze jedno przestępstwo, wprowadzają oni w błąd co do autorstwa cudzego utworu. Jest to przestępstwo, o którym jest mowa w cytowanym już tu, wyżej, art. 115 pr. aut. I nie jest tu ważne, kto, kogo, wprowadza w błąd. Kary nie powinien uniknąć zarówno rzeczywisty autor pracy, jak i osoba, która się z tego autora podaje. Przestępstwo, o którym jest mowa w art. 115 ustawy o prawie autorskim jest ścigane z oskarżenia publicznego. Osoba prawna (m. in. organ uczelni zobowiązany jest do powiadomienia o popełnieniu tego przestępstwa osób, które popełniły opisane przestępstwo, a karę powinni otrzymać obaj sprawcy. Dodać tu trzeba, że przestępstwo, o którym jest mowa w art. 272 k.k., jest także ścigane z urzędu, karalne z oskarżenia publicznego, wystarczy powiadomienie o takim zdarzeniu organów ścigania. Powiadomienie tych organów stanowi obowiązek oszukanej instytucji, art. 304 k. p. k. stanowi, że każdy obywatel, który dowiedział się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek powiadomienia o tym prokuratora wzgl. policji, natomiast osoba wykonująca swoje obowiązki zawodowe w ramach instytucji państwowej bądź samorządowej, która w związku ze swoją pracą dowiedziała się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu (a takim przestępstwem, jak już wspomniałem, jest czyn, o którym mowa w art. 272 k. k.), jest zobowiązana niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję oraz przedsięwziąć czynności nie cierpiące zwłoki do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

Jak z tego wynika niedopuszczalne jest przede wszystkim wydanie utworu lub też jego części oznaczonego innym nazwiskiem, niż nazwisko właściwego, pierwotnego autora.

Nazwisko, twórczość naukowa – to dobra osobiste człowieka, o których stanowi art. 23 k. c.: *Dobro człowieka, jak w szczególności ... nazwisko lub pseudonim, ..., twórczość naukowa, artystyczna, ... , pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.* Ochrona osobistych praw autorskich, do której odnoszą się przepisy Kodeksu cywilnego, jest niezależna od przysługującej twórcy na mocy przepisów ustawy o prawie autorskim. O formach tej ochrony stanowi art. 24 k. c.:

§ 1. Ten, czyje dobro osobiste zostało zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie.

§ 2. Jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

§ 3. Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.

Niepublikowane orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 3 września 1998 r., nr I CKN 818/97 mówi, że: (…) *Zgodnie z dominującym poglądem, przewidziana w art. 23 i 24 k. c. ochrona obejmuje również autorskie dobra osobiste. Nie tylko więc wizerunek powoda, ale i jego autorskie dobra osobiste mogłyby być chronione na podstawie art. 24 k. c., w razie ziszczenia się przewidzianych w tym przepisie przesłanek. (...)*

Plagiat narusza dobro osobiste autora, zarzut popełnienia plagiatu narusza dobro osobiste tego, przeciwko komu jest skierowany, chyba że zarzut jest prawdziwy, wyłączając przez to bezprawność działania naruszającego. Zarzut jest prawdziwy nie tylko w przypadku plagiatu jawnego, ale i ukrytego (przeróbka cudzego utworu podana jako utwór własny) lub częściowego (wykorzystanie tylko niektórych części, partii utworu cudzego). – tak brzmi nieopublikowane orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1983 r., nr I CR 92/83.

Inne orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 1989 r., nr III CR 139/89 (Pr. aut., red. T. Grzeszak, CD-ROM), odnoszące się do przepisów z 1952 r., mówi, że:

1. *Przypisywanie twórcy, że bez udokumentowania (art. 18, 21 pr. aut.) dokonał zapożyczeń z cudzego dzieła, godzi w jego dobre imię i sławę opracowywanego przezeń utworu. Można się tym samym zgodzić ze stanowiskiem zaskarżonego orzeczenia, że w tej formie naruszył pozwany dobro osobiste powoda (art. 23 k. c.).*
2. *Książka powoda nie zawiera żadnych przypisów. Narusza autorskie dobra osobiste i popełnia w tej formie plagiat ten, kto przenosząc do swojego utworu treści lub wyjątki z cudzego dzieła, wyraźnie w nim nie podał źródła dokonanego zapożyczenia (art. 52 pkt 4 pr. aut.). Temu wymaganiu (art. 18, 21 § 1 pr. aut.)*[8] *nie czyni zadość wymienienie bez wskazania, jakie to treści lub wyjątki zaczerpnął z cudzego dzieła, tego dzieła w zestawionej przezeń literaturze przedmiotu. Okoliczność, że powołał on w zestawieniu literatury zamieszczonym na końcu swej książki zarówno dzieło dr G. L., jak i Biuletyn RAL, nie mogło więc – wbrew stanowisku Sądu Wojewódzkiego – tej kwestii rozstrzygnąć na korzyść powoda.*

Ustosunkowując się do bardzo ważnego problemu plagiatów Sąd Apelacyjny w Warszawie [orzeczenie z dnia 15 września 1995 r. nr I ACr 620/95 (Pr. aut. red. T. Grzeszak, CD-ROM) m.in. orzekł:

- *O plagiacie decyduje świadome wykorzystanie, przywłaszczenie elementów cudzego utworu w takim stopniu, że nie pozwala to na ocenę późniejszego utworu,*

[8] Art. 18 i 21 ustawy z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim zostały zacytowane we wstępie do rozdziału IX. Dozwolony użytek chronionych utworów (art. 23-35)

jako całkowicie oryginalnego, powstałego w całości w wyniku procesu twórczego jego autora.

Ochronie polega nie temat, ale jego indywidualizacja. Utwór powstały z podniety twórczej innego utworu jest objęty prawem autorskim niezależnym. Przez utwór inspirowany należy rozumieć zaczerpnięcie wątku cudzego utworu, a zgoda autora jest zbędna. Wykorzystanie bowiem cudzego pomysłu, a nawet imion z innego utworu, przy oryginalnej treści nowego dzieła, nie stanowi jeszcze opracowania cudzego utworu, ale własny oryginalny utwór. Nawet w razie uznania, iż pozwany świadomie wykorzystał motyw zaczerpnięty z książki powoda, należałoby ustalić dokładny zakres cech indywidualnych jego opracowania, w celu rozstrzygnięcia, czy nie stanowi ono własnego indywidualnego utworu. Ważne jest ustalenie, czy brak jest twórczej działalności plagiatora i czy jego utwór nosi cech oryginalności. Niezbędne jest zatem zapoznanie się przez niego z treścią i formą utworu stanowiącego źródło materiału przejętego do utworu własnego.

Dla powstania ochrony praw powoda jest wystarczający fakt opublikowania i udostępnienia publicznego na terenie RP. Jednakże dla oceny, czy pozwany naruszył prawa autorskie powoda, decydujące znaczenie miało ustalenie, czy plakat pozwanego powstał w wyniku całkowicie samodzielnego procesu twórczego, czy wskutek wykorzystania pomysłu powoda oraz przywłaszczenia oryginalnych cech i elementów jego utworu. Z istoty bowiem plagiatu wynika, że dochodzi do niego wówczas, gdy następuje wykorzystanie elementów cudzego utworu w takim stopniu, iż brak jest twórczej działalności plagiatora i jego utwór nie nosi cech oryginalności. Niezbędne jest zatem zapoznanie się przez niego z treścią i formą utworu stanowiącego źródło materiału przejętego do utworu własnego.

Nie jest bowiem plagiatem dzieło, które powstaje w wyniku zupełnie odrębnego, niezależnego procesu twórczego, nawet jeśli posiada treść i formę bardzo zbliżoną do innego utworu. Możliwe są sytuacje, w których dwóch twórców, niezależnie od siebie, wykorzystuje w utworze ten sam pomysł i opracowuje go przy użyciu bardzo zbliżonych środków artystycznych, zwłaszcza jeżeli dzieła dotyczą tego samego tematu lub tematów bardzo zbliżonych. O tym, że utwór powstały później stanowi naśladownictwo utworu powstałego wcześniej, nie może przesądzać podobieństwo elementów obu utworów.

O plagiacie będzie zatem decydować świadome wykorzystanie, przywłaszczenie elementów cudzego utworu w takim stopniu, że nie pozwala to na ocenę późniejszego utworu jako całkowicie oryginalnego, powstałego w całości w wyniku procesu twórczego jego autora. Wobec ustalenia, że pozwanemu nie był znany utwór powoda i że plakat powstał w wyniku całkowicie samodzielnego, niezależnego od innych utworów, procesu twórczego, dowód taki był zbędny.

Plagiatem na pewno nie będzie utwór, który powstał w wyniku zainspirowania twórcy wydarzeniem historycznym bądź notatką prasową, w sytuacji, gdy inny twórca,

wcześniej, napisał, opierając się na tych samych wydarzeniach bądź opisach, inne dzieło i to nawet wtedy, gdy w obu utworach występują te same postacie i obaj twórcy, niezależnie od siebie, w sposób podobny dokonali oceny elementów tego wydarzenia i zachowania się tych postaci.

Do problemu plagiatu odnosi się wyjaśnienie Ministerstwa Kultury i Sztuki z dnia 25 maja 1995 r., zn. DPA.024/48/95:

(...) Istotą plagiatu z punktu widzenia prawa autorskiego jest niedozwolona ingerencja w sferę autorskich dóbr osobistych. O plagiacie można mówić wówczas, gdy spełnione zostaną następujące przesłanki:

1) *naruszenie dotyczyć będzie prawa do autorstwa dzieła,*
2) *naruszenie polega na przywłaszczeniu autorstwa. Przywłaszczenie takie może mieć miejsce w szczególności wówczas, gdy osoba inna niż autor rzeczywisty wskazana zostanie jako autor dzieła lub w sposób dorozumiany wywołane zostanie u odbiorców dzieła mylne przekonanie co do autorstwa dzieła. Do plagiatu dochodzi także wtedy, gdy autor opracowania uzyskał zezwolenie na wykonywanie praw zależnych, lecz swój utwór przedstawia jako dzieło całkowicie samoistne.*
3) *przywłaszczenie powinno dotyczyć cudzego autorstwa.*

Cudze autorstwo nie musi być równoznaczne z autorstwem określonej osoby. Przywłaszczenie cudzego autorstwa może polegać na przypisaniu sobie rezultatów cudzej pracy, zawartych w dziele zbiorowym, wspólnym lub łącznym. Dopuszczenie się plagiatu nie musi prowadzić do szkody materialnej po stronie autora dzieła oryginalnego ani też nie musi powodować przysporzenia majątkowego po stronie plagiatora. Plagiat ma obiektywny charakter i do jego wystąpienia wystarczy bezprawne przypisanie sobie autorstwa cudzego utworu. Wynagrodzenie niesłusznie pobrane przez plagiatora ani rozpowszechnienie plagiatu nie stanowi istotnego jego elementu. Dozwolony użytek publiczny lub prywatny nie stanowi w omawianej sytuacji okoliczności wyłączającej bezprawność. Przepis art. 34 prawa autorskiego wyraźnie zastrzega, że rozpowszechnianie lub przytaczanie cudzych utworów jest dopuszczalne i nie stanowi naruszenia prawa pod warunkiem, że jest to uzasadnione wyjaśnianiem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości. Żadna z takich okoliczności w omawianej sprawie nie występuje. Cytat dozwolony, o którym mowa w art. 34, zilustrowany jest ponadto przez treść przepisu art. 29 ust. 2, mówiący o dopuszczalności zamieszczania w celach dydaktycznych i naukowych drobnych utworów lub fragmentów większych utworów w podręcznikach lub wypisach. W wypadku takim obok konieczności wymienienia twórcy źródła powstaje także obowiązek wypłaty wynagrodzenia (art. 43). (...)

Nierzetelności, naruszenia osobistych praw autorskich, może dopuścić się także osoba prezentująca (np. konferansjer) bądź oceniająca utwór (np. krytyk).

Niedopuszczalne jest takie streszczenie utworu, w wyniku którego dojdzie do przeinaczenia treści. Oceniając utwór trzeba zawsze wykazywać się umiarem, nie wolno stosować agresywnej krytyki, a w szczególności postawić twórcy całkowicie bezpodstawnych zarzutów. Na zarzut nierzetelności może narazić się tłumacz, który nie wywiąże się właściwie z obowiązku wiernego oddania treści i formy tłumaczonego utworu.

Konieczne jest także zwrócenie uwagi na sprawę, którą można uznać, jako wykraczającą poza temat tego opracowania. Na problem poszanowania autorskich praw osobistych szczególną uwagę powinni zwrócić bibliotekarze, którzy pracują w instytucjach naukowych i w ramach swoich obowiązków pracowniczych wykonują dla jednostek organizacyjnych oraz dla nauczycieli akademickich, doktorantów i innych zainteresowanych osób (w ramach dozwolonego użytku chronionych utworów, w zakresie własnego użytku osobistego lub dla celów dydaktycznych i własnych badań) kopie artykułów z czasopism. Artykuł w czasopiśmie stanowi zwartą całość i sporządzenie kopii fragmentu tego utworu może stanowić naruszenie zarówno treści jak też i formy utworu, a w konsekwencji doprowadzić nawet do tego, że utwór zostanie wykorzystany nierzetelnie. Bo też bezużyteczna dla korzystającego z utworu naukowca będzie kopia początku, pierwszej części artykułu (a więc bez wniosków, bez bibliografii), jak też i drugiej, końcowej jego części, a więc pozbawiona informacji o autorach, ich miejscu pracy, a także o źródle oraz o celu dzieła. Dojdzie wówczas do naruszenia, tak osobistych praw autorskich, jak też zasad, o których stanowi art. 34 pr. aut.

I jeszcze jedna uwaga wykraczająca poza temat tego tekstu. Problem nienaruszalności treści i formy utworu jest także istotny dla redaktorów czasopism. Do naruszenia autorskich praw osobistych może dojść także w podczas wprowadzania „poprawek redakcyjnych", m.in. przy skracaniu artykułu przesłanego do redakcji. Jest sprawą oczywistą, że nie stanowi naruszenia autorskich praw osobistych dokonanie niezbędnej korekty, wprowadzenie poprawek uzasadnionych względami technicznymi, a także inne działania, jeśli nie wpływają na treść i formę utworu. Z zasady autorzy są wdzięczni redakcji za korektę interpunkcyjną, stylistyczną. Ale dokonując takiej korekty można czasem wypaczyć sens utworu, zniekształcić jego tekst. Tymczasem nie wolno zmienić choćby w najmniejszym stopniu „myśli autorskiej", dopuszczalne jest tylko rzetelne postępowanie z utworem. Najwięcej zastrzeżeń twórców budzą informacje o prawie redakcji do skracania nadesłanych materiałów, tak często zamieszczane w regulaminach redakcyjnych. Trzeba tu przypomnieć, że taki regulamin redakcyjny, to rodzaj oferty, oświadczenia woli jednej ze stron (np. redakcji), która, jak to stanowi Kodeks cywilny, ma „wolę zawarcia umowy" na warunkach, o których stanowi ten regulamin (art. 66 § 1 k. c.). Druga strona (twórca) nie musi się na nią odpowiadać, może warunki wydania zaakceptować i po prostu wysłać na adres redakcji swój tekst. Ale może on z oferty redakcji nie skorzystać, uznać jej warunki

mu nie odpowiadają i nie wysłać artykułu. Jednakże wydawca czy redaktor zawsze musi pamiętać o tym, że nie wolno mu zlekceważyć praw twórcy. Zamieszczenie w czasopiśmie informacji - zastrzeżenia o prawie do skracania nadesłanych tekstów nie zwalnia redakcji z obowiązków nałożonych przez ustawę, przede wszystkim z obowiązku nienaruszenia treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania. Przede wszystkim redakcji nie wolno wprowadzić poprawek, które mają charakter merytoryczny.

Przed ewentualnymi pretensjami twórcy najłatwiej jest się ustrzec wysyłając „do zatwierdzenia" maszynopis po korekcie redakcyjnej. W ten sposób spełnione zostaną warunki wynikające z pr. aut., a także zostanie uszanowana zasada mówiąca, że autor ma ustawowe prawo do nadzoru nad sposobem korzystania z utworu (art.60 pr. aut.). Ale twórca musi brać pod uwagę również i to, że „korekta autorska" może być poważnym dodatkowym i kosztownym obciążeniem dla często ubogiego wydawnictwa. Przesłanie autorowi korekty może być także niemożliwe z uwagi na cykl wydawniczy i dbałość redakcji o aktualność materiałów. Twórca zawsze przysługuje prawo nieprzyjęcia takiej „oferty redakcyjnej", ma on prawo zrezygnować z opublikowania swego utworu w redakcji, która domaga się zrezygnowania przez autora z prawa do przeprowadzenia korekty. Musi wszakże liczyć się z tym, że domaganie się przez niego nadesłania materiałów do korekty, do zatwierdzenia, może spowodować, że redakcja odmówi kontynuowania z nim współpracy, zamieszczania jego artykułów. Ale raz jeszcze trzeba podkreślić, że nierzetelne wykorzystanie utworu może narazić redakcję na bardzo przykre konsekwencje.

Problem nienaruszalności treści i formy utworu dotyczy także wydawnictw i związany jest z prowadzonymi w nich pracami przygotowującymi utwory do druku. *Wydawca, który wbrew żądaniu twórcy (art. 42 § 2 pr. aut.) nie umożliwił mu wypowiedzenia się co do redakcyjnych merytorycznych zmian w opublikowanym utworze, narusza dobra autorskie twórcy* – tak brzmi orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 31 października 1975 r. nr I CR 642/75 opublikowane w OSN 1976, nr 11, poz. 247 oraz w NP 1978, nr 3, s. 509 (z glosą A. Kopffa).

Z orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 1973 r., nr II CR 531/73 (Pr. aut., red. T. Grzeszak, CD-ROM): *Wykładnia przepisów art. 15 i 52 ustawy z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz. U. Nr 34, poz. 234) wskazuje wyraźnie, że tekst autora jest nienaruszalny. Wszelkie zmiany w utworze, a więc zarówno dodatki, jak i skróty mogą być dokonywane tylko za zgoda autora. Dokonanie zmian bez uzyskania zgody uzasadnia roszczenie autora o ochronę jego autorskich dóbr osobistych. (...) Naruszenia autorskich dóbr osobistych nie ma natomiast wówczas, gdy autor wyrazi zgodę na proponowane przez redakcje zmiany w utworze oraz na zaopatrzenie dzieła proponowanymi rysunkami, a gdy chodzi o rysunki (szatę) również wtedy, gdy są one stosowne do treści i charakteru utworu i nie przynoszą ujmy jego twórcy.*

O problemie zakresu dopuszczalnych poprawek redakcyjnych mówi orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 1986 r., nr II CR 241/86, ogłoszone w OSPiKA 1988, z. 11-12, poz. 267, s. 560 (z glosą E. Wojnickiej) i w OSN 1987, nr 12, poz. 205: *Błędy interpunkcyjne, które nie mogą mieć wpływu na treść merytoryczną utworu i nie wpływają na odbiór artykułu przez czytelnika, choćby nawet budziły negatywne odczucia u autora, nie mogą być uważane za wywołujące ujmę dla autorskich praw osobistych. Błędy takie nie stanowią naruszenia autorskich praw osobistych.*

Wg orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 29 października 1997 r., nr I ACa 477/97 (*Dobra osobiste. Zbiór orzeczeń SA w Krakowie,* oprac. B. Gawlik, Kraków 1999, s. 262 i nast.): *Nie każda zmiana dowolnego elementu treści lub formy narusza prawo do jego integralności (art. 16 pkt 3 pr. aut.), lecz tylko taka jego zmiana, która „zrywa" lub „osłabia" więź twórcy z utworem, usuwa lub narusza więź między utworem a cechami indywidualizującymi jego twórcę. Tak oznaczonych cech naruszenia prawa do integralności utworu nie spełniają drobne zmiany elementów jego treści i formy, które nie uchylają atrybucji utworu.*

O problemie zakresu dopuszczalnych poprawek redakcyjnych mówi orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 1986 r., nr II CR 241/86, ogłoszone w OSPiKA 1988, z. 11-12, poz. 267, s. 560 (z glosą E. Wojnickiej) i w OSN 1987, nr 12, poz. 205: *Błędy interpunkcyjne, które nie mogą mieć wpływu na treść merytoryczną utworu i nie wpływają na odbiór artykułu przez czytelnika, choćby nawet budziły negatywne odczucia u autora, nie mogą być uważane za wywołujące ujmę dla autorskich praw osobistych. Błędy takie nie stanowią naruszenia autorskich praw osobistych.*

*

Drugim problemem, który chcę omówić w tym opracowaniu jest prawo cytatu (art. 29 pr. aut.). Stanowi ono jedno z podstawowych ograniczeń wyłącznego prawa autora na rzecz dozwolonego użytku, ograniczeń „monopolu autorskiego" o którym stanowi art. 17 pr. aut. Ustawa ogranicza to prawo m.in. stanowiąc o dozwolonym użytku chronionych utworów i pozwala na wykorzystywanie cudzej twórczości w działalności naukowej, dydaktycznej, publicystycznej, artystycznej itp.

Cytowanie jest przytoczeniem w dziele własnym, w całości lub w części, cudzej pracy, przy spełnieniu warunków określonych w art. 34, tj. podaniu twórcy i źródła. Brak odpowiedniego oznaczenia przejętego fragmentu, uniemożliwiający zorientowanie się, że mamy do czynienia z cudzą twórczością, powoduje zaistnienie przesłanek plagiatu. Natomiast niewłaściwe oznaczenie danych wymaganych w art. 34, polegających np. na niepełnym podaniu źródła może stanowić naruszenie osobistych praw autorskich. Aktualne pozostaje w tym względzie orzeczenie SN z 29 grudnia 1979 r., zgodnie z którym „wymaganiu wyraźnego wymienienia źródła, z którego pochodzi fragment dzieła (art. 21 § 1), nie czyni zadość wymienienie tego dzieła w zestawieniu literatury, bez jakiegokolwiek wyjaśnienia, ani zasady ani stopnia wykorzystania tego dzieła, a w szczególności, że dokonano z niego przedruku

określonej części" (OSN 1972, nr 7-8, poz. 133, z glosa A. Wiśniewskiego, NP 1973, nr 5, s. 781). Powołanie źródła jedynie w spisie literatury nie spełnia wymogów art. 34.[9]

Przytoczenie przez twórcę w utworze stanowiącym samoistną całość, wtopienie w jego utwór urywków lub całych drobnych utworów, które zostały już rozpowszechnione, dzieł innych twórców, inkorporowanie ich we własny utwór, to cytowanie, do którego odnoszą się powołane wyżej przepisy, tak naszej ustawy o prawie autorskim, jak i aktów prawa międzynarodowego. Można przytoczyć (zacytować) każdy drobny przedmiot prawa autorskiego lub fragment większego utworu, pod warunkiem, że został on uprzednio, za zgodą jego twórcy, w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie. Cytat musi być rozpoznawalny, musi się wyróżniać z tekstu utworu, w którym został przytoczony, musi być on wyraźnie zaznaczony, tak, aby korzystający z tego utworu musiał wiedzieć, kiedy cytat się rozpoczyna i kiedy się kończy (trzeba zastosować np. czcionkę wyróżniająca przytoczenie z tekstu autora w którym zamieszczono cytat, kursywę albo cudzysłowy). Wskazanie autora i źródła z którego pochodzi cytat musi być jednoznaczne. Jeśli autor utworu, z którego fragment przytaczamy, chciał, by jego utwór był traktowany jako anonimowy, także i to musi być wyraźnie przy tym cytacie zaznaczone.

Art. 29 pr. aut. stanowi:

1. *Wolno przytaczać w utworach stanowiących samoistną całość urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości, w zakresie uzasadnionym wyjaśnianiem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości.*
2. *Wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w podręcznikach i wypisach.*

2[1]*. Wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w antologiach.*

3. *W przypadkach, o których mowa w ust. 2 i 21, twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.*

[9] Elżbieta Traple. W: Janusz Barta, Monika Czajkowska-Dąbrowska, Zbigniew Ćwiąkalski, Ryszard Markiewicz, Elżbieta Traple: *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*. Op. cit. s. 345-346.

Przepisy te odnoszą się do wszystkich jego przedmiotów[10], do wszystkich utworów, o których mówi art. 1 ust. 1 i 2 pr. aut., a więc m. in. nie tylko do utworów wyrażonych słowem, ale także symbolami matematycznymi, znakami graficznymi, jak też do utworów plastycznych i fotograficznych. Przytaczać można każdy tekst, także taki, w którym zamieszczono tabele, ryciny, schematy itp., cytatem może być sam utwór wyrażony znakami graficznymi (rycina), jak też i fotografia, o ile tylko mieści się to *w zakresie uzasadnionym wyjaśnianiem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości*.

Przytaczając fragment utworu lub cały drobny utwór (ustawa oraz inne przepisy nie definiują pojęcia „drobny utwór") nie wolno dokonać w nim jakichkolwiek zmian. Wyjątek może stanowić jedynie tłumaczenie przytaczanego utworu, ale ważne jest by dokonując przekładu nie potraktować utworu tłumaczonego „zbyt swobodnie", można w takim tekście dokonać tylko korekt gramatycznych bądź stylistycznych, po to, aby tłumaczony tekst brzmiał poprawnie w języku utworu twórcy cytującego, by był zrozumiały dla osób korzystających z utworu.

Przepisy nie ograniczają także wielkości cytatu, istotne jest tylko to, by cytowanie (fragmentu lub drobnego utworu) było w tym rozmiarze uzasadnione. Ważne jest przede wszystkim, aby zachowana była właściwa proporcja między cytatem a utworem, w którym został on zamieszczony, by nie doszło do przepisania znaczącej części cytowanego utworu w sposób pozwalający na postawienie zarzutu, że przekroczony został dopuszczalny cel cytowania. Nie może być wątpliwości, że utwór, w którym zamieszczono cytat, stanowi własne i samoistne dzieło twórcy, bowiem cytowanie jest dopuszczalne tylko w tych utworach, które stanowią samoistną całość.

---

[10] „Prawo cytowania" odnosi się do wszystkich przedmiotów prawa autorskiego i dlatego nie mają podstaw prawnych postanowienia regulaminów redakcyjnych, w których znajdują się żądania, aby autor artykułu przedstawił zgodę autora cytowanego utworu (m. in. rycin, tabel, fotografii itp., a więc wszystkich utworów, do których odnosi się art. 1 pr. aut.) na publikację przytoczeń. Z takimi żądaniami spotkałem się kilka razy, znalazłem nawet tekst napisany przy współudziale prawnika, w których są takie „instrukcje": *(...) Zamieszczenie obcego materiału, stanowiącego wyniki własne innego autora w postaci tabel, schematów, rysunków i fotografii, wymaga pisemnego zezwolenia autorów lub wydawców.* Dalej: *(...) W stosunku do obcego materiału ilustracyjnego (schematy, ryciny i fotografie) i obcych tabel obowiązują te same zasady co w pracach poglądowych i monograficznych, czyli zgoda autora lub wydawcy – źródła pierwotnej informacji.* I w końcu, w tym artykule: *(...) Autor może posłużyć się obcymi ilustracjami oraz tabelami i w podpisie podać pełny opis bibliograficzny pierwotnego źródła, z którego pochodzi ilustracja lub tabela. Musi być również zamieszczona sentencja, że reprodukcja dokonana jest za zgodą wydawcy, do którego należy prawo do reprodukowania, czyli „Copyright by ...".* (W. Z. Traczyk, M. Grzeszczyk: *Autor pod ochroną. „Forum Akademickie"* 1998 nr 10 s. 58-60). Tego rodzaju twierdzenia nie mają podstaw prawnych

Cytujący musi spełnić kryteria warunkujące funkcje cytatu. Zakres dopuszczalności cytowania wynika z ustawy, z art. 29 ust. 1 pr. aut., a korzystanie z licencji ustawowej dla innych, niż wymienione w tych przepisach celów, jest sprzeczne z ustawą[11].

Wg komentarza Elżbiety Traple[12]: *Wyjaśnianie i nauczanie zakłada, że cytat ma służyć informacji, ugruntowaniu własnego poglądu, uczynienie własnych wywodów bardziej zrozumiałymi. Dlatego przyjmuje się, że wskazówką, iż mamy do czynienia z niedozwolonym wykorzystaniem cudzego dzieła, jest brak wewnętrznego, niezbędnego związku między wywodami autora posługującego się cytatem a treścią cytatu. Cel wyjaśniania oznacza, że bez cytatu dzieło byłoby w danym fragmencie niejasne lub co najmniej trudne do zrozumienia dla przeciętnego odbiorcy. Cytat dozwolony ze względu na cel nauczania – to przede wszystkim cytat występujący w podręcznikach i wydawnictwach popularno-naukowych. Służy on wówczas jako przykład zgrabnego lub znanego ujęcia istotnej myśli, a w przypadku sławnych sformułowań zmierza do pogłębienia wiedzy i erudycji uczącego się. (...)*

(...) Odwołanie się w przepisie dotyczącym cytatu do praw gatunku twórczości oznacza, że posługiwanie się cytatem dozwolone jest w przypadku samodzielnej twórczości nawiązującej w sposób jednoznaczny do cudzego dzieła. Cytat jest więc szeroko stosowany w działalności parodystycznej, kabaretowej oraz karykaturze politycznej. Działalność ta bez wyraźnego nawiązania do cudzej twórczości byłaby bowiem zupełnie niemożliwa. Jednakże i tu zakres cytowania musi pozostawać w ścisłym związku z celem, jakiemu służy.

Jednym z typowych praw gatunku twórczości jest zamieszczanie na wstępie utworu motta. Często spotkać można cytat stanowiący sentencję (myśl filozoficzną, maksymę moralną, aforyzm) użyteczną w utworze, w którym ją przytoczono. Niedopuszczalne jednak jest użycie fragmentu utworu jako motta w dziele, które ma charakter reklamy.

Ustalenie, czy spełnione są przesłanki pozwalające na przytoczenie, a więc, uznanie cytowania za uzasadnione, powinno opierać się na przyjętych zwyczajach. Cytat nie powinien zastępować własnego tekstu, jego zadaniem powinno być potwierdzenie poglądów autora, umocnienie jego argumentacji, opisanie zjawiska stanowiącego przedmiot badań autora itp. Cytat może być także elementem utworu polemicznego. Nie wolno wykorzystywać cytatów w sytuacji, kiedy przez tendencyjne działanie

---

[11] M.in. można uznać, że sprzeczne z art. 29 pr. aut. jest cytowanie w wystąpieniach polityków, a pominięcie w ich przemówieniach informacji o imieniu i nazwisku oraz o źródle stanowi naruszenie art. 34 pr. aut. W rozumieniu tych przepisów cytowanie utworów, które nie stanowią domeny publicznej, wymaga zgody uprawnionego podmiotu (co może się łączyć z obowiązkiem wynagrodzenia). Poza tym cytując nigdy nie należy pomijać informacji, o których mówi art. 34 pr. aut.

[12] Janusz Barta, Monika Czajkowska-Dąbrowska, Zbigniew Ćwiąkalski, Ryszard Markiewicz, Elżbieta Traple: *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*. Op. cit. s. 347-348

mogłoby dojść do naruszenia prawa rzetelnego wykorzystania utworu, jednego z podstawowych praw osobistych twórcy (art. 16 pkt 3 pr. aut.).

Cytując należy zwrócić uwagę na to, czy swoim działaniem nie naruszymy w sposób szczególnie dokuczliwy dla twórcy jego dóbr osobistych, dóbr chronionych przepisami Kodeksu cywilnego (art. 23). Niedopuszczalne jest „wyjęcie fragmentu utworu" z większej całości i wykorzystanie tego cytatu w sposób niezgodny z poglądami autora, zniekształcający jego intencje. Lokując cytat w określonym kontekście (np. w przemówieniu politycznym) można działać wbrew przekonaniom autora i także w ten sposób naruszyć jego dobra osobiste, chronione przez prawo cywilne i to niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Nasze przepisy nie są „zbyt precyzyjne" i pozostawiając szeroki margines swobody mogą rodzić szereg wątpliwości. Dlatego duże znaczenie ma w tych sprawach orzecznictwo sądowe. Sądy muszą rozstrzygać, czy w konkretnej, opisanej w pozwie, sytuacji nie doszło do naruszenia „normalnego korzystania z utworu" i czy nie doszło do naruszenia „słusznych interesów twórcy" (art. 35 pr. aut.). W toku postępowania sądowego rozpoznawane są zarzuty, które mogą dotyczyć takich problemów, jak zbyt wielki rozmiar cytatu, brak rozpoznawalności cytatu oraz jego oznaczenia, a w końcu przekroczenia granic funkcji cytatu, zakresu uzasadnienia wykorzystania cytatu w utworze.

Art. 29 ust. 2 i 2^1 pr. aut. dopuszcza do tworzenia antologii i wypisów oraz do zamieszczania rozpowszechnionych drobnych utworów lub fragmentów większych utworów w podręcznikach - wyłącznie w celach dydaktycznych i naukowych. O tym, jakie utwory bądź ich fragmenty zostaną wykorzystane decyduje wyłącznie cel, dla którego nastąpiło opracowanie dzieła (podręcznika, wypisów, antologii).

Autorowi dzieła z którego zaczerpnięto fragmenty lub które zamieszczono w całości w antologii, wypisach lub w podręczniku przysługuje prawo do wynagrodzenia i to nawet wówczas, kiedy wydawca rozprowadza utwór bezpłatnie. O wysokości wynagrodzenia, w sytuacji, kiedy prawa majątkowe do utworu nie są własnością wydawcy, powinna decydować umowa. Umowa może także stanowić o tym, że twórca zrzekł się ze swojego prawa do wynagrodzenia (art. 43 ust. 1 pr. aut.).

Mówiący o prawie twórcy do wynagrodzenia ust. 3 art. 29 pr. aut. zobowiązuje autora podręcznika, wypisów oraz antologii do porozumienia się z właścicielem majątkowych praw autorskich do drobnych utworów i urywków większych utworów, z które zamierza przytoczyć. W zamieszczonym w tym opracowaniu wyjaśnieniu Ministerstwa Kultury i Sztuki z dnia 26 stycznia 1999 r. jego autor zwraca uwagę na to, że korzystanie z utworu w sytuacjach, o których mowa w ust. 2 i 2^1 omawianego artykułu nie może naruszyć interesów twórcy. Uważam, że w takich sytuacjach, kiedy korzysta się z utworu, który nie należy do domeny publicznej, niezbędne jest nawiązanie kontaktu z uprawnionym do wynagrodzenia i ustalenie, na jakich warunkach

można dokonać cytowania. Należy wyrazić przekonanie, że zamieszczenie cytatu w podręczniku, wypisach bądź antologii zainteresowany twórca może także uznać jako bardzo korzystne dla jego interesów, zarówno twórczych, jak i ekonomicznych, a w konsekwencji wyrazić zgodę na nieodpłatne wykorzystanie jego utworu (urywka z jego utworu). Bo przecież korzystna dla twórcy będzie sytuacja, kiedy czytelnik np. uczeń korzystający z podręcznika czy wypisów dowie się więcej o autorze i o jego dziełach, może to także stanowić zachętę do poznania innych jego utworów. Jednak twórca podręcznika, wypisów, a także antologii powinien pamiętać o tym, że zgoda autora przytoczonego utworu lub jego fragmentu na zrezygnowanie z wynagrodzenia musi być wyrażona w formie umowy (art. 43 ust. 1 pr. aut.).

Raz jeszcze trzeba wskazać, że art. 29 pr. aut. wyraźnie zakreśla granice cytowania, mówi o tym, kiedy jest ono dopuszczalne, bez wynagrodzenia (ust. 1) lub z prawem do wynagrodzenia dla twórcy (ust. 2 i 2^1). Podmioty korzystające z cytatów, przytaczające fragmenty cudzych utworów w innym celu od wskazanego w art. 29 ust. 1 pr. aut., nie mają prawa powoływać się na „prawo cytatu". Twórcy utworów, w których przytoczono utwór lub urywek z utworu zgodnie z warunkami określonymi w ust. 1 nie mają obowiązku kontaktowania się z autorami przytaczanych tekstów. M.in. nie muszą starać się o uzyskania zgody na zacytowanie, nie muszą ustalać warunków skorzystania z cytatu, negocjować z twórcą utworu, z którego dokonują przytoczenia. Natomiast każde przytoczenie przekraczające ramy zakreślone w ust. 1 art. 29 pr. aut., warunki wymienione w przytoczonych dalej, a tym opracowaniu wyjaśnieniach Ministerstwa Kultury (przede wszystkim z dnia 25 kwietnia 2001 r.), wymaga porozumienia się z twórcą cytowanego utworu. Podmioty nieuprawnione przepisami do korzystania z prawa cytatu, przytaczające teksty utworów nienależących do domeny publicznej, muszą na takie działania uzyskać zgodę twórców cytowanych utworów bądź fragmentów tych dzieł. Przytaczanie bez takiej zgody stanowi przestępstwo, o którym jest mowa w art. 116 ust. 1 pr. aut. Przestępstwem jest także cytowanie bez podania informacji o autorstwie i źródle cytatu, bowiem pominięcie tych informacji może w stworzyć przekonanie odbiorców, słuchaczy, czytelników, że osoba cytująca jest autorem przytoczonych słów, tekstów, a to w konsekwencji pozwala na uznanie tej osoby za plagiatora, za popełniającego przestępstwo, o którym mowa w art. 115 pr. aut.

Z orzecznictwa:

– *Zakres przedrukowywanych fragmentów cudzych prac autorskich i sposób wskazywania źródeł jest normowany przez przepisy prawa autorskiego (...), a nie przez stosowane w praktyce zwyczaje. Wymaganiu wyraźnego wymienienia źródła, z którego pochodzi fragment cudzego dzieła (...), nie czyni zadość wymienienie tego dzieła w zestawieniu literatury bez jakiegokolwiek wyjaśnienia ani zasady, ani stopnia wykorzystywania tego dzieła, a w szczególności bez wskazania, że dokonano z niego przedruku określonej części.* (Orzeczenie Sądu

Najwyższego z dnia 29 grudnia 1971 r., nr I CR 191/71, OSN 1972 nr 7-8 poz. 133, NP 1973 nr 5 s. 781, z glosą A. Wiśniewskiego).

- *(...) Odwołanie się do praw gatunku twórczości uzasadnia pogląd, że dozwolone jest posługiwanie się cytatem w przypadku samodzielnej twórczości nawiązujący w sposób całkowicie jednoznaczny, do cudzego dzieła. (...). (Z o*rzeczenia Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 17 grudnia 2002 r. nr I ACa 254/02, niepublikowane).

Z wyjaśnienia Ministerstwa Kultury i Sztuki z dnia 10 lipca 1995 r., zn. DPA. O24/122/95 (cytat):

(...) 1. Głównym kryterium decydującym o dozwolonych rozmiarach przytaczanego cytatu w rozumieniu art. 29 ust. 1 pr. aut. jest cel, w jakim konkretny cytat zostaje użyty. Zasada ta wynika bezpośrednio z treści art. 29 ust. 1 ustawy, tzn. urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości mogą być przytaczane tylko w zakresie uzasadnionym wyjaśnianiem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości. Cytat musi być powiązany ściśle z twórczością cytującego, być m.in. dodatkowym dowodem przytaczanych twierdzeń, poszerzeniem własnej argumentacji, sposobem na wyjaśnienie, nauczanie, a również na upiększenie, ozdobienie własnego dzieła.

Dodatkowym ograniczeniem dozwolonego rozmiaru przytaczanych cytatów jest treść art. 35 ustawy, tzn. dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórcy. Chodzi przede wszystkim o to, że nie może mieć miejsca faktyczna reprodukcja dzieła, którego cytat został przytoczony, nawet jeżeli mogłoby to być uzasadnione określonymi wyższymi celami.

Ze względu na powyższe kryteria nie jest możliwe określenie ilościowe dopuszczalnych rozmiarów cytatu np. poprzez ustalenie konkretnej liczby znaków lub procentu cytowanego utworu.

2. Również w przypadku, którego dotyczy art. 29 ust. 2, dopuszczalne rozmiary drobnych utworów lub fragmentów większych utworów, zamieszczonych w podręcznikach, muszą być uzasadnione celami dydaktycznymi i naukowymi. Przepis ten dotyczy tworzenia antologii, zatem ze względów oczywistych nie musi zachodzić w tej sytuacji związek między twórczością autora antologii a zamieszczonymi w niej utworami. Musi natomiast być przestrzegany przepis art. 35 ustawy, tak samo jak w przypadku cytatu.

Z wyjaśnienia Ministerstwa Kultury i Sztuki z dnia 31 marca 1998 r., zn. DPA.024/76/ 98 (cytat):

(...) Art. 29 ust. 1 pr. aut. reguluje tzw. prawo cytatu, stwarzając ramy dozwolonego wykorzystywania cudzej twórczości w działalności naukowej, dydaktycznej, publicystycznej i artystycznej (...) Ustawodawca nie ogranicza prawa cytatu do

określonych rodzajów twórczości, dlatego też ma on zastosowanie również do utworów audiowizualnych.

Cytatem jest przytoczenie w dziele własnym, w całości lub w części, cudzej pracy, przy spełnieniu warunków określonych w art. 34 tej ustawy, tj. podaniu twórcy i źródła. Brak odpowiedniego oznaczenia przejętego fragmentu, uniemożliwiającego zorientowanie się, że ma się do czynienia z cudzą twórczością, powoduje zaistnienie przesłanek plagiatu. Natomiast niewłaściwe oznaczenie danych wymaganych w art. 34, polegające np. na niepełnym podaniu źródła, może stanowić naruszenie osobistych praw autorskich.

W prawie autorskim nie ma ograniczeń dotyczących czasu trwania wykorzystywanego fragmentu filmu czy długości cytowanego tekstu. Ocena dozwolonego zakresu zapożyczenia z cudzego dzieła w postaci cytatu może być zawsze dokonana jedynie indywidualnie w odniesieniu do konkretnego przypadku. Nie jest zatem możliwe posłużenie się generalnymi kryteriami ilościowymi, wyrażającymi dopuszczalny procent cytatu w stosunku do reszty dzieła, z którego pochodzi i w odniesieniu do dzieła posługującego się cytatem. Kryterium decydującym o rozmiarze jest wyłącznie cel cytowania. W przypadku realizacji filmów edukacyjnych celem uzasadniającym wykorzystanie fragmentów innych utworów audiowizualnych jest wyjaśnianie i nauczanie. Zakłada się więc, że cytat ma służyć informacji, ugruntowaniu własnego poglądu, uczynieniu własnych wywodów bardziej zrozumiałymi. Cel wyjaśnienia oznacza, że bez cytatu dzieło byłoby w danym fragmencie niejasne lub co najmniej trudne do zrozumienia dla przeciętnego odbiorcy. Warunkiem więc stosowania art. 34 ust. 1 jest, aby cytat (w tym wypadku fragment innego filmu czy utworu muzycznego) był ściśle powiązany z własną twórczością cytującego, stanowił dodatkowy dowód przytaczanych twierdzeń lub poszerzenie własnej argumentacji.

Z wyjaśnienia Ministerstwa Kultury i Sztuki z roku 1990, zn. DPA/WPA.024/286/98 (cytat):

(...) Zamieszczenie w publikacjach, przygotowywanych przez szkołę wyższą w celach dydaktycznych (w charakterze pomocy naukowych dla swoich studentów), fragmentów z cudzych utworów, mieści się w ramach tzw. prawa cytatu przewidzianego przez ustawę o pr. aut. w związku z regulacją dozwolonego użytku publicznego (art. 29 ust. 1 i 2). Ponieważ ustawa powyższa przewiduje jednak dla twórców z tego tytułu prawo do wynagrodzenia (art. 29 ust. 3), zasadne byłoby skontaktowanie się z osobami uprawnionymi i uzyskanie deklaracji odnośnie do zezwolenia na nieodpłatny przedruk, względnie uzgodnienie z twórcą satysfakcjonującej go stawki wynagrodzenia.

Z wyjaśnienia Ministerstwa Kultury i Sztuki z dnia 26 stycznia 1999 r., zn. DP/WPA. 024/370/98 („drobny utwór"):

(...) Brak było dotychczas urzędowych interpretacji pojęcia „drobnego utworu" w rozumieniu art. 29 pr. aut. Trudno też ogólnie stwierdzać, jak duże objętościowo

utwory mogą być kwalifikowane jako drobne, gdyż interpretacja tego pojęcia powinna być odnoszona do okoliczności konkretnego przypadku. W każdym bądź razie nie może tutaj na pewno chodzić o utwory literackie typu powieści, obszernych wspomnień itp., natomiast poza krótkimi formami poetyckimi zasadne jest odnoszenie powyższego pojęcia do krótkich opowiadań, nowel, listów itp. Przy większych utworach cytowanie może dotyczyć odpowiednich ich fragmentów.

(...) W przypadku wypisów zamieszczanie w nich drobnych utworów nie może o tyle kłócić się z interesami twórcy, iż konstrukcja powyższa odnosi się tylko do utworów już rozpowszechnionych, czyli udostępnionych publicznie za zgodą twórcy, któremu z tego tytułu przysługuje prawo do wynagrodzenia, przy czym konstruowanie poszczególnych wypisów musi być uwarunkowane celami dydaktycznymi lub naukowymi.

Z wyjaśnienia Ministerstwa Kultury z dnia 25 kwietnia 2001 r., zn. DP/WPA.024/101/01 (cytat):

Zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy wolno przytaczać urywki utworów lub drobne utwory w całości. Artykuł ten wprowadza jednak warunki, które muszą być spełnione, a mianowicie wolno wykorzystywać urywki utworów lub drobne utwory w całości, które są już rozpowszechnione, w utworach stanowiących samoistną całość (utwór będący przedmiotem prawa autorskiego), a wykorzystanie to musi być uzasadnione wyjaśnianiem, nauczaniem, analizą krytyczną lub prawami gatunku twórczości. Wykorzystanie cytatu w utworze musi służyć np. informacji, ugruntowaniu poglądów autora utworu, w którym cytat jest wykorzystywany, uwydatnieniu własnych poglądów autora. Warunkiem dozwolonego i nieodpłatnego cytatu, uregulowanego w art. 29 ust. 1, jest ścisłe powiązanie cytatu z twórczością cytującego, poszerzenie argumentacji przytaczanej przez autora utworu, w którym wykorzystany jest cytat.

Ustęp drugi wspomnianego artykułu stwierdza, że „wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w podręcznikach i wypisach". Przepis ten przewiduje sytuację wykorzystania drobnego utworu lub fragmentu utworu, np. w antologii, podręczniku. W tej sytuacji cel zamieszczenia utworu ma odmienny charakter niż wykorzystanie dozwolonego i nieodpłatnego cytatu, uregulowanego w art. 29 ust. 1. W tym przypadku twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

Konstrukcja dozwolonego cytatu jest skomplikowana w kwestii określenia rozmiaru dozwolonego cytatu. Nie można określić generalnie zasad określających ilościowo rozmiar dozwolonego cytatu. Toteż w praktyce przyjmuje się, że dla zachowania praw cytatu wystarcza, aby przyjęto taki fragment i w takim rozmiarze, żeby przeciętna osoba, które będzie korzystała z dzieła, mogła rozpoznać, że fragment pochodzi z innego utworu. Z drugiej strony trzeba pamiętać, aby nie doszło do reprodukcji dzieła oraz, zgodnie z art. 35 ustawy, żeby „dozwolony użytek nie naruszał normalnego korzystania z utworu lub godził w słuszne interesy twórcy". Poza tym można korzystać

z utworów w granicach dozwolonego użytku pod warunkiem wymienienia twórcy i źródła (art. 34 ustawy). (...).

Z wyjaśnienia Ministerstwa Kultury z dnia 28 lutego 2002 r., zn. DP/WPA.924/22/02 (wypisy):

(...) Zgodnie z art. 29 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 4 lutego 1994 r., będącym jednym z przepisów o tzw. dozwolonym użytku publicznym (art. 23-35 ustawy) wolno (bez zezwolenia twórcy) w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w podręcznikach i wypisach. W tym przypadku twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia (art. 29 ust. 3).

(...)Zasadne jest uznanie, że działalność taka mieścić się będzie w dyspozycji art. 29 ust. 2 ustawy. Ze względu na to, że zamiarem jest zamieszczenie w wypisach fragmentów opublikowanych artykułów prasowych – spełniony jest, określony w tym przepisie, wymóg rozpowszechnienia (art. 6 pkt 3 w związku z pkt. 1 ustawy).

Należy dodać, że każde przekroczenie w wypisach bądź antologiach ram zakreślonych w art. 29 ust. 2 wymaga, w odniesieniu do utworów nienależących do domeny publicznej, nie tylko zapłaty wynagrodzenia autorskiego, ale również zgody twórcy na taki sposób wykorzystania.

Przepisy ust. 2 art. 29 pr. aut. mówiące o tym, że wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w podręcznikach i wypisach oraz ust. 3 tego art. stanowiącego o prawie do wynagrodzenia za zamieszczenie wspomnianych w ust. 2 utworów nie odnoszą się do baz danych spełniających cechy utworu.

Dr Maria Jakubowska
Łódź - UM

WOLONTARIAT PRACOWNICZY W UNIWERSYTECIE MEDYCZNYM W ŁODZI

Abstract

The Medical University of Lodz and Caritas of Lodz Archdiocese have signed an agreement on employee volunteering. The aim of the programme is to promote the idea of volunteering among the University employees and students and to support the Home Hospice Care Team of Caritas. The activities within the project breaking the stereotypes of thinking about hospice and palliative care have been undertaken both in the medical and local community. Social and educational campaigns within this project aim at popularizing the appropriate attitudes towards disability, serious illness and death.

Streszczenie

Uniwersytet Medyczny w Łodzi i Caritas Archidiecezji Łódzkiej podpisały porozumienie o wolontariacie pracowniczym. Celem programu jest propagowanie idei wolontariatu towarzyszenia chorym wśród pracowników i studentów Uczelni oraz wspieranie działaniami wolontaryjnymi Zespołu Domowej Opieki Hospicyjnej Caritas. W ramach projektu podejmowane są działania mające na celu łamanie stereotypów myślenia o opiece hospicyjnej i paliatywnej zarówno w środowisku medycznym, jak i w środowisku społeczności lokalnej. Kampanie społeczno-edukacyjne realizowane w ramach programu zmierzają do rozpowszechnienia właściwych postaw wobec niepełnosprawności, ciężkiej choroby i śmierci.

Dnia 12 października 2010 roku, w gmachu Rektoratu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi odbyło się uroczyste podpisanie porozumienia o wolontariacie pracowniczym pomiędzy Uniwersytetem Medycznym w Łodzi a Caritas Archidiecezji Łódzkiej. Sygnatariuszami porozumienia byli prof. dr hab. Paweł Górski, Rektor Uniwersytetu Medycznego w Łodzi oraz ks. mgr Jacek Ambroszczyk, Dyrektor Caritas Archidiecezji Łódzkiej. Na mocy porozumienia Uniwersytet Medyczny w Łodzi i łódzka Caritas podejmują współpracę w celu propagowania idei wolontariatu pracowniczego oraz wspierania działaniami wolontaryjnymi Zespołu Domowej Opieki Hospicyjnej Caritas.

To pierwsze tego typu porozumienie zawarte w naszym mieście pomiędzy uczelnią wyższą a instytucją charytatywną.

JM Rektor Uniwersytetu Medycznego w Łodzi - prof. dr hab. Paweł Górski i dyrektor Caritas Archidiecezji Łódzkiej - ks. mgr Jacek Ambroszczyk podpisują porozumienie o wolontariacie pracowniczym

Jesteśmy także pierwszą wyższą uczelnią w Polsce – instytucją publiczną, która w sposób zorganizowany i zinstytucjonalizowany w ramach wolontariatu pracowniczego podejmuje działania na rzecz społeczności lokalnej w celu rozwiązania trudnych i palących problemów społecznych.

Idea wolontariatu jest w uczelniach polskich coraz bardziej popularna, ale proponowane programy dotyczą głównie działalności organizacji studenckich. W naszych działaniach wolontaryjnych chcemy połączyć siły pracowników, pracowników emerytowanych oraz studentów na rzecz szerzenia idei ruchu hospicyjnego i opieki paliatywnej. Jednocześnie organizowane akcje charytatywne, kwesty wspomogą finansowo działalność Zespołu Domowej Opieki Hospicyjnej Caritas. Pracowników i studentów w ich działaniach wolontaryjnych wspierać będą merytorycznie, logistycznie i finansowo jednostki strukturalne Uniwersytetu Medycznego.

Nieuleczalna choroba czy śmierć to zjawiska nieakceptowane społecznie. Naruszają poczucie bezpieczeństwa, wywołują stan niepewności i psychicznego dyskomfortu. Rada Europy, zgodnie z rekomendacją Rec(2003)24 Komitetu Rady Ministrów Rady Europy do państw członkowskich w sprawie organizacji opieki paliatywnej uważa za

niezwykle istotne stworzenie atmosfery akceptacji dla opieki paliatywnej w krajach członkowskich Unii Europejskiej.

Jako uczelnia medyczna czujemy się współodpowiedzialni za ciągle malejącą w naszym mieście dostępność ciężko, nieuleczalnie chorych pacjentów w ostatnim okresie życia, do specjalistycznej, najbardziej właściwej, całościowej opieki paliatywej i hospicyjnej.

Solidarność społeczna stoi w Polsce na wyjątkowo niskim poziomie. Dostrzega to również łódzka Caritas, która obok podejmowania licznych działań charytatywnych mających na celu bezpośrednią pomoc osobom najbiedniejszym, zgodnie ze swoją misją podejmuje próby uzmysłowienia społeczeństwu, że obok są ludzie w dramatycznej sytuacji, wymagający bardziej kompleksowych działań medyczno-pielęgnacyjnych i opieki psychospołecznej.

Pracownicy deklarujący udział w uczelnianym programie o wolontariacie pracowniczym Uniwersytetu Medycznego pracują na podstawie indywidualnych umów podpisywanych z ZDOH-Caritas na działania w ramach wolontariatu kompetencyjnego lub akcyjnego w zakresie: opieki nad pacjentem, opieki nad rodzinami osieroconymi, uczestniczą w szkoleniach, biorą udział w akcjach charytatywnych.

Głównym celem podpisanego porozumienia jest dążenie do łamania stereotypów myślenia o opiece paliatywnej i hospicyjnej:

- w środowisku medycznym - medycyna paliatywna, jako specjalność medyczna zajmująca się leczeniem trudnych do opanowania objawów nieuleczalnych chorób (głównie nowotworowych), występujących w trakcie leczenia podstawowego i po jego zakończeniu, której celem nie jest wyleczenie pacjenta, a jedynie łagodzenie objawów, jest postrzegana przez wielu lekarzy i studentów specjalności medycznych jako odstąpienie od leczenia, czy nawet porażka medycyny. Brakuje świadomości pozytywnej roli, jaką efektywne leczenie objawowe może odegrać w procesie terapeutycznym pacjenta. Efektem jest zbyt późne kierowanie pacjentów pod opiekę specjalistów medycyny paliatywnej, co prowadzi do znacznego obniżenia komfortu życia pacjentów w czasie i po zakończeniu leczenia, a nawet w krańcowych wypadkach pozbawienie pacjentów będących w okresie schyłku życia specjalistycznej opieki
- w środowisku społeczności lokalnej - w odbiorze społecznym oddanie osoby bliskiej pod opiekę hospicjum („umieralni") kojarzy się z zaprzestaniem leczenia choroby, poddaniem się, pozbawionym nadziei czekaniem na śmierć. Taka, w potocznym rozumieniu, rezygnacja z walki o życie najbliższych, wiąże się z wielkimi oporami i problemami psychologicznymi. Skutkiem tego stereotypowego myślenia jest zbyt późne przekazywanie chorych pod specjalistyczną opiekę, narażanie ich na niepotrzebne cierpienia, niewiedza o istniejących systemach wsparcia, czy utrwalanie problemów psychicznych, z którymi opiekunowie ciężko chorych nie będą umieli poradzić sobie także po śmierci najbliższych. Dlatego też bardzo ważna jest swego rodzaju „profilaktyka" i podnoszenie świadomości społecznej w tym zakresie. Nigdy nie będziemy przygotowani na śmierć bliskiej osoby, ale możliwość otrzymania wsparcia medycznego, psychologicznego, opiekuńczego i społecznego jest w takich sytuacjach bardzo ważna.

Wyznaczone cele chcemy realizować poprzez:

- edukację młodzieży szkolnej i akademickiej dotyczącą opieki nad nieuleczalnie chorymi i ich rodzinami,
- szkolenie nauczycieli, pedagogów, nauczycieli akademickich w zakresie umiejętności podejmowania trudnych tematów, związanych z zagadnieniami nieuleczalnej choroby i śmierci,
- rozpowszechnianie właściwych postaw wobec niepełnosprawności, ciężkiej choroby i śmierci,
- rozwój wolontariatu kompetencyjnego i akcyjnego działającego na rzecz hospicjum.
- ukazywanie możliwości samorealizacji młodzieży szkolnej, akademickiej oraz pracownikom uczelni medycznej poprzez wolontariat hospicyjny,

- promowanie idei wolontariatu kompetencyjnego wśród pracowników, pracowników emerytowanych i studentów Uniwersytetu Medycznego w Łodzi,
- uwrażliwianie społeczeństwa na los osób cierpiących.

Będziemy również podejmować działania w kierunku:

- zainspirowania młodych adeptów i studentów medycyny do podjęcia deficytowej w Polsce specjalizacji w zakresie medycyny paliatywnej. Stereotyp traktowania medycyny paliatywnej tylko w kategoriach łagodzenia niepożądanych objawów, przy niemożności wyleczenia pacjenta powoduje, że ta dziedzina medycyny jest dla młodych lekarzy, stojących przed wyborem drogi zawodowej, mało atrakcyjna,
- budowanie w świadomości społeczności lokalnej i Władz miasta konieczności wybudowania w Łodzi profesjonalnego hospicjum stacjonarnego.

Współpraca ZDOH-Caritas z Uniwersytetem Medycznym w Łodzi ma już swoją historię.

Dr Zofia Pawlak i prof. Leszek Woźniak

ZDOH-Caritas powstał w 1995 r. z inicjatywy dr n. med. Zofii Pawlak, emerytowanego pracownika Akademii Medycznej. Razem z prof. dr n. med. Leszkiem Woźniakiem i dr n. med. Józefem Stańczakiem byli wówczas pionierami ruchu hospicyjnego w Łodzi.

Od początku zaczęli kształcić wolontariuszy, przygotowując ich do współpracy z interdyscyplinarnym zespołem opiekującym się chorymi u schyłku życia.

Kurs organizowany przez Caritas dla wolontariuszy hospicyjnych, odbywa się od tamtej pory corocznie. Grono nauczycieli akademickich Akademii Medycznej, a później Uniwersytetu Medycznego wykładających wolontaryjnie na kursie powiększało się. Wśród nich byli prof. dr hab. med. n. med. Luba Judkiewicz, prof. dr hab. n. med. Radzisław Kordek, dr n. med. Ewa Małolepsza, dr n. med. Jacek Pytel, dr n. med. Anna Sitkiewicz, dr n. med. Piotr Stengert, dr n. med. Halina Urbańska-Ryś, (większość z nich wykłada na kursie do dzisiaj).

Wśród wykładowców na kursie dla wolontariuszy było i jest wielu pracowników Regionalnego Ośrodka Onkologicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. Mikołaja Kopernika w Łodzi.

Z kolei Uniwersytet Medyczny w Łodzi korzysta z wiedzy i doświadczenia Zespołu Domowej Opieki Hospicyjnej Caritas. Interdyscyplinarny zespół od lat wolontaryjnie

Od lewej: dr Zofia Pawlak, dr Maria Jakubowska, lek. Iwona Sitarska

współpracuje z Wydziałem Fizjoterapii Uniwersytetu Medycznego w zakresie szkolenia studentów w fizjoterapii i rehabilitacji pacjentów paliatywnych.

Wolontariusze kończący kurs wspomagają nie tylko hospicjum domowe Caritas, ale współpracują także z innymi hospicjami oraz oddziałami opieki paliatywnej w regionie.

Wolontariusze hospicyjni zajmują się pomocą chorym i ich rodzinom w ich domach oraz w oddziałach szpitalnych, są także zaangażowani w działania administracyjno-organizacyjne w hospicjum. W tej grupie mieszczą się m. in. wolontariuszki tworzące grupę wsparcia dla osieroconych, oraz wolontariusze pomagający w przeprowadzaniu akcji charytatywnych, kwest, akcji edukacyjno informacyjnych, itp.

W dniu podpisania porozumienia o wolontariacie pracowniczym zainicjowana została w Uczelni kampania „Pola Nadziei" 2010/2011, w ramach której Rektor Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, Dyrektor Caritas oraz zebrani goście zasadzili przed gmachem Rektoratu cebule żonkili.

„Pola Nadziei" są programem, który został stworzony przez Organizację Charytatywną Marie Curie Cancer Care w Wielkiej Brytanii.

Ideą programu jest pozyskiwanie funduszy na utrzymanie hospicjów, a także edukacja i uwrażliwienie społeczeństwa na los terminalnie chorego człowieka. W 1998 roku Organizacja MCCC, mając za patronkę Marię Skłodowską-Curie, postanowiła zapoznać ze swoją pracą jedno z polskich hospicjów. Wybrano Hospicjum im. św. Łazarza w Krakowie, miasta bliźniaczego dla Edynburga. Od 2003 roku „Pola Nadziei" realizowane są przez hospicja z innych miast Polski.

W Łodzi kampanię zainaugurował w 2009 r. Zespół Domowej Opieki Hospicyjnej Caritas. Od początku do programu przystąpili pracownicy Uniwersytetu Medycznego. W 2009 r. pole żonkilowe zasadzono przed gmachem Biblioteki Głównej, a rok później przed gmachem Rektoratu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Obsadzanie żonkilami "Pola Nadziei" przed gmachem Rektoratu UM w Łodzi.
Od lewej: prof. dr hab. Leszek Woźniak - rektor Akademii Medycznej, JM Rektor Uniwersytetu Medycznego prof. dr hab. Paweł Górski, Miłosz Kuświk - przewodniczący Samorządu Studentów

W ramach jesiennej części kampanii 2010/2011 posadzono w Łodzi 47 pól żonkilowych jako symboliczne znaki nadziei i solidarności z osobami chorymi na raka. Kierując się pozytywnym odzewem dotyczącym realizacji akcji, pragniemy wspierać Zespół Domowej Opieki Hospicyjnej Caritas w realizacji programu w rozszerzonym zakresie, zwłaszcza w jej wymiarze edukacyjnym.

W roku bieżącym swój udział w kampanii zgłosiły 43 szkoły, 1 przedszkole, 1 parafia i 2 szkoły wyższe. Zatem wiosną 2011 r. akcję edukacyjno-informacyjną dotyczącą opieki paliatywnej i hospicyjnej będziemy prowadzić razem z ZDOH-Caritas od przedszkola po uniwersytet.

Efektem współpracy nawiązanej przez Uniwersytet Medyczny w Łodzi oraz Caritas Archidiecezji Łódzkiej w celu propagowania idei wolontariatu pracowniczego wśród pracowników, pracowników emerytowanych i studentów UM oraz wspierania działaniami wolontaryjnymi Zespołów Domowej Opieki Hospicyjnej, była nagroda dla Uczelni w konkursie **Europejskie Nagrody Wolontariatu Pracowniczego – Polska**.

Decyzją Jury w składzie: Mirella Panek-Owsiańska, prezes Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Krzysztof Więckiewicz, dyrektor Departamentu Pożytku Publicznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej oraz Piotr Onikki-Górski, dyrektor Biura Kontaktów Społecznych Business Center Club Uniwersytet Medyczny w Łodzi zwyciężył w kategorii Innowacje (wynik 93%) oraz Debiut (wynik 80%)

Zgłoszenie zostało przesłane do Business in the Community i wzięło udział w konkursie na poziomie europejskim.

POLE NADZIEI

POLE NADZ

ZWYCIĘZCA
UNIWERSYTET MEDYCZNY
W ŁODZI

POLA
NADZIEI

UNIWERSYTET MEDYCZNY W ŁODZI
caritas
Czy zostałeś już wolontariuszem Uniwersytetu Medycznego w Łodzi ?
Chcesz pomóc
ale...
Nie masz czasu?
Przystąp do projektu „pay roll"
w ramach programu wolontariatu pracowniczego UM.
Pay roll to propozycja składki pracowniczej dla wszystkich bardzo zajętych pracowników UM, którzy chcieliby mimo wszystko pomóc osobom będącym pod opieką Zespołu Domowej Opieki Hospicyjnej Caritas w Łodzi.
Kwota Twojego wynagrodzenia kończy się „resztówką" np. 3.35, 5.25 lub xx.yy zł ?
Jest to kwota niewiele znacząca w comiesięcznym budżecie, powiększona o składki innych pracowników może być pomocna w ratowaniu budżetu Hospicjum!
Przeznacz tę kwotę na rzecz chorych.
Wystarczy wejść na stronę Uczelni i z zakładki
Pracownicy -> Wolontariat -> dokumenty do pobrania wypełnić formularz zgody
na potrącanie składki pracowniczej w ramach projektu o wolontariacie pracowniczym; Dział Płac przekaże co miesiąc Twoją składkę na konto Hospicjum.
Wypełniony i podpisany formularz należy przekazać koordynatorowi wolontariatu UM, a on dokona resztę formalności.
Skontaktuj się z koordynatorem wolontariatu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi:
Maria Jakubowska
Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego, 90-151 Łódź, ul. Muszyńskiego 2
tel. (42) 6779288 pn-pt., w godz. 8 -15, 666286838 lub
e-mail: maria.jakubowska@umed.lodz.pl
Koordynator wolontariatu udzieli Ci również wszystkich informacji dotyczących innych form pomocy w ramach programu wolontariatu pracowniczego w UM.

Mgr Halina Brzezińska-Stec
Białystok - UwB

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA IM. JERZEGO GIEDROYCIA W BIAŁYMSTOKU W NOWYM GMACHU - Z PERSPEKTYWY PIĘCIOLETNICH DOŚWIADCZEŃ

Abstract

The article presents the new building of the University Library focusing on the practical project and modern functional solutions. It presents the new concept of organizing the collection – the introduction of free access as well as the usage of the UKD system in arranging the book collection. It discusses the culture-forming and promotional activity of the Library. It indicates the architectural and equipment solutions regarding adaptation of the building to the needs of its disabled users. The final part of the publication analyses the functional solutions from the 5-year perspective of using the building.

Streszczenie

W artykule przedstawiono nowy budynek Biblioteki Uniwersyteckiej, zwracając uwagę na praktyczną stronę projektu i współczesne funkcjonalne rozwiązania. Zaprezentowano nową koncepcję udostępniania zbiorów bibliotecznych – wprowadzenie wolnego dostępu jak również zastosowanie klasyfikacji UKD przy ustawianiu księgozbioru. W publikacji tej omówiono kulturotwórczą i promocyjną działalność Biblioteki. Wskazano na rozwiązania architektoniczne i sprzętowe w zakarsie adaptacji budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych. Końcowa część artykułu zawiera analizę rozwiązań funkcjonalnych z 5-letniej perspektywy użytkowania budynku.

„Na przestrzeni ponad trzech tysięcy lat biblioteki wielokrotnie zmieniały oblicze, dostosowując swoje obiekty do kształtu gromadzonych i udostępnianych zbiorów oraz pełnionych w społeczeństwie funkcji. Również i wizerunek biblioteki współczesnej […] traktowanej jednocześnie jako centrum kultury, ośrodek informacji i edukacji, ulega dalszym przemianom w zakresie nowatorskich rozwiązań architektonicznych, organizacji przestrzennej i wyposażenia wnętrza.”[1]

Uroczyste otwarcie biblioteki

Dnia 24 czerwca 2005 r. po 6-letnim okresie budowy, nastąpiło uroczyste otwarcie nowego gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej z udziałem zaproszonych gości, kadry

[1] *Wstęp*. W: *Biblioteki jutra: nowa perspektywa organizacji przestrzennej i funkcjonalnej* / [red. meryt.: Jadwiga Chruścińska, Ewa Kubisz]; Warszawa: CEBID, 2001 s. 9

naukowej, pracowników biblioteki i mieszkańców Białegostoku. Zwiedzanie obiektu poprzedziły wystąpienia: JM Rektora Uniwersytetu w Białymstoku prof. dr. hab. Marka Gębczyńskiego, JE bpa Kościoła Rzymskokatolickiego Wojciecha Zięby, JE Jakuba Kostiuczuka - biskupa białostockiego i gdańskiego Cerkwi Prawosławnej, jak również Wojewody Podlaskiego Marka Strzalińskiego, Prezydenta Miasta Białegostoku Ryszarda Tura i Dyrektora Biblioteki dr Jerzego Halickiego. Z tej okazji została otwarta wystawa „Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia w latach 1968-2005".

Nowy gmach

Nowy budynek biblioteki przyciąga uwagę ponad dziesięciometrową przeszkloną fasadą, doskonale widoczną z osi widokowej biegnącej od ogrodów dziedzińca barokowego Pałacu Branickich i Parku Miejskiego. Nowoczesną bryłę architektoniczną podkreśla elewacja z piaskowca i szkła w odcieniu zielonym. Gmach ma siedem kondygnacji, w tym jedną podziemną. Kubatura budynku wynosi 34 802 m^3, w tym powierzchnia użytkowa 8 324 m^2. Przewidziano, że magazyny pomieszczą docelowo 860 tys. woluminów, a czytelnicy będą mieli do dyspozycji 327 miejsc.

Budynek Biblioteki Uniwersyteckiej widok od ul. M. Skłodowskiej-Curie*

* fotografie wykonała Jolanta Kudrawiec

W magazynie otwartym (z wolnym dostępem do półek) znajdzie się w przyszłości ponad 100 tys. woluminów w układzie rzeczowym UKD, przewidziano też 110 miejsc dla czytelników. Stworzone zostaną dziedzinowe stanowiska informacyjne dla użytkowników korzystających z wolnego dostępu.

Na poziomie szóstego piętra budynek został połączony z istniejącym kompleksem administracyjno-dydaktycznym przy ul. Marii Skłodowskiej-Curie 14, w którym mieści się Rektorat Uczelni, Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych oraz administracja centralna Uniwersytetu.

Zgodnie z projektem architektonicznym[2] podziemie nowego gmachu miało zawierać pomieszczenia pracowników obsługi technicznej: szatnie, sanitariaty i pokój socjalny, magazyny gospodarcze, pokój konserwatora, pomieszczenia techniczne oraz 21 miejsc parkingowych dla pracowników Biblioteki i Rektoratu.

Parter o powierzchni 850 m² to hall wejściowy z szatni[1] i portierni[1], sala wystawowa, pomieszczenia dyrekcji biblioteki, oraz pokoje Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów, pomieszczenia gospodarcze. W pobliżu szatni usytuowano samoobsługowe szafki na torby, których nie przewidziano w projekcie użytkowym. Niestety ze względu na ich zbyt małą pojemność nie są zbyt funkcjonalne. Pomimo postulatów bibliotekarzy, z braku dogodnego miejsca w holu głównym, nie powstał punkt informacji wstępnej dla użytkowników. Od strony podjazdu gospodarczego usytuowano wejście służbowe, wjazd do garażu oraz śmietnik. Przy głównym wejściu przewidziano lokal na księgarnię.

Na I piętrze umiejscowiono Czytelnię Czasopism Bieżących, salę katalogów, wypożyczalnię, Oddział Informacji Naukowej z czytelnią, Oddział Automatyzacji, Oddział Opracowania Alfabetycznego Druków Zwartych, Oddział Opracowania Wydawnictw Ciągłych, Oddział Opracowania Rzeczowego, pracownię reprograficzną, pokój socjalny dla pracowników oraz sanitariaty.

II piętro w projekcie użytkowym to zespół czytelni – nauk humanistycznych, nauk ścisłych i czytelnia pracowników naukowych, Oddział Zbiorów Specjalnych z czytelnią, pracownie konserwacji bieżącej, sanitariaty, palarnia. Czytelnia częściowo posiada podwójną wysokość (sufit na wysokości III piętra).

III piętro zostało przeznaczone na czytelnię z wolnym dostępem do zbiorów, umiejscowiono tu też kabiny do pracy indywidualnej, pokój pracy zespołowej oraz sanitariaty.

IV piętro miało pomieścić drugą część księgozbioru z wolnym dostępem, magazyn zbiorów zamkniętych i sanitariaty. Przewidywano wyposażenie magazynu zamkniętego w regały typu compact do składowania zwartego. Oba poziomy księgozbioru z wolnym dostępem połączono dodatkową klatką schodową tzw. ślimakiem.

---

[2] *Projekt Technologii Wyposażenia Biblioteki Uniwersyteckiej w Białymstoku*. Pracownia Architektoniczna BNS S.C. Warszawa 1999

Na V piętrze zaplanowano magazyn zamknięty podstawowego księgozbioru wypożyczalni.

Na VI piętrze zgodnie z projektem umiejscowiono ogólnodostępny bufet z zapleczem, salę wielofunkcyjną, pokój ze stanowiskami komputerowymi (pracownię komputerową), sanitariaty oraz wentylatornię główną. Możliwe jest łączenie części bufetowo-rekreacyjnej i sali konferencyjnej (rozsuwana ściana) w jedną przestrzeń wykorzystywaną podczas imprez uniwersyteckich. Zaplecze bufetu składa się z przygotowalni, zmywalni oraz dwóch magazynów. Dla obsługi przewidziano zaplecze socjalne z oddzielnymi sanitariatami. Na sali konsumpcyjnej bufetu przewidziano 62 miejsca siedzące. Konsumenci będą mogli wchodzić z budynku biblioteki i istniejącego budynku Rektoratu, z którym przewidziano połączenie na poziomie 6 piętra. W sezonie letnim z sali bufetowej przewiduje się wyjścia na taras, gdzie przy stolikach może siedzieć dodatkowych 36 osób. Salę audytoryjną zaprojektowano dla 84 użytkowników. Centralna stała część ściany działowej służy umieszczeniu ekranu zwijanego elektrycznie, dodatkowe wyposażenie stanowi projektor oraz nagłośnienie. W Sali przewidziano amfiteatralne podniesienie dwóch ostatnich rzędów. Pozostałe 4 rzędy mogą być demontowane i okresowo magazynowane w innym pomieszczeniu.

Wszystkie segmenty gmachu połączone są ciągami komunikacji poziomej i pionowej w postaci korytarzy, klatek schodowych i wind. Do komunikacji pionowej służą:

- główna klatka schodowa dla publiczności oraz dźwig osobowy łączący poziomy od parteru do 6-go piętra.
- klatka schodowa dla pracowników oraz dźwig towarowo-osobowy łączący wszystkie poziomy. Dźwig pełni również rolę dźwigu dla ekip ratunkowych.
- dźwig mały towarowy do transportu książek, łączący poziomy od parteru do 5-go piętra.
- klatka schodowa łącząca księgozbiory z wolnym dostępem na 3-cim i 4-tym piętrze tzw. ślimak.

Budynek jest wyposażony w instalację telefoniczną, zintegrowany system zarządzania sieciami: komputerową (ok. 120 komputerów), system sygnalizacji pożaru, kontroli dostępu, sygnalizacji włamania i napadu, telewizji dozoru, automatyki wentylacji i klimatyzacji, system kontroli czytników przy wejściu głównym, system ostrzegania (DSO). Pomiędzy strefą publiczną z służbową na wszystkich poziomach funkcjonują przejścia kontrolowane kartą magnetyczną.

W budynku biblioteki przestrzeń jest kreowana przez aranżację wnętrz. Elementem, który podkreśla charakter obiektu i akcentuje poszczególne miejsca jest kolor. Ciepłe, jasne odcienie beżu dominują na elewacji zewnętrznej biblioteki, podobnie w pokojach pracowników i czytelniach meble zostały wykonane z jasnego drewna połączonego z metalem. Podstawowy ciąg komunikacyjny wraz z holem i główną klatką schodową został wyłożony jasną płytą granitową, która rozjaśnia przestrzeń. Pozostałe elementy wyposażenia łącznie z wykładziną podłogową są utrzymane w odcieniach szarości

i zieleni, a akcentem przyciągającym uwagę jest wizualizacja poszczególnych pomieszczeń (tablice informacyjne) w kolorze pomarańczowym.

Zespoły funkcjonalne

Przedstawione powyżej rozwiązania architektoniczno-użytkowe w nowej siedzibie Biblioteki umożliwiły powstanie kilku zespołów funkcjonalnych[3]:

- pracowni i pomieszczeń dla pracowników,
- przestrzeni użytkownika (udostępniania i informacji),
- przestrzeni niebibliotecznej,
- zespołu magazynów.

Rozmieszczenie agend biblioteki miało miejsce w momencie opracowywania programu użytkowego gmachu, tak aby projekt architektoniczny uwzględniał przeznaczenie poszczególnych pomieszczeń. Niestety już na etapie przygotowań do przeprowadzki okazało się, że niektóre rozwiązania są mało funkcjonalne i należy je zmienić. Cały projekt użytkowy zespołu pracowni i pomieszczeń dla pracowników musiał ulec modyfikacji. Wygospodarowano dodatkowe pokoje dla dyrekcji (drugiego zastępcy) i kierowników działów, z pomieszczeń Oddziału Gromadzenia wydzielono nie przewidzianą w projekcie pracownię dokumentacji i prac naukowych dla Oddziału Informacji Naukowej. Zmniejszono liczbę pomieszczeń administracyjnych i gospodarczych. Za bardziej funkcjonalne uznano umiejscowienie

Czytelnia Centrum Dokumentacji Europejskiej

[3] Projekt funkcjonalny oparto w znacznej mierze na rozwiązaniach zastosowanych w BUW-ie, patrz: Ewa K o b i e r s k a–M a c i u s z k o , Henryk H o l l e n d e r : Nowy gmach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Koncepcja funkcjonalna i estetyczna. *Rocznik Biblioteki Narodowej* 1996 T. 32 s.195-214; Hanna K o l e n d o : Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie w nowej siedzibie na Powiślu. *Prz. Bibl.* 1999 R. 67 z. 1/2 s.22-23

w osobnym pionie oddziałów nie związanych bezpośrednio z obsługą użytkowników, co pozwoliło na zachowanie zasady nie krzyżujących się dróg. Pracownicy mogą korzystać z oddzielnej klatki schodowej oraz przeznaczonej tylko dla nich windy. Korzystnym rozwiązaniem okazało się umieszczenie Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów na parterze z możliwością wygodnego transportu książek. Również na parterze w pobliżu holu wejściowego znajduje się zespół dyrekcji. Ponieważ wcześniej nie przewidziano stanowiska drugiego zastępcy dyrektora, jego gabinet z konieczności umieszczono w jednym z pomieszczeń przeznaczonych dla administracji budynku. Dodatkowo z pomieszczeń administracyjnych wydzielono sąsiadujące pokoje dla kierowników oddziałów: gromadzenia i wydawnictw ciągłych, co miało poprawić efektywność współpracy w zakresie gromadzenia księgozbioru.

Po przeprowadzce na I piętrze w bezpośrednim sąsiedztwie znalazły się Oddział Informacji Naukowej z czytelnią, pracownia komputeryzacji, Oddział Opracowania Zbiorów (po połączeniu Oddziałów Opracowania Alfabetycznego Druków Zwartych i Opracowania Rzeczowego), Oddział Wydawnictw Ciągłych, pracownia Oddziału Udostępniania Zbiorów i pracownia kserograficzna. Obecnie przestrzeń pracowników uzupełniają dodatkowo wydzielone pokoje na II piętrze – obsługa Czytelni Ogólnej i czytelni Zbiorów Specjalnych, na piętrze trzecim – pracownia kierownika Oddziału Wolnego Dostępu, pracownicy obsługujący czytelnie z wolnym dostępem użytkują pokój na I piętrze. Zlikwidowano pracownię komputeryzacji, a informatyków przeniesiono na II piętro do pracowni digitalizacji, rozszerzając ich zakres obowiązków o nadzór nad tą agendą. Pracownicy administracyjno - gospodarczy zajmują przewidziane dla nich pomieszczenia w kondygnacji podziemnej budynku. Na każdym piętrze znajdują się również pomieszczenia gospodarcze, służące jako przechowalnie i magazyny urządzeń i środków czyszczących służb porządkowych.

Wyszukiwanie informacji o dokumentach oraz składanie zamówień, a więc przestrzeń użytkownika, rozpoczyna się w pomieszczeniu katalogowym (I piętro), w którym ustawiono 20 terminali do korzystania z katalogu komputerowego. Tu również umieszczono katalogi tradycyjne: alfabetyczny i przedmiotowy, w których znajdują się opisy książek zakupionych do 1992 r., dodatkowo tradycyjne katalogi kolekcji humanistycznej, katalog czasopism i odrębny katalog wydawnictw zbiorowych. Informacje dotyczące zamawianych książek, ich rezerwacji i stanu własnego konta czytelniczego można uzyskać, z dowolnego miejsca za pośrednictwem Internetu. Wypożyczanie zbiorów do domu odbywało się na podstawie karty bibliotecznej z kodem paskowym w wypożyczalni (I piętro), w której obsługa jest w pełni skomputeryzowana. Obecnie kartę biblioteczną dla nowo przyjętych studentów (od roku 2010) stanowi aktywowana elektroniczna legitymacja studencka.

Udostępnianie prezencyjne umiejscowiono początkowo w 4 czytelniach: Czytelni Czasopism i Czytelni Oddziału Informacji Naukowej na I piętrze oraz w Czytelni Ogólnej i Czytelni Zbiorów Specjalnych usytuowanych na II piętrze. W Czytelni Ogólnej zainstalowano (nie przewidzianą wcześniej) sygnalizację świetlną informującą użytkowników o dostarczeniu zamówionych dokumentów z magazynów.

We wszystkich czytelniach wydzielono stanowiska z dostępem do sieci komputerowej przez zainstalowane terminale oraz sprzęt własny. Ponadto ustawiono odpowiednio przystosowane stoły dla osób niepełnosprawnych, a w Czytelni Zbiorów Specjalnych sprzęt dla niewidomych, niedowidzących i niedosłyszących.

Widok z antresoli III piętra na Czytelnię Ogólną

Obecnie nie funkcjonują już Czytelnie: Czasopism oraz Oddziału Informacji Naukowej. Obie uległy likwidacji, Czytelnia Czasopism na rzecz otwartego w 2008 roku Centrum Dokumentacji Europejskiej (czasopisma udostępnia się z wydawnictwami zwartymi w Czytelni Ogólnej), a Czytelnia OIN została zamknięta po przeniesieniu jej księgozbioru do otwartego w maju 2010 roku Oddziału Wolnego Dostępu na III piętrze.

Projekt użytkowy nowego budynku zakładał powstanie biblioteki z wolnym dostępem do zbiorów[4]. Ta forma udostępniania znalazła uznanie i wielu zwolenników wśród bibliotekarzy i użytkowników, również w naszej Uczelni. Podstawą wolnego dostępu stało się połączenie dwóch funkcji – przechowywania i udostępniania zbiorów. Zaplanowano utworzenie wolnego dostępu do zbiorów kolekcji humanistycznej (IV piętro) oraz zbiorów magazynowych czytelni zajmujących piętro III, połączonych wewnętrzną klatką schodową. Niestety, do momentu przeprowadzki nie udało się rozpocząć prac nad przygotowaniem księgozbioru do umieszczenia w magazynach otwartych.

[4] Halina B r z e z i ń s k a - S t e c: Biblioteka Uniwersytecka im. J. Giedroycia w Białymstoku. Projekt funkcjonalny nowego gmachu. *Bibliotekarz Podlaski* 2001 nr 2 s. 74-76; T a ż: Nowy gmach Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku. Koncepcja użytkowa i funkcjonalna. *EBIB* 2001 nr 4 (22)

Opracowano jedynie założenia metodyczne i ogólne zasady doboru księgozbioru, zmodyfikowano też tablice UKD. Dopiero w roku 2008 rozpoczęto intensywne prace na rzecz utworzenia Oddziału Wolnego Dostępu zgodnie z przyjętym projektem użytkowym nowego gmachu. Prace trwały dwa lata. W tym czasie wszystkie zbiory z magazynu Czytelni Ogólnej zostały odpowiednio zabezpieczone. Obszar wolnego dostępu podzielono na szerokie dziedziny wiedzy, np.: filozofia, psychologia, religia. Jeśli chodzi o dobór księgozbioru umieszczono w nim pozycje najnowsze i najbardziej poszukiwane, a więc znajdujące się dotychczas w księgozbiorach podręcznych, jak też wyselekcjonowane na podstawie kryterium częstotliwości wypożyczeń. Ponadto znalazły się tu podstawowe pod względem dydaktycznym i badawczym podręczniki z poszczególnych dziedzin wiedzy.

Wszystkie druki zwarte zostały zarejestrowane w katalogu komputerowym oraz uzyskały symbol klasyfikacji UKD przyjętej przez bibliotekę[5]. Dnia 10 maja 2010 roku uroczyście otwarto czytelnię z wolnym dostępem do zbiorów na III piętrze, a w sierpniu 20011 roku dodatkowo udostępniono IV piętro z kolekcją filologiczną na bazie przejętej Kolekcji Humanistycznej oraz znajdującego się wcześniej na III piętrze wydzielonego już działu *8 czyli szeroko pojętej „Nauki o literaturze" i „Językoznawstwa".

Obsługę wolnego dostępu stanowią przyszli bibliotekarze dziedzinowi. Mimo wielu kontrowersji wobec tego stanowiska w bibliotekach polskich, wydaje się ono niezbędne w sytuacji, kiedy pierwszy kontakt z nowocześnie zorganizowaną biblioteką w postaci wolnego dostępu powoduje pewne zagubienie czytelnika, często ma on poważny problem z selekcją dużej ilości źródeł informacji i wybraniem tylko tych, które odnoszą się do przedmiotu poszukiwań. Nie sposób tego dokonać bez pomocy i konsultacji z dobrze przygotowanym bibliotekarzem, wykształconym w danej dziedzinie wiedzy, odpowiadającym za politykę gromadzenia w tej dziedzinie, opracowującym wydawnictwa z tego zakresu tematycznego[6].

Obok czytelni i pracowni zbiorów specjalnych na II piętrze usytuowano pracownię digitalizacji, o powierzchni 74 38 m^2, wyposażoną w nowe meble biblioteczne oraz nowoczesny sprzęt służący do skanowania dokumentów. W 2006 roku utworzono tu w ramach Konsorcjum Bibliotek Naukowych Miasta Białegostoku – Podlaską Bibliotekę Cyfrową. Obecnie PBC zawiera ponad 13 tysięcy dokumentów i odwiedziło ją już ponad 6 milionów czytelników.

---

[5] Jolanta K o n o p k a : Zastosowanie klasyfikacji UKD w wolnym dostępie do półek (na przykładzie Biblioteki Głównej Politechniki Świętokrzyskiej). *Przegląd Biblioteczny* 2008 R. 76 z. 3 s. 441-450

[6] Bożena B e d n a r e k - M i c h a l s k a: Opis stanowiska pracy bibliotekarza dziedzinowego na przykładzie BG UMK. *EBIB. Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* 2000 nr 10. Tryb dostępu: http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib/18/Michalska.html [15 marca 2011]; Artur J a z d o n : Bibliotekarz dziedzinowy – nowe spojrzenie po latach. *Bibliotekarz* 2001 nr 2 s. 8.

Kabiny do pracy indywidualnej dla pracowników naukowo - dydaktycznych Uczelni i pokój do pracy zespołowej dla studentów zostały usytuowane na trzecim piętrze.

Każda kabina została wyposażona w stanowisko komputerowe z dostępem do katalogu, Internetu i licencjonowanych baz danych. Posiada szafki i zamykana jest na klucz, co umożliwia wielodniową pracę użytkownika bez konieczności każdorazowego zabierania materiałów do domu. Wydawnictwa z księgozbioru Biblioteki Uniwersyteckiej dostarczane są na życzenie pracowników po uprzednim złożeniu zamówienia w Czytelni Ogólnej. Czas zajmowania kabin zarezerwowanych na wyłączne użytkowanie jest limitowany w zależności od liczby zgłoszeń. Obecnie dysponujemy 10 kabinami na III piętrze i 2 miejscami pracy cichej (nieco inna zabudowa) na piętrze IV w obrębie czytelni z księgozbiorem filologicznym.

Pokój do pracy zespołowej służył pracownikom i studentom w czasie przygotowywania wspólnych projektów, odbywały się w nim zajęcia seminaryjne i zebrania pracowników biblioteki. Niestety w momencie otwarcia czytelni, w pokoju tym urządzono pracownię kierownika i bibliotekarzy obsługujących wolny dostęp.

Czytelnia z wolnym dostępem do zbiorów

Przestrzeń użytkownika obejmuje obecnie 4 kondygnacje i stanowi największą część Biblioteki. Udostępnianie zbiorów (prezencyjne w Czytelni Ogólnej oraz wypożyczenia na zewnątrz) odbywa się na I i II piętrze, czytelnie z wolnym dostępem zajmują III i IV piętro, natomiast Wypożyczalnia Międzybiblioteczna znajdująca się na parterze w pobliżu głównego wejścia została przeniesiona do wypożyczalni na I piętro, po likwidacji kolejnego etatu we wrześniu ubiegłego roku.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że przewidziano również przestrzeń tzw. „niebiblioteczną", która niewątpliwe mieści się w sferze zainteresowań użytkowników. Biblioteka stała się bowiem miejscem spotkań naukowych, edukacyjnych a nawet towarzyskich. Służą temu sala audytoryjna, bufet oraz księgarnia. Od pięciu lat funkcjonuje Podlaskie Forum Bibliotekarzy – stanowiące płaszczyznę współpracy i wymiany poglądów całego środowiska bibliotekarskiego. W spotkaniach uczestniczą przedstawiciele bibliotek akademickich miasta Białegostoku oraz bibliotekarze ze wszystkich typów sieci bibliotecznych. Wykłady wygłosili m.in. dr H. Hollender, prof. dr hab. W. Pindlowa, prof. dr hab. J. Woźniak-Kasperek, prof. dr hab. M. Pidłypczak-Majerowicz**.** W roku akademickim 2011/2012 prezentowane są badania młodych pracowników bibliotek białostockich. W ramach cyklu „Podlasie w badaniach naukowych" pracownicy naszej uczelni prezentują swoje badania regionalne uczniom szkół średnich i mieszkańcom Białegostoku.

Audytorium im. Ryszarda Kaczorowskiego Ostatniego Prezydenta RP na Uchodźstwie

Odbywają się również spotkania ze znanymi osobistościami ze świata polityki i nauki. Biblioteka była miejscem konferencji prasowej premiera K. Marcinkiewicza. Odwiedzili nas m.in. ambasadorowie Łotwy i Izraela oraz radcy prawni ambasady USA i Szwajcarii. Wielokrotnie gościł u nas Ostatni Prezydent RP na Uchodźstwie – Ryszard Kaczorowski. Przekazał bibliotece część swoich zbiorów bibliotecznych, a po katastrofie smoleńskiej kolejne dary ofiarowała bibliotece Pani Prezydentowa Karolina Kaczorowska. Obecnie w części Czytelni Ogólnej stanął warszawski Gabinet Pana Prezydenta, którego uroczyste otwarcie odbyło się 21 listopada ubiegłego roku. Wyposażenie gabinetu stanowią meble oraz pamiątki znajdujące się wcześniej w Warszawie i Londynie. Pozyskane eksponaty są zbiorem osobistych

pamiątek Pary Prezydenckiej upamiętniającym ich liczne podróże i spotkania z wyjątkowymi ludźmi. Oprócz autentycznych mebli pochodzących z warszawskiego gabinetu Prezydenta, można podziwiać ok. 2000 egzemplarzy książek, czasopism, grafik i dokumentów życia społecznego, podarowanych Bibliotece w latach 2009-2011. Ponadto, niezwykłą kolekcję stanowi pokaźny zbiór dyplomów, emblematów, orderów i odznaczeń będących dowodami wdzięczności i uznania, którymi Prezydent był obdarowywany podczas podróży po kraju i za granicą. W ten sposób powstała nie uwzględniona w projekcie przestrzeń muzealna, często funkcjonująca w wielu bibliotekach europejskich. W holu biblioteki prezentowane są wystawy, powstające we współpracy z instytucjami kulturalnymi i naukowymi miasta i regionu. Co roku w ramach Tygodnia Bibliotek organizowane są koncerty i spektakle teatralne, kiermasze książek, spotkania z bajką i konkursy dla najmłodszych czytelników, wykłady i spotkania autorskie z pracownikami naukowo-dydaktycznymi naszej Uczelni[7].

Gabinet Prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego

Pracownicy biblioteki uczestniczą w konferencjach naukowych, szkoleniach i pokazach. Tradycją już stały się organizowane w nowym gmachu seminaria i ogólnopolskie konferencje bibliotekarskie, ostatnio w maju 2011 roku odbyła się trzecia z cyklu, pt. „Bibliotekarze bez bibliotek, czyli bibliotekarstwo uczestniczące".

Na szóstym piętrze uruchomiono pracownię komputerową. Działa na zasadzie „kawiarenki internetowej", ale jest dostępna wyłącznie dla studentów i pracowników naukowych UwB. Tu mogą pracować naukowo, sprawdzać pocztę, ale też korzystać

[7] Halina B r z e z i ń s k a - S t e c : Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia w nowym gmachu. W: Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy?: II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej, Łódź, 19-21 czerwca 2006 r.: materiały konferencyjne. Łódź 2006 s. 323-334

z Internetu w dowolnym celu, również towarzyskim (gadu-gadu, listy dyskusyjne itp.). Mimo wielu starań w tym zakresie nie udało się na stałe otworzyć bufetu, kolejne próby dzierżawy kończą się po kilku miesiącach zamknięciem niezadowolonych z uzyskiwanych dochodów ajentów.

W 2010 roku po wielu perypetiach udało się wreszcie uruchomić w całym gmachu Internet bezprzewodowy w ramach usługi Eduroam (wcześniej funkcjonował tylko w Czytelni Ogólnej).

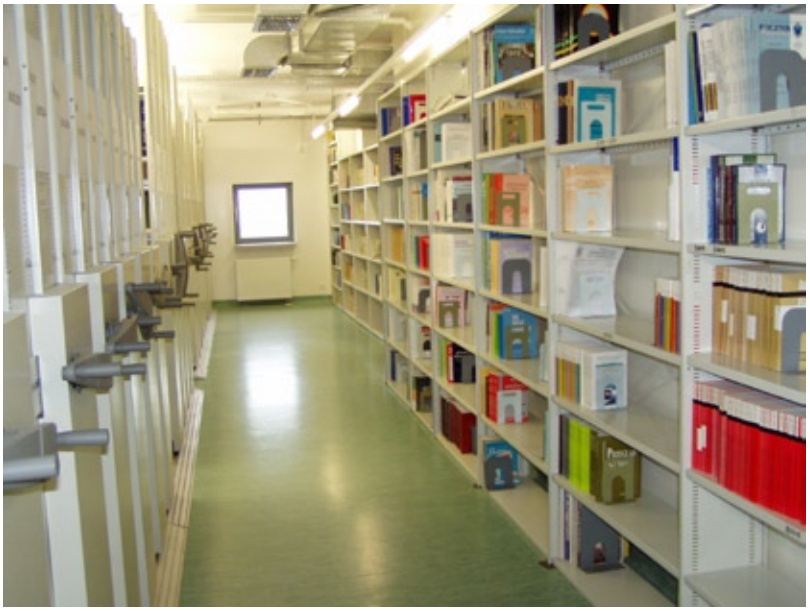
Biblioteka Uniwersytecka jest miejscem przyjaznym dla osób niepełnosprawnych. Nowy budynek został zaprojektowany zgodnie z wymogami prawa budowlanego tak, aby czytelnicy niepełnosprawni mogli w nim swobodnie przemieszczać się i pracować. Bez przeszkód mogą dostać się do gmachu biblioteki (odpowiednio przystosowany podjazd), szerokość drzwi oraz przestrzeń komunikacyjna ułatwiają poruszanie się wewnątrz budynku. Winda dostosowana jest do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo i niewidzących (nagłośniona). Na każdym piętrze znajduje się odpowiednio wyposażona toaleta. Czytelnie posiadają specjalne stanowiska pracy z stolikami przystosowanymi do korzystania przez osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich.

Biblioteka dysponuje urządzeniami ułatwiającymi osobom niewidomym i niedowidzącym oraz niepełnosprawnym ruchowo korzystanie z zasobów BU lub materiałów własnych.

W czytelni zbiorów specjalnych znajduje się komputer z klawiaturą brajlowską z dostępem do Internetu oraz autolektor. Ostatnio trwają poszukiwania, odpowiedniego pomieszczenia, gdzie można by było uruchomić pokój dla matek z małymi dziećmi (karmienie, przewijanie itp.). Być może miejscem tym stanie się ciągle funkcjonująca na II piętrze w sąsiedztwie Czytelni Ogólnej palarnia.

Przestrzeń magazynowa. Poza magazynami z wolnym dostępem (III i IV piętro) pozostałe zbiory przechowywane są w magazynie zamkniętym na V piętrze. Na powierzchni 1 095,47 m^2 zgromadzono blisko 400 tys. woluminów. Czasopisma ustawiono na regałach kompaktowych, a duże formaty na specjalnie zakupionych regałach gospodarczych z szerokimi półkami, pozwalającymi na pionowe ułożenie zbiorów. Do chwili obecnej nie zakupiono jednak, zaplanowanych w projekcie użytkowym regałów kompaktowych do przechowywania wydawnictw zwartych.

W magazynie są drukowane zamówienia złożone przez użytkowników korzystających z katalogu komputerowego. Na ich podstawie magazynierzy wybierają dokumenty i dodatkową towarową windą przesyłają je do odpowiedniej czytelni lub wypożyczalni. Dokumenty, których opisy nie zostały wprowadzone do bazy komputerowej, są zamawiane na tradycyjnych rewersach. W pomieszczeniach zamkniętych znalazły się również nie opracowane dotychczas dary oraz dublety. W projekcie użytkowym nie przewidziano na te zbiory oddzielnych magazynów. Składowanie ich na V piętrze w dużym oddaleniu od Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania jest nieefektywne i bardzo niewygodne, przewożenie windą towarową

Magazyn zamknięty zbiorów wypożyczalni

Wizyta Pani Prezydentowej Karoliny Kaczorowskiej w Bibliotece Uniwersyteckiej

zakłócałoby proces realizacji rewersów, a tym samym udostępniania prezencyjnego w Czytelni Ogólnej i wypożyczalni. Po wielu dyskusjach i wielokrotnej wymianie pism urzędowych z władzami administracyjnymi uczelni, udało się z pomieszczeń gospodarczych (przekwalifikowanie), usytuowanych w części garażowej budynku wyodrębnić 2 magazyny o powierzchni ok. 40 m². Tam docelowo przechowywany jest obecnie ten rodzaj dokumentów bibliotecznych.

Podsumowanie

Zastosowane rozwiązania architektoniczne, wyposażenie, przejrzysta wizualizacja umożliwiają realizację wszystkich zadań, które spełnia nowoczesna biblioteka akademicka, ale z perspektywy pięcioletnich doświadczeń należy stwierdzić, że nie uniknęliśmy również pewnych błędów zarówno na etapie architektonicznego planowania gmachu, jak i późniejszych rozwiązań funkcjonalnych.

- Zawsze należy domagać się od „decydentów" utworzenia zespołu z jak największą liczbą doświadczonych bibliotekarzy, którzy będą mieli decydujący wpływ na powstający projekt architektoniczny i rozwiązania funkcjonalne w nowym gmachu.
- Wszystkie rozwiązania funkcjonalne należy oprzeć na wybranej wcześniej metodzie udostępniania zbiorów.
- Należy zadbać o odpowiednią ilość pracowni dla bibliotekarzy, nowy gmach to dodatkowe etaty, o których nie zawsze pamięta się na etapie projektowania.
- Ostatnio powstające budynki bibliotek akademickich preferują łączenie tradycyjnych czytelń z udostępnianiem z wolnym dostępem do półek. W takiej sytuacji nie ma potrzeby tworzenia czytelń tradycyjnych o dużych powierzchniach, bo w praktyce przegrywają one z bardziej „przytulnymi" czytelniami z wolnym dostępem.
- Należy także zwrócić szczególną uwagę na wykładziny podłogowe w czytelniach, muszą być nie tylko estetyczne, ale też „wyciszające" o czym nie zawsze pamiętają projektanci.
- Przestrzeń magazynowa to nie tylko pomieszczenia na składowanie podstawowego księgozbioru. Zawsze należy pamiętać o przyjmowanych i przechowywanych darach, dubletach czy księgozbiorze na wymianę, one również powinny znaleźć się w odpowiednio do tego przygotowanych i wydzielonych magazynach.
- Ważnym elementem późniejszego funkcjonowania biblioteki jest tzw. przestrzeń nie-biblioteczna. Odgrywa ona coraz większą rolę również w bibliotekach naukowych, pełniących często rolę ośrodka kulturotwórczego w uczelni. Należy zwrócić szczególną uwagę na usytuowanie ich w pobliżu głównego wejścia do budynku, wydzielenie odrębnych ciągów komunikacyjnych dla każdego z pomieszczeń, umieszczenie na najniższych kondygnacjach gmachu biblioteki.

- Zarówno audytorium jak i inne sale konferencyjno - wykładowe powinny mieścić dużą liczbę użytkowników. Dobrze jest kiedy w bibliotece znajdzie się ich kilka o zróżnicowanej powierzchni użytkowej.
- W przestrzeni „niebibliotecznej" znajdują się również pokoje socjalne, służące pracownikom bibliotecznym. Takie pomieszczenia powinny powstać na każdym piętrze, tworzenie jednego pokoju socjalnego dla całej społeczności bibliotekarskiej jest niefunkcjonalne, powoduje niechęć do schodzenia na inne kondygnacje, a w konsekwencji prowadzi do spożywania posiłków w pracowniach, często w sąsiedztwie klawiatury i rozłożonych zbiorów bibliotecznych.
- Mówiąc o bibliotece jako miejscu należy też pamiętać o estetyce gmachu, wyposażeniu w meble, oryginalnej kolorystyce, ekspozycji obiektów sztuki, witraży, zieleni itp. Wystrój bibliotek i kolor odgrywa ważną rolę w zaspokajaniu potrzeb estetycznych odwiedzających ją czytelników.
- W godzinach pracy biblioteki powinny funkcjonować stanowiska ochrony, których mimo wcześniejszych założeń, z braku środków finansowych, nie utworzono w naszej Bibliotece.
- **Nigdy nie należy odkładać żadnych prac bibliotecznych ani wyposażania budynku „na później", bo to „później" staje się „nigdy".**

Mając na uwadze powyższe przemyślenia wierzę, że biblioteka – „jako miejsce w sensie przestrzeni fizycznej" ma ciągle dużo do zaoferowania swoim użytkownikom, którzy doceniając starania i pracę bibliotekarzy – będą zawsze chętnie w niej gościć.

Mgr Grażyna Jaśkowiak
Gdańsk - UG

BIBLIOTEKA GŁÓWNA UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO

Abstract

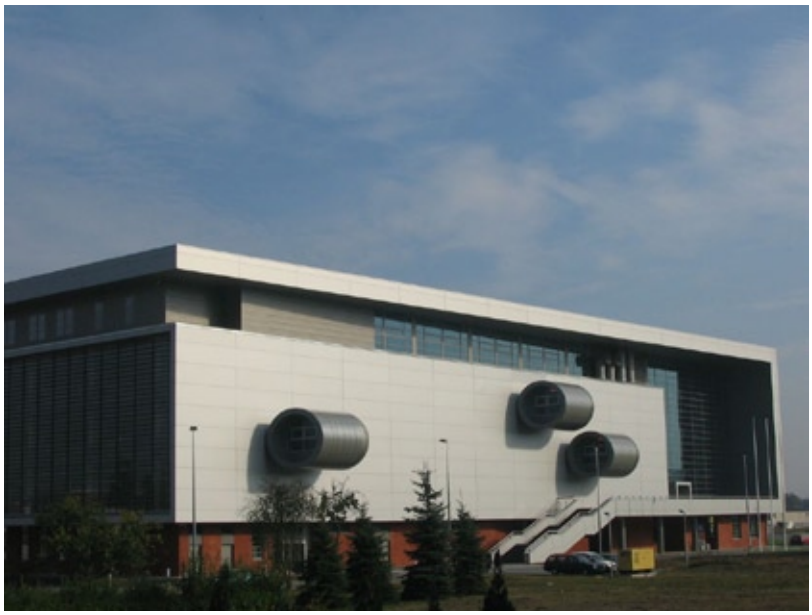
The Library of the University of Gdansk, apart from being an academic unit, serves as an educational and service centre of the University information system. The Central Library of the University of Gdansk in Gdansk Oliwa, together with seven specialist libraries constitutes the basis for the academic library and information system. It is available for all readers, with the scientific library and a public centre of science and culture accessible for inhabititants of the whole region. On November 6th 2006 in Gdansk Oliwa, a new building of the Central Library of the University of Gdansk was opened for readers. To ensure comfortable reading conditions the new Library provides 500 seats for readers, including 170 ones equipped with computers. In the new Central Library of the University of Gdansk, most of the collection is ordered thematically and rendered available in open access. The Library in the new building is also an important centre of scientific information.

Streszczenie

Bibliotekę Uniwersytetu Gdańskiego tworzy Biblioteka Główna w Gdańsku Oliwie oraz siedem bibliotek specjalistycznych. 6 listopada 2006 r. został otwarty dla użytkowników nowy budynek Biblioteki Głównej w Gdańsku Oliwie. Obiekt ma docelowo pomieścić około 700-tysięczny księgozbiór. Biblioteka posiada ponad 500 miejsc dla czytelników, w tym 170 stanowisk komputerowych. Większość zbiorów w nowej Bibliotece Głównej uporządkowana jest według klasyfikacji rzeczowej i udostępniana prezencyjnie w wolnym dostępie. Ważną funkcją Biblioteki Głównej w nowym budynku jest również rola środowiskowego centrum informacji naukowej.

Gmach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego[1], którego budowa rozpoczęła się w listopadzie 2002 r. został oddany do zagospodarowania we wrześniu 2006 r. i był uwieńczeniem kilkudziesięcioletnich starań o jego budowę. Pierwsi czytelnicy pojawili się w listopadzie 2006 r.

[1] Na stronie www.bg.univ.gda.pl w zakładce O Bibliotece dostępny jest film o nowej bibliotece

Biblioteka Główna UG

Wybudowany budynek biblioteki stanowi część przyszłego kompleksu bibliotecznego, który oprócz czytelni (obecna biblioteka główna) będzie zawierał również obiekt magazynowy, którego budowę przewidziano w planach inwestycyjnych uczelni na lata 2015-2020.

Zaprojektowany przez biuro ArchiCo budynek nowej biblioteki głównej, zgodnie z intencjami inwestora i projektantów stanowi ważny element kompozycyjny znajdującego się w trakcie rozwoju kampusu Uniwersytetu Gdańskiego w Gdańsku Oliwie.

W procesie projektowania, za jedną z najistotniejszych uznano kwestię uwypuklenia w projekcie integracyjnej funkcji biblioteki jaką ma ona pełnić wobec społeczności akademickiej i stworzenia miejsca, które będzie tworzyło odpowiednią atmosferę zarówno do pracy naukowej jak też i do spotkań użytkowników, niekoniecznie wyłącznie na gruncie naukowym.

Przyjęte przez projektantów rozwiązania architektoniczne i urbanistyczne miały na celu wytworzenie szczególnego charakteru przestrzeni towarzyszącej budynkowi biblioteki, który winien zgodnie z tradycjami akademickimi stanowić swoiste centrum, wokół którego koncentrują się pozostałe budynki uniwersyteckie[2]. Zgodnie z tą koncepcją budynek biblioteki został zlokalizowany w centralnej części kampusu,

[2] Plan przestrzennego zagospodarowania kampusu UG w Oliwie został opracowany w połowie lat 90-tych XX wieku przez Szczepana Bauma

w pobliżu ważnych arterii komunikacyjnych obsługujących teren Uniwersytetu i wkomponowany w rozległy teren rekreacyjny, na którym zaprojektowano zbiornik wodny i swobodny układ zieleni parkowej z towarzyszącymi jej małymi formami architektonicznymi.

Projektantom szczególnie zależało na stworzeniu w budynku otwartej przestrzeni, umożliwiającej w przyszłości łatwe dokonywanie przekształceń funkcjonalnych, związanych z dostosowaniem obiektu do stale rozwijających się technik przekazu informacji, bowiem prawdopodobne jest, że w przyszłości obiekt będzie się przekształcał w mediatekę, w której ilość nowoczesnych nośników i urządzeń przeznaczonych do korzystania z nich będzie wymagała wykorzystania coraz większej powierzchni użytkowej. Fakt ten został również uwzględniony w elastycznym zaprojektowaniu instalacji budynku, które umożliwiają ich dość swobodną rozbudowę. Jednoprzestrzenność budynku jest też zgodna z coraz popularniejszą tendencją w projektowaniu bibliotek, gdzie rozdział „drogi książki" i „drogi czytelnika" nie jest już tak rygorystycznie przestrzegany i gdzie czytelnikowi pozwala się na swobodne korzystanie ze zbiorów. Przegrodami budowlanymi zostały wyodrębnione jedynie te pomieszczenia, które ze względu na swoją funkcję niezbędnie tego wymagają. Do nich należy zaliczyć pracownie biblioteczne, pomieszczenia zbiorów specjalnych oraz pokoje pracy indywidualnej i grupowej, a także wszelkiego rodzaju pomieszczenia techniczne i administracyjne.

W budynku biblioteki o powierzchni całkowitej 16 283 m² i użytkowej 9 366 m² zastosowano podział na strefy funkcjonalne, odpowiadające poszczególnym piętrom obiektu i tak: na poziomie -1 w niewielkiej piwnicy w północno-zachodnim narożniku budynku usytuowano pomieszczenia techniczne.

Na parterze (poziom 0) usytuowano sale: konferencyjną dla 220 osób z wyposażeniem multimedialnym, kabinami do pracy dla obsługi i tłumaczy symultanicznych, wystawienniczą, która niestety została usytuowana w bocznym korytarzu i szkoleniową dla 35 osób w pełni skomputeryzowaną oraz czytelnię i pracownie informacji naukowej, wypożyczalnię międzybiblioteczną, administrację, dyrekcję, a także introligatornię, serwerownię i pracownię informatyczną oraz 2 szatnie: stałą samoobsługową z 380 szafkami oraz sezonową z obsługą.

Na piętrach 1-3 (poziom 1-3 jest to właściwie jedna kondygnacja z antresolami) zlokalizowano oddział udostępniania z wypożyczalnią miejscową, księgozbiorem zorganizowanym w wolnym dostępie, a także czytelnię prasy, 26 pokoi pracy indywidualnej i 4 sale pracy grupowej. Ponadto na 1. piętrze usytuowano niewielki barek.

Na piętrze 4 (poziom 4) zlokalizowano pracownie, czytelnie i magazyny zbiorów specjalnych oraz pracownie oddziałów: gromadzenia, opracowania zbiorów oraz czasopism, a także pracownię digitalizacji i pracownię konserwacji papieru. Część pomieszczeń biurowych usytuowana jest w tzw. łącznikach z oknami wychodzącymi

na wnętrze biblioteki. W konsekwencji pomieszczenia te są duszne i brak w nich komfortu pracy.

Widok wnętrza Biblioteki Głównej UG

Jednym z podstawowych problemów w projektowaniu bibliotek jest zapewnienie budynkom odpowiedniej izolacji od wpływów zewnętrznych.

Architektura budynku reprezentuje kierunek, który projektanci określili jako odmianę współczesnego minimalizmu. Kształtując bryłę budynku operowano dużymi jednolitymi płaszczyznami o wyrazistej fakturze i kolorystyce, tworząc budynek-znak. Znak ten posiada różne konotacje. Może kojarzyć się z „księgą", którą przypomina frontowa elewacja budynku, z grubą „obwolutą" stropodachu i stropu nad parterem, „grzbietem" ściany bocznej i wypełnieniem „stronami" – poziomymi pasami fałdowanej blachy, którą jest obłożona elewacja. Zwarta, zamknięta bryła budynku, przecięta tylko w niewielu miejscach szczelinami otworów, z wielkoprzestrzennym atrium wewnątrz budowli może też budzić skojarzenia ze „świątynią wiedzy". Dynamika i symetria bryły podkreślona wstęgą tarasów wejściowych i tubusami wykuszy pokojów do pracy indywidualnej może z kolei przywodzić na myśl tajemniczy pojazd – statek lub „wehikuł czasu", na pokładzie którego możemy udać się w podróż ku nieznanemu. Gra wyobraźni i skojarzeń prowadzi odbiorcę w wielu kierunkach. Tak czy inaczej intencją projektantów było wzbudzenie u odbiorcy żywego zaciekawienia i chęci poznania wnętrza tego tylko z pozoru niedostępnego budynku. Przecież to właśnie poznawanie nieznanego jest domeną studiujących i uczonych.

Widok klatki schodowej

Wnętrze biblioteki utrzymane w kolorze stalowym nawiązuje do symboliki morskiej, a ściślej ładowni statku. Schody przypominają trap, liczne mostki i przejścia wewnętrzne symbolizują drogi komunikacyjne statku.

Organizacja zbiorów w nowym gmachu

Biblioteka Główna UG ma charakter biblioteki prezencyjnej (udostępnianie na miejscu), w której zaplanowano pomieszczenie 700 tys. zbiorów, w tym 200 tys. jednostek zbiorów specjalnych.

Zgodnie z planem architektonicznym zbiory pomieszczono na trzech poziomach według następującego porządku:

- na pierwszym poziomie zbiory w układzie kolejności sygnatur, właściwym dla magazynów zamkniętych i dział „Kultura ; Sztuka" w układzie systematycznym,
- na drugim poziomie dwie dziedziny – „Nauki humanistyczne"; „Językoznawstwo i Literatura" w układzie systematycznym,
- na trzecim poziomie także dwie dziedziny – „Nauki społeczne"; „Nauki ścisłe i eksperymentalne" w układzie systematycznym. Każda z dziedzin posiada własny punkt informacyjny, który jednocześnie jest miejscem pracy dyżurującego bibliotekarza.

Punkt informacyjny działu „Kultura; Sztuka”

Dlaczego na pierwszym piętrze znalazły się przede wszystkim zbiory w porządku numerus currens, który jest zaprzeczeniem przyjętej koncepcji organizacji zbiorów? Jest to jeszcze jedna konsekwencja braku magazynów i decyzji rektora, że do nowego gmachu przenoszone będą w całości księgozbiory bibliotek wydziałów, które otrzymają nowe budynki w kampusie w Oliwie. Jako pierwszy przeniesiony został księgozbiór biblioteki z Wydziału Humanistycznego, którego większość stanowił zasób magazynu i nie było powodu ustawiania go w układzie dziedzinowym w wolnym dostępie. W 2009 roku przeniesiono księgozbiór biblioteki psychologiczno-pedagogicznej, w 2011 r. księgozbiór biblioteki biologicznej, a w 2012 r. przeniesiony zostanie księgozbiór chemiczny. Konsekwencją jest bardzo szybkie zapełnianie regałów i kurczące się miejsce na przyrost zbiorów. Budowa magazynu staje się coraz bardziej nagląca.

Księgozbiór w wolnym dostępie ustawiony został dziedzinowo według schematu klasyfikacji systematycznej przygotowanego na potrzeby biblioteki uniwersyteckiej.

Schemat ten obejmuje 31 działów, które podzielone zostały na klasy i podklasy odpowiadające dyscyplinom naukowym, gałęziom dyscyplin lub grupom zagadnień. Jest to układ stosunkowo prosty, o niezbyt rozbudowanej strukturze. Zastosowany schemat jest modyfikowany i rozbudowywany w miarę przyrastających zbiorów i rozwijających się dyscyplin, jest na tyle przejrzysty, że szybko został zrozumiany i zaakceptowany przez czytelników.

Każda książka otrzymała symbol klasyfikacji składający się z cyfr arabskich i liter alfabetu łacińskiego, który wyznacza miejsce na półce.

W opisie bibliograficznym w formacie MARC 21 symbol zapisany został w polu 084. Dla czytelnika symbol z pola 084 widoczny jest w polu „klasyfikacja" na ekranie karty katalogowej. W obrębie każdego działu książki zostały uszeregowane alfabetycznie.

Na każdej książce, na grzbiecie lub 4-tej stronie okładki i odwrocie karty tytułowej umieszczona została naklejka z odpowiednim symbolem.

Na rozmieszczenie zbiorów na określonych poziomach znaczący wpływ miało natężenie ruchu czytelniczego. Zbiory wykorzystywane najczęściej (wypożyczane do domu) przez największą liczbę czytelników rozmieszczone zostały na najniższym piętrze.

Ze zbiorów w wolnym dostępie można korzystać na miejscu w dowolnym punkcie biblioteki. Możliwe jest wypożyczanie, na podstawie osobnego szczegółowego regulaminu, niektórych oznaczonych egzemplarzy książek (możliwość wypożyczania zaznaczono naklejką w kolorze niebieskim), poprzez zgłoszenie w wypożyczalni miejscowej. Książki, których wypożyczać nie można oznaczono naklejkami w kolorze czerwonym.

Nie dopuszcza się możliwości wypożyczania czasopism.

Wszystkie książki i czasopisma znajdujące się w wolnym dostępie są skatalogowane w katalogu online.

Księgozbiór do nowego gmachu przydzielany był dosyć żywiołowo. Pomyłką okazało się ustawienie w wolnym dostępie literatury pięknej. Po roku użytkowania stwierdzono, że niewiele osób w czytelni chce czytać teksty literackie, które na półkach zajęły dużo miejsca. Księgozbiór ten został wycofany do części przeznaczonej do wypożyczania.

Na czwartym piętrze rozmieszczone zostały zbiory specjalne, które podlegają szczególnym zasadom przechowywania w zamkniętych magazynach o odpowiednich warunkach klimatycznych i są udostępniane w wydzielonej czytelni, w której dla zapewnienia bezpieczeństwa zastosowano system zdalnego otwierania drzwi, obsługiwany przez dyżurnego bibliotekarza, więc czytelnicy nie mogą opuszczać pomieszczenia bez jego wiedzy. Materiały audiowizualne (filmy, materiały do nauki języków, itp.) udostępniane są w specjalnej sali wyciszonej i wyposażonej w sprzęt do odtwarzania materiałów dźwiękowych. Sala audiowizualna dysponująca 20 miejscami cieszy się ogromną popularnością i rezerwowana jest z dużym wyprzedzeniem. W pobliżu magazynów zbiorów specjalnych usytuowano pracownię konserwacji wyposażoną w nowoczesny specjalistyczny sprzęt do konserwacji papieru. Zbiory,

które udostępniane są w wolnym dostępnie ulegają znacznie szybszemu zużyciu, dlatego muszą być często oprawiane i zszywane. Pracownia introligatorska, która w nowym gmachu zyskała nowoczesne wyposażenie ma „ręce pełne roboty".

Pracownia introligatorska

W nowym gmachu, na 1. piętrze, umieszczony został jako źródło informacji katalog kartkowy wykazujący te zbiory biblioteki uniwersyteckiej (zbiory filii i dawnej biblioteki głównej), które nie znalazły się w katalogu online (zasób magazynu dawnej biblioteki humanistycznej). W wyniku retrospektywnego katalogowania zbiorów, karty z katalogu kartkowego są usuwane i jego objętość szybko się zmniejsza. Na koniec 2011 r. katalog online wykazał 99% zasobu czasopism i 75% książek[3]. Katalog tradycyjny zmniejszył swoją objętość z 20 szaf w 2006 r. do 8 szaf w 2011 r.

Przeprowadzka do nowego gmachu rozpoczęła się 14 września 2006 r.

Na początku października 2006 r. w nowej bibliotece odbyła się inauguracja roku akademickiego.

Pierwsi czytelnicy pojawili się z początkiem listopada i mogli korzystać z księgozbioru w wolnym dostępie na drugim i trzecim piętrze, natomiast całość księgozbioru w nowym gmachu stała się dostępna dla czytelników w połowie grudnia 2006 r. Księgozbiór liczył 200 tys. wol. książek i 2500 tytułów czasopism.

[3] Na podstawie Sprawozdania rocznego Biblioteki UG w roku 2011

Przenoszenie zbiorów

Inauguracja roku akad. 2006/2007

Zasiedlenie nowego gmachu spowodowało zmiany w strukturze Biblioteki. Konieczne stało się powołanie 5 bibliotekarzy dziedzinowych, którzy „opiekują" się przydzielonymi dziedzinami. Bibliotekarze dziedzinowi utworzyli zespoły bibliotekarzy pracujących na stałe w przydzielonych działach. Do zadań bibliotekarzy dziedzinowych, którzy są pracownikami wykształconymi w danej dziedzinie wiedzy, należy ścisła współpraca z Oddziałem Gromadzenia w zakresie doboru literatury do poszczególnych dziedzin, również współpraca z pracownikami naukowymi w zakresie doboru literatury (nie tylko nowości, ale też ze starszych zasobów biblioteki), klasyfikacja włączanych książek i czasopism, stała aktualizacja informacji o źródłach wiedzy z danej dziedziny oraz układanie grafików dyżurów.

Zmianie uległa też rola bibliotekarza pracującego w udostępnianiu: bibliotekarz stał się dyskretnym, kompetentnym doradcą czytelnika. W nowym gmachu cały czas jest między regałami i nie może się schronić w zaciszu pracowni, bo jej po prostu nie ma. Nie wszyscy bibliotekarze taką zmianę zaakceptowali. W znacznym stopniu nastąpiła wymiana pokoleniowa, starsi bibliotekarze nie podjęli pracy w zautomatyzowanym budynku, wielu podjęło decyzję o zakończeniu pracy zawodowej. Przyszli nowi bibliotekarze, którzy zaakceptowali pracę w otwartej przestrzeni.

Ponadto połączone zostały działy opracowania alfabetycznego i rzeczowego co wpłynęło na skrócenie czasu opracowania książek. Dotychczasowe filie stały się bibliotekami obsługującymi proces dydaktyczny.

Czytelnicy szybko polubili nowy gmach biblioteki, zaakceptowali zaproponowaną organizację zbiorów i pracy z nimi. Świadczy o tym stale wzrastająca liczba odwiedzin i udostępnionych zbiorów. W 2007 r.(po roku działalności biblioteki w nowym gmachu) udostępniono blisko 390 tys. wol., natomiast w 2011 r. liczba ta wzrosła do blisko 700 tys. wol.[4] Stale rośnie liczba czytelników, także tych spoza Uniwersytetu. Wielu jest takich, którzy przychodzą do biblioteki z własnymi materiałami do nauki, bądź spotkać się w celach towarzyskich. Cieszy też znaczna liczba czytelników spośród starszych pracowników naukowych co do których żywiono obawy czy zaakceptują otwartą przestrzeń biblioteki. Rosnąca liczba osób odwiedzających potwierdza słuszność założenia, że biblioteka ta to miejsce nowoczesne, otwarte i przyjazne użytkownikom, takie w którym chce się spędzać jak najwięcej czasu.

Niestety powiedzieć też trzeba, że część czytelników „niedorosła" do takich warunków. Zdarzają się przypadki ukrywania książek. Najczęściej chowane są w szafkach w szatni, w pokojach pracy indywidualnej, bądź na innych półkach. Zachowanie takie powoduje spięcia między bibliotekarzami i czytelnikami, którzy na półce nie znajdują poszukiwanej książki. Sytuacje te spowodowały, że w regulaminie porządkowym wprowadzono zapis, że szafki w szatni codziennie o godzinie 20.00 są otwierane przez pracowników ochrony.

Nowa biblioteka jest dobrze wyposażona w najnowszy sprzęt: komputery, terminale do katalogu, rzutniki i in. Stale wzbogacana jest oferta dla użytkowników - uruchomiono internet bezprzewodowy, usługę VPN. Bardzo dużym zainteresowaniem cieszą się

[4] Na podstawie Sprawozdań rocznych Biblioteki UG w roku 2007 i 2011

pokoje pracy indywidualnej. Rezerwacje dokonywane są z kilkutygodniowym wyprzedzeniem. W pomieszczeniach bibliotecznych odbywa się dużo zajęć dydaktycznych. Jest to wynikiem deficytu pomieszczeń dydaktycznych na uczelni, ale także tego, że sale biblioteczne są dobrze wyposażone w sprzęt multimedialny. W sali konferencyjnej odbywają się regularnie posiedzenia Senatu UG, prezentacje baz danych i szkolenia przeznaczone dla większych grup uczestników.

Pomieszczenia biblioteczne wykorzystywane są także na konferencje, sympozja, wystawy i in. organizowane przez użytkowników spoza Uniwersytetu. Duża, otwarta przestrzeń sprawia, że ważne wydarzenia mogą mieć miejsce także na 1. piętrze. W styczniu 2007 r. z okazji Ogólnopolskiego Dnia Judaizmu zorganizowano debatę „Kiedy polityka jest narzędziem pokoju", w której głos zabrali: Shewach Weiss i Radosław Sikorski. Spotkanie prowadził Jacek Pałasiński. W październiku 2007 r. zorganizowana została ciszącą się dużym zainteresowaniem wieczorna debata pt. „Przyszłość polsko-niemieckiej pamięci dla wspólnej Europy". W debacie prowadzonej przez Adama Krzemińskiego uczestniczyli: Guenter Grass, Lech Wałęsa, Richard von Weizsaecker oraz Stefan Meller.

W marcu 2010 r. we wnętrzach Biblioteki zorganizowane zostały uroczystości z okazji 40-lecia Uniwersytetu Gdańskiego.

Przestrzeń pierwszego piętra często jest także miejscem ekspozycji wystaw.

Wystawa „Maria Skłodowska Curie – kobieta nowoczesna"

Debata „Przyszłość polsko-niemieckiej pamięci dla wspólnej Europy"

Przez dwa lata telewizja gdańska, we wnętrzach biblioteki, realizowała cykliczny program „Forum gospodarcze". Niestety przy rosnącym ruchu czytelniczym zamęt powodowany przez ekipę realizatorów programów był uciążliwy i realizację programu w bibliotece zakończono. W 2009 r. w pomieszczeniach Biblioteki był realizowany film fabularny „Milion dolarów" w reżyserii Janusza Kondratiuka z Kingą Preis i Tomaszem Karolakiem w rolach głównych.

Przez ten okres zaobserwowano także, że przy organizacji zbiorów w wolnym dostępie na znaczeniu straciła wydzielona czytelnia informacji naukowej, niefortunnie usytuowana w oddaleniu od ciągu komunikacyjnego, z wejściem przysłoniętym schodami. Nie sprawdziło się umiejscowienie księgozbioru podręcznego w oddzielonej czytelni. Szybko pojawił się postulat, że księgozbiór informacyjny tam zgromadzony należy przenieść do poszczególnych dziedzin na piętrach, a nie zmuszać czytelników do wędrówki po potrzebne słowniki czy leksykony na parter. Rozdzielono więc ten księgozbiór między odpowiednie dziedziny. Początkowo dostęp do internetu był na każdym komputerze w bibliotece dla wszystkich użytkowników. Jednakże takie rozwiązanie nie sprawdziło się. Korzystający z internetu bez ograniczenia czasowego czytelnicy blokowali komputery, uniemożliwiając innym korzystanie ze zbiorów elektronicznych. Zdecydowano więc ograniczyć dostęp do wyselekcjonowanych

stron. Nie objęło to jedynie komputerów w czytelni informacji naukowej, która zaczęła pełnić rolę czytelni internetowej, gdzie użytkownik musi wpisać się do księgi odwiedzin, przestaje być anonimowy i podlega kontroli czasowej. Do nienaukowych treści jest dostęp także poprzez internet bezprzewodowy, w ramach usługi Eduroam. Do czytelni informacji naukowej przeniesiona została także z 1. piętra czytelnia prasy. Dzięki temu na parterze „zatrzymani" zostali czytelnicy, często osoby starsze spoza Uniwersytetu, które przychodzą przejrzeć codzienną prasę.

Użytkując nowy gmach trzeba było zmienić usytuowanie i przeznaczenie niektórych pomieszczeń. I tak został przeniesiony bliżej drzwi wejściowych sekretariat i gabinet dyrektora. Według projektu usytuowany był w najbardziej schowanym narożniku budynku, w głębi strefy administracyjnej, co utrudniało dotarcie interesantom.

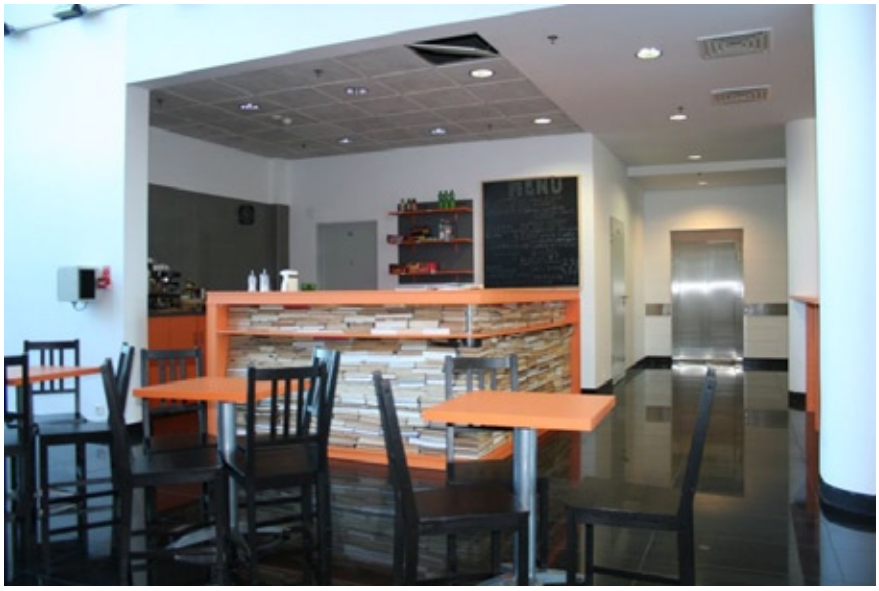
Niefortunne okazało się także usytuowanie sali wystawowej w bocznym korytarzu na parterze. Kilka wystaw, które zostały tam zorganizowane umknęły uwadze czytelników, bo rzadko tam trafiali. Wystawy zostały przeniesione na pierwsze piętro do otwartej przestrzeni lub sali zwolnionej przez czytelnię prasy. Natomiast zwolnioną salę wystawową, która popularnie nazywana jest „cateringową" wykorzystują organizatorzy konferencji i spotkań do serwowania posiłków. Odbywają się też w niej mniejsze spotkania i konferencje.

Nową lokalizację zyskała także wypożyczalnia, która zgodnie z projektem funkcjonowała na 1. piętrze. Czytelnicy, którzy chcieli tylko zwrócić wypożyczone książki lub podpisać kartę obiegową nie chcieli zostawiać okryć wierzchnich i toreb czy plecaków w szatni. Powodowało to ciągłe scysje z ochroną, dlatego wypożyczalnia przeniesiona została na parter i ta lokalizacja okazała się właściwa. Wypożyczalnia na piętrze zajmuje się obecnie przede wszystkim wypożyczaniem na zewnątrz.

Wypożyczalnia na 1. piętrze

Nieco kłopotów sprawia usytuowanie w otwartej przestrzeni, zbyt blisko części czytelnianej barku. Roznoszące się aromaty i rozmawiający klienci przeszkadzają często czytelnikom.

Barek w Bibliotece Głównej

Barek, który mimo że mały (tylko 4 stoliki) został ciekawie zaprojektowany, wśród czytelników cieszy się dużą popularnością i dobrą opinią serwowanych tam dań. Czekając na posiłek można umilić sobie czas czytaniem wyłożonych na ladzie czasopism bądź książek, które zostały wycofane ze zbiorów.

Biblioteka ze zbiorami w wolnym dostępie, a także z niekontrolowanym wejściem do budynku sprawiła, że potrzebni byli pracownicy ochrony. Powołano więc Straż Obiektu Biblioteka Główna, która z czasem przekształciła się w Straż Uniwersytecką ochraniającą wszystkie obiekty UG. Jednak biblioteka, ponieważ była pierwszym obiektem wymagającym ochrony, musiała wygospodarować pomieszczenia dla nowej jednostki. Udało się to zrobić kosztem zmniejszenia powierzchni dla administracji budynku. Tam, gdzie umieszczono dyspozytornię z urządzeniami monitorującymi kampus i pomieszczenia socjalne dla pracowników ochrony, planowano początkowo sortownię materiałów wpływających do biblioteki oraz pomieszczenia socjalne dla pracowników pracujących na parterze. Mimo, że straż rozszerzyła swoją działalność to dyspozytornia pozostała w budynku biblioteki i przybywa urządzeń monitorujących.

26 października 2007 Biblioteka Główna Uniwersytetu Gdańskiego otrzymała tytuł - „Miejsce przyjazne osobom niepełnosprawnym” - w ogłoszonym przez Prezydenta

Miasta Gdańska konkursie, w którym nagrodzono instytucje przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, gdzie nie ma zarówno barier architektonicznych, jak i społecznych.

W Bibliotece zastosowano szereg rozwiązań wychodzących naprzeciw potrzebom osób niepełnosprawnych: przystosowane zostały windy, w których zainstalowano informację dźwiękową, oznaczenia przy drzwiach są w języku brajlowskim, w czytelniach znajdują się powiększalniki optyczne ClearView+, które pozwalają na czytanie, pisanie i oglądanie zdjęć osobom niedowidzącym oraz stanowiska komputerowe przeznaczone dla osób niewidomych i słabowidzących. Stanowiska te są wyposażone w komputery z linijką brajlowską, programem udźwiękawiającym Jaws for Windows (syntezator mowy) oraz programem powiększającym Magic. W Bibliotece funkcjonuje także pracownia tyfloinformatyczna ze sprzętem dostosowanym do potrzeb osób niewidomych: stacja robocza wyposażona w 88-zna-kowy monitor brajlowski Handy Tech Modular Evolution, monitor dotykowy DotView2, program udźwiękawiający system operacyjny Jaws for Windows 10.0, program powiększający Magic 11.0, skaner A3 Plustek OpticPro A360 program do rozpoznawania tekstu Abbyy FineReader 9.0 Professional Edition oraz stacja robocza wyposażona w 40-znakowy monitor-notatnik brajlowski Braille Lite, program udźwiękawiający system operacyjny Jaws for Windows w wersjach 9.0 i 7.10, skaner A4 Plustek OpticBook 3600, program do rozpoznawania tekstu Abbyy FineReader 9.0 Professional Edition i 6.0, pakiet Microsoft Office 2000 oraz w drukarkę brajlowską Index Everest i program WinBraille 3. 14 - narzędzie do edycji tekstów piśmie punktowym. Osoby niewidzące mogą wchodzić do czytelni z psami-przewodnikami.

Czytelnicy tak bardzo polubili pobyt w bibliotece, że coraz częściej pojawiają się głosy domagające się wydłużenia godzin pracy biblioteki do 22^{00}. To niestety trochę martwi bibliotekarzy, bo zdają sobie sprawę, że znacznym zmianom będzie musiała ulec organizacja ich czasu pracy. Biblioteka jednak, ulegając prośbom czytelników, wydłuża godziny pracy przed sesją i w sesji egzaminacyjnej do 22^{00}.

Po sześciu latach użytkowania gmachu Biblioteki Głównej UG z całą pewnością można powiedzieć, że nowy gmach został zaakceptowany przez czytelników, wrósł w krajobraz Trójmiasta i traktowany jest jako ważne i atrakcyjne miejsce spotkań i imprez.

Mankamenty sukcesywnie są usuwane – na przykład na początku kwietnia wymienione zostały drzwi wejściowe na rozsuwane, które są przyjazne dla wchodzących i wychodzących. Poprzednie były ciężkie i uciążliwe szczególnie dla osób niepełnosprawnych.

Marzeniem bibliotekarzy teraz jest budowa obiecanego magazynowca, który pozwoli do końca scalić ciągle jeszcze rozproszone zbiory biblioteki uniwersyteckiej.

Biblioteka Główna o zmierzchu

Bibliografia

C i s ł o Anna, S t a n u l e w i c z Danuta: Architektura i funkcjonalność nowego gmachu Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego. *Bibliotekarz* 2009 nr 6 s. 16-20

J a ś k o w i a k Grażyna: Nowa Biblioteka Główna Uniwersytetu Gdańskiego. W: Stare i nowe w bibliotece: współpraca czy konkurencja. Pod red. Marii Wrocławskiej, Justyny Jerzyk-Wojteckiej. Łódź 2010 s. 45-53

T a n a s i e w i c z Konrad, M u s z y ń s k i Robert: Biblioteka Uniwersytetu Gdańskiego. *Architektura Murator* 2007 nr 7 s. 68-75

P r o g r a m użytkowy budynku Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego – czytelnie z wolnym dostępem do zbiorów. Sopot, 2001, [dok. niepubl.]

Z a ł o ż e n i a programowe budowy gmachu Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego – biblioteki środowiskowej Województwa Pomorskiego. Gdańsk, 2001, [dok. niepubl.].

Prof. dr hab. Dariusz Pawelec Mgr Jadwiga Witek
Katowice - CINiBA

CENTRUM INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOTEKA AKADEMICKA W KATOWICACH (CINIBA) [1] - PRZED OTWARCIEM

Abstract

The article contains basic information about the Scientific Information Centre and Academic Library in Katowice (polish acronym: CINiBA). is a joint project of the University of Silesia and the University of Economics in Katowice. The goal of the project is the construction and opening of a modern scientific library which will meet 21st century standards in terms of rendering available the information necessary for executing programs of studies at both these universities, improving the quality of teaching via increasing the research potential, improving the availability of scientific literature in the region, as well as increasing the role of the University of Silesia and the University of Economics in international

[1] Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka to wspólny projekt Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Przedsięwzięcie to ma na celu doprowadzić do wybudowania oraz uruchomienia nowoczesnej biblioteki naukowej, która spełniać będzie standardy XXI wieku, tak w zakresie udostępniania informacji niezbędnej do realizacji programów studiów obu uczelni, poprawy jakości nauczania poprzez zwiększenie potencjału badawczego, jak i zwiększenia dostępności literatury naukowej w regionie oraz zwiększenia roli Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego w międzynarodowych relacjach naukowych.

Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka będzie tzw. biblioteką hybrydową. Oznacza to, że równolegle udostępniane będą wszystkie typy dokumentów, niezależnie od nośnika na jakim się znajdują: książki, czasopisma, bazy danych, teksty elektroniczne, materiały audiowizualne, multimedialne oraz zbiory dostosowane do specjalnych grup użytkowników (np. osób niepełnosprawnych) - wszystko dzięki dostarczeniu nowoczesnych narzędzi niezbędnych do penetrowania polskiego i światowego piśmiennictwa naukowego.

Projekt Centrum przewiduje wydzielenie miejsca na książki w wolnym dostępie dla czytelników, inne rodzaje zbiorów bibliotecznych, stanowiska komputerowe dla użytkowników (w tym czytelników niepełnosprawnych), stanowiska dla personelu bibliotecznego usytuowane tak, aby czytelnicy bez problemu mogli uzyskać niezbędne wskazówki pomocne w zdobywaniu poszukiwanej informacji. W budynku znajdować się będą także pomieszczenia pomocnicze w pracy Centrum, takie jak pracownie: reprograficzną, kserograficzną, audiowizualną, mikrofilmową, digitalizacji zbiorów, komputerową, a także przestrzeń przeznaczoną na prowadzenie badań, studiowanie i pisanie prac (tzw. pokoje pracy indywidualnej). Ponadto, Centrum będzie przeznaczone również dla ogółu społeczeństwa pełniąc funkcję salonu intelektualnego miasta i regionu, gdzie przewidziano miejsce na tzw. „niebiblioteczne" funkcje, jakie spełniać będzie między innymi sala konferencyjna i aneks wystawowy. www.ciniba.edu.pl [dostęp z dnia 2 czerwca 2012 r.]

scientific relations. It will be open, which means that they will be able to use it not only to students and researchers, but also to readers outside universities. The library building before the official opening has been appreciated by specialists and social environment.

Streszczenie

Artykuł zawiera najważniejsze informacje dotyczące Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach (CINiBA). Jest to wspólne przedsięwzięcie Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego, zrealizowane dzięki dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej. Nowa biblioteka będzie jedną z najnowocześniejszych książnic akademickich, spełniającą światowe standardy. Będzie mieć charakter otwarty, co oznacza, iż będą mogli z niej korzystać nie tylko studenci i naukowcy, ale również czytelnicy spoza środowiska akademickiego. Jej charakterystyczny gmach jeszcze przed oficjalnym otwarciem uzyskał zarówno fachowców, jak i otoczenia społecznego.

Widok na gmach CINiBA w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowań Uniwersytetu Śląskiego. W tle architektura Katowic. Foto Izabela Staszewska / Uniwersytet Śląski w Katowicach.

Biblioteka jest ważnym miejscem w przestrzeni publicznej wszystkich szanujących się miast. Każde szanujące się miasto akademickie ma przynajmniej jedną bibliotekę uniwersytecką, która zapewnia dostęp do profesjonalnych, naukowych źródeł wiedzy. Książnice katowickich Uniwersytetów – Śląskiego i Ekonomicznego od początku swej działalności funkcjonowały w trudnych warunkach lokalowych, bez budynków odpowiednio przystosowanych do ich potrzeb i zadań. Problem ten już wkrótce znajdzie swoje rozwiązanie. Z chwilą uruchomienia Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademickiej, wybudowanego w stolicy województwa śląskiego, przy ul.

Widok gmachu CINiBA od ul. A. Chełkowskiego. Foto Marzena Smyłła / CINiBA

Bankowej 11A, rozpoczyna się nowa era w życiu nie tylko samych zainteresowanych uczelni, ale także regionu. Również miejscu zlokalizowanemu w ścisłym centrum miasta zostaną przywrócone funkcje użyteczności publicznej.

CINiBA będzie wspierać wszelkie potrzeby indywidualnego rozwoju, wykorzystując i udostępniając użytkownikom nowoczesne zaplecze informacyjno-multimedialne. Zarówno w zakresie informacji naukowej i edukacji, jak i poprzez animowanie wydarzeń kulturalnych uczelni i regionu. Dzięki nowoczesnej organizacji przestrzeni z wolnym dostępem do zbiorów, miejscami do pracy indywidualnej i grupowej, do czytania prasy i do odpoczynku, nowa biblioteka stanie się również płaszczyzną spotkań i przyjemnego spędzania czasu w klimacie „intelektualnego fermentu". CINiBA to zbiory zgromadzone przez Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego i Bibliotekę Główną Uniwersytetu Ekonomicznego oraz najnowsze technologie wykorzystywane w informacji naukowej na świecie.

Przedsięwzięcie kluczowe dla rozwoju Śląska

Projekt CINiBA otrzymał rangę kluczowego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Innowacyjny, spełniający europejskie standardy projekt CINiBA wpisuje się w jeden ze strategicznych celów regionalnych programów operacyjnych, jakim jest podnoszenie konkurencyjności oraz promowanie zrównoważonego rozwoju w poszczególnych województwach Polski. CINiBA znalazła się na liście inwestycji o istotnym znaczeniu dla rozwoju

Województwa Śląskiego, w ramach Priorytetu VI *Zrównoważony rozwój miast* oraz Działania 6.1 *Wzmocnienie regionalnych ośrodków wzrostu*.

Finansowanie

Projekt CINiBA jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Projekt jest również współfinansowany z budżetu Samorządu Województwa Śląskiego, Miasta Katowice, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Wartość projektu: 79 453 600,00 zł; środki z EFRR: 52 828 698,64 zł.

Czas realizacji: 2008-2012.

Pozyskanie tych środków poprzedziły kilkuletnie starania i szereg działań o zaskakujących wręcz zwrotach akcji. *Na przykładzie działań zmierzających do pozyskania środków na budowę nowej biblioteki dla Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach można zademonstrować pewne reguły określające w naszym przekonaniu zasady skutecznej „gry" o unijne wsparcie także dla innych projektów. W punkcie wyjścia takiej „gry" usytuować należy kluczową dla niej opozycję stałości i zmienności. Dodajmy od razu opozycję, która, dla osiągnięcia celu przez potencjalnego beneficjenta, powinna pozostawać w stanie chwiejnej równowagi. Mówiąc inaczej wartości, jakie przypiszemy dla każdego z członów tej opozycji nie mogą w procesie starań o zrealizowanie swojego zamierzenia, nie mogą stać się dominujące. Oczywiście z jednej strony, po stronie stałości naszych zachowań, pojawia się potrzeba ustalenia wartości fundamentalnej. W naszym wypadku było to dążenie do zapewnienia środowisku akademickiemu Uniwersytetu lepszego dostępu do zbiorów bibliotecznych, w tym do informacji naukowej. Po stronie stałości musimy także dopisać cierpliwość i konsekwencje w dążeniu do realizacji tego celu. Wszak jest to proces rozłożony na lata. Z drugiej jednak strony uparte trzymanie się wstępnie zdefiniowanego celu, jak pokazuje nasze doświadczenie, mogłoby, paradoksalnie, zniweczyć jego osiągnięcie. Do „gry" wkracza zatem potrzeba zmienności, polegająca przede wszystkim na aktualizacji zachowań potencjalnego beneficjenta i potrzebie ciągłego dostosowywania się do zmieniających się okoliczności. A na te przecież nie mamy żadnego wpływu. Musimy zatem mieć jasno określony cel i trzymać się swojej wartości fundamentalnej, ale w procesie jego osiągania stosować „zarządzanie otwarte", także na zewnętrzne uwarunkowania. Jak to w naszym wypadku wyglądało w praktyce postaramy się zaprezentować w dużym skrócie wskazując na kluczowe, zwrotne punkty w wieloletnich dziejach konsekwentnego zmierzania do celu*.[2]

[2] Opis historii starań Biblioteki UŚ o pozyskanie funduszy na budowę nowego gmachu zawiera artykuł: Dariusz P a w e l e c, Jadwiga W i t e k: Finansowanie budowy Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach. *Fides* 2010 nr 1/2 s. 50-58;

Projekt architektoniczny

Projekt architektoniczny powstał w wyniku ścisłej współpracy architektów i bibliotekarzy. Został opracowany przez Dariusza Hermana, Piotra Śmierzewskiego i Wojciecha Subalskiego z koszalińskiej pracowni HS99. To ich koncepcja gmachu biblioteki zyskała najwyższe uznanie komisji konkursu przeprowadzonego przez Stowarzyszenie Architektów RP w 2002 r. [3]

Dla użytkownika, który przekroczy próg biblioteki najważniejsza pozostaje tylko funkcjonalność oferowanych rozwiązań. A ta z kolei w największym stopniu zależy od ścisłej współpracy bibliotekarzy i projektantów w bardzo wczesnej fazie konstruowania wizji przyszłego obiektu. Rozwiązanie, które udało się wypracować dla Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach wyniknęło ze wspólnej refleksji architektów i pracowników biblioteki nad budownictwem bibliotecznym ostatnich lat w świecie. We wnioskach z takiego namysłu pojawia się paradoksalna konstatacja, że nowoczesna biblioteka musi wzorować się w swoich założeniach architektonicznych, w aranżacji przestrzenia dla zbiorów i czytelnika, na najdawniejszych antycznych wzorcach, odtwarzając wręcz mityczny model Biblioteki Aleksandryjskiej. Historia bibliotek zatoczyła koło a poruszający się po nim twórcy dzisiejszych bibliotek pomijają na tym kole etapy pośrednie, w trakcie których dominującą ideą była przede wszystkim idea ochrony zbiorów. Biblioteka na miarę XXI wieku nie chce być przede wszystkim magazynem – miejscem przechowywania księgozbioru, ale miejscem spotkania i wykorzystywania jej zasobów, zarówno tych tradycyjnych, jak i elektronicznych. Zlokalizowana w kampusie akademickim nie jest dzisiaj tylko wypożyczalnią i czytelnią, ale staje się miejscem uczenia się. Na jej twórcach wymusza to zatem odpowiednie dostosowanie przestrzeni sprzyjającej wymianie poglądów, pracy zespołowej, a nawet relaksowi. Jej sens istnienia spełni się wówczas, gdy stanie się najpopularniejszym miejscem kampusu.[4]

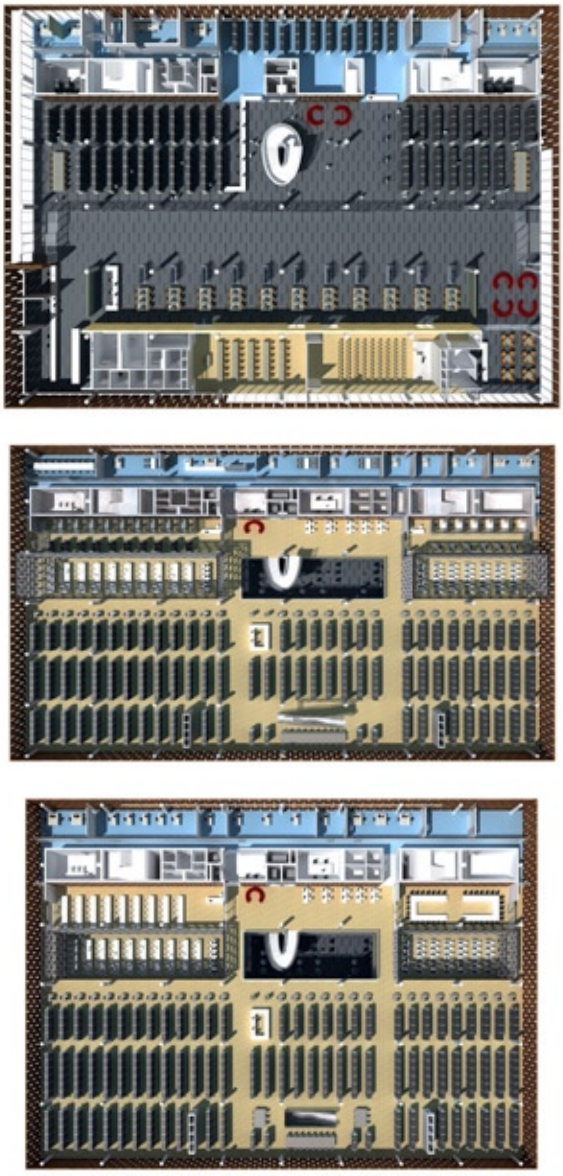
Charakterystyka gmachu

Na powierzchni zabudowy w kształcie prostokąta o wymiarach 63,75 m x 46,25 m została wzniesiona jednolita, 3-kondygnacyjna bryła ogólnodostępnej części, która obejmuje:

- ✓ na parterze hol główny, do którego przylegają wypożyczalnie, sala konferencyjna na 90 osób, sala dydaktyczna dla 30 osób oraz pomieszczenia towarzyszące (m.in. czynna całą dobę 7 dni w tygodniu wrzutnia do zwracania wypożyczonych książek, kawiarenka i szatnia);

[3] SARP nr 924;

[4] Dariusz Pawelec, Jadwiga Witek, Marzena Smyłła, Tomasz Zięba: Projekt Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka wobec trendów i norm w budownictwie bibliotecznym. *Biuletyn EBIB* [on-line] 2009 nr 3. - http://www.ebib.info/2009/103/a.php?pawelec_in

Rzuty poziomów (0, 1 i 2) strefy otwartej dla użytkowników. Wizualizacje HS99

- ✓ na poziomach 1 i 2 otwarte przestrzenie z księgozbiorem w wolnym dostępie, czytelnia, pracownia komputerowa, mediateka, sala do pracy grupowej, kabiny do pracy indywidualnej oraz pomieszczenia biurowe dla pracowników Centrum.

Nad tą częścią budynku znajduje się mniejsza bryła o wysokości 14,3 m, również na rzucie prostokąta, o wymiarach 48,75 m x 16,25 m, obejmująca:

- ✓ na poziomie 2 - pomieszczenia dla pracowników CINiBA;
- ✓ na poziomach 4 i 5 - magazyny zwarte, zamknięte dla czytelników, w tym na 4. m.in. pomieszczenia zbiorów nietypowych (np. mapy, mikrofilmy), a na 5 - zbiory chronione.

Gmach Centrum w liczbach

Powierzchnia całkowita - 13 260,49 m^2;
powierzchnia użytkowa - 12 273,40 m^2;
kubatura obiektu - 62 560 m^3;
7 kondygnacji, 4004 okna;
1000 osób mogących jednocześnie przebywać w budynku;
blisko 60 km półek z książkami;
miejsce na około 1,8 miliona woluminów książek;
około 800 tysięcy woluminów tuż po otwarciu CINiBA;
blisko 340 000 książek w strefie wolnego dostępu.

Zasoby tradycyjne i elektroniczne

Zbiory CINiBA to piśmiennictwo naukowe ze wszystkich dyscyplin wiedzy

reprezentowanych przez UŚ i UE w Katowicach. Centrum zapewni dostęp do krajowych i światowych publikacji naukowych w postaci tradycyjnej i elektronicznej. Do dyspozycji czytelników zostanie oddana kolekcja licząca blisko milion woluminów książek i czasopism, wzbogacona o niezliczone ilości materiałów

Foto Tomasz Zakrzewski

w wersji elektronicznej. Są to profesjonalne źródła informacji naukowej, takie jak: czasopisma, bazy bibliograficzne, abstraktowe i pełnotekstowe oraz różnego typu materiały multimedialne. Większość z tych zasobów jest udostępniana wyłącznie w największych ośrodkach naukowych, lub odpłatnie w komercyjnych zasobach internetu. W bibliotece uniwersyteckiej można skorzystać również z fachowej pomocy bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej.

Wolny dostęp do księgozbioru

Użytkowników biblioteki na pewno ucieszy fakt, że znaczna część księgozbioru znajdzie się w otwartych strefach i będzie mieć charakter ogólnodostępny. Oznacza to, że każdy egzemplarz można swobodnie przejrzeć i dopiero wtedy zdecydować, czy i na ile chce się z niego skorzystać. W wolnym dostępie czytelnicy sami sięgają po książki na półce, a po przeczytaniu odkładają je na wyznaczone miejsca.

W strefach otwartych znajdą się zbiory najnowsze, podstawowe kompendia i sztandarowe publikacje z poszczególnych dziedzin, podręczniki akademickie oraz książki, po które najczęściej sięgają naukowcy i studenci. Pozostałe materiały będą udostępniane m.in. poprzez zamówienie do wypożyczalni, w czytelniach i pracowniach multimedialnych. Książki w wolnym dostępie zostaną zgrupowane w dziewięciu szerokich dziedzinach, na parterze, 1. i 2. piętrze gmachu CINiBA. W każdym dziale będą wyodrębnione także czasopisma.

Projekty uzupełniające

Wraz z realizacją projektu CINiBA, Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego opracowała dwa dodatkowe przedsięwzięcia o charakterze komplementarnym, finansowane ze środków Unii Europejskiej:

1. *Dostosowanie systemu zarządzania zbiorami do nowoczesnego modelu otwartych kolekcji dziedzinowych - MOK w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego i w Bibliotece Głównej Akademii Ekonomicznej w Katowicach.* Projekt opracowany przez BUŚ, realizowany wspólnie z Biblioteką Głowna UE. MOK jest przedsięwzięciem wspomagającym CINiBA, ponieważ jego produkty znajdą bezpośrednie zastosowanie w nowej książnicy akademickiej. Głównym zadaniem tego projektu jest rozbudowa i przygotowanie do zintegrowania systemów zarządzania zasobami bibliotek współtworzących CINiBA (czyli Biblioteki UŚ i Biblioteki Głównej UE). Tworzony w ramach projektu tzw. nowoczesny model otwartych kolekcji umożliwi zarządzanie i korzystanie ze wszystkich typów zbiorów dostępnych w CINiBA. MOK to także rozbudowa i integracja różnych wersji systemu bibliotecznego Prolib, z których obecnie korzystają BUŚ i BG UE. Użytkownicy CINiBA otrzymają narzędzie do samodzielnego wypożyczania, które wskaże lokalizację publikacji, sposób korzystania (wypożyczenie, korzystanie na miejscu),

a także umożliwi rejestrację użytkowania (system SelfCheck). Kolejna nowość to udostępnianie informacji z elektronicznego katalogu bibliotecznego OPAC w wyszukiwarkach internetowych. Projekt MOK realizowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 8.1. Infrastruktura szkolnictwa wyższego Priorytet VIII. Infrastruktura edukacyjna Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013. Środki z EFRR: 4 853 622,05 zł, wartość projektu: 5 710 143,59 zł.

2. *Dostosowanie zasobu Śląskiej Biblioteki Cyfrowej do rozszerzonego dostępu internetowego – RID*[5]**.** Projekt również współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Środki z EFRR: 1 394 688,62 zł; wartość projektu: 1 641 598,19 zł.

Nagrody i wyróżnienia

Laury studenckie (2009)- nagrodę honorową odebrali rektorzy: prof. zw. dr hab. Wiesław Banyś (Uniwersytet Śląski) i prof. UE dr hab. Jan Pyka (Uniwersytet Ekonomiczny) za budowę Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej (CINiBA). Uzasadnienie kapituły konkursu: celem CINiBA jest nie tylko krzewienie wiedzy i zwiększenie możliwości dostępu do publikacji naukowych w regionie, lecz również promowanie idei przezwyciężania dzielących nas różnic i zgodnej współpracy dla wspólnego dobra.

„Śląskie na 5" (2010) - wyróżnienie w kategorii „rozwiązanie architektoniczno-budowlane" odebrali JM Rektor Uniwersytetu Śląskiego prof. zw. dr hab. Wiesław Banyś oraz prorektor ds. nauki Uniwersytetu Ekonomicznego prof. dr hab. Krzysztof Marcinek.

Fundusze dla Nauki (2011) – wyróżnienie w kategorii „infrastruktura szkolnictwa wyższego" odebrał dyrektor CINiBA prof. UŚ dr hab. Dariusz Pawelec. Konkurs pod patronatem Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Uzasadnienie kapituły konkursu: CINiBA należy do najlepszych i najciekawszych projektów realizowanych w sektorze nauki w Polsce. W konkursie mogły uczestniczyć wyłącznie inicjatywy prowadzone w ramach regionalnych lub ogólnopolskich programów operacyjnych, finansowanych z Funduszy Europejskich. Łącznie zgłoszono 56 projektów z 15 województw.

Obiekt Roku (2011) - nagroda główna i wyróżnienie *Grand Prix* w 17. edycji konkursu na Architekturę Roku Województwa Śląskiego organizowanego przez katowicki odział Stowarzyszenia Architektów Polskich. Kapituła konkursu doceniła wartości, znakomity poziom i najwyższą jakość projektu (pracownia architektoniczna

[5] Andrzej K o z i a r a, Małgorzata W a g a: Dostosowanie zasobu Śląskiej Biblioteki Cyfrowej do rozszerzonego dostępu internetowego - RID. *EBIB* Elektron. Biul. Inf. Bibl. 2009 nr 8

HS99) wspólnej biblioteki Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego. Jury uzasadniło swoją decyzję podkreślając, iż jest to obiekt perfekcyjny we wszystkich aspektach projektowania. To unikalny przykład umiejętnego połączenia dyscypliny projektowej z twórczą ekspresją.

CINiBA wśród 101 najciekawszych budynków dekady - gmach Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej został również wymieniony wśród 101 najciekawszych budynków ostatniego dziesięciolecia w Polsce. Listę opublikował branżowy portal bryla.pl. Wybór zawiera powstałe po 2000 roku projekty ponad 70 renomowanych pracowni.

I miejsce w internetowym plebiscycie Polska Architektura 2011 - wspólna biblioteka Uniwersytetów - Śląskiego i Ekonomicznego w Katowicach zdobyła najwięcej głosów w internetowym plebiscycie *Polska Architektura 2011* w kategorii kultura i nauka. Wyniki opublikował branżowy wortal www.sztuka-architektury.pl

Nagroda Architektoniczna Polityki 2011 - *Grand Prix* w pierwszej edycji konkursu architektonicznego organizowanego przez tygodnik *Polityka*. Kapituła konkursu oceniła najwyżej nową siedzibę biblioteki uniwersyteckiej w Katowicach w dziedzinie architektury i ładu przestrzennego. W uroczystej gali wręczenia nagród uczestniczyli autorzy projektu z pracowni HS99 oraz dyrektor CINiBA prof. UŚ dr hab. Dariusz Pawelec. Nową bibliotekę akademicką docenili także internauci, którzy głosowali na „Rudzielca" w plebiscycie online na stronie domowej czasopisma oraz za pośrednictwem portalu Onet.pl.

Budowa Roku 2011 - nagroda II stopnia w kategorii budynki nauki i kultury. Konkurs jest organizowany corocznie przez PZITB przy współudziale Ministerstwa Budownictwa oraz Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego. Jego celem jest wyłonienie wyróżniających się obiektów budowlanych. Przedmiotem konkursu są zarówno nowe obiekty budowlane, jak i proces inwestycyjny (również modernizacyjny) ze wszystkich rodzajów budownictwa.

Logo CINiBA, aut. Marian Oslislo

Biblioteka otwarta!

W znaczeniu dosłownym biblioteka zostanie uruchomiona już w 2012 r. Jednak na jej otwarty charakter będą składać się przede wszystkim takie czynniki, jak: przyjazna architektura, wolny dostęp do książek, czasopism, zbiorów elektronicznych oraz fachowa i rzetelna pomoc ze strony bibliotekarzy. To wszystko będzie zachęcać do odwiedzania biblioteki nie tylko w celu zaspokojenia ciekawości. Centrum zaoferuje możliwość wzbogacania własnego warsztatu naukowego i spędzania czasu w ciekawym towarzystwie i fantastycznym otoczeniu.

W dniu 8 maja 2012 roku, w siedzibie CINiBA odbył się Dzień Otwarty. Była to jedyna okazja, aby zwiedzić nowy gmach biblioteki UŚ i UE przed oficjalnym otwarciem. Po raz pierwszy zwiedzający mogli zobaczyć również miejsca niedostępne dla czytelników, m. in.: magazyny książek, specjalistyczne pracownie i pomieszczenia służbowe. Pracownicy CINiBA oprowadzali zwiedzających po gmachu biblioteki, odpowiadając na pytania związane zarówno z samym obiektem, jak i możliwościami korzystania z książnicy już po otwarciu.

Dzień Otwarty w CINiBA. Foto Tomasz Zięba / CINiBA

Mgr Danuta Kapinos
Kielce - PŚw.

ARCHITEKTURA, ZASOBNOŚĆ I USŁUGI SPRZYJAJĄ NAUCE. BIBLIOTEKA POLITECHNIKI ŚWIĘTOKRZYSKIEJ W KIELCACH

Abstract

The article is describing justified choice of the special architecture create to the building of the library. Moreover both, organizational and technical solutions, as well as manner of using library stores were presented.

Streszczenie

W artykule omówiono uzasadnienie wyboru architektury budynku biblioteki. Zaprezentowano wdrożone rozwiązania organizacyjno techniczne, a także sposoby korzystania z zasobów bibliotecznych.

Biblioteka Politechniki Świętokrzyskiej jest największą ogólnodostępną biblioteką naukowo-techniczną w regionie świętokrzyskim. Od 1966 roku Biblioteka Wyższej

Szkoły Inżynierskiej, a później Politechniki Świętokrzyskiej funkcjonowała w pomieszczeniach adaptowanych do jej potrzeb. W 1994 roku ówczesny Rektor Politechniki Świętokrzyskiej prof. Andrzej Neimitz podjął decyzję o budowie nowego gmachu Biblioteki Głównej i ogłosił konkurs na projekt budynku. Budowę nowego gmachu Biblioteki kontynuowali następcy Rektora A. Neimiza, prof. Henryk Frąckiewicz oraz prof. Wiesław Trąmpczyński. Nowy gmach Biblioteki Politechniki został oddany do użytku w 2002 roku.

Budynek Biblioteki Politechniki Świętokrzyskiej zaprojektowany przez kielczanina Władysława Markulisa jest obiektem bardzo atrakcyjnym pod względem architektonicznym. Wybór takiej architektury budynku spowodowany był chęcią przeciwstawienia się monotonii otoczenia, jaką tworzyła dotychczasowa zabudowa Politechniki, a jednocześnie wybranie takiej formy, która rozbije sztywność istniejącej zabudowy. Zamierzonym akcentem architektonicznym, charakterystycznym dla nowego budynku, jest świetlik dachowy w kształcie kopuły i portal wejścia głównego oparty na formie kwadratu. Na etapie projektowania budynku uwzględniono niepełnosprawnych ruchowo użytkowników. Dwie pochylnie do poruszania się na wózkach inwalidzkich, prowadzące do budynku, szerokie przejścia, sanitariaty na każdym poziomie i winda, przystosowane są do tej kategorii użytkowników. Uwzględniono także Punkt Zapisu do Biblioteki, który znajduje się w łączniku pomiędzy budynkami dydaktycznymi a budynkiem biblioteki. Takie usytuowanie punktu zapisu dało możliwość wmontowania tylko jednej bramki wejścia i jednej bramki wyjścia do i z biblioteki.

Budynek główny jest trzykondygnacyjną, podpiwniczoną rotundą. Na parterze budynku znajdują się pomieszczenia pełniące funkcje usługowe. Są to: szatnia, recepcja, kawiarnia, pomieszczenia administracyjne, dwie sale konferencyjne oraz hol

główny w którego centrum znajduje się fontanna w środku której z monumentalnie uniesionej rozłożonej księgi „wypływa wiedza". Na poziomie pierwszego piętra budynek jest zespolony łącznikiem z budynkami dydaktycznymi, a tym samym

z ciągiem wewnętrznym Uczelni. Piętro i antresolę zajmują pomieszczenia zbiorów, pokoje pracy bibliotekarzy a także stanowiska pracy użytkowników z komputerem

lub bez, te na otwartej przestrzeni oraz te w kabinach. Podziemia zajmują magazyny biblioteki oraz pomieszczenia techniczne.

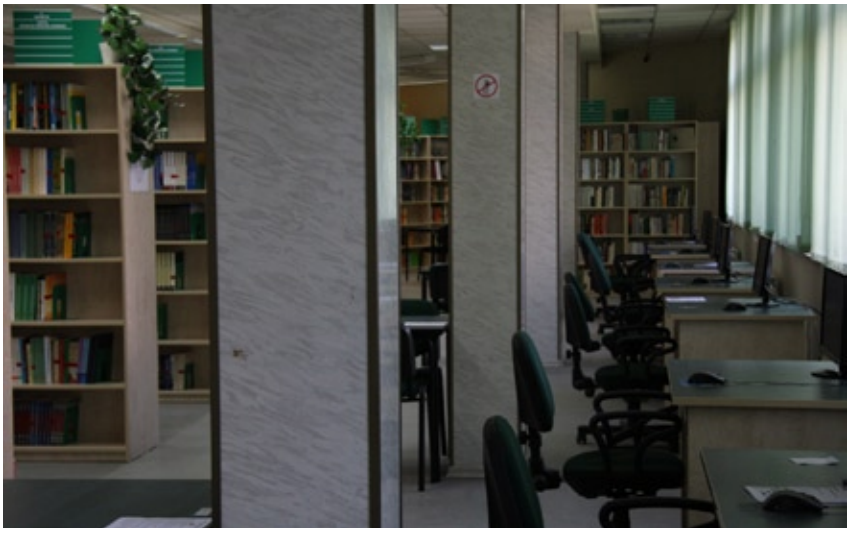

Nowymi elementami, które występują w architekturze budynku, są kabiny do pracy indywidualnej i zespołowej, usytuowane na obrzeżach rotundy, na wszystkich poziomach.

Na uwagę zasługują także miejsca sprzyjające relaksacji, gdzie wśród żywej zieleni znajdują się wygodne kanapy, fotele i stoliki z wyłożoną literaturą do ”poczytania”.

Cały budynek jest wyposażony w instalacje podstawowe oraz sygnalizacje: alarmową, przeciwpożarową, klimatyzacyjną, komputerową z instalacją zasilania awaryjnego UPS, szybkie światłowodowe połączenie z siecią Uczelni i łączem Internetowym oraz telewizję przemysłową.

Masowość wyższej edukacji, ogromna liczba studentów dziennych i zaocznych oraz aktywniejsze metody nauczania i uczenia się wymagają od nowoczesnej biblioteki realizowania szerszego zakresu usług dla potrzeb całej społeczności akademickiej oraz społeczności miasta i regionu, poszukującej informacji poznawczej i gospodarczej.

Aby sprostać tym zadaniom, biblioteka stała się miejscem kompleksowej obsługi użytkownika przez stworzenie możliwości korzystania z informacji dostępnej zarówno na nośnikach elektronicznych jak i tradycyjnych. Stale rosnące zapotrzebowanie na szybką i relewantną informację zmusza nas do intensywniejszego poszukiwania dostępnej informacji w sieciach rozległych.

Dalszym krokiem w kierunku pełnego korzystania przez użytkowników z dostępnej informacji, jest permanentne kształcenie i dokształcanie studentów i pracowników PŚk. W budynku Biblioteki stworzono oddzielną salę dydaktyczną wyposażoną w rzutnik, tablice pomocnicze oraz szesnaście stanowisk komputerowych z podłączeniem do Internetu. Informacja teoretyczna oraz praktyczne wyszukiwanie informacji w sieciach rozległych, przybliża użytkownikom wachlarz możliwości - gdzie, jak i czego szukać aby uzyskać odpowiedź na nurtujące pytania. W Bibliotece jest: 256 miejsc dla czytelników, 12 kabin do pracy indywidualnej i zespołowej, 96 nowoczesnych stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu, elektronicznych katalogów książek i baz danych.Czytelnicy mają wolny dostęp do 80% zbiorów bibliotecznych.

W całym budynku biblioteki nie wyodrębniono oddzielnych czytelń. Książka, użytkownik, komputer znajdują się obok siebie. To czego nie znajdziesz w zbiorach biblioteki, możesz odszukać w sieci lub wypożyczyć z innej biblioteki poprzez wypożyczalnię międzybiblioteczną.

Użytkownicy mogą korzystać z samoobsługowych urządzeń do wypożyczeni i zwrotów – SelfCheck oraz z urządzeń reprograficznych.

Udostępnianie zbiorów odbywa się w oparciu o system komputerowy EOS.Web, a wolny dostęp do książek znajdujących się na półkach ułożonych według UKD,

daje czytelnikom możliwość bezpośredniego dotarcia do wielu pozycji o tej samej tematyce.

Mimo że użytkownicy sami się obsługują, zbiory biblioteczne pozostają bezpieczne. Paski magnetyczne umieszczone w każdym materiale bibliotecznym w miejscach przypadkowych nawet dla bibliotekarza, urządzenie do ich aktywacji i dezaktywacji, oraz bramka wyjściowa zapewniają najwyższy poziom ochrony. System zabezpieczenia księgozbioru funkcjonuje na bazie elektromagnetycznej i nie zakłóca działania innych systemów istniejących w bibliotece. Obejmuje on procedury zarządzania materiałami bibliotecznymi w trzech obszarach: udostępnianiu, przetwarzaniu, wydawaniu i zwrotach.

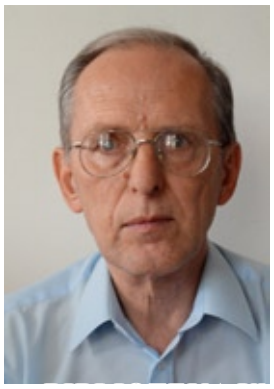
Biblioteka Politechniki Świętokrzyskiej bez wątpienia stanowi bardzo atrakcyjny obiekt zarówno pod względem architektonicznym, wyposażenia w sprzęt elektroniczny, zasobności, dostępu do informacji, kształcenia, rozwiązań funkcjonalnych, a także ze względu na zagospodarowanie przestrzenne obiektu. Pragniemy mieć pewność, że oferowane przez nas usługi w formie i w miejscu miłym dla ucha i oka są zgodne z oczekiwaniami naszych klientów.

Bibliografia

Kapinos Danuta: Służy całemu regionowi. W: Politechnika Świętokrzyska 40 lat. Wydanie Jubileuszowe. Kielce 2005 s. 21-23

Kapinos Danuta: Centrum zasobów Informacyjnych. *Forum Akademickie* 2006 nr 3 s. 10-11

Trąmpczyński Wiesław: Od wieczorowej Szkoły Inżynierskiej do Uniwersytetu Technicznego. W: Politechnika Świętokrzyska 40 lat. Wydanie Jubileuszowe. Kielce 2005 s. 4-15

Mgr Władysław Szczęch
Kraków - UP JP II

BIBLIOTEKA UNIWERSYTETU PAPIESKIEGO JANA PAWŁA II W KRAKOWIE[1]

Abstract

Library of The Pontifical University of John Paul II in Cracow received in 2010 a new building, which has been operating since January 2011. Edifice has a modern architecture and excellent technical equipment. University keep on activity of The Pontifical Academy of Theology.

Streszczenie

Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, otrzymała w 2010 roku nowy budynek, w którym funkcjonuje od stycznia 2011 roku. Gmach posiada nowoczesną architekturę i znakomite wyposażenie techniczne. Uniwersytet kontynuuje działalność Papieskiej Akademii Teologicznej.

Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie (Biblioteka UPJPII) przyjęła obecną nazwę w 2010 roku, po przekształceniu Papieskiej Akademii Teologicznej (PAT) w Uniwersytet Papieski powołany przez papieża Benedykta XVI. PAT nawiązująca do tradycji Wydziału Teologicznego Akademii Krakowskiej, została utworzona w 1981 roku przez Jana Pawła II na mocy *Motu proprio „Beata Hedvigis"* z trzema wydziałami: teologicznym, filozoficznym i historii Kościoła. Biblioteka PAT, przejęła księgozbiór biblioteki Papieskiego Wydziału Teologicznego, który został częściowo oparty na zbiorach biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Krakowskiej.

Sieć biblioteczną Uniwersytetu tworzą Biblioteka Główna, 2 biblioteki wydziałowe, kilkanaście bibliotek instytutów i katedr. Biblioteka jest podstawowym narzędziem wspomagającym badania naukowe i dydaktykę uczelni. Księgozbiór Biblioteki UPJPII liczy obecnie ponad 0,5 mln. woluminów, w tym druki zwarte, czasopisma, stare druki i zbiory specjalne z zakresu m. in. teologii, filozofii, historii oraz nauk społecznych i humanistycznych. Corocznie zbiory Biblioteki zwiększają się o 20-30

[1] Niniejsza publikacja jest w znacznym stopniu oparta na wcześniejszych artykułach autora: Nowy budynek biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. *Fides* 2008 nr 1/2 s. 28-39; Nowa biblioteka PAT. *Super Informator Sacro. Produkty i usługi dla parafii.* 2009 s. 86-88

tys. woluminów. Biblioteka PAT aktywnie uczestniczy m. in. Krakowskim Zespole Bibliotek Szkół Wyższych, komputerowym, ogólnopolskim katalogu bibliotecznego NUKAT, Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES, Polskiej Bibliotece Internetowej.

Od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku podstawowym problemem w działalności Biblioteki PAT były bardzo trudne warunki lokalowe. Zbiory biblioteki do 2007 r. rozmieszczone były w trzech budynkach, przy ul. Podzamcze 8 – książki, stare druki, zbiory specjalne; przy ul. Franciszkańskiej 1 – zbiory czasopism dwie biblioteki wydziałowe oraz przy ul. Sławkowskiej 24 – biblioteka Instytutu Liturgicznego. W nowym budynku, częściowo oddanym do użytku przy ul. Bobrzyńskiego 10, od września 2007 r. zaczęła działać Międzywydziałowa Czytelnia Czasopism.

Prace projektowe

W drugiej połowie lat osiemdziesiątych XX w. dr A. Lechowski z Biblioteki Jagiellońskiej przygotował ogólną koncepcję funkcjonalną nowej biblioteki dla Akademii. W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych XX w. rozważano różne warianty budowy nowego budynku biblioteki. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX w. władze PAT podjęły decyzję o budowie nowego gmachu dla Biblioteki PAT. Zakupiono teren pod budowę najpierw biblioteki, a w przyszłości całego kompleksu budynków dla uczelni w pobliżu III Kampusu Uniwersytetu Jagiellońskiego przy ul. Bobrzyńskiego.

W celu zaprojektowania budynku optymalnie dostosowanego do potrzeb nowoczesnej biblioteki uczelnianej podjęto w latach 1998-2000 różne działania, m. in.:

- zlecono przygotowanie założeń funkcjonalno-techniczne biblioteki (dr Jerzy Andrzejewski z Biblioteki UŁ);
- ogłoszono konkurs na koncepcję architektoniczną kampusu PAT, w tym budynku biblioteki, ale również m. in. budynków dydaktycznych, administracyjnych, naukowo-badawczych, socjalnych, domów studenckich i kaplicy – 1999 r.
- odbyto spotkania i w budowanych bibliotekach, m. in. w Krakowie, Warszawie, Katowicach i Rzeszowie;
- zebrano opinie o koncepcji nowej biblioteki od dyrektorów wybranych bibliotek uczelnianych m. in. w Krakowie, Warszawie;
- powołano do współpracy z architektami Grupę Doradczą ds. Budowy Biblioteki, złożoną z doświadczonych teoretyków i praktyków bibliotekoznawstwa oraz pracowników PAT;
- powołano grupę pracowników Biblioteki PAT do oceny przedstawianych wersji planów projektowych i proponowanych rozwiązań.

Z przedstawionych na konkurs czterech projektów zagospodarowania kampusu PAT i kształtu biblioteki wybrano propozycję biura K. Ingarden & J. Ewý – Architekci z Krakowa.

Projektując nowy budynek biblioteki starano się uwzględnić następujące założenia:

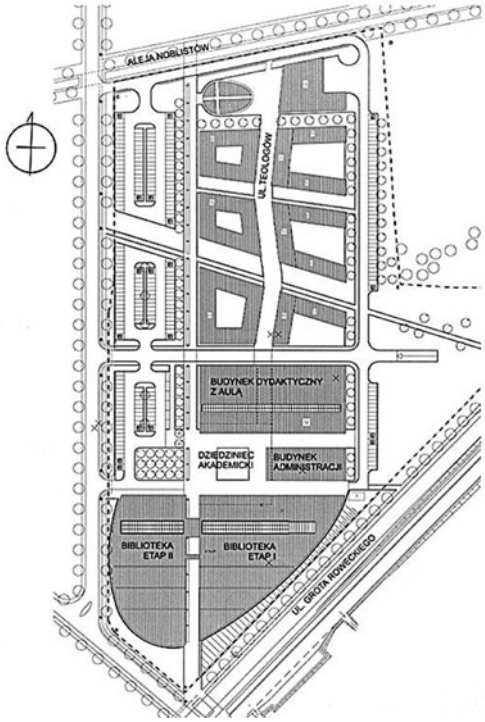
- stworzenie biblioteki dla całej uczelni, seminariów duchownych i instytucji kościelnych z nią współpracujących oraz środowiska krakowskiego;
- zapewnienie możliwości dostosowania pomieszczeń do zmieniających się potrzeb bibliotecznych poprzez strukturę modułową;
- wyposażenie w nowoczesne środki techniczne do przetwarzania, wyszukiwania i przechowywania informacji i zbiorów;
- zapewnienie szybkiego połączenia komputerowego z bibliotekami i instytucjami w kraju i zagranicą;
- zapewnienie czytelnikom możliwie szerokiego wolnego dostępu do zbiorów bibliotecznych;
- zapewnienie optymalnych warunków obsługi czytelników i pracy bibliotekarzy.

W związku z powyższym przyjęto, że w projekcie budynku należy:

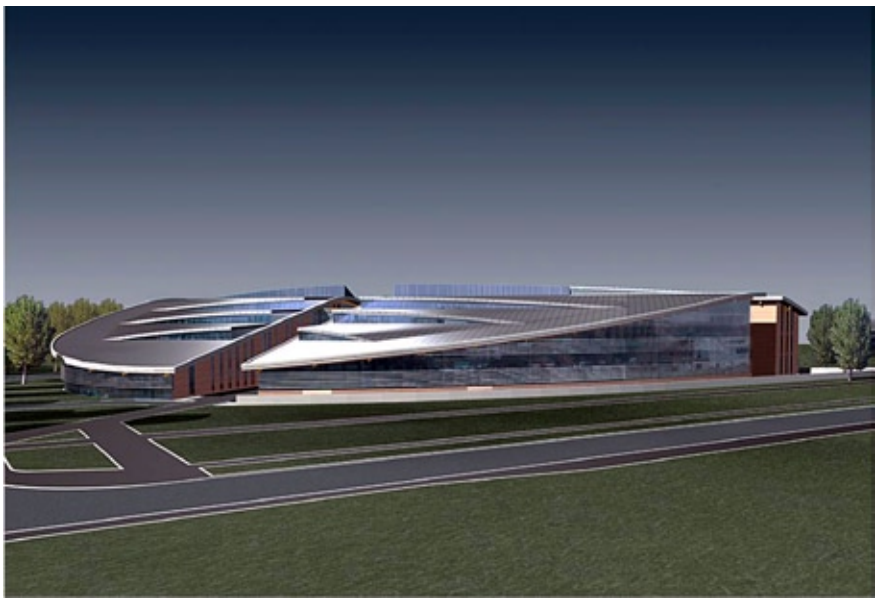
– wyraźnie wyróżnić i wydzielić strefę ogólnodostępną (kontrolowaną w niewielkim stopniu), strefę czytelnika biblioteki (wstęp do niej wymaga m. in. zapisania się do biblioteki, kontrolowane jest wynoszenie książek), strefę zbiorów specjalnych (w tym starych druków, z najściślejszą kontrolą dostępu, zabezpieczeniami przeciwpożarowymi i warunkami przechowywania), strefę bibliotekarzy (najtrudniej dostępną dla osób z zewnątrz), strefę techniczną (urządzeń klimatyzacyjnych, elektrycznych ok.);
– dostosować budynek do udostępniania większości księgozbioru w systemie wolnego dostępu do półek (ok. 2/3 księgozbioru), a więc m. in. zabezpieczyć księgozbiory przed kradzieżą, w maksymalnym stopniu skomputeryzować opracowanie zbiorów i korzystanie z nich;
– wprowadzić specjalne strefy, m. in. magazynów zwartych z regałami przesuwnymi, niedostępnych dla czytelników;
– zadbać o to, aby w możliwie minimalnym stopniu krzyżowały się drogi czytelnika, bibliotekarza i książki;
– zapewnić możliwie optymalne warunki dla przechowywania zbiorów oraz pracy bibliotekarzy i czytelników w zakresie, m. in. oświetlenia, temperatury, ochrony przeciwpożarowej, kontroli dostępu;
– przyjąć rozwiązania techniczne, pozwalające minimalizować koszty bieżącej eksploatacji budynku z elementami BMS

Architekci projektując budynek:

– w koncepcji urbanistycznej zespołu PAT przywołali pamięć historycznych układów urbanistycznych opartą na analogii do ulicy Kanoniczej w Krakowie;

Projekt zagospodarowania kampusu PAT (proj. Ingarden – Ewý Architekci, Kraków)

Wizualizacja Biblioteki PAT (proj. Ingarden – Ewý Architekci, Kraków)

- nawiązali jego organicznym, obłym kształtem do okolicznych wzgórz Pogórza Tynieckiego, uwzględniając założenia architektury ekologicznej i ograniczania kosztów utrzymania;
- oparli stalową, szkieletową konstrukcją budynku na ekonomicznym module konstrukcyjnym 6 m x 6 m z układami zdwojonych rygli w obu kierunkach, umożliwiających bezkolizyjne prowadzenie kanałów instalacyjnych w przestrzeniach stropowych, zaś konstrukcję nośną dachu na układzie belek z drewna klejonego, wyeksponowanych we wnętrzu;
- zapewnili funkcjonalny układ biblioteczny z wolnym dostępem do półek, który skraca drogę czytelnik – książka, przy czym uwalnia od konieczności stosowania kosztownych systemów do transportu i składowania książek, a także umożliwia równomierne rozłożenie ruchu czytelników. Równocześnie w układzie budynku zapewnili częściową zmienność w zakresie aranżowania funkcji we wnętrzu. Główne przestrzenie budynku – magazyny otwarte są jednoprzestrzennym wnętrzem trójkondygnacyjnym z antresolami pod dachem o widocznym układzie belek konstrukcyjnych
- wyraźnie zróżnicowali elewacje budynku, każdą z nich dostosowując do różnych warunków fizycznych występujących po każdej stronie budynku

Konstrukcja stalowa budynku – stan surowy*

* Foto 3-18, 21-23,25-31 - D. Górska, Biblioteka UPJPII, foto 20, 24 - O. Wołczyk, Ingarden – Ewý Architekci, Kraków

Konstrukcja dachu budynku

Widok budynku od strony północno-zachodniej

Widok budynku od strony południowo-zachodniej

Widok budynku od strony południowo-wschodniej

Urządzenia klimatyzacyjno-wentylacyjne – III p.

– zaproponowali system klimatyzacyjno-wentylacyjny z odzyskiem ciepła zakładając minimalizację kosztów eksploatacyjnych. Instalacją klimatyzacji, oddymiania i ogrzewania dla budynku biblioteki ma zarządzać centralny system sterowania budynkiem (BMS), w którego skład wchodzą również systemy kontroli dostępu, sygnalizacji antywłamaniowej i napadu oraz sygnalizacji pożaru.

Budowa budynku

Po zatwierdzeniu projektu technicznego i otrzymaniu w październiku 2000 r. zezwolenia na budowę rozpoczęto 20 listopada 2000 r. pierwsze prace budowlane.

Z różnych przyczyn, głównie finansowych, budowa budynku biblioteki była kontynuowana z niejednakową intensywnością w latach 2000-2010. Główne fazy prac przebiegały następująco:

Faza 1. Prace budowlane do stanu surowego zamkniętego w latach 2000-2002;

Faza 2. Prace wykończeniowo-instalacyjne w ok. 1/5 części budynku w latach 2005-2007;

Faza 3. Prace wykończeniowo wykończeniowo-instalacyjne w pozostałej części budynku w latach 2009-2010[2].

W latach 2000-2002 przeprowadzono przygotowawcze prace ziemne, wykonano fundament budynku, konstrukcję stalową i żelbetową budynku, stropy wewnątrz budynku, konstrukcję dachu i jego pokrycie, oszklenie elewacji zewnętrznych i częściowe obłożenie elewacji płytami piaskowca.

[2] W latach 2000-2008 generalnym wykonawcą budowy była firma Eiffage-Budownictwo-Mitex z Kielc, a w latach 2009-2010 firma Chemobudowa z Krakowa

Poświęcenie budynku przez JE Kardynała Franciszka Macharskiego w 2001 roku

Wizyta Ojca Świętego Jana Pawła II – 17 VIII 2002 r.

Widok budynku od strony północno-wschodniej – stan surowy

W dniu 21 października 2001 r. ks. kard. Franciszek Macharski dokonał uroczystego poświęcenia konstrukcji oraz wmurował kamień węgielny. Natomiast 17 sierpnia 2002 r. przy budynku Biblioteki PAT odbyło się uroczyste spotkanie Ojca Świętego Jana Pawła II z przedstawicielami polskiego świata nauki.

W latach 2005-2007 przeprowadzono prace instalacyjno-wykończeniowe w północnej części budynku obejmującej ok. 1/5 części jego powierzchni użytkowej, w tym stacje transformatorowe i rozdzielnie elektryczne średniego i niskiego napięcia, centrum klimatyzacyjno-wentylacyjne, instalacje przeciwpożarowe, a także użytkowe pomieszczenia biblioteczne. W 2007 r. wyposażono w sprzęt, meble i regały pomieszczenia pracownicze, magazyny zbiorów specjalnych, serwerownię oraz salę konferencyjną[3].

W 2007 r. otrzymano pozwolenie na użytkowanie budynku Biblioteki przy ul. Bobrzyńskiego 10. Do oddanych do użytku pomieszczeń przeniesiono kilku bibliotekarzy i zbiory czasopism, zaś we wrześniu 2007 r. otwarto dla czytelników w

tymczasowej lokalizacji Międzywydziałową Czytelnię Czasopism Biblioteki PAT.

Międzywydziałowa Czytelnia Czasopism – stan przejściowy – 2007 r.

[3] M. in. firmy MCB z Warszawy, Taurus Meble Biurowe z Krakowa

Już od 2002 r. PAT podejmowała starania o dofinansowanie budowy biblioteki z funduszy unijnych, m. in. w 2004 r. złożono projekt aplikacyjny do Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006. Dotacja nie została przyznana. W latach 2007-2009 prowadzono intensywne prace nad aktualizacją projektu roboczego budynku niewykończonej części budynku (m. in. przygotowano projekt zamienny) oraz nad przygotowaniem wniosku o pozyskanie dofinansowania dokończenia budowy z funduszy Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. Tym razem uzyskano dofinansowanie projektu o ogólnej wartości 8 milionów euro w wysokości 6,8 miliona euro na lata 2008-2010.

W latach 2009-2010 przeprowadzono prace wykończeniowe budowlane, instalacyjne elektryczne, wentylacyjno-klimatyzacyjne, przeciwpożarowe i słaboprądowe. Wyposażono cały budynek biblioteki w sprzęt, meble i regały.[4]

Dla budowy gmachu Biblioteki UPJPII nieocenione zasługi mają władze uczelni, a szczególnie kolejni JM Rektorzy PAT, a później UPJPII, ks. prof. dr hab. Adam Kubiś, bp prof. dr hab. Tadeusz Pieronek oraz ks. prof. dr hab. Jan Dyduch.

Pomieszczenia i wyposażenie biblioteki

Nowy budynek Biblioteki UPJPII, zbudowany na planie zbliżonym do trójkąta, ma ponad 8 900 m^2 powierzchni użytkowej rozmieszczonej na czterech kondygnacjach (parter i 3 piętra o coraz mniejszej powierzchni). Został on obliczony na rozmieszczenie księgozbioru o wielkości 900 tys. do 1 mln. woluminów.

Budynek Biblioteki PAT będzie wyposażony w następujące instalacje i systemy wewnętrzne:

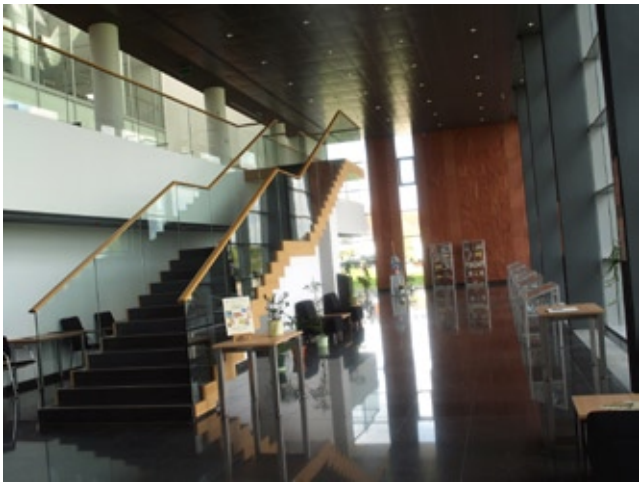
- instalację wodno-kanalizacyjną, przeciwpożarową - hydrantową, tryskaczową, gazową i system sygnalizacji pożaru;
- oddymiania i klimatyzacji, ogrzewania i wentylacji mechanicznej;
- elektryczną - oświetlenia wewnętrznego i zewnętrznego, oświetlenia awaryjnego, a także zasilania trójfazowego, zerowania, odgromową, uziemienia,
- system zintegrowanego sterowania budynkiem – BMS,
- system okablowania strukturalnego, sieć komputerową i automatyki, sieć teletechniczną i telekomunikacyjną,
- system kontroli dostępu, system sygnalizacji włamania i napadu, system telewizji dozorowej, system telewizji satelitarnej;
- system zabezpieczania zbiorów bibliotecznych w technologii RFID Gen 2.

W budynku biblioteki znajdują się:

1. Na parterze o powierzchni ok. 2830 m^2:

[4] M. in. firmy SKK z Krakowa i Rolmot z Ciepielowa

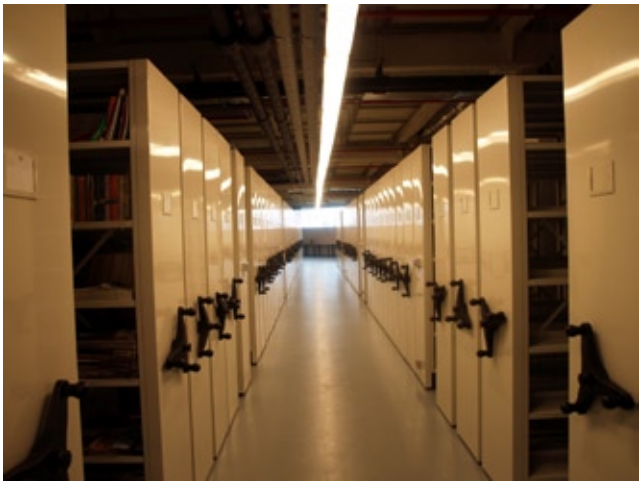
Hall wejściowy

Sala konferencyjna

Magazyn zamknięty

- hall wejściowy z szatnią, powierzchnią wystawową, portiernią, kawiarenką i sklepikiem;
- sala konferencyjna na 108 miejsc z antresolą oraz zapleczem;
- magazyn zamknięty z metalowymi regałami przesuwnymi o napędzie ręcznym;

Introligatornia

Skaner bezdotykowy

Klimatyzatornia - parter

Wizualizacja wnętrza Biblioteki PAT – rejestracja I p.

- pakownia/sortownia, 2 garaże, magazyn chorych książek i pomieszczenie na komorę próżniową;
- introligatornia, pomieszczenie skanera bezdotykowego, pokój socjalny i pomieszczenia pomocnicze;
- archiwum uczelni z czytelnią i magazynem z regałami przesuwnymi;

Rejestracja – katalogi – I p.

Wypożyczalnia, informatorium–I p.

Czytelnia – I p.

Wizualizacja wnętrza Biblioteki PAT – separatki profesorskie

Separatki profesorskie

Pokój bibliotekarzy – I p.

- pomieszczenia techniczne – klimatyzatornia, transformatory średniego napęcia, rozdzielnie elektryczne i agregat prądotwórczy.

2. Na I piętrze o powierzchni ok. 2 770 m^2:
   - katalogi, wypożyczalnia, informatorium i magazyn otwarty z księgozbiorem w wolnym dostępie – druki zwarte;
   - 10 separatek profesorskich (pokoików do pracy indywidualnej) ;
   - dyrekcja, administracja, pokój socjalny i pokoje dla bibliotekarzy;
   - sala seminaryjna.
3. Na II piętrze o powierzchni ok. 2 450 m^2:
   - czytelnie, zbiory czasopism i kolekcje darów w wolnym dostępie m. in. kolekcja z darów Papieża Jana Pawła II;
   - pokoje dla bibliotekarzy;
   - pracownie i magazyny starych druków i zbiorów specjalnych z czytelnią;
   - pokój socjalny;
   - serwerownia.
4. Na III piętrze o powierzchni ok. 660 m^2:
   - czytelnie multimedialna i do pracy zespołowej;
   - oratorium;
   - platforma techniczna.

Czytelnia – II p.

Czytelnia czasopism bieżących – II p.

Kolekcja z daru Jana Pawła II – II p.

Pokój bibliotekarzy – II p.

Magazyn zbiorów specjalnych – II p.

W centralnej części budynku zlokalizowane są dwie klatki schodowe, trzy windy i sanitariaty.

Ogółem w nowej bibliotece na czytelnie i katalogi przeznaczono ok. 1 250 m^2, na magazyny zbiorów ok. 3 650 m^2, na pomieszczenia pracownicze ok. 1 050 m^2, na pomieszczenia pomocnicze i sanitariaty ok. 610 m^2, na komunikację ok. 1 250 m^2, oraz na pomieszczenia techniczne ok. 700 m^2.

Biblioteka w nowym budynku

Prace budowlane, instalacyjne, wykończeniowe i wyposażeniowe zostały zakończone w październiku 2010 r. Po przemieszczeniu księgozbiorów biblioteka zaczęła obsługiwać czytelników w nowym budynku od stycznia 2011 r., natomiast z wolnym dostępem do zbiorów od października 2011 r.

Ukończenie budowy Biblioteki UPJPII nie byłoby możliwe bez dofinansowania w wysokości 85% ze środków unijnych. Projekt „Budowa Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej – dokończenie" realizowany w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na podstawie umowy z 30 grudnia 2008 r. z Urzędem Marszałkowski Województwa Małopolskiego, został zakończony został 17 grudnia 2010 r. Ostatecznie całkowita wartość projektu wyniosła 30720814,17 zł, wysokość wydatków kwalifikowalnych – 30 177 067,75 zł, wysokość dofinansowania – 25 650 507,59 zł, a wkład własny uczelni – 4 526 560,16 zł. Natomiast pełne koszty budowy budynku biblioteki i jej wyposażenia były ok. dwukrotnie wyższe.

W Bibliotece zatrudnionych jest ponad 40 wysoko wykwalifikowanych pracowników, większość z wykształceniem wyższym bibliotecznym.

Dla potrzeb porządkowania księgozbiorów w wolnym dostępie opracowana została przez zespół pracowników Biblioteki PAT, przy współpracy z pracownikami naukowymi uczelni, hierarchiczna, wielopoziomowa Klasyfikacja Dziedzinowa Książek i Klasyfikacja Dziedzinowa Czasopism.

Wewnętrzna sieć komputerowa łączy w bibliotece ponad 100 komputerów, z tego ponad 40 jest dostępnych dla czytelników. Czytelnicy mogą bezpłatnie, zgodnie z wymogami prawa autorskiego, wykonywać komputerowe kopie (skany) potrzebnych im dokumentów na Copybooku i dwu kserokopiarkach. W sześciu czytelniach czeka na nich ponad 200 miejsc.

Wyszukiwanie potrzebnej informacji w bibliotece jest możliwe według wspomnianych wyżej klasyfikacji, przy pomocy narzędzi oferowanych przez system komputerowy VTLS/Virtua i sporadycznie do starszych zbiorów przez alfabetyczny katalog kartkowy (nie uzupełniany od 2000 r.). Zdalny dostęp do zbiorów w bibliotece zapewnia komputerowy system VTLS/Virtua. Komputerowa baza katalogowa Biblioteki UPJPII jest w ramach Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego posadowiona na serwerze w Bibliotece Jagiellońskiej. Czytelnicy (ponad 9 tys.) mogą korzystać

z różnych usług bibliotecznych, w tym z przewodowego i bezprzewodowego Internetu. Biblioteka prowadzi stronę internetową.

Biblioteka UPJPII współpracuje z kilkoma bibliotekami wydziałów Uniwersytetu Jagiellońskiego, które zostały w ostatnich latach wybudowane na terenie III Kampusu UJ.

Struktura organizacyjna Biblioteki UPJPII obejmuje dyrekcję i sekretariat, dział udostępniania, działy opracowania formalnego i przedmiotowego, dział automatyzacji, dział opracowania czasopism, stanowiska gromadzenia zbiorów zwartych i czasopism, stanowiska opracowania starych druków i multimediów, stanowiska obsługi magazynów, introligatornię, dział obsługi budynku.

W nowym budynku zarówno bibliotekarzom, jak i czytelnikom stworzono warunki sprzyjające wydajnej pracy. Biblioteka jest gościnnie otwarta dla czytelników, a więc udostępnia zbiory i świadczy usługi pracownikom i studentom UPJPII (jako biblioteka uczelniana), ale również pracownikom naukowym i studentom innych uczelni krakowskich, księżom i siostrom zakonnym, a także wszystkim tym, którzy w jej zbiorach mogą znaleźć interesujące ich informacje.

Uwagi końcowe

Budowa nowego gmachu dla biblioteki uczelnianej było bardzo dużym wyzwaniem finansowym dla uczelni kościelnej, która zgodnie z prawem do 2010 r. nie mogła uzyskiwać dotacji na inwestycje budowlane z budżetu państwa i musiała zdobywać na ten cel środki własne, głownie pochodzące z darowizn. Dofinansowanie z funduszy unijnych otworzyło nowe możliwości pozyskiwania pieniędzy na ten cel. Zakończenie budowy stanowiło ważne wydarzenie dla Uniwersytetu i stworzyło nowe możliwości rozwoju badań naukowych i prowadzenia pracy dydaktycznej. Uczelnia zyskała nowoczesny warsztat pracy dla swoich pracowników i studentów.

Budowa nowego budynku dla biblioteki uczelnianej od podstaw dało możliwość pełnego zaprojektowania i dostosowania go do potrzeb efektywnej obsługi czytelników i pracy bibliotekarzy. Otwartość i współpraca architektów/projektantów, odpowiedzialnych pracowników uczelni i bibliotekarzy zaowocowały wypracowaniem możliwie optymalnych rozwiązań, architektonicznych, technicznych i funkcjonalnych. W rezultacie powstała efektowna i efektywna, nowoczesna i dobrze wyposażona biblioteka uniwersytecka.

Projektując bibliotekę starano się umiejętnie połączyć tradycję z nowoczesnością w zakresie architektury, wyposażenia technicznego budynku, funkcjonalności biblioteki czy obsługi czytelników. W każdej z tych dziedzin można wskazać wiele przykładów. Nie zawsze rozwiązania były proste, a otrzymane rezultaty w pełni zadawalające wszystkich zainteresowanych.

W tak długotrwałej inwestycji nie udało się uniknąć różnorodnych trudności. Były lub są to, m. in.:

- trudna sytuacja finansowa i długotrwałe starania o dofinansowanie budowy;
- lokalizacja biblioteki w znacznej odległości (ok. 4 km) od innych budynków uczelni, szczególnie przy obecnych utrudnieniach komunikacyjnych w Krakowie (budowa linii tramwajowej – planowane zakończenie w 2012 roku), co wpływa na ilość czytelników;
- znaczne, jak dla małej uczelni, koszty eksploatacji budynku – energia elektryczna, energia cieplna, konserwacja urządzeń – do 400 tys. zł. rocznie;
- zmiana generalnego wykonawcy w trakcie inwestycji, problemy z jakością i terminowością wykonywania prac przez niektórych wykonawców, a także zmieniające się i czasochłonne procedury przetargowe;
- bardzo pracochłonne przeklasyfikowywanie księgozbioru do potrzeb wolnego dostępu do półek z układu sygnatur magazynowych.

Ukończenie budowy i otwarcie nowego budynku Biblioteki UPJPII oraz doświadczony i odpowiedzialny zespół jej pracowników pozwalają mieć nadzieję na dalszy rozwój i rozszerzenie usług bibliotecznych ku zadowoleniu czytelników.

Bibliografia

Bednarczyk Jan: Biblioteka Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie: zarys działalności. *Anal. Crac.* 1998/1999 nr 30/31 s. 425-433

Bednarczyk Jan: Budujemy bibliotekę. *Vita Academica* 2001 nr 1/2 s.11

Bednarczyk Jan: Spełnione marzenia! Ojciec Święty przybył i pobłogosławił uczelniany Kampus. *Vita Academica* 2002 nr 5 s. 3-5, 7

Bednarczyk Jan: W progach teologicznej książnicy. W: *Archidiecezja Krakowska na przełomie tysiącleci* / red. Stefan Koperek [et al.]. Kraków 2004 s. 511-514

Bednarczyk Jan, Szczęch Władysław: Komputeryzacja Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. W: *Między przeszłością a przyszłością. Książka, biblioteka, informacja naukowa – funkcje społeczne na przestrzeni wieków*. / pod red. Marii Próchnickiej i Agnieszki Korycińskiej-Huras. Kraków 2007 s. 143-151

Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Czapnik Wojciech, Ingarden Krzysztof: Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie. *Architektura* 2011 nr 7(202) s. 50-57; Toż: [Kraków 2010 – CD-ROM];- Toż: Dostęp [dok. elektr.] http://upjp2.edu.pl/strona/xwqee8l2v4 [odczyt: 11.07.2012]

Górska Agnieszka: Nowe budynki biblioteczne w Krakowie–Pychowicach. *Bibliotekarz* 2009 nr 4 s. 8-11

Ingarden Krzysztof: Falujący horyzont. Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. *Świat Architektury - magazyn dla architektów i projektantów* 2011 nr 9 s. 66-73

Ingarden Krzysztof, Kwapień Zenon: Biblioteka Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. *EBIB* 2001 nr 4(22). [dok. elektr.] http://bib.oss.wroc.pl/2001/22/ingarden.html [dostęp: 11.07.2012]

Suchy Magdalena: Sanktuarium nauki i mądrości. *Vita Academica* 2001 nr 6 s. 6-8

Szczęch Władysław: Uwagi na temat komputeryzacji bibliotek. *Fides* 1995 nr 1 s. 70-74

Szczęch Władysław: Nowa biblioteka PAT. *Super Informator Sacro. Produkty i usługi dla parafii.* 2009 s. 86-88

Szczęch Władysław: Nowy budynek biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. *Fides* 2008 nr 1/2 s. 28-39

Szczęch Władysław: Pozyskiwanie środków na budowę, wyposażenie i sprzęt w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. *Fides* 2010 nr 1/2 s. 5-14

Zapraszamy do Biblioteki UP JPII! *Vita Academica* 2011 nr 5 s. 14-15

Mgr Elżbieta Skubała

Mgr Anna Kazan

Łódź - PŁ

NOWOCZESNA BIBLIOTEKA NAUKOWA POLITECHNIKI ŁÓDZKIEJ W STAREJ FABRYCE

Abstract

A six-storey building containing the library with unrestricted access to the resources, interesting décor, friendly rooms with good quality equipment and broad range of the services have made restored old factory a modern library and information centre of the Technical University of Łódź. In the text, the authors will try to describe new initiatives and actions undertaken by the library management to match demands of academics and students, as well as the university senate. They present the process of transition from closed to open stacks at the Library of the Technical University of Łódź, describe forms of making the collection accessible outside of the library and will emphasize the role of library as a place of culture and relax.

Key words: academic library – digital library – making the collection accessible – free access – open stacks

Streszczenie

Sześciokondygnacyjny budynek, a w nim biblioteka z wolnym dostępem do książek, ciekawa aranżacja pomieszczeń, przyjazne wnętrza wyposażone w dobry sprzęt oraz bogata oferta usługowa sprawiły, że zrewatilizowane mury starej fabryki stały się nowoczesnym centrum biblioteczno-informacyjnym Politechniki Łódzkiej. W poniższym tekście autorki będą się starały opowiedzieć o podejmowanych przez kierownictwo BPŁ nowych inicjatywach i działaniach, aby sprostać oczekiwaniom wymagającego środowiska akademickiego i władz szkoły wyższej. Przedstawią m.in. proces otwierania magazynów Biblioteki Politechniki Łódzkiej, formy udostępniania zbiorów „poza murami biblioteki" oraz zwrócą uwagę na bibliotekę jako miejsce kultury i relaksu .

Słowa kluczowe: biblioteka akademicka – biblioteka cyfrowa – udostępnianie zbiorów – wolny dostęp

Trochę historii

Biblioteka Główna Politechniki Łódzkiej (BGPŁ) została utworzona we wrześniu 1945 roku. Pierwszą siedzibą biblioteki i jej 4-osobowego zespołu było 2-pokojowe pomieszczenie w budynku dość odległym od centrum Politechniki. Dwa lata później biblioteka otrzymała nowy, nieco większy lokal w gmachu wydziału mechanicznego, natomiast w 1958 roku przeniesiono ją do gmachu wydziału włókienniczego, gdzie na powierzchni ok. 2 tys.m^2 funkcjonowała do września 2002 roku. Najstarsi pracownicy pamiętają obietnice władz uczelni, że przydzielone pomieszczenia miały być tymczasowe do czasu uzyskania oddzielnego gmachu na potrzeby rozwijającej się biblioteki. Tymczasowość trwała 44 lata.

Nowe dla BGPŁ pojawiło się wraz z nowym budynkiem. W 1996 roku, po latach starań władze uczelni podjęły decyzję o zakupie dla potrzeb BGPŁ dwóch budynków przy ul. Wólczańskiej 223. Były to stare budynki pofabryczne wybudowane w pierwszej dekadzie XX w., należące do spółki rodzinnej pod nazwą *Towarzystwo Akcyjne Wyrobów Wełnianych F. W. Schweikerta.* Pięciokondygnacyjny budynek powstał z przeznaczeniem na skład dla wielowydziałowej fabryki o pełnym cyklu produkcyjnym. W czasie I wojny światowej Towarzystwo Akcyjne Wyrobów Wełnianych F.W. Schweikerta doznało wielu start materialnych w wyniku działań armii niemieckiej. Do roku 1925 pomieszczenia budynku przy Wólczańskiej 223 przeznaczone były na kwatery wojskowe w razie wojny. W listopadzie 1928 roku w budynku przy Wólczańskiej 223 rozpoczęto produkcję kaloszy, śniegowców i obuwia gumowego. Po wkroczeniu armii niemieckiej do Łodzi w 1939 roku Schweikertowie podpisali volkslistę, zgodnie ze swoją wolą i pochodzeniem. Produkcja szła niemal w całości na potrzeby Wermachtu. Ze względu na bliskość dawnej granicy wschodniej znaczną część produkcji wysyłano na front wschodni. Pod koniec 1944 roku rodzina Schweikertów, w obliczu zbliżającej się Armii Czerwonej, podjęła decyzję o opuszczeniu Łodzi. Po wyzwoleniu budynek został uznany za własność poniemiecką i z tego względu podlegał nacjonalizacji w pierwszej kolejności. Przed zakończeniem wojny z fabryki wywieziono do Wiednia część maszyn. W 1946 roku powstała Łódzka Fabryka Wyrobów Gumowych specjalizująca się w produkcji wszelkiego rodzaju obuwia wyjściowego, która od 1972 roku po zjednoczeniu wszystkich zakładów tej branży przyjęła nazwę *Stomil.*

Prace adaptacyjne pofabrycznego budynku na potrzeby BGPŁ w części projektowej rozpoczęły się w 1997 roku, a wykonała je Pracownia Architektoniczna ARTA z Łodzi. Pierwsze oględziny przyszłego gmachu biblioteki mogły przyprawić ówczesne władze BGPŁ o niedowierzanie, że przeprowadzka kiedykolwiek będzie możliwa.

Budynek BPŁ przed remontem - 1997 r.

Wnętrze budynku w maju 1998 r.

Prace na tym etapie wymagały ogromnej wyobraźni, umiejętności przewidywania funkcjonalności pomieszczeń w kontekście prawdopodobnego kierunku zmian w bibliotekach naukowych, szczególnie w zakresie dystrybucji źródeł informacji oraz dostępu do szeroko pojętej informacji. Władze biblioteki widziały już wówczas

pilną konieczność zwiększania powierzchni dla czytelników, zarówno ze względu na rosnąca ich liczbę, jak i na poziom usług informacyjnych i bibliotecznych. W efekcie prawie 5 letniego wysiłku w 2002 roku Biblioteka Główna Politechniki Łódzkiej uruchomiła działalność w nowym obiekcie.

Zadania biblioteki w nowym gmachu

Gmach Biblioteki Głównej Politechniki Łódzkiej jest usytuowany w widocznej od strony ulicy Wólczańskiej części kampusu B Politechniki Łódzkiej. Charakterystyczna sylwetka budynku oraz detale architektoniczne budzą zainteresowanie wielu osób. Zwraca uwagę czerwona cegła, kształt okien oraz górująca nad całością niewielka wieżyczka. Delikatnie pastelowe barwy wnętrz i kolorystyka mebli bibliotecznych dodaje pomieszczeniom lekkości. Podczas prac rewitalizacyjnych zadbano o możliwość stworzenia dobrego klimatu w bibliotece, ułatwiającego nawiązanie kontaktu z czytelnikami, sprzyjającego wymianie opinii i poglądów. Ciekawa aranżacja pomieszczeń, przyjazne wnętrza wyposażone w nowoczesny sprzęt oraz bogata oferta usługowa sprawiły, że zrewitalizowane mury starej fabryki stały się nowoczesnym centrum biblioteczno-informacyjnym.

W zmodernizowanych pomieszczeniach biblioteki zostały zrealizowane założenia mające na celu kompleksową ochronę zbiorów i pomieszczeń bibliotecznych przed zniszczeniem, kradzieżą i pożarem. W Bibliotece Głównej Politechniki Łódzkiej zainstalowane są systemy:

- systemu kontroli dostępu do pomieszczeń,
- system sygnalizacji włamania i napadu,
- system sygnalizacji pożaru,
- system telewizji przemysłowej,

Budynek po remoncie w 2002 r.

- system nagłośnienia,
- system zabezpieczenia zbiorów przed kradzieżą,
- system kontroli dostępu do pomieszczeń i stref chronionych.

Biblioteka Politechniki Łódzkiej[1] (BPŁ) gromadzi literaturę naukową z dyscyplin reprezentowanych w Uczelni i dziedzin pokrewnych oraz podstawowe dzieła o treści ogólnej. BPŁ posiada[2] 259 tys. woluminów książek drukowanych, 135.700 woluminów czasopism tradycyjnych, w tym 584 tytuły są prenumerowane na bieżąco, a także zbiory specjalne: m.in. normy polskie i branżowe, patenty, literaturę firmową, prace doktorskie (ogółem 244.500 j. ewid.). Biblioteka udostępnia ponadto wiele wartościowych źródeł elektronicznych w postaci komputerowych baz danych oraz serwisów online zagranicznych, polskich i własnych. W 2011 roku użytkownicy PŁ mieli dostęp do ok. 78 700 tytułów książek elektronicznych oraz ok. 81 400 tytułów czasopism pełnotekstowych. Dzięki kolejnym wersjom oprogramowania HAN pracownicy, doktoranci i studenci PŁ – posiadający ważną kartę biblioteczną uzyskali dostęp z dowolnego komputera i dowolnej lokalizacji do większości elektronicznych zasobów informacji zakupionych przez BPŁ. System HAN umożliwia autentykację użytkownika, wykorzystując biblioteczną bazę czytelników. Zbiory biblioteki można przeszukiwać korzystając z katalogu komputerowego w systemie Horizon, dostępnego przez WebPAC w Internecie. Większość książek zgromadzonych w BPŁ można wypożyczać na zewnątrz, składając zamówienie zdalnie po zamknięciu biblioteki w godz. 20^{00}-7^{00}. Użytkownik ma możliwość samodzielnego przedłużenia przez Internet terminu zwrotu wypożyczonych dzieł. Biblioteka uruchomiła również elektroniczną usługę przypominania o zbliżającym się terminie zwrotu książek. Jest to usługa wspomagająca, w której wykorzystywana jest poczta elektroniczna.

Nowe inicjatywy i działania

Realizacja tradycyjnych zadań biblioteki w XXI wieku to za mało dla nowoczesnej biblioteki naukowej aby sprostać oczekiwaniom wymagającego środowiska akademickiego i władz szkoły wyższej. Ciągłe monitorowanie potrzeb pracowników naukowych i studentów, uprzedzanie tych potrzeb, stałe śledzenie nowoczesnych tendencji w pozyskiwaniu informacji naukowej stało się naturalnym działaniem współczesnego bibliotekarstwa. Ponadto władze szkoły wyższej oczekują od bibliotek włączenia się w działania ogólnouczelniane, nakładają na nie zadania często słabo związane z funkcją tradycyjnej biblioteki naukowej. Wynika to być może z rodzącego się przekonania decydentów, że potencjał bibliotek należy wykorzystać szerzej, ponieważ rozwój nowych technologii na tyle silnie wspomógł działalność tych jednostek, że pojawiły się w nich wolne moce przerobowe. Same biblioteki zaczęły odczuwać konieczność uzasadniania własnego istnienia. Inna sprawa, że to same

[1] W roku 2006 została zmieniona nazwa BGPŁ na Bibliotekę Politechniki Łódzkiej
[2] Stan na 31.12.2011

biblioteki zainicjowały rozwój technologiczny, choćby poprzez tworzenie bibliotek cyfrowych czy repozytoriów a także zakup elektronicznych źródeł informacji. Potrzeba ukierunkowania działalności bibliotecznej na użytkownika i zwierzchników spowodowała min. otwarcie wszystkich magazynów bibliotecznych, włączenie się we wdrażanie i upowszechnianie platformy e-learningowej w uczelni a także aktywny udział w produkcji i wydawaniu Elektronicznej Legitymacji Studenckiej.

Otwarcie magazynów i aranżacja przestrzeni

W 2011 r. przeprowadzono w Bibliotece Politechniki Łódzkiej reorganizację magazynów, w wyniku czego czytelnik uzyskał swobodny dostęp do wszystkich zbiorów drukowanych biblioteki.

Przystępując do zmiany formy udostępniania zbiorów szczególną uwagę zwrócono na:

- racjonalne zagospodarowanie powierzchni,
- zorganizowanie stanowisk pracy dla użytkowników i pracowników,
- właściwe oświetlenie stanowisk i przestrzeni magazynów otwartych,
- bezpieczną komunikację,
- przygotowanie informacji wizualnej dla użytkowników i pracowników,
- systemy wspomagające funkcjonowanie BPŁ

Obszar Wolnego Dostępu w Bibliotece Politechniki Łódzkiej stanowią 4 poziomy: od parteru do III piętra włącznie. Na wszystkich kondygnacjach czytelnicy mają zapewnione swobodne poruszanie po bibliotece bez opuszczania strefy chronionej systemem bramek. Udało to się zrealizować dzięki wykorzystaniu wewnętrznej klatki schodowej, do tej pory nie użytkowanej. Taki układ powoduje, że biblioteka jest bardziej funkcjonalna, nowoczesna, otwarta dla użytkowników. Wszyscy czytelnicy korzystający z pomieszczeń bibliotecznych są rejestrowani za pomocą czytników, po okazaniu karty bibliotecznej lub dokumentu tożsamości. W BPŁ przyjęto zasadę, że rejestracja odbywa się tylko w jednym miejscu – pierwszym, od którego czytelnik zaczyna pracę w bibliotece.

Ważnym aspektem prawidłowego funkcjonowania wolnego dostępu do zbiorów jest sprawna informacja wewnątrz biblioteki, umożliwiająca użytkownikom swobodne poruszanie się po dostępnych przestrzeniach. Bibliotekarze są świadomi, że wolny dostęp wiąże się też z przejściową niewygodą dla samych użytkowników. Czytelnicy muszą zapoznać się z nowym sposobem korzystania ze zbiorów oraz wykazać się większą samodzielnością i umiejętnością poruszania się po magazynach, do tej pory dla nich niedostępnych. W wielu miejscach wolnego obszaru rozmieszczono informację wizualną, przygotowano szereg ulotek i plakatów informacyjnych. W przestrzeniach otwartych przygotowano także więcej stanowisk pracy dla bibliotekarzy, których zadaniem jest udzielanie pomocy czytelnikom w dotarciu do poszukiwanej literatury.

Otwierając magazyny dla użytkowników niezbędne stały się zmiany organizacyjne w 2 oddziałach BPŁ: Oddziale Udostępniania Zbiorów oraz Oddziale Informacji Naukowej, które musiały połączyć siły w przestrzeniach otwartych w celu efektywnej obsługi czytelnika. Oprócz bibliotekarza opiekującego się danym księgozbiorem na każdej kondygnacji, pomocą przy korzystaniu ze źródeł elektronicznych użytkownikom służy pracownik Oddziału Informacji Naukowej. Być może dzięki bliższym kontaktom z czytelnikiem w magazynach otwartych, bardziej efektywne stanie się promowanie korzystania z elektronicznych źródeł informacji oraz innych usług oferowanych przez bibliotekę, udzielanie informacji bibliotecznych, katalogowych i bibliograficznych. BPŁ obecnie jest jedyną w Polsce państwową biblioteką techniczną z wolnym dostępem do całości zbiorów.

W Bibliotece PŁ w nowo zaaranżowanej otwartej przestrzeni stworzono warunki do korzystania ze zbiorów zarówno drukowanych i elektronicznych – w wielu miejscach czytelnicy otrzymali odpowiednio wyposażone stanowiska do wyszukiwania informacji w źródłach elektronicznych, stoliki do pracy tradycyjnej oraz przestrzenie rekreacyjne składające się z wygodnych foteli i kanap. Celem podjętych prac było także zlikwidowanie możliwie wielu barier w dostępie do zbiorów bibliotecznych, zarówno tradycyjnych jak i elektronicznych. Jednym z efektów tych działań jest umożliwienie czytelnikom samodzielnego wypożyczania książek w BPŁ, przez zainstalowanie 2 urządzeń do samodzielnych wypożyczeń (selfcheck'i firmy Arfido). Urządzenia zostały wyposażone w podświetlone logo biblioteki a ich kolorystyka przyciąga uwagę użytkowników. Czytelnicy posiadający aktywną kartę biblioteczną, mogą wypożyczyć wyszukaną książkę samodzielnie, z wykorzystaniem selfcheck'a w godz. 9^{00} –19^{45} albo korzystając z pomocy dyżurującego bibliotekarza. Po zamknięciu biblioteki od godz. 20^{00} do 7^{00} rano następnego dnia uruchamiana jest funkcja zdalnego zamawiania. Zamówienia nocne są realizowane przez bibliotekarzy rano, przed otwarciem biblioteki.

W otwartych magazynach ustawiono także urządzenia do samodzielnego wykonywania kserokopii oraz skanów. W roku 2010 przekazano użytkownikom kolorowy skaner samoobsługowy firmy Zeutschel. Urządzenie jest zaopatrzone w dotykowy panel sterujący, intuicyjny interfejs i co najistotniejsze ma możliwość zapisania skanów bezpośrednio na pendrivie. Czytelnicy szybko przywykli do samodzielnej obsługi skanera i teraz korzystają z niego bardzo chętnie.

Selfcheck

Skaner samoobsługowy

Biblioteka oferuje również miejsca przystosowane dla osób niepełnosprawnych z dysfunkcją wzroku i ruchu, wyposażone w specjalistyczny sprzęt. W ramach współpracy z Biurem ds. Osób Niepełnosprawnych w PŁ, współrealizowano projekt unijny „Innowacyjna dydaktyka bez ograniczeń – zintegrowany rozwój PŁ – zarządzanie Uczelnią, nowoczesna oferta edukacyjna i wzmacniania zdolności do zatrudniania, także osób niepełnosprawnych". Celem tej współpracy było ułatwienie dostępu do zasobów biblioteki osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności: niepełnosprawnością wzroku (osoby niewidome, słabowidzące) i dysfunkcją ruchu. W czterech pracowniach biblioteki pojawiły się stanowiska komputerowe wyposażone w specjalistyczny sprzęt, umożliwiający m.in. przetwarzanie obrazu na dźwięk (urządzenia lektorskie SARA), komputery z oprogramowaniem udźwiękawiającym JAWS STANDARD, programem konwertującym EULER), powiększanie obrazu (powiększalniki tekstów drukowanych typu ClearView, oprogramowanie MAGIC PLUS Professional dla osób słabowidzących, umożliwiające np. korzystanie z Internetu). Zakupiono także: monitor brajlowski Braille Mate i Fokus 40, oprogramowanie syntezator mowy Sapek II dla osób niewidomych oraz szereg urządzeń ułatwiających osobom z dysfunkcją ruchu korzystanie ze stanowisk komputerowych (mysz komputerową powiększoną Big Track, mysz komputerową Smart Nav AT, klawiaturę BigKeys LX). W 2 pracowniach sprzęt ustawiono na biurkach z płynną regulacją wysokości, umożliwiających dostosowanie ich wysokości do wózka inwalidzkiego osoby niepełnosprawnej.

Stanowiska przystosowane dla osób niepełnosprawnych:
– monitor i klawiatura Brailla oraz zestaw głośnomówiący,

– urządzenie lektorskie SARA (z przeznaczeniem
do przetwarzania tekstów drukowanych na materiał dźwiękowy)

Czytelnicy poszukujący ciszy i skupienia mogą skorzystać z indywidualnych kabin zaopatrzonych w komputery. Natomiast grupy użytkowników mają do dyspozycji pokój do pracy zespołowej. Przy korzystaniu z zasobów Internetu istnieje możliwość skorzystania z połączenia do sieci bezprzewodowej poprzez usługę EDUROAM (z dostępem wymagającym certyfikatu).

W 2011 roku na parterze gmachu dla wszystkich osób odwiedzających bibliotekę udostępniono *Salonik Biblioteczny – Luzik*. Pokój będący miejscem nieformalnych spotkań wyposażono w krzesła, fotele-pufy i stoliki przystosowane do korzystania z własnych komputerów oraz możliwością podpięcia się do Internetu. W *Luziku* można poczytać bieżącą prasę: *Gazetę Wyborczą, Express Ilustrowany, Przegląd Sportowy, Angorę, Fokus i Zwierciadło*. Tutaj można pozostawić młodszym kolegom już wykorzystane materiały, skrypty, zbędne książki (półka bookcrossing'owa). W pracowni nie obowiązują zakazy typowe dla pomieszczeń bibliotecznych: wolno jeść i pić, głośno rozmawiać, nie ma potrzeby pozostawiania odzieży wierzchniej lub plecaków w szatni.

Salonik biblioteczny Luzik; poniżej - na ścianie regał na bookcrossing

Uczelniany Punkt Personalizacji

W roku 2009 roku w PŁ wprowadzono elektroniczne legitymacje studenckie, które pełnią jednocześnie funkcję karty bibliotecznej, umożliwiającej korzystanie z usług BPŁ. Organizację Uczelnianego Punktu Personalizacji (UPP), który zajmuje się personalizacją ELS'ów oraz dostarczaniem dziekanatom hologramów, powierzono Bibliotece. Skomplikowana procedura przygotowania legitymacji wymaga współpracy z Działem Rekrutacji (dane maturzystów ubiegających się o przyjęcie na PŁ, numery indeksów), dziekanatami wydziałów (listy studentów przyjętych na pierwszy rok studiów, zgodnie z limitami) i Centrum Komputerowym PŁ (tworzenie bazy SID, powiązanej z bazami dziekanatowymi, zawierającej informacje o przebiegu studiów). W 2010 roku UPP wszedł w struktury organizacyjne BPŁ, jest prowadzony przez pracownika biblioteki oddelegowanego do realizacji tego zadania. Należy zaznaczyć, że przeprowadzona integracja systemu ELS z systemem bibliotecznym HORIZON sprawiła, że ELS jest jednocześnie kartą biblioteczną. Student otrzymujący ELS automatycznie staje się użytkownikiem zarejestrowanym w systemie bibliotecznym. Uproszczona została w ten sposób dotychczasowa procedura, zgodnie z którą student aby korzystać z biblioteki musiał się do niej zapisać i otrzymać kartę biblioteczną uprawniającą do korzystania z zasobów i usług BPŁ. Przy okazji wydawania ELS studenci otrzymują na płycie CD-ROM opracowane przez pracowników BPŁ regulaminy obowiązujące w PŁ, w tym także regulamin biblioteki.

Elektroniczne wspomaganie nauczania

Od 2010 r. w Politechnice Łódzkiej jest realizowany projekt o nazwie „Wirtualny Kampus PŁ" (WIKAMP), w którym aktywnie uczestniczy biblioteka. Celem projektu jest stworzenie w uczelni jednolitego elektronicznego systemu wraz z platformą programową opartą na oprogramowaniu Moodle, służącego do wspierania i prowadzenia zajęć w systemie kształcenia na odległość. Zadaniem WIKAMP jest prezentacja materiałów dydaktycznych, organizowanie i rozliczanie różnorodnych aktywności użytkowników, a także ocenianie globalnych i indywidualnych efektów kształcenia na poziomie przedmiotu. Platforma zapewnia również sprawną komunikację pomiędzy użytkownikami na poziomie globalnym, przedmiotu, grupy studenckiej lub mieszanym. Funkcjonalności te (np. kursy) mogą być wykorzystywane zarówno w konwencji klasycznego nauczania na odległość, jak i nowoczesnego nauczania hybrydowego. W realizacji projektu biorą udział 3 jednostki PŁ: Instytut Informatyki Wydziału FTiMS, Centrum Komputerowe i Biblioteka PŁ.

W strukturze Biblioteki PŁ powołano Centrum WIKAMP (w składzie 3 osób), które tworzy ścieżki dydaktyczne dla poszczególnych wydziałów PŁ, zakładając e-przedmioty zgodnie z programem studiów w PŁ (w roku 2011 założono prawie 4500 przedmiotów). Ponadto oddział ten przygotowuje i prowadzi szkolenia z obsługi i użytkowania platformy WIKAMP w postaci jednodniowych warsztatów. Centrum WIKAMP wydaje również hasła do usług elektronicznych PŁ a także prowadzi

helpdesk (przyjmuje i obsługuje zgłoszenia o nieprawidłowym działaniu systemów) w zakresie WIKAMP i SPE (system poczty elektronicznej). Warto zaznaczyć, że w intensywnym okresie początku roku akademickiego 2011/2012, umożliwiono studentom samodzielne pobieranie haseł na urządzeniach przygotowanych do tego celu w Bibliotece PŁ (w roku akademickim 2011/2012 studenci samodzielnie pobrali prawie 20% wszystkich wydanych haseł).

Biblioteka Cyfrowa PŁ *eBiPoL*

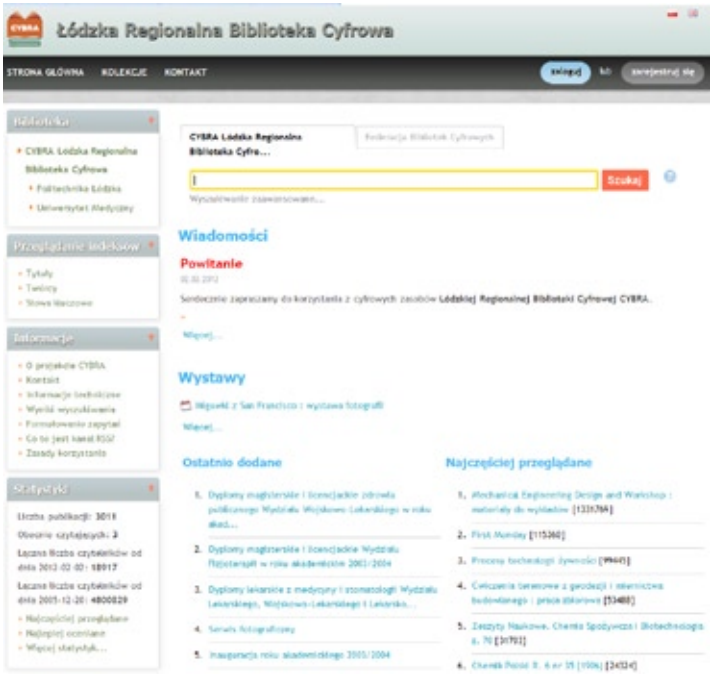
W 2004 r. Biblioteka Politechniki Łódzkiej rozpoczęła realizację projektu utworzenia i utrzymania biblioteki cyfrowej. W ciągu ośmiu lat pracy projekt ewoluował wraz ze zmieniającymi się potrzebami, technologią i trendami ogólnopolskimi, europejskimi i światowymi w tym zakresie. Biblioteka Cyfrowa Politechniki Łódzkiej *eBiPoL,* była pierwszą tego typu inicjatywą w regionie łódzkim, a jej zasoby udostępniane są w Internecie już od 2005 r. Jest również jedną z pierwszych instytucjonalnych bibliotek cyfrowych w Polsce. Zasoby Biblioteki Cyfrowej Politechniki Łódzkiej eBiPoL dostępne są od 12 grudnia 2009 r. również w EUROPEANIE – europejskiej bibliotece cyfrowej a od 2007 r. przeszukiwane w ramach Federacji Bibliotek Cyfrowych (FBC). Dla realizacji tego zadania powołano w strukturze Oddziału Systemów Informacyjnych najpierw zespół ds. digitalizacji, przekształcony z czasem w Sekcję Digitalizacji. Od połowy 2011 r. sekcja funkcjonuje jako samodzielny Oddział Digitalizacji w składzie 5 osób. Pracownia digitalizacyjna została wyposażona w oprogramowanie i sprzęt przeznaczony cyfryzacji zasobów bibliotecznych na poziomie niezbędnym do realizacji zadania. Sprzęt digitalizacyjny stanowią skanery, w tym profesjonalny skaner do książek, aparaty cyfrowe, zestawy komputerowe do obróbki graficznej plików, zewnętrzne pamięci do archiwizacji zeskanowanych obiektów cyfrowych.

Od grudnia 2005 roku do końca 2011 roku strony *eBiPoL'u* odwiedziło ponad 4 miliony użytkowników a najczęściej czytana publikacja otwierana była ponad 200 tysięcy razy.

Zrzut ekranu Biblioteki Cyfrowej Politechniki Łódzkiej eBiPoL

Od kilku lat trwają intensywne prace nad uruchomieniem Regionalnej Biblioteki Cyfrowej Łodzi CYBRA w ramach Konsorcjum Łódzkiej Akademickiej Sieci Bibliotecznej. Podstawę zespołu wdrożeniowego stanowiły: Biblioteka Politechniki Łódzkiej, Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi oraz Centrum Komputerowe PŁ. W lutym 2012 r. udało się uruchomić Łódzką Regionalną Bibliotekę Cyfrową CYBRA na platformie dLibra. Całość zasobu Biblioteki Cyfrowej Politechniki Łódzkiej *eBiPoL* została włączona do biblioteki regionalnej jako kolekcja CYBRY pod dotychczasową nazwą.

Zrzut ekranu Łódzkiej Regionalnej Biblioteki Cyfrowej CYBRA

Repozytorium instytucjonalne CYRENA

Realizację projektu budowy Repozytorium Politechniki Łódzkiej CYRENA rozpoczęto w 2008 r. w Bibliotece PŁ w oparciu o oprogramowanie dSpace w wersji 1.6.2. Głównym celem tego projektu jest udostępnianie oraz archiwizacja szeroko pojętego dorobku naukowego pracowników Politechniki Łódzkiej. W ramach budowy społeczności w repozytorium odwzorowano strukturę i hierarchię poszczególnych jednostek i wydziałów Politechniki Łódzkiej. Na stronie każdej jednostki uczelni w repozytorium umieszczono logo, krótkie informacje o jej historii, kierunku badań naukowych i profilu kształcenia a na końcu link odsyłający do strony domowej. W obrębie każdego wydziału utworzono także dodatkowe kolekcje „Artykuły", „Rozprawy doktorskie" i „Rozprawy habilitacyjne".

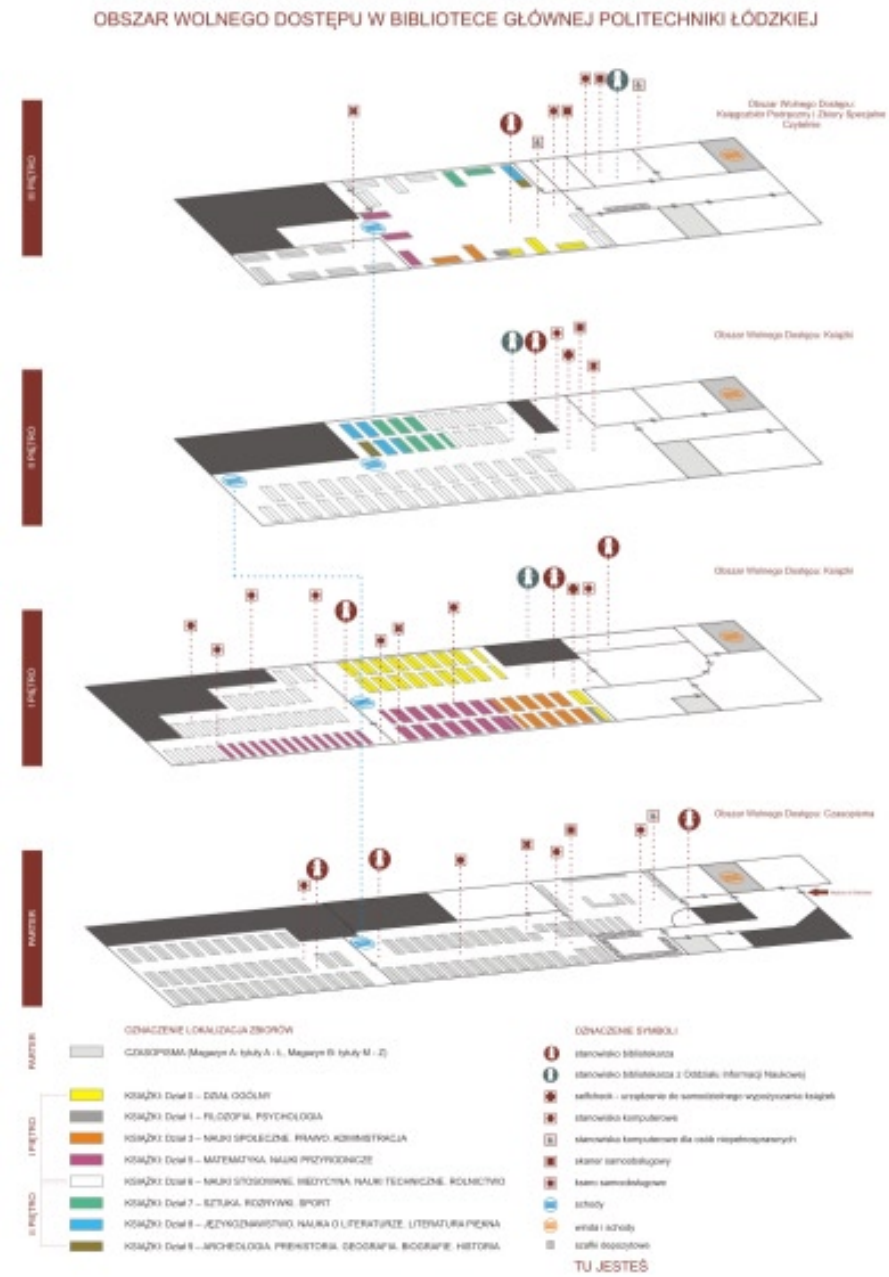
Zrzut ekranu Repozytorium Politechniki Łódzkiej CYRENA

Aktualnie trwają prace zmierzające do opracowania uczelnianego zarządzenia o obowiązku deponowania przez autorów publikacji, sprawozdań, materiałów dydaktycznych i innych efektów działalności twórczej w repozytorium CYRENA. Przez cały rok akademicki 2010/2011 trwały pierwsze spotkania promocyjne w katedrach, instytutach.

Komunikacja w gmachu

Biblioteka to nie tylko zbiór publikacji, to także konkretna przestrzeń. Zagospodarowując ją dbano aby była przyjazna dla czytelnika. Kierowano się zasadą, że odpowiednie zarządzanie przestrzenią, właściwe wyposażenie biblioteczne, oraz oddanie do użytku nowoczesnej technologii, jest również szansą na dalszy rozwój biblioteki. Równie dużą wagę przywiązywano do zapewnienia optymalnej komunikacji w gmachu i właściwej informacji przestrzennej. Po otwarciu magazynów komunikacja uległa niewielkiej komplikacji ze względu na uruchomienie dodatkowych klatek schodowych. Właściwe oznakowanie nowych przestrzeni zapewniło użytkownikom biblioteki bezproblemowe poruszanie się po większych przestrzeniach. Na każdej kondygnacji został umieszczony plan sytuacyjny piętra z zaznaczonym miejscem „*tu jesteś*" oraz plan kontekstowy.

W przestrzeniach wolnego dostępu dodatkowo zaznaczono kierunek ustawienia zbiorów.

Układ komunikacyjny w strefie wolnego dostępu
w Bibliotece PŁ – Filip Podgórski

BPŁ prowadzi stałe działania w celu usprawnienia i uatrakcyjnienia komunikacji z użytkownikami. Tradycyjny mail stał się już narzędziem typowym i dla młodzieży mało atrakcyjnym. Na stronie bibliotecznej uruchomiono zatem forum, blog a sama BPŁ istnieje już również na Facebooku.

Biblioteka w procesie dydaktycznym

W ramach szkoleń i instruktaży BPŁ prowadzi cykliczne zajęcia dydaktyczne z zakresu informacji naukowo-technicznej oraz szkolenia. Dla studentów pierwszego roku studiów dziennych PŁ prowadzone są zajęcia z przysposobienia bibliotecznego, których celem jest zapoznanie użytkowników z usługami oferowanymi przez Bibliotekę. Od roku akademickiego 2011/2012 przysposobienie biblioteczne realizowane jest w formie kursu elektronicznego na platformie e-learningowej Moodle pod nazwą *„System biblioteczno-informacyjny Politechniki Łódzkiej – co student 1. roku wiedzieć powinien”*. Dyplomanci oraz doktoranci mają możliwość skorzystania z zajęć obejmujących wykład z zakresu informacji naukowej, ćwiczeń z informacji patentowej oraz pokazu korzystania z baz danych i czasopism pełnotekstowych. Zajęcia organizowane są na wniosek opiekunów grup studenckich, w ustalonym zakresie i dogodnym dla uczestników terminie. W roku 2010 Biblioteka wprowadziła cykl otwartych szkoleń i konsultacji dla swoich czytelników: *Wtorki i czwartki w Bibliotece*, adresując poszczególne spotkania do przedstawicieli konkretnych wydziałów. Użytkownicy biblioteki mogą także zaproponować temat spotkania, który ich aktualnie szczególnie interesuje. Ponadto organizowane są pokazy i zajęcia praktyczne dla studentów, doktorantów, a także pracowników naukowych z zakresu efektywnego korzystania z Internetu, przeszukiwania baz pod kątem zbierania literatury do prac badawczych oraz przeszukiwania baz w celu uzyskania danych do oceny jednostki (informacje o liczbie publikacji i liczbie cytowań). Dodatkowo od 2011 roku Oddział Informacji Naukowej oferuje wydziałom uczelni usługę opracowania cytowań na potrzeby oceny okresowej jednostek a pracownikom zestawienia indywidualnych cytowań. Zadania wykonywane są przez 3 - osobową sekcję powołaną w strukturach Oddziału Informacji Naukowej.

Zmiana sposobu zarządzania w nowym gmachu

Efektywna realizacja wszystkich zadań biblioteki wymaga dostosowania jej struktury i sposobu zarządzania do nowych warunków. Dotychczasowe struktury organizacyjne są optymalne dla wypełniania tradycyjnych funkcji biblioteki. Ilustrują je choćby nazwy oddziałów: gromadzenia, opracowania, udostępniania zbiorów, wydawnictw ciągłych, informacji naukowej, systemów informatycznych czy kontroli księgozbioru (na podstawie struktury Biblioteki Politechniki Łódzkiej). W starym systemie organizacyjnym realizowane były także nowe zadania, poprzez wpisanie ich w zakresy obowiązków pracowników w oddziałach (np. promocja). Jednak profesjonalne podejście do nowych działań wymagało powołania nowych oddziałów, sekcji lub zespołów do ich realizacji. Założeniem zmian było utrzymanie zatrudnienia

na dotychczasowym poziomie a powołanie nowych agend będzie się odbywać w ramach przesunięć pracowników z tych oddziałów, w których dotychczasowe zadania ulegają naturalnej redukcji.

Reorganizacja Oddziału Udostępniania Zbiorów, podział Oddziału Systemów Informacyjnych i Digitalizacji na dwa samodzielne oddziały: Oddział Systemów Informatycznych i Oddział Digitalizacji, zmiana zadań Oddziału Informacji Naukowej, połączenie Oddziału Gromadzenia i Opracowania Zbiorów osobą jednego kierownika a w przyszłości rzeczywiste połączenie oddziałów, powołanie samodzielnego stanowiska do źródeł elektronicznych oraz powołanie Sekcji ds. Bibliografii i Cytowań to początek nowego spojrzenia kierownictwa biblioteki na zarządzanie nowoczesną biblioteką naukową szkoły wyższej.

Biblioteka – miejsce kultury i relaksu

Tendencją współczesnego bibliotekarstwa, także naukowego jest realizowanie funkcji kulturalnych w środowisku, w którym istnieje biblioteka. Zapewnienie użytkownikom szerokiej oferty usług, w tym artystyczno – kulturalnych, w naturalny sposób wiąże czytelników z biblioteką, sprawia, że staje się przyjazna a przez to niezbędna. Jesienią 2007 roku powołano do życia w BPŁ *Galerię Biblio-Art*. Celem powstania galerii było zarówno promowanie pasji artystycznych pracowników i studentów uczelni jak i umożliwienie czytelnikom obcowania z prawdziwą sztuką w trakcie pracy w bibliotece. W ciągu 4 lat istnienia galerii zorganizowano 26 wystaw, nawiązano współpracę zarówno z pracownikami PŁ, którzy wystawiają własne dzieła, z wydziałami zainteresowanymi przygotowaniem wystaw prac artystycznych studentów oraz ludźmi i instytucjami zewnętrznymi. Każda z wystaw poprzedzona jest wernisażem wprowadzającym w klimat wystawianych prac, stosowaną technikę ich wykonania czy tło historyczne prezentowanych dzieł. Zaproszeni goście mają możliwość krótkiej rozmowy z autorami oraz wymiany doświadczeń artystycznych. Niektórym wernisażom towarzyszą imprezy dodatkowe. W ostatnim roku było to spotkanie z popularnym przewodnikiem po Łodzi Panem Ryszardem Bonisławskim, który posiada rzadką umiejętność opowiadania o historii miasta z wykorzystaniem ciekawostek o istniejących zabytkach. Ostatniej wystawie z kolei towarzyszył niezwykle interesujący pokaz filmów animowanych, wykonanych przez studentów Wydziału FTiMS.

Tylko od 2011 roku w Galerii *Biblio-Art* zorganizowano 12 wystaw:

1. (17)”*The Best of Poland - Polska w obiektywie* „ - wystawa fotografii 18.01-06.02.2011. Wśród autorów zdjęć był dr inż. Sebastian Borowski - pracownik Wydziału Biotechnologii i Nauk o Żywości Politechniki Łódzkiej.

2. (18) Wystawa malarstwa studentów Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi z pracowni prof. Jolanty Wagner i ad. Rafała Sobiczewskiego. 3 marca do 3 kwietnia 2011

3. (19) Wystawa autorska Krzysztofa Tyczkowskiego pt.: ***plakaty>tyczkowski>1980-2010.***, 7-26 kwietnia 2011

4. (20) Wystawa prac Rafała Szrajbera „*Z innej perspektywy*" 5 maja - 2 czerwca 2011

5. (21) Wystawa prac studentów Wydziału Technologii Materiałowych i Wzornictwa Tekstyliów PŁ, kierunku Wzornictwo, 13 czerwca - 13 września 2011 roku

6-7. (22) *Łódź w obiektywie Włodzimierza Pfeiffera*, połączona ze spotkaniem z Ryszardem Bonisławskim - 11-19 października 2011 roku

8. (23) Wystawa prac uczestników programu ERASMUS w konkursie Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego w ramach 2 Mobility Week. - 24 października - 3 listopada 2011 r.

9. (24) „*Miasta Róży... w południowych Czechach wpisane na listę UNESCO*". 5 grudnia 2011 do 5 stycznia 2012 roku.

10. (25) „*Piórkiem i kawą*". „Piórkiem" - czyli zaprezentowane został misterne odręczne rysunki, których autorką jest Kamilla Masłowska-Pietrzak, pracownik Studium Języków Obcych PŁ oraz „kawą" - czyli malarstwo z użyciem kawy, bełchatowskiego artysty, Mariusza Gosławskiego. – 11.01 – 10.02.2012 r.

11. (26) „*Miasta obiecane. Łódź - Paryż*". To rysunki i akwarele studentów Instytutu Architektury i Urbanistyki Wydziału Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej.- 15.02-16.03.2012 r.

12. (27) *POLIGON* - wystawa prac studentów Grafiki Komputerowej i Multimediów, Instytutu Informatyki, Wydziału Fizyki Technicznej, Informatyki i Matematyki Stosowanej Politechniki Łódzkiej, 20 marca - 20 kwietnia 2012 roku

Podsumowanie

Konieczność nieustannej obserwacji otoczenia, dostrzeganie potrzeb obecnych i potencjalnych użytkowników oraz śledzenie zachodzących zmian technologicznych to nowa jakość w bibliotekarstwie. Niezwykle ważne jest dostosowywanie zadań biblioteki do zmieniających się warunków działania, wdrażanie nowych sposobów realizowania usług bibliotecznych, wykorzystywanie nowoczesnych narzędzi komunikacji z użytkownikiem. Zaspokajając obecne i przewidując potrzeby czytelników zmierzamy do utrzymania pozycji biblioteki jako nowoczesnego, profesjonalnego centrum informacji naukowej. Nie rezygnujemy jednocześnie z naturalnej potrzeby zorganizowania w bibliotece przyjaznych przestrzeni, które sprawią, że czytelnik chętnie tu będzie zarówno pracował, jak i odpoczywał, czy spotykał się z grupą przyjaciół.

Bibliografia

G a r n y s z Czesława : Biblioteka Politechniki Łódzkiej: ponad 60 lat historii. Łódź, Bibl. PŁ 2009 ISBN 978-83-920302-6-3

R o ż n i a k o w s k a Małgorzata, M a r g a s Marcin: „eBiPol" - Biblioteka Cyfrowa Politechniki Łódzkiej na tle innych inicjatyw bibliotek cyfrowych w kraju od strony technicznej, formalnej i projek-

towej. *EBIB Elektron. Biul. Inf. Bibl.* [Dokument elektroniczny] 2006 nr 4 s.1-9, Tryb dostępu: http://www.ebib.info/2006/74/rozniakowska_margas.php [Dostęp: 18.04.2006]

R o ż n i a k o w s k a Małgorzata, S k u b a ł a Elżbieta: Wykorzystanie statystyki w tworzeniu biblioteki cyfrowej - doświadczenia Biblioteki Politechniki Łódzkiej eBiPol [Dokument elektroniczny. Prezentacja]. W: Analiza statystyk : Poznań : [B.w.], 2006 Tryb dostępu: http://dlibra.psnc.pl/biblioteka/dlibra/doccontent?id=120&from=&dirids=1 [dostęp 28.02.2012]..S p r a w o z d a n i a z działalności Biblioteki Politechniki Łódzkiej za lata 2004 – 2011. Dokumenty wewnętrzne

R o ż n i a k o w s k a - K ł o s i ń s k a Małgorzata: Digitalizacja wszędzie dookoła. *EBIB Elektron. Biul. Inf. Bibl.* [Dokument elektroniczny] 2009, Tryb dostępu: http://www.ebib.info/2009/107/a.php?rozniakowska_klosinska [Dostęp 27.02.2012]

S k u b a ł a Elżbieta: Wolny dostęp do zbiorów jako element podnoszenia jakości obsługi czytelnika w Bibliotece Głównej Politechniki Łódzkiej: Free access to library collections as an important element of improving quality of services in Library of Technical University in Lodz. *Acta UL. Fol. Libr.* 2006 nr 13 s. 163-176

S k u b a ł a Elżbieta, K a z a n Anna: Biblioteka uczelniana - potrzeba czy zło konieczne? Rozważania w oparciu o doświadczenia Biblioteki Politechniki Łódzkiej. W: Współpraca bibliotek na szczeblu regionalnym, krajowym, międzynarodowym. Gdańsk 2011 s. 207-221

S k u b a ł a Elżbieta, K a z a n Anna: Czy awatar bibliotekarza stanie się antidotum na problemy biblioteki XXI wieku? : Will librarian avatar become the antidote to the 21st century library problems? W: Biblioteka w Kryzysie czy Kryzys w Bibliotece? IV Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej. Materiały konferencyjne. Łódź 2010 s. 167-185

S k u b a ł a Elżbieta, K a z a n Anna: Dobór publikacji w polityce zarządzania biblioteką cyfrową. Analiza wykorzystania zasobów bibliotek cyfrowych wspólnie przeszukiwanych w ramach FBC [Dokument elektroniczny. Prezentacja]. W: Polskie Biblioteki Cyfrowe. Konferencja. Poznań, 2008 : Tryb dostępu: http://dl.psnc.pl/biblioteka/dlibra/docmetadata?id=158&from=publication [dostęp 28.02.2012].

Mgr Tomasz Piestrzyński
Łódź - UŁ

ARCHITEKTURA I ROZWIĄZANIA TECHNOLOGICZNE W NOWOCZESNEJ BIBLIOTECE AKADEMICKIEJ NA PRZYKŁADZIE NOWEGO GMACHU BIBLIOTEKI UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO

Abstract

Library of the University of Lodz through its enlargement had a chance to become a library where readers have direct access to the collections. Its modern organizational, technological and architectural solutions were presented in the drafts. Thanks to them, two buildings were combined into one high-tech element. What is more the number and quality of services were increased. There is no doubt that the new library space is clearly aimed at the reader. Reader's needs determine the direction of changes.

Streszczenie

Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego dzięki rozbudowie miała szanse stać się biblioteką, w której czytelnik ma bezpośredni dostęp do zbiorów. Już na etapie projektowania przewidziano nowoczesne rozwiązania organizacyjne, technologiczne i architektoniczne. Dzięki nim udało się połączyć dwa gmachy w jeden sprawnie działający organizm, a co za tym idzie – także zwiększono jakość i liczbę świadczonych usług. Nie da się ukryć, że ta nowa przestrzeń biblioteczna jest wyraźnie nastawiona na czytelnika. To przecież jego potrzeby wyznaczają nam kierunek zmian.

Wprowadzenie

Przemiany zachodzące w otaczającym nas świecie globalizacji znalazły swoje odzwierciedlenie również w budownictwie bibliotecznym. Postęp technologiczny, rozwój bibliotekarstwa, w tym nacisk na relacje z użytkownikiem, już na początku lat 70-tych spowodowały dążność stworzenia biblioteki, w której czytelnik ma bezpośredni dostęp do zbiorów. Zapoczątkowało to współpracę i wymianę informacji na poziomie międzynarodowym. W 1971 roku powołano Ligę Europejskich Bibliotek Naukowych (LIBER). Obecnie jednym z jej działów jest Division of Library Manegment and Adminstration z podlegającą mu LIBER Architecture Group. Jest to grupa ekspercka, która od 1994 roku, co dwa lata zwołuje międzynarodowe seminaria poświęcone nowoczesnemu budownictwu bibliotecznemu. Głównym ich celem jest wymiana doświadczeń między bibliotekarzami a architektami w Europie oraz poznanie nowych trendów w projektach światowych, głównie amerykańskich. Działania tej grupy doprowadziły do stworzenia anglosaskiego modelu biblioteki otwartej.

Zasady budownictwa bibliotecznego

Brytyjski architekt Harry Faulkner – Brown w połowie lat 90 sformułował dziesięć zasad, które zainicjowały przełom w budownictwie bibliotecznym. Według niego budynek biblioteczny powinien być[1]:

- elastyczny (flexible) czyli oparty na jednym module konstrukcyjnym, zapewniającym jednakową wytrzymałość stropów w całym budynku czyli pełną zdolność przystosowania się do zmian przestrzennych i organizacyjnych;
- zwarty (compact), z dogodnymi drogami komunikacyjnymi, do łatwego i szybkiego przemieszczania się czytelników, personelu i książek;
- dostępny (accesible), zarówno z zewnątrz jak i z głównego wejścia budynku we wszystkich ważnych dla czytelnika obszarach;
- roszerzalny/rozciągliwy (extendible) – zdolny do rozwoju przestrzennego, bez niszczenia przy tym istniejącej konstrukcji;
- zróżnicowany (varied) pod względem warunków pracy i dostępu do źródeł informacji;
- zorganizowany (organised) czyli dający łatwy i szybki kontakt czytelnika z książką i dostęp do wszystkich usług bibliotecznych i informacyjnych;
- wygodny (comfortable), ponieważ praca tak użytkownika, jak i bibliotekarza w dogodnych warunkach przestrzennych jest bardziej efektywna;
- zapewniający stałe warunki środowiskowe i mikroklimatyczne (constant in environment) konieczne dla ochrony i zachowania stanu fizycznego zbiorów;

[1] Ewa Kobierska–Maciuszko: Współczesne budynki biblioteczne w pracach LIBER Architecture Group. *EBIB* 2001 nr 4 [dostęp: 28.12.2011] http://www.nowyebib.info/biuletyn-ebib/22/a.php?kobierska_maciuszko

- bezpieczny dla czytelników, personelu i zbiorów (secure) – przestrzenie biblioteki powinny być tak zaadaptowane, aby personel mógł kontrolować zachowania czytelników i przewidzieć sytuacje zagrażające zbiorom;
- ekonomiczny w eksploatacji (economic) – biblioteka powinna należycie funkcjonować przy minimalnych nakładach finansowych.

Kolejną osobą, która sformułowała cechy przestrzeni bibliotecznej jest Andrew McDonald. W swoim artykule The Ten Commandments revisited: the Qualities of Good Library Space[2] nie podważa on zasad przyjętych w 1994 roku przez Harrego Faulknera Browna, jednakże zauważa upływ czasu, który spowodował inne postrzeganie budownictwa bibliotecznego. Owa przestrzeń biblioteczna powinna, według McDonalda, odnosić się przede wszystkim do potrzeb ludzkich – czytelniczych, które są priorytetem w formowaniu nowoczesnych budynków bibliotecznych. Według niego zaprojektowana przestrzeń powinna być[3]:

- funkcjonalna (functional) – łatwa w użytkowaniu, uwzględniająca interakcje pomiędzy ludźmi, zbiorami i technologią informacyjną biblioteki;
- elastyczna (adaptable) – umożliwiająca wprowadzanie zmian;
- dostępna (accesible) – łatwa w użytkowaniu, pozostawiająca czytelnikowi samodzielność;
- zróżnicowana (varied) – dająca czytelnikowi możliwość wyboru przestrzeni i mediów nauki;
- interaktywna (interactive) czyli zachęcająca do pracy, promująca współpracę;
- sprzyjająca (conductive), to jest pobudzająca wyobraźnię i motywująca do działań;
- przyjazna dla środowiska (environmentally suitable), stwarzająca czytelnikom optymalne warunki do pracy oraz zapewniająca odpowiedni mikroklimat dla zachowania stanu fizycznego zbiorów;
- bezpieczna (safe and secure), przestrzenie biblioteki powinny być bezpieczne przede wszystkim dla ludzi, dalej zbiorów, wyposażenia, baz danych;
- efektywna (efficient), biblioteka powinna należycie funkcjonować przy minimalnych kosztach zatrudnienia i eksploatacji;
- przystosowana do nowych technologii (suitable for information technology), zapewniająca możliwość instalacji nowych narzędzi technologicznych;

posiadająca to coś, co przechwytuje myśli użytkowników i ducha uczelni (and have „oomph").

---

[2] Anna W a l c z a k : Działalność LIBER Architecture Group a użytkownicy biblioteki. [W:] Biblioteka: klucz do sukcesu użytkowników / red. Maria Kocójowa. *Publikacje Instytutu INiB UJ* seria III nr 5 [dostęp: 28.12.2011] http://skryba.inib.uj.edu.pl/wydawnictwa/e05/walczak-n.pdf

[3] Andrew M c D o n a l d : The Commandments revisited: the Qualities of Good Libarary Space. *LIBER Quarterly* 2006 Vol. 16 nr 2 [dostęp: 02.01.2012] http://liber.library.uu.nl/publish/issues/2006-2/index.html?000160

Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego 1945-2001

Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego została powołana przez Komitet Organizacyjny Uniwersytetu Łódzkiego w dniu 11.02.1945 roku jako, jedna z pierwszych nowopowstających po wojnie bibliotek naukowych w Polsce. Celem organizatorów było stworzenie w Łodzi – pozbawionej dotąd wyższej uczelni i żywszego centrum naukowego – poważnego warsztatu pracy badawczej, dostosowanego do potrzeb studentów i młodego środowiska naukowego. Biblioteka początkowo rozlokowana była w kilku przejściowych pomieszczeniach. Dopiero w 1955 roku wmurowano kamień węgielny pod budowę gmachu. Autorem projektu był inżynier architekt Edmund R. Orlik. Użyta konstrukcja i metoda budowy nowo powstającego budynku była eksperymentem. Elementy ścienne stanowiły wyłącznie izolację termiczną i opierały się na elementach konstrukcyjnych zwanych typem „H”[4].

Nowa Biblioteka Uniwersytecka przy zbiegu ulicy Matejki i Narutowicza oddana do użytku 19.01.1960 roku składała się z czterokondygnacyjnego budynku głównego i 11-kondygnacyjnego magazynu połączonych przewiązką oraz parterowego pawilonu. Ogólna kubatura wyniosła 52.582 m³, a powierzchnia użytkowa 12.266 m². Z tego prawie 50% zajmowały magazyny, 30% – pomieszczenia przeznaczone dla czytelników, ok. 10% – pracownie. W gmachu głównym podstawowe funkcje zewnętrzne usytuowano na trzech poziomach: katalogi na parterze, Wypożyczalnię

[4] Wanda F r o n t c z a k o w a , Jadwiga J a w o r s k a : Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi. Informator dla czytelników, Wydawnictwa Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi. Łódź 1966 s. 33

i Oddział Informacji na pierwszym piętrze oraz czytelnie: Główną i Czasopism na drugim piętrze. Ściany ozdobiono piaskowcem, filary i posadzki marmurem, a zdobienia w rzeźby i malowidła dokonali łódzcy artyści plastycy: Antoni Starczewski, Stanisław Fijałkowski, Lech Kunka oraz Mieczysław Szadkowski. Magazyny wyposażone w regały przygotowane na 1 milion woluminów, już w momencie otwarcia zapełniły się zbiorami prawie w 60 %. Zakładano, że miejsca wystarczy na najbliższe 20 lat, gdyż przeciętny roczny wpływ kształtował się na poziomie 30 tys. woluminów. Zgodnie z przewidywaniami na początku lat 80-tych magazyn zapełnił się, co spowodowało konieczność przeniesień zbiorów, zagęszczania oraz zmiany funkcji pomieszczeń.

W latach 1984 – 1988 podjęto starania o rozbudowę Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi. Władze uczelni z kilku wariantów rozbudowy wybrały taki, którego głównym założeniem było powiększenie od strony wschodniej istniejącego budynku wraz z magazynem, z zachowaniem organizacji udostępniania zbiorów. Prace projektowe wykonywał „Miastoprojekt" z Łodzi, a autorem opracowania był inżynier architekt Mirosław Wiśniewski[5]. Niestety z powodu braku funduszy projekt ten nie został zrealizowany.

Ponad dekadę później ówczesne władze uniwersyteckie podjęły ponownie starania o rozbudowę Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Zlecono – architektowi Mirosławowi Wiśniewskiemu, wykonanie nowej dokumentacji projektowej. Założenia jej opierały się przede wszystkim na zmianie organizacji udostępniania zbiorów. Nowa koncepcja, zgodnie ze współczesnymi standardami budownictwa bibliotecznego, zakładała wolny dostęp do zbiorów. Niestety z braku środków finansowych projekt znów nie został zrealizowany.

Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego 2002-2011

W 2002 roku po raz kolejny ogłoszono konkurs na projekt rozbudowy biblioteki. W dokumentacji uwzględniono wcześniejszą koncepcję otwartych magazynów do zbiorów. Przetarg wygrała firma API PROJEKT, a autorami zwycięskiego projektu są Iwona i Andrzej Pietkiewiczowie. Dzięki dotacji pozyskanej z Ministerstwa Edukacji Narodowej po prawie 20 latach starań, w czerwcu 2003 roku, rozpoczęła się rozbudowa Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi. „Głównym jej założeniem była zmiana organizacji i udostępniania zbiorów w nowym gmachu oraz przedłużenie, przenoszenie i rozszerzanie funkcji ze starego do nowego gmachu, trzymając się sztywno zasady równych poziomów podłóg"[6].

Po trzech latach budowy w październiku 2006 roku oddano czytelnikom do użytku nowoczesny gmach biblioteki. Ogólna kubatura wynosi 44.050 m³, a powierzchnia

[5] Jerzy A n d r z e j e w s k i : Współczesne technologie biblioteczne na przykładzie rozbudowy Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi. Łódź 2005 s. 9-10

[6] Tamże, s. 11.

użytkowa 12.258 m². Dobudowana część składa się z 6 kondygnacji, w której powinno się pomieścić 1.250 tys. woluminów. Pomimo, iż gmach był projektowany w roku 2002, wtedy, kiedy dominowała koncepcja 10 żelaznych zasad nowoczesnego budownictwa bibliotecznego, to cechy i funkcje jakie spełnia dobudowana, nowa przestrzeń biblioteki wpisują się w założenia określone w roku 2006 przez Andrew McDonalda. Nowa część Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego zgodnie z określonymi przez niego zasadami jest:

- funkcjonalna

Na poziomie parteru zaprojektowano agendy zapewniające realizację wszystkich zewnętrznych funkcji bibliotecznych. Należą do nich punkt informacyjny z kasą, Wypożyczalnia z punktem autoryzacji legitymacji studenckich i kart bibliotecznych, katalog komputerowy, księgozbiór dydaktyczny w wolnym dostępie, stanowisko samodzielnego zwrotu książek oraz przestrzeń wystawiennicza[7]. Takie rozwiązanie umożliwia czytelnikowi szybkie wypożyczenie lub zwrot książek, czy też uzyskanie podstawowych informacji bibliotecznych. Piętra 1 – 4 zajmują magazyny otwarte, które doskonale łączą funkcje czytelni w tradycyjnym znaczeniu z możliwością korzystania, z innych współczesnych źródeł informacji – internetu, baz danych, książek elektronicznych oraz czasopism on-line. Zbiory w przestrzeniach wolnego dostępu ustawione są według Klasyfikacji Biblioteki Kongresu USA. Dzięki temu czytelnicy mają łatwy i szybki dostęp do, obecnie, ponad 180 tys. woluminów, a bibliotekarze katalogujący mogą scharakteryzować przez sygnaturę nie tylko tytuł, ale i konkretny egzemplarz dzieła. Wolny dostęp pozwala użytkownikom na myszkowanie wśród regałów i przeglądanie tomów sąsiadujących ze sobą na półce w wypatrywaniu publikacji, która akurat ich zainteresuje. Sprzyja więc nieskonkretyzowanym poszukiwaniom i umożliwia odkrycie tytułów, o jakich istnieniu wcześniej nie wiedzieli. Dodatkowo daje możliwość ocenienia na miejscu przydatności znalezionych zbiorów. Czytelnicy sami wybierają stanowiska do pracy, z których część wyposażona jest w terminale. Na wszystkich piętrach działa internet bezprzewodowy, można też korzystać z własnych laptopów. Funkcjonalna przestrzeń Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi daje możliwość interakcji między czytelnikami, zbiorami i technologią informacyjną biblioteki.

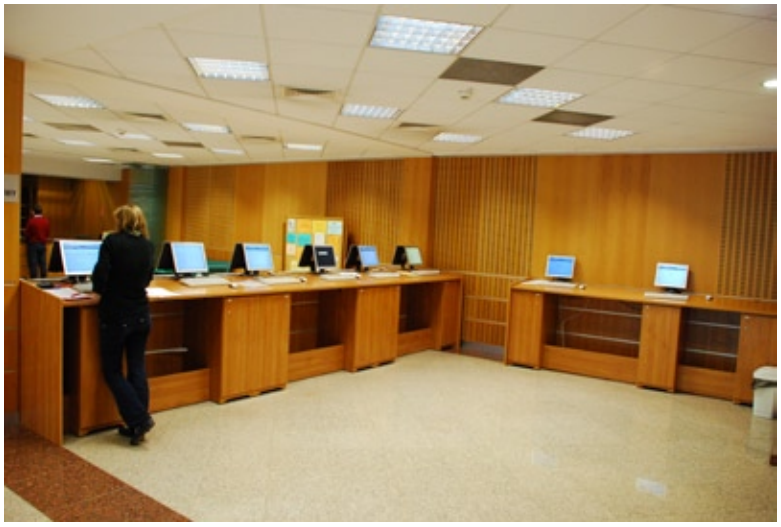
[7] Maria W r o c ł a w s k a : Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego bazą sukcesów naukowych użytkowników? Zmiany w organizacji komunikacji naukowej w latach 2006-2007. [W:] Biblioteka: klucz do sukcesu użytkowników / red. Maria Kocójowa. *Publikacje Instytutu INiB UJ* seria III nr 5 [dostęp: 23.01.2012] http://skryba.inib.uj.edu.pl/wydawnictwa/e05/wroclawska-n.pdf

Nowy budynek Biblioteki UŁ

Wypożyczalnia

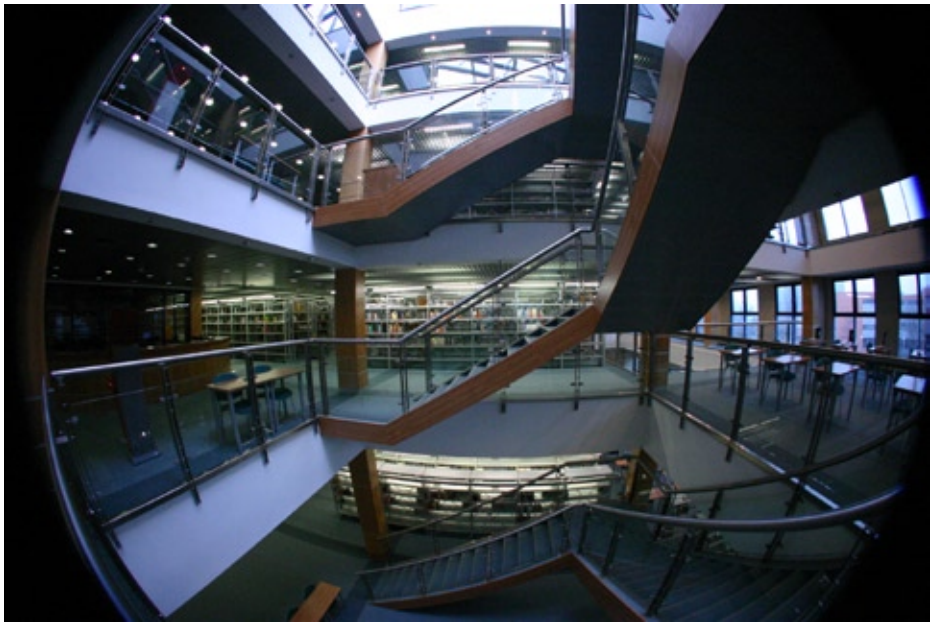
Katalog komputerowy

- elastyczna

Nowy gmach biblioteki oparty jest na jednym module konstrukcyjnym, zapewniającym jednakową wytrzymałość stropów w całym budynku. Posiada pełną zdolność przystosowania się do zmian przestrzennych i organizacyjnych. Funkcje kilku pomieszczeń biblioteki zmieniono od momentu pierwotnej koncepcji. Spowodowane to było ulokowaniem w budynku jednostek organizacyjnych UŁ (American Corner, Ceraneum), które zaadaptowały istniejące pomieszczenia do swoich potrzeb.

Wolny dostęp

Wolny dostęp

- dostępna

Podstawowym elementem świadczącym o łatwym dostępie do zasobów biblioteki jest zastosowanie magazynów otwartych. Czytelnik ma możliwość poruszania się z książką z wolnego dostępu po całym gmachu. Sam wybiera miejsce, gdzie publikację przeczyta. Dodatkowym czynnikiem ułatwiającym korzystanie ze zbiorów jest system RFID (Radio Frequency Identification), który wprowadzono w celu ochrony, zabezpieczenia, automatycznego wypożyczania, zwracania oraz kontroli zbiorów. Dzięki jego połączeniu z systemem bibliotecznym Horizon użytkownik bez pomocy bibliotekarza wypożycza książki w selfchecku, które może później zwrócić w usytuowanej na parterze wrzutni. Każda przestrzeń magazynowa, po której porusza się czytelnik wyposażona jest w informację wizualną zawierającą rozmieszczenie księgozbioru na piętrze. Budynek dostosowany jest również do przyjmowania użytkowników niepełnosprawnych. Świadczą o tym zainstalowane specjalistyczne podnośniki, windy odpowiednio oznakowane, dostosowane toalety oraz sprzęt, w skład którego wchodzą: stanowisko komputerowe WINDOW-EYES PL 6.1, powiększalnik MyReader, urządzenie lektorskie POET Compact, drukarka brajlowska ViewPlus Pro Gen II, klawiatury Intellikeys, Big Keys LX, Maltron jednoręczna, myszy komputerowe Smart Nav AT, Track Ball.

Wolny dostęp

Selfcheck

- zróżnicowana, interaktywna, sprzyjająca

Przestrzenie nowego gmachu biblioteki oferują różnorodne obszary do nauki, badań czy też spędzania wolnego czasu. Są to: sale do pracy grupowej, czytelnie, sale konferencyjne, pokoje do pracy indywidualnej tzw. celki, samodzielne stanowiska czytelniane pomiędzy regałami, przestrzenie wystawiennicze oraz stoliki z fotelami w holach. Każde z tych miejsc ma indywidualną akustykę, oświetlenie, wyposażenie, czy dostępność do usług IT. Dostosowane są one do różnych stylów uczenia, zachęcają do nauki we własnym tempie, a także inspirują do działania. Czytelnicy, w zależności od potrzeb mogą korzystać z miejsc do pracy, które najbardziej im odpowiadają, a bibliotekarze dysponują przestrzenią do organizacji różnorodnych konferencji, wystaw czy prelekcji. Dobudowana część biblioteki, dzięki zachowanej równowadze między przestrzenią dla czytelników, zbiorów, usług i technologii informacyjnych, promuje współpracę międzyludzką oraz zachęca do korzystania z wielu udogodnień, takich jak samodzielne wypożyczenia, dostęp do baz elektronicznych, bezprzewodowy internet, zdalne zamawianie i rezerwowanie zbiorów z magazynu głównego, czy też szybką, fachową pomoc specjalistów dziedzinowych. Ta ostatnia dodatkowo pozwala na budowanie więzi bibliotekarz – czytelnik, dzięki której użytkownik traktuje bibliotekę jako miejsce przyjazne, z którym się utożsamia. Przyjęte założenia wolnego dostępu do zbiorów oraz połączenie technologii RFID z systemem Horizon są pozytywnie oceniane przez osoby korzystające. Przyczyniają się do permanentnego wzrostu liczby udostępnianych jednostek bibliotecznych z 855 tys. w 2006r. do 1 538 tys. w 2011r., czy też rosnącej liczby odwiedzin ze 160 tys. w 2006r. do 579 tys. w 2011r.

Pokój do pracy indywidualnej

Samodzielne stanowisko czytelniane

- przyjazna dla środowiska

Nowa część biblioteki stwarza odpowiednie warunki dla użytkownika, zbiorów i komputerów. Została wyposażona w klimatyzację, dzięki której indywidualnie można ustawić temperaturę, czy wilgotność w poszczególnych strefach. Przestrzenie wolnego dostępu wraz z wyodrębnionymi czytelniami mają dostęp do światła dziennego. Ułożone w nich wykładziny wyciszają kroki, a zamontowane dodatkowe oświetlenie między regałami zapala się nad danym miejscem za pomocą czujników ruchu. Znajdujący się na poziomie -1 magazyn zwarty z regałami kompaktowymi oraz skarbiec, zgodnie z wytycznymi przechowywania zbiorów bibliotecznych pozbawione są naturalnego światła. Pomieszczenia, w których działają serwery wyposażono w dodatkowe klimatyzatory oraz regały z wentylatorami, które pracują bez przerwy w celu zapewnienia bezawaryjnego działania. Przyjęte rozwiązania podnoszą efektywność pracy oraz zwiększają jej komfort, jednocześnie zabezpieczając mienie uczelni przed zniszczeniem.

Wolny dostęp

Wolny dostęp – czytelnia

- bezpieczna

Poziom parteru to zespół wejściowy z szatnią i portiernią połączoną z centrum ochrony. Cały budynek jest monitorowany oraz kontrolowany przez odpowiednie zabezpieczenia, w tym system przeciwpożarowy, antynapadowy i stref kodowanych. Wszystkie zbiory umieszczone w nowej części biblioteki opatrzono etykietą RFID, w której zapisane są dane: sygnatura, numer inwentarza, autor, tytuł, kod kreskowy, status książki. Dzięki temu możliwe jest między innymi prowadzenie kontroli zbiorów. Służą temu zainstalowane bramki usytuowane przy wejściach oraz urządzenia do inwentaryzacji typu IPAQ. Wydzielono osobne wejścia dla czytelników, pracowników i dostawców oraz opracowano plan ochrony zbiorów zatwierdzony przez Komendanta Wojewódzkiego Policji w Łodzi. Przyjęte rozwiązania architektoniczne oraz zainstalowane wyposażenie są ergonomiczne dla użytkowników, jak i pracowników.

Wejście dla czytelników

Centrum monitorowania

- efektywna

Efektywność Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi należy przedstawić przede wszystkim w liczbie prawie 43 tys. aktywnych czytelników, ponad 2 mln. zbiorów, różnorodności narzędzi oferowanych użytkownikom oraz rozmaitym zadaniom, które spełnia dla nauki polskiej oraz społeczności lokalnej.

- przystosowana do nowych technologii

W nowym budynku zastosowano szereg nowoczesnych urządzeń, czy rozwiązań technologicznych, o których była mowa wcześniej. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć:

- zapewnienie czytelnikom pełnej informacji katalogowej na miejscu i przez internet, wraz z informacją o dostępności dokumentu i możliwością jego zamówienia lub rezerwacji,
- umożliwienie kontroli własnego konta bibliotecznego przez internet,
- wysyłanie w formie elektronicznej monitów oraz przypomnień o nadchodzącym terminie zwrotu książek,
- dostęp do baz elektronicznych z komputerów w bibliotece i poza nią, dzięki serwisowi i oprogramowaniu (HAN),
- umożliwienie samodzielnego wypożyczania (selfchecki) oraz zwrotu (wrzutnia) książek z wolnego dostępu,
- udostępnienie kilkudziesięciu terminali podłączonych do internetu,

- możliwość korzystania z bezprzewodowego internetu na terenie całego gmachu,
- skrócenie czasu oczekiwania na książki zamówione z magazynu, dzięki zamówieniom elektronicznym i transportowi TELELIFT,
- udostępnienie samoobsługowych kserokopiarek,
- zainstalowanie urządzenia do inwentaryzacji i kontroli zbiorów (IPAQ),
- uruchomienie specjalistycznej pracowni konserwatorskiej wraz z komorą fumigacyjną,

Wymienione wyżej udogodnienia oraz urządzenia świadczą, że zaprojektowany budynek uniwersyteckiej książnicy dostosowany jest w pełni do rozwijających się nowych technologii, które widoczne są również w bibliotekach.

Transport TELELIFT

Komora fumigacyjna

- posiadająca to coś, co przechwytuje myśli użytkowników i ducha uczelni

Dobudowana część biblioteki doskonale oddaje ducha Uniwersytetu Łódzkiego. Nowy gmach inspiruje do pracy twórczej. Jego przestrzenie zachęcają do badań naukowych. Innymi słowy – nawiązują do słów pierwszego rektora Uniwersytetu Łódzkiego prof. Tadeusza Kotarbińskiego*: „Trzeba podważać wszystko, co się da podważyć, gdyż tylko w ten sposób można wykryć to, czego podważyć się nie da”*.

Nowy gmach – wejście główne

Nowy gmach – hol główny z windami

Podsumowanie

Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego dzięki rozbudowie miała szanse stać się biblioteką na miarę XXI wieku. To przede wszystkim dzięki etapowi projektowania, w którym przewidziano istniejące rozwiązania organizacyjne, technologiczne i architektoniczne udało się połączyć dwa gmachy w jeden sprawnie działający organizm. Nie da się ukryć, że ta nowa przestrzeń biblioteczna jest wyraźnie nastawiona na czytelnika. To przecież jego potrzeby wyznaczają kierunek zmian, do których się ciągle dostosowujemy.

Fotografie wykonali: Andrzej Gromek - 15 oraz Michał Kacperski - 3 (wolny dostęp) i Marek Grabowski - 1 (telelif).

Dr Danuta Konieczna
Olsztyn, UW-M

NOWY GMACH BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ UWM W OLSZTYNIE

Abstract

The article describes the new library building of the University of Warmia and Mazury in Olsztyn. The building was opened in 2007. The schedule of the building process was presented, the library location in the academic campus in Kortowo (the district of Olsztyn), the structure of the building, its levels, space arrangements, information about the user workstations, furnishings and special features of the Library. It was given special attention to the library space for students and other users, among others things - entresol and "winter garden".

Budynek Biblioteki Uniwersyteckiej

Streszczenie

Artykuł opisuje nową bibliotekę Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Otwarcie budynku nastąpiło w 2007 r. Zaprezentowano etapy budowy, lokalizację biblioteki w ośrodku uniwersyteckim Kortowo (w dzielnicy Olsztyna), plan budynku, jego poziomy, organizację przestrzeni, informacje o stanowiskach pracy dla użytkowników, umeblowanie oraz funkcje specjalne biblioteki. Szczególną uwagę poświęcono przestrzeni bibliotecznej przeznaczonej dla studentów i innych użytkowników, między innymi – antresolę i ogród zimowy.

Z historii budowy Biblioteki Uniwersyteckiej

Początki Biblioteki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego (UWM) w Olsztynie, powołanej do życia w 1999 r. sięgają roku 1950. Powstała wówczas Wyższa Szkoła Rolnicza, która w 1972 r. została przemianowana na Akademię Rolniczo-Techniczną (ART). Księgozbiór tej Biblioteki pochodził ze zlikwidowanych bibliotek Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi oraz Państwowej Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie. Drugą Biblioteką współtworzącą Bibliotekę Uniwersytecką była Biblioteka Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie, która powstała w 1969 r., a jej zbiory były gromadzone już od 1954 r. przez ówczesną Bibliotekę Studium Nauczycielskiego w Olsztynie.

W momencie powstanie Biblioteki UWM znacznej uwagi wymagały prace dotyczące scalenia zbiorów, ujednolicenia struktury organizacyjnej, zintegrowania zespołów pracowniczych, rozwiązania problemów systemów komputerowych i związanych z tym wyborem optymalnego systemu (Aleph lub Horizon), stworzenia wspólnej bazy czytelników, opracowania nowych regulaminów i wielu innych zadań. Istotnym problemem były zdecydowanie niewystarczające warunki lokalowe Biblioteki. Żadna z dotychczasowych bibliotek nie miała samodzielnego budynku; dodatkowym problemem była też lokalizacja zarówno bibliotek głównych, jak i filii bibliotecznych obu uczelni. Były one usytuowane w centrum miasta oraz na terenie Kortowa, dzielnicy Olsztyna, gdzie mieścił się kampus byłej ART. Łączna powierzchnia nowopowstałej w 1999 r. Biblioteki Uniwersyteckiej wynosiła 8 300 m². Składała się na nią powierzchnia dwóch bibliotek głównych oraz 18 filii bibliotecznych. Biblioteka ta obsługiwała wówczas ponad 40 tysięcy studentów i pracowników Uczelni, reprezentujących ponad 50 kierunków studiów (humanistycznych, społecznych i przyrodniczo-technicznych), a jej zbiory liczyły ok. 800 tys. woluminów.

Wobec bardzo trudnych warunków lokalowych oraz potrzeby sprostania wymaganiom użytkowników w zakresie dostępu do zbiorów i jakości świadczonych przez Bibliotekę usług, władze Uniwersytetu, już jesienią 1999 r., podjęły starania o budowę nowego gmachu dla biblioteki uniwersyteckiej[1]. Na posiedzeniu Senatu

[1] Można w tym miejscu wspomnieć, ze koncepcja wspólnej biblioteki akademickiej w Olsztynie dla ART i WSP pojawiła się już w 1983 r. W 1985 r. był gotowy projekt, założenia i koncepcja architektoniczna budynku, który miał powstać na terenie Kortowa. Jednakże projekt ten nie doczekał się realizacji. Były też indywidualne projekty rozbudowy bibliotek WSP i ART, które tylko częściowo udało się zrealizować.

UWM dnia 17 grudnia 1999 r. pojęto uchwałę w sprawie budowy biblioteki dla nowo utworzonego Uniwersytetu. W planie inwestycyjnym otrzymała ona nazwę „Naukowa Biblioteka Środowiskowa w Olsztynie". W lutym 2000 r. został przedstawiony dokument pt. „Program użytkowy Biblioteki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie" autorstwa dr Danuty Koniecznej. Powstał on w oparciu o własne obserwacje i doświadczenia autorki, wcześniejsze wizyty w zachodnich bibliotekach akademickich, głównie angielskich, kontakty z bibliotekarzami biblioteki macierzystej i innych bibliotek polskich (przede wszystkim BUW), istniejących już programów użytkowych oraz dostępnej literatury. Szczególnie ważne było uwzględnienie w projekcie nowych koncepcji udostępniania zbiorów, do których należały miedzy innymi: wolny dostęp do półek, miejsce na pracownie komputerowe i centrum informatyczne, pokoje pracy grupowej, kabiny pracy indywidualnej, sale dydaktyczne, sale konferencyjne. Istotne były też magazyny kompaktowe, pracownie dla bibliotekarzy i pokoje socjalne dla pracowników. Szczególną uwagę zwrócono na uwzględnienie w nowym budynku przestrzeni na naukę własną studentów, miejsca na sale wystawowe oraz kawiarnię i księgarnię. Chodziło o to, aby nowy budynek biblioteki odpowiadał europejskim i światowym standardom projektowanych bibliotek akademickich. Tak więc biblioteka powinna mieć zapewniony łatwy dostęp do zasobów, przestrzeń winna ułatwiać formalne i nieformalne kontakty między użytkownikami oraz między użytkownikami a personelem, powinna oferować atrakcyjne i wygodne środowisko przebywania w nim zarówno bibliotekarzy, jak i czytelników, a ponadto budynek powinien wyrażać pewnego rodzaju filozofię uniwersytetu i jego misji.

Czytelnia czasopism bieżących

Już w styczniu 2000 r. rozpoczęły się spotkania i konsultacje z dr. hab. Walerianem Wierzchowskim, prof. UWM, kierownikiem Zakładu Urbanistyki i Architektury Wydziału Nauk Technicznych UWM, który ze swoim zespołem - mgr inż. arch. Magdaleną Rafalską i mgr inż. arch. Markiem Zagrobą przystąpił do opracowania projektu architektonicznego budynku bibliotecznego. Aktywna współpraca w tym gronie, z udziałem dyrekcji Biblioteki, była utrzymywana przez cały okres budowy Biblioteki. Między innymi zespół odwiedził kilka nowo wybudowanych wówczas bibliotek (Książnicę Pomorską w Szczecinie, Bibliotekę Uniwersytetu Warszawskiego, Bibliotekę Politechniki Warszawskiej). Na kolejnych spotkaniach zespołu omawiane były szczegóły dotyczące organizacji przestrzeni bibliotecznej, lokalizacji poszczególnych agend, wykorzystanie naturalnego oświetlenia, wyposażenia itp. Latem 2000 r. projekt architektoniczny Biblioteki UWM został wstępnie ukończony; wymagał on jednak dalszych poprawek i uzgodnień, np. co do aranżacji auli, zainstalowania klimatyzacji, wprowadzenia monitoringu, podziału przestrzeni na poszczególne agendy itp. Po tragicznej śmierci głównego projektanta budynku kierownictwo nad projektem, do czasu oddania biblioteki do użytkowania, sprawowała mgr inż. arch. Magdalena Rafalska.

Budowę biblioteki rozpoczęto w listopadzie 2001 r. Kamień węgielny, z udziałem ówczesnej pani minister edukacji narodowej dr Krystyny Łybackiej, został wmurowany dnia 16 maja 2002 r. Wykonawcą było Przedsiębiorstwo Budowlane Sp. z o.o. ARBET z Olsztyna. Ostatecznie oddanie budynku do użytkowania miało miejsce dnia 15 października 2007 r. Przeprowadzka do nowych pomieszczeń odbywała się w okresie lata 2007 roku, od lipca do października. Przenoszone były przede wszystkim książki i czasopisma, gdyż nowe meble biblioteczne były zakupione do nowego gmachu zgodnie z przeprowadzonymi wcześniej przetargami i zostały przewiezione do budynku bezpośrednio od wytwórcy. Przeniesienie zbiorów bibliotecznych odbywało się według przyjętego planu, uwzględniającego ustawienie poszczególnych zbiorów we właściwym, wcześniej przewidzianym miejscu. Ze względu na trwające jeszcze w budynku prace wykończeniowe planowane przenoszenie książek nie zawsze odbywało się bezkolizyjnie. Często zbiory (przede wszystkich z bibliotek filialnych) trafiały początkowo do magazynu kompaktowego i dopiero po pewnym czasie były przenoszone na wyższe poziomy Biblioteki, do kolekcji dziedzinowych.

Ważną zmianą w organizacji sieci bibliotek filialnych UWM była likwidacja 12 bibliotek wydziałowych i włączenie ich zbiorów do zasobów Biblioteki Głównej. Przemawiały za tym rozwiązaniem między innymi: względy ekonomiczne (połączenie etatów, zwolnienie małych lokali bibliotecznych, uniknięcie dublowania zakupów), centralizacja rozproszonych zasobów, możliwość wydłużenia godzin otwarcia Biblioteki, specjalistyczna służba informacyjna, optymalizacja warunków szkolenia użytkowników, integracja środowiska bibliotekarzy, pracowników Uczelni i studentów.

Lokalizacja

Nowy budynek Biblioteki Uniwersyteckiej został zlokalizowany na terenie miasteczka akademickiego w Kortowie, będącego jednocześnie najpiękniejszym kampusem w Polsce i jednym z piękniejszych w Europie. W 2011 r. Kortowo ze swoim kampusem zostało wyróżnione nagrodą specjalną w plebiscycie miesięcznika *National Geographic* na „7 nowych cudów Polski”[2]. Ta wyjątkowa dzielnica Olsztyna leży w południowej części miasta; jest otoczone lasami, zajmuje powierzchnię 161 ha i posiada 95 hektarowe Jezioro Kortowskie należące do Uniwersytetu. Na terenie miasteczka usytuowane są budynki dydaktyczne większości wydziałów, laboratoria, pracownie badawcze, boiska sportowe, przystanie, plaże, akademiki, punkty usługowe, sklepy, kościół akademicki pod wezwaniem św. Franciszka. W bliskim sąsiedztwie Biblioteki znajdują się budynki Wydziału Humanistycznego, Wydziału Prawa i Administracji, Wydziału Medycyny Weterynaryjnej oraz Centrum Konferencyjno-Szkoleniowe. W 2014 r. planowana jest budowa w pobliżu Biblioteki nowych budynków Wydziału Nauk Społecznych i Wydziału Nauk Ekonomicznych.

Kortowo z lotu ptaka

Atrakcyjna lokalizacja Biblioteki na zbiegu ulicy Dybowskiego i Oczapowskiego narzuciła „kaskadowe” rozwiązania architektoniczne, co wiązało się z wykorzystaniem

[2] Por. Informacja online http://www.national-geographic.pl/artykuly/pokaz/plebiscyt-7-nowych-cudow-polski-rozstrzygniety/ Dostęp: 15.01.2012.

naturalnego spadku terenu. Spowodowało to między innymi przesuniecie dwóch segmentów projektowanego budynku w płaszczyźnie pionowej w stosunku do trzeciego segmentu o całą kondygnację. Pozwoliło również na zaprojektowanie tarasów widokowych na dachach, z których jako dominanta architektoniczna wydzielony został ogród zimowy.

Dzięki ciekawemu usytuowaniu budynku Biblioteki jest on łatwo dostępny dla użytkowników. W pobliżu Budynku jest przystanek autobusowy, a tuż obok znajduje się parking na 50 samochodów. Wykorzystywany jest głównie przez użytkowników Biblioteki, gdyż pracownicy Biblioteki mogą korzystać z parkingu podziemnego, znajdującego się w podziemiu jednego z segmentów budynku (na 45 samochodów).

Niemal centralne położenie budynku bibliotecznego na terenie kampusu sprzyja lepszemu wizerunkowi Uniwersytetu. Jest to miejsce, które się pokazuje wycieczkom, gościom; studenci robią tu zdjęcia po uzyskaniu dyplomu; pozostaje ono ważnym elementem urbanistyki miejskiej, w tym przypadku krajobrazu kampusu uniwersyteckiego. I niewątpliwie pasują tutaj słowa amerykańskiego pisarza i historyka Shelby'ego Foote'a, którego zacytował w jednym ze swoich artykułów Michael Gorman, twierdząc, że „… uniwersytet to biblioteka otoczona przez zespół budynków"[3].

Opis ogólny

Plan budynku bibliotecznego w obrysie jest nieregularny. Gmach składa się z trzech segmentów, połączonych ze sobą ciągami komunikacji pionowej i poziomej w postaci klatek schodowych, wind i korytarzy. Każdy segment posiada różną liczbę poziomów i każdy z nich zwieńczony jest szklanym dachem o różnych kształtach (piramida, stożek, kopuła).

Segment nr 1 (czytelniany), o największej powierzchni, posiada cztery kondygnacje naziemne; w podpiwniczeniu (2 473m²) znajduje się garaż dla pracowników na 45 samochodów. Na parterze tego segmentu znajduje się Kolekcja Dydaktyczna z wolnym dostępem, czytelnia Centrum Dokumentacji Europejskiej, Ośrodek Informacji Patentowej i Punkt Informacji Normalizacyjnej. Na pierwszym piętrze segment ten posiada okrągłe atrium zwieńczone świetlikiem w kształcie szklanego stożka. Dzięki temu zapewnione jest naturalne doświetlenie tej części budynku. W segmencie tym zlokalizowane zostały na drugim i trzecim poziomach pomieszczenia magazynowo-czytelnicze z wolnym dostępem do zbiorów, a na piątej kondygnacji (trzecie piętro) aula (527m²) z zapleczem wystawowym i dodatkową szatnią. Na pierwszym piętrze (drugi poziom) znajdują się: czytelnia internetowa na 60 stanowisk, Oddział Informacji Naukowej, czytelnie czasopism, Oddział Zbiorów

[3] Michael G o r m a n: Przyszłość biblioteki akademickiej. *Przegląd Biblioteczny* 1995 R. 63 z. 2 s. 155

Specjalnych z magazynem, czytelnią, stanowiskami audiowizualnymi i zapleczem, gdzie poza pracowniami bibliotecznymi znajduje się pracownia digitalizacji zbiorów. Na drugim piętrze znajdują się kolekcje dziedzinowe z wolnym dostępem do zbiorów. Wejście na ten poziom możliwe jest również z dodatkowej klatki schodowej (wejście od strony północnej).

Segment nr 2 (wejściowo-dydaktyczny) jest całkowicie podpiwniczony. W części przyziemnej znajduje się magazyn kompaktowy o powierzchni 1 738 m². W segmencie tym na parterze znajduje się główne wejście do Biblioteki (od strony wschodniej). Segment posiada częściowo trzy kondygnacje naziemne. Na poziomie parteru znajduje się duży hall wejściowy, tworzący antresolę na poziomie pierwszego piętra (802m²). Jest ona oświetlona świetlikiem w kształcie piramidy. Naturalne światło doświetla również hall główny. Na parterze, w hallu wejściowym znajdują się: wypożyczalnia, stanowiska katalogowe (komputerowe i tradycyjne katalogi kartkowe), kawiarnia, księgarnia i szatnia oraz miejsca na szafki dla użytkowników (300 szafek). Na pierwszym piętrze tego segmentu, poza wspomnianą antresolą, znajdują się między innymi 3 sale dydaktyczne, kabiny pracy indywidualnej, pokoje pracy grupowej, pracownia komputerowa oraz przestrzeń przeznaczona na wystawy. Trzecia kondygnacja, znajdująca się w tym segmencie obejmuje tylko część powierzchni, którą z jednej strony zajmuje ogród zimowy o powierzchni 93 m², zwieńczony szklaną kopułą, a drugiej strony segmentu sala dydaktyczna o powierzchni 83 m². Z ogrodu zimowego możliwe jest wyjście na taras widokowy, znajdujący się na dachu części segmentu 2.

Segment nr 3 (pracowniczy) jest całkowicie podpiwniczony; posiada on trzy kondygnacje naziemne. W segmencie tym, w podziemiu, znajdują się pomieszczenia gospodarcze oraz magazyny i pracownia przeznaczona na komorę fumigacyjną służącą odkażaniu zbiorów. Na poziomie parteru umieszczone jest wejście służbowe. Trzy kondygnacje, każda o powierzchni ok. 612 m², przeznaczone są na pracownie biblioteczne; parter i pierwsze piętro na oddziały gromadzenia i opracowania zbiorów, a drugie piętro zajmuje administracja, w tym dyrekcja Biblioteki i pokój spotkań służbowych. Kilka pomieszczeń na drugim piętrze „czasowo" wypożyczono jednemu z zakładów Wydziału Prawa i Administracji UWM.

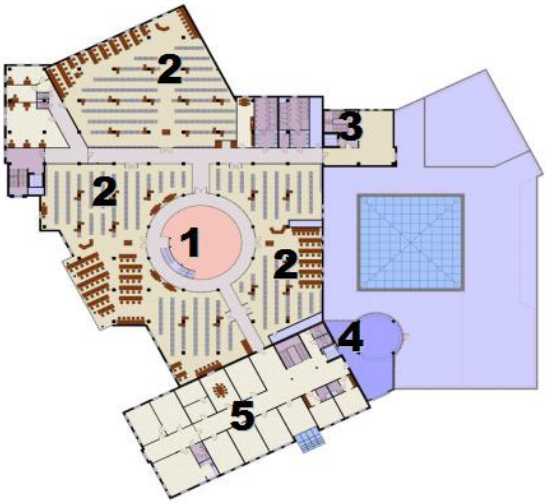
1. Wejście
2. Główny hall
3. Wypożyczalnia międzybiblioteczna
4. Lada wypożyczalni
5. Księgarnia
6. Kawiarnia
7. Kolekcja dydaktyczna - wolny dostęp
8. Pracownie biblioteczne

Biblioteka Uniwersytecka UWM – poziom 1

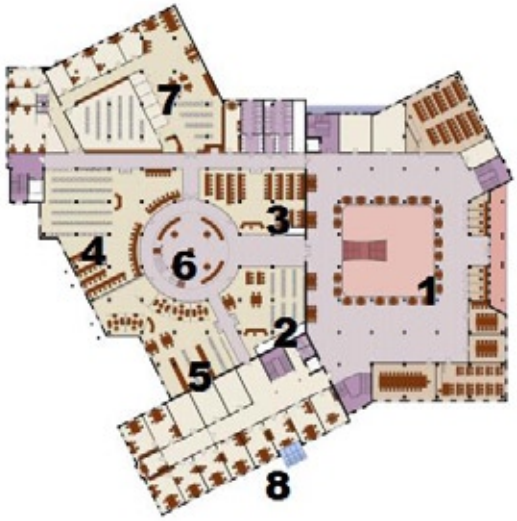
1. Magazyn kompaktowy
2. Parking podziemny
3. Pomieszczenia gospodarcze

Biblioteka Uniwersytecka UWM - Poziom 0

1.Przestrzeń
„Pod stożkiem”
2.Kolekcje dziedzinowe
- wolny dostęp
3.Sala dydaktyczna
4.”Ogród zimowy”
- pod kopułą
5. Administracja
Biblioteki

Biblioteka Uniwersytecka UWM – poziom 3

1.Antresola,
sale dydaktyczne,
kabiny pracy
indywidualnej,
sale pracy grupowej
2.Czytelnia czasopism
3.Czytelnia internetowa
4.Informacja naukowa
5.Czytelnia czasopism
bieżących
6.Przestrzeń „Pod stożkiem”
7.Oddział Zbiorów
Specjalnych
8. Pracownie biblioteczne

Biblioteka Uniwersytecka UWM – poziom 2

Dane techniczne

Powierzchnia ogółem – 19 423 m²
Powierzchnia użytkowa – 13 182 m²
Powierzchnia przeznaczona na czytelnie z wolnym dostępem – 5 382 m²
Magazyn kompaktowy – 1 738 m²
Garaż podziemny – 2 473 m²

Technologia wykonania konstrukcji budynku jest oparta na systemie płytowo-słupowym z usztywnieniem w postaci ścian żelbetowych oraz w technologii YTONG. Kolumny betonowe tworzące siatkę modularną mają rozpiętość 6m x 6m. W budynku zostały uwzględnione podstawowe zasady współczesnego budownictwa bibliotecznego, z naczelnym zaleceniem dotyczącym tzw. *flexibility*, oznaczającej elastyczność budynku i możliwość przeorganizowania jego struktury. Jest to budynek tzw. „inteligentny" – posiada zintegrowany system zarządzania wszystkimi znajdującymi się w nim instalacjami (BMS). Jest klimatyzowany, monitorowany (67 kamer monitorowanych w centrali ochrony budynku), oświetlony światłem naturalnym oraz sztucznym, w tym dodatkowymi lampkami na stanowiskach użytkowników. Zainstalowano w nim 2 windy publiczne, jedną windę dla personelu, 2 windy na przewóz książek. Budynek zapewnia dostęp dla osób niepełnosprawnych. W budynku zastosowano system zabezpieczenia zbiorów przed kradzieżą (firmy 3M), obejmujący 3 bramki wejściowe.

Stanowiska dla czytelników

Nowy budynek Biblioteki Uniwersyteckiej zdecydowanie zwiększył dotychczasową powierzchnię przeznaczoną zarówno dla czytelników, jak i pracowników; największą korzyścią była też poprawa komfortu korzystania z Biblioteki i nowa jakość usług bibliotecznych. Podstawowe dane dotyczące stanowisk i nowych agend przedstawiają się następująco:

Stanowiska dla czytelników – 870 miejsc ogółem
Stanowiska w czytelniach – 488 miejsc
Liczba komputerów dla użytkowników – 225
Czytelnia internetowa – 60 stanowisk
Pokoje pracy indywidualnej – 8 pomieszczeń
Pokoje pracy grupowej – 2 (po 14 stanowisk)
Stanowiska ze sprzętem audiowizualnym – 5 stanowisk
Sale dydaktyczne – 4 sale (łącznie 140 miejsc, w tym dydaktyczna pracownia komputerowa na 20 stanowisk)
Sala konferencyjna – 350 miejsc
Miejsca dla użytkowników na antresoli – 120
Miejsca w ogrodzie zimowym – 16
Kawiarnia (z zapleczem i osobnym wejściem gospodarczym) – 193 m² (50 miejsc)
Księgarnia – 150 m²

Księgarnia

Kawiarnia

Kolekcja dydaktyczna

Kolekcja nauk humanistycznych

Uwzględniając sytuację Biblioteki UWM sprzed 2007 roku można zauważyć wzrost liczby stanowisk dla użytkowników o niemal 400 miejsc. Jednakże liczba ta dotyczy wzrostu miejsc nie tyle w czytelniach, gdyż ta pozostała na podobnym poziomie, ale na zwiększeniu stanowisk w innych pomieszczeniach Biblioteki. Między innymi są to miejsca na antresoli i w ogrodzie zimowym, które są bardzo chętnie wykorzystywane przez studentów, a nie są one typowymi miejscami czytelnianymi. Badania pokazują, że rocznie korzysta z nich ok. 250 tys. studentów. Z prowadzonych już od kilku lat obserwacji wynika, że studenci spotykają się na antresoli głównie ze względu na naukę indywidualną lub grupową, często z wykorzystaniem własnych laptopów. W miesiącach letnich dodatkowym argumentem za przebywaniem na antresoli jest klimatyzacja, która stwarza przyjemniejsze warunki „przesiadywania" na fotelach oraz naturalne światło wpadające przez przeszkloną piramidę. Antresola jest też świetnym miejscem, gdzie prezentowane są wystawy.

Wyposażenie Biblioteki

Wyposażenie nowego gmachu Biblioteki wiązało się z przygotowaniem do realizacji projektu pt. „Zakup wyposażenia i elektronicznego systemu udostępniania zbiorów nowej biblioteki UWM w Olsztynie", który był sfinansowany ze środków Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR - z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego). Prace przygotowawcze były prowadzone w latach 2003-2005 i wiązały się z ustaleniem:

- wykazu mebli bibliotecznych (regałów, stołów, biurek, krzeseł, foteli, wózków bibliotecznych, lad bibliotecznych, skrzynek katalogowych, szafek, gablot, lamp, szaf itp.),
- systemu zabezpieczenia i kontroli zbiorów (bramki, selfchecki, paski magnetyczne, aktywatory/dezaktywatory),
- wykazu sprzętu komputerowego,
- wykazu sprzętu audiowizualnego,
- spisu urządzeń do digitalizacji zbiorów (skaner, komputery, oprogramowanie),
- projektu fumigacyjnej komory próżniowej,
- systemów urządzeń instalacji niskoprądowej.

Wartość wyposażenia wyniosła ok. 13 mln złotych. Istotny był fakt przeniesienia do nowego budynku części mebli z pracowni bibliotecznych, które były wcześniej zakupione (w 2000 r.) do dawnego budynku bibliotecznego i dzięki temu można było zmniejszyć koszt wyposażenia nowego gmachu.

W latach 2006-2007 odbywały się przetargi na zakup wspomnianych sprzętów i większości mebli, przy czym meble biblioteczne zostały zaprojektowane przez olsztyńskiego artystę plastyka Marka Nowaka i te projekty z rysunkami technicznymi były poddane procedurze przetargowej – z pozytywnym wynikiem. Marek Nowak był również odpowiedzialny za aranżację i kolorystykę pomieszczeń bibliotecznych;

współpracował przy tym z dyrekcją Biblioteki przez cały okres wyposażania i oddawania Biblioteki do użytku. Meble biblioteczne zostały wykonane przez Fabrykę Mebli Biurowych Mebelux z Ostródy.

Nowe rozwiązania w budynku bibliotecznym

W nowym budynku bibliotecznym zostały uwzględnione zaplanowane wcześniej rozwiązania związane z obsługą użytkowników, zwiększeniem powierzchni magazynowania zbiorów, ich zabezpieczeniem, konserwacją, możliwościami digitalizacji zbiorów oraz socjalnych warunków pracy bibliotekarzy.

W zakresie poprawy usług dla czytelników na uwagę zasługują:

- stworzenie wolnego dostępu do zbiorów (ok. 35% zasobów Biblioteki jest dostępna w kolekcjach z wolnym dostępem w podziale na 3 duże kolekcje dziedzinowe: nauki humanistyczne, nauki społeczne i nauki matematyczno-przyrodnicze oraz kolekcję dydaktyczną, gromadzącą podręczniki i literaturę piękną);
- udostępnienie kabin pracy indywidualnej (8 pomieszczeń) i 2 sal pracy grupowej (po 14 stanowisk);
- usytuowanie w Oddziale Zbiorów Specjalnych 5 stanowisk ze sprzętem audiowizualnym oraz zwiększenie liczby czytniko-kopiarek do mikrofilmów i mikrofisz;
- urządzenie czytelni internetowej na 60 stanowisk;
- uruchomienie 3 stanowisk selfchecków w Kolekcji Dydaktycznej służących do samodzielnego wypożyczania zbiorów;
- wydzielenia stanowiska informacyjnego w głównym hallu Biblioteki;
- zaplanowanie sal dydaktycznych, w tym jednej komputerowej, wyposażonych w ekrany, projektory, rzutniki, systemy audio, systemy sterowania oświetleniem i sprzęt komputerowy oraz auli na 350 miejsc z możliwością podzielenia jej na dwie sale;
- wzrost liczby stanowisk komputerowych;
- zainstalowanie stanowiska dla osób słabo-widzących i niewidzących;
- zapewnienie miejsca spotkań, miejsca do nauki własnej i kontaktów integracyjnych studentów (ok. 120 miejsc na antresoli i w ogrodzie zimowym);
- uruchomienie kawiarni, księgarni, miejsca na wystawy.

Poprawa warunków pracy bibliotekarzy dotyczyła zwiększenia liczby pracowni bibliotecznych dla oddziałów pracy wewnętrznej, dodatkowych magazynów podręcznych dla poszczególnych oddziałów oraz wydzielonych 5 pokoi socjalnych, wyposażonych w odpowiedni sprzęt (w tym szafy, stoły, krzesła, szafki kuchenne, zlewozmywaki, lodówki).

Zakończenie

Należy stwierdzić, że nowy budynek Biblioteki Uniwersyteckiej, po czterech latach użytkowania, stal się popularnym miejscem na terenie kampusu. Jest ona rzeczywiście miejscem, do którego studenci chętnie przychodzą nie tylko w celu wypożyczenia książek, czy skorzystania z czytelni; biblioteka stała się przestrzenią informacyjną łączącą nauczanie, uczenie się, komunikację i kontakty towarzyskie. Na szczególną uwagę, poza kolekcjami z wolnym dostępem, zasługuje wykorzystanie przez studentów czytelni internetowej (rocznie ok. 50 tys. odwiedzin) oraz miejsca na antresoli i w ogrodzie zimowym, gdzie się uczą, spotykają, pracują przy laptopach. Z roku na rok te miejsca są coraz częściej wykorzystywane. W niektórych porach dnia brakuje wolnych foteli i krzeseł. I nie przeszkadza fakt, że głośno rozmawiają, gdyż te miejsca nie są zlokalizowane blisko czytelni. Przestrzeń ta doskonale wpisuje się w potrzeby studentów i niewątpliwie sprzyja ich aktywności. Większość studentów docenia też komfort i estetykę pomieszczeń bibliotecznych, również dzięki wystawom malarskim i fotograficznym, które są eksponowane na antresoli. Wszystkie te elementy nadają temu miejscu specyficzny charakter, i sprzyjającą atmosferę do spotykania się w Bibliotece.

Antresola

Hall wejściowy - widok na antresolę

"Pod stożkiem" - segment 1, poziom 2

Wydaje się, że Biblioteka Uniwersytecka w Olsztynie, poza spełnieniem w większości wypadków 10 zasad i zaleceń budowy bibliotek głoszonych przez Henry'ego Faulkner-Browna, a następnie zrewidowanych przez Andrew McDonalda, posiada to dodatkowe zalecenie nr 11, które A. McDonald określił jako „to coś" (w języku angielskim - *oomph!*).[4] „To coś" sprawia, ze Biblioteka Uniwersytecka ma szczególny klimat, atmosferę, nastrój, wyróżniająca cechę, oddającą ducha Uniwersytetu, któremu ma służyć. I jest to miejsce, gdzie studenci lubią przebywać[5].

Bibliografia

B u i l d i n g on Experience. Learning from the Past to Plan for the Future. Documentation of new library buildings in Europe. Ed. By Inken Feldsien-Sudhaus. Göttingen 2008

Harry F a u l k n e r - B r o w n: Some thoughts on the design of major library buildings. W: Intelligent Library Buildings. IFLA Publications 88. München 1999 s. 9-31

Danuta K o n i e c z n a : Nowa przestrzeń biblioteczna miejscem aktywności użytkowników i pracowników uczelni. W: Stare i nowe w bibliotece. Współpraca czy konkurencja. Konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, 3-5 VI 2009. Materiały konferencyjne / pod red. Marii Wrocławskiej, Justyny Jerzyk-Wojteckiej. Łódź 2010 s. 101-111

Danuta K o n i e c z n a : Nowe trendy w architekturze i organizacji przestrzeni w bibliotekach polskich. W: Nowoczesna biblioteka. Materiały z ogólnopolskiej, przedzjazdowej konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Konstancin-Jeziorna, 29-30 maja 2009 r. Warszawa: Wydaw. SBP, 2009 s. 21-33

Danuta K o n i e c z n a : Nowy gmach Biblioteki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. *Poradnik Bibliotekarza* 2007 nr 10 s. 31-32

Danuta K o n i e c z n a : Ściągnij sobie z półki, czyli przestrzenie nowych bibliotek. *Zawód:Architekt. Ogólnopolskie Czasopismo Izby Architektów RP* 2011 nr 1 s. 18-23

Danuta K o n i e c z n a : Współczesne trendy architektury bibliotecznej a zmieniające się wymagania użytkowników bibliotek. W: Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej, Łódź, 19-21 czerwca 2006 s. Materiały konferencyjne. Łódź 2006 s. 217-228

Andrew M c D o n a l d : The Ten Commandments Revisited: the Qualities of Good Library Space. *LIBER Quarterly* [online] 2006 Vol. 16 no 2 [dostęp: 10.01.2012]. Dostępny w World Wide Web http://liber.library.uu.nl/publish/articles/000160.article_content.htm

[4] Andrew M c D o n a l d : The Ten Commandments Revisited: the Qualities of Good Library Space. *LIBER Quarterly* [online] 2006 Vol. 16 nr 2 [dostęp: 10.01.2012]. Dostępny w World Wide Web http://liber.library.uu.nl/publish/articles/000160.article_content.htm

[5] Wszystkie fotografie wykonał Janusz P a j ą k

Dr inż. Małgorzata Walczak-Wójciak
Olsztyn, UW-M

WYKORZYSTANIE ŹRÓDEŁ INFORMACJI MEDYCZNEJ PRZEZ UŻYTKOWNIKÓW BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ UWM W OLSZTYNIE

Abstract

The author of the article is describing the analysis of using medical information sources between 2010-2011 by the Library's of University of Warmia and Mazury users. The structure of users was described, their reader's activity, with particular reference to students of the faculty of Medicine at University of Warmia and Mazury in Olsztyn. Moreover, medical traditional collections, like books and magazines were analysed, as well as polish and foreign UWM e-sources (electronic databases, books and magazines). The author of the article also concentrated on the evaluation of the users, taking into account: number of loans, loging in to databases and using the e -books.

Streszczenie

Autorka artykułu przedstawia analizę stopnia wykorzystania źródeł informacji medycznej za lata 2010-2011 przez użytkowników Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Przedstawiona została struktura użytkowników, ich czytelnicza aktywność, ze szczególnym uwzględnieniem studentów Wydziału Nauk Medycznych UWM w Olsztynie. Ponadto analizie poddano zbiory tradycyjne z zakresu nauk medycznych (książki i czasopisma) oraz dostępne w sieci UWM polskie i zagraniczne e-źródła (bazy elektroniczne pełnotekstowe i abstraktowe oraz książki i czasopisma elektroniczne). Autorka artykułu skupiła się również na ocenie użytkowania, uwzględniając: liczbę wypożyczeń, logowań do baz i otwarć i-buków.

Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oferuje swoim użytkownikom dostęp do licznych, tradycyjnych i elektronicznych, źródeł informacji medycznej, wychodząc tym samym naprzeciw potrzebom zarówno studentów kształcących się na kierunkach medycznych, jak i pracowników, w ich pracy dydaktycznej i naukowej. Rozbudowana witryna internetowa Biblioteki pozwala na przeszukiwanie katalogów bibliotecznych, zasobów ogólnodostępnych (polskie bibliograficzne bazy danych, biblioteki cyfrowe, e-czasopisma polskie i zagraniczne) oraz zasobów licencjonowanych (abstraktowe i pełnotekstowe bazy danych, e-czasopisma, e-książki), prenumerowanych przez Bibliotekę Uniwersytecką (BU), dostępnych tylko w komputerowej sieci uczelnianej.

Celem niniejszej pracy jest analiza stopnia wykorzystania wyżej wymienionych źródeł informacji medycznej na podstawie danych statystycznych za lata 2010-2011.

W systemie BU (stan na grudzień 2011 r.) założono 40 508 kont czytelniczych, z czego 23 624 (58,3%) to konta aktywne, czyli takie na których zarejestrowano chociaż jedno wypożyczenie.

Poniższe zestawienie szczegółowo obrazuje ilość zarejestrowanych i aktywnych kont w zależności od statusu czytelnika.

Kategoria czytelnicza	Wszyscy	Aktywni	% Aktywności
Studenci Stacjonarni	26 168	18 290	69,9
Pracownicy	2 543	1 531	60,2
Studenci Niestacjonarni	11 207	3 289	29,3
Słuchacze Studiów Doktoranckich	432	398	92,1
Inni	158	116	73,4
Ogółem	40 508	23 624	58,3

Tab. 1. Ilość zarejestrowanych i aktywnych kont użytkowników BU UWM w Olsztynie
Źródło: Badania własne

Z powyższej tabeli wynika, że największą aktywnością odznaczali się słuchacze studiów doktoranckich (średnio na 10 osób zapisanych 9 realizowało wypożyczenie). Blisko 70% aktywności wykazali studenci stacjonarni, około 60% pracownicy i prawie 1/3 słuchaczy studiów niestacjonarnych. Najmniejszą grupę użytkowników stanowili „Inni", którzy nie są studentami i pracownikami UWM, mają zaś prawo korzystania z Biblioteki po uzyskaniu jednodniowej karty tymczasowej. Niemniej jednak, były wśród nich osoby regularnie odwiedzające Bibliotekę, czy to z pobudek zawodowych, czy też prywatnych. Należy podkreślić, że ze względu na wolny dostęp do zbiorów w kolekcjach dziedzinowych stwierdzono czterokrotnie wyższą ilość wykorzystywanych na miejscu egzemplarzy w porównaniu z zarejestrowanymi wypożyczeniami w systemie. Wynika to zarówno z konieczności, jak i chęci pracy nad tekstami bez opuszczania czytelni z wykorzystaniem internetowej sieci bezprzewodowej, jak również możliwości fotografowania przez zainteresowanych.

Głównymi użytkownikami źródeł informacji medycznej spośród 16 wydziałów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego (w tym Wydziału Biologii i Biotechnologii oraz Wydziału Medycyny Weterynaryjnej) są studenci i pracownicy powołanego w 2007 roku Wydziału Nauk Medycznych UWM w Olsztynie. Obecnie studenci tego wydziału kształcą się na następujących kierunkach:

- Lekarski – 302 osoby;
- Pielęgniarstwo I stopnia (stacjonarne) – 255 osób;
- Pielęgniarstwo II stopnia (stacjonarne) – 110 osób;
- Pielęgniarstwo niestacjonarne (pomostowe) licencjat – 298 osób;

- Pielęgniarstwo II stopnia (niestacjonarne) – 178 osób;
- Ratownictwo medyczne I stopnia (stacjonarne; od 2010 r.) – 78 osób;
- Ratownictwo medyczne I stopnia (niestacjonarne; od 2011 r.) – 37 osób;
- Dietetyka I stopnia (stacjonarne; od 2010 r.) – 115 osób;
- Lekarski w języku angielskim (od 2010 r.) – 85 osób.

Konta studentów (1 458 osoby) Wydziału Nauk Medycznych stanowiły 4% wszystkich zarejestrowanych w BU studentów stacjonarnych i niestacjonarnych. Najliczniej reprezentowaną grupą byli słuchacze pielęgniarstwa (841 osób). Z roku na rok przybywa także studiujących na kierunku lekarskim, choć obecnie dopiero czwarty rok kontynuuje naukę, a niedawno otwarte ratownictwo i dietetyka cieszą się coraz większym powodzeniem.

Po utworzeniu Wydziału Nauk Medycznych Biblioteka uintensywnia swoje działania w kierunku aktualizacji i wzbogacania istniejącego już zasobu bibliotecznego z zakresu nauk medycznych. Na charakter i wielkość zbiorów z zakresu nauk medycznych niewątpliwy wpływ miało przejęcie w 2009 r. przez Bibliotekę Uniwersytecką zbiorów Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej (GBL) w Olsztynie, działającej na terenie Warmii i Mazur od 1955 r. Biblioteka Uniwersytecka weszła w posiadanie 17 860 jednostek zbiorów bibliotecznych. W wyniku wstępnej selekcji i stale zwracanych zbiorów przez użytkowników Olsztyńskiego Oddziału GBL do zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej włączono z przekazanych zasobów 5 852 woluminów wydawnictw zwartych.

Czytelnicy posiadają dostęp do źródeł informacji medycznej, wykorzystując katalog komputerowy Aleph. Książki z zakresu medycyny ogólnej i szczegółowej, anatomii i fizjologii człowieka, higieny, farmacji, genetyki, biochemii i mikrobiologii są rzeczowo opracowywane na bazie Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej, zmodyfikowanej na potrzeby Biblioteki i uporządkowane w 64 szczegółowych działach. Księgozbiór medyczny jest udostępniany w Wypożyczalni Głównej (przez zamówienie w systemie - na 30 dni), w Kolekcji Dydaktycznej (podręczniki i skrypty wypożyczane na 150 dni), w Kolekcji Nauk Przyrodniczo-Technicznych (wolny dostęp na miejscu) oraz w Zbiorach Specjalnych (dostęp na miejscu).

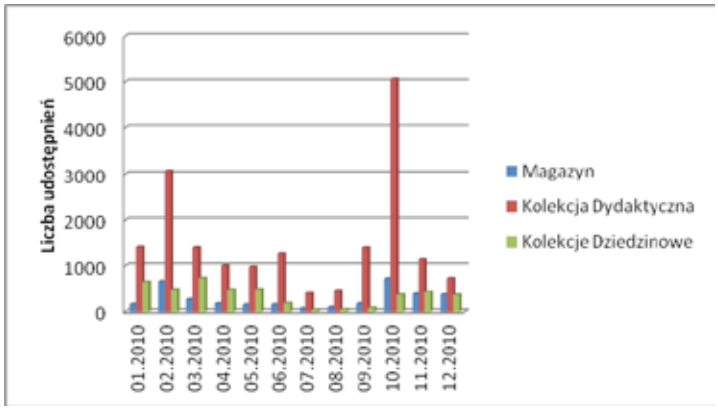
W analizowanym okresie użytkownicy mieli do dyspozycji 37 025 egzemplarzy literatury o tematyce ściśle medycznej, w tym 13 267 tytułów. Literaturę anglojęzyczną stanowiło 1 028 egzemplarzy.

Lokalizacja	Egzemplarze	Tytuły
Magazyn	13 088	5 448
Kolekcja Dydaktyczna	15 545	1 586
Kolekcja Nauk Przyrodniczo -Technicznych	8 289	6 170
Zbiory Specjalne	103	63
Ogółem	37 025	13 267

Tab. 2. Lokalizacja zasobów o tematyce nauk medycznych agendach BU UWM
Źródło: Badania własne

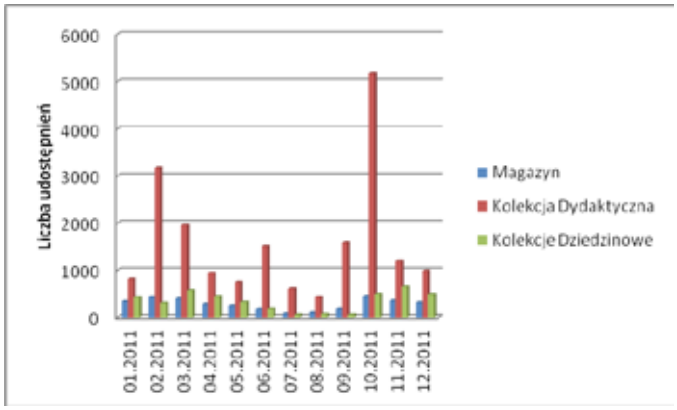
W obszernej Kolekcji Dydaktycznej zgromadzono wydawnictwa wieloegzemplarzowe, w której na jeden tytuł przypada średnio 10 woluminów. Natomiast księgozbiór Kolekcji Nauk Przyrodniczo - Technicznych ma charakter prezencyjny i proporcja liczby tytułów specjalistycznej literatury medycznej do liczby ich egzemplarzy wynosi 1:1,5. Wraz z rosnącymi potrzebami i zainteresowaniami czytelników przybywa w kolekcji BU nowości wydawniczych w zakresie nauk medycznych, między innymi literatury anglojęzycznej, wykorzystywanej nie tylko przez obcokrajowców. W 2010 roku, nie licząc zbiorów przyjętych z GBL, zakupiono i dodano do systemu łącznie 1 984 egzemplarze, a rok później już 2 989 egzemplarzy wydawnictw medycznych.

W niniejszej publikacji analizie poddano ilość wypożyczeń książek z zakresu nauk medycznych, z uwzględnieniem lokalizacji i okresu udostępniania.

Rys. 1. Wypożyczenia z zakresu nauk medycznych w poszczególnych agendach (za 2010 r.)

Źródło: Badania własne

Rys. 2. Wypożyczenia z zakresu nauk medycznych w poszczególnych agendach (za 2011 r.)

Źródło: Badania własne

Z powyższych diagramów, obrazujących statystyki wypożyczeń wynika, że ich liczba osiągnęła maksimum w Kolekcji Dydaktycznej wraz z rozpoczęciem roku akademickiego (październik). Wzmożone zainteresowanie księgozbiorem w tej Kolekcji towarzyszyło również okresom adekwatnym do rozpoczęcia semestru letniego (luty/marzec), letniej sesji egzaminacyjnej (czerwiec) oraz jesiennej sesji poprawkowej (wrzesień). Podobną zależność zarejestrowano w Wypożyczalni Głównej, gdzie udostępnia się książki zamawiane w systemie z lokalizacją „Magazyn".

Wykorzystanie zbiorów w kolekcjach dziedzinowych było specyficzne. Gościliśmy w nich użytkowników, którym nie udało się wypożyczyć podręczników z Kolekcji Dydaktycznej i Wypożyczalni Głównej, a mogli skorzystać z odpowiednich tytułów książek na miejscu. Drugą kategorię czytelników stanowiły osoby zainteresowane zagadnieniami ze specjalistycznej literatury medycznej, szukające materiałów do pisania różnego rodzaju prac. W roku 2010 wzmożone zainteresowanie zbiorami kolekcji dziedzinowych zarejestrowano w styczniu i marcu, natomiast pozostałe miesiące roku, z wyłączeniem okresu letniego, charakteryzowały się niższą, ale wyrównaną statystyką udostępnień. W roku 2011 wyraźny wzrost wypożyczeń odnotowano w marcu i listopadzie.

Porównując statystykę za lata 2010 i 2011 można stwierdzić, że nastąpił około 10 % spadek wypożyczeń w Wypożyczalni Głównej, 4% wzrost wykorzystania księgozbioru w Kolekcji Dydaktycznej i wzrost udostępnień o 7% w kolekcjach dziedzinowych. W 2011 roku przemieszczono część zbiorów z Magazynu do Kolekcji Dydaktycznej, aby umożliwić czytelnikom wypożyczenia długoterminowe. Z pewnością ten fakt wpłynął również na zmniejszenie liczby wypożyczeń w Wypożyczalni Głównej na rzecz udostępnień w Kolekcji Dydaktycznej. Kolekcje dziedzinowe poprzez coraz bogatszą ofertę nowości wydawniczych przyciągają zwiększające się grono czytelników.

Z raportu najbardziej poczytnych tytułów formy drukowanej wynika, że w Kolekcji Dydaktycznej do podręczników z wysoką średnią ilością wypożyczeń zaliczyć można: *Atlas anatomii człowieka, t.1 i t.2* Johannesa Sobotty; seria *Fizjologia człowieka* Stanisława Konturka; seria *Anatomia prawidłowa człowieka* Jerzego Walochy oraz *Żywienie człowieka: podstawy nauki o żywieniu* pod redakcją Jana Gawęckiego i Lecha Hryniewieckiego. Natomiast w Kolekcji Nauk Przyrodniczo-Technicznych w rankingu najczęściej udostępnianych przez system tytułów znalazły się: *Bromatologia: zarys nauki o żywności i żywieniu* Henryka Gertiga i Juliusza Przysławskiego, *Żywienie człowieka: 1, podstawy nauki o żywieniu* pod redakcją Jana Gawęckiego oraz *Prometeusz – atlas anatomii człowieka* Michaela Schunke. Odnotowuje się natomiast niezmiennie ogromne zapotrzebowanie w obu kolekcjach na wydawnictwa z zakresu mikrobiologii.

Kolejnym ważnym źródłem informacji medycznej są udostępniane w zasobach BU od 2008 roku polskie książki elektroniczne, znajdujące się w bazie ibuk.pl. Użytkownicy Biblioteki Uniwersyteckiej, z zakupionych 783 tytułów kilkunastu kolekcji tematycznych, mają zapewniony dostęp w sieci UWM w ramach serwisu EMIS (Emerging Markets Information Service) lub chroniony hasłem dostęp do 123 tytułów książek z zakresu nauk medycznych. Pracownicy Biblioteki monitorują zainteresowanie polskimi e-książkami, by trafnie sprecyzować listę przy kolejnym finalizowaniu umowy zakupu. W analizowanym okresie 2010-2011 zarejestrowano ogółem w ciągu 541 dni 2 300 logowań. Było to 3 650 otwarć do 699 tytułów. Zainteresowanie aspektem medycznym wyraziło się wejściem na 120 tytułów w 385 sesjach otwarć (10,5% wszystkich sesji) e-książek. Pobrano w tym czasie 5 938 stron, co stanowiło średnio 15 stron na jedną sesję. Najwięcej logowań odnotowano w marcu 2010 roku i w listopadzie 2011, odpowiednio 182 i 190, co stanowiło średnio 6,5 strony na jedno otwarcie. Analizie poddano również raport zawierający kategorie tematyczne, które były przedmiotem zainteresowania czytelników. Zdecydowanie największą popularnością cieszyły się e-książki w kategorii poradniki medyczne i neurologia, jednakże często wykorzystywano również pozycje z dziedziny kardiologia, medycyna ratunkowa i pediatria. W swoistym rankingu tytułów, przy średnio kilkunastu pobranych stronach, liczbą 30 logowań przodowała *Gastroenterologia i hepatologia kliniczna* (interna), na drugim miejscu uplasowały się liczbą 14 logowań *Alergie pokarmowe* (poradniki medyczne), zaś po 11 wejść system zarejestrował jednocześnie dla następujących tytułów: *Chrapanie*, *Astma* oraz *Bezsenność i inne zaburzenia snu*. Natomiast najwięcej pobranych stron, średnio w jednej sesji przez 1 osobę logującą się, przypadło następującym tytułom e-książek: *Mam sztuczny staw biodrowy* (102 strony), *Medycyna wypadków w transporcie* (45,5 strony) oraz *Promocja zdrowia i edukacja zdrowotna* (44 strony).

Dodatkowym źródłem elektronicznych książek w BU UWM jest od 2012 roku baza EBRARY. Spośród ponad 70 tysięcy tytułów z 16 dziedzin wiedzy czytelnicy mogą skorzystać w nieograniczonym dostępie w sieci UWM z ponad 6,5 tys. tytułów z zakresu medycyny w kategorii Medicine i Nursing & Allied Health. W perspektywie wykorzystanie tej bazy, dostępnej dopiero od kilku miesięcy, powinno zostać poddane w przyszłości wnikliwej analizie.

Biblioteka zapewnia również dostęp do drukowanych medycznych 442 tytułów czasopism polskich i 104 tytułów czasopism zagranicznych. Najnowsze prenumerowane roczniki w wolnym dostępie ustawiono w Oddziale Informacji Naukowej - Czytelni Czasopism, pozostałe przechowywane są w Magazynie, z którego zamówienia realizuje się przy pomocy systemu komputerowego. W Bibliotece czasopisma udostępniane są wyłącznie na miejscu, ale jest możliwość wykonania kserokopii tekstu, którym czytelnik jest zainteresowany. Wówczas jest zobowiązany do wypełnienia rewersu. I właśnie analiza zachowanych, po zwrocie

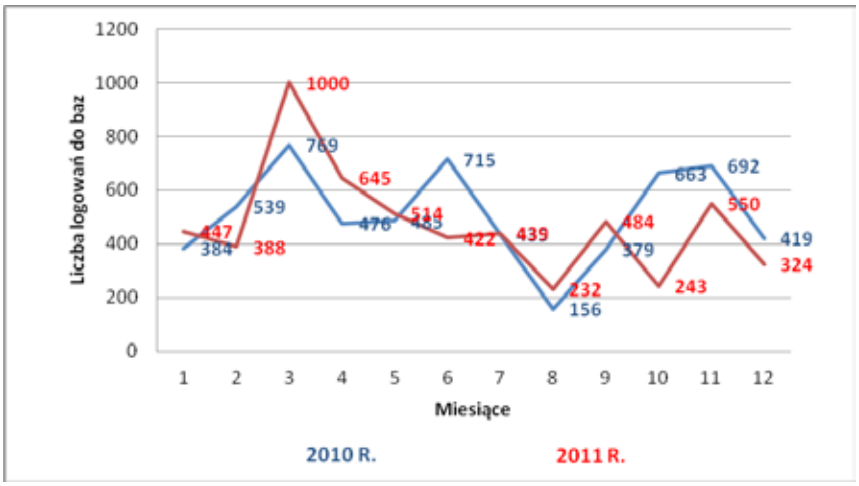
czasopism, rewersów dała przybliżony obraz ich wykorzystania. Na podstawie informacji zawartych na rewersach pochodzących z Kolekcji Nauk Przyrodniczo-Technicznych analizie poddano ilość pobranych tytułów i woluminów, status czytelnika oraz płeć za okres roku akademickiego 2010/2011. Przeanalizowano 7 834 rewersy pod kątem zawartości tytułów czasopism medycznych.

Spośród 44 tytułów periodyków dotyczących nauk medycznych najczęściej wykorzystywanymi były: *Magazyn Pielęgniarki i Położnej*, *Pielęgniarstwo XXI w*., *Medycyna Praktyczna i Chirurgia* oraz *Medycyna po Dyplomie*. Okazało się też, że kserokopię wykonało, wykorzystując łącznie 508 woluminów, 176 użytkowników, w tym: 103 studentów studiów stacjonarnych, 56 studentów studiów niestacjonarnych, 10 pracowników, 1 doktorant i 6 osób spoza Uczelni. Nie dziwi fakt, że aż 84% kopiujących stanowiły kobiety, ponieważ to one są w przewadze kształcących się na kierunkach medycznych UWM w Olsztynie (np. na kierunku Pielęgniarstwo). Należy zauważyć, że odsetek kopiowanych egzemplarzy o tematyce medycznej jest znacząco niski w porównaniu z intensywnie wykorzystywanymi tytułami przez studentów Wydziału Nauk o Żywności, Wydziału Ochrony Środowiska i Rybactwa, Wydziału Biologii i Biotechnologii czy Wydziału Bioinżynierii Zwierząt. W związku z tym pracownicy Biblioteki zachęcają czytelników do wykonywania fotokopii w celu ograniczenia zużycia i wyeliminowania zniszczeń egzemplarzy wydawnictw ciągłych.

Na stronie internetowej Biblioteki w zakładce E-zbiory zamieszczono natomiast link do „Listy polskich czasopism elektronicznych", w większości prenumerowanych przez Bibliotekę w formie drukowanej, wśród których znajduje się 60 tytułów o tematyce medycznej. Biblioteczny system komputerowy nie zawiera jednak narzędzia, przy pomocy którego byłoby możliwe określenie liczby przeglądanych dokumentów w tej bazie. Niemniej jednak z codziennej obserwacji wynika, że czytelnicy bardzo chętnie korzystali z formy elektronicznej poszczególnych tytułów, zwłaszcza gdy tradycyjny drukowany egzemplarz był zajęty przez innego użytkownika. Wśród nich warto wymienić najczęściej studiowane tytuły e-czasopism: *Endokrynologia Polska*, *Journal of Physiology and Pharmacology*, *Medycyna Paliatywna w Praktyce*, *Pediatria Współczesna*, *Przegląd Lekarski* czy *Roczniki Państwowego Zakładu Higieny*. Szczególne nasilenie poszukiwanych treści zauważa się w trakcie redagowania przez studentów prac seminaryjnych, licencjackich czy magisterskich.

Priorytetowe zaspokojenie potrzeb czytelniczych użytkowników zbiorów medycznych w BU UWM możliwe jest również poprzez dostęp do polskich i zagranicznych baz czasopism pełnotekstowych i abstraktowych z zakresu nauk medycznych. Z polskich baz ważna jest Polska Bibliografia Lekarska, do której przykładowo zarejestrowano 1 392 wejścia w ciągu jednego tygodnia listopada 2011 roku. Dostęp do baz możliwy jest dzięki udziałowi Biblioteki w takich konsorcjach jak Blackwell, EBSCO, Elsevier, ProQest, Springer, Wiley.

W celu oceny wykorzystania elektronicznych baz medycznych w latach 2010-2011 poddano analizie liczbę logowań z pełnych raportów bazy Medline, ProQuest, Springer oraz Wiley w poszczególnych miesiącach roku 2010 i 2011.

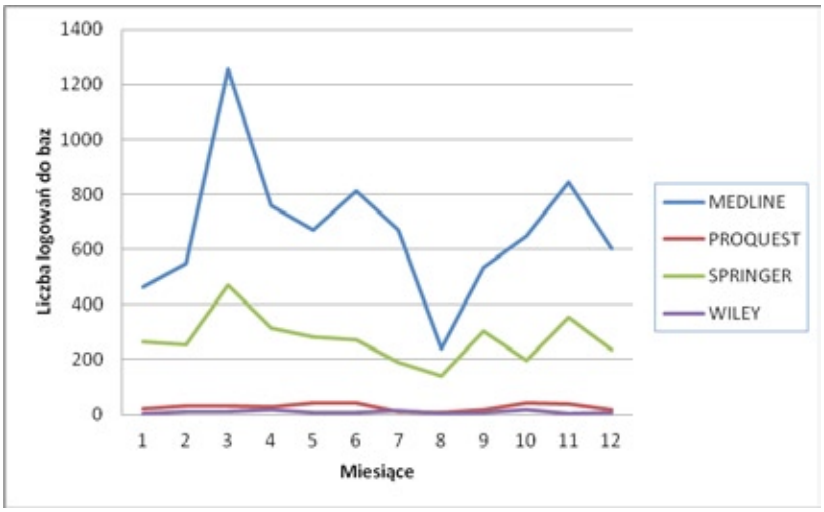
Rys. 3. Wykorzystanie elektronicznych baz medycznych (w roku 2010 i 2011)
Źródło: Badania własne

W roku 2010 rosnąca liczba logowań do wyżej wymienionych elektronicznych baz medycznych miała miejsce od stycznia do marca, następnie od maja do czerwca oraz od sierpnia do listopada. Po osiągnięciu wartości maksymalnych w marcu (769), czerwcu (715) i listopadzie (692) można zauważyć gwałtownie malejące zainteresowanie czytelników elektronicznymi bazami medycznymi. Największy spadek zainteresowania obserwujemy w okresach marzec - kwiecień, czerwiec - sierpień oraz w grudniu. Między okresami wzmożonego zainteresowania, jak i widocznego jego spadku, były czas o zbliżonej liczbie logowań: są to miesiące kwiecień (476) i maj (489) oraz październik (663) i listopad (692). Rozważając powyższe zależności można stwierdzić, że liczba logowań do elektronicznych baz medycznych w roku 2010 miała widoczny związek z etapami roku akademickiego. I tak, rosnąca liczba logowań przypadała na okres sesji zimowej, sesji zimowej poprawkowej oraz początek semestru letniego. Następny skok aktywności e-czytelników to sesja letnia oraz początek semestru zimowego. Podobnie, spadek liczby logowań do elektronicznych baz medycznych obserwujemy podczas zimowej przerwy świątecznej, przypadającej na przełom grudnia i stycznia, a osiągnięcie najniższej wartości e-czytelnictwa odnotowano w czasie wakacji letnich w sierpniu.

W roku 2011 rosnąca liczba logowań do elektronicznych baz medycznych przypadała na okres od lutego do marca, gdzie osiągnęła wartość maksymalną

dla całego analizowanego okresu (1 000), następnie od sierpnia do września oraz od października do listopada. Malejące zainteresowanie elektronicznymi bazami medycznymi w 2011 roku wyrażające się spadkiem liczby logowań zaobserwowano czterokrotnie: w okresie styczeń - luty, kwiecień - sierpień, październik oraz grudzień. Okres kwiecień – sierpień charakteryzuje się największym spadkiem liczby logowań do elektronicznych baz medycznych. Jednocześnie jest to najdłuższy okres o wartościach malejących w czasie. Z analizy liczby logowań do elektronicznych baz medycznych w 2011 roku wynika zauważalny ich wzrost i wskazuje na zbieżność z takimi okresami roku akademickiego jak: sesja zimowa, sesja zimowa poprawkowa i początek semestru letniego, następnie przygotowanie do jesiennej sesji poprawkowej i początek semestru zimowego. Spadek liczby logowań obserwujemy pod koniec semestru zimowego, w czasie semestru letniego malejąco aż do minimalnej wartości dla analizowanego okresu (sierpień) i przed zimową przerwą świąteczną. Zastanawia widoczny spadek liczby logowań na początku nowego semestru.

Można zauważyć w analizowanych latach 2010-2011 pewne prawidłowości w wykorzystaniu elektronicznych baz medycznych w różnych okresach roku. Szczyt zainteresowania bazami w obu przypadkach przypadł na miesiąc marzec, drugi istotny wzrost zainteresowania widać w listopadzie. Można przypuszczać, że początek semestru letniego, podczas którego finalizowane są prace dyplomowe generuje takie wzmożone korzystanie z baz, a wzwyżka na początku semestru zimowego wskazuje na bieżące przygotowywanie się do zajęć dydaktycznych.

Rys. 4. Wykorzystanie elektronicznych baz medycznych w latach 2010-2011
Źródło: Badania własne

Analizie poddano również liczbę logowań w latach 2010-2011 do następujących elektronicznych baz medycznych: Medline, Proquest, Springer i Wiley. Baza Medline cieszyła się największym zainteresowaniem odwiedzających. W styczniu obserwujemy delikatny wzrost liczby logowań, która w lutym gwałtownie rośnie osiągając maksimum roczne w marcu (1 253). Można przypuszczać, że wiąże się to z początkiem semestru letniego. Następnie – do maja – następuje spadek liczby logowań. Wraz z końcem semestru i zbliżającą się sesją egzaminacyjną zainteresowanie bazą rośnie, aby ponownie zmaleć, aż do osiągnięcia rocznego minimum w sierpniu (239). Kolejny, sukcesywny wzrost liczby logowań do bazy Medline trwa do listopada, po czym następuje spadek w okolicy Świąt Bożego Narodzenia.

Znacznie mniejszym zainteresowaniem odwiedzających cieszyła się baza Springer – generalnie o około 2/3 w porównaniu do bazy Medline. Częstość logowań zarówno do bazy Medline, jak i Springer wykazuje pewną prawidłowość. Ogólna tendencja jest podobna: największa liczba logowań przypadała na miesiące marzec (471) i listopad (354).

Elektroniczna baza Proquest cieszyła się znikomym zainteresowaniem odwiedzających. W tym przypadku obserwujemy w okresie dwóch lat największą liczbę logowań w maju (44) i czerwcu (44), a następnie w październiku (42) i listopadzie (38). Trzeba jednak podkreślić, że liczba logowań jest niewielka.

Baza Wiley nie spotkała się z uznaniem odwiedzających. Kilkanaście logowań można zaobserwować w kwietniu (17) i październiku (19). Generalnie można stwierdzić, że z bazy Wiley korzystano w niewielkim zakresie.

Należy zwrócić uwagę, że studenci z Wydziału Nauk Medycznych, zwłaszcza kierunku pielęgniarstwa, chętnie korzystają z bezpośrednich szkoleń z zakresu poruszania się po źródłach informacji medycznej, prowadzonych przez pracowników Biblioteki.

Fakt, że jest to młody i prężnie rozwijający się wydział UWM, wpływa z pewnością na mobilizację studentów i pracowników, którzy zaliczają się do aktywnych użytkowników naszej Biblioteki.

Podsumowanie

Analiza zebranych danych potwierdziła wzmożoną aktywność czytelników i uintensywnienie wypożyczeń książek w Kolekcji Dydaktycznej i w Wypożyczalni Głównej oraz osiągnięcie maksymalnych wartości wraz z rozpoczęciem roku akademickiego (październik), na początku semestru letniego (luty/marzec) i w czasie letniej sesji egzaminacyjnej (czerwiec). Tak znaczący wzrost aktywności czytelników w tym czasie skłania do większej mobilizacji pracowników Biblioteki w okresie większego obciążenia we wspomnianych oddziałach. Cieszy fakt, że kolekcje dziedzinowe swoim bogatym zasobem nowości wydawniczych przyciągają coraz większą grupę, nierzadko stałych, czytelników.

Zwiększająca się z roku na rok liczba studentów Wydziału Nauk Medycznych, głównych użytkowników źródeł informacji medycznej, a w szczególności kierunku lekarskiego English Division, stanowi duże wyzwanie dla Biblioteki, by sprostać zapotrzebowaniu na polecane, zgodne z aktualnym stanem wiedzy, polskie i anglojęzyczne wydawnictwa medyczne.

W oparciu o analizę rewersów udostępnianych czasopism drukowanych i raportów wykorzystania elektronicznych baz medycznych można stwierdzić, że największe zainteresowanie nimi zarejestrowano w marcu, kiedy najczęściej finalizowane są prace dyplomowe i w listopadzie, wskazując między innymi na przygotowywanie do zajęć dydaktycznych.

W świetle uzyskanych informacji faktem są znaczące różnice w stopniu wykorzystania elektronicznych baz medycznych. Najchętniej i najczęściej odwiedzano bazę Medline i ProQuest, natomiast nie cieszyła się zainteresowaniem baza Springer i Wiley. Dlatego uzasadnionymi wydają się działania, zmierzające do stałego monitoringu aktywności studentów i pracowników UWM w korzystaniu z elektronicznych zasobów Biblioteki, by dokonywać właściwych wyborów przy zakupie dostępów.

Ambicją pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej, wspierających działania edukacyjne, naukowe i dydaktyczne, jest stały monitoring i analiza potrzeb, a w związku z tym starania o stałe inwestycje w zasoby tradycyjne i elektroniczne z zakresu medycyny. Opisane wykorzystanie źródeł z tego zakresu wskazuje na obustronne zaangażowanie, zarówno bibliotekarzy jak i użytkowników, szczególnie Wydziału Nauk Medycznych w rozwój tej dziedziny nauki w naszym regionie.

Dr inż. Scholastyka Baran Mgr Katarzyna Bikowska
Olsztyn - UWM

TRANSFORMACJA ZBIORÓW BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ UWM W OLSZTYNIE Z ZAKRESU NAUK MEDYCZNYCH

Abstract

The authors of the article tried to exemplify the issue of creating collections of medical sciences and related to them. That was made in relation to coming into being The Department of Medical Sciences on Warmia and Mazury University in Olsztyn in 2007. Essential meaning for building the didactics and scientific workshop on this Department was acquiring the resources of the Main Medical Library in Olsztyn and organising the access to electronic sources from this area. Authors exemplified also the history and character of these collections and described briefly new solutions and improvements for users introduced in the new building of a University Library.

Streszczenie

Autorki artykułu starały się przybliżyć proces tworzenia zbiorów z zakresu nauk medycznych i pokrewnych w związku z powstaniem w 2007 roku Wydziału Nauk Medycznych na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. Istotne znaczenie dla tworzenia warsztatu dydaktyczno – naukowego na tym wydziale miało pozyskanie zasobów Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Olsztynie oraz organizowanie dostępu do źródeł elektronicznych z tego zakresu. Autorki przybliżyły historię i charakter tych zbiorów oraz pokrótce opisały nowe rozwiązania i udogodnienia dla użytkowników wprowadzone w nowym budynku Biblioteki Uniwersyteckiej.

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Na fali przemian ustrojowych w Polsce oraz przemian w nauce, a także pod wpływem spotkań w ramach Olsztyńskiego Forum Naukowego zaczęła zacieśniać się współpraca Akademii Rolniczo-Technicznej oraz Wyższej Szkoły Pedagogicznej. We wrześniu 1992 r. doszło do posiedzenia senatów obu uczelni. Był to krok

w kierunku budowania uniwersytetu. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski powstał w wyniku realizacji rządowego projektu o utworzeniu uniwersytetu w Olsztynie, który to pozytywnie zaopiniowała dn. 25 marca 1999 r. Rada Główna Szkolnictwa Wyższego. Rząd Rzeczpospolitej Polskiej dn. 1 czerwca 1999 r. przyjął projekt ustawy o utworzeniu Uniwersytetu w Olsztynie, który rozpoczął swoją działalność dn. 1 października 1999 r. Powstał on w wyniku scalenia trzech olsztyńskich szkół wyższych: Akademii Rolniczo-Technicznej, Wyższej Szkoły Pedagogicznej oraz Warmińskiego Instytutu Teologicznego. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski był wtedy czternastym w pełni autonomicznym uniwersytetem w Polsce, z dwunastoma wydziałami. Na starcie zatrudniał 2 778 osób, w tym 385 profesorów i doktorów habilitowanych. Na 33 kierunkach kształcił ponad 25 tys. studentów[1]. W 2011 roku w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim pracowało 3 400 osób, w tym około 2 tys. nauczycieli akademickich, z których 214 posiada tytuł profesora, a kolejnych 279 stopień naukowy doktora habilitowanego. Na 16 wydziałach kształciło się ponad 31 tys. studentów, 400 doktorantów i ponad 3 600 osób na studiach podyplomowych. W skład Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego wchodzą następujące wydziały: Bioinżynierii Zwierząt, Biologii, Geodezji i Gospodarki Przestrzennej, Humanistyczny, Kształtowania Środowiska i Rolnictwa, Matematyki i Informatyki, Medycyny Weterynaryjnej, Nauk Ekonomicznych, Nauk Medycznych, Nauk Społecznych, Nauk Technicznych, Nauk o Żywności, Ochrony Środowiska i Rybactwa, Prawa i Administracji, Sztuki, Teologii. Większość obiektów naukowo-dydaktycznych oraz domów studenckich usytuowana jest w Kortowie - dzielnicy Olsztyna stanowiącej samodzielne miasteczko akademickie. Kampus uniwersytecki zaliczany jest do najpiękniej zlokalizowanych ośrodków akademickich w Polsce.

Wydział Nauk Medycznych

Inicjatorem utworzenia studiów medycznych na UWM w Olsztynie był ówczesny rektor prof. dr hab. Ryszard Górecki. Na Wydziale Biologii dobrze rozwijał się kierunek pielęgniarstwo - istnieje od 2002 roku - i to on dał pretekst do utworzenia studiów lekarskich w Olsztynie. Ponadto statystyki jasno pokazywały, że w naszym regionie na 10 tys. mieszkańców przypadało 16 lekarzy, a średnia w kraju wynosiła wówczas 23 lekarzy. Misję utworzenia Wydziału Nauk Medycznych powierzono prof. dr hab. Wojciechowi Maksymowiczowi, który w latach 1997-1999 był Ministrem Zdrowia. Podczas posiedzenia Senatu dn. 31 marca 2006 r. prof. dr hab. Wojciech Maksymowicz przedstawił prezentację pt. *Koncepcja utworzenia Collegium Medicum Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.* W 2007 r. podjęto konkretne działania by takie studia uruchomić. Stosowne porozumienie podpisała uczelnia z Urzędem Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Początkowo

[1] Stanisław A c h r e m c z y k : Nauk przemożnych perła. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski 1999-2009. Olsztyn 2009 s. 43

chciano nowy kierunek ulokować na Wydziale Biologii, jak to uczyniono przed laty z pielęgniarstwem, rozważano także czy nie umiejscowić tego kierunku na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej. Padła również propozycja powołania nowego wydziału kształcącego lekarzy, pielęgniarki i ratowników medycznych. Ostatnia z propozycji została wcielona w życie. Prorektor Józef Górniewicz mówił: *Jesteśmy w szczególnej sytuacji, gdyż dotychczas w Polsce żadna uczelnia nie zaczynała od zera uruchamiania kształcenia medycznego*[2].

Dnia 17 lipca 2007 r. senat UWM podpisał uchwałę o utworzeniu Wydziału Nauk Medycznych. Rozpoczęto budowę od podstaw Collegium Anatomicum, a Szpital Garnizonowy przy ul Warszawskiej (dawny szpital wojskowy) w Olsztyni e przekształcono w Uniwersytecki Szpital Kliniczny. Po spełnieniu wszystkich formalności związanych z utworzeniem Wydziału Nauk Medycznych UWM w Olsztynie dn. 23 czerwca 2008 r. minister zdrowia, Ewa Kopacz, podpisała rozporządzenie o przyznaniu limitu miejsc na kierunku lekarskim. Wydział Nauk Medycznych miał kształcić 80 studentów na kierunku lekarskim, 120 na kierunku pielęgniarstwo. W październiku 2008 r. odbyła się pierwsza inauguracja roku akademickiego na tym wydziale. Dziekanem został prof. dr hab. nauk medycznych Wojciech Maksymowicz. Do oferty kształcenia tego wydziału uchwałą senatu UWM w Olsztynie z dnia 24 kwietnia 2009 r., dołączyły nowe kierunki, dietetyka, ratownictwo medyczne, studia pierwszego stopnia. Od października 2010 r. rozpoczęto kształcenie na kierunku lekarskim dla obcokrajowców (w języku angielskim).

Dnia 28 lutego 2011 r. Centralna Komisja do spraw Tytułów i Stopni Naukowych przyznała Wydziałowi Nauk Medycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora nauk medycznych. W roku akademickim 2011/2012 naukę podjęło (stan na dzień 1grudnia 2011 r.):

- na studiach stacjonarnych: 643 osoby:
  - kierunek lekarski: 236 osób;
  - kierunek pielęgniarstwo: 237 osób;
  - kierunek dietetyka: 103 osoby;
  - kierunek ratownictwo medyczne: 67 osób;
- na studiach niestacjonarnych: 264 osoby:
  - kierunek pielęgniarstwo: 233 osoby;
  - kierunek ratownictwo medyczne: 31 osoby.

Na terenie tworzonego kampusu medycznego w obrębie szpitala uniwersyteckiego w Olsztynie, ze środków Unii Europejskiej i Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego utworzono pracownię rezonansu magnetycznego, tomografii komputerowej i nowoczesną pracownię izolowania i hodowli komórek macierzystych. Pracownia rezonansu magnetycznego wzbogaciła się o rezonans magnetyczny o wartości 7,5

[2] Tamże, s. 133-134

mln zł, który pozwoli prowadzić działalność naukową przy wykorzystaniu komórek macierzystych, umożliwi też leczenie pacjentów. Jest to najnowocześniejszy aparat firmy Siemens (czwarty w Polsce). Powstała również komora do hodowli komórek macierzystych. Olsztyński Wydział Nauk Medycznych, dzięki tym inwestycjom, dostał propozycję współpracy z Uniwersytetem w Miami przy badaniach nad regeneracją mięśnia sercowego z wykorzystaniem komórek macierzystych[3]. Prof. Józef Górniewicz, rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego oraz Zenon Bugno, dyrektor firmy Skanska, podpisali 13 grudnia 2011 r. umowę na rewitalizację dawnego szpitala wojskowego przy ul. Warszawskiej.

Projekt rewitalizacji Szpitala Uniwersyteckiego w Olsztynie

Źródło: www.kompasinwestycji.pl

Nowy budynek szpitala powstanie w kompleksie już istniejących obiektów szpitalnych pochodzących z przełomu XIX i XX wieku. Budowa ma być zakończona w sierpniu 2013 r.[4]

[3] Przemysław P r a i s : Prezent dla studentów i pacjentów zbliża do Miami. *Gazeta.pl* [online]. [dostęp: 15 grudnia 2011] Dostępny w Word Wide Web: http://olsztyn.gazeta.pl/olsztyn/1,35189,8123027,Prezent_dla_studentow_i_pacjentow_zbliza_do_Miami.html

[4] Skanska zbuduje szpital uniwersytecki. *Wiadomości Uniwersyteckie* [online]. [dostęp: 14 grudnia 2011], Dostępny w Word Wide Web: <http://www.uwm.edu.pl/egu/news/7/czytaj/734/skanska-zbuduje-szpital-uniwersytecki.html>

Oddział Głównej Biblioteki Lekarskiej w Olsztynie

Istotny wpływ na wzbogacenie zbiorów z zakresu nauk medycznych miało przejęcie w 2009 r. przez Bibliotekę Uniwersytecką zbiorów Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Olsztynie. Założycielem i twórcą Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie był Stanisław Konopka. Formalnie została powołana do życia dn. 8 czerwca 1945 r., zaś podstawę prawną uzyskała dopiero dn. 5 listopada 1949 r. zarządzeniem Ministra Zdrowia. Tymczasowy statut z dn. 12 sierpnia 1953 r. powierzył Głównej Bibliotece Lekarskiej (GBL) zadania biblioteki centralnej dla całej sieci bibliotek medycznych w kraju. Do podstawowych zadań GBL należało m.in. gromadzenie całokształtu polskiego piśmiennictwa medycznego i obcego w wyborze oraz organizacja informacji o nim dla potrzeb nauki i praktyki medycznej w kraju, kształcenia i doskonalenia pracowników służby zdrowia oraz prezentacji wkładu środowiska lekarskiego do ogólnokrajowego dorobku kulturowego[5].

Zgodnie z nowym statutem nadanym Bibliotece 23 X 1987 roku GBL pełnił funkcję Centralnej Biblioteki Medycyny koordynującej działalność krajowej sieci biblioteczno-informacyjnej, do której wchodzą biblioteki akademii medycznych, profilowych instytutów naukowo-badawczych oraz fachowych bibliotek medycznych[6]. Zasięg GBL poszerzały jej oddziały terenowe zlokalizowane w 16 miastach Polski.

Oddział Biblioteki Lekarskiej w Olsztynie powstał 16 października 1955 r., dzięki usilnym staraniom Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Lekarskiego oraz ówczesnego dyrektora Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie prof. Stanisława Konopki[7]. Oddziały GBL tworzono w miastach, w których nie istniały akademie medyczne. Olsztyński Oddział GBL miał służyć swoimi zbiorami i działalnością informacyjną w zakresie medycyny pracownikom służby zdrowia z terenu województwa olsztyńskiego, głównie w celu podwyższania kwalifikacji zawodowych oraz prowadzenia pracy naukowej. Zadań tych nie mogły spełnić niewielkie zazwyczaj biblioteki szpitalne nastawione jedynie na obsługę personelu szpitala.

Biblioteki szpitalne były placówkami, które poprzez odpowiednio dobrane księgozbiory, głównie z zakresu literatury pięknej, miały pomóc pacjentom w czasie choroby. Jednak część książek stanowiła literatura fachowa dla kadry medycznej. Księgozbiory o charakterze beletrystycznym podlegały opiece merytorycznej Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie, natomiast zbiory medyczne pozostawały pod nadzorem Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Olsztynie. Biblioteki szpitalne istniały we wszystkich szpitalach olsztyńskich, ale odczuwały zazwyczaj kłopoty lokalowe, finansowe i organizacyjne. Ich zbiory liczyły średnio 3 tys. pozycji.

---

[5] Janusz K a p u ś c i k : Główna Biblioteka Lekarska – wczoraj i dziś. *Prz. Bibl.* 1996 R. 64 z. 1 s. 27-32

[6] Tamże, s. 28

[7] Danuta K o n i e c z n a : Dzieje olsztyńskich bibliotek. Olsztyn 2008 s. 54-56

Przykładową biblioteką, którą przeszła już do historii była biblioteka Szpitala Kolejowego. Początkowo była prowadzona przez laboranta Dymitra Protasewicza przy znaczącej pomocy dra Stanisława Flisa, historyka medycyny, regionalisty i z zamiłowania bibliofila. Stanisław Flis poza pracą zawodową w szpitalu, rozwijał także swoją pasję, jaką stała się historia medycyny. Wiele uwagi w swoich badaniach poświęcił osobie Mikołaja Kopernika, przypominając mniej znaną działalność uczonego jako lekarza. Odnalazł w okolicach Braniewa inkunabuł medyczny z biblioteki Kopernika i przekazał go olsztyńskiemu Muzeum Warmii i Mazur[8].

Stanisław Flis

Źródło: J. Chłosta, *Znani i nieznani olsztyniacy XIX i XX wieku*, Olsztyn 1996 s. 45

Inkunabuł z biblioteki Mikołaja Kopernika zawierający dwa dzieła medyczne Pavia (1485) i Bologna (1487)

Olsztyn 1945-2005, Kultura i nauka: praca zbiorowa/pod red. S. Achremczyka i W. Ogrodzińskiego, Olsztyn 2006 s. 253

Biblioteki szpitalne, jak wcześniej wspomniano, poza literaturą piękną posiadały również pewien zasób książek z zakresu fachowej literatury medycznej. Jednak nie były to zbiory w pełni satysfakcjonujące środowisko medyczne Olsztyna, dlatego też głównym źródłem informacji z zakresu nauk medycznych stały się zasoby Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej.

[8] Andrzej S k r o b a c k i : Album lekarzy-pionierów okręgu mazurskiego 1945-1946. Olsztyn 1980 s. 54-59

Zbiory olsztyńskiego Oddziału GBL obejmowały swym zakresem nauki medyczne i dyscypliny pokrewne. W chwili utworzenia (1955 r.) zbiory liczyły 1 341 woluminów. Szczególnie cenne były bibliografie medyczne i inne wydawnictwa informacyjne o tematyce medycznej wydawane w Polsce i za granicą. Zbiory uporządkowano w katalogu alfabetycznym i przedmiotowym, opartym początkowo na *Słowniku haseł z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych* Stanisława Konopki, a od 1972 r. na opracowanym przez GBL nowym *Słowniku haseł z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych* i jego kolejnych edycjach. W latach 1959-1967 (z krótką przerwą) biblioteka wydawała *Biuletyn Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Olsztynie*, którego celem było m.in. informowanie o nowościach wydawniczych polskich i obcych. Był on przesyłany do wszystkich placówek lecznictwa zamkniętego na terenie województwa olsztyńskiego oraz do wszystkich czytelników indywidualnych-zamiejscowych[9].

W okresie swojej działalności na terenie Olsztyna biblioteka ta kilkakrotnie zmieniała swoją lokalizację. W 1972 r. Odział GBL został przeniesiony do budynku sąsiadującego za Szpitalem Wojewódzkim w Olsztynie. Problemy lokalowe, które nasiliły się w latach 2003-2004 spowodowały podjęcie wstępnej decyzji przez Ministerstwo Zdrowia o przeniesieniu jej zbiorów do Ciechanowa. Wówczas to po raz pierwszy władze UWM w Olsztynie podjęły próbę przejęcia zbiorów olsztyńskiego Oddziału GBL. Dnia 23 marca 2004 r. w tej sprawie do Ministerstwa Zdrowia udała się delegacja w składzie: prof. dr hab. Stanisław Achremczyk (prorektor UWM), dr nauk medycznych Leszek Dudziński (ówczesny przewodniczący Warmińsko-Mazurskiej Okręgowej Rady Lekarskiej) oraz dr Danuta Konieczna (dyrektor Biblioteki UWM). Dzięki interwencji i pomocy ze strony władz Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, którego pracownicy i studenci również korzystali z Oddziału GBL, uczelnia wydzierżawiła pomieszczenia przy ul. Pstrowskiego 23, do którego przeniesiono bibliotekę lekarską. Uczelnia opłacała pomieszczenie, natomiast osoby pracujące w tym oddziale nadal zatrudnione były przez Główną Bibliotekę Lekarską. Uniwersytet nie ingerował w gromadzone zbiory, które po wygaśnięciu dzierżawy pomieszczeń przeniesiono do budynku UWM przy ul. Żołnierskiej 14c.

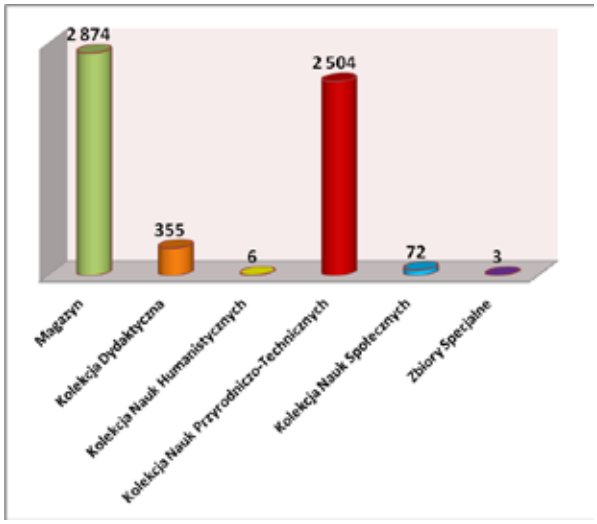
Po powstaniu Wydziału Nauk Medycznych pomieszczenia zajmowane przez Bibliotekę przy ul. Żołnierskiej 14c zostały przekazane do jego dyspozycji. W związku z tym Rektor Uniwersytetu zwrócił się 31 marca 2009 r. z oficjalną prośbą do Dyrektora Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wyższego w Ministerstwie Zdrowia o przeniesienie filii Głównej Biblioteki Lekarskiej. Jednocześnie Uniwersytet zabiegał o przejęcie tych zbiorów na zasadzie daru, na co nie wyrażał początkowo zgody dyrektor GBL. Pismem z dn. 18 czerwca 2009 r. Ministerstwo Zdrowia zatwierdziło

[9] Ewa P o l u k a s : Biblioteka Lekarska w Olsztynie (Oddział Głównej Biblioteki Lekarskiej). Rozwój, stan obecny i perspektywy rozwoju, [praca magisterska]. Olsztyn 1978 s. 23-24

decyzję o likwidacji Oddziału GBL w Olsztynie, a księgozbiór Biblioteki Lekarskiej planowano przenieść do Legnicy. Biblioteka Uniwersytecka UWM cały czas była zainteresowana wcieleniem tego księgozbioru do własnych zasobów. Starania te przyniosły pozytywny efekt. W piśmie z dn. 19 grudnia 2009 r. skierowanym do Dyrektorki Biblioteki UWM w Olsztynie wskazano dzień oficjalnego przekazania zbiorów na 1-3 grudnia 2009 r. Zbiory zostały przeniesione do nowowybudowanego budynku Biblioteki.

Zbiory biblioteki lekarskiej w Bibliotece Uniwersyteckiej UWM

Niewątpliwie duże znaczenie na kształt księgozbioru z zakresu nauk medycznych i pokrewnych miało przejęcie zbiorów olsztyńskiego Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej (dn. 3.12.2009 r.). Posiadała ona zasoby biblioteczne gromadzone od lat 50. (a nawet wcześniejszych). Stanowiło to doskonałe uzupełnienie istniejących już zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej z tego zakresu, ale przede wszystkim z historii medycyny. Biblioteka Uniwersytecka weszła w posiadanie 17 860 jednostek zbiorów bibliotecznych. Cześć otrzymanego księgozbioru została oceniona jako nieaktualna i przeznaczona na selekcję. Pozostałą część zaproponowano do bezpłatnego przekazania innym bibliotekom w kraju. W efekcie tych działań przesłano zainteresowanym instytucjom 178 vol. (stan na 1.01.2011 r.). Do zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej włączono: 5 852 vol. wydawnictw zwartych (lokalizacja tych zbiorów: Patrz Rys.1), w tym 809 vol. zagranicznej literatury fachowej, 3 936 vol. wydawnictw ciągłych, oraz 6 022 vol. mikrofisz. Ponadto przekazano również katalogi biblioteczne.

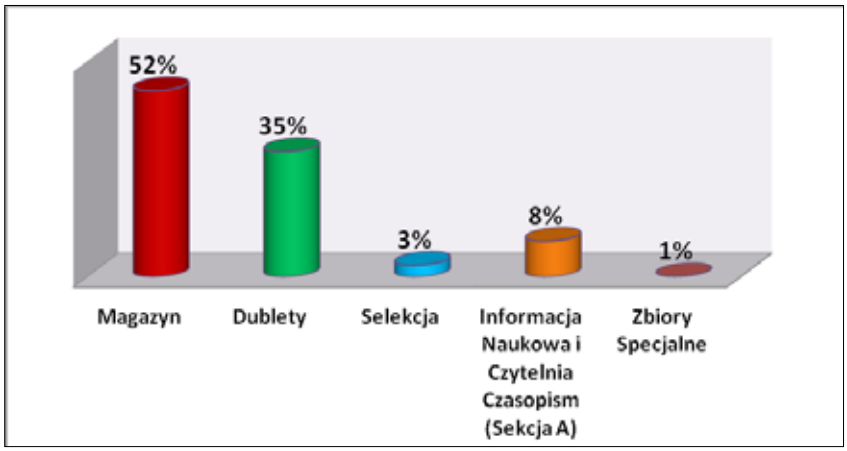
Rys. 1. Lokalizacja wydawnictw zwartych pochodzących ze zbiorów GBL w Bibliotece Uniwersyteckiej

Źródło: Badanie własne

Zdecydowana większość obcojęzycznej literatury z zakresu nauk medycznych i pokrewnych (683 egz.) trafiła do udostępniania prezencyjnego w Kolekcji Nauk Przyrodniczo-Technicznych. Najwięcej egzemplarzy z tego zakresu zasiliły takie działy wiedzy medycznej jak: chirurgia (106 egz.), neonatologia i pediatria (62 egz.), choroby układu krążenia i kardiologia (50 egz.), onkologia (40 egz.), ginekologia i położnictwo (33 egz.).

Wydawnictwa ciągłe w większości trafiły do Magazynu Czasopism (2 042 vol.), gdzie również znalazły swoją lokalizację dublety czasopism medycznych (1 375 vol.). Ponadto 128 vol. przekazano do Oddziału Skontrum i Selekcji, a 3 vol. wzbogaciły Zbiory Specjalne.

Lokalizację przekazanych czasopism ze zbiorów olsztyńskiego Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej przedstawiono na Rys. 2.

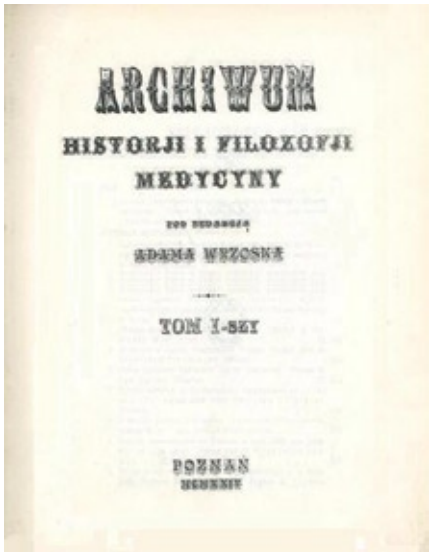

Rys. 2. Lokalizacja czasopism pochodzących ze zbiorów GBL w Bibliotece Uniwersyteckiej
Źródło: Badania własne

Z wydawnictw informacyjnych Biblioteka Uniwersytecka wzbogaciła się o bibliografie specjalistyczne, tj.: *Bibliografia Publikacji Pracowników Akademii Medycznej w Lublinie* (za rok 2004), *Bibliografia Prac Akademii Medycznej w Poznaniu* (za lata 1976-1987), *Bibliografia Publikacji Pracowników Akademii Medycznej w Białymstoku* (za lata 1988-1991), *Przegląd Piśmiennictwa Lekarskiego Polskiego* (za lata 1963-1970). Ponadto Biblioteka pozyskała: *Kronikę Akademii Medycznej w Lublinie* (za lata 1965-2001), *Roczniki Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie* (supl. za lata 1983-1996), *Roczniki Akademii Medycznej w Białymstoku* (supl. za lata1956-1991). Dodatkowo z tego zakresu pozyskano polskie i obcojęzyczne słowniki terminologii lekarskiej tj. *Słownik terminologii stomatologicznej*, *Słownik terminologiczny nowotworów i zmian nowotworopodobnych jajnika* oraz *Słownik lekarzy polskich XIX wieku* (T.1-5).

Oprócz wymienionych wyżej wydawnictw informacyjnych zbiory biblioteczne wzbogaciły się również o nowe tytuły czasopism, które Biblioteka Uniwersytecka kontynuuje w swej prenumeracie. Zaliczają się do nich m.in.: *Ortopedia. Traumatologia. Rehabilitacja, Diabetologia po Dyplomie, Pielęgniarstwo Chirurgiczne, Ból, Lekarz Wojskowy, Postępy w Chirurgii Głowy i Szyi, Diabetologia po Dyplomie, Ginekologia Praktyczna*. Dodatkowo zbiory Biblioteki uzupełniono o 25 tytułów czasopism zagranicznych.

Do Zbiorów Specjalnych przekazano 6 022 vol. mikrofisz, na których znajduje się 86 utrwalonych tytułów czasopism zagranicznych, spośród nich najliczniej reprezentowane są: *American Journal of Roentgenology* (130 vol.- 171 vol.) , Annals of Surgery (185 vol.- 228 vol.), *Cancer* (56 vol.- 76 vol.), *The Journal of Immunology* (138 vol.- 155 vol.), *Journal of Neurosurgery* (46 vol.- 89 vol.), *The New England Journal of Medicine* (296 vol. – 321 vol.). Dodatkowo w Zbiorach Specjalnych umieszczono, sporządzaną przez pracowników olsztyńskiego Oddziału GBL: *Bibliografię Służby Zdrowia Warmii i Mazur (za lata 1975-1978)*. Jest to zbiór adresów bibliograficznych wydawnictw zwartych i ciągłych. Bibliografię tę uzupełniano wycinkami z lokalnej prasy, które zawierały różnorodne informacje dotyczące środowiska medycznego regionu Warmii i Mazur. Jest to cenny wkład w zachowanie pamięci dorobku tego środowiska. Najstarszym nabytkiem pochodzących ze zbiorów Biblioteki Lekarskiej w Olsztynie jest pierwszy numer *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny*, pochodzący z 1924 r.

ARCHIWUM

HISTORJI I FILOZOFJI

MEDYCYNY

TOM I-SZY

POZNAŃ

Rys. 3. Skan strony tytułowej *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny 1924, T1*
Źródło: Zbiory BU UWM w Olsztynie

Oddział Zbiorów Specjalnych wyposażony jest w specjalną aparaturę, która umożliwia odczyt mikrofisz, w związku z tym osoby zainteresowane publikacjami znajdującymi się na tych mikrofiszach mogą z nich korzystać na miejscu.

Przejęcie przez Bibliotekę Uniwersytecką zbiorów olsztyńskiego Oddziału GBL istotnie poszerzyło jej ofertę z zakresu nauk medycznych i pokrewnych. Biblioteka wzbogaciła się nie tylko o nowe tytuły wydawnictw zwartych, ale również ciągłych, dzięki czemu środowisko medyczne z naszego regionu uzyskało szerszy dostęp do polskiej i zagranicznej literatury medycznej. Z tych zbiorów oprócz pracowników i studentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego na miejscu mogą korzystać wszystkie zainteresowane osoby. Mimo tak znaczącego daru Biblioteka Uniwersytecka, aby zapewnić pracownikom i studentom nauk medycznych odpowiednie zaplecze naukowo-badawcze i dydaktyczne, poszerza swoją ofertę o zakup nowości.

Zbiory z zakresu nauk medycznych i pokrewnych w Bibliotece UWM – stan obecny

Po powołaniu w 2007 r. Wydziału Nauk Medycznych Biblioteka Uniwersytecka zaczęła intensywnie gromadzić wydawnictwa z zakresu medycyny. W tym miejscu należy dodać, że pewien zasób zbiorów medycznych Biblioteka posiadała przed utworzeniem tego wydziału. Wcześniej na Wydziale Biologii istniał kierunek pielęgniarstwo, a od 1966 r. istnieje w naszej Uczelni kierunek weterynaria (obecnie medycyna weterynaryjna). Studenci medycyny weterynaryjnej, oprócz pozycji dotyczących stricte zagadnień zawodowych, korzystali również z księgozbioru medycznego[10]. Poza zakupem nowych pozycji znaczna część księgozbioru pochodzi z darów od osób prywatnych (praktykujących lekarzy) i instytucji państwowych. Tak na przykład Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego, która w ramach egzemplarza obowiązkowego dostaje czasopisma z zakresu medycyny, przekazuje te egzemplarze naszej Bibliotece.

Aktualnie Biblioteka Uniwersytecka (stan na grudzień 2011 r.) posiada 88 192 vol. wydawnictw drukowanych z nauk medycznych i pokrewnych, oraz 68 prenumerowanych tytułów czasopism polskich i 6 tytułów zagranicznych. Mając na uwadze potrzeby naszych użytkowników w nowej Bibliotece wprowadzono m.in. wolny dostęp do zbiorów. Zlokalizowany jest on w trzech Kolekcjach Dziedzinowych (liczba księgozbioru wynosiła 83 328 vol.; stan na grudzień 2011 r.), w których zbiory udostępniane są na miejscu lub na ksero. W skład Oddziału Kolekcji Dziedzinowych wchodzą trzy kolekcje: Kolekcja Nauk Humanistycznych, w której gromadzona jest specjalistyczna literatura naukowa z zakresu: sztuki, muzyki, filmu i teatru, sportu, językoznawstwa, historii literatury, archeologii, historii, wojskowości; Kolekcja

[10] Scholastyka B a r a n : Warsztat dydaktyczny i badawczy z zakresu nauk medycznych pracowników i studentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. *Forum Bib. Med.* 2010 R. 3 nr 1 s. 600-603

Nauk Społecznych obejmująca wydawnictwa z zakresu m.in.: naukoznawstwa, kulturoznawstwa, dziennikarstwa, filozofii, psychologii, teologii, socjologii, ekonomii, prawa i administracji, pedagogiki; oraz Kolekcja Nauk Przyrodniczo-Technicznych zawierająca wydawnictwa z zakresu min.: matematyki, ekologii, astronomii, chemii, fizyki, geodezji, geologii, klimatologii, hydrologii, biologii, medycyny, medycyny weterynaryjnej, nauk technicznych, budownictwa, transportu, nauk rolniczych, technologii żywienia i żywności, organizacji i zarządzania, informatyki, planowania przestrzennego, geografii. Pracownicy i studenci z Wydziału Nauk Medycznych korzystają głównie z Kolekcji Nauk Przyrodniczo-Technicznych, gdzie w wolnym dostępie znajduje się najnowsza literatura naukowa z zakresu nauk medycznych i pokrewnych (stan na grudzień 2011 r. wynosił 13 800 egz.).

Kolekcja Nauk Przyrodniczo-Technicznych BU UWM w Olsztynie

Kolejną agendą, która udostępnia zbiory w wolnym dostępie jest Kolekcja Dydaktyczna. Znajdują się tam podręczniki i skrypty ze wszystkich dziedzin nauki oferowanych w naszym Uniwersytecie, oprócz tego polska i obca literatura piękna. Ogólnie Kolekcja Dydaktyczna dysponuje 138 132 egz. (stan na grudzień 2011 r.), w tym z zakresu medycyny i nauk pokrewnych zgromadzono tam 35 793 egz. W kolekcji tej studenci mogą samodzielnie wypożyczać książki, ponieważ znajdują się w niej 3 self-checki, które tę czynność umożliwiają. Jest to niewątpliwie dużym udogodnieniem, zwłaszcza w okresach natężonego ruchu czytelniczego.

Tradycyjna (pośrednia) forma wypożyczania książek została zachowana w Wypożyczalni Głównej, która udostępnia książki zamówione wcześniej z Magazynu. Z zakresu nauk medycznych i pokrewnych znajduje się tam 33 620 egz. (stan na grudzień 2011 r.). Są one udostępniane na jeden miesiąc, z możliwością samodzielnego przedłużenia na kolejny.

Poza książkami w wolnym dostępie znajdują się również czasopisma, z których można skorzystać w agendzie Informacji Naukowej i Czytelni Czasopism. Na miejscu udostępniane są czasopisma z ostatnich pięciu lat, pozostałe roczniki można zamówić drogą online z Magazynu. Obecnie studenci i pracownicy z Wydziału Nauk Medycznych mają do swojej dyspozycji 546 tytułów czasopism archiwizowanych i bieżących. W 2012 r. w prenumeracie znajduje się 68 tytułów.

Informacja Naukowa i Czytelnia Czasopism

Biblioteka posiada katalog komputerowy Aleph, w którym prowadzona jest baza książek i czasopism znajdujących się w zasobach Biblioteki. Aktualnie w bazach tych znajduje się ok. 70% zbiorów bibliotecznych. W celu poprawienia komunikacji Biblioteki z czytelnikiem dzięki systemowi Aleph wprowadzono: mailowe powiadamianie o zrealizowanym zamówieniu oraz przypomnienie o zbliżającym się terminie zwrotu. Wszystkie te informacje generowane są bezpośrednio z systemu.

MEDYCYNA
MEDYCYNA

E- zbiory z zakresu medycyny i nauk pokrewnych

Uzupełnieniem wydawnictw zwartych i ciągłych w formie drukowanej jest zorganizowanie przez Bibliotekę dostępu do wydawnictw elektronicznych. W dobie powszechnej komputeryzacji licencjonowane źródła elektroniczne nabierają coraz większego znaczenia. Ich największymi atutami są przede wszystkim: dostępność przez 24 godziny na dobę, przez 7 dni w tygodniu, oraz wysoka jakość naukowych treści. Licencjonowane zasoby elektroniczne są wiarygodne, kompletne i aktualne. Zaopatrzone są w odpowiedni aparat informacyjny ułatwiający przeszukiwanie (indeksowanie).

W odpowiedzi na tę potrzebę zmianie uległa strona domowa Biblioteki (październik 2010 r). Na stronie startowej Biblioteki Uniwersyteckiej umieszczono odnośniki do e-zbiorów: książek, czasopism i baz danych. W zasobach e-książek Biblioteki Uniwersyteckiej znajdują się zarówno polskie, jak i zagraniczne pozycje. Od początku istnienia serwisu Ibuk.pl, nasza Biblioteka zaczęła z nim współpracować, z roku na rok powiększając swoją ofertę z zakresu medycyny i nauk pokrewnych. W 2009 r. Biblioteka posiadała dostęp do 72 tytułów, a w 2011 r. do 104 tytułów z zakresu nauk medycznych. Korzystanie z naukowych pozycji wydawców z zagranicy możliwe jest dzięki bazie Knovel. Biblioteka Uniwersytecka wykupiła dostęp do 2 kolekcji z zakresu

Widok na antresolę

Widok na ogród zimowy

nauk medycznych i pokrewnych takich jak: Chemistry & Chemical Engineering i Food Science. W styczniu 2012 r. została zakupiona licencja do kolekcji Academic Complete na platformie Ebrary. Obejmuje ona możliwość użytkowania ponad 70 tys. książek elektronicznych i innych dokumentów, w tym m.in. dostęp do kolekcji: Nauka o Życiu, Medycyna, Pielęgniarstwo & Paramedycyna, Nauki Fizyczne, Psychologia & Opieka Społeczna. Dostęp do polskich i zagranicznych czasopism elektronicznych jest możliwy dzięki udziałowi Biblioteki w różnorodnych konsorcjach[11].

Aby zapewnić właściwe warunki do nauki, oprócz dbałości o zbiory z zakresu nauk medycznych, Biblioteka Uniwersytecka oferuje swoim użytkownikom nowoczesne i komfortowe wnętrza nowego gmachu. Budynek został oddany do użytku w 2007 r. i zbudowany jest zgodnie ze współczesnymi trendami budownictwa bibliotecznego. Oprócz powierzchni przeznaczonej na zbiory biblioteczne istnieje w niej przestrzeń (antresola i ogród zimowy) stworzona głównie dla osób, które przychodzą do Biblioteki ze względu na potrzebę kontaktów towarzyskich, relaksu, uczestniczenia w imprezach kulturalnych. Przestrzeń ta, określana jako tzw. społeczna, pełni w bibliotece coraz

[11] Szerzej na ten temat: Scholastyka B a r a n : dz. cyt., s. 602

częściej funkcję „trzeciego miejsca", w którym prowadzone jest szeroko pojęte życie towarzyskie. Po czteroletnim okresie istnienia nowej siedziby Biblioteki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego zaobserwowaliśmy, że antresola i ogród zimowy cieszą się coraz większym zainteresowaniem naszych użytkowników. Oprócz tego w przestrzeni przeznaczonej do kontaktów towarzyskich zostały zaplanowane również księgarnia i kawiarnia.

Ze względu na zróżnicowane potrzeby użytkowników Biblioteki, w nowym budynku zaoferowano miejsca do pracy indywidualnej i grupowej (8 kabin pracy indywidualnej i 4 pokoje pracy grupowej). W ofercie Biblioteki znajduje się również aula konferencyjna na 350 miejsc, która jest chętnie wykorzystywana na różne imprezy i zajęcia ogólnouczelniane.

Biblioteka Uniwersytecka w Olsztynie systematycznie organizuje swoim użytkownikom jak najlepszy dostęp do polskiej i światowej literatury naukowej. W związku z tym, że jest największą biblioteką akademicką w regionie Warmii i Mazur stara się zapewnić dostęp do warsztatu naukowo-badawczego i dydaktycznego przyszłym i teraźniejszym specjalistom służby zdrowia i innych dziedzin. Wydział Nauk Medycznych „jest najmłodszym wydziałem" Uniwersytetu, dlatego Biblioteka koncentruje się obecnie głównie na gromadzeniu jak najlepszej i największej liczby zbiorów z tego zakresu.

Mgr Małgorzata Furgał
Poznań - PP

CO NOWEGO W BIBLIOTECE POLITECHNIKI POZNAŃSKIEJ?

Abstract

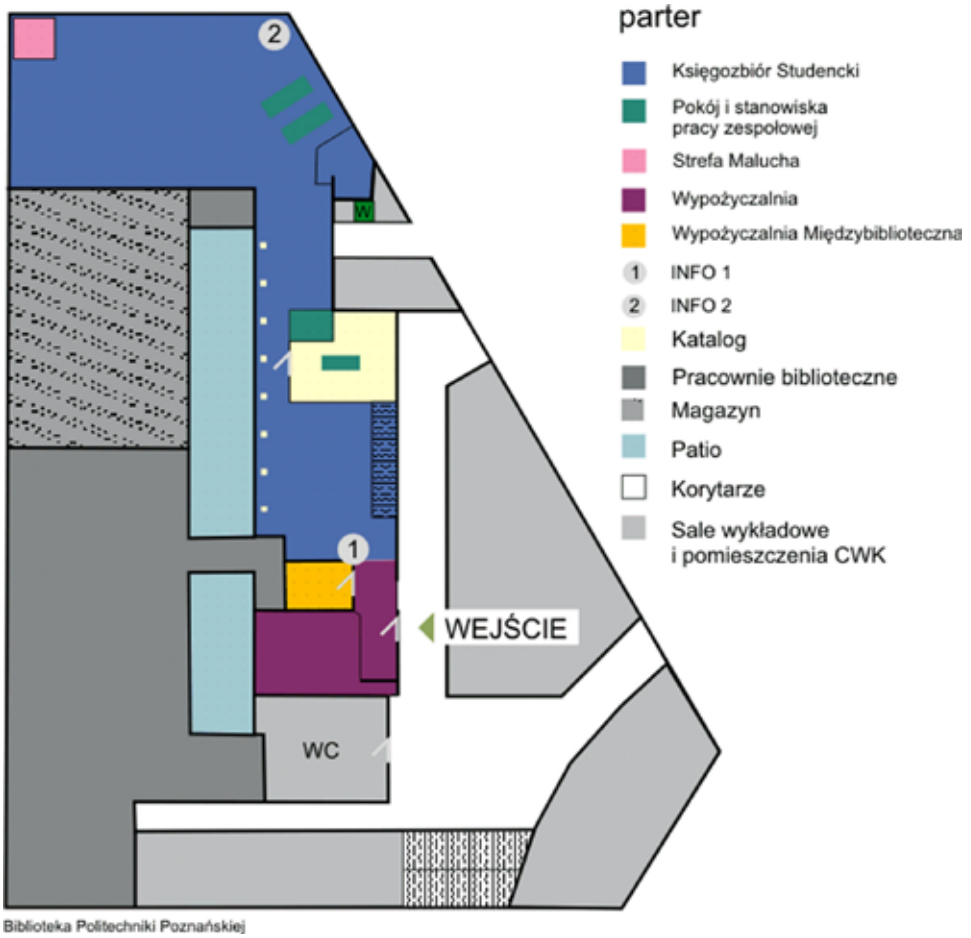
Spring 2011 Library of Poznan University of Technology opened its doors in the new premises. Beautiful architecture and modern facilities directly affected the range and quality of services for users. This article presents some of the services lounched in recent months, as well as immediate plans whose implementation will provide readers with even better conditions of work in the library.

Streszczenie

Wiosną 2011 roku Biblioteka Politechniki Poznańskiej otworzyła swe podwoje w nowej siedzibie. Piękna architektura i nowocześnie wyposażone wnętrza w sposób bezpośredni wpłynęły na ofertę i jakość usług proponowanych użytkownikom placówki. Artykuł prezentuje niektóre z usług uruchomionych w ostatnich miesiącach, jak również sygnalizuje najbliższe plany, których realizacja zapewni czytelnikom jeszcze lepsze warunki pracy w bibliotece.

Nowa siedziba Biblioteki Politechniki Poznańskiej oddana do użytku czytelników w roku akademickim 2010/2011 uroczyste otwarcie świętowała 1 września 2011 r. Przecięciem wstęgi zaakcentowali to prorektor Uczelni prof. dr hab. inż. Karol Nadolny, projektant budynku prof. dr hab. inż. arch. Adam Fikus, kanclerz PP dr inż. Janusz Napierała, jak również ówczesna dyrektor Biblioteki mgr Halina Ganińska. Jako, że dzień ten był jednocześnie początkiem konferencji naukowej „Biblioteka XXI wieku, nowoczesna architektura, funkcjonalne wyposażenie, pomysłowe aranżacje (1-2 września 2011 r., Poznań-Kiekrz), której współorganizatorem była Biblioteka Politechniki Poznańskiej, uroczystość uświetnili znamienici goście - bibliotekarze z całej Polski. Wszyscy mieli sposobność zwiedzania biblioteki, podziwiania jej ciekawej architektury, nowoczesnego wyposażenia oraz nowych funkcjonalności, na organizację których dopiero teraz może sobie biblioteka pozwolić - spełniając oczekiwania użytkowników.

Biblioteka Politechniki Poznańskiej

Dopiero teraz Biblioteka Politechniki Poznańskiej dysponuje odpowiednimi warunkami aby stanowić zaplecze naukowo-dydaktyczne wyższej uczelni. Zlokalizowana w Kampusie „Warta" w budynku Biblioteki Technicznej i Centrum Wykładowo-Konferencyjnego zajmuje dwie kondygnacje – łącznie 3 325 m^2 powierzchni użytkowej (z czego 1 570 m^2 to przestrzeń czytelników).

Na parterze znajduje się Wypożyczalnia z otwartym dostępem do zbiorów (Księgozbiór studencki) oraz uruchomionym w październiku 2011 r. stanowiskiem do samoobsługowych wypożyczeń i zwrotów książek (tzw. self-check).

Znacznie usprawnia to pracę bibliotekarzy, ale przede wszystkim cieszy użytkowników, którzy zamiast tracić czas w długich kolejkach, samodzielnie przeszukują zbiory. Częściej wychodzą z biblioteki usatysfakcjonowani i chętniej do niej wracają. Stanowisko self-check to jeden z elementów systemu RFID (Radio Frequency Identification) – systemu kontroli, udostępniania i ochrony zbiorów, zakupionego przez Uczelnię w 2011 roku. W jego skład wchodzą w chwili obecnej także bramki kontrolne przy drzwiach wyjściowych z biblioteki na parterze i na piętrze. Stanowią one ochronę przed nieuprawnionym wynoszeniem zbiorów bibliotecznych.

Na terenie Wypożyczalni znajdują się także stanowiska czytelnicze i komputerowo-czytelnicze z dostępem do nielicencjonowanych baz danych oraz katalogów. Bibliotekarze służą pomocą w dwóch punktach INFO. Funkcjonują oczywiście nadal wypożyczenia tradycyjne księgozbioru zgromadzonego w magazynie zamkniętym. Bliskość biblioteki, jej obecność w głównym kampusie zaowocowała wzrostem liczby aktywnych użytkowników, nie notowanym w ostatnich kilku latach.

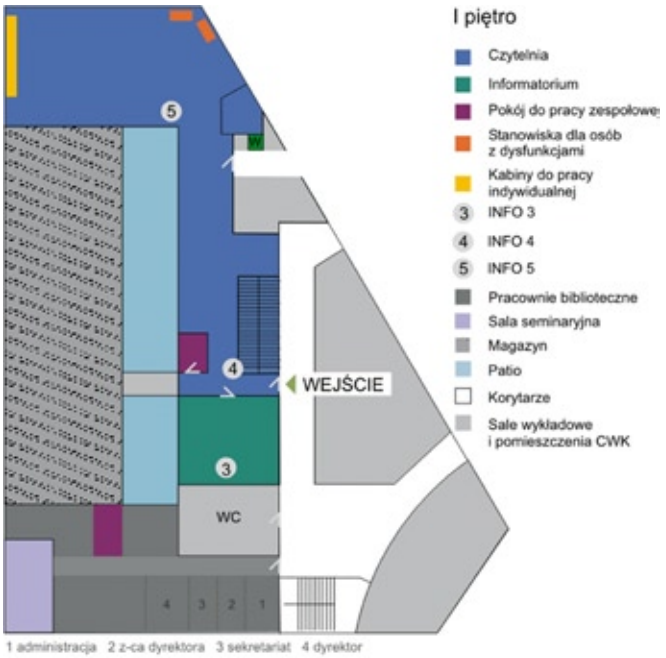

Piętro biblioteki zajmują Czytelnia i Informatorium. Około 40% zbiorów znajduje się w wolnym dostępie, a dziedzinowy układ książek i czasopism ułatwia znalezienie potrzebnej literatury. W Czytelni, podobnie jak na parterze w Wypożyczalni, użytkownicy mają do dyspozycji stanowiska czytelnicze oraz komputery z dostępem do Internetu, a po zalogowaniu się na własne konto mogą korzystać ze wszystkich zbiorów elektronicznych oferowanych przez bibliotekę. Dyżurujący tu bibliotekarze realizują zamówienia magazynowe oraz świadczą usługi informacyjne z zakresu zasad funkcjonowania placówki oraz katalogów online. Natomiast pracujący w Informatorium specjaliści informacji wspierają użytkowników przede wszystkim w zakresie korzystania z e-zasobów.

Na pierwszym piętrze biblioteka oferuje także:

- dwa stanowiska dla osób z dysfunkcjami,
- kabiny do pracy indywidualnej oraz
- salę seminaryjną, w której prowadzone są zajęcia z zakresu Umiejętności informacyjnych dla studentów II i III stopnia.

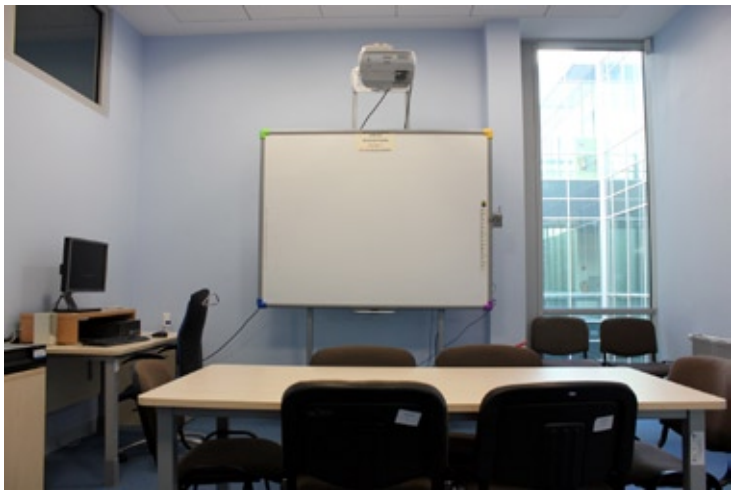
Zupełnym *novum* są w Bibliotece Politechniki Poznańskiej pokoje pracy zespołowej. Ich powstanie było odpowiedzią na zgłaszaną przez czytelników potrzebę miejsca, w którym możliwa byłaby praca w grupie. Na szczęście przestrzeń biblioteki okazała się na tyle mobilna, że możliwa była zmiana aranżacji tak, aby sprostać tym nowym wymaganiom. Obecnie studenci mają do dyspozycji 4 pokoje (i jedno stanowisko w obrębie Księgozbioru studenckiego), wyposażone nie tylko w kompu-

tery, ale także np. w rzutnik i tablice multimedialne. Zainteresowanie tymi pomieszczeniami jest tak duże, że konieczne stało się uruchomienie systemu rezerwacji.

Podążając za innymi sugestiami naszych użytkowników zorganizowano strefy pracy i wypoczynku, udostępniając wygodne sofy, a w ich pobliżu kącik z literaturą popularno-naukową i czasopismami. Można tu popracować z laptopem (w całej przestrzeni biblioteki dobrze funkcjonuje bezprzewodowy dostęp do Internetu) lub po prostu odpocząć.

Dla tych spośród czytelników Biblioteki PP, którzy przychodzą do niej ze swoimi pociechami, od stycznia 2012 r. funkcjonuje w Bibliotece „Kącik malucha", w którym czekają na najmłodszych gości zabawki, kredki i coś do poczytania. Mama lub tata może popracować przy usytuowanym obok komputerze lub szukać książek na półce, podczas gdy pociecha, nie przeszkadzając nikomu, zajęta jest zabawą.

Do nowości zaoferowanych użytkownikom w roku akademickim 2011/2012 należy usługa „Zapytaj bibliotekarza”, dzięki której (znacznie szybciej niż pocztą elektroniczną), można w czasie rzeczywistym nawiązać kontakt z bibliotekarzem.

Informacja dociera do zainteresowanego dokładnie wtedy, kiedy ten jej potrzebuje.

Dbałość bibliotekarzy o dostarczanie informacji jak najszerszemu gronu odbiorców przejawia się w wielu działaniach:

- modernizowana jest strona www biblioteki,
- świetnie funkcjonuje komunikacja na facebook-u,
- najważniejsze wiadomości biblioteczne wyświetlane są na licznie rozwieszonych w przestrzeni Czytelni i Wypożyczalni monitorach.

Monitory te zostaną w przyszłości wykorzystane także do powstającego właśnie systemu przywoławczego, który ma zapewnić użytkownikom czekającym na realizację zamówień wyższą jakość obsługi, a bibliotekarzom ułatwić pracę.

Najważniejszym w bieżącym roku udogodnieniem w bibliotece będzie instalacja wrzutni do samodzielnych zwrotów książek. Usytuowana w ogólnie dostępnym miejscu, czynna 24/7/365 umożliwi zwrot wypożyczonych książek w dogodnym dla użytkownika terminie nawet, jeżeli zamknięta będzie biblioteka i budynek, w którym jest ona zlokalizowana. Wrzutnia wraz z sorterem (porządkującym książki w zależności od kolekcji, z której pochodzą) zostanie zakupiona w ramach rozwoju systemu RFID. Będzie to dla użytkowników dopełnieniem nowoczesnego udostępniania literatury zgromadzonej w Bibliotece PP.

Biblioteka PP jest nowoczesna także z racji oferowanych użytkownikom zasobów elektronicznych i to zarówno w sieci uczelnianej, jak i z komputerów zlokalizowanych poza nią (dzięki systemowi HAN). Organizuje dostęp do licencjonowanych e-źródeł oraz tworzy i współtworzy polskie bazy bibliograficzno-abstraktowe. Wykorzystanie tychże (zwłaszcza publikacji literatury światowej) stale rośnie, co świadczy o coraz liczniejszym gronie wirtualnych użytkowników. Naukowa biblioteka techniczna od dawna zmienia swój charakter, nie jest już tylko wypożyczalnią i czytelnią.

Dlatego właśnie przeprowadzka Biblioteki PP do nowej siedziby nastąpiła prawdopodobnie w najlepszym momencie. Oferując nową, funkcjonalną i estetyczną przestrzeń, a w niej usługi dostosowane do potrzeb współczesnego użytkownika ma szanse stać się „miejscem". Miejscem, do którego przychodzi się aby spotkać znajomych, popracować w grupie, poczytać (nie tylko literaturę fachową), czy spędzić przyjemnie czas w przerwie między zajęciami. Szczególnie, że jej obecność w kampusie „Piotrowo", w pobliżu większości wydziałów Uczelni spowodowała znaczne skrócenie dystansu potrzebnego na dotarcie do biblioteki. Nowocześnie wyposażona, dysponująca wysoko wykwalifikowana kadrą bibliotekarzy i specjalistów informacji stanowi idealne zaplecze do pracy dla pracowników naukowo-dydaktycznych oraz studentów Politechniki Poznańskiej, jak i innych uczelni Wielkopolski.

Jako największa biblioteka techniczna w województwie, otwarta jest także dla szeroko pojętych podmiotów gospodarczych z całego regionu. Jej zasoby i usługi są na tyle bogate, że spełnią również oczekiwania przedstawicieli biznesu, którzy mogą w Bibliotece Politechniki Poznańskiej znaleźć odpowiednie miejsce dla swoich badań i poszukiwań literaturowych.

Jak widać, Biblioteka jest otwarta dla wszystkich. Zaprasza do swoich przestronnych i nowoczesnych wnętrz, do korzystania z bogatych zbiorów i szerokiej gamy usług.

Bo jak powiedział Joachim Lelewel: "*Biblioteka nie jest po to, by była w paki pozamykana albo do ozdoby służąca, jest po to, by była powszechnie użytkowana"*.

Bibliografia

G a n i ń s k a Halina: Biblioteka Politechniki Poznańskiej. W: Politechnika Poznańska : dzieje polskiego wyższego szkolnictwa technicznego w Poznaniu (1919-2009) : 90 lat Politechniki Poznańskiej / pod red. Haliny Ganińskiej. Poznań 2009

G a n i ń s k a Halina: Biblioteka Politechniki Poznańskiej dla wszystkich. *Głos Politechniki* 2011 nr 9 s. 13-15

G a n i ń s k a Halina: Biblioteka Politechniki Poznańskiej zaprasza do nowego budynku. *Por. Bibl.* 2012 nr 2 s. 22-24

Dr Bożena Jaskowska
Rzeszów - URz

BIBLIOTEKA UNIWERSYTETU RZESZOWSKIEGO – WCZORAJ I DZIŚ

Abstract

The Library of Rzeszow University is located in a modern building opened in 2004 which was designed by PhD Stanislaw Majka. In the Library there are seven reading rooms and one lending room with 3 floors of storehouses connected by TELELIFT – book transportation system. Library rooms are spacious, bright, comfortable and air-conditioned. The article describes the history of Library of Rzeszow University, as well as present forms of library and information services.

Streszczenie

Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego mieści się w nowoczesnym budynku zaprojektowanym przez dr. inż. Stanisława Majkę, który oddany został do użytku w 2004 r. Czytelnicy korzystać mogą z 7 specjalistycznych czytelni oraz wypożyczalni, której zaplecze tworzą 3-kondygnacyjne magazyny. W Bibliotece UR działa system wewnętrznego transportu książek TELELIFT. Pomieszczenia biblioteczne są jasne, przestronne, klimatyzowane i zapewniają komfort przechowywania oraz udostępniania zbiorów bibliotecznych. Artykuł opisuje historię budowy nowego gmachu, a także charakteryzuje obecny kształt usług bibliotecznych.

Historia Biblioteki

Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego jest obecnie największą książnicą naukową Polski południowo-wschodniej o uniwersalnym charakterze zbiorów. Zgodnie ze Statutem Uniwersytetu Rzeszowskiego (§ 26) jest to ogólnouczelniana jednostka organizacyjna o zadaniach naukowych, dydaktycznych i usługowych pełniąca funkcję ogólnodostępnej biblioteki naukowej. Realizując zadania, Biblioteka UR gromadzi, opracowuje i udostępnia zbiory i źródła elektroniczne, prowadzi działalność informacyjną, dokumentacyjną oraz szkoleniową i naukowo-badawczą. Z szerokiego wachlarza różnorodnych usług użytkownicy korzystają w nowoczesnym, dostosowanym do ich potrzeb budynku bibliotecznym, który oddany został do użytku w 2004 r. Droga do obecnego kształtu działalności biblioteczno-informacyjnej była jednak długa, a rozpoczęła się prawie pół wieku temu…

Początki dzisiejszej Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego sięgają roku 1963, gdy w Rzeszowie powstało Terenowe Studium krakowskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej z niewielkim księgozbiorem podręcznym, nad którym czuwała mgr Jadwiga Orzech. Kiedy w 1965 r. uczelni nadano samodzielność i powstała Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie[1], biblioteka uzyskała status Biblioteki Głównej oraz strukturę złożoną z dwóch jednostek: Oddziału Gromadzenia i Opracowania Zbiorów oraz Oddziału Udostępniania. Biblioteka uzyskała również nowe pomieszczenie, w którym utworzono wypożyczalnię, czytelnię studencką oraz pracownię dla 5 pracowników[2]. Księgozbiór powiększał się stale nie tylko drogą kupna, ale również darów otrzymywanych od pracowników naukowych, osób prywatnych oraz innych bibliotek naukowych. Wraz z upływem lat oraz wzrostem liczby woluminów, coraz wyraźniej rysowała się potrzeba zwiększenia liczby pomieszczeń bibliotecznych[3].

W 1975 r. nastąpiła przeprowadzka Biblioteki do nowo wybudowanego obiektu dydaktycznego przy ul. Rejtana. Mimo, iż nie był on przystosowany do potrzeb działalności bibliotecznej i wymagał wielu adaptacji (zwłaszcza w części magazynowej) wyraźnie poprawiły się wówczas warunki przechowywania i udostępniania dokumentów. Dzięki pozyskaniu dodatkowych pomieszczeń na początku lat 80-tych XX w., możliwa stała się też rozbudowa struktury organizacyjnej Biblioteki oraz rozszerzenie usług bibliotecznych poprzez utworzenie Pracowni Zbiorów Specjalnych, Pracowni Polonistycznej „Pigonianum" (z cennym, humanistycznym księgozbiorem prof. Stanisława Pigonia) oraz Oddziału Informacji Naukowej. Biblioteka więc z instytucji typowo użytkowej udostępniającej księgozbiór akademicki, stopniowo stawała się Jednostką prowadzącą prace dydaktyczne, informacyjne, dokumentacyjne oraz naukowo-badawcze.

Funkcję Dyrektorów Biblioteki Głównej WSP w kolejnych latach sprawowali:

- 1965-1981 – mgr Mieczysław Motyka
- 1981 – doc. dr Roman Ampel
- 1981-1982 – dr Anna Niewolak-Krzywda
- 1983-1987 – dr Zofia Sokół
- 1987-2000 – dr Andrzej Jagusztyn.

W duchu panującego trendu automatyzowania procesów bibliotecznych, w 1992 r. rozpoczęto prace związane z komputeryzacją Biblioteki. Wybrano system UNIKAT. Wprowadzono do bazy ok. 50 tys. rekordów bibliograficznych książek, a czytelnikom udostępniono 8 stanowisk do przeszukiwania katalogu najnowszych

[1] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 sierpnia 1965 r. w sprawie utworzenia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. Dziennik Ustaw 1965 nr 37 poz. 235.

[2] Stanisława Mach, Krzysztof Cisek: Biblioteka Główna WSP. W: Dzieje Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie / pod. red. Włodzimierza Bonusiaka. Rzeszów 2001 s. 455

[3] Z dziejów Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego [dok. elektr.] Tryb dostępu: http://bur.univ.rzeszow.pl/z-dziejow-biblioteki-uniwersytetu-rzeszowskiego (16.05.2012)

nabytków bibliotecznych. Wraz ze wzrostem wykorzystania systemu i powiększającą się liczbą wprowadzanych danych, zaczęły pojawiać się problemy z funkcjonowaniem systemu i konieczność wybrania oprogramowania pasującego do wielkości zbiorów i specyfiki biblioteki uczelnianej. W 1997 r. podjęto decyzję o zmianie oprogramowania, migracji danych i wdrożeniu zintegrowanego systemu zarządzania biblioteką PROLIB. Początkowo komputeryzacją objęto jedynie procesy opracowywania zbiorów, by z czasem rozszerzać je o inne moduły m. in. wypożyczania i udostępniania.

Najnowszy etap rozwoju Biblioteki wyznacza rok 2001, kiedy to dzięki usilnym staraniom środowiska naukowo-akademickiego oraz regionalnych działaczy utworzono Uniwersytet Rzeszowski. 7 czerwca 2001 r. Sejm Rzeczypospolitej przyjął ustawę[4], zgodnie z którą nowa Uczelnia powstała dzięki połączeniu Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie Filia w Rzeszowie oraz Wydziału Ekonomii w Rzeszowie Akademii Rolniczej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Od września 2001 r. połączono też biblioteki ww uczelni w jeden system biblioteczno-informacyjny, którego podstawę stanowiła dawna Biblioteka Główna WSP. W ciągu kilku lat zcentralizowano procesy gromadzenia i opracowania zbiorów oraz zreorganizowano system udostępniania tworząc czytelnie specjalistyczne i jedną wypożyczalnię (w Bibliotece UR) oraz dwie czytelnie wydziałowe: Czytelnię Wydziału Prawa i Administracji oraz Czytelnię Wydziałów Biologiczno-Rolniczego i Ekonomii. Taki sposób organizacji systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu Rzeszowskiego możliwy był dzięki ukończeniu trwającej 9 lat budowy nowego gmachu bibliotecznego i przeprowadzce, która nastąpiła w 2004 r.

Funkcję Dyrektorów Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego sprawowali:

- 2000-2005 – mgr Ewa Bieniasz
- 2005-2010 – mgr Krystyna Serwatko
- Od 2010 – dr Bożena Jaskowska

Budowa Regionalnej Biblioteki Akademickiej

Pomieszczenia przy ul. Rejtana, w których od 1975 r. mieściła się Biblioteka WSP z biegiem lat stawały się niewystarczające dla powiększającego się księgozbioru, rosnącej liczy czytelników oraz pracowników Biblioteki. Księgozbiór biblioteczny na początku lat 90-tych XX w. liczył już ponad 400 tys. woluminów[5], z roku na rok zwiększała się także liczba użytkowników. Warto dodać, że wykorzystywane wnętrza były niedostosowane do potrzeb działalności bibliotecznej, znajdowały się w dwóch różnych budynkach i mimo zmian oraz licznych adaptacji nie stwarzały komfortowych warunków do świadczenia usług bibliotecznych. Coraz częściej

[4] Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o utworzeniu Uniwersytetu Rzeszowskiego. Dziennik Ustaw 2001 nr 73 poz. 760.

[5] Stanisława Mach, Krzysztof Cisek: Biblioteka Główna WSP. W: Dzieje Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie / pod. red. Włodzimierza Bonusiaka. Rzeszów 2001 s. 460

mówiono o konieczności budowy nowoczesnego gmachu bibliotecznego, który mógłby służyć nie tylko środowisku uczelnianemu WSP, ale również nowemu uniwersytetowi, o stworzenie którego usilnie w Rzeszowie zabiegano.

W 1993 r. decyzją Skarbu Państwa oraz Rady Fundatorów powołano do życia Fundację Rozwoju Ośrodka Akademickiego (FROA), której celem była m. in. popularyzacja idei utworzenia uniwersytetu w Rzeszowie oraz gromadzenie środków finansowych na materialny rozwój tej inicjatywy. Jednym z efektów starań FROA było m. in. rozpoczęcie w 1995 r. budowy nowego bibliotecznego gmachu pod przyszłą Regionalną Bibliotekę Akademicką (RBA)[6]. Projekt budynku o kubaturze 55 627 m^3 i powierzchni użytkowej 14 248 m^2 stworzył zespół autorski pod kierunkiem dr inż. Stanisława Majki[7].

Budowa Regionalnej Biblioteki Akademickiej[8] trwała aż 9 lat i przebiegała etapami, w których niestety pojawiało się wiele trudności. Etap pierwszy rozpoczął się na podstawie wskazania lokalizacyjnego z dnia 4 listopada 1994 r. (ul. Cegielniana) i obejmował prace przygotowujące plac do inwestycji, rozbiórkę elementów po dawnych budowlach na tym terenie oraz początki prac budowlanych. W roku 1995 r. realizację inwestycji w stanie surowym przejęła od FROA Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie rozpoczynając kolejny etap budowy. Intensywne prace, które doprowadziły do stanu zamkniętego pod koniec 1997 r. musiały jednak zostać spowolnione (trudności z finansowaniem) by w 1998 r. po zakończeniu prac elewacyjnych przy fasadzie aluminiowej wypełnionej szkłem hartowanym refleksyjnym całkowicie zawiesić kontynuowanie inwestycji z powodu braku środków. Dopiero na przełomie lat 1999/2000 wznowiono prace budowlane korygując częściowo wcześniejsze zamierzenia i plany. Na budowę oraz wyposażenie przyszłej biblioteki akademickiej Uczelnia otrzymywała dotacje z różnych źródeł: od Ministerstwa Edukacji Narodowej, Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, FROA, Urzędu Miasta Rzeszowa oraz Komitetu Badań Naukowych[9].

Ostatecznie po wieloletnich staraniach budowę ukończono i zbiory Biblioteki zostały przeniesione do nowego gmachu przy ul. Cegielnianej 12. Nowy budynek o powierzchni 14 588,99 m^2 (w tym: 6799,53 m^2 powierzchnia magazynów, 188,98 m^2 – powierzchnia czytelni) i 350 miejscami dla czytelników został oddany na potrzeby środowiska akademickiego UR w pierwszej połowie 2004 r.

---

[6] Małgorzata Fleszar-Burman: Fundacja Rozwoju Ośrodka Akademickiego w Rzeszowie. W: Encyklopedia Rzeszowa. Rzeszów 2004 s. 120

[7] Stanisław Majka: Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego: powstanie projektu, budowa, obecne oblicze i przyszłość widziane okiem architekta i projektanta. Rzeszów 2008 s. 187

[8] Fotografie wykonali: Elżbieta Wójcikiewicz - 3 (Budowa Regionalnej Biblioteki Akademickiej) i Bosław Dec -14 (pozostałe)

[9] Stanisława Mach, Krzysztof Cisek: Biblioteka Główna WSP. W: Dzieje Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie / pod. red. Włodzimierza Bonusiaka. Rzeszów 2001 s. 464

Budowa Regionalnej Biblioteki Akademickiej, kwiecień 1996

Budowa Regionalnej Biblioteki Akademickiej, czerwiec 1997

Budowa Regionalnej Biblioteki Akademickiej, wrzesień 1998

Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2010

Trzonem budynku, od parteru po IV piętro są magazyny zbiorów (przewidziane na 3 mln woluminów), które otoczone są czytelniami (z wolnym dostępem do półek) oraz pomieszczeniami dla pracowników. Zgodnie z panującymi w XX w. standardami, w projekcie Biblioteki zastosowano koncepcję niekrzyżowania się drogi czytelnika i książki. Dostępność zbiorów ze wszystkich kondygnacji zapewnia zautomatyzowany system transportu książek typu TELELIFT, który służy bezkolizyjnej, szybkiej i bezpiecznej komunikacji pomiędzy magazynami a wypożyczalnią oraz czytelniami[10]. W holu na parterze przewidziano miejsce na katalogi kartkowe, znajduje się tu także szatnia, portiernia, punkt wyrabiania kart bibliotecznych, terminale z dostępem do katalogu OPAC, sala konferencyjna oraz bufet i pomieszczenie planowane na księgarnię. Na parterze usytuowano również Wypożyczalnię oraz trzy czytelnie. Na I piętrze znajduje się Oddział Informacji Naukowej oraz 3 pozostałe agendy udostępniania zbiorów. W pomieszczeniach niedostępnych dla czytelników na dwóch kondygnacjach mieszczą się pokoje Oddziałów Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Systemów Informatycznych, Pracownia Digitalizacyjna, Introligatornia (w piwnicy) z osobnym wejściem oraz parkingiem. Budynek dostosowany został do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wyposażony w nowoczesny system kontroli dostępu oraz alarmu.

W 2004 r. Budynek Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego odznaczono Nagrodą Drugiego Stopnia w konkursie Budowa Roku Podkarpacia (Kategoria: Obiekty Nowozbudowane Użyteczności Publicznej). W uzasadnieniu werdyktu Jury podkreśliło „efektowną, zwartą, a zarazem nowoczesną bryłę budynku oraz przystosowanie go do świadczenia profesjonalnych usług informacyjno-bibliotecznych (m. in. zmechanizowany system transportu wewnętrznego książek, instalacje gwarantujące bezpieczeństwo zbiorów, kilka czytelni, kabiny do indywidualnego korzystania ze zbiorów, sala konferencyjna, pomieszczenia bufetowe”[11].

Biblioteka UR dziś

Zbiory Biblioteki liczą ponad 750 tys. woluminów książek, ponad 100 tys. woluminów czasopism oraz blisko 23 tys. jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych (wg stanu na dzień 31.12.2011)[12]. Rocznie księgozbiór biblioteczny powiększa się o ponad 20 tys. woluminów, a Biblioteka (wraz z czytelniami wydziałowymi) prenumeruje ok. 1000 tytułów czasopism tradycyjnych (papierowych). Biblioteka czynna jest 6 dni w tygodniu - od poniedziałku do piątku w godz. 8^{00}-18^{30}, a w soboty: 8^{00}-15^{00}.

---

[10] Krystyna Serwatko: Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego. W: Uniwersytet Rzeszowski w latach 2001-2008 / pod red. Włodzimierza Bonusiaka. Rzeszów 2010 s. 383

[11] Budynek naszej biblioteki nagrodzony [dok. elektr.] Tryb dostępu: http://bur.univ.rzeszow.pl/budynek-naszej-biblioteki-nagrodzony-w-konkursie-budowa-roku-podkarpacia-2004 (15.05.2012)

[12] Bożena Jaskowska: Sprawozdanie Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego za rok 2011. Rzeszów 2012

Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2010

KSIĘGOZBIÓR BIBLIOTEKI UNIWERSYTETU RZESZOWSKIEGO (stan na 31.12.2011)	
Druki zwarte	755 459 woluminów
Czasopisma	103 379 woluminów
Zbiory Specjalne	22 922 jednostek inwentarzowych

Księgozbiór udostępniany jest prezencyjnie w kilku specjalistycznych czytelniach z wolnym dostępem do półek oraz poprzez wypożyczalnię miejscową i międzybiblioteczną. W każdej czytelni dostępne jest samoobsługowe ksero.

Agendy udostępniania:

- **Czytelnia Humanistyczna** usytuowana na I piętrze jest największą czytelnią Biblioteki UR. W wolnym dostępie oferowany jest tutaj księgozbiór liczący blisko 20 tys. woluminów z zakresu szeroko pojętych nauk humanistycznych (literatura piękna polska i obca, językoznawstwo, filozofia, socjologia, historia, sztuka, religioznawstwo, języki obce i in.). W czytelni znajduje się również Medioteka Instytutu Goethego oferująca materiały i pomoce dydaktyczne do nauki języka niemieckiego.

Czytelnia Humanistyczna

Medioteka Instytutu Goethego

- **Czytelnia Matematyczno-Przyrodnicza** usytuowana jest na parterze. W wolnym dostępie do półek oferuje ok. 3 tys. książek z zakresu m. in. medycyny, matematyki, informatyki, techniki, biologii, wychowania fizycznego i sportu, fizyki. Dostępne są także stanowiska komputerowe.

Czytelnia Matematyczno-Przyrodnicza

- **Oddział Informacji Naukowej** oferuje księgozbiór informacyjno-bibliograficzny w liczbie ok. 7 tys. woluminów oraz kilkanaście stanowisk komputerowych dostępnych dla czytelników. W Oddziale uruchomiona została w 2011 r. sala edukacyjna wyposażona w urządzenia ułatwiające osobom **niewidomym i niedowidzącym oraz niepełnosprawnym ruchowo** korzystanie z zasobów BUR oraz materiałów własnych (m. in. syntezatory mowy, powiększalniki telewizyjne, lupy elektroniczne, drukarki i monitory brajlowskie, specjalnie zaprojektowane stanowiska komputerowe z klękosiadami).
- **Czytelnia Czasopism Naukowych** znajduje się na pierwszym piętrze. Czytelnicy mają w niej do dyspozycji w wolnym dostępie do półek najnowsze numery prenumerowanych czasopism oraz po zamówieniu u bibliotekarza roczniki starsze. W Czytelni znajdują się również ogólnodostępne stanowiska komputerowe.

Oddział Informacji Naukowej

Stanowisko komputerowe w sali edukacyjnej (Oddział Informacji Naukowej)

Czytelnia Czasopism Naukowych

- W **Pracowni Zbiorów Specjalnych** zgromadzone są cenne zbiory liczące ponad 22 tys. jednostek inwentarzowych. Są wśród nich: stare druki, rękopisy, zbiory kartograficzne, grafika, mikrofilmy, przeźrocza, normy, dokumenty życia społecznego, sprawozdania szkolne z terenu Galicji, dokumenty audialne, audiowizualne i elektroniczne.

Pracownia Zbiorów Specjalnych

- **Pracownia Polonistyczna „Pigonianum”** udostępnia prywatny księgozbiór prof. Stanisława Pigonia tj. kolekcję liczącą ponad 9 tys. woluminów książek z zakresu filologii polskiej, ze szczególnym uwzględnieniem okresu romantyzmu.

Pracownia polonistyczna „Pigonianum”

- **Czytelnia Prasy** – otwarta dla wszystkich (nie tylko dla osób ze środowiska akademickiego UR), udostępnia kilkadziesiąt tytułów prenumerowanej prasy i magazynów popularno-naukowych oraz rozrywkowych. W czytelni organizowane są także różne wystawy i wydarzenia artystyczne.
- **Wypożyczalnia** to miejsce odbierania i zwrotów książek zamówionych przez czytelników drogą komputerową. Na zaplecze Wypożyczalni składają się obecnie 3 kondygnacje magazynowe. Z Biblioteki UR studenci pożyczać mogą książki na okres 13 tygodni, pracownicy Uczelni – na okres 1 roku. Istnieje możliwość rezerwacji oraz samodzielnej prolongaty pozycji w systemie komputerowym. Dzięki sprawnej logistyce magazynowej oraz systemu transportu TELELIFT zamówienia realizowane są w ciągu 30 min (w okresie wzmożonego ruchu czas ten ulega zmianie).

Czytelnia Prasy

Wypożyczalnia

Element systemu transportu książek TELELIFT

Biblioteka UR oferuje swoim użytkownikom przestronne, przyjazne, pełne dziennego światła oraz klimatyzowane wnętrza. Dla osób ceniących pracę w ciszy i odosobnieniu czeka ponadto 9 kabin do indywidualnej pracy, które można rezerwować i wynająć na dłuższy czas. Do dyspozycji czytelników jest również bufet. Chcąc niwelować wszelkie bariery w dostępie do zasobów bibliotecznych w roku 2011 zlikwidowano tzw. „kołowroty" (metalowe bramki, które należało przejść by dostać się do czytelni) co spotkało się z dużym uznaniem czytelników. W całym budynku działa ogólnodostępna sieć bezprzewodowego internetu, a do dyspozycji użytkowników jest ponadto 40 stanowisk komputerowych. W najbliższych miesiącach planowana jest wymiana sprzętu komputerowego dla użytkowników i pracowników Biblioteki UR.

Obok oferowania komfortowych warunków do korzystania z zasobów bibliotecznych na miejscu Biblioteka aktywnie organizuje także dostęp do źródeł elektronicznych oraz zarządza swą przestrzenią wirtualną. Strona www Biblioteki (http://bur.univ.rzeszow.pl) zawiera niezbędne informacje o usługach biblioteczno-informacyjnych oraz zasadach korzystania z BUR. Jest również narzędziem komunikacji z bibliotekarzami – umożliwiają to specjalne formularze, komunikator GG, Skype oraz poczta e-mailowa ze wszystkimi agendami. Biblioteka UR jest również od ponad 2 lat obecna na

Facebooku – profil BUR „lubi" blisko 1000 internautów. Biblioteka UR jako pierwsza biblioteka akademicka w Polsce stworzyła także mobilną witrynę www dostosowaną do telefonów komórkowych (http://m.bur.univ.rzeszow.pl).

Cały czas dynamicznie rozwijana jest oferta źródeł elektronicznych. W roku akademickim 2011/2012 Biblioteka zapewnia dostęp do blisko 16 tys. tytułów zagranicznych czasopism pełnotekstowych w wersji elektronicznej**,** a także do baz bibliograficznych i abstraktowych (w ramach licencji krajowej oraz własnej subskrypcji: Springer, Science Direct, EBSCO, Willey-Blackwell, Web of Knowledge, Scopus, AIP/IPS, IOP Science, EMIS, Lex, Polska Bibliografia Lekarska i in.). Cały czas rozbudowywana jest również kolekcja e-booków: Biblioteka UR posiada dostęp do czytelni polskich książek elektronicznych PWN ibuk.pl, a także do ebrary - platformy angielskojęzycznych e-booków oferującej ponad 70 tys. tytułów. Dostęp do zasobów elektronicznych możliwy jest za pośrednictwem uniwersyteckiej sieci komputerowej, a także zdalnie – dla zweryfikowanych użytkowników – po konfiguracji połączenia proxy. Wspólnie z bibliotekami z regionu Biblioteka UR tworzy też

Hol główny Biblioteki UR

Podkarpacką Bibliotekę Cyfrową, w której udostępniła już ponad 2,5 tys. publikacji dawnych i współczesnych.

Wizytówką Biblioteki jest kompetentna i wykwalifikowana kadra. 78% pracowników posiada wyższe wykształcenie, z czego blisko 80% posiada kwalifikacje z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej zdobyte za studiach kierunkowych lub podyplomowych. Od 2012 r. Biblioteka wydaje również recenzowane czasopismo naukowe pt. „Podkarpackie Studia Biblioteczne".

Kierunki rozwoju Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego kreśli opracowana w 2011 r. *Strategia rozwoju na lata 2011-2014*, w której podkreślono m. in. dbałość o zapewnienie wysokiej jakości usług biblioteczno-informacyjnych, poprawę infrastruktury technicznej i informatycznej oraz rozwijanie oferty naukowych zasobów elektronicznych. Wszelkie działania służyć mają misji Biblioteki, a także być odzwierciedleniem słów promujących Bibliotekę i określających jej miejsce w środowisku akademickim Uczelni: „BUR – INFORMACJA, WIEDZA, NOWOCZESNOŚĆ".

Bibliografia

Budynek naszej biblioteki nagrodzony [dok. elektr.] Tryb dostępu: http://bur.univ.rzeszow.pl/budynek-naszej-biblioteki-nagrodzony-w-konkursie-budowa-roku-podkarpacia-2004 (15.05.2012)

Małgorzata Fleszar-Burman: *Fundacja Rozwoju Ośrodka Akademickiego w Rzeszowie.* W: Encyklopedia Rzeszowa. Rzeszów: RS Druk, 2004 s. 120

Bożena Jaskowska: *Sprawozdanie Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego za rok 2011*. Rzeszów: BUR 2012

Stanisława Mach, Krzysztof Cisek: *Biblioteka Główna WSP.* W: Dzieje Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie / pod. red. Włodzimierza Bonusiaka. Rzeszów: Wydaw. WSP 2001 s. 454-467

Stanisław Majka: *Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego: powstanie projektu, budowa, obecne oblicze i przyszłość widziane okiem architekta i projektanta*. Rzeszów: RS Druk 2008

Krystyna Serwatko: *Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego.* W: Uniwersytet Rzeszowski w latach 2001-2008 pod redakcją Włodzimierza Bonusiaka. Rzeszów: Wydaw. UR 2010 s. 382-392.

Z dziejów Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego [dok. elektr.] Tryb dostępu http://bur.univ.rzeszow.pl/z-dziejow-biblioteki-uniwersytetu-rzeszowskiego (16.05.2012)

Mgr Lilianna Nalewajska
Warszawa - UW

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA W WARSZAWIE - OD TRADYCJI DO NOWOCZESNOŚCI

Abstract

The University of Warsaw Library is the main library of the University, holding one of three largest collections of scientific books in Poland. The vast collection is over 3 million items, including those from special collection departments (Early Imprints, Manuscripts, Music, Ephemera and Map Collections and the Print Room). The number of electronic resources is constantly growing now offering nearly 93 000 e-journals, access to several thousands of e-books.

History of the Library is as long, complex and dramatic as the history of the University of Warsaw itself. Founded in 1816, since 1999 the Library has been placed in a new edifice – the first such modern, flexible and user-friendly library in Poland.

On December 15th, 1999 at 9 o'clock the first reader entered the new building of the Library. A barrier of centuries was broken – a leap from the 19th into the 21st century has been taken. 200 years of tradition setting a definite place for a book, a reader and a librarian has completely collapsed. Hinc omnia 'From here everything' – the Library building designed by Polish architects Marek Budzyński and Zbigniew Badowski has become a model of a new library architecture in Poland, new quality of reading as well as of a modern librarianship. Open access - a revolutionary and controversial solution in that time Polish conditions, nowadays meets the expectations of users - guarantees quick access to books, easy atmosphere, self-service as well as longer opening hours during exams – until 5 a.m.

Simple, raw and industrial-type architecture, where gray concrete dominates (from a huge 'white bath' – the foundation of the building, to four statues of philosophers formed by an artist's hand), with plenty of glass and shiny steel elements and the garden on the roof, are the characteristics distinguishing the University of Warsaw Library on the architectural landscape of the city.

The University of Warsaw Library serves the general public. Cultural events take place here. It is a place of social life for students studying in Warsaw - the Library has become for many readers their 'second home' and the 'third place'.

Streszczenie

Historia Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie jest równie długa i złożona, jak dzieje Warszawskiej Uczelni. Dramatyczne losy księgozbioru, dzieje kolejnych budynków mieszczących Bibliotekę oraz historie osób z nią związanych obrazują rozwój i przemiany zachodzące w polskim bibliotekarstwie. BUW stał się symbolem przejścia z XIX w XXI wiek w tej dziedzinie. 200-letnia tradycja wyznaczająca określone miejsce dla książki, czytelnika i bibliotekarza w nowym gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie całkowicie odeszła w przeszłość. Idea biblioteki otwartej, gdzie ani bariery przestrzenne ani organizacyjne nie utrudniają czytelnikowi kontaktu z książką stała się jednym z głównych założeń projektowych. Wolny dostęp do księgozbioru, na tak dużą skalę, w BUW zrealizowano po raz pierwszy w Polsce. Taki program użytkowy stał się wzorcem dla kolejnych nowo powstających obiektów bibliotecznych w kraju.[1] Budynek zaprojektowano na zmagazynowanie pięciu milionów woluminów (obecnie zbiory liczą ponad trzy miliony egzemplarzy).

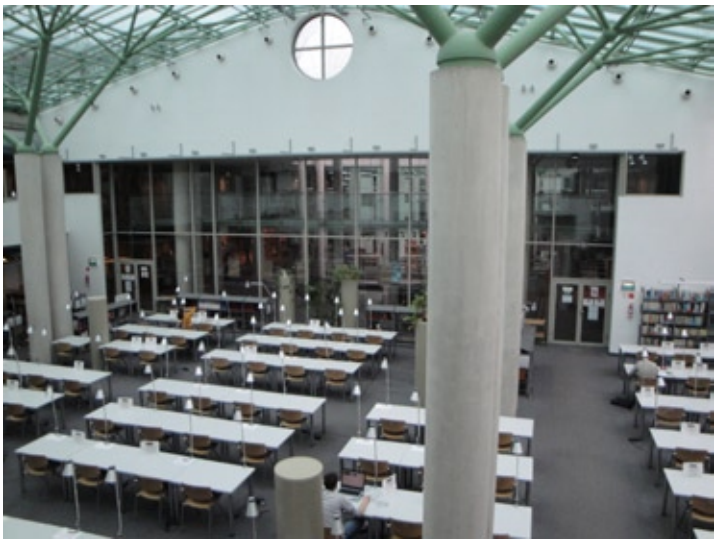
Gmach BUW wywołuje wiele emocji pozytywnych, ale budzi też kontrowersje, jest skrajnie oceniany, zarówno przez profesjonalistów, jak i użytkowników Biblioteki.[2] Jest jednym z najbardziej

[1] Na rozwiązaniach architektonicznych oraz zastosowanej technologii bibliotecznej wzorowały się powstające w kolejnych latach Biblioteki Uniwersyteckie w Olsztynie, Gdańsku, Łodzi

[2] Surowa, betonowa, przemysłowa i „niewykończona" architektura jest z jednej strony potępiana, oceniana jako zimna i nieprzyjazna, z drugiej strony zastosowane rozwiązania architektoniczno-konstrukcyjne doceniane są przez architektów i projektantów. Podobnie różne opinie usłyszeć można na temat „otwartości" Biblioteki, czyli ustawienia księgozbioru w bezpośrednim dostępie dla czytelników – wielu nadal potrzebuje serwisu informacyjnego, a nawet obsługi typu dostarczenie książki z półki bezpośrednio do rąk czytelnika

rozpoznawalnych obiektów architektonicznych w Warszawie. Z księgozbioru i zasobów elektronicznych korzystają tysiące użytkowników[3], a "buwing" stał się modny wśród młodzieży. Architektoniczny kompleks Biblioteki integralnie połączonej z budynkiem dydaktycznym Wydziału Prawa i Administracji UW oraz gmach wzdłuż ulicy Dobrej, które łączy wewnętrzny pasaż oraz ogród, częściowo przykrywający dach Biblioteki, to miniatura miasta tętniącego życiem. BUW stał się „znakiem w przestrzeni" nie tylko społeczności uniwersyteckiej, ale też ogólnomiejskiej. Jest ulubionym miejscem do nauki i spotkań dla rzesz studentów wielu warszawskich szkół i uczelni oraz innych użytkowników.

Gmach BUW to jeden z niewielu obiektów architektonicznych z zakresu nauki i kultury zrealizowanych w ostatniej dekadzie XX wieku. Dzięki swojej formie, treściom symbolicznym i połączeniu funkcji edukacyjno-kulturowych i użytkowych z elementami natury, stał się istotnym czynnikiem kształtującym otoczenie.

Czytelnia ogólna

Od rezydencji Wazów do białej wanny

Pałac Kazimierzowski - XVII-wieczna rezydencja Wazów na warszawskiej skarpie wiślanej, był pierwszą siedzibą Biblioteki Uniwersyteckiej powołanej wraz z Uczelnią w 1816 r. Dwa lata później dekretem cara Aleksandra I Biblioteka została usamodzielniona – podlegała bezpośrednio Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i zyskała miano Biblioteki Publicznej. Z krótkimi przerwami funkcję biblioteki publicznej pełni do dziś.

Drugi gmach Biblioteki, zaprojektowany na pomieszczenie miliona tomów, powstał w latach 1891-1894. Prasa warszawska żywo interesowała się nowym obiektem –

[3] Na koniec 2011 r. zarejestrowanych było 154 133 (w 2010 r. było 138 515) użytkowników, z czego 78 077 to czytelnicy korzystający tylko na miejscu, a więc niezwiązani z Uniwersytetem Warszawskim. Warto dodać, że ze zbiorów BUW mogą korzystać osoby, które ukończyły 16 lat, stąd wśród użytkowników jest wielu uczniów szkół średnich i maturzystów

jego urządzeniem, wystrojem oraz zastosowanymi nowinkami technicznymi, przede wszystkim ośmiokondygnacyjną żeliwną konstrukcją magazynową. Ukryta dawniej w otchłani budowli, dziś jej fragment pyszni się różowo-fioletową barwą na szaro-zielonym tle Biblioteki przy ulicy Dobrej. Ówczesny gmach miał wystarczyć na 75 lat, ale już w 1919 r. nie mieścił zbiorów. Na kolejną siedzibę Biblioteka Uniwersytecka czekała następne osiemdziesiąt lat.

„4 czerwca '89 roku skończył się w Polsce komunizm". Wtedy wszystko się zaczęło – przełom w polityce, ekonomii, otwarcie na świat stały się szansą dla polskiej nauki i kultury. Rok 1989 był czasem ogromnej nadziei dla Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Bezcenne egzemplarze wymagały specjalnego traktowania, a pracownicy odpowiednich warunków pracy. Biblioteka od lat czekała na nowy gmach. I właśnie wtedy powstał pomysł, by księgozbiór umieścić w budynku siedziby byłego Komitetu Centralnego PZPR, w centrum stolicy. Jednak względy techniczne uniemożliwiły takie rozwiązanie. Gmach popartyjny wypełniły instytucje finansowe, m. in. Giełda, ale pieniądze za wynajem zasiliły konto spółki skarbu państwa Centrum Bankowo-Finansowe „Nowy Świat S.A", powołanej przez premiera Tadeusza Mazowieckiego, której jednym z zadań statutowych było wspieranie nauki polskiej przez tworzenie bazy materialnej szkół wyższych i finansowanie ich działalności. Pierwszym zadaniem było wsparcie budowy BUW. W konkursie architektonicznym Stowarzyszenia Architektów Polskich, ogłoszonym w 1993 r. zwyciężył projekt spółki Badowski Budzyński Architekci, który został zrealizowany w ciągu następnych sześciu lat.[4]

„Po 74 latach starań władz Uniwersytetu Warszawskiego i przyjaciół uczelni rozpoczęto budowę Biblioteki Uniwersyteckiej. A.D." - 6 października 1995 r. wmurowano kamień węgielny.[5] Prosta, surowa architektura, z dominującym, wszechobecnym betonem (od potężnej białej wanny[6] fundamentu, po formowane ręką artysty posągi filozofów), który rozcinają szklane tafle dachów oraz zielenią otaczającą i przenikającą gmach, wyróżniają budynek Biblioteki Uniwersyteckiej w architektonicznym krajobrazie stolicy.

---

[4] Numer 7 *Magazynu Budowlanego* z 1999 r. został w całości poświęcony prezentacji nowej siedziby Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Proces projektowania, przyjęte (lub zmienione) rozwiązania technologiczne oraz budowę gmachu BUW, jak również spostrzeżenia na temat funkcjonowania Biblioteki po dziesięciu latach pisał Henryk Hollender w relacji: H. H o l l e n d e r : Gmach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. *Bibliotheca Nostra* [online] 2011 nr 2(24) s. 25-39. [dostęp 25.01.2012]. Dostępny w World Wide Web: http://www.sbc.org.pl/dlibra/docmetadata?id=34356&from=publication

[5] bsd, Kamień węgielny pod BUW. *Uniwersytet* 1996 nr 8 s. 1

[6] Biała wanna to rodzaj szczelnego fundamentu składającego się ze ścian szczelinowych i dennej płyty fundamentowej. Budynek usytuowany jest w pobliżu Wisły, na terenie dawnego koryta rzeki, gdzie poziom wód gruntowych jest wysoki. O konstrukcji BUW można przeczytać w: A. K r a w c z y k : Problemy konstrukcyjne budynku Biblioteki. *Magazyn Budowlany* 1999 nr 7 s. 37-38

Hol Katalogowy

Stąd wszystko...

15 grudnia 1999 roku o godzinie 9^{00} do nowego gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej na warszawskim Powiślu wszedł pierwszy czytelnik. Bariera stuleci została przełamana – nastąpił przeskok z XIX w XXI wiek. Hinc Omnia - „Stąd wszystko" – budynek Biblioteki stał się wyznacznikiem nowej architektury bibliotecznej w Polsce, nowej jakości czytelnictwa oraz nowoczesnego bibliotekarstwa. Zmiana siedziby oraz zastosowane rozwiązania funkcjonalno-przestrzenne wpłynęły na efektywność obsługi, wzrosła wydajność pracy, a przepływające przez Bibliotekę strumienie ludzi świadczą zarówno o popularności tego miejsca, jak i przyjaznej formule biblioteki otwartej.

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie służy przede wszystkim społeczności akademickiej Uniwersytetu Warszawskiego, ale ma charakter publicznej biblioteki naukowej. BUW tłumnie odwiedzają czytelnicy[7], którzy przychodzą tu zarówno w celach naukowych, jak i towarzyskich. Biblioteka żywo reaguje na potrzeby użytkowników - jako pierwsza w Polsce znacząco wydłużyła godziny otwarcia (do 5 rano, czyli do pierwszego porannego autobusu) przed i podczas sesji egzaminacyjnej, bo jak wynikało z obserwacji wiele osób preferuje, a czasem wręcz musi, uczyć się w nocy.[8] Formuła ta przerosła wszelkie oczekiwania – do Biblioteki ustawiają się kolejki, brakuje miejsc przy stolikach.

[7] BUW odwiedza codziennie średnio ok. 3200 osób

[8] W sesji zimowej 2011/2012 już po raz piąty prowadzona była akcja „BUW dla sów i nocnych marków". Szczególnie podczas nocnych dyżurów widać, że Biblioteka jest coraz częściej postrzegana jako atrakcyjne miejsce towarzyskich spotkań i z przykrością trzeba stwierdzić, że użytkownicy swoim niestosownym zachowaniem wypaczają główną ideę przyświecającą tej akcji, czyli stworzenie czy też polepszenie warunków do nauki

Informatorium

Spełnianie oczekiwań użytkowników z pewnością wpływa na kształtowanie pozytywnego wizerunku instytucji. W BUW dzięki bogatej ofercie zbiorów, infrastrukturze oraz swobodnej atmosferze (co, niestety, bywa nadużywane przez czytelników) wykształcił się wizerunek miejsca modnego, w którym należy bywać, a jednocześnie drugiego domu, gdzie spędza się wiele godzin na różnego typu aktywnościach. BUW stał się miejscem inspirującym do pracy, zapewniającym dostęp do źródeł informacji i profesjonalną pomoc oraz łatwość w dostępie do zbiorów. Jednocześnie Biblioteka zapewnia duże poczucie nieformalności i otwartości na „niebiblioteczne" potrzeby użytkowników. BUW dla wielu użytkowników, szczególnie tych spędzających tutaj codziennie długie godziny, stał się jednocześnie "drugim domem" i „trzecim miejscem".[9] Kompleks budynków z pasażem wewnątrz jest miniaturą miasta, w którym wartko toczy się życie. Tutaj można zjeść, obejrzeć wystawę (zarówno w sali wystawowej, jak i w galerii „na siatkach" w pasażu), kupić książki, pamiątki, a na poziomie –1 zagrać w kręgle. Biblioteka jest wtopiona w konglomerat wielu instytucji.

[9] Trzecie miejsce, według definicji R. Oldenburga, jest ośrodkiem nieformalnego życia publicznego. W bibliotekach akademickich rolę „trzeciego miejsca" spełnia również przestrzeń wirtualna, w której prowadzona jest komunikacja z użytkownikami w mniej sformalizowanej formie – BUW ma swój profil na Facebooku

Wystawa "Chemicy - absolwenci Uniwersytetu Warszawskiego" przed Czytelnią Ogólną

BUW nie tylko gromadzi i udostępnia książki. Organizowane są tu konferencje, spotkania, wystawy, liczne imprezy o charakterze kulturalnym. Ale Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie to przede wszystkim książnica naukowa. Ciągle poszerzany jest dostęp do licencjonowanych zasobów elektronicznych. Baza e-czasopism licząca obecnie ponad 114 tys. tytułów e-czasopism jest prawdopodobnie największa w Polsce. Powiększana jest również kolekcja e-książek – w styczniu 2012 r. BUW zakupił dostęp do 70 tys. książek na platformie ebrary.

E-bUW, elektroniczna biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego, tworzy pełnotekstowe kolekcje zdigitalizowanych zasobów, głównie o charakterze historycznym. Liderem projektu jest BUW, a współuczestniczy pięć jednostek Uniwersytetu Warszawskiego.[10] E-bUW należy do czołówki bibliotek cyfrowych w Polsce (obecnie zasoby liczą niemal 94 tys. publikacji) oraz współpracuje z Europeaną. Planowane jest również uruchomienie repozytorium prac naukowych powstających na UW.

Biblioteka zabiega o nowoczesne narzędzia – w ubiegłym roku została zakupiona Multiwyszukiwarka przeszukująca jednocześnie zasoby katalogu online bibliotek UW oraz większości zasobów elektronicznych UW. Kolejną innowacją było uruchomienie w sierpniu 2010 r. webinariów. Prowadzone „na żywo" szkolenia lub prezentacje dają uczestnikom możliwość zadawania pytań, komentowania w czasie rzeczywistym.

[10] Są to Biblioteki: Wydziału Prawa i Administracji, Wydziału Biologii, Katedry Hungarystyki, Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych oraz Archiwum UW i Muzeum UW

Ta atrakcyjna forma e-learningu wykorzystywana jest zarówno do prowadzenia szkoleń, jak również popularyzacji zbiorów oraz organizowanych w Bibliotece wydarzeń kulturalnych, wystaw. Tematyka webinariów to m. in.: „Zbiory XIX w. w BUW", „Problematyka dokumentów życia społecznego w bibliotece akademickiej", „30.rocznica wprowadzenia stanu wojennego – dokumenty w zbiorach BUW i wspomnienia pracowników", „Chemicy – absolwenci Uniwersytetu Warszawskiego" – webinarium towarzyszące wystawie pod tym samym tytułem przygotowanej przez pracowników BUW.

Jedna z kabin pracy indywidualnej nad Czytelnią Ogólną

Biblioteka Uniwersytecka posiada także wartościowe i unikalne zbiory specjalne (stare druki, rękopisy, zbiory muzyczne, kartograficzne, dokumenty życia społecznego), a wśród nich niezwykle cenne zbiory grafik i rysunków zgromadzone w Gabinecie Rycin, którego fundamentem były kolekcje Stanisława Augusta Poniatowskiego i Stanisława Kostki Potockiego. Zbiory specjalne BUW, stanowiące istotny element narodowego dziedzictwa kulturowego, są szczególnie chronione m. in. dzięki systemowi kontroli dostępu oraz zabezpieczane i przechowywane w specjalnie na ten cel przeznaczonych magazynach z monitorowanymi warunkami wilgotnościowo-temperaturowymi . Warto również dodać, że od 1819 r. Biblioteka Uniwersytecka posiada prawo do egzemplarza obowiązkowego, stąd w zbiorach BUW najbogatszy w Polsce i jeden z największych w Europie zbiór rossiców.

W strukturze BUW jest również Centrum NUKAT – Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego. Katalog NUKAT to zbiorowo budowane, na zasadzie

współkatalogowania, źródło gotowych opisów katalogowych, to także centralna informacja o zasobach naukowych i akademickich bibliotek w Polsce.

Kabiny pracy indywidualnej nad Czytelnią Ogólną

Kabiny dla osób niewidzących

Świątynia i targowisko - jedność przeciwieństw

Obok podstawowych funkcji bibliotecznych projekt architektoniczny uwzględnił potrzeby czytelników niepełnosprawnych[11] oraz ofertę usług dodatkowych, zarówno w obrębie Biblioteki (sale pracy grupowej, kabiny pracy indywidualnej, sale konferencyjno-wykładowe), jak i na zewnątrz (kafejki, restauracje, sklepy). Gmach składa się z dwóch części połączonych pasażem, tzw. uliczką – obiektu frontowego wzdłuż ul. Dobrej, w kształcie rogala, w którym mieszczą się pomieszczenia biurowo-usługowe oraz budynku głównego, gdzie zlokalizowana jest Biblioteka Uniwersytecka, Wydział Prawa i Administracji oraz w części podziemnej – powierzchnia komercyjna. Łączna powierzchnia gmachu wynosi 60 tys. m², z czego Biblioteka zajmuje 40 tys. m². W procesie projektowania Biblioteki, a szczególnie przy ustaleniach programu użytkowego struktur bibliotecznych oraz aranżacji księgozbioru (w wolnym dostępie zorganizowany z wykorzystaniem Klasyfikacji Biblioteki Kongresu), rozplanowania usług, uczestniczyli bibliotekarze.[12] Projektanci stosowali się także do wytycznych brytyjskiego architekta Harry Faulkner-Browna, którego „10 Commandments"[13] zaleca m. in., by budynek biblioteczny był elastyczny (oparty na jednym module konstrukcyjnym, zapewniający zdolność przystosowania się do zmian przestrzennych i organizacyjnych) oraz rozszerzalny (zdolny do rozwoju przestrzennego – w BUW przewidziano możliwość adaptacji pomieszczeń handlowo-usługowych na poziomie –1 na potrzeby magazynu zwartego Biblioteki).

W BUW projektant gra z czytelnikiem – widzem, wprowadza go do wnętrza, gdzie harmider komercji, targowiska części frontowej i uliczki przeciwstawiony jest sacrum świątyni wiedzy. Wysoko obudowane, frontalne schody przypominają wąwóz. Wejście flankuje pylon zwieńczony otwartą księgą z łacińskim napisem „Hinc omnia"[14] i prowadzi do czterokolumnowego portyku. Efekt wejścia przypomina drogę do rzymskiej świątyni, ma za zadanie przytłoczyć wchodzącego swym monumentalizmem, ciężkością po to, by po przekroczeniu portyku wprowadzić go do innego świata – jasnej, otwartej przestrzeni świątyni. O swojej idei tak mówi projektant, architekt Marek Budzyński: *Na osi /.../ całego założenia jest wejście do sacrum, jakim jest poznanie. Biblioteki gromadzą zbiory poznania tego, co człowiek utrwalił akurat w książkach. Mamy wejście do sacrum przez odwołanie się do historii: schody, propyleje i wejście do Akropolu, czyli do tej przestrzeni informacji, która gromadzi wszystkie /.../ sposoby informowania – po pierwsze katalogi tradycyjne*

[11] Budynek zaprojektowany bez barier architektonicznych; dostępne są powiększalniki tekstu; część kabin pracy indywidualnej przeznaczona jest na potrzeby Biblioteki Książki Cyfrowej, jednostki Biura ds. Osób Niepełnosprawnych UW – oprócz nagrywania książek dla studentów niewidomych, słabowidzących i studentów z dysleksją, biblioteka gromadzi zbiory w postaci plików tekstowych

[12] Ewa K o b i e r s k a - M a c i u s z k o: Rozwiązania funkcjonalne i technologiczne Biblioteki Uniwersyteckiej. *Magazyn Budowlany* 1999 nr 7 s. 22-27; Henryk Hollender: op. cit, s. 26-27

[13] Harry F a u l k n e r - B r o w n: Factors affecting the planning and design of academic libraries: speaker's notes for the British Council Seminar. W: Library planning and design. Newcastle upon Tyne 1994

[14] Andrzej Maksymilian F r e d r o : Peristomata regum seu memoriale principis monitorum symbolis expressum. Gdańsk 1660

/.../ Dalej mamy informację wizualną i zestaw komputerów, który wprowadza nas w świat informacji komputerowej, która z założenia od początku miała być jednocześnie

Wejście na poziom 2 - detale architektoniczne

ogólnoeuropejska i ogólnouniwersytecka, świat czegoś, co jest bardzo tradycyjne i tego, co już jest teraz, ale otwiera drogę w przyszłość. Jest to zgromadzone w holu informacji. Ta jednoczesność wyraźnych przeciwieństw wprowadza nas w nastrój Biblioteki. Następnie jest rygorystyczna oś, krzyżująca się z osią pionową, która prowadzi nas do skarbca i do nieba, poprzez układ natury, jaką jest kopuła. Dalej od tego punktu rozchodzimy się do układu miejskiego, sieci, która wiąże się ze średniowieczną czy anglosaską kulturą biblioteki, gdzie wchodzimy i szperamy po półkach, gdzie buszujemy. Na zakończeniach tych uliczek są miejsca indywidualnego czytania, które są już na styku z zewnętrznym światem, już ma światło zewnętrzne, już może korzystać z widoku na ogród bądź dziedzińczyk. Ta jednoczesność rygorystycznych i bardzo tradycyjnych, i bardzo nowoczesnych rzeczy, pełnego otwarcia, powoduje właśnie to, że idea otwartego zbioru przestrzennie podbudowana została wspomnianymi zabiegami architektonicznymi.[15]

Wolny dostęp

[15] 10 lat nowej Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Debata: Marek B u d z y ń s k i , Henryk H o l l e n d e r , Ewa K o b i e r s k a - M a c i u s z k o, Tomasz K r u s z e w s k i , Piotr M a t y w i e c k i , Anna W o ł o d k o , oprac. Tomasz K r u s z e w s k i , przy współpr. Anny W o ł o d k o . *Prz. Bibl.* 2010 R. 78 z. 2 s. 149-163

Architektura i symbolika

W budynku łączą się w spójną całość beton (żelbet), stal (głównie nierdzewną) i szkło. Beton jest wszechobecny – użyty zarówno jako środek techniczny (wszystkie elementy konstrukcyjne – od „białej wanny", przez ściany nośne, słupy, stropy, klatki schodowe wykonane z żelbetu, aż po betonowe elementy wyposażenia wnętrza – podstawy mebli, stałych stanowisk takich jak Informatorium, Wypożyczalnia Miejscowa, stanowiska informatorów dziedzinowych), jak i plastyczny (rzeźby Adama Myjaka ustawione na kolumnach przedstawiają filozofów - Kazimierza Twardowskiego, Jana Łukasiewicza, Alfreda Tarskiego, Stanisława Leśniewskiego). Beton w roli konstrukcyjnej i estetycznej w tak ogromnym nagromadzeniu nie przytłacza, lecz jest tłem dla kolorowych okładek książek, ubrań ludzi.

Biblioteka jest światem ducha kultury i o tym mówi jej fasada. Monumentalną „ścianę kulturową" pokrywają tablice przypominające stronice otwartych ksiąg antologii kultury. Cytaty zaczerpnięto z utworów z różnych okresów i dziedzin - od Platona, przez kroniki staroruskie, fragmenty tekstów arabskiego i indyjskiego, po Jana Kochanowskiego; dwie tablice zawierają notację matematyczną i muzyczną – Etiudę b-moll op. 4 nr 3 Karola Szymanowskiego). Odwołanie do tradycji wskazuje na istotną rolę biblioteki w zachowywaniu dziedzictwa kulturowego.

„Oświecone buszowanie wśród półek"[16]

W nowym budynku Biblioteki Uniwersyteckiej zerwano z tradycyjnym trójpodziałem funkcjonalno-przestrzennym w bibliotece, główne strefy funkcjonalne zostały nie tylko przemieszane, ale zaprojektowany został na tak dużą skalę wolny dostęp do księgozbioru – samoobsługowy, otwarty magazyn lub czytelnia. Było to głównym założeniem programu użytkowego biblioteki. Rozwiązania konstrukcyjno-przestrzenne - konstrukcja modułowa[17] pozwoliła uzyskać duże, otwarte przestrzenie pozbawione podziałów, przepierzeń. Takie rozwiązanie zapewnia możliwość rearanżacji wnętrza (np. przesunięcia lub dostawianie regałów) i dostosowywanie go do zmieniających się potrzeb. Przez zestawienie i powielenie modułów uzyskano prostą, jednoprzestrzenną formę budynku o czterech kondygnacjach naziemnych i dwóch podziemnych.

Obecnie na półkach w wolnym dostępie stoi do dyspozycji czytelników ponad czterysta tysięcy egzemplarzy książek i czasopism, pogrupowanych zgodnie z treściowym pokrewieństwem. Taki sposób organizacji udostępniania zbiorów nie

[16] Określenie, którego użył Henryk Hollender, pierwszy dyrektor w nowym gmachu BUW, definiując system wolnego dostępu, w: H. H o l l e n d e r : Księgozbiór jako katalog. O pożytkach oświeconego buszowania wśród półek. *Por. Bibl.* 1990 nr 10 s. 25-28

[17] W BUW przyjęto układ płytowo-słupowy, podstawą konstrukcji jest kwadrat o boku 7,2 m.; Ewa K o b i e r s k a - M a c i u s z k o: Rozwiązania funkcjonalne i technologiczne Biblioteki Uniwersyteckiej. *Magazyn Budowlany* 1999 nr 7 s. 22-27; T a ż : Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie w nowoczesnym gmachu-rozwiązania funckjonalne w koncepcji architektonicznej, przeprowadzka, początek. EBIB 4 (2001(22) Architektura bibliotek /ebib.oss.wroc.pl/2001(22/maciuszko2.html

tylko ułatwia korzystanie (niweluje czas oczekiwania na egzemplarze zamawiane z magazynu), ale przede wszystkim zawiera istotny walor edukacyjny – czytelnik, poza publikacjami o których wiedział i których szukał na półce, odnajduje inne przydatne lektury.

Wolny dostęp - rewolucyjne i kontrowersyjne założenie w ówczesnych polskich warunkach, dziś spełnia oczekiwania użytkowników, zapewnia lepsze wykorzystanie księgozbioru, szybki dostęp do publikacji, pełniejsze zaspokojenie potrzeb użytkownika, swobodną atmosferę, samodzielność.[18] Ogrom przestrzeni wolnego dostępu przeraża lub onieśmiela, szczególnie czytelników odwiedzających BUW po raz pierwszy. Lecz i tu można znaleźć zaciszny kącik do pracy tylko dla siebie, ukryć się. Jedność przeciwieństw stała się rzeczywistością...

Si apud bibliothecam hortulum habes, nihil deerit?
[Cicero]

„*Czegóż ci jeszcze brakuje, jeśli masz bibliotekę, a przy niej ogród*?" Biblioteka Uniwersytecka tonie w zieleni - ściany boczne oplatają pnącza, dolny ogród przecina

[18] Mimo wszystkich „blasków" są także „cienie" takiego urządzenia biblioteki, m. in. zniszczenia, przestawienia, stosunkowo duży poziom hałasu, szczególnie w okresach nasilonego ruchu w bibliotece, konieczność zwiększonego nadzoru nad zachowaniem porządku i przestrzegania zasad regulaminu; M. F e d o r c z y k - F a l i s: Blaski i cienie wolnego dostępu do zbiorów. Z doświadczeń Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. W: Biblioteka otwarta na zmiany: ogólnopolska konferencja naukowa: Olsztyn 20-22 września 2010 r., materiały konferencyjne/pod red. Danuty Koniecznej. Olsztyn 2011 s. 21-34

Ogród dolny

strumień, a na dachu grupy roślin tworzą barwne, odmienne w charakterze części: złotą, karminową, zieloną i srebrną. Harmonia bujnej natury i nowoczesnej, surowej architektury w Bibliotece Uniwersyteckiej stanowi atrakcję dla odwiedzających. Ogrody BUW przyciągają grupy zwiedzających, okolicznych mieszkańców oraz

studentów, którzy lubią spędzać czas z książką na trawie. BUW z ogrodem na dachu[19] wpisał się w turystyczną mapę stolicy i stał się niemal obowiązkowym punktem zwiedzania.

Zieleń naturalna i sztuczna, przenika cały gmach – od roślinności do patynowanych tablic na fasadzie po wyrastające w holu katalogowym słupy-drzewa[20], których rozgałęziające się konary podtrzymują zieloną koronę konstrukcji dachowej[21].

Minęła dekada

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie funkcjonuje w nowej siedzibie już dwanaście lat. Atrakcyjność architektury gmachu BUW nie przemija, a formuła wolnego dostępu nie traci na efektywności, a wręcz przeciwnie – zwiększa się wykorzystanie księgozbioru, łatwość dostępu do książek przyciąga coraz więcej użytkowników, często wymagających, których wymaganiom czasem trudno sprostać. Szkoda tylko, że ciężar obsługi czytelników niezwiązanych z Uniwersytetem Warszawskim, a stanowiących niemal połowę zapisanych do BUW czytelników, spoczywa w całości na stołecznej Uczelni oraz pracownikach Biblioteki.

[19] Ogród o powierzchni ponad 1 ha, zaliczający się do największych dachowych ogrodów w Europie, projektowała arch. krajobrazu Irena Bajerska

[20] Pełnią przede wszystkim funkcję konstrukcyjną – wspierają zadaszenie. Nie da się jednak ukryć, że ich forma została pomyślana tak, by symbolizowały drzewa – elementy natury we wnętrzu budynku

[21] Fotografie w artykule: Jadwiga Antoniak, Jakub Burchard i Liliana Nalewajska

Dr Magdalena Rzadkowolska
Łódź - UŁ

POLSKIE SŁOWNIKI BIOGRAFICZNE – PRÓBA CHARAKTERYSTYKI

Abstract

Biographical Dictionaries are a source of knowledge about people. Polish lexicography biographical sources to be found in the literature of the 16th century. For the first author manuscript biographical dictionary of writers from 1594, is considered canon of Warmia Stanisław Reszka. In 1601 was issued in Rome, first printed list of Polish writers. Since then, many authors are involved in the preparation of biographical dictionaries. The most important Polish lexicography biographical project was the start of the Władysław Konopczyński issue of "Polish Biographical Dictionary". Since 1935, there were 47 volumes of the dictionary. n addition to general biographical dictionary which is the "Polish Biographical Dictionary" can be a wealth of domain lexicons and specialized. They record the biographies of the representatives of particular social or professional groups, and people deserved to particular regions of the country. Most dictionaries are known writers, artists, theologians, doctors, lawyers, military. You can also indicate various reference books like "Who's Who". The development of computer technology and the Internet has encouraged the creation of electronic dictionaries available on digital media and on-line. Creating and publishing biographical dictionaries shows that they are an important source of information. In the second part I present a bibliography published in Poland biographical dictionaries. It was prepared in the election. Putting together the 819 publications tried to show their richness and diversity.

Streszczenie

Słowniki biograficzne są źródłem wiedzy o ludziach. Polskie źródła leksykografii biograficznej można znaleźć w XVI-wiecznej literaturze. Za autora pierwszego rękopiśmiennego słownika biograficznego z 1594 roku uważany jest kanonik warmiński Stanisław Reszka. W 1601 roku został wydany w Rzymie, pierwszy drukowany spis polskich pisarzy. Od tamtej pory wielu autorów było zaangażowanych w przygotowywania słowników biograficznych. Najważniejszym projektem polskiej leksykografii biograficznej było zainicjowanie przez Władysława Konopczyńskiego wydawania „Polskiego słownika biograficznego", którego od 1935 roku wydano 47 tomów. Prócz nielicznych ogólnych słowników biograficznych, mamy bogactwo leksykonów specjalistycznych. Rejestrują one biografie przedstawicieli poszczególnych grup społecznych lub zawodowych, oraz osób zasłużonych dla poszczególnych regionów kraju. Większość stanowią słowniki pisarzy, artystów, teologów, lekarzy, prawników, wojskowych. Można również wskazać na wydawnictwa typu „Kto jest kim". Rozwój technologii komputerowej i Internetu zachęca do tworzenia słowników elektronicznych dostępnych na nośnikach cyfrowych i on-line. W drugiej części artykułu przedstawiam bibliografię wydawanych w Polsce słowników biograficznych. Została ona przygotowana w wyborze. Zestawiając 819 publikacji starałam się pokazać ich bogactwo i zróżnicowanie.

Wydawnictwa informacyjne – słowniki biograficzne

Na początku XIX wieku ks. Leopold Jan Szersznik pisał, że największym skarbem każdego kraju są zamieszkujący go ludzie. Dowiadujemy się o nich m. in. za pośrednictwem słowników biograficznych. Wiesław Bieńkowski, wybitny humanista, autor i redaktor wielu leksykonów biograficznych, uważał, że „biogramy nie tylko porządkują informacje zawarte w literaturze przedmiotu, ale poprzedzone często rozległymi kwerendami źródłowymi, przeważnie posuwają naprzód stan wiedzy. Heurystyczne postępowanie autorów biografii i biogramów jest analogiczne, ale wyniki poszukiwań w pierwszym przypadku można swobodnie rozwinąć, w drugim należy skondensować i dostosować ściśle do obowiązującego w danym słowniku schematu”[1].

Źródeł polskiej leksykografii biograficznej należy szukać w szesnastowiecznym piśmiennictwie. Jeden z pierwszych rękopiśmiennych wykazów pisarzy sporządził ok. 1594 roku kanonik warmiński Stanisław Reszka. Zawierał on 35 nazwisk (z kardynałem Stanisławem Hozjuszem) i tytuły wybranych dzieł. Pierwszy drukowany spis pisarzy polskich opublikował w Rzymie w 1601 roku jezuita Krzysztof Warszewicki pod tytułem *Regis, saneti, bellatores, scriptores Poloni*. W części *scriptores* zamieścił spis 27 nazwisk pisarzy polskich, który nie obejmował w ogóle różnowierców. Prawdopodobnie został sporządzony dla władz kościelnych.

Szymon Starowolski z królem Karolem Gustawem na obrazie Jana Matejki.
Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Szymon_Starowolski

[1] Wiesław Bieńkowski: *Biografistyka w badaniach nad książką*. W: *Książka polska w okresie zaborów*. Kraków 1991 s. 50

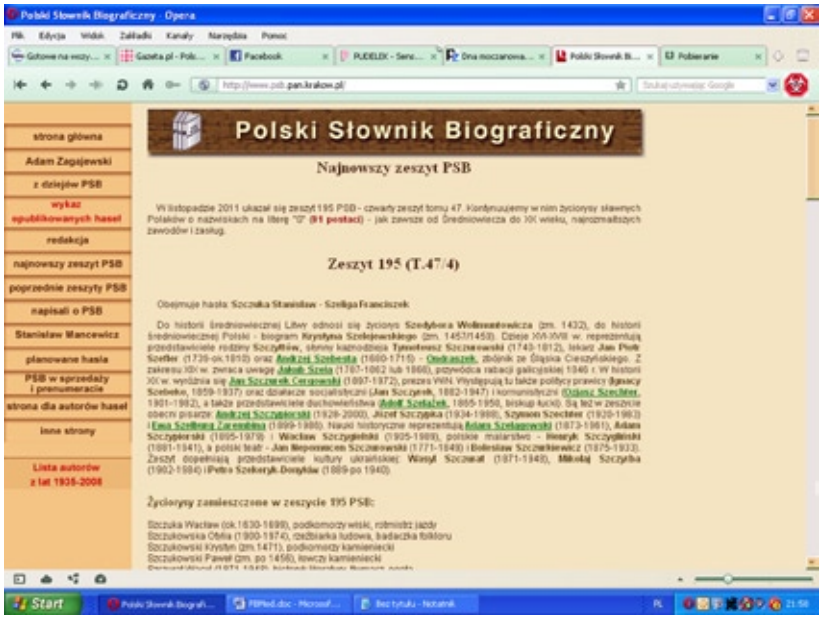
Kolejne wydawnictwo to *Scriptorum Polonicorum Hekatontas seu centrum illustrum Poloniae scriptorum elogia et vitae* Szymona Starowolskiego (Frankfurt 1625, 2. wyd. rozsz. Wenecja 1627, Frankfurt 1644). Setnik jest słownikiem biograficznym rejestrującym życiorysy polskich uczonych (teologów, hagiografów kaznodziejów, pisarzy politycznych, historyków, kronikarzy, pamiętnikarzy, prawników, matematyków, astronomów) oraz ośmiu literatów (poetów). W pierwszym wydaniu S. Starowolski zestawił 172 osoby, w układzie alfabetycznym według imion, drugie poszerzył do 220 nazwisk. Każdy biogram, zawierający krótki życiorys i pochwalny epigramat; został skonstruowany przez autora w oparciu o materiały pochodzące z archiwum Akademii Krakowskiej, zbiorów klasztornych i prywatnych oraz katalogów wydawniczych. W 1628 roku S. Starowolski wydał we Florencji drugi słownik biograficzny wybitnych wychowanków Akademii Krakowskiej *Laudatio Almae Aedemiae Cracoviensis*. Jezuita Jan Wielewiecki w 1635 r. opracował 65 życiorysów polskich pisarzy jezuickich do wydanego w 1643 r. w Antwerpii przez Filipa Alegambe słownika bibliograficznego *Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu*.

Strona tytułowa *Regis, saneti, bellatores, scriptores Poloni* Krzysztofa Warszewickiego.
Źródło: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/doccontent?id=48937&from=FBC

W okresie kontrreformacji arianin Krzysztof Sandius opracował słownik działaczy ariańskich wydany w 1684 r. Ewangelicki teolog i profesor Uniwersytetu w Królewcu Jerzy Krzysztof Pisański napisał dzieło *Historia litteraria Prussiae*, wydane

w czterech zeszytach w Królewcu w latach 1762-1765. Praca ta zawiera informacje o bibliotekach, drukarzach, drukarniach, nakładcach i pisarzach. Jan Daniel Janocki był autorem *Literarum in Polonia propagatores* (Gdańsk 1746), w której wymienił różne znakomite osobistości polskie XVII wieku i autorów piszących o nich. Zestawił też słownik biobibliograficzny *Polonia litterata nostri temporis* (Wrocław 1750), zawierający opis życia i wykaz dzieł 144 pisarzy współczesnych oraz 54 pisarzy nieżyjących z okresu Augusta III.

Strona internetowa PSB. Źródło: http://www.psb.pan.krakow.pl/

Najważniejszym współczesnym przedsięwzięciem z zakresu leksykografii biograficznej było podjęcie w 1931 r., przez Władysława Konopczyńskiego, prac nad rozpoczęciem edycji Polskiego Słownika Biograficznego (PSB). Na początku 1935 r. ukazał się w Krakowie, nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, tom pierwszy, zaś do 1 września 1939 r. wyszły 4 tomy zawierające hasła do *Dąbrowski Ignacy*. Druga wojna światowa przerwała wydawanie PSB; w latach 1946-1949 ukazały się dwa tomy oraz przygotowano 4 zeszyty kolejnej części. W 1949 W. Konopczyński został zmuszony do złożenia rezygnacji z funkcji redaktora naczelnego Słownika. Dziesięć lat później wznowiono jego edycję pod kierunkiem Kazimierza Lepszego[2].

[2] Kolejno redaktorami naczelnymi byli: Emanuel Rostworowski (1964-1989), Henryk Markiewicz (1989-2002), Andrzej Romanowski (2003-); Andrzej Romanowski: *Polski Słownik Biograficzny. przeszłość, teraźniejszość, perspektywy*. Kraków 2010.- 24 s.

W „Polskim Słowniku Biograficznym" znajdują się ułożone w porządku alfabetycznym życiorysy królów, książąt, polityków, wodzów, pisarzy, malarzy, rzeźbiarzy, architektów, ludzi teatru i filmu, uczonych, sportowców, duchownych i świętych, postaci pierwszoplanowych, mniej znanych, a czasem zupełnie zapomnianych. Wszystkie te artykuły wchodzą ze sobą w rozmaite związki, wzajemnie się uzupełniają i oświetlają, ukazując przeszłość z coraz to nowej perspektywy - tak z punktu widzenia osób działających w dawnych latach i dawnych wiekach, jak z punktu widzenia najnowszych ustaleń nauki"[3].

Obecnie trwają prace nad przygotowaniem tomu 48, ostatnim opublikowanym w zeszycie 4 tomu 47 hasłem było *Szeliga Franciszek*[4]. W wydanych częściach zawarto „ponad 26 tysięcy życiorysów Polaków i obcokrajowców działających w Polsce, począwszy od Popiela i Piasta, Mieszka I i Bolesława Chrobrego, skończywszy na osobach zmarłych w r. 2000".[5] Orientacyjne zakończenie edycji PSB jest planowane na 2030 r.

Od 2005 r. PSB jest także dostępny on-line pod adresem www.tvp.pl/ipsb. „Pomysłodawcą przeniesienia Polskiego Słownika Biograficznego do Internetu był Michał Komar. Internetowa wersja ma wyszukiwarkę i, aby odnaleźć hasło KOSMAN Marceli, wystarczy wpisać je i nacisnąć przycisk „Szukaj", zamiast wertować tomy. Wyszukiwać można według wielu różnych kryteriów – czytając o Piotrze Skardze będzie można np. znaleźć innych pisarzy religijnych XVI wieku, przejrzeć listę wszystkich członków zakonu jezuitów, którzy znaleźli się na kartach PSB, poczytać o innych postaciach historycznych działających w owym czasie czy też prześledzić multimedia na temat takich postaci"[6]. W 2008 r. Piotr Szlęzak i Bartosz Wojciechowski, autorzy cytowane wyżej artykułu, podawali, że pierwszy etap budowy iPSB ma trwać trzy lata. W tym czasie zostanie udostępnionych ok. 25 tys. biogramów, wiele z nich ma być wzbogacone plikami multimedialnymi. Natomiast po wprowadzeniu wszystkich haseł rozpocznie się obudowywanie ich zdjęciami, dźwiękami, filmami, tekstami komentarzy naukowych lub tekstami książek napisanych przez daną postać.

---

[3] *Polski Słownik Biograficzny* [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://www.psb.pan.krakow.pl/ [dostęp dnia 2012-05-18].

[4] PSB jest wydawnictwem Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności realizowanym przez Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Fundacji na rzecz Nauki Polskiej.

[5] *Polski Słownik Biograficzny* [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://www.psb.pan.krakow.pl/ [dostęp dnia 2012-05-18].

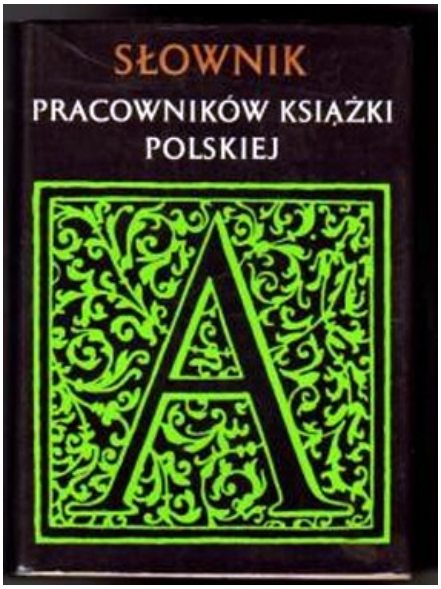
[6] Piotr Szlęzak, Bartosz Wojciechowski, *Ruszył iPSB – Internetowy Polski Słownik Biograficzny* [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://www.tvp.pl/wiedza/nauka-i-technika/symulator-faktu/warto-przeczytac/ruszyl-ipsb-internetowy-polski-slownik-biograficzny/128648 [dostęp dnia 2012-05-20].

Prócz ogólnego słownika biograficznego jakim jest PSB można wskazać liczne leksykony dziedzinowe i specjalistyczne, rejestrujące życiorysy przedstawicieli poszczególnych grup zawodowych czy społecznych oraz regionalne o osobach, które zaznaczyły swą obecność w historii lub współczesności regionu.

Najbardziej znane z leksykonów dziedzinowych są słowniki pisarzy, np. *Słownik pisarzy polskich* Tadeusza Słabczyńskiego (Warszawa 2001) czy *Podręczny słownik pisarzy polskich* Krystyny Jakowskiej (Warszawa 2006); artystów *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających* (Wrocław 1971-), *Fotografowie 1946-2006. Słownik biograficzny fotografów polskich (członków ZPAF)* (Warszawa 2006); teologów np. *Słownik polskich teologów katolickich* (Warszawa 1981-), *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku* (Katowice 1996); lekarzy np. *Słownik lekarzy polskich XIX wieku*. T. 1-6 (Warszawa 1991-2001), *Słownik biograficzny lekarzy i farmaceutów – ofiar drugiej wojny światowej* (Wrocław-Warszawa 1997-); *Słownik medycyny i farmacji Górnego Śląska* T. 1- 6 (Katowice 1993-2007), prawników np. *Słownik biograficzny adwokatów polskich* (Warszawa 1980-); techników np. *Słownik biograficzny techników polskich* (Warszawa 1989-), *Słownik biograficzny zasłużonych elektryków wrocławskich*. T. 1-3 (Wrocław 1997-2005); wojskowych np. *Słownik biograficzny wyższych dowódców Wojska Polskiego na froncie wschodnim w latach 1943-1945* (Warszawa 1993), *Słownik biograficzny oficerów Powstania Listopadowego* (Warszawa 1995-). Licznie reprezentowane są słowniki regionalne jak *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego* (Gdańsk

1992-), *Słownik biograficzny powiatu toruńskiego* (Lubicz 2010), *Zasłużeni ludzie Ustronia* (Ustroń 1983).

Słownik pracowników książki polskiej.
Źródło: http://www.humanitas.pl/index.php?model=catalog&action=bookdetail&showid=9747

Bliski ogłaszanemu na łamach „*Forum Bibliotek Medycznych*" (od bieżącego numeru) Słownikowi pracowników bibliotek medycznych jest *Słownik pracowników książki polskiej*, opracowywany w Uniwersytecie Łódzkim, który ukazuje się od 1972 r. Rejestruje on biogramy osób związanych z wytwarzaniem i rozpowszechnianiem książek, działających w granicach historycznych Rzeczypospolitej Polskiej i poza nią[7] (z wyłączeniem osób żyjących). Obejmuje takie zawody jak pergaminiści, papiernicy, pisarze kodeksów średniowiecznych, rubrykatorzy, iluminatorzy, miniaturzyści, introligatorzy, księgarze, antykwariusze, odlewacze czcionek, drukarze, ilustratorzy, cenzorzy, bibliografowie, bibliotekarze oraz miłośnicy książki. Dotychczas, prócz tzw. tomu podstawowego, wydano 3 suplementy (1986, 2000, 2010)[8]. W 2012 roku rozpoczną się prace nad przygotowaniem suplementu 4 finansowanego z Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki.

Wskazać można także różnego rodzaju leksykony typu „Kto jest kim", opublikowany w dwudziestoleciu międzywojennym *Czy wiesz kto to jest?/* red. Stanisław Łoza

[7] Leon Marszałek: *Polskie encyklopedie i słowniki bibliologiczne*. *Prz. Bibl.* 1985 R. 53 z. 3/4 s. 411-414

[8] Hanna Tadeusiewicz, Magdalena Rzadkowolska, Agata Walczak-Niewiadomska: *Pracownia „Słownika pracowników książki polskiej" jako centrum badań biografistyki księgoznawczej w Polsce*. W: *Bibliologia i informatologia* / pod red. Dariusza Kuźminy. Warszawa 2011 s. 167-172

(Warszawa 1938), jak i współczesne *Kto jest kim w Polsce* (Warszawa 1989, 1993), *Kto jest kim w bankowości, finansach i ubezpieczeniach* (Warszawa 2003), *Kto jest kim w PTG* [Polskim Towarzystwie Geograficznym] (Toruń 1995).

Elektroniczny Słownik Biograficzny Śląska Cieszyńskiego. Źródło: http://slownik.kc-cieszyn.pl/index.php/online,591/

Rozwój technologii komputerowej i sieci Internet zachęcił badaczy i pasjonatów biografistyki do tworzenie słowników elektronicznych, dostępnych na nośnikach cyfrowych i on-line. Ich autorom przyświeca idea opracowania bazy materiałów biograficznych rozproszonych w licznych wydawnictwach drukowanych. W tych edycjach nie dąży się do opracowania pełnych, obszernych biogramów poszczególnych postaci. Mają one stać się przyjaznym, sprawnym i odstępnym narzędziem, który zainteresowanego użytkownika odsyła do innych źródeł. Słowniki elektroniczne przeszukiwać można według różnych kryteriów, nie tylko poprzez nazwisko czy używane pseudonimy, ale także rok urodzenia czy śmierci, miejscowości, w których działała, wykonywany zawód lub rodzaj działalności, czy nazwy instytucji, z którymi była związana. Liczne indeksy pozwalają na tworzenie różnych zestawień, zależnych tylko od potrzeb prowadzącego kwerendę. Jako przykłady można podać słowniki biograficzne Ziemi Jeleniogórskiej i Ziemi Wrocławskiej dostępne na portalu Cyfrowy Dolny Śląsk (http://jbc.jelenia-gora.pl/dlibra) czy Elektroniczny Słownik Biograficzny Śląska Cieszyńskiego (http://slownik.kc-cieszyn.pl/index.php/online,591/).

Opracowywanie i wydawanie słowników biograficznych pokazuje, że są one

ważnym źródłem informacji. Służą nauce, pomagają w pracy dydaktycznej i naukowej, są wykorzystywane w działalności zawodowej i kolekcjonerskiej. Ich użytkownikami są uczniowie, studenci, doktoranci, nauczyciele akademiccy i wszyscy zainteresowani biografistyką i osiągnięciami naszych rodaków. Stanowią istotną część wydawnictw informacyjnych, które posiadają w swoich zasobach biblioteki naukowe w Polsce[9].

Bibliografia słowników biograficznych - wybór -

Informacje wstępne

W spisie bibliograficznym zarejestrowano 819 publikacji, nie licząc kumulacji kilku tomów pod jedną pozycją, w tym liczne słowniki biograficzne oraz inne opracowania poświęcone biografistyce ze skróconym opisem bibliograficznym. Zaprezentowany wybór, który daje pełniejszy obraz tego typu wydawnictw informacyjnych, przedstawiono w czterech działach: I. Ogólne, II. Dziedzin i zagadnień (m. in. poświęcone adwokatom, architektom, archiwistom, artystom, astronomom, bibliofilom, bibliotekarzom, biologom, botanikom, duchowieństwu, dziennikarzom, ekonomistom, etnografom, filatelistom, filozofom, fotografom, geografom, hagiografii, harcerzom, historykom, humanistom, kompozytorom, lekarzom, lotnikom, malarzom, matematykom, muzykom, nauczycielom, odkrywcom, papieżom, pisarzom i poetom, policjantom, politykom, polonii, prawnikom, psychiatrom, sędziom, siostrom zakonnym, slawistom, socjologom, sportowcom, świętym i błogosławionym, teologom, uczonym, wojskowym, zakonnikom, Żydom) , III. Regionalne i lokalne, IV. Inne. W obrębie poszczególnych działów zastosowano następujący układ: I i IV alfabetyczny według nazwisk pierwszego autora, albo słowa z tytułu, natomiast w II decydującym kryterium są słowa kluczowe, a w III nazwy geograficzne. Korzystanie z bibliografii ułatwią skorowidze: indeks osobowy i nazw geograficznych.

[9] Katalogi Biblioteki Narodowej w Warszawie. [dostęp on line]; Ryszard Żmuda: Kościelne dyscypliny naukowe bez bibliografii? *Saec. Christ.* 2011 R. 11 nr 2 s. 292-293; *Tenże:* Wydawnictwa informacyjne kościelnych dyscyplin naukowych w Polsce z przełomu XX i XXI wieku (w druku)

Spis bibliograficzny

I. Ogólne

1. BAUMGARTNER Gabriele: Polski indeks biograficzny= Polnisher biographischer Index = Polish biographical index. München 1998

2. BINKOWSKA Magdalena: Wielcy Polacy XX wieku. Bielsko-Biała 2010

3. BOMBICKI Maciej Roman: Kto jest kim w Polsce nowego millenium (2000-2002) : encyklopedia actus purus. Poznań 2002

4. CZAJKA Michał: Słownik biograficzny XX wieku. Warszawa 2004

5. ENCYKLOPEDIA sławnych Polaków : od Andersa do Żwirki : 300 biogramów ludzi, którzy zmienili bieg historii Polski i mieli wpływ na dzieje świata / red. Agnieszka Grygiel, Eleonora Mierzyńska-Iwanowska. Poznań 2005

6. KTO jest kim : Polska 2005/ red. Danuta Stefanowicz-Kostrzewska. Warszawa 2005

7. KTO jest kim w Polsce 1984: informator biograficzny. Warszawa 1984

8. LENKIEWICZ Antoni: Polacy na przełomie XX i XXI wieku. T. 1- 8. Wrocław 1998-2001, 2003, 2004, 2006, 2009

9. PAJĄK Jerzy Z., PENKALLA Adam, SZCZEPAŃSKI Jerzy: Słownik biograficzny XIX wieku. Toruń 2005

10. POLACY w historii i kulturze krajów Europy zachodniej: słownik biograficzny. Poznań 1981

11. POLSKI słownik biograficzny. T. 1–47. Kraków – Warszawa 1935- 2011

12. PRZYROWSKI Zbigniew: Kto to był? : popularny słownik biograficzny. Warszawa 1996

13. SŁOWNIK biograficzny Europy Środkowo-Wschodniej XX wieku / pod red. Wojciecha Roszkowskiego i Jana Kofmana. Warszawa 2004

14. WHO is who w Polsce : leksykon biograficzny z ok. 12000 biogramami znanych polskich osobistości, częściowo ze zdjęciami. Zug 2002
Toż. wiele wydań 2005, 2008 i inne

15. WYBITNI Polacy XIX wieku- leksykon biograficzny. Kraków 1998

16. ŻYCIORYSY znakomitych ludzi wsławionych w różnych zawodach. Warszawa 1987

II. Dziedzin i zagadnień

17. KRZEMIŃSKI Zdzisław: Sławni warszawscy adwokaci. Wyd. 2. Warszawa 2007

18. SŁOWNIK biograficzny adwokatów polskich / kom. red. Zdzisław Czeszejko-Sochacki. T. 1-2. Warszawa 1980, 1988

19. GWARDIAK Janusz: Architekci i budowniczowie ziemi łomżyńskiej : słownik biograficzny. Łomża 2003

20. JUDYCKA Agata, JUDYCKI Zbigniew: Architekci polscy w świecie. T. 1. Warszawa; Tarnów 2006

21. ŁOZA Stanisław: Architekci i budowniczowie w Polsce. Warszawa 1954

22. ŁOZA Stanisław: Suplement do słownika architektów Polaków oraz cudzoziemców w Polsce pracujących. Warszawa 1918

23. MIESZKOWSKI Zygmunt: Polscy teoretycy architektury : (XVI-XIX w.). Kraków 1972

24. NITSCH Andrzej: Słownik polskich architektów i budowniczych służby zdrowia. Warszawa 1985

25. STEFAŃSKI Krzysztof: Ludzie którzy zbudowali Łódź : leksykon architektów i budowniczych miasta (do 1939 roku). Łódź 2009

26. STRZAŁKOWSKI Jacek: Architekci i budowniczowie w Łodzi do 1944 roku. Łódź 1997

27. SZCZEPAŃSKI Jerzy: Architekci i budowniczowie : materiały. Warszawa ; Kraków 1990

28. SŁOWNIK biograficzny archiwistów polskich. 1918-1984: T. 1 / red. nauk. Maria Bielińska, Irena Janosz-Biskupowa. Warszawa, Łódź 1988

29. SŁOWNIK biograficzny archiwistów polskich. 1906-2001: T. 2 / red. nauk. Bolesław Woszczyński. Warszawa 2002

30. OSTROWSKI Janusz A.: Słownik artystów starożytności : architektura, rzeźba, malarstwo, rzemiosło artystyczne. Katowice 1994

31. SŁOWNIK artystów plastyków: artyści plastycy Okręgu Warszawskiego ZPAP (1945-1970) : słownik biograficzny. Warszawa 1972

32. SŁOWNIK artystów polskich i obcych w Polsce działających : malarze, rzeźbiarze, graficy. T. 1- 3 / zesp. red. Jolanta Maurin-Białostocka [et al.]. Wrocław 1971, 1975, 1979

33. SŁOWNIK artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.) : malarze, rzeźbiarze, graficy / red. Jolanta Maurin Białostocka i Janusz Derwojeda. T. 4- 8. Wrocław 1986, 1993, 1998, 2003, 2007

34. SYLWETKI twórców i popularyzatorów sztuki województwa bielskiego: informator biograficzny. Bielsko- Biała 1987

35. TERAZ Pułtusk: almanach artystów pułtuskich tworzących w dziedzinie sztuk plastycznych / red. Izabela Sosnowicz-Ptak, Sylwia Słojkowska-Affelska, Paulina Sosnowicz. Pułtusk 2006

36. ŻYCIE z pasją : leksykon artystów związanych z Gminną Biblioteką Publiczną im. Aleksandra Labudy w Bolszewie / red. Janina Borchmann, Bartłomiej Wiązowaty. Wejherowo Bolszewo 2009

37. SYLWETKI astronomów polskich XX wieku / red. Andrzej Woszczyk. Toruń 2008

38. ŻYŁKO Wojciech: Kto jest kim w bankowości, finansach i ubezpieczeniach. Warszawa 2003

Bibliofile. Bibliografowie. Bibliotekarze. Inni pracownicy książki

39. ADAMCZYK Mieczysław: Ludzie prasy Kielecczyzny w XIX i XX wieku: indeks biograficzny. Kielce 2000

40. BIBLIOTEKARZE polscy we wspomnieniach współczesnych. (Seria wydawnicza Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich) Z. 1- 10 Warszawa 1991- 2007

Z. 1. Z warsztatu bibliografa 1991
Z. 2. Z książką do ludzi, 1992
Z. 3. W kręgu nauki i bibliotek, 1993
Z. 4. Śladami edukacji bibliotekarskiej, 1995
Z. 5. Organizatorzy i inspiratorzy, 1997
Z. 6. Entuzjastki bibliotekarstwa dziecięcego, 1999
Z. 7. Znawcy rękopisów, 2002
Z. 8. Kustosze zbiorów specjalnych, 2004
Z. 9. Zasłużeni dla Stowarzyszenia bibliotekarzy polskich, 2005
Z. 10. Bibliotekarze bibliotek specjalnych, 2007

41. CZACHOWSKA Jadwiga: Autorzy bibliografii w Instytucie Badań Literackich PAN : (słownik biobibliograficzny). Warszawa 2010

42. JÓŹWIAK-PELC Aleksandra: Czy wiesz, że... oni też byli bibliotekarzami. Słupsk 2008

43. KALCZYŃSKA Maria: Polsko- niemiecki leksykon biograficzny: ludzie polskiej książki i prasy w Niemczech (koniec XX w.). Opole 2001

44. KUBÓW Stefan: Sylwetki polskich bibliologów. Wrocław 1983

45. LUDZIE prasy i drukarstwa Kielecczyzny w XIX i XX wieku: (indeks biograficzny): materiały. Kielce 1994

46. NYCEK Jan Bolesław: Ludzie i książki : słownik biograficzny ludzi książki i pióra województwa płockiego. Płock 1983

47. POCZET bibliofilów polskich. Warszawa 1992

48. RYNEK książki w Polsce: Who is who. Warszawa 2007, 2008, 2009

Tож. 2008. oprac. Piotr Dobrołęcki, Ewa Tenderenda-Ożóg, Paweł Waszczyk

Tож. 2007 oprac. Piotr Dobrołęcki, Paweł Waszczyk

Tож. 2009 oprac. Piotr Dobrołęcki, Ewa Tenderenda- Ożóg

49. SŁOWNIK bibliotekarzy wielkopolskich 1918-2000 / pod red. Franciszka Łozowskiego. Poznań 2001

50. SŁOWNIK biograficzny pracowników książki polskiej : zeszyt próbny /red. Ksawery Świerkowski (red. nacz.), Witold Pawlikowski, Irena Treichel. Łódź 1958

51. SŁOWNIK pracowników książki polskiej / pod red. Ireny Treichel. Warszawa, Łódź 1972, 1986

Tож. Supl. 2 / pod red. Hanny Tadeusiewicz, z udziałem Bogumiła Karkowskiego. Warszawa 2000

Tож. Supl. 3 / pod red. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa 2010

52. SYLWETKI bibliofilów lubelskich. / red. Maria i Henryk Gawareccy. Lublin 1985.

53. ŻYJĄ w naszej pamięci : wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy / red. i przedm. Janina Jagielska, Teresa Jedynak. Warszawa 2006

54. Z PAMIĘCIĄ o nich: słownik bibliotekarzy / red. Emilia Giera. Leszno 1986

55. SŁOWNIK biologów polskich / red. Stanisław Feliksiak. Warszawa 1987

56. KTO jest kim w botanice polskiej = Who is who in Polish botany / red. Zbigniew Mirek, Lucyna Musiał, Jan J. Wójcicki. Kraków 1995

57. SYNIAWA Mirosław: Biograficzny słownik przyrodników śląskich. Katowice 2000

58. CIBORSKA Elżbieta: Leksykon polskiego dziennikarstwa. Warszawa 2000

59. DZIENNIKARZE turystyczni : who is who? / red. Barbara Bielecka-Mierzejewska, Tadeusz Olszański. Kraków 1998

60. BARTOSIEWICZ Stanisława: Ekonometria wrocławska. Wrocław 2007

61. EKONOMIŚCI szkoły austriackiej / red. nauk. Robert Ciborowski, Aneta Kargol-Wasiluk, Marian Zalesko. Białystok 2011

62. GAZDA Zbigniew: Słownik biograficzny ekonomistów polskich : od XIII wieku do połowy wieku XX. Kielce 1998

63. SŁOWNIK biograficzny zasłużonych elektryków krakowskich. Kraków 2009

64. SŁOWNIK biograficzny zasłużonych elektryków wrocławskich. Wrocław 2005

65. ETNOGRAFOWIE i ludoznawcy polscy : sylwetki, szkice biograficzne. / pod red. Ewy Fryś-Pietraszkowej, Anny Kowalskiej-Lewickiej, Anny Spiss. T. 1. Kraków 2002

Toż. T. 2 / pod red. Ewy Fryś-Pietraszkowej i Anny Spiss. Wrocław, Kraków 2007

Toż. T. 3 / pod red. Anny Spiss i Zofii Szromby-Rysowej. 2010

66. BRATKOWSKI Ryszard, BITNER Zdzisław: Słownik postaci w filatelistyce polskiej 1918-2000. Warszawa, Płock 2007

67. SŁOWNIK biograficzny filatelistów polskich, oprac. Henryk Białek, Marian Chabowski. Warszawa 1998

68. BIOGRAFISTYKA filmowa: ekranowe interpretacje losów i faktów. Toruń 2007

69. MAŚNICKI Jerzy, STEPAN Kamil: Pleograf : słownik biograficzny filmu polskiego 1896-1939. Kraków 1996

70. TWÓRCY polskiego filmu : leksykon. Cz. 1, Scenarzyści, reżyserzy, operatorzy filmu fabularnego, aut. haseł Jerzy Bereda [et al.]. Warszawa 1986

71. FILOZOFOWIE współcześni : leksykon / pod red. Jana Szmyda. Bydgoszcz, Kraków 2003

72. SŁOWNIK filozofów: filozofia powszechna / pod red. Bolesława Andrzejewskiego. Poznań 1996

73. JASIŃSKI Bogusław: Leksykon filozofów współczesnych. Olsztyn 1999

74. JASIŃSKI Bogusław: Leksykon filozofów współczesnych. Wyd. [2] nowe, rozsz. Warszawa 2006

75. LEKSYKON filozofów współczesnych pod red. Janusza Szmyda. Bydgoszcz. Kraków 2004

76. STOKES Philips: 100 największych filozofów, z ang. przeł. Jerzy Korpanty. Warszawa 2007

77. WIZERUNKI filozofów i humanistów polskich. Wiek XX / pod red. Jana Szmyda. Kraków 2000

78. WHO is who polskich finansów, red. nacz. Rita Schultz : red. prowadzący Aneta Witczak. Warszawa 2000

79. ALMANACH fotografii opolskiej : 60 lat Związku Polskich Artystów Fotografików / red. Wiktor Tarnopolski ; tekst Urszula Zajączkowska. Opole 2007

80. FOTOGRAFOWIE 1946-2006 : słownik biograficzny fotografów polskich (członków ZPAF), oprac. Paweł Pierściński [et al.]. Warszawa 2006

81. DZIEWIĘĆ wieków geografii polskiej : wybitni geografowie polscy : Jan Długosz [et al.] /pod red. Bolesława Olszewicza. Warszawa 1967

82. PISKORZ Sławomir: Słownik biograficzny polskich dydaktyków geografii.T. 1- ..... Kraków 1999, 2000

83. ADAMCZYK Józef: Śladami świętych i błogosławionych oraz kandydatów na ołtarze. Kraków 2003

84. ATTWATER Donals, JOHN Catherine R.: Dykcjonarz świętych. przeł. Tadeusz Rybowski. Wrocław 1997

85. BALICKA Bogda: Święci, relikwie i patroni: pamiątki po świętych od Starego Testamentu do dziś, miejsca uniesień, święci Jana Pawła II. Białystok 2003

86. BALL Ann: Współcześni święci: żywoty i oblicza; przekł. z ang. Jarosław Irzykowski. T. 1–2. Gdańsk 1994

87. BARTOSZEWSKI Gabriel, BUDZYŃSKI Stefan, RYSZKA Czesław: Życie i cuda polskich świętych kanonizowanych i beatyfikowanych za pontyfikatu Jana Pawła II. Warszawa 2001

88. BAUER Zbigniew, LESZKIEWICZ Adam: Leksykon świętych. T. 1–3. Kraków 1996

89. BEDOUELLE Guy: Na obraz świętego Dominika: żywoty świętych dominikańskich; przeł. Marek Sikorowski. Poznań 2001

90. BOCIAN Martin: Leksykon postaci biblijnych: ich dalsze losy w judaizmie, chrześcijaństwie, islamie oraz literaturze, muzyce i sztukach plastycznych. Współpraca Uszrula Kraut, Iris Lenz; przeł. Jaluiusz Zychowicz. Kraków 1995

91. BOZOWSKI Bronisław: Święci, wielcy i nieznani. Ząbki 2001

92. BROSSE Jacques: Wielcy mistrzowie duchowi świata: leksykon; przeł. Ireneusz Kania. Łódź 1995

93. BRUNA od Maryi: Święci Zakonu Kartuzów. Warszawa 2009

94. BUKOWSKI Kazimierz: Słownik polskich świętych: ilustrowany, podręczny, popularno–naukowy: święci, błogosławieni, 90 kandydatów na ołtarze. Kraków 1995

95. BUKOWSKI Kazimierz: Święci polscy: antologia tekstów literackich o polskich świętych, błogosławionych, kandydatach na ołtarze. T. 1. Kraków 1996

96. BYSTROŃ Jacek: Polscy święci i błogosławieni wyniesieni na ołtarze przez Jana Pawła II. Pelpin 2004

97. CAMMILLERI Rino: Wielka księga świętych patronów: jakikolwiek jest wasz zawód, z jakimkolwiek problemem się borykacie, zawsze jest święty, do którego możecie się zwrócić. Kielce 2001

98. CHARKIEWICZ Jarosław: Apostołowie : mały leksykon hagiograficzno-ikonograficzny. Warszawa 2009

99. CHARKIEWICZ Jarosław: Męczennicy XX wieku : martyrologia prawosławia w Polsce w biografiach świętych. Wyd. 2 popr., poszerz. Warszawa 2008

100. CHARKIEWICZ Jarosław: Święci Ziemi Białoruskiej. Wyd. 2 poszerz. i zaktual. Hajnówka 2006

101. CHARKIEWICZ Jarosław: Święte niewiasty : mały leksykon hagiograficzny. Hajnówka 2001

102. CRUZ Joan Carroll: Tajemnice, cuda i osobliwości w życiu świętych / przekł. Wojciech Turek, Dominika Sikorska. Gdańsk 2003

103. FROS Henryk: Święci doby współczesnej. Kraków 1991

104. FROS Henryk: Święci i błogosławieni Towarzystwa Jezusowego. Kraków 1992

105. FROS Henryk, SOWA Franciszek: Księga imion i świętych. T. 1–4. Kraków 1997–2000

106. FROS Henryk, SOWA Franciszek: Twoje imię: przewodnik onomastyczno–hagiograficzny. Wyd. 4. Kraków 1995

107. GACH Zbigniew: Poczet kanonizowanych świętych polskich. Gdańsk 1997

108. GORZANDT Antoni: Mój święty patron: święci na co dzień. Wyd. 2. Lublin 1999

109. GÓRSKI Karol, BORKOWSKA Anna Małgorzata: Historiografia zakonna a wzorce świętości w XVII w. Warszawa 1984

110. HAGIOGRAFIA polska : słownik biobibliograficzny : dzieło zbiorowe / pod red. Romualda Gustawa. T. 1-2. Poznań 1971, 1972

111. HANTER Ewa: Święci polscy skarbem narodu. Ząbki 1996

112. HUSCENOT Jean: Doktorzy Kościoła. Częstochowa 2002

113. ILUSTROWANY leksykon polskich świętych, błogosławionych i Sług Bożych w oprac.

Gabriela Turowskiego. Fot. Adam Bujak. Kraków 2004

114. KUBAJAK Anna: Szlakami świętych i błogosławionych : wielcy Polacy wyniesieni na ołtarze przez Jana Pawła II. Krzeszowice 2008

115. LEMAîTRE Nicole, QUINSON Marie–Thérése, SOT Véronique: Słownik kultury chrześcijańskiej. Przeł. i uzup. Tadeusz Szafrański. Warszawa 1997

116. MIKOŁAJCZYK Andrzej: Uświęcają nas i nasze dzieje: sylwetki duchowe polskich świętych i błogosławionych, którzy zostali wyniesieni do tej godności przez Jana Pawła II. Wyd. 2. Piastów 1997

117. MIKOŁEJKO Zbigniew: Żywoty świętych poprawione. Warszawa 2000

118. MIREWICZ Jerzy: Współtwórcy Europy. Wyd. 2. Kraków 2003

119. MISIUREK Jerzy: Polscy święci i błogosławieni : życie, duchowość, przesłanie. Częstochowa 2010

120. MISIUREK Jerzy: Wielkie mistyczki Kościoła. Wyd. 2 uzup. Lublin 1999

121. MISZTAL Henryk: Doskonali w miłości: świeccy święci i błogosławieni. Lublin 1992

122. MISZTAL Henryk: Mówią święci: przesłania Jana Pawła II w polskich beatyfikacjach i kanonizacjach. Lublin 1999

123. MISZTAL Henryk: Świeccy święci i błogosławieni. Wyd. 2. Lublin 2002

124. MOROZ Walerian: Świętość nieśli polskiej ziemi: informator hagiograficzny. Wyd. 2. Marki–Struga 1991

125. MRÓWCZYŃSKI Jerzy: Polscy kandydaci do chwały ołtarzy. Wrocław 1987

126. NASI święci: polski słownik hagiograficzny: praca zbiorowa / pod red. Aleksandry Witkowskiej. Poznań 1995

127. NIEWĘGŁOWSKI Wiesław Aleksander: Leksykon świętych. Warszawa 2006

128. OŚWIECENI światłem jednej Ewangelii: święci rosyjskiej Cerkwi prawosławnej i święci franciszkańscy: praca zbiorowa; przekł. z wł. Andrzej Kazanowski / red. wyd. pol. Salezy Bogdan Brzuszek i Zenon Marian Styś. Warszawa-Rzym 2004

129. OTTEA Joanna: Święci i błogosławieni polscy. Londyn 1982

130. PATER Józef: Święci w dziejach Śląska. Wrocław 1997

131. PETRY MROCZKOWSKA Joanna: Niepokorne święte. Kraków 2007

132. PODLEJSKI Zygmunt: Sól ziemi i światłość świata: święci i błogosławieni wyniesieni na ołtarze przez Jana Pawła II (1979–1999). T. 1–5. Kraków 1998 – 2001

133. PODLEJSKI Zygmunt: Święci (nie)święci: epizody z życia świętych. Kraków 2001

134. POLSCY święci / red. Joachim Roman Bar. T. 1–12. Warszawa 1983–1987

135. PORTRETY świętych Ameryki / zebrał George A. Gray; przeł. Anna Androsiuk. Warszawa 2003

136. PRZEWODNICY na Górę Karmelu ukazani przez Jana Pawła II / pod red. Czesława Gila; przy współpr. Szczepana T. Praśkiewicza. Kraków 2000

137. RADOŃSKI Karol: Święci i błogosławieni Kościoła katolickiego : encyklopedia hagiograficzna. Warszawa 1948

138. RUSECKI Innocenty: Sylwetki polskich świętych, błogosławionych i sług Bożych z Zakonu Braci Mniejszych św. Franciszka z Asyżu. Kalwaria Zebrzydowska. Kraków 2005

139. SCHAUBER Vera, SCHINDLER Hanns Michael: Święci na każdy dzień: patroni naszych imion ; [przekł. z niem. Bogusław Widła]. Warszawa 2000

140. SKARGA Piotr: Żywoty świętych polskich... Kraków 2000.

Przygot. tekstu Joanna Duska, Anna Karasiowa; Mieczysław Bednarz: Słowo wstępne

141. SŁOWIŃSKI Tadeusz, Damian Maksymilian: Święci franciszkańscy na każdy dzień. Wyd. 2 popr. i uzup. Wrocław 2008

142. SZMIDT Stanisław: Święci, błogosławieni, słudzy Boży Rodziny Salezjańskiej. Warszawa 1997

143. SZWOCH Ryszard: Z Auschwitz do nieba : święci i błogosławieni. Pelplin 2006

144. ŚWIĘCI cerkwi prawosławnej / zebrał, przeł. i oprac. Jarosław Charkiewicz. Wyd. 2 uzup. Białystok 2001

145. ŚWIĘCI w kulturze i duchowości dawnej i współczesnej Europy / red. Wanda Stępniak–Minczewa, Zdzisław J. Kijas. Kraków 1999

146. TWOJA droga jest święta (Ps 77,14) : hagiografia Pieszej Pielgrzymki Rzeszowskiej / red. Andrzej Garbarz, Władysława Jagustyna. Rzeszów 2007

147. UKLEJA Ryszard: Wieczny ślad Boga : kult relikwii świętych pańskich. Warszawa 2011

148. WEZWANI do świętości / [red. Grzegorz Łuszczak]. Kraków 2005

149. WITKOWSKA Aleksandra, NASTALSKA Joanna: Staropolskie piśmiennictwo hagiograficzne. 1, Słownik hagiografów polskich. Lublin 2007

150.WYBRAŁ nas, abyśmy byli święci i nieskalani: sylwetki świętych, błogosławionych i kandydatów na ołtarze / red. oprac. Ewa Bromboszcz. Katowice 2007

151. ZALESKI Wincenty: Święci na każdy dzień. Wyd. 4 uzup. Warszawa 1999

152. ŻUREK Waldemar Witold: Salezjańscy męczennicy Wschodu. Lublin 2003

153. ŻYCHIEWICZ Tadeusz: Żywoty. T. 1-2. Kalwaria Zebrzydowska 1985, 1989

154. DĄBROWSKI Stanisław Jan: Słownik biograficzny lubelskiego harcerstwa 1911-2001. Lublin 2001

155. HARCERSKI słownik biograficzny / pod red. Janusza Wojtyczy. T. 1-2. Warszawa, Łódź 2006, 2008

156. JARZEMBOWSKI Kazimierz: Materiały do słownika biograficznego Związku Harcerstwa Polskiego poza granicami kraju (1946-1996). Warszawa 1996

157. KRUKOWSKI Jerzy Stanisław: Harcerze: starachowicki słownik biograficzny. Starachowice 1984

158. SŁOWNIK biograficzny instruktorów harcerskich Dolnego Śląska w latach 1945- 1990. Wrocław 1995

159. HISTORYCY warszawscy ostatnich dwóch stuleci / pod red. Aleksandra Gieysztowa, Jerzego Maternickiego, Henryka Samsonowicza. Warszawa 1986

160. KITA Jarosław, STOBIECKI Rafał: Słownik biograficzny historyków łódzkich. Łódź 2000

161. SŁOWNIK biograficzny historii Polski. / pod red. Janiny Chodery, Feliksa Kiryka. T. 1 Wrocław 2005

162. SŁOWNIK historyków polskich / [red]. Maria Prosińska- Jackl. Warszawa 1994

163. STARNAWSKI Jerzy: Sylwetki lubelskich humanistów XIX i pierwszej połowy XX wieku. Lublin 2004

164. WYBITNI historycy wielkopolscy / praca zbiorowa / pod red. Jerzego Strzelczyka. Poznań 1984

165. WEINEROWSKA-BORDS Katarzyna: Od Pitota do Reynoldsa : dziewięć historii o tych, którzy tworzyli hydraulikę. Gdańsk 2008

166. SPECJALIŚCI inżynierii ekologicznej, tekst zred. Krystyna Jopkiewicz, Wojciech Kaczmarek, Stanisław Siemion. [Wyd. 2 popr. i uzup.]. Warszawa 1993

167. BRÓZDA Bogdan Ryszard: Ludzie i pasje : rody inżynierskie. Warszawa 2009

168. WARDAWY Bronisław: Kolejarze w Katyniu i innych miejscach kaźni i męki : biogramy i dokumenty. T. 1. Lublin 2010

169. ALMANACH kompozytorów Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie / red. nauk. Alicja Gronau-Osińska. T. 1-2. Warszawa 2004

170. DUDEK Marek: Kompozytorzy Lublina i Lubelszczyzny 1918-2010. Lublin 2010

171. KOMPOZYTORZY polscy 1918-2000 : praca zbiorowa. Biogramy / pod red. Marka Podhajskiego. T. 2. Gdańsk, Warszawa 2005

172. SCHÄFFER Bogusław: Leksykon kompozytorów XX wieku. [T.]1- 2. Kraków 1963, 1965

173. ZGANIACZ-MAZUR Liliana: Leksykon kompozytorów. Warszawa 2007

174. POLSKI słownik biograficzny konserwatorów zabytków. Z. 1-4, zespół red. Henryk Kondziela, Hanna Krzyżanowska, Mieczysław Kurzątkowski. Warszawa 2000, 2006, 2009, 2011.

Toż. z. 4

175. CZARNOWSKI Adam: Słynni krajoznawcy. Radom, Warszawa 2006

176. SŁOWNIK biograficzny krajoznawców Kielecczyzny. Kielce 2008

177. GRZEGORCZYK Piotr: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956- 1967. Cz. 1-2. Warszawa 1986

178. ALBUM chirurgów polskich / pod red. Witolda Rudowskiego i Andrzeja Śródki. Wrocław 1990

179. BILIŃSKI Józef: Stan nauk lekarskich za czasów Akademii Medyczno-Chirurgicznej Wileńskiej bibliograficznie przedstawiony. Przyczynek do dziejów medycyny w Polsce. Warszawa 1888

180. BOJCZUK Hanna: Indeks słownika biograficznego polskich nauk medycznych XX wieku. Warszawa 1997

181. BROŻEK Krzysztof: Polscy lekarze na Górnym Śląsku i Śląsku Cieszyńskim od końca XIX do połowy XX wieku. Katowice 2009

182. DRUGI słownik biograficzny polskich lekarzy weterynarii 1919-2000. / red. Jan Tropiło. T. 1. Warszawa 2009

183. GLIŃSKI Jan Bohdan: Słownik biograficzny lekarzy i farmaceutów- ofiar drugiej wojny światowej. T. 1- ..... Warszawa 1997, 1999, 2003, 2011

184. HISTORYCY medycyny, oprac. Bożena Urbanek. Warszawa 1994

185. KAPUŚCIK Janusz: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993

186. KONIECZNY Leon: Wizerunki lekarzy pomorskich. Koszalin 2006

187. KOŚMIŃSKI Stanisław: Słownik lekarzów polskich. Obejmujący oprócz krótkich życiorysów lekarzy Polaków oraz cudzoziemców w Polsce osiadłych, dokładną bibliografię lekarską polską od czasów najdawniejszych do chwili obecnej. Warszawa 1884

188. KTO jest kim w polskiej medycynie : informator biograficzny / red. zesp. Lidia Becela [et al.]. Warszawa 1987

189. LESZCZYŁOWSKI Bazyli: Farmaceuci Polscy - swemu społeczeństwu : rysy biograficzne. Łódź 2001

190. LISOWSKI Witold: Ludzie zasługi niepospolitej : wybitni polscy lekarze XIII-XX w. Warszawa 1983

191. LISOWSKI Witold: Polska służba zdrowia w powstaniach narodowych 1794-1944. T. 1-2. Warszawa 2006

192. LUDZIE Akademii Medycznej w Gdań-sku : praca zbiorowa / pod red. Zbigniewa Machalińskiego. Gdańsk 2005

193. LWOWSKIE korzenie łódzkiej medycyny / red. Nina Smoleń. Łódź 2011

194. MILLAK Konrad: Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych biograficzno-biblio-graficzny 1394-1918. Warszawa 1963

195. PIKOŃ Krzysztof: Złota księga nauk medycznych. Gliwice 2010

196. REYMOND Jerzy: Twórcy polskich podręczników anatomii człowieka i ich dzieła (XVIII-XIX wiek). Radom 2006

197. SEYDA Bronisław: Encyklopedyczny słownik lekarzy pisarzy w światowej literaturze. Szczecin 1999

198. SKROBACKI Andrzej: Album lekarzy-pionierów Okręgu Mazurskiego 1945-1946: materiały biograficzne. Olsztyn 1980

199. SŁOWNIK biograficzny lekarzy weterynaryjnych Dolnego Śląska 1945-1999.Wrocław 2000

200. SŁOWNIK biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku / pod red. Zofii Podgórskiej- Klawe. T. 1. Z. 1-4. Warszawa 1991, 1994, 1995, 1996

201. SŁOWNIK biograficzny zasłużonych pediatrów / pod red. Edwarda Wilkoszewskiego. Z. 1- 2. Warszawa 1985, 1990

202. SŁOWNIK medycyny i farmacji Górnego Śląska/ red. nauk. Alfred Puzio. T. 1 –3. Katowice 1993, 1995, 1997

Tож. T. 4 / red. Jerzy Marian Dyrda. 2000

Tож. T. 5 / red. Jerzy Marian Dyrda i Barbara Gruszka. 2003

Tож. T. 6 / pod red. Władysława Pierzchały. 2007

203. SYLWETKI chirurgów polskich / pod red. Józefa Bogusza, Witolda Rudowskiego. Wrocław 1982

204. SZKICE do portretów przedstawicieli medycyny poznańskiej 1945- 1985: praca zbiorowa / pod red. Jana Hasika i Romana K. Meissnera. Poznań 1991

205. SZYMAŃSKI Wiesław, GRABIEC Marek: Słownik biograficzny samodzielnych pracowników naukowych z dziedziny położnictwa i ginekologii. Bydgoszcz 2003, [supl.], 2006

206. TALEWSKI Roman: Portrety zakopiańskich lekarzy ze słownikiem biograficznym 1850-1983. Zakopane 1985

207. WAŃKA Danuta: Lekarze i farmaceuci ziemi kaliskiej w świetle „Słownika Wielkopolski Południowo- Wschodniej". Kalisz 2003

208. WYGLĘDOWSKI Mieczysław: Alma-nach lekarzy Częstochowy. Częstochowa 2011

209. WYSZYŃSKI Edmund, OBARA Marian: Sylwetki zasłużonych ginekologów polskich. Poznań 1991

210. LOTNICY Podlasia : słownik biograficzny A-Ż, oprac. i red. Tomasz Demidowicz. Biała Podlaska 2005

211. MALINOWSKI Tadeusz: Lotnicy świata. Warszawa 1985

212. POPIEL Adam: Pamięci poległych lotników 1933-1939. Warszawa 1987

213. WHO is who w polskim marketingu i Public Relations / red. Nina Bekasiewicz. Warszawa 2001

214. HASS Ludwik: Masoneria polska XX wieku : losy, loże, ludzie. Wyd. 2 (rozsz. i uzup.). Warszawa 1996

215. HASS Ludwik: Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821-1999 : słownik biograficzny. Warszawa 1999

216. SŁOWNIK biograficzny matematyków polskich. Tarnobrzeg 2003

217. STRZAŁKOWSKI Jacek: Słownik medalierów polskich i z Polską związanych 1508-1965. Warszawa 1982

218. SŁOWNIK biograficzny historii powszechnej do XVII stulecia, red. naczelny Kazimierz Lepszy, Stanisław Arnold. Warszawa 1968

219. GRABARCZYK Tadeusz, NOWAK Tadeusz: Mieszczanie wieluńscy do początków XVI wieku : biogramy. Łódź, Wieluń 2008

220. LEKSYKON czeskich i polskich muzealników Górnego Śląska : edycja próbna, oprac. red. Olga Nowak. Katowice : Stowarzyszenie Muzealników Polskich. Oddziały Opolski i Śląski 2007

221. CHYBINSKI Adolf: Słownik muzyków dawnej Polski do roku 1800. Kraków 1949

222. ENCYKLOPEDIA muzyczna PWM : część biograficzna. / pod red. Elżbiety Dziębowskiej. [Wyd. 3]. Kraków 1998, 2001

Wiele tomów i wydań

223. GWIZDALANKA Danuta: Przewodnik po muzyce kameralnej. Kraków 1997

224. LEKSYKON polskich muzyków pedagogów urodzonych po 31 grudnia 1870 roku / pod red. Katarzyny Janczewskiej-Sołomko. Kraków 2008

225. LINDSTEDT Marcin: 100 najwy-bitniejszych postaci w historii muzyki. Toruń 2003

226. SKIEŁCZYŃSKI Zbigniew: Setnik muzyków łowickich XVII i XVIII wieku. Łowicz 1993

227. DUDA Jerzy, ANDRZEJEWSKA-WASILENKO Alicja: Doskonalenie nauczycieli na Śląsku Opolskim 1948-2001 : słownik biograficzny. Opole 2002

228. DUDA Jerzy: Słownik biograficzny nauczycieli Śląska Opolskiego. Cz. 1-4. Opole 1995, 1996, 1999, 2000

229. DOROSZEWSKI Jerzy: Słownik biograficzny nauczycieli miasta Lublina w latach 1918-1939. Lublin 2007

230. KOWALSKI Witold: Przedwojenni nauczyciele Łodzi : wspomnienia i refleksje. Łódź 2007

231. KUPISIEWICZ Czesław, KUPISIEWICZ Małgorzata: Poczet wybitnych nauczycieli. Cz. 1-2. Pułtusk 2006, 2007.

Akademia Humanistyczna

232. MASSALSKI Adam: Słownik biograficzny: nauczyciele szkół średnich rządowych męskich w Królestwie Polskim 1833-1862. Warszawa, Kielce 2007

233. OCHENDUSZKO Tadeusz: Leksykon nauczycieli i wychowanków I Gimnazjum i Liceum w Rzeszowie urodzonych pomiędzy XVII wiekiem a 1945 rokiem. Rzeszów 2010

234. PRARAT Waldemar: Słownik biograficzny nauczycieli szkół powszechnych gminy Gorzyce do I połowy XX wieku. Wrzawy, Sandomierz 2007

235. SŁOWNIK biograficzny nauczycieli w Małopolsce w latach II wojny światowej: (1939-1945): ofiary wojny. Kraków 1995

236. SOLARSKA Barbara: Artystyczne pasje nauczycieli Pszczyny i okolicy : słownik biograficzny. Pszczyna 2000

237. SŁABCZYŃSKI Tadeusz: Wielcy odkrywcy i podróżnicy : słownik. Warszawa 1995

238. EKSPERCI oświaty : słownik biograficzny / red. Denis I. Dembek. Łysomice 2001

238. HISTORIA wychowania: słownik biograficzny. Olsztyn 2002

239. KORZENIOWSKA Wiesława: Myśl pedagogiczna na przestrzeni wieków: chronologiczny słownik biograficzny. Kraków 2010

240. SŁOWNIK biograficzny nauczycieli zasłużonych dla oświaty i Związku Nauczycielstwa Polskiego w powiecie Mińsk Mazowiecki. Mińsk Mazowiecki 2005

241. SŁOWNIK biograficzny twórców oświa-ty i kultury XIX i XX wieku Polski Południowo-Wschodniej / pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda. Rzeszów 2011

242. SŁOWNIK biograficzny zasłużonych dla oświaty i wychowania w Warszawie i województwie stołecznym warszawskim od 1919 roku. Z. 1-3 Warszawa 1995. 1997, 1999

243. SŁOWNIK biograficzny Związku Nauczycielstwa Polskiego na Lubelszczyźnie. Lublin 2004

244. SŁOWNIK biograficzny zasłużonych nauczycieli i działaczy Związku Nauczycielstwa Polskiego Miasta Krosno. Krosno 1999

245. SZKOLNY słownik biograficzny. Kraków 1996

246. KORZENIOWSKA Wiesława: Myśl pedagogiczna na przestrzeni wieków : chronologiczny słownik biograficzny. Kraków 2010

247. KORZENIOWSKA Wiesława: Słownik biograficzny historii myśli pedagogicznej. Bielsko- Biała 2006

248. ŚWIATOWA myśl pedagogiczna XX wieku : wybrani przedstawiciele: praca zbiorowa / pod red. Ewy Brodackiej-Adamowicz. Siedlce 2008

249. DYBOWSKI Stanisław: Słownik pianistów polskich. Warszawa 2003

Pisarze. Poeci. Literaci

250. BŁAŻEJEWSKI Tadeusz: Współczesna Łódź literacka : słownik autorów. Łódź 1989

251. BRODZIŃSKI Kazimierz: Życiorysy niektórych poetów i uczonych. Sanok 1856

252. CHMIELEWSKA Małgorzata: Leksy-kon polskich pisarzy muzycznych XX wieku. Wołomin 2008

253. DANECKI Ryszard: Literaci Wielkopolski : informator. Poznań 1995

254. DAWNI pisarze polscy: od początków piśmiennictwa do Młodej Polski: przewodnik biograficzny i bibliograficzny. Warszawa 2001

255. GAJEWSKA Beata, SZAFRUGA Kinga: Wielcy pisarze. Warszawa, Bielsko-Biała 2007

256. HRABEC Stefan, PEPŁOWSKI Franciszek: Wiadomości o autorach i dziełach cytowanych w słowniku Lindego. Warszawa 1963

257. JUSZCZYŃSKI Józef: Polscy i polskojęzyczni pisarze Polesia : leksykon. Brześć, Lublin 2007

258. KOZŁOWSKI Edwin Franciszek: Kto jest kim w Oddziale Gdańskiego Stowarzyszenia Autorów Polskich: informator biograficzny. Gdańsk 1998

259. KSIĘGA Poetów - Księga Przyjaciół; almanach biograficzny'98. Szczecin 1998

260. KTO był kim w drugim obiegu? : słownik pseudonimów pisarzy i dziennikarzy : 1976-1989 / pod red. Dobrosławy Świerczyńskiej. Warszawa 1995

261. KURZAWA Eugeniusz: Słownik polskich pisarzy współczesnych Wileńszczyzny. Zielona Góra 1995

262. LEKSYKON współczesnych pisarzy polskich / red. prowadzący Andrzej Szot. Toruń 2004

263. MAŁY słownik pisarzy narodów europejskich ZSRR. Warszawa 1966

264. MAŁY słownik pisarzy niemieckich, austriackich i szwajcarskich / red. Jan Choder, Mieczysław Urbanowicz. Warszawa 1973

265. MAŁY słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980 : praca zbiorowa / pod red. Bolesława Klimaszewskiego. Warszawa 1992

266. NOWY słownik literatury dla dzieci i młodzieży : pisarze, książki, serie, ilustratorzy, nagrody, przegląd bibliograficzny / red. nauk. Krystyna Kuliczkowska, Barbara Tylicka. Warszawa 1984

267. PIŁASZEWICZ Stanisław: Słownik pisarzy Czarnej Afryki. Warszawa 1993

268. PISARZE i badacze literatury w Zagłębiu Dąbrowskim : słownik biobibliograficzny / pod red. Pawła Majerskiego. T. 1- 3. Sosnowiec 2002, 2006

269. POLSCY pisarze i badacze literatury przełomu XX i XXI wieku : słownik biobibliograficzny / pod red. Alicji Szałagan. T. 1. Warszawa 2011

Tож. Wyd. 2. popr. 2002

270. ROGALA Stanisław: Współczesne środowisko literackie Kielecczyzny : słownik pisarzy i badaczy literatury. Kielce 1999

271. ROLLE Antoni J.: Sylwetki literackie. Kraków 1966

272. SŁOWNIK badaczy literatury polskiej / red. Jerzy Starnawski. T. 1-2. Łódź 1994,1998

273. SŁOWNIK pisarzy antycznych / pod red. A. Świderkówny. Warszawa 1982

274. SŁOWNIK pisarzy regionu bydgoskiego : bio-bibliografia, oprac. Jadwiga Pszenna, Alina Walukiewicz. Bydgoszcz 2008

275. SŁOWNIK pisarzy śląskich / pod red. Jacka Lyszczyny i Dariusza Rotta. T. 1-3, Katowice 2005, 2007, 2010

276. Słownik poetów polskich / pod red. nauk. Jolanty Sztachelskiej. Białystok 1997

277. SŁOWNIK pseudonimów pisarzy polskich. T. 5: 1971-1995/ pod red. Dobrosławy Świerczyńskiej. Wrocław 1998

278. SŁOWNIK pseudonimów i kryptonimów pisarzy polskich oraz Polski dotyczących. Pseudonimy i kryptonimy / oprac. Adam Bar. T. 1-2. Kraków 1936

279. SŁOWNIK pseudonimów i kryptonimów pisarzy polskich oraz Polski dotyczących. Wykaz nazwisk pisarzy / oprac. Adam Bar. T. 2. Kraków 1938

280. SŁOWNIK współczesnych pisarzy niemieckojęzycznych : pokolenia powojenne / pod red. Jürgena Joachimsthalera, Marka Zybury. Warszawa 2007

281. SŁOWNIK współczesnych pisarzy polskich / pod red. Ewy Korzeniewskiej. T. 1- 4. Warszawa 1963, 1964, 1966

282. SŁOWNIK współczesnych pisarzy polskich. Ser. 2 T. 1-3. / pod red. Jadwigi Czachowskiej. Warszawa 1977, 1978, 1980

283. SMOLARZ Jan: Pisarze lubelscy : słownik biobibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich. Lublin 1980

284. STABRYŁA Stanisław: Stu najsłyn-niejszych pisarzy starożytności : słownik. Kraków 1996

285. STARNAWSKI Jerzy: Ludzie książki : seria 2. Łódź 2008

286. WIELKI leksykon pisarzy polskich. / pod red. Jana Pieszczachowicza. T. 1-4 Kraków 2005, 2006, 2007

287. WIELKIE biografie. 2, Pisarze, kompozytorzy, artyści / red. Bartłomiej Ka-czorowski. Warszawa 2007

288. WIELKIE biografie. 3. Odkrywcy, wynalazcy, uczeni / red. Bartłomiej Kaczorowski. Warszawa 2008

289. PLASTYCY regionu piaseczyńskiego : Communio Graphis, Grupa Piaseczno, Triada, oprac. Zofia Hejke [et al.]. Piaseczno 2007

290. SŁABCZYŃSKI Wacław, SŁAB-CZYŃSKI Tadeusz: Słownik podróżników polskich. Warszawa 1992

291. JUDYCKI Zbigniew A.: Encyklopedia policji : część biograficzna. T. 1. Kielce 2011

292. KOMENDANCI główni polskiej policji (1918-2009) / pod red. Piotra Majera. Szczytno 2009

293. MARTYROLOGIA policjantów województwa poznańskiego II RP / pod red. Zenona Smolarka i Andrzeja Borowskiego. Szczytno 2010

Politycy

294. BANKOWICZ Marek: Przywódcy polityczni współczesnego świata : mężowie stanu, demokraci i tyrani. Kraków 2007

295. BRZOZA Czesław, STEPAN Kamil: Posłowie polscy w parlamencie rosyjskim 1906-1917: słownik biograficzny. Warszawa 2001

296. CZAJOWSKI Jacek, MAJCHROWSKI Jacek M.: Sylwetki polityków Drugiej Rzeczypospolitej. Kraków 1987

297. DOBEK Rafał, LISIEWICZ Paweł, ZASADA Stanisław: Leksykon polityków wszech czasów: od Ramzesa II do Tony'ego Blaira. Poznań 2008

298. HERTMANOWICZ-Brzoza Małgorzata, STEPAN Kamil: Słownik władców świata. Kraków 2005

299. KACZMAREK Zygmunt: Marszałkowie Senatu II Rzeczypospolitej. Warszawa 1992

300. KOSZEL Bogdan, ŻERKO Stanisław: Słownik polityków XX wieku. [Wyd. 2 uzup.]. Poznań 1996

301. KWIATKOWSKI Eugeniusz: W takim żyliśmy świecie : sylwetki polityków. Kraków 1990

302. MAJEWSKI Piotr: Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1939 : słownik biograficzny / red. nauk. Grzegorz Mazur. T. 3-4. Warszawa 2005, 2009

303. MICEWSKI Andrzej: Ludzie i opcje : 53 sylwetki sceny politycznej. Warszawa 1993

304. POSŁOWIE na Sejm II Rzeczypospolitej - ofiary wojny i okupacji 1939-1945 / oprac. Jarosław Dudziński, Adam Rutkowski ; red. nauk. Grzegorz Mazur. Warszawa 2005

305. SŁOWNIK polityków polskich XX wieku / pod red. Przemysława Hausera i Stanisława Żerki. Poznań 1998

306. SMOGORZEWSKA Małgorzata: Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1939 : słownik biograficzny / red. nauk. Andrzej Krzysztof Kunert. T. 1-2. Warszawa 1998, 2000

307. WRÓBLEWSKA Teresa: Duch narodowy : postacie polskich polityków XX w. Łomża 2007

308. WSPÓŁCZEŚNI polscy działacze polityczni : mała encyklopedia / pod red. Bolesława Jankowskiego i Zygmunta Lewartowicza. Łódź , Warszawa 1919

Polonia

309. BEDNARSKI Zenobiusz Michał: Polacy na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Dorpackiego w latach 1802-1889. Olsztyn 2002

310. BEDNARSKI Zenobiusz Michał: Polacy na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Dorpacko-Jurjewskiego w latach 1889-1918 i Estońskiego Uniwersytetu Narodowego w latach 1919-1940. Olsztyn 2005

311. JACKIEWICZ Mieczysław: Polacy na Litwie 1918-2000 : (słownik biograficzny). Warszawa 2002

312. JACKIEWICZ Mieczysław: Polacy na Litwie 1918-2000 : (słownik biograficzny). Wyd. 2 popr. i uzup. Warszawa 2003

313. JUDYCKA Agata: Polacy w Austrii: słownik biograficzny. Lublin 1999

314. JUDYCKA Agata: Polacy w Belgii i Luksemburgu: słownik biograficzny. Toruń 2000

315. JUDYCKA Agata: Polonia: słownik biograficzny. Warszawa 2000

316. JUDYCKI Zbigniew Andrzej, KLI-MASZEWSKI Bolesław: Krakowianie w świecie: słownik biograficzny. T. 1. Toruń 2000

317. JUDYCKI Zbigniew Andrzej: Polscy sportowcy w świecie : popularny leksykon biograficzny polskich i polskiego pochodzenia sportowców, trenerów i działaczy sportowych w świecie. Kielce 2007

318. KIJAS Artur: Polacy w Rosji od XVII wieku do 1917roku: słownik biograficzny. Warszawa, Poznań 2000

319. MALCZEWSKI Zdzisław: Słownik biograficzny Polonii brazylijskiej. Warszawa 2000

320. LUDZIE polonijnych mediów w Berlinie = Medienleute der Polonia in Berlin / pod red. nauk. Marii Kalczyńskiej. Katowice 2010

321. ŁATKA Jerzy S.: Słownik Polaków w Imperium Osmańskim i Republice Turcji. Kraków 2005

322. NOWAKOWSKI Tadeusz: My z Polski : 400 not biograficznych imigrantów polskich w Szwecji. Stockholm 1997

323. NOWAKOWSKI Tadeusz: Polacy w Szwecji: słownik biograficzny emigracji polskiej w Szwecji. Tullinge 1992

324. POLACY w Kanadzie: słownik biograficzny: kto jest kim w Polonii kanadyjskiej 2006. Mississauga 2006

325. POLAK w świecie Leksykon polonii i Polaków za granicą. Warszawa 2001

326. POLONIA włoska : słownik Polaków i instytucji polskich we Włoszech / pod red. Kazimierza Dopierały, Hieronima Fokcińskiego. T. 1. Bydgoszcz 2001

327. SYLWETKI polskie w Ameryce Łacińskiej w XIX i XX wieku. Vol. 1-2. [zebr.] Edmund Stefan Urbański. Stevens Point : Artex ; [New York] 1991

328. ŚLIWOWSKA Wiktoria: Zesłańcy polscy w Imperium Rosyjskim w pierwszej połowie XIX wieku : słownik biograficzny. Warszawa 1998

329. ŚLĄSCY Teksańczycy. 2, Emigracja ze Śląska do Teksasu w latach 1853-1870 / oprac. przez Silesian Profiles Committee w składzie: Mary Ann Moczygemba Watson - przewodn., John Warren Beard [et al.] ; przeł. i przygot. do druku Wojciech Reisch. Opole 2007

330. ZAREBCZAN Władysław Marian: Polacy w Watykanie. Instytucje i Urzędy oraz Polacy w nich pracujący. Historia i współczesność. Pelplin 2004.

331. PIĄTKOWSKI Sebastian: Sędziowie sądów powszechnych regionu radomskiego w latach 1917-1945 : noty biograficzne. Radom 2008

332. POL Krzysztof: Poczet prawników polskich. Warszawa 2000

333. SŁOWNIK psychologów polskich / pod red. Elwiry Kosnarewicz, Teresy Rzepy, Ryszarda Stachowskiego. Poznań 1992

334. ZYCH Adam A.: Psychologowie radzieccy i ich prace 1917- 1977: słownik biograficzny. Kielce 1980

335. MIELCZAREK Witold: Słownik biograficzny działaczy ruchu robotniczego Ziemi Częstochowskiej. Częstochowa 1984

336. SŁOWNIK biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego / red. nacz. Feliks Tych. T. 1-3. Warszawa 1978, 1987, 1992

337. SŁOWNIK biograficzny działaczy ruchu robotniczego województwa toruńskiego. Toruń 1988

338. RASTAWIECKI Edward: Słownik rytowników polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej pracujących. Warszawa 1980

339. KOŁACZKOWSKI Julian: Słownik rytowników polskich tudzież obcych w Polsce zamieszkałych lub czasowo w niej przebywających, od najdawniejszych do najnowszych czasów jako przyczynek do historji sztuk pięknych w Polsce. Lwów 1874

340. WINCŁAWSKI Włodzimierz: Słownik biograficzny socjologii polskiej. T.1-4. Warszawa 2001, 2004, 2007, 2011

341. DUŃSKI Witold: Od Paryża 1924 do Sydney 2000 : polscy medaliści olimpijscy i paraolimpijscy : encyklopedia ilustrowana. Warszawa 2000

342. NAJLEPSI polscy sportowcy XX wieku. Warszawa 2002, 2004

343. TUSZYŃSKI Bogdan: Polscy olimpijczycy XX wieku (1924- 2002). Warszawa 2004

Współpraca Hanryk Kurzyński, Agata Tuszyńska

344. URBAN Renata: Jeźdźcy-olimpijczycy Drugiej Rzeczypospolitej. Gorzów Wlkp. 2012

345. WRYK Ryszard: Sport olimpijski w Polsce 1919-1939 : biogramy olimpijczyków. Poznań, Luboń 2006

346. SŁOWNIK biograficzny statystyków polskich= Lexicon of Polish statisticians. Warszawa 1998

347. STATYSTYCY i ekonometrycy polscy / pod red. Aleksandra Zeliasia. Warszawa 2003

348. STATYSTYCY polscy / zesp. red. Wojciech Adamczewski [et al.]. Warszawa 2012

349. LITMANOWICZ Władysław: Polscy szachiści : 1945-1975. Warszawa 1976

350. LITMANOWICZ Władysław: Polscy szachiści : 1945-1980. Wyd. 2 popr. i uzup. Warszawa 1982.

351. WOLSZA Tadeusz: Arcymistrzowie, mistrzowie, amatorzy ... : słownik biograficzny szachistów polskich. T. 1-5. Warszawa 1995, 1996, 1999, 2003, 2007

352. JACKIEWICZ Mieczysław: Teatr i muzyka na ziemi wileńskiej : artyści i instytucje : XVI w. - 1945 r. Bydgoszcz 2007

353. SŁOWNIK polskich krytyków teatralnych / red. nauk. Eleonora Udalska. T. 1. Warszawa 1994

354. SŁOWNIK biograficzny teatru polskiego 1765-1965 / red. nacz. Zbigniew Raszewski. T. 1. Warszawa 1973

355. SŁOWNIK biograficzny teatru polskiego 1900-1980 / komitet red. Zbigniew Wilski. T. 2. Warszawa 1994

356. SŁOWNIK biograficzny techników polskich. T. 1- 21. Warszawa 1989 – 2010

357. SŁOWNIK polskich pionierów techniki / pod red. Bolesława Orłowskiego. Katowice 1986

358. WHO is who w polskiej telekomunikacji i informatyce / red. Ewa Cesarz. Warszawa 2001

359. WHO is who w polskiej telekomunikacji i informatyce / red. Ewa Mielcarek. Ed. 2. Warszawa 2004

360. SŁOWNIK biograficzny prekursorów turystyki oraz działaczy PTT [Polskiego Towarzystwa Turystycznego], PTK [Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego] i PTTK [Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego]. Warszawa 1988

Uczeni

361. BIAŁON JÓZEF, GROCHOWSKI JAN: Profesorowie i docenci Akademii Medycznej w Krakowie 1950- 1970. Kraków 1970

362. BRZEZIŃSKI Szymon, FUDALEJ Krzysztof: Pracownicy naukowo-dydaktyczni Instytutu Historycznego Uniwersytetu War-szawskiego 1930-2010 : słownik biograficzny. Warszawa 2012

363. BYLI wśród nas: wspomnienia i biogramy / pod red. Zenobii Krzakiewicz. Poznań 2001

Akademii Ekonomicznej

364. DRAGON Roman: Laureaci nagrody Nobla w dziedzinie fizyki 1901-1992: informator biograficzny. Opole 1993

365. DZIEKANI Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II / red. Antoni Dębiński, Wojciech Sz. Staszewski, Monika Wójcik. Lublin 2008

366. DZIEKANI Wydziału Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (1919-2009) / red. Jan Walkusz, Tomasz Moskala. Lublin 2009

367. FRANKOWSKA Bożenna: Współcześni uczeni polscy: słownik biograficzny. Warszawa 2000

368. HURWIC Józef: Twórcy nauki o promieniotwórczości. Warszawa 1989

369. HURWIC Józef: Uczeni też ludzie : sylwetki polskich uczonych. Kraków 2006

370. JANOWSKI Ludwik: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno 1939

371. JEŚMAN Czesław: Profesorowie i do-cenci Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi im. gen. dyw. prof. Bolesława Szareckiego. Łódź 2008

372. KAROLEWICZ Grażyna: Nauczyciele akademiccy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w okresie międzywojennym. II Biogramy. Lublin 1994

373. KSIĘGA SGH : pracownicy i absolwenci - kto jest kim? / zespół red.: Romuald Bauer [et al.]. Warszawa 2004

374. KUCIŃSKI Julian: Dyrektorzy Łódzkiego Towarzystwa Naukowego (1936-2010). Łódź 2011

375. KUJAWSKO-pomorskie rodowody wybitnych uczonych / pod red. Zdzisława Biegańskiego, Włodzimierza Jastrzębskiego. Bydgoszcz 2007

376. KURNATOWSKI Andrzej: Profesorowie i docenci Akademii Medycznej w Łodzi 1965- 1994. Łódź 2004

377. KURNATOWSKI Andrzej: Profesorowie i docenci wydziałów medycznych Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Medycznej w Łodzi 1945-1964. Łódź 2003

378. KURNATOWSKI Andrzej: Kolejni profesorowie i doktorzy habilitowani Akademii Medycznej w Łodzi 1995- 2002. Łódź 2004

379. KURYŁO-OMELIANIUK Janusz: Profesorowie Uniwersytetu Wileńskiego w latach 1803- 1832. Białystok 1993

380. KWAŚNIEWSKA Krystyna: Słownik biograficzny naukowców bydgoskich. Bydgoszcz 2009

381. LEKSYKON profesorów Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej 1946-2006 / pod red. Józefa Hampla, Feliksa Kiryka, Iwony Pietrzkiewicz. Kraków 2006

382. "NON omnis moriar" : wybitni profesorowie Akademii Ekonomicznej w Krakowie 1925- 2000 / red. nauk. Andrzej Iwasiewicz. Kraków 2000

383. "NON omnis moriar" : zmarli pracownicy Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 1968-2008. / pod red. Antoniego Barciaka. Katowice 2008

384. PIKOŃ Krzysztof, SOKOŁOWSKA Agnieszka, PIKOŃ Krystyna: Kronika nauki polskiej 2003-2006. Gliwice 2007

385. PIKOŃ Krzysztof: Złota księga 80-lecia Akademii Ekonomicznej w Krakowie: 1925- 2005. Gliwice 2005

386. PIKOŃ Krzysztof: Złota księga nauk humanistycznych. Gliwice 2004

387. PIKOŃ Krzysztof: Złota księga nauk przyrodniczych 2009. Gliwice 2009

388. PIKOŃ Krzysztof: Złota księga nauki polskiej 2006: naukowcy Zjednoczonej Europy. Gliwice 2006

389. POCZET członków Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk 1857-2007 : materiały do słownika biograficznego Wielkopolan / pod red. Alicji Pihan-Kijasowej. Poznań 2008

390. POCZET doktorów honoris causa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, red. nauk. Janusz Kaliński. Warszawa 2006

391. POCZET rektorów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie / red. nauk. Janusz Kaliński. Warszawa 2006

392. PRACOWNICY nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945-2004: materiały do biografii / oprac. Henryka Duczkowska-Moraczewska [et al.]. Toruń 2006

393. PREZESI Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Łodzi w latach 1936-1946 i Łódzkiego Towarzystwa Naukowego w latach 1946-2006 / red. Krystyna Czyżewska. Łódź 2006

394. PROFESOROWIE prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego / red. Antoni Dębiński, Wojciech Sz. Staszewski, Monika Wójcik. Lublin 2008

395. PROFESOROWIE Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego 1808-2008. Warszawa 2008

396. REKTORZY państwowych wyższych uczelni w Łodzi 1945-2010 / (red. Elżbieta Paradowskia). Łódź 2011

397. SŁOWNIK biograficzny pracowników CIWF i AWF. Warszawa 2005

398. SŁOWNIK biograficzny profesorów Uniwersytetu Rzeszowskiego 2001-2006. Rzeszów 2006

399. SŁOWNIK biograficzny profesorów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Ol-sztynie. Olsztyn 2004

400. SŁOWNIK uczonych / z ang. przeł. Piotr Amsterdamski, Bolesław Orłowski, Małgorzata Yamazaki; aut. haseł uzupełniających do wyd. pol. Bolesław Orłowski, Zbigniew Przyrowski. Warszawa 2002

401. SUCHODOLSKI Bogdan: Historia nauki polskiej. Wrocław 1974

402. ŚLĄSCY uczeni : o tych, co odeszli. Cz. 4 / pod red. Jana Malickiego, Józefa Śliwioka, Magdaleny Skóry. Katowice 2007

403. UCZENI Gdańska : laureaci Nagrody im. Jana Heweliusza za lata 2003-2007 / red. nauk. Maria Babnis. Gdańsk 2008

404. UDZIAŁ Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich w życiu naukowym i kulturalnym Poznania i Wielkopolski : biogramy i wspomnienia / pod red. Juliusza Rozmiłowskiego. Poznań 2007

405. UNIWERSYTET Jagielloński: Złota księga Wydziału Farmaceutycznego / pod red. Macieja Pawłowskiego. Kraków 2000

406. ZŁOTA Księga Wydziału Lekarskiego / pod red. Jana Grochowskiego. T. 1-2. Kraków 2004

407. ZŁOTA Księga Papieskiej Akademii Teologicznej/ pod red. Stanisława Piecha. Kraków 2000

408. ALFABET pamięci : biogramy wojenne (1939-1945 r.) członków Związku Inwalidów Wojennych RP byłego województwa wrocław-skiego / red. Helena Bęben-Jaworska. Wrocław 2003

409. BELSKI Józef, PRZYBYSZEWSKI Stanisław M.: Bohaterscy obrońcy Skalbmierza : informator biograficzny uczestników obrony pacyfikowanego miasta w dn. 5 sierpnia 1944 r. Wyd. 2, popr. i uzup. Kazimierza Wielka 2000

410. BIELECKI Robert: Słownik biograficzny oficerów Powstania listopadowego. Warszawa 1998

411. CAWTHORNE Nigel: 100 największych dowódców / z ang. przeł. Anna Wiśniewska. Warszawa 2009

412. CYGAN Wiktor Krzysztof: Słownik biograficzny oficerów Legionów Polskich. Warszawa 1992

413. CYGAN Wiktor Krzysztof: Oficerowie Legionów Polskich 1914-1917: słownik biograficzny Warszawa 2005

414. DĘBSKI Jerzy: Kadra dowódcza SZP - ZWZ - AK w Konzentrationslager Auschwitz 1940-1945. Katowice, Oświęcim 2009

415. DOWÓDCY i szefowie wojsk rakietowych i artylerii WP 1944-2004 / materiały zebr. i oprac. zespół pod kier. Jana Marchela. Toruń 2004

416. DOWÓDCY i szefowie wojsk rakietowych i artylerii WP 1944-2010 / materiały zebr. i oprac. zespół pod kier. Jana Marchela. Wyd. 2. uzup. Toruń 2010

417. DOWÓDCY Wojska Polskiego i polskich formacji zbrojnych okresu II wojny światowej / zespół aut. Bartłomiej Bydoń [et al.]. Warszawa, Żagań 2005

418. DRZEWIECKI Andrzej: Profesura z morzem w tle czyli Rzecz o oficerach naukę w Akademii Marynarki Wojennej uprawiających. Toruń 2007

419. DUDZIŃSKI Tomasz, SOBOLEWSKI Janusz: "Stanęli o Polskę się bić..." : członkowie szczuczyńskiego obwodu Polskiej Organizacji Wojskowej. T. 1. Grajewo, Rajgród 2011

420. GAŁĘZOWSKI Marek, Wierni Polsce : ludzie konspiracji piłsudczykowskiej 1939-1947. Warszawa 2005

421. GŁUSZEK Zygmunt: Szare Szeregi : słownik biograficzny. T. 1-2. Warszawa 2006, 2009

422. GOŁDYN Piotr: Z pól do wolności : szkic do dziejów opozycji wiejskiej na ziemi konińskiej (1980-1989). Konin 2009

423. JAJOR Jan: Jarocińscy powstańcy wielkopolscy 1918-1919 : materiały do słownika biograficznego ziemi jarocińskiej. Kalisz 2005

424. JUDYCKA Agata: Rodacy w obcych mundurach: popularny słownik biograficzny. Toruń 2001

425. KAWALEROWIE i statuty Orderu Orła Białego 1705-2008 / oprac. Marta Męclewska. Warszawa 2008

426. KAWALEROWIE Virtuti Militari 1792-1945 : słownik biograficzny. T. 2, 1914-1921. Cz. 1 (zeszyt próbny) / red. nauk. Bogusław Polak. Koszalin 1991

427. KISSON-JASZCZYŃSKI Jerzy: Kiedy się wypełniły dni... : Piotrkowianie - bohaterowie II wojny światowej. Piotrków Trybunalski 2006

428. KLISTAŁA Jerzy: Działacze rybnickiego ZWZ / AK w obozach koncentracyjnych. Cz. 1-2. Bielsko-Biała 2002, 2003

429. KOLAŃCZUK Aleksander: Ukraińscy generałowie w Polsce : emigranci polityczni w latach 1920-1939 : słownik biograficzny. Przemyśl 2009

430. KONSPIRACJA i opór społeczny w Polsce 1944-1956 : słownik biograficzny / pod red. Moniki Bielak, Kazimierza Krajewskiego. T. 1-4. Kraków; Warszawa 2002, 2004, 2007, 2010

431. KOSK Henryk Piotr: Generalicja polska : popularny słownik biograficzny. T. 1-2. Pruszków 1998, 2001

432. KOWALSKI Jan: Słownik biograficzny żołnierzy Batalionów Chłopskich. Lublin 2007

433. KRYSKA- KARSKI Tadeusz: Generałowie Polski niepodległej. Londyn 1976

434. KUNERT Andrzej Krzysztof: Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej 1939-1944. Warszawa 1987

435. LENINO, październik 1943 : polegli, zmarli z ran, zaginieni / oprac. Mikołaj Kałłaur. Warszawa, Toruń 1996

436. LISTA strat działaczy obozu narodowego w latach 1939-1955 : słownik biograficzny / red. nauk. Wojciech Jerzy Muszyński, Jolanta Mysiakowska-Muszyńska. T. 1-2. Warszawa 2008

Toż. 2010

437. LITWIŃSKI Sławomir: Lubelska Księga Oświęcimska. Ks. 1-2. Lublin 2005, 2007

438. MARSZAŁEK Jan: Podręczny słownik kolaborantów w II Rzeczpospolitej : wrzesień 1939 - lipiec 1941 w radzieckiej strefie okupacyjnej : obrona konieczna "Polski zdradzonej". Warszawa 2004

439. MAZUR Grzegorz, WĘGIERSKI Jerzy: Konspiracja lwowska 1939-1944 : słownik biograficzny. Katowice 1997

440. NIE wszystko umiera : szkice biograficzne żołnierzy BCh, oprac. Stanisława Jarecka-Kimlowska, Jan Nowak. Warszawa 1976

441. OLKO Tomasz: Leksykon siedleckiej opozycji niepodległościowej ze szczególnym uwzględnieniem "Solidarności". Siedlce 2010

442. OLSZEWSKI Grzegorz: Więźniowie KL Auschwitz z powiatu nowosądeckiego : księga pamięci. Nowy Sącz : Wydawnictwo i Drukarnia Nova Sandec 2012

443. PACHOŃSKI Jan: Słownik biograficzny oficerów Legionów Polskich 1796-1807. Kraków 2003

444. PATER Walter: Admirałowie 1918-2005: słownik biograficzny. Gdynia 2006

445. POPIOŁEK Witold: Dowódcy Armii Krajowej w Obwodzie Ostrołęckim. Ostrołęka 1997

446. POTYRAŁA Bolesław, SZLUFIK Władysław: Who is who : trzygwiazdkowi gene-rałowie i admirałowie radzieckich sił zbrojnych z lat 1940-1991. Częstochowa 2001

447. POWSTAŃCY wielkopolscy z ziemi ostrzeszowskiej. Poznań 2001

448. PTASZYŃSKI Radosław: Sędziowie Wojskowego Sądu Rejonowego w Szczecinie i ich wyroki : studia i materiały. Szczecin 2008

449. RYDEL Jan: W służbie cesarza i króla : generałowie i admirałowie narodowości polskiej w siłach zbrojnych Austro-Węgier w latach 1868-1918. Kraków 2001

450. SŁOWNIK biograficzny kobiet od-znaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari / pod red. Elżbiety Zawackiej. T. 1-2. Toruń 2004, 2006

451. SŁOWNIK biograficzny konspiracji pomorskiej 1939- 1945. Toruń 1997

452. SŁOWNIK biograficzny Powstańców Wielkopolskich 1918- 1919. Poznań 2002

453. SŁOWNIK biograficzny Powstańców Wielkopolskich 1918- 1919 ze Żnina i okolic. Żnin 2004

454. SŁOWNIK biograficzny uczestników Powstania Wielkopolskiego Frontu Północnego (nadnoteckiego) 1918-1919. Nakło nad Notecią, Sępólno Krajeńskie 2009

455. SŁOWNIK biograficzny żołnierzy Batalionów Chłopskich: IV okręg Lublin. Lublin 1998

456. SŁOWNIK Polski Walczącej na Kresach Północno-Wschodnich Rzeczypospolitej / red. Jan Malinowski. T. 1-4. Bydgoszcz 1995, 1998, 2004, 2011

457. SŁOWNIK uczestniczek walki o nie-podległość Polski 1939-1945 : poległe i zmarłe w okresie okupacji niemieckiej. Warszawa 1988

458. STAWECKI Piotr: Słownik biograficzny generałów Wojska Polskiego: 1918-1939. Warszawa 1994

459. SUCHCITZ Andrzej: Generałowie wojny polsko-sowieckiej 1919-1920: mały słownik biograficzny. Białystok 1993

460. SULIŃSKI Jan: Oficerowie żandarmerii II RP : biogramy. Warszawa, Legionowo 2010

461. SYLWETKI kobiet-żołnierzy / pod red. Krystyny Kabzińskiej. T. 2. Toruń 2006

462. SYLWETKI saperów : kolejne pokolenia, praca zbiorowa pod kier. Ryszarda Żuchowskiego. Warszawa 2009

463. SZCZEPAŃSKI Jerzy: Weterani powstań narodowych w Zakładzie św. Kazimierza w Paryżu. Warszawa 2011

464. SZCZUROWSKI Maciej: Dowódcy Wojska Polskiego na froncie wschodnim 1943-1945: słownik biograficzny. Wyd. 2 uzup. Pruszków 1996

465. SZCZUROWSKI Maciej: Słownik biograficzny wyższych dowódców Wojska Polskiego na froncie wschodnim w latach 1943- 1945. Warszawa 1993

466. SZTAB Generalny Wojska Polskiego : (zarys dziejów od średniowiecza do współczesności), oprac. zespół / pod kier. Zdzisława Natowskiego. Warszawa 2001

467. SZWEDO Bogusław: Kawalerowie Virtuti Militari 1792-1945. T. 2, (1914-1921). Cz. 3. Tarnobrzeg, Leszno 2006

468. SZWEDO Bogusław: Na bieżni i w okopach : sportowcy odznaczeni Orderem Wojennym Virtuti Militari 1914-1921, 1939-1945. Rzeszów 2011

469. TOCHMAN Krzysztof A.: Słownik biograficzny Cichociemnych. Zwierzyniec, Rzeszów 2000

470. TUCHOLSKI Jędrzej: Cichociemni 1941-1945 : sylwetki spadochroniarzy. Warszawa 1984

Toż. 1994, 2007

471. WIELKOPOLANIE Kawalerowie Orderu Virtuti Militari 1918-1920 / red. nauk. Bogusław Polak, Michał Polak. Koszalin 2010

472. WOŁĄGIEWICZ Ryszard: Katyń w albumach rodzinnych. Szczecin 1991

473. ŻOŁNIERZE Garnizonu Leszno zamordowani przez Sowietów w 1940 r. : słownik biograficzny. Leszno 2000

474. HISTORIA wychowania : słownik biograficzny / red. nauk. Andrzej Gąsiorowski. Olsztyn 1994

475. HISTORIA wychowania : słownik biograficzny / pod red. Andrzeja Gąsiorowskiego. Wyd. 2 uzup. Olsztyn 2002

Wyznania

476. FISCHER-WOLLPERT Rudolf: Leksy-kon papieży / przeł. Bernard Białecki; uzup. Zygmunt Mazur. Wyd. 2. Kraków 1996

477. GELMI Josef: Mały leksykon papieży / tł. z niem. Joanna Krella. Poznań 2005

478. GRYCZYŃSKI Michał: Leksykon papieży. Katowice 2007

479. ZIELIŃSKI Zygmunt: Papiestwo i papieże dwóch ostatnich wieków. Warszawa 1999

480. NITECKI Piotr: Kardynałowie Kościoła w Polsce. Częstochowa 1999

481. PROKOP Krzysztof Rafał: Polscy kardynałowie. Kraków 2001

482. KOSMAN Marceli: Poczet prymasów Polski. Warszawa 1997

483. KOSMAN Marceli: Między ołtarzem a tronem: poczet prymasów Polski. Poznań 2000

484. ACHREMCZYK Stanisław, MARCHWIŃSKI Roman, PRZEPRACKI Jerzy: Poczet biskupów warmińskich. Olsztyn 1994

485. KRASOWSKI Krzysztof: Biskupi katoliccy II Rzeczypospolitej: słownik biograficzny. Poznań 1996

486. MROZOWSKI Przemysław: Poczet arcybiskupów gnieźnieńskich prymasów Polski. Warszawa 2003

487. NITECKI Piotr: Biskupi Kościoła w Polsce: słownik biograficzny. Warszawa 1992

488. NITECKI Piotr: Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965-1999 : słownik biograficzny. Wyd. 2 popr. i uzup. Warszawa 2000

489. PATER Józef: Poczet biskupów wrocławskich. Wrocław 2000

490. PROKOP Krzysztof Rafał: Arcybiskupi haliccy i lwowscy obrządku łacińskiego : szkice biograficzne. Biały Dunajec, Ostróg 2010

491. PROKOP Krzysztof Rafał: Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej. Kraków 1998

492. PROKOP Krzysztof Rafał: Poczet biskupów krakowskich. Kraków 1999

493. PROKOP Krzysztof Rafał: Polscy biskupi franciszkańscy : słownik biograficzny. Kraków 2003

494. ŚMIGIEL Kazimierz: Słownik biograficzny arcybiskupów gnieźnieńskich i prymasów Polski. Poznań 2002

***

495. BEDNAREK Antoni: Mały słownik kaznodziejów: wystąpienia okolicznościowe od romantyzmu po okres międzywojenny. Lublin 1992

496. CHMIELEWSKI Marek, SŁOMKA Walerian: Polscy teologowie duchowości. Lublin 1993

497. CHMIELEWSKI Marek: Teologowie duchowości w Polsce 2003. Lublin 2003

498. CHRZEŚCIJANIE / red. Bohdan Bejze. T. 1 – 22. Warszawa – Niepokalanów 1974–1998

499. CHYROWIACY : słownik biogra-ficzny wychowanków Zakładu Naukowo-Wy-chowawczego OO. Jezuitów w Chyrowie : 1886-1939 / oprac. Ludwik Grzebień, Jerzy Ko-chanowicz, Jan Niemiec. Kraków 2000

500. CIEŚLAK Stanisław: Oblicza cierpienia i miłości : Słudzy Boży jezuici - męczennicy z II wojny światowej. Kraków 2009

501. CYGAN Wiktor Krzysztof, Wysocki Wiesław Jan: W służbie Bogu i Ojczyźnie : służba duszpasterska w polskich formacjach wojskowych 1914-1918. Warszawa 2012

502. DĘBOWSKA Maria, POPEK Leon: Duchowieństwo diecezji łuckiej : ofiary wojny i represji okupantów 1939-1945. Lublin 2010

503. DZIEKANI Wydziału Prawa Kano-niczne-go i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II / red. Antoni Dębiński, Wojciech Sz. Staszewski, Monika Wójcik. Lublin 2008

504. DZWONKOWSKI Roman: Leksykon duchowieństwa polskiego represjonowanego w ZSRS 1939-1988. Lublin 2003

505. EWANGELICY warszawscy w walce o niepodległość Polski 1939-45 : słownik bio-graficzny / prace badawcze i red. Alina Eleonora z Rudzkich Janowska. T. 1. Warszawa 2007

506. GAWLIK Maciej, SZCZEPANIAK Jan: Księża katecheci diecezji krakowskiej 1880-1939. T. 1, Słownik biograficzny. Kraków 2000

507. HAŁABURDA Marek, SZCZEPANIAK Jan: Katalog alumnów seminarium na Stradomiu (1801-1900). Wyd. 2 popr. Kraków 2006

508. ISAKOWICZ-ZALESKI Tadeusz: Słownik biograficzny duchownych ormiańskokatolickich oraz duchownych rzymskokatolickich pochodzenia ormiańskiego w Polsce w latach 1750-2000. Kraków 2001

509. JACEWICZ Wiktor, WOŚ Jan: Martyrologium polskiego duchowieństwa rzym-skokatolickiego pod okupacją hitlerowską 1939- 1945. T. 1-5. Warszawa 1972

510. JUDYCKA Agata, JUDYCKI Zbigniew: W służbie Bogu i światu: słownik biograficzny : polscy i polskiego pochodzenia kapłani, zakonnicy i siostry zakonne pełniący posługę w różnych krajach świata: Anno Domini 2002. Toruń 2002

511. JUDYCKI Zbigniew Andrzej: Polscy duchowni w świecie : słownik biograficzny. T. 1. Kielce 2008

512. KACZMAREK Tomasz, PIETRAS Henryk: Starożytny Kościół : tablica chronologiczna, słownik osób i dzieł, mapa. Kraków; Toruń 2006

513. KALINOWSKI Jerzy Karol: Cum Christo revocantur ad vitam : biogramy prezbiterów Diecezji Toruńskiej zmarłych w latach 1992-2007. Toruń 2007

514. KAPUŚNIAK Artur, SZCZEPANIAK Jan: Katalog alumnów krakowskiego Seminarium Duchownego (1901-1938). Wyd. 2 popr. Kraków 2006

515. KARA Józef, PODSTAWKA Jan: Słownik biograficzny moderatorów i profesorów. W: Wyższe Seminarium Duchowne w Nysie-Opolu 1949-1999: księga jubileuszowa / red. Kazimierz Dola, Joachim Waloszek. Opole 2000 s. 79-111

516. KOPICZKO Andrzej: Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1525-1821: słownik. Cz. 1-2. Olsztyn 2000, 2003

517. KOSTRZEWA Franciszek: Duszpasterze fary brzeskiej 1443-2007 : proboszczowie, administratorzy, altarzyści, wikariusze, katecheci i rezydenci od czasów najdawniejszych do obecnych. Brzesko 2008

518. KSIĘŻA społecznicy w Wielkopolsce 1894-1919 : słownik biograficzny / zespół red. Marian Banaszak [et al.]. T. 1. Gniezno 1992

Toż. wyd. 2. 2007

Toż. T. 2 / red. Leszek Wilczyński, Hieronim Szatkowski. 2007

Toż. T. 3-4 / red. Leszek Wilczyński, Hieronim Szatkowski. 2008, 2009

519. KRAHEL Tadeusz: Doświadczeni zniewoleniem: duchowni archidiecezji wileńskiej represjonowani w latach okupacji sowieckiej (1939-1941). Białystok 2005

520. LEKSYKON polskich dogmatyków XX i XXI wieku / red. Krzysztof Góźdź. Lublin 2010

521. LEKSYKON duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945-1989: pomordowani-więzieni-wygnani : praca zbiorowa / pod red. Jerzego Myszora. T. 1-3. Warszawa 2002, 2004, 2006

522. LEKSYKON wielkich teologów XX/XXI wieku. T. 2-3 / red. Józef Majewski, Jarosław Makowski. Warszawa 2004, 2006

523. ŁĄCZKOWSKI Zdzisław Tadeusz: Poeci pańskiej winnicy : słownik osób duchownych piszących wiersze. Warszawa 2004

524. MADAŁA Tadeusz: Polscy księża katoliccy w więzieniach i łagrach sowieckich od 1918 r[oku] : materiały do słownika biograficznego. Lublin 1993

525. MANDZIUK Józef: Słownik księży pisarzy archidiecezji wrocławskiej 1945-1992. Warszawa 1997

526. MANZANARES Cesar Vidal: Pisarze wczesnochrześcijańscy I-VII w.: mały słownik / przekł. Ewa Burska. Wyd. 2 Warszawa 2001

527. MROSS Henryk: Słownik biograficzny kapłanów diecezji chełmińskiej wyświęconych w latach 1821–1920. Pelplin 1995

528. MYSZOR Jerzy: Słownik biograficzny duchowieństwa represjonowanego w Polsce w latach 1945-1989 – problemy metodologiczne. Warszawa 2000

529. NOWAK Adam: Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985. T. 1-3. Tarnów 2001

530. NOWICKI Tomasz: Słownik biograficz-ny rządców archidiakonatu pomorskiego w XVIII wieku. Lublin 2003

531. PEST Czesław: Rektorzy Seminarium Duchownego w Gnieźnie 1602-2005. Gniezno 2005

532. PESZKOWSKI Zdzisław Aleksander, ZDROJEWSKI Stanisław Zygmunt Maria: Katoliccy duchowni w golgocie wschodu od księdza Pomirskiego do księdza Niedzielaka. Pelplin, Warszawa, Łódź, Orchard Lake 2002

533. PIENIO Zdzisław: Łozińscy duszpasterze w latach 1945-2005 : słownik biobibliograficzny. Świdnica 2009

534. PIENIO Zdzisław: Powołania kapłańskie i zakonne w parafii św. Doroty w Tuligłowach: wiek XX : słownik biobibliograficzny. Świdnica; Nowa Ruda 2004

535. PIETRZAK-GOLDA Helena, GŁĘBOWA Janina Bogumiła: Tam, gdzie serce i pamięć żywych : zarys dziejów katolickiego cmentarza parafialnego w Niedrzwicy Kościelnej od początku XIX wieku do 1939 roku. Niedrzwica Kościelna, Lublin 2005

536. POLAK Grzegorz: Kto jest kim w Kościele : ekumeniczne "who is who" chrześcijaństwa w Polsce. Wyd. 2 poszerz., stan na dzień 15 lutego 1999. Warszawa 1999

537. POLSCY kanoniści (wiek XIX i XX): zebrane zbiorowo materiały oprac. i ułożył Joachim Roman Bar. Cz. 1–2. Warszawa 1981

538. PRZEBIERACZ Edward: Mini-słownik biograficzny polskich współczesnych poetów religijnych. T. 1- 4. Gliwice 1994, 1998, 2002; Tarnowskie Góry 2010

539. PRZYBYSZEWSKI Bolesław: Katalog kanoników Krakowskiej Kapituły Katedralnej w XVIII wieku. Kraków 2009

540. PYSZKA Stanisław: Sylwetki jezuickich publicystów i działaczy społecznych : 1872-1918. Kraków 1996

541. SEWERYN Andrzej: Leksykon baptys-tów w Polsce po 1945 roku. Warszawa 2007

542. SŁOWNIK biograficzny duchowieństwa Metropolii Lwowskiej obrządku łacińskiego ofiar II wojny światowej 1939-1945/ red. Józef Krętosz, Maria Pawłowiczowa. Opole 2007

543. SŁOWNIK bibliograficzny duchowieństwa represjonowanego w Polsce w latach 1945-1989: problemy metodologiczne / red. nauk. Jerzy Myszor. Warszawa 2000

544. SŁOWNIK biograficzny Kapituły Kolegiackiej w Dobrym Mieście. Olsztyn 1999

545. SŁOWNIK biograficzny Kapituły warmińskiej / red. Jan Guzowski. Olsztyn 1996

546. SŁOWNIK biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku / red. Michał Pater. Katowice 1996

547. SŁOWNIK biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce / kom. red. Ryszard Bender. T. 1-3. Lublin 1994-1995

548. SŁOWNIK biograficzny duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej 1922-2008 / red. nauk. Jerzy Myszor. Katowice 2009

549. SŁOWNIK katechetów polskich XX wieku: praca zbiorowa / pod red. Ryszarda Czekalskiego przy współpracy Zbigniewa Marka i Romana Murawskiego. Warszawa 2003

550. SŁOWNIK polskich teologów katolickich / pod red. Hieronima Eug[eniusza] Wyczawskiego. T. 1-4. Warszawa 1981-1982

Toż. T. 5-7.(1918-1981) / pod red. Ludwika Grzebienia, 1983; T. 8. (1981- 1993) / pod red. Józefa Mandziuka, 1995; T. 9. (1994-2003) / pod red. Józefa Mandziuka, 2006

551. STAROWIEYSKI Marek: Słownik wczesnochrześcijańskiego piśmiennictwa Wscho-du: literatury – arabska, armeńska, etiopska, gruzińska, koptyjska, syryjska. Warszawa 1999

552. SWASTEK Józef: Rządcy archidiecezji wrocławskiej w latach 1945–1995. Wrocław 1998

553. SZTURC Jan: Ewangelicy w Polsce : słownik biograficzny XVI-XX wieku. Bielsko-Biała 1998

554. SZULC Eugeniusz: Materiały do Słownika biograficznego duchownych protestanckich działających w Polsce. *Rocz. Teol.* R:21: 1979 z. 2 s. 233-254, Zsfg

555. SZCZEPANIAK Jan: Katalog alumnów seminarium stradomskiego (1732-1800). Wyd. 2 popr. Kraków 2006

556. SZCZEPANIAK Jan: Katalog ducho-wieństwa zawiślańskiej części diec. krakowskiej (1772-1786): słownik biograficzny. Kraków 2009

557. ŚWIADKOWIE wiary Diecezji Prze-myskiej z lat 1939-1964 / pod red. Stanisława Zygarowicza, Witolda Jedynaka. Przemyśl 2001

558. SZYMAŃSKI Józef: Duszpasterze Polo-nii i Polaków za granicą : słownik biograficzny. T. 1. Lublin, Kolbuszowa 2010

559. WIELCY chrześcijanie XX wieku; przeł. Andrzej Czarnocki, Tadeusz Szfrański. Warszawa 1993

560. WIELCY kaznodzieje Krakowa: studia in honorem prof. Eduardi Staniek / red. Kazimierz Panuś. Kraków 2006

561. WIETESKA Józef: Katalog prałatów i kanoników Prymasowskiej Kapituły Łowickiej od 1433 do 1970. Warszawa 1971

562. WYCISŁO Janusz: Słownik biograficzny Misjonarzy Zgromadzenia Świętego Wincentego a Paulo ziemi pszczyńskiej. Kraków 2003

563. ZAWADZKI Wojciech: Duchowieństwo katolickie oficjalatu pomezańskiego w latach 1525-1821: słownik. T. 2. Elbląg, Olsztyn 2009

564. ZUZGA Włodzimierz: Mały słownik myślicieli Kościoła Zachodniego XIX i XX wieku. Warszawa 1992

***

565. BŁACHUT Adam Jan: Słownik artystów reformackich w Polsce. Warszawa 2006

566. DAROWSKI Roman: Filozofia jezuitów w Polsce w XX wieku. próba syntezy: słownik autorów. Kraków 2000

567. GADACZ Jan Ludwik: Słownik polskich kapucynów. T. 1-2. Wrocław 1985, 1986

568. GRZEBIEŃ Ludwik: Słownik jezuitów polskich 1564–1990. T. 1–12. Kraków 1993

569. GRZEBIEŃ Ludwik, KOCHANOWICZ Jerzy: Słownik jezuitów, muzyków i prefektów burs muzycznych. Kraków 2002

570. GRZEBIEŃ Ludwik, KOCHANOWICZ Jerzy, NIEMIEC Jan: Chyrowiacy: słownik biograficzny wychowanków Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Chyrowie 1886-1939. Kraków 2000

571. IWICKI Zygmunt: Konwent oliwski (1186-1831) : leksykon biograficzny i nie tylko... Gdańsk 2010

572. KSIĘGA zmarłych członków zakonu braci mniejszych kapucynów w dawnej prowincji polskiej i obecnej prowincji warszawskiej oraz ich dobrodziejów. Warszawa 1992

573. KSIĘGA zmarłych salwatorianów polskich 1900–1975: oprac. zbiorowe / pod red. Antoniego Kiełbasy. Rzym – Kraków 1975

574. LISIAK Bogdan: Jezuici polscy a nauki ścisłe od XVI do XIX wieku : słownik bio-bibliograficzny. Kraków 2000

575. ŁOPAT Jerzy: Leksykon postaci franciszkańskich z XIII i XIV wieku. Niepokalanów 2011,[supl.] 2012

576. NEUMANN Piotr Franciszek: Materiały do słownika karmelitów bosych na historycznych ziemiach Rzeczypospolitej. Z. 1. Poznań 2005

577. OWCZARSKI Adam: Bibliografia redemptorystów polskich (1883-2008). Kraków 2009

578. PALUSZKIEWICZ Felicjan: Mały słownik jezuitów w Polsce. Warszawa 1995

579. PALUSZKIEWICZ Felicjan: Przyszli służyć. Rzym 1985

580. POPLATEK Jan, PASZENDA Jerzy: Słownik jezuitów artystów. Kraków 1972

581. PREJS Roland: Słownik biograficzny zakonników franciszkańskich Królestwa Polskiego po kasacie w 1864 roku. Poznań 2004

582. PYSZKA Stanisław: Sylwetki jezuickich publicystów i działaczy społecznych 1872-1918. Kraków 1996

583. SŁOWNIK katechetyków polskich XX wieku : praca zbiorowa / pod red. Ryszarda Czekalskiego. Warszawa 2003

584. SŁOWNIK polskich pisarzy francisz-kańskich : bernardyni i franciszkanie śląscy, franciszkanie konwentualni, klaryski oraz Zgro-madzenia III Reguły / pod red. Hieronima Eugeniusza Wyczawskiego. Warszawa 1981

585. W SERCU Jezusa zasnęli : życiorysy zmarłych polskich sercanów (1918-1964). T. 1-2. Wyd. 2 popr. i uzup. Warszawa 2007

586. STARNAWSKI Jerzy: Pisarze jezuiccy w Polsce (wiek XVI- XIX). Studia i materiały. Kraków 2007

587. ZŁOTKOWSKI Cherubin: Kapucyni XX wieku : Prowincja Warszawska. T. 1. Biała Podlaska 2006

***

588. BORKOWSKA Małgorzata: Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej. T. 1: Polska Zachodnia i Północna; T. 2: Polska Centralna i Południowa; T. 3: Wielkie Księstwo Litewskie i Ziemie Ruskie Korony Polskiej. Warszawa 2005- 2008

589. BORKOWSKA Małgorzata: Słownik mniszek benedyktyńskich w Polsce. Tyniec 1989

590. BORKOWSKA Małgorzata: Słownik mniszek ksień benedyktyńskich. Niepokalanów 1996

591. GIL Czesław: Słownik polskich kar-melitanek bosych 1612-1914. Kraków1999

592. SIOSTRY zakonne w Polsce: słownik biograficzny / kom. red. Krystyna Dąbrowska, Jerzy Kłoczowski, Daniel Olszewski, Anna Siewierska. T. 1. Niepokalanów 1994

***

593. BERSOHN Mathias: Słownik biogra-ficzny uczonych Żydów polskich XVI, XVII i XVIII wieku. [Wyd. 3]. Warszawa 1989

594. BORYMIŃSKA Zofia, ŻEBROWSKI Rafał: Polski słownik judaistyczny: dzieje, kultu-ra, religia, ludzie. T. 1-2. Warszawa 2003

595. CAŁA Alina, WĘGRZYNEK Hanna, ZALEWSKA Gabriela: Historia i kultura Żydów polskich: słownik. Warszawa 2000

596. GAŁĘZOWSKI Marek: Na wzór Berka Joselewicza : żołnierze i oficerowie pochodzenia żydowskiego w Legionach Polskich. Warszawa 2010

597. KEMPA Andrzej, SZUKALAK Marek: Żydzi dawnej Łodzi : słownik biograficzny Żydów łódzkich oraz z Łodzią związanych. T. 1-4. Łódź 2001-2004

598. KRAKOWIANIE. Wybitni Żydzi kra-kowscy XIV- XX w. Kraków 2006

599. PODOLSKA Joanna: Spacerownik : Łódź żydowska. Łódź 2009

600. STILLER Robert: Żydowskie abecadło twórców literatury polskiej czyli od A do Żet z prawa na lewo. Kraków 2011

601. SZUKALAK Marek: Słownik biograficzny Żydów łódzkich oraz z Łodzią związanych : seria 2. T. 1. Łódź 2007

602. SZWARCMAN-CZARNOTA Bella: Mocą przepasały swe biodra : portrety kobiet żydowskich. Warszawa 2006

603. WITCZAK Krzysztof Tomasz: Słownik biograficzny Żydów tomaszowskich. Łódź, Tomaszów Mazowiecki 2010

604. WIGODER Geoffrey: Słownik bio-graficzny Żydów. Warszawa 1998

605. ŻYDZI polscy : historie niezwykłe / red. Magdalena Prokopowicz. Warszawa 2010

606. ŻYDZI w Polsce : dzieje i kultura : Leksykon / red. Jerzy Tomaszewski, Andrzej Żbikowski. Warszawa 2001

III. Regionalne i lokalne

607. ZENDEROWSKI Wojciech: Ludzie Ziemi Barczewskiej : słownik biograficzny. Barczewo, Olsztyn 2003

608. BEŁCHATOWIANIE : historia miasta i regionu. Bełchatów 2008

609. BIALSKOPODLASKI biograficzny słownik sportowy / pod red. Tomasza Demidowicza. Biała Podlaska 1998

610. DOBROŃSKI Adam Czesław, SZCZYGIEŁ-ROGOWSKA Jolanta: Białostoczanie lat 20-tych, lat 30-tych. Białystok 2007

611. KTO jest kim na Białostocczyźnie? : słownik biograficzny. Białystok 1997

612. SŁOWNIK biograficzny białostocko- łomżyński. Białystok 2002.

613. SŁOWNIK biograficzny białostocko- łomżyńsko-suwalski. Z. 2. Białystok 2003

614. TUZIN Ryszard: Błaszkowianie : 100 biogramów XX wieku. Łódź 2010

615. BILSKI Stefan: Słownik biograficzny regionu brodnickiego. Brodnica, Toruń 1991

616. WULTAŃSKI Jerzy: Aby pamięć o Nich nie zaginęła : regionalny słownik biograficzny. Brodnica 2000

617. WULTAŃSKI Jerzy: Brodnickie sylwetki : regionalny słownik biograficzny. T. 2. Brodnica 2004

618. KOŚCIAŃSKI Zdzisław, TOMKOWIAK Eligiusz: Bukowianie w Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919. Poznań 2008

619. BŁAŻEJEWSKI Stanisław, KUTTA Janusz, ROMANIUK Marek: Bydgoski słownik biograficzny / praca zbiorowa pod red. J. Kutty. T. 1-5. Bydgoszcz 1994-1988

620. KULPIŃSKI Henryk: Przewodnik po cmentarzu nowofarnym w Bydgoszczy. Bydgoszcz 1991

621. BYTOMSKI słownik biograficzny / pod red. Jana Drabiny. Bytom 2004

622. KOZŁOWSKI Waldemar Antoni: Za-służeni Chełmianie dla kultury fizycznej: słownik biograficzny. Chełm 2009

623. RAFIŃSKI Stefan: Chełmiński słownik biograficzny. Chełmno 2006

624. SŁOWNIK biograficzny twórców ziemi chełmskiej. Chełm: 2005

625. STROMSKI Zbigniew: Pamięci godni: chojnicki słownik biograficzny 1275-1980. Bydgoszcz 1986

626. GOLEC Józef: Słownik biograficzny Ziemi Cieszyńskiej. Cieszyn 1993

627. CHORZOWSKI słownik biograficzny : edycja nowa / pod red. Zbigniewa Kapały. T. 1- 3. Chorzów 2007, 2008, 2011

628. SĘTOWSKI Juliusz: Cmentarz Kule w Częstochowie: przewodnik biograficzny. Częstochowa 2005

629. CMENTARZ Rakowski w Częstochowie 1910-2010: przewodnik biograficzny. Częstochowa 2010

630. SŁOWNIK biograficzny Ziemi Częstochowskiej / pod red. Andrzeja Zakrzewskiego T. 1. Częstochowa 1998

631. KRAJEWSKI Mirosław: Dobrzyński słownik biograficzny : ludzie europejskiego regionu. Włocławek 2002

632. KRAJEWSKI Mirosław: Słownik biograficzny ziemi dobrzyńskiej (do 1945 r.). Lipno 1992

633. EUROPA Środkowo-Wschodnia XX wieku: słownik biograficzny. Warszawa 2001

634. GLIŃSKI Mirosław: Ludzie dzie-więtnastowiecznego Gdańska: informator bio-graficzny. Gdańsk 1994

635. ANDRZEJEWSKI Marek: Ludzie Wolnego Miasta Gdańska (1920- 1939): informator biograficzny. Gdańsk 1997

636. ANDRZEJEWSKI Marek: Wolne miasto Gdańsk (1920-1939) : leksykon biograficzny. Gdańsk, Sopot 2009

637. GOCZAŁKOWICKI słownik biograficzny. Goczałkowice- Zdrój 2012

638. GORLICKI informator biograficzny. Gorlice 2009

639. SŁOWNIK Landsberskich i gorzowskich twórców kultury. Gorzów Wielkopolski 2007

640. KUŚ Łukasz: Niemcy górnośląscy: leksykon biograficzny. Gliwice 2004

641. SNOCH Bogdan: Górnośląski leksykon biograficzny. Katowice 1997

642. INOWROCŁAWSKI słownik biogra-ficzny. Inowrocław 1991

643. JAROCIŃSKI słownik biograficzny / zespół red. Jan Jajor [et al.]. T. 1. Kalisz 2010

644. ŚWISTAK Zdzisław: Słownik biograficzny znanych postaci Jasła i regionu. Tuchów 1998

645. KTO jest kim w Kaliszu i powiecie na przełomie tysiąclecia: Informator biograficzny. Kalisz 2000

646. JUDYCKI Zbigniew Andrzej: Kto jest kim w Kielcach: informator biograficzny. Toruń 2002

647. PIENIĄŻEK-SAMEK Marta: Słownik biograficzny: Kielce XVII-XVIII wiek. Kielce 2003

648. MATYSEK Kazimierz: Kostrzyński słownik biograficzny. Kostrzyn 2011

649. PIOTR TYLICKI oraz niepospolici z Kowala i okolic : słownik biograficzny, kalen-darium Włocławek, Kowal 2008

650. KAZIMIERZ Wielki oraz niepospolici z Kowala i okolic : słownik biograficzny, kalendarium / pod red. Zdzisława Jana Zasady, Bogdana Ziółkowskiego. Kowal, Włocławek 2006

651. OSTROWSKI Józef: Najnowsze dzieje Miasta i Gminy Krosno Odrzańskie 1945-2011 : biogramy znanych osób, honorowi obywatele miasta i nazwiska radnych miasta, powiatu i województwa. Krosno Odrzańskie 2011

652. BELCIK Wanda: Regionaliści krośnieńscy : informator biograficzny. Krosno 2007

Krosno n. Wisłokiem na Podkarpaciu

653. SŁOWNIK biograficzny Leszna. Leszno 2004

654. WOJTAS-CIBORSKA Elżbieta: Księga limanowian : biografie ludzi związanych z Ziemią Limanowską. Cz. 1. Limanowa 2006

655. SZEWS Jerzy: Słownik biograficzny Ziemi Lubawskiej 1244-2000. Lubawa 2000

656. SŁOWNIK biograficzny miasta Lublina. Lublin 1993

657. MOCHOCKI Władysław: Słownik biograficzny Szkoły Podstawowej nr 2 w Lubsku 1945- 2005. Lubsko 2006

658. WARTOŚĆ życia : lubuscy seniorzy - historie opowiedziane / red. Marzena Słodownik. Słubice 2007

659. LUBUSKI słownik biograficzny. Zielona Góra 1984

660. ZNANI i nieznani dziewiętnastowiecznego Lwowa : studia i materiały / pod red. Marka Przeniosło i Lidii Michalskiej-Brachy. T. 1-2. Kielce 2007, 2009

661. SŁOWNIK biograficzny powiatu łań-cuckiego. Łańcut 2011

662. BADACZE i historiografia regionu łomżyńskiego / pod red. Adama Cz. Dobrońskiego. Łomża 2008

663. DZIEJE Ziemi Łosickiej : szkice biograficzne / pod red. Arkadiusza Indraszczyka. Warszawa, Łosice 2008

664. GUMIŃSKI Tadeusz: Łowiczanie z okresu II Rzeczypospolitej : słownik biograficzny. T.1-3. Łowicz 1987

665. MAŁOPOLSKI słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939-1956. T. 1- 15. Kraków 1997- 2011

666. JANISZEWSKI Waldemar L.: Margo-niński słownik biograficzny. Margonin 2007

667. JANISZEWSKI Waldemar L.: Znani i nieznani: margoniński słownik biograficzny. Poznań, Luboń 2008

668. CIEŚLAK Tadeusz: Sylwetki mazurskie i kaszubskie. Warszawa 1967

669. KORNACKI Ryszard: Międzyrzec w życiorysy wpisany. Międzyrzec Podlaski 2001

670. SWORZEŃ Marian: Mikołowski słownik biograficzny. Mikołów 1998

671. CMENTARZ w Milanówku: przewodnik biograficzny. Milanówek 2009

672. OKSFORDZKI słownik biograficzny. Warszawa 1999

673. DUDA Zygmunt: Opalenicki słownik biograficzny. Poznań 1994

674. OPALENICKI słownik biograficzny / pod red. Bogumiła Wojcieszka T. 2. Opalenica 1994

675. CABAN Kazimierz: Opoczyński słownik biograficzny. Staszów, Opoczno 2003

676. ZIELIŃSKA Elżbieta: Wpisani w historię: słownik biograficzny województwa ostrołęckiego. Ostrołęka 1990

677. MALINOWSKA Sabina: Ostrołęka literacka: słownik biograficzny. Ostrołęka 2004

678. MARKIEWICZ Marian: Sylwetki ludzi z Ostrowa Lubelskiego: słownik biograficzny. Ostrów Lubelski, Lublin 2001

679. KOSTRZEWSKI Marian: Ostrowianom: (przewodnik biograficzny). Ostrów Wielkopolski 1984

680. MYJAK Józef: Słownik biograficzny gminy Ożarów. Sandomierz 2007

681. LEBDOWICZ Eugeniusz, LEBDO-WICZOWA Maria: Dawni piwniczanie : słownik biograficzny. Piwniczna Zdrój, Nowy Sącz 2006

682. PAPIEROWSKI Andrzej Jerzy: Płoczczanie znani i nieznani: słownik biograficzny. Płock 2002

683. CHODURSKA Elżbieta, JUDYCKA Agata, JUDYCKI Zbigniew: Podhalanie : słownik biograficzny : biografie osób związanych z ziemią podhalańską, spiską, orawską i pienińską. T. 1-2. Vaudricourt, Zakopane 2005, 2007

684. SŁOWNIK biograficzny Południowego Podlasia i Wschodniego Mazowsza. Siedlce 2009

685. SŁOWNIK biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego / pod red. Zbigniewa Nowaka. T. 1-4. Supl. 2. Gdańsk 1992, 1997, 2002

686. PRZEMYSKI słownik biograficzny / pod red. Lucjana Faca, Tomasza Pudłockiego. T. 1-2. Przemyśl 2009, 2011

687. MĄCZNIK Helena: Puławski słownik biograficzny. T. 1-2. Puławy 1994, 2000

688. KOWALSKI Tadeusz: Wpisani w historię Pułtuska: słownik biograficzny: suplement. Pułtusk 2002

689. SŁOWNIK biograficzny ziemi pszczyńskiej. Pszczyna 1994

690. OLSZOWSKA Maria: Słownik biograficzny Rabki. Kraków, Rabka 2007

691. RACIBORZANIE tysiąclecia: słownik biograficzny. praca zbiorowa. Racibórz 2002

692. KLISTAŁA Jerzy: Martyrologium mieszkańców ziemi rybnickiej, Wodzisławia Śl., Żor, Raciborza w latach 1939-1945. Bielsko- Biała 2006

693. CHMURA Władysław: Sylwetki działaczy Oddziału PTTK Ropczyce. Ropczyce 2002

694. GARBACZEWSKI Jerzy: Wybitni siedlczanie: słownik biograficzny. Siedlce 1998

695. JANECZEK Zdzisław: Siemianowicki słownik biograficzny. Katowice 1996

696. BELSKI Józef: Bohaterscy obrońcy Skalbmierza: informator biograficzny uczestników obrony pacyfikowanego miasta. Kazimierza Wielka 2000

697. SKARŻYSKI słownik biograficzny. Skarżysko-Kamienna 2008

698. KOZŁOWSKI Edwin Franciszek: Słownik biograficzny Skarszew i okolicy. Sopot 2010

699. SOKOŁOWSKIE biografie / pod red. Wandy Wierzchowskiej. Sokołów Podlaski 2002

700. REGIONALNY słownik biograficzny : Stalowa Wola, Nisko i okolice / red. Anna Garbacz. T. 1. Stalowa Wola 2009

701. STRATY wojenne Supraśla : polegli i pomordowani w latach 1939-45 / oprac. Wojciech Załęski. Supraśl; Białystok 2006

702. SZCZECIN humanistyczny : informator biobibliograficzny / oprac. Lidia Milewska, Aleksandra Solarska. Szczecin1981

703. ŚLĄSKI słownik biograficzny. Katowice 1977

704. COFAŁKA Jan: Księga Ślązaków. Warszawa 2009

705. COFAŁKA Jan: Ślązacy w Warszawie. Warszawa 2008

706. ELEKTRONICZNY słownik biograficzny Śląska Cieszyńskiego [Dokument elektroniczny] = Elektronický biografický slovník Těšínského Slezska. Karvina 2006

707. SŁOWNIK biograficzny Śremu. Śrem 2008

708. KAMIŃSKI Jan: Słynni mieszkańcy ziemi świeckiej : słownik biograficzny. Bydgoszcz 1988

709. BRZOZOWSKI Edward: Sylwetki świętochłowickich kobiet wspomnienia god-nych: świętochłowicki słownik biograficzny. Świętochłowice 1986

710. ŚWIĘTOKRZYSKI słownik biograficzny. Kielce 2002

711. JUDYCKI Zbigniew Andrzej: Świę-tokrzyskie biografie: słownik biograficzny kto jest kim w województwie świętokrzyskim. Kielce 2007

712. SŁOWNIK biograficzny powiatu średzkiego. Środa Wielkopolska 2011

713. ZYCH Tadeusz: Tarnobrzeski słownik biograficzny. Tarnobrzeg 1998

714. SŁOWNIK biograficzny regionu tar-nogórskiego. T. 1-3. Tarnowskie Góry 2004, 2006, 2011

715. TOMASZOWSKI słownik biograficzny. Tomaszów Mazowiecki 1994

716. TORUŃSKI słownik biograficzny. Toruń 1998

717. SŁOWNIK biograficzny powiatu toruńskiego. Lubicz 2010

718. TUREK i okolice : słownik biograficzny / red. Wanda Grzeszkiewicz. Turek 2011

719. ORACKI Tadeusz: Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla: od połowy XV w. do 1945 roku. Warszawa 1963

720. ORACKI Tadeusz: Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku. Olsztyn 1984

721. DRÓŻDŻ Krzysztof Henryk: Westerplatte : leksykon biograficzny. Warszawa 2012

722. GAWROŃSKI Wojciech: Słownik biograficzny wieliczan. Wieliczka 2008

723. RATAJCZAK Ludwik, REZLER Marek: Stu wybitnych Wielkopolan 960-2011. Poznań 2011

724. SŁOWNIK biograficzny Wielkopolski Południowo-Wschodniej : ziemi kaliskiej / pod red. Hanny Tadeusiewicz. T. 1 Kalisz 1998

Toż. T. 2-3 / pod red. Danuty Wańki. 2003, 2007

725. WIELKOPOLSCY maryniści: słownik biograficzny. Poznań 2004

726. WIELKOPOLSKI słownik biograficzny : zeszyt próbny / przewodn. kom. red. Jerzy Topolski. Poznań 1970

727. WIELKOPOLSKI słownik biograficzny / kom. red. przewodn. Antoni Gąsiorowski. [Wyd. 2]. Warszawa, Poznań 1983

728. WIELKOPOLSKI słownik biograficzny / kom. red. przewodn. Antoni Gąsiorowski. Warszawa, Poznań 1981

729. CHUDY Marian: WIELKOPOLSKI słownik biograficzny krajoznawsców i działaczy turystycznych. Poznań 2007

730. WILEŃSKI słownik biograficzny / red. Henryk Dubowik, Leszek Jan Malinowski. Bydgoszcz 2002

Toż. [Wyd. .....] 2008

731. ZACNI Wiślanie: słownik biograficzny. Wisła 2000

732. WŁOCŁAWSKI słownik biograficzny. Włocławek 2011

733. OLEJNIK Czesław: Wolsztyński słownik biograficzny. Wolsztyn 1994

734. WRZESIŃSKI słownik biograficzny. Września 2002

735. ZDEBSKI Janusz: Cmentarz Zasłużonych w Zakopanem: przewodnik biograficzny. Warszawa, Kraków 1983

736. PINKWART Maciej: Nowy cmentarz w Zakopanem: przewodnik biograficzny. Warszawa 1988

737. ZDEBSKI Janusz: Stary cmentarz w Zakopanem: przewodnik biograficzny. Warszawa 1986

738. KĘDZIORA Andrzej: Cmentarz w Za-mościu: przewodnik biograficzny. Zamość 1987

739. LESISZ Zbigniew: Zwoleński słownik biograficzny. Zwoleń 1995

740. SŁOWNIK biograficzny Żywiecczyzny: praca zbiorowa. Żywiec 1997

IV. Inne

741. ADAMCZYK-SZCZECIŃSKA Halina, MAŃKOWSKA Alicja, ZALEWSKA Krystyna: Słownik szkolny : postacie historyczne. Warszawa 1994

742. BĄK-KOCZARSKA Celina: Mieszkańcy pałacu "pod Krzysztofory" w Krakowie : właściciele i lokatorzy od XIV do XX wieku. Kraków 1999

743. BEDNAREK Antoni: Setnik oratorów polskich XIX i XX wieku. Lublin 2008

744. BESALA Jerzy: Władcy elekcyjni. Warszawa 2007

745. BURY Joanna: Słownik biograficzny kobiet w Ruchu Oporu województwa przemyskie-go 1939-1944. Przemyśl 1988

746. CORPUS studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850-1918 : A-D / pod red. Jerzego Michalewicza. Kraków 1999

Toż. /pod red. Krzysztofa Stopki. 2006, 2009

747. CZŁONKOWIE honorowi : Towarzyst-wa Tatrzańskiego, Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, Polskiego Towarzystwa Krajo-znawczego, Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, / red. Andrzej Gordon, Elżbieta Moszczyńska. Warszawa 2005

Toż. Wyd. 2 popr. i uzup. 2008

748. DROGI edukacyjne i ich biograficzny wymiar. Warszawa 2002

749. DUCZMAL Małgorzata: Jagiellonowie - leksykon biograficzny. Kraków 1996

750. DYNASTIE panujące w Polsce / Wrocław, Warszawa 2007

751. FELDER Deborah G.: 100 kobiet, które miały największy wpływ na dzieje ludzkości / z ang. przeł. Maciej Świerkocki. Warszawa 1998

752. FOLLPRECHT Kamila: „Nie dać ginąć szczątkom dawnych piśmienniczych pamiątek" : dyrektorzy Archiwum Państwowego w Krakowie XIX-XXI w. Kraków 2008

753. FRAZIK Wojciech, Musiał Filip, Szpytma Mateusz: Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w Krakowie : informator personalny. Kraków 2006

754. GAERTNER Henryk Andrzej, GA-ERTNER Henryk Ludwik: Rodzinne rodowody i wspomnienia. Kraków 2011

755. GERBER Rafał: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831 : słownik biograficzny. Wrocław 1977

756. GRYNBERG Michał: Księga spra-wiedliwych. Warszawa 1993

757. HANDELSMAN Marceli: Rezydenci napoleońscy w Warszawie 1807-1813. Kraków 1915

758. HANKE Rajmund: Słownik biograficzny polskiego śpiewactwa Górnego Śląska dla upamiętnienia stulecia Związku Kół Śpiewaczych : 1910- 2010.Katowice 2010

759. HLEBOWICZ Adam: Dziesięciu sprawiedliwych Gdańszczan : poszukiwania. Gdańsk 2006

760. JANISZEWSKI Paweł, STEBNICKA Krystyna, SZABAT Elżbieta: Sofiści i retorzy greccy w Cesarstwie Rzymskim (I-VII w.) : słownik biograficzny. Warszawa 2011

761. JANDZIŚ Tadeusz: Wyróżniający się staromieszczanie. Rzeszów 2010

762. KASPRZYCKI Marcin: Ludzie bezpieki w powiecie Nowy Sącz : obsada Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego / Powiatowego Urzędu do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego w Nowym Sączu w latach 1945-1956 : informator personalny. Kraków 2009

763. KLARNER-ŚNIADOWSKA Magdale-na: Słownik biograficzny pracowników Głównego Urzędu Miar. Warszawa 2007

764. KOŹNIEWSKI Kazimierz: Słownik swoich i obcych. Warszawa 1994

765. KROGULSKA Justyna, KROGULSKI Mariusz Lesław: Genealogia rodziny Rylów od XVIII do XXI w. : potomkowie Jana Bogumiła Ryla (1786-1851). Tuchów 2011

766. KRÓLOWIE elekcyjni - leksykon biograficzny. Kraków 1997, 2006

767. LASKOWSKI Andrzej: Kadra technicz-no budowlana związana z Jasłem w okresie autonomii galicyjskiej : słownik biograficzny. Kraków 2003

768. LUDZIE, którzy przeszli do historii : podręczny szkolny słownik znanych Polaków / pod red. Jerzego Borowca i Jana Chmielewskiego. Warszawa 2001

769. LUDZIE tygodnika Solidarności / oprac. Grzegorz Eberhardt, Marzenna Stychlerz- Kłucińska, Bernadeta Waszkiewicz-Glica, Ewa Zarzycka. Gdańsk 2006

770. MARCZAKIEWICZ August, STĘPIŃSKI Jan: Słownik biograficzny działaczy Kółek Rolniczych. Warszawa 1992

771. MARSZAŁEK Jan: Słownik biograficzny stalinizmu i jego ofiar w Polsce: (1939-41 r.): (Białystok - Lwów - Wilno). Warszawa 1991

772. MATERIAŁY do Słownika biograficz-nego kobiet uczestniczek walk o niepodległość Polski 1939-1945. Cz. 1 (próbna), Poległe i zmarłe w 2 Wojnie Światowej : nazwiska od A do J, Warszawa 1978

773. MICIŃSKA Magdalena: Galicjanie- zesłańcy po Powstaniu Styczniowym. Warszawa 2004

774. MUTZ Karol: Burmistrzowie Strzelec Opolskich 1809-2009. Krapkowice; Strzelce Opolskie 2009

775. OD Agrykoli do Żywnego : mały słownik patronów ulic warszawskich / red. Grażyna Kieniewiczowa, Alina Sokołowska. Warszawa 1968

776. Opozycja w PRL: słownik biograficzny 1956-89. Warszawa 2000

777. ORACKI Tadeusz: Wielkopolanie i Pomorzanie w Towarzystwie Tatrzańskim w latach 1874-1920. Gdańsk 2010

778. OSOBY godne przypomnienia / red. merytoryczna Michał Lubina. Ruda Śląska 2008

779. PABIS Tadeusz: Szlakiem jasielskich naftowców. m. in. krótkie biografie. Libusza 1998

780. PAJKA Stanisław: Współcześni badacze i popularyzatorzy Kurpiowszczyzny. Ostrołęka 1993

781. PALUSZKIEWICZ Marian: Słownik biograficzny tajnych towarzystw gimnazjalnych w Wielkim Księstwie Poznańskim 1850-1918. Poznań 2000

782. PAWLAK Karol: Polski biograficzny słownik penitencjarny. Kalisz 2008

783. PERKOWSKA Urszula: Corpus academicorum Facultatis Philosophiae Universitatis Iagellonicae 1850-1945. Kraków 2007

784. PIASTOWIE: leksykon biograficzny. Kraków 1999

785. PIKOŃ Krzysztof: Złota księga polskiego samorządu 2002-2006. Gliwice 2006

786. POLSKA powiatowa 2002 : pierwszy autobiograficzny leksykon starostów i prezydentów miast / red. Leszek Leśniak Warszawa 2002

787. PORĘBA Stanisław: Oskarżeni w procesie filomatów w Toruniu (9-12 września 1901 r.): słownik biograficzny. Wyd. 2 popr. i uzup. Grudziądz 2006

788. RODZINY patriotów. Warszawa 1973

789. RUCH ludowy w Małopolsce i na Śląsku: 1939- 1945: ludzie, myśl programowa, prasa konspiracyjna. Warszawa 1987

790. RUMIŃSKI Andrzej: Cmentarz parafialny Świętej Rodziny we Wrocławiu: przewodnik biograficzny. Wrocław 2010

791. SAMOLIŃSKI Stefan: Szkoła Rolnicza w Czernichowie k. Krakowa w okresie II wojny światowej 1939-1945 : jej dzieje i losy ludzi z nią związanych. T. 2, Losy życiowe pracowników i wychowanków szkoły. Warszawa 2006

792. SĘTOWSKI Juliusz: Cmentarz ewan-gelicko-augsburski w Częstochowie : przewodnik biograficzny. Częstochowa 2006

793. SŁOWNIK biograficzny działaczy ruchu ludowego: makieta. Warszawa 1989

794. SŁOWNIK biograficzny polskiego ruchu młodowiejskiego. Warszawa 2010

795. SŁOWNIK biograficzny prekursorów turystyki oraz działaczy PTT. Warszawa 1988

796. SŁOWNIK biograficzny rachunkowości w Polsce. Warszawa 2007

797. SŁOWNIK biograficzny służby melioracyjnej województwa warmińsko-mazurskiego 1945- 2005. Olsztyn 2009

798. SŁOWNIK biograficzny zasłużonych działaczy. Warszawa 1986

799. SŁOWNIK elit dawnych ziem wschodniej Rzeczypospolitej. red. Wojciech Piotrowski. T. 1. Łódź 2010

800. SŁOWNIK twórców kultury niemiec-kojęzycznej. Poznań 1997

801. SMOLANA Krzysztof: Słownik bio-graficzny polskiej służby zagranicznej 1918-1945. Warszawa 2010

802. SOCHA Janusz: Słownik biograficzny działaczy Centralnego Towarzystwa Rolniczego: (1907- 1929). Łódź 2003

803. SOSNA Władysław: Wędrówka wśród mogił. Wyd. 2. uaktual. Cieszyn 2010

804. SUMA Tomasz: Urzędnicy pocztowi w Królestwie Polskim 1815-1871 : słownik biograficzny. Warszawa 2005

805. SPÓRNA Marcin, WIERZBICKI Piotr: Słownik władców Polski i pretendentów do tronu polskiego. Kraków 2004

806. ŚWIĄTEK Tadeusz Władysław, CHWISZCZUK Rafał: Od Sawy do Kamy, czyli Kobiecy ruch społecznikowski. Warszawa 2011

807. SZKOLNY słownik biograficzny / pod red. Feliksa Kiryka, Andrzeja Jureczki. Kraków 1996

808. SZMIT-ZAWIERUCHA Danuta: Namiestnicy Warszawy. Warszawa 2009

809. WALIŃSKI Kazimierz: Zginęli w obro-nie Polski Ludowej. Ciechanów 1986

810. WĘGRZYN Dariusz: Struktury bez-prawia : kadry Urzędu Bezpieczeństwa w powiecie

rybnickim (1945-1947). Katowice, Czerwionka-Leszczyny 2008

811. WIELCY humanistyki polskiej / pod red. Jana Górskiego. Wrocław, Warszawa, Kraków 1991

812. WIELKIE biografie. 1, Przywódcy, reformatorzy, myśliciele / red. Bartłomiej Kaczo-rowski. Warszawa 2007

813. WOJTCZAK Zdzisław: Słownik bio-graficzny absolwentów kościańskiego gimnazjum i liceum z lat 1923-1960. Z. 1-3. Kościan 1998, 2000, 2005

814. Wolcott Martin Gilman: 100 największych zbrodniarzy / tł. Jan Kabat. Warszawa 2007

815. WSPÓŁCZEŚNI slawiści polscy: informator / red. nauk. Eliza Małek, Małgorzata Korytkowska. Kraków 2000

816. VILLARDCZYCY : słownik biograficzny / red. Ewa Stączek. Wrocław 2000

817. ZGINĘLI pod Smoleńskiem : pamięci polskich elit : 10 kwietnia 2010 r. / red. Dionizy Krakowski. Częstochowa. 2011

818. ZIELIŃSKI Stanisław: Mały słownik pionierów polskich kolonialnych i morskich : podróżnicy, odkrywcy, zdobywcy, badacze, eksploratorzy, emigranci - pamiętnikarze, działacze i pisarze migracyjni. Warszawa 1933

819. ZIEMIANIE polscy XX wieku : życiorysy / kom. red. Janina Leskiewiczowa [et al.]. Warszawa 1992

Skorowidze

Skorowidze zawierają dwa indeksy: osobowy i nazw geograficznych. W pierwszym wymieniono nazwiska autorów i redaktorów, a w drugim nazwy kraju, regionów i poszczególnych miejscowości występujące w opisach bibliograficznych i adnotacjach. Liczby po hasłach indeksowych odsyłają do numerów pozycji w spisie bibliograficznym.

Indeks osobowy

Achremczyk Stanisław 484
Adamczewski Wojciech, red. 348
Adamczyk Józef 83
Adamczyk Mieczysław 39
Adamczyk-Szczecińska Halina 741
Amsterdamski Piotr, tł. 400
Anders 5
Androsiuk Anna, tł. 135
Andrzejewki Bolesław, red. 72
Andrzejewska-Wasilenko Alicja 227
Andrzejewski Marek 635, 636
Arnold Stanisław, red. 218
Attwater Donals 84

Babnis Maria, red. 403
Balicka Bogda 85
Ball Ann 86
Banaszak Marian, red. 518
Bankowicz Marek 294
Bar Adam 278, 279
Bar Joachim Roman 537, red. 134
Barciak Antoni, red. 383
Bartoszewski Gabriel 87
Bauer Romuald, red. 373
Bauer Zbigniew 88
Baumgartner Gabriele 1
Bąk-Koczarska Celina 742
Beard John Warren 329
Becela Lidia, red. 188
Bednarek Antoni 495, 743
Bednarski Zenobiusz Michał 309, 310
Bednarz Mieczysław 140
Bedouelle Guy 89
Bejze Bohdan, red. 498
Bekasiewicz Nina, red. 213
Belcik Wanda 652
Belski Józef 409, 696
Bender Ryszard, red. 547
Bereda Jerzy 70
Bersohn Mathias 593
Besala Jerzy 744
Bęben-Jaworska Helena, red. 408
Białecki Bernard, tł. 476
Białek Henryk 67
Białon Józef 361
Biegański Zdzisław, red. 375
Bielak Monika, red. 430
Bielecka-Mierzejewska Barbara, red. 59
Belecki Robert 410
Bielińska Maria, red. 28
Biliński Józef 179
Bilski Stefan 615
Binkowska Magdalena 2
Bitner Zdzisław 66
Blair Tony 297
Błachut Adam Jan 565
Błażejewski Stanisław 619
Błażejewski Tadeusz 250
Bocian Martin 90
Bogusław Polak, red. 426
Bogusz Józef, red. 203
Bojczuk Hanna 180

Bombicki Maciej Roman 3
Borchmann Janina, red. 36
Borkowska Anna Małgorzata 109
Borkowska Małgorzata 588-590
Borowiec Jerzy, red. 768
Borowski Andrzej, red. 293
Borymińska Zofia 594
Bozowski Bronisław 91
Bratkowski Ryszard 66
Brodacka-Adamowicz Ewa, red. 248
Brodziński Kazimierz 251
Bromboszcz Ewa, red. 150
Brosse Jacques 92
Brożek Krzysztof 181
Brózda Bogdan Ryszard 167
Bruna od Maryi 93
Brzeziński Szymon 362
Brzoza Czesław 295
Brzozowski Edward 709
Brzuszek Bogdan Salezy, red. 128
Budzyński Stefan 87
Bujak Adam, fot. 113
Bukowski Kazimierz 94, 95
Burska Ewa, tł. 526
Bury Joanna 745
Bydoń Bartłomiej 417
Bystroń Jacek 96

Caban Kazimierz 675
Cała Alina 595
Cammilleri Rino 97
Cawthorne Nigel 411
Cesarz Ewa, red. 358
Chabowski Marian 67
Charkiewicz Jarosław 98-101, red. 144
Chmielewska Małgorzata 252
Chmielewski Jan, red. 768
Chmielewski Marek 496, 497
Chmura Władysław 693
Choder Jan, red. 264
Chodera Janina, red. 161
Chodurska Elżbieta 683
Chudy Marian 729
Chwiszczuk Rafał 806
Chybinski Adolf 221
Ciborowski Robert, red. 61
Ciborska Elżbieta 58
Cieślak Stanisław 500
Cieślak Tadeusz 668
Cofałka Jan 704
Cruz Joan Carroll 102
Cygan Wiktor Krzysztof 412, 413, 501
Czachowska Jadwiga 41, red. 282
Czajka Michał 4
Czajowski Jacek 296
Czarnocki Andrzej, tł. 559
Czarnowski Adam 175
Czekalski Ryszard, red. 549, 583
Czeszejko-Sochacki Zdzisław, red. 18
Czyżewska Krystyna, red. 393

Damian Maksymilian 141
Danecki Ryszard 253
Darowski Roman 566
Dąbrowska Krystyna, red. 592
Dąbrowski Stanisław Jan 154
Dembek Denis I., red. 238
Demidowicz Tomasz, red. 210, 609
Derwojeda Janusz, red. 33
Dębiński Antoni, red. 365, 394, 503
Dębowska Maria 502
Dębski Jerzy 414
Długosz Jan 81
Dobek Rafał 297
Dobroński Adam Czesław 610, red. 662
Dola Kazimierz, red. 515
Dopierała Kazimierz, red. 326
Doroszewski Jerzy 229
Drabina Jan, red. 621
Dragon Roman 364
Dróżdż Krzysztof Henryk 721
Drzewiecki Andrzej 418
Dubowik Henryk, red. 730
Duczkowska-Moraczewska Henryka 392
Duczmal Małgorzata 749
Duda Jerzy 227, 228
Duda Zygmunt 673
Dudek Marek 170
Dudziński Jarosław 304
Dudziński Tomasz 419
Duński Witold 341
Duska Joanna 140
Dybowski Stanisław 249
Dyrda Jerzy Marian, red. 202
Dziębowska Elżbieta, red. 222
Dzwonkowski Roman 504

Eberhardt Grzegorz 769

Felder Deborah G. 751
Feliksiak Stanisław, red. 55
Fischer-Wollpert Rudolf 476
Fokciński Hieronim, red. 326
Follprecht Kamila 752
Frankowska Bożenna 367
Frazik Wojciech 753
Fros Henryk 103-106
Fryś-Pietraszkowska Ewa, red. 65
Fudalej Krzysztof 362

Gach Zbigniew 107
Gadacz Jan Ludwik 567
Gaertner Henryk Andrzej 754
Gaertner Henryk Ludwik 754
Gajewska Beata 255
Gałęzowski Marek 420, 596
Garbacz Anna, red. 700
Garbaczewski Jerzy 694
Garbarz Andrzej, red. 146
Gawarecka Maria, red. 52
Gawarecki Henryk, red. 52
Gawlik Maciej 506
Gawroński Wojciech 722
Gazda Zbigniew 62
Gąsiorowski Andrzej, red. 474, 475
Gąsiorowski Antoni, red. 727, 728
Gelmi Josef 477
Gerber Rafał 755
Giera Emilia, red. 54
Gieysztow Aleksander, red. 159
Gil Czesław 591, red. 136
Gliński Jan Bohdan 183
Gliński Mirosław 634
Głębowa Janina Bogumiła 535
Głuszek Zygmunt 421
Golec Józef 626
Gołdyn Piotr 422
Gordon Andrzej, red. 747
Gorzandt Antoni 108
Górski Jan, red. 811
Górski Karol 109
Góźdź Krzysztof, red. 520
Grabarczyk Tadeusz 219
Grabiec Marek 205
Gray George A., red. 135

Grochowski Jan 361, red. 406
Gronau-Osińska Alicja, red. 169
Gryczyński Michał 478
Grygiel Agnieszka, red. 5
Grynberg Michał 756
Grzebień Ludwik 568-570, 499, red. 550
Grzegorczyk Piotr 177
Grzeszkiewicz Wanda, red. 718
Gumiński Tadeusz 664
Gustaw Romuald, red. 110
Guzowski Jan, red. 545
Gwardiak Janusz 19
Gwizdalanka Danuta 223

Hałaburda Marek 507
Hampel Józef, red. 381
Handelsman Marceli 757
Hanke Rajmund 758
Hanter Ewa 111
Hasik Jan, red. 204
Hass Ludwik 214, 215
Hauser Przemysław, red. 305
Hejke Zofia 289
Hertmanowicz-Brzoza Małgorzata 298
Hlebowicz Adam 759
Hrabec Stefan 256
Hurwic Józef 368, 369
Huscenot Jean 112

Indraszczyk Arkadiusz, red. 663
Irzykowski Jarosław, tł. 86
Isakowicz-Zaleski Tadeusz 508
Iwasiewicz Andrzej, red. 382
Iwicki Zygmunt 571

Jacewicz Wiktor 509
Jackiewicz Mieczysław 311, 312, 352
Jagiellonowie 749
Jagielska Janina, red. 53
Jagustyna Władysława, red. 146
Jajor Jan 423, red. 643
Jan Paweł II, papież 85, 87, 96, 114, 116, 122, 132, 136
Janczewska-Sołomko Katarzyna, red. 224
Jandziś Tadeusz 761
Janeczek Zdzisław 695
Janiszewski Paweł 760
Janiszewski Waldemar L. 666, 667
Jankowski Bolesław, red. 308
Janosz-Biskupowa Irena, red. 28
Janowski Ludwik 370
Jarecka-Kimlowska Stanisława 440
Jarzembowski Kazimierz 157
Jasiński Bogusław 73, 74
Jastrzębski Włodzimierz, red. 375
Jedynak Teresa, red. 53
Jedynak Witold, red. 557
Jeśman Czesław 371
Joachimsthaler Jürgen, red. 280
John Catherine R. 84
Jopkiewicz Krystyna, red. 166
Joselewicz Berek 596
Jóźwiak-Pelc Aleksandra 42
Judycka Agata 20, 313-315, 424, 510, 683
Judycki Zbigniew 20, 510, 683
Judycki Zbigniew Andrzej 291, 316, 317, 511, 646, 711
Jureczko Andrzej, red. 807
Juszczyński Józef 257

Kabzińska Krystyna, red. 461
Kaczmarek Tomasz 512
Kaczmarek Wojciech, red. 166
Kaczmarek Zygmunt 299
Kaczorowski Bartłomiej, red. 287, 288, 812
Kalczyńska Maria 43, red. 320
Kalinowski Jerzy Karol 513
Kaliński Janusz, red. 390, 391
Kałłaur Mikołaj 435
Kamiński Jan 708
Kania Ireneusz, tł. 92
Kapała Zbigniew, red. 627
Kapuścik Janusz 185
Kapuśniak Artur 514
Kara Józef 515
Karasiowa Anna 140
Kargol-Wasiluk Aneta, red. 61
Karkowski Bogumił 51
Karolewicz Grażyna 372
Kasprzycki Marcin 762
Kazanowski Andrzej, tł. 128
Kazimierz Wielki 650
Kempa Andrzej 597
Kędziora Andrzej 738
Kiełbasa Antoni, red. 573
Kieniewiczowa Grażyna, red. 775
Kijas Artur 318
Kijas Zdzisław J., red. 145
Kiryk Feliks, red. 161, 381, 807
Kisson-Jaszczyński Jerzy 427
Kita Jarosław 160
Klarner-Śniadowska Magdalena 763
Klimaszewski Bolesław 316, red. 265
Klistała Jerzy 428, 692
Kłoczowski Jerzy, red. 592
Kochanowicz Jerzy 569, 570, 499
Kolańczuk Aleksander 429
Kołaczkowski Julian 339
Kondziela Henryk, red. 174
Konieczny Leon 186
Kopiczko Andrzej 516
Kornacki Ryszard 669
Korpanty Jerzy, tł. 76
Korytkowska Małgorzata, red. 815
Korzeniewska Ewa, red. 281
Korzeniowska Wiesława 239, 246, 247
Kosk Henryk Piotr 431
Kosman Marceli 482, 483
Kosnarewicz Elwira, red. 333
Kostrzewa Franciszek 517
Kostrzewski Marian 679
Koszel Bogdan 300
Kościański Zdzisław 618
Kośmiński Stanisław 187
Kowalska-Lewicka Anna, red. 65
Kowalski Jan 432
Kowalski Tadeusz 688
Kowalski Witold 230
Kozłowski Edwin Franciszek 258, 698
Kozłowski Waldemar Antoni 622
Koźniewski Kazimierz 764
Krahel Tadeusz 519
Krajewski Kazimierz, red. 430
Krajewski Mirosław 631, 632
Krakowski Dionizy, red. 817
Krasowski Krzysztof 485
Kraut Urszula 90
Krella Joanna, tł. 477
Krętosz Józef, red. 542
Krogulska Justyna 765
Krogulski Mariusz Lesław 765

Krukowski Jerzy Stanisław 157
Kryska-Karski Tadeusz 433
Krzakiewicz Zenobia, red. 363
Krzemiński Zdzisław 17
Krzyżanowska Hanna, red. 174
Kubajak Anna 114
Kubów Stefan 44
Kuciński Julian 374
Kuliczkowska Krystyna, red. 266
Kulpiński Henryk 620
Kunert Andrzej Krzysztof 434, red. 306
Kupisiewicz Czesław 231
Kupisiewicz Małgorzata 231
Kurnatowski Andrzej 376-378
Kuryło-Omelianiuk Janusz 379
Kurzawa Eugeniusz 261
Kurzątkowski Mieczysław, red. 174
Kurzyński Henryk 343
Kuś Łukasz 640
Kutta Janusz 619, red. 619
Kwaśniewska Krystyna 380
Kwiatkowski Eugeniusz 301

Laskowski Andrzej 767
Lebdowicz Eugeniusz 681
Lebdowiczowa Maria 681
Lemaître Nicole 115
Lenkiewicz Antoni 8
Lenz Iris 90
Lepszy Kazimierz, red. 218
Lesisz Zbigniew 739
Leskiewiczowa Janina, red. 819
Leszczyłowski Bazyli 189
Leszek Leśniak, red. 786
Leszkiewicz Adam 88
Lewartowicz Zygmunt, red. 308
Lindstedt Marcin 225
Lisiak Bogdan 574
Lisiewicz Paweł 297
Lisowski Witold 190, 191
Litmanowicz Władysław 349, 350
Litwiński Sławomir 437
Lyszczyna Jacek, red. 275

Łatka Jerzy S. 321
Łączkowski Zdzisław Tadeusz 523
Łopat Jerzy 575
Łoza Stanisław 21, 22
Łozowski Franciszek, red. 49
Łuszczak Grzegorz, red. 148

Machaliński Zbigniew, red. 192
Madała Tadeusz 524
Majchrowski Jacek M. 296
Majer Piotr, red. 292
Majerski Paweł, red. 268
Majewski Józef, red. 522
Majewski Piotr 302
Makowski Jarosław, red. 522
Malczewski Zdzisław 319
Malicki Jan, red. 402
Malinowska Sabina 677
Malinowski Jan, red. 456
Malinowski Leszek Jan, red. 730
Malinowski Tadeusz 211
Małek Eliza, red. 815
Mandziuk Józef 525, 550
Manzanares Cesar Vidal 526
Mańkowska Alicja 741
Marchel Jan, red. 415, 416
Marchwiński Roman 484
Marczakiewicz August 770
Marek Zbigniew, współred. 549
Markiewicz Marian 678
Marszałek Jan 438, 771
Marta Męclewska 425
Massalski Adam 232
Maśnicki Jerzy 69
Maternicki Jerzy, red. 159
Matysek Kazimierz 648
Maurin-Białostocka Jolanta, red. 32, 33
Mazur Grzegorz 439, red. 302, 304
Mazur Zygmunt 476
Mącznik Helena 687
Meissner Andrzej, red. 241
Meissner Roman K., red. 204
Micewski Andrzej 303
Michalewicz Jerzy, red. 746
Michalska-Bracha Lidia, red. 660
Michał Lubina, red. 778
Micińska Magdalena 773
Mielcarek Ewa, red. 359
Mielczarek Witold 335
Mierzyńska-Iwańska Eleonora, red. 5
Mieszkowski Zygmunt 23
Mikołajczyk Andrzej 116
Mikołejko Zbigniew 117
Milewska Lidia 702
Millak Konrad 194
Mirek Zbigniew, red. 56
Mirewicz Jerzy 118
Misiurek Jerzy 119, 120
Misztal Henryk 121-123
Mochocki Władysław 657
Moczygemba-Watson Mary Ann 329
Moroz Walerian 124
Moskala Tomasz, red. 366
Moszczyńska Elżbieta, red. 747
Mross Henryk 527
Mrozowski Przemysław 486
Mrówczyński Jerzy 125
Murawski Roman, współred. 549
Musiał Filip 753
Musiał Lucyna, red 56
Muszyński Wojciech Jerzy, red. 436
Mutz Karol 774
Myjak Józef 680
Mysiakowska-Muszyńska Jolanta, red. 436
Myszor Jerzy 528, red. 521, 543, 548

Nastalska Joanna 149
Natowski Zdzisław, red. 466
Neumann Piotr Franciszek 576
Niedzielak, ks. 532
Niemiec Jan 499, 570
Niewęgłowski Wiesław Aleksander 127
Nitecki Piotr 480, 487, 488
Nitsch Andrzej 24
Nowak Adam 529
Nowak Jan 440
Nowak Olga, red. 220
Nowak Tadeusz 219
Nowak Zbigniew, red. 685
Nowakowski Tadeusz 322, 323
Nowicki Tomasz 530
Nycek Jan Bolesław 46

Obara Marian 209
Ochenduszko Tadeusz 233
Olejnik Czesław 733
Olko Tomasz 441
Olszański Tadeusz, red. 59
Olszewicz Bolesław, red. 81

Olszewski Daniel, red. 592
Olszewski Grzegorz 442
Olszowska Maria 690
Oracki Tadeusz 719, 720, 777
Orłowski Bolesław 400, red. 357, tł. 400
Ostrowski Janusz A. 30
Ostrowski Józef 651
Ottea Joanna 129
Owczarski Adam 577

Pabis Tadeusz 779
Pachoński Jan 443
Pająk Jerzy Z., 9
Pajka Stanisław 780
Paluszkiewicz Felicjan 578, 579
Paluszkiewicz Marian 781
Panuś Kazimierz, red. 560
Papierowski Andrzej Jerzy 682
Paradowska Elżbieta, red. 396
Pater Józef 130, 489
Pater Michał, red. 546
Pater Walter 444
Pawlak Karol 782
Pawlikowski Witold, red. 50
Pawłowiczowa Maria, red. 542
Pawłowski Maciej, red. 405
Penkalla Adam 9
Pepłowski Franciszek 256
Perkowska Urszula 783
Pest Czesław 531
Peszkowski Zdzisław Aleksander 532
Petry-Mroczkowska Joanna 131
Piastowie 784
Piątkowski Sebastian 331
Piech Stanisław, red. 407
Pieniążek-Samek Marta 647
Pienio Zdzisław 533, 534
Pierściński Paweł 80
Pieszczachowicz Jan, red. 286
Pietras Henryk 512
Pietrzak-Golda Helena 535
Pietrzkiewicz Iwona, red. 381
Pihan-Kijasowa Alicja, red. 389
Pikoń Krystyna 384
Pikoń Krzysztof 195, 384-388, 785
Piłaszewicz Stanisław 267
Pinkwart Maciej 736
Piotrowski Wojciech, red. 799
Piskporz Sławomir 82
Pitot 165
Podgórska Zofia, red. 200
Podhajski Marek, red. 171
Podlejski Zygmunt 132, 133
Podolska Joanna 599
Podstawka Jan 515
Pol Krzysztof 332
Polak Bogusław, red. 471
Polak Grzegorz 536
Polak Michał, red. 471
Pomirski, ks. 532
Popek Leon 502
Popiel Adam 212
Popiołek Witold 445
Poplatek Jan 580
Poręba Stanisław 787
Potyrała Bolesław 446
Prarat Waldemar 234
Praśkiewicz Szczepan T., 136
Prejs Roland 581
Prokop Krzysztof Rafał 481, 490-493
Prokopowicz Magdalena, red. 605
Prosińska-Jackl Maria, red. 162
Przebieracz Edward 538
Przeniosło Marek, red. 660
Przepracki Jerzy 484
Przybyszewski Bolesław 539
Przybyszewski Stanisław M. 409
Przyrowski Zbigniew 12, 400
Pszenna Jadwiga 274
Ptaszyński Radosław 448
Puzio Alfred, red. 202
Pyszka Stanisław 540, 582

Quinson Marie–Thérése 115

Radoński Karol 137
Rafiński Stefan 623
Ramzes II 297
Rastawiecki Edward 338
Raszewski Zbigniew, red. 354
Ratajczak Ludwik 723
Reisch Wojciech, tł. 329
Reymond Jerzy 196
Reynolds 165
Rezler Marek 723
Rogala Stanisław 270
Rolle Antoni J. 271
Romaniuk Marek 619
Roszkowski Wojciech, red. 13
Rott Dariusz, red. 275
Rozmiłowski Juliusz, red. 404
Rudowski Witold, red. 178, 203
Rudzka-Janowska Alina Eleonora, red. 505
Rumiński Andrzej 790
Rusecki Innocenty 138
Rutkowski Adam 304
Rybowski Tadeusz, tł 84
Rydel Jan 449
Ryl Jan Bogumił 765
Ryszka Czesław 87
Rzepa Teresa, red. 333

Samoliński Stefan 791
Samsonowicz Henryk, red. 159
Schäffer Bogusław 172
Schauber Vera 139
Schindler Hanns Michael 139
Schultz Rita, red. 78
Seweryn Andrzej 541
Seyda Bronisław 197
Sętowski Juliusz 628, 792
Siemion Stanisław, red. 166
Siewierska Anna, red. 592
Sikorowski Marek, tł. 89
Sikorska Dominika, tł. 102
Skarga Piotr 140
Skiełczyński Zbigniew 226
Skóra Magdalena, red. 402
Skrobacki Andrzej 198
Słabczyński Tadeusz 237, 290
Słabczyński Wacław 290
Słodownik Marzena, red. 658
Słojkowska-Affelska Sylwia, red. 35
Słomka Walerian 496
Słowiński Tadeusz 141
Smogorzewska Małgorzata 306
Smolana Krzysztof 801
Smolarek Zenon, red. 293
Smolarz Jan 283
Smoleń Nina, red. 193
Snoch Bogdan 641
Sobolewski Janusz 419
Socha Janusz 802
Sokołowska Agnieszka 384
Sokołowska Alina, red. 775
Solarska Aleksandra 702
Solarska Barbara 236
Sosna Władysław 803
Sosnowicz Paulina, red. 35
Sosnowicz-Ptak Izabela, red. 35
Sot Véronique 115

Sowa Franciszek 105, 106
Spiss Anna, red. 65
Spórna Marcin 805
Stabryła Stanisław 284
Stachowski Ryszard, red. 333
Staniek Eduardi 560
Starnawski Jerzy 163, 285, 286, red. 272
Starowieyski Marek 551
Staszewski Wojciech Sz., red. 365, 394, 503
Stawecki Piotr 458
Stączek Ewa, red. 816
Stebnicka Krystyna 760
Stefanowicz-Kostrzewska 6
Stefański Krzysztof 25
Stepan Kamil 69, 295, 298
Stępiński Jan 770
Stępniak-Minczewa Wanda, red. 145
Stiller Robert 600
Stobiecki Rafał 160
Stokes Philips 76
Stopka Krzysztof, red. 746
Stromski Zbigniew 625
Strzałkowski Jacek 26, 217
Strzelczyk Jerzy, red. 164
Stychlerz- Kłucińska Marzenna 769
Styś Zenon Marian 128
Suchcitz Andrzej 459
Suchodolski Bogdan 401
Suliński Jan 460
Suma Tomasz 804
Swastek Józef 552
Sworzeń Marian 670
Syniawa Mirosław 57
Szabat Elżbieta 760
Szafrański Tadeusz, tł. 115
Szafruga Kinga 255
Szałagan Alicja, red. 269
Szatkowski Hieronim, red. 518
Szczepaniak Jan 506, 507, 514, 555, 556
Szczepański Jerzy 9, 27, 463
Szczurowski Maciej 464, 465
Szczygieł-Rogowska Jolanta 610
Szews Jerzy 655
Szfrański Tadeusz, tł. 559
Szlufik Władysław 446
Szmidt Stanisław 142
Szmit-Zawierucha Danuta 808
Szmyd Jan, red. 71, 77
Szmyd Janusz, red. 75
Szmyda Kazimierz, red. 241
Szot Andrzej, red. 262
Szpytma Mateusz 753
Szromba-Rysowa Zofia, red. 65
Sztachelska Jolanta, red. 276
Szturc Jan 553
Szukalak Marek 597, 601
Szulc Eugeniusz 554
Szwarcman-Czarnota Bella 602
Szwedo Bogusław 467, 468
Szwoch Ryszard 143
Szymański Józef 558
Szymański Wiesław 205

Śliwiok Józef, red. 402
Śliwowska Wiktoria 328
Śmigiel Kazimierz 494
Śródka Andrzej, red. 178
Świątek Tadeusz Władysław 806
Świderkówna A., red. 273
Świerczyńska Dobrosława, red. 260, 277
Świerkocki Maciej, tł. 751
Świerkowski Ksawery, red. 50
Świstak Zdzisław 644

Tadeusiewicz Hanna, red. 51, 724
Talewski Roman 206
Tarnopolski Wiktor, red. 79
Tochman Krzysztof A. 469
Tomaszewski Jerzy, red. 606
Tomkowiak Eligiusz 618
Topolski Jerzy, red. 726
Treichel Irena, red. 50, 51
Tropiło Jan, red. 182
Tucholski Jędrzej 470
Turek Wojciech, tł. 102
Turowski Gabriel 113
Tuszyńska Agata 343
Tuszyński Bogdan 343
Tuzin Ryszard 614
Tych Feliks, red. 336
Tylicka Barbara, red. 266
Tylicki Piotr 649

Udalska Eleonora, red. 353
Ukleja Ryszard 147
Urban Renata 344
Urbanek Bożena 184
Urbanowicz Mieczysław, red. 264
Urbański Edmund Stefan, red. 327

Waliński Kazimierz 809
Walkusz Jan, red. 366
Waloszek Joachim, red. 515
Walukiewicz Alina 274
Wańka Danuta 207, red. 724
Wardawy Bronisław 168
Waszkiewicz-Glica Bernadeta 769
Weinerowska-Bords Katarzyna 165
Węgierski Jerzy 439
Węgrzyn Dariusz 810
Węgrzynek Hanna 595
Wiązowaty Bartłomiej, red. 36
Widła Bogusław, tł. 139
Wielka Kazimierz 409
Wierzbicki Piotr 805
Wierzchowska Wanda, red. 699
Wieteska Józef 561
Wigoder Geoffrey 604
Wilczyński Leszek, red. 518
Wilkoszewski Edward, red. 201
Wilski Zbigniew, red. 355
Wincenty a Paulo, św. 562
Wincławski Włodzimierz 340
Wiśniewska Anna, tł. 411
Witczak Aneta, red. 78
Witczak Krzysztof Tomasz 603
Witkowska Aleksandra 149
Witkowska Aleksandra, red. 126
Wojcieszek Bogumił, red. 674
Wojtas-Ciborska Elżbieta 654
Wojtczak Zdzisław 813
Wojtycza Janusz, red. 155
Wolcott Martin Gilman 814
Wolsza Tadeusz 351
Wołągiewicz Ryuszard 472
Woszczyk Andrzej, red. 37
Woszczyński Bolesław, red. 29
Woś Jan 509
Wójcicki Jan J., red. 56
Wójcik Monika, red. 365, 394, 503
Wróblewska Teresa 307
Wryk Ryszard 345
Wultański Jerzy 616, 617
Wycisło Janusz 562

Wyczawski Hieronim Eugeniusz, red. 550, 584
Wyględowski Mieczysław 208
Wysocki Wiesław Jan 501
Wyszyński Edmund 209

Yamazaki Małgorzata, tł. 400

Zajączkowska Urszula 79
Zakrzewski Andrzej, red. 630
Zaleski Wincenty 151
Zalesko Marian, red. 61
Zalewska Gabriela 595
Zalewska Krystyna 741
Załęski Wojciech 701
Zarebczan Władysław Marian 330
Zarzycka Ewa 769
Zasada Stanisław 297
Zasada Zdzisław Jan, red. 650
Zawacka Elżbieta, red. 450
Zawadzki Wojciech 563
Zdebski Janusz 735, 737
Zdrojewski Stanisław Zygmunt Maria 532
Zeliaś Aleksander, red. 347
Zenderowski Wojciech 607
Zganiacz-Mazur Liliana 173
Zielińska Elżbieta 676
Zieliński Stanisław 818
Zieliński Zygmunt 479
Ziółkowski Bogdan, red. 650
Złotkowski Cherubin 587
Zuzga Włodzimierz 564
Zybura Marek, red. 280
Zych Adam A. 334
Zych Tadeusz 713
Zychowicz Juliusz, tł. 90
Zygarowicz Stanisław, red. 557

Żbikowski Andrzej, red. 606
Żebrowski Rafał 594
Żerka Stanisław, red. 305
Żerko Stanisław 300
Żuchowski Ryszard, red. 462
Żurek Waldemar Witold 152
Żwirko 5
Żychiewicz Tadeusz 153
Żyłko Wojciech 38

Indeks nazw geograficznych

Auschwitz 143, 414, 442
Austria 61, 264, 313
Austro-Węgry 449

Barczewo, ziemia 607
Belgia 314
Bełchatów 608
Berlin 320
Biała Podlaska 609
Białoruś, ziemia 100
Białystok 610; - region 611-613
Bielsko-Biała, woj. 34
Błaszków 614
Bolszewo 36
Brazylia 319
Brodnica, region 615, 617
Brzesko 517
Buków 618
Bydgoszcz 274, 380, 619, 620
Bytom 621

Chełm 624
Chełmno 527, 622, 623
Chojnice 625
Chorzów 627
Chyrów 499, 570
Cieszyn, ziemia 626
Czechy 220
Czernichów 791
Częstochowa 208, 628, 629, 792; - ziemia 335, 630

Dobre Miasto 544
Dobrzyń, ziemia 632; - region 631
Dorpat 309, 310

Estonia 310
Etiopia 551
Europa 10, 118, 145, 263, 388; - Środkowo- Wschodnia 13, 633

Gdańsk 192, 258, 403, 634-636, 759
Gniezno 486, 494, 531
Goczałkowice 637
Gorlice 638
Gorzów Wielkopolski 639
Gorzyce, gmina 234
Góra Karmel 136
Grecja 760
Gruzja 551

Halicz 490

Inowrocław 642

Jarocin 423, 643
Jasło 644, 767, 779
Jurjew 310

Kalisz 645; - ziemia 207
Kanada 324
Katowice 384, 548
Katyń 168, 472
Kielce 646, 647; - kielecczyzna 39, 45, 176, 270
Konin, ziemia 422
Koptów 551
Kostrzyń 648
Kościan 813
Kowal 649, 650,
Kraków 63, 316, 361, 382, 385,492, 506, 514, 539, 556, 560, 598, 742, 752, 753; -Stradom 507, 555
Krosno n. Wisłokiem 244, 652
Krosno Odrzańskie 651
Królestwo Polskie 232
Kujawy, woj. 375
Kurpiowszczyzna, region 780

Landsberg 639
Leszno 473, 653
Limanowa 654
Litwa 311, 312, 588
Lublin 52, 154, 163, 170, 229, 283, 365, 366, 372, 394, 437, 503, 656; - okręg 455; - lubelszczyzna 170, 243
Lubusko 657-659
Luksemburg 314
Lwów 193, 404, 439, 490, 542, 660

Łańcut 661
Łomża 19, 662
Łowicz 226, 561, 664
Łozino 533
Łódź 25, 26, 160, 193, 250, 371, 374, 376-378, 393, 396, 597, 599, 601

Łuck 502

Małopolska 235, 665, 789
Margonin 666, 667
Mazury, region 198, 668
Międzyrzec Podlaski 669
Mikołów 670
Milanówek 671
Mińsk Mazowiecki, powiat 240

Niedrzwica Kościelna 535
Niemcy 43, 264, 280, 640, 800
Nowy Sącz 762;- powiat 443
Nysa, m. 515

Oksford 672
Olsztyn 399
Opalenica 673, 674
Opoczno 675
Opole 79, 515
Osmańskie Imperium 321
Ostrołęka 445, 677; - woj.. 676
Ostrów 679
Ostrów Lubelski 678
Ostrzeszów, ziemia 447
Oświęcim 437
Ożarów 680

Paryż 341, 463
Piaseczno, okręg 289
Piotrków Trybunalski 427
Piwniczna-Zdrój 681
Płock 682; - woj. 46
Podhale 683
Podlasie 210, 684
Polesie 257
Polska 1-8, 11, 14, 15, 18, 20-24, 28, 29, 32, 33, 37, 40, 43, 44, 47, 48, 50, 51, 55, 56, 58, 62, 65- 67, 69, 77, 78, 80-82, 87, 94-96, 99, 107, 111, 113, 114, 116, 119, 122, 124-126, 129, 138, 140, 161, 162, 171, 174, 178, 179-182, 187-191, 194, 196, 200, 203, 209, 213, 214-217, 220, 221, 230, 252, 254, 257, 261, 262, 265, 269, 272, 276-279, 281, 282, 286, 290, 292, 295, 305, 307, 308, 309, 311-314, 317, 318, 322-326, 330, 332, 333, 336, 338-340, 342, 343, 345-351, 353-360, 367, 369, 384, 388, 401, 412, 413, 417, 419, 420,429, 430, 431, 433, 438, 443, 449, 456-459, 464-466, 480-483, 486-488, 494, 496, 497, 501, 504, 505, 508-511, 520, 524, 528, 536-538, 541, 543, 547, 549, 550, 553, 554, 558, 565-568, 572-574,577, 578, 581, 583, 586, 588, 589, 592-596, 600, 605, 606, 747, 768, 771, 772, 782, 785, 796, 801, 804, 805, 809, 811, 815, 818, 819; - południowo-wschodnia 241
Pomorze 186, 451, 530
Pomorze, woj. 375; - Nadwiślańskie 685
Poznań 204, 389, 404, 781; - woj. 293
Przemyśl 557, 686; - woj. 745
Pszczyna 236, 562, 689
Puławy 687
Pułtusk 35, 688

Rabka 690
Racibórz 691
Radom, region 331
Ropczyce 693
Rosja 128, 295, 318, 328, 335,
Rybnik 428; - ziemia 692
Rzeszów 146, 233, 398
Rzym 760

Siedlce 441, 694
Siemianowice 695
Skalbmierz 409, 696
Skarszewy 698
Skarżysko Kamienna 697
Smoleńsk 817
Sokołów 699
Stalowa Wola, region 700
Starachowice 157
Strzelce Opolskie 774
Supraśl 701
Sydney 341
Syria 551
Szczecin 448, 702
Szwajcaria 264
Szwecja 322, 323

Śląsk 57, 130, 275, 329, 383, 402, 546, 703-705, 789; - Cieszyński 181, 706; - Dolny 158, 199; - Górny 181, 202, 220, 640, 641, 758; - Opolski 227, 228
Śrem 707
Środa Wielkopolska, region 712
Świecko, ziemia 708
Świętochłowice 709
Świętokrzyskie, region 710, 711

Tarnobrzeg 713
Tarnowskie Góry, region 714
Tarnów 529
Tatry, g. 747
Teksas 329
Tomaszów Mazowiecki 603, 715
Toruń 513, 716, 717, 787; - woj. 337
Tuligłowy 534
Turcja 321
Turek 718

Ukraina 429

Warmia 484, 516, 545; - region 719, 720; - woj. 399, 797
Warszawa 17, 53, 159, 169, 242, 362, 390, 391, 395, 434, 572, 587, 705, 755, 757, 775, 808; - okręg 31
Watykan 330
Westerplatte 721
Wieliczka 722
Wielkopolska 49, 164, 253, 389, 404, 423, 447, 452-454, 471, 518, 723-729; - region 777
Wieluń 219
Wilno 178, 370, 379, 519, 730; - Wileńszczyzna 261; - ziemia 352
Wisła, m. 731
Włochy 326
Włocławek 732
Wolsztyn 733
Wrocław 60, 64 489, 525, 552, 790; - woj. 408
Września 734

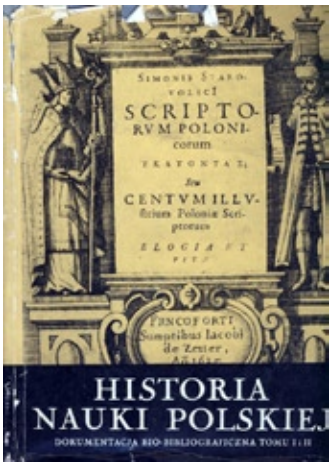
Zakopane 206, 735-737
Zamość 738
ZSRR 263, 434, 439, 446, 459, 473, 504, 524
Zwoleń 739

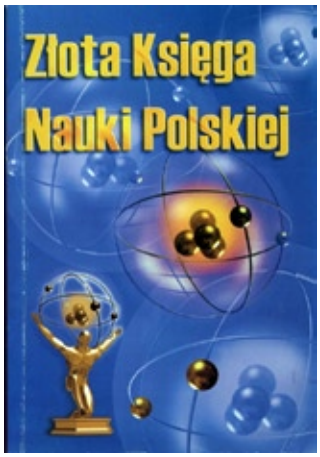
Żnin 453
Żywiec, region 740

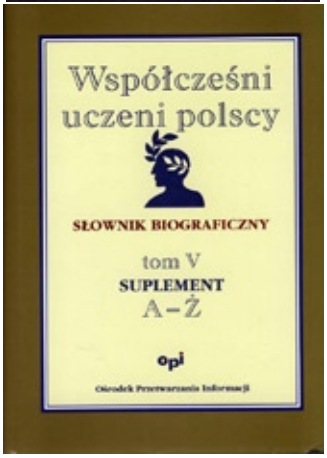
Obwoluty, okładki, karty tytułowe

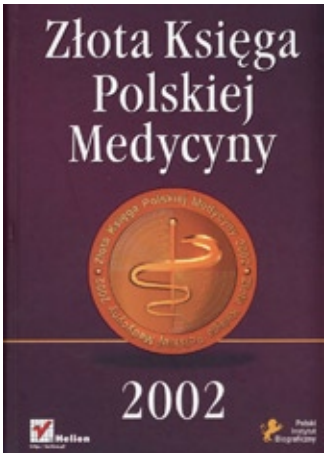

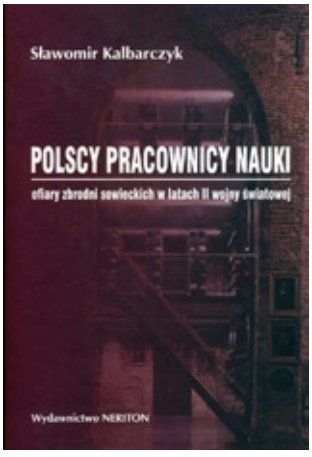

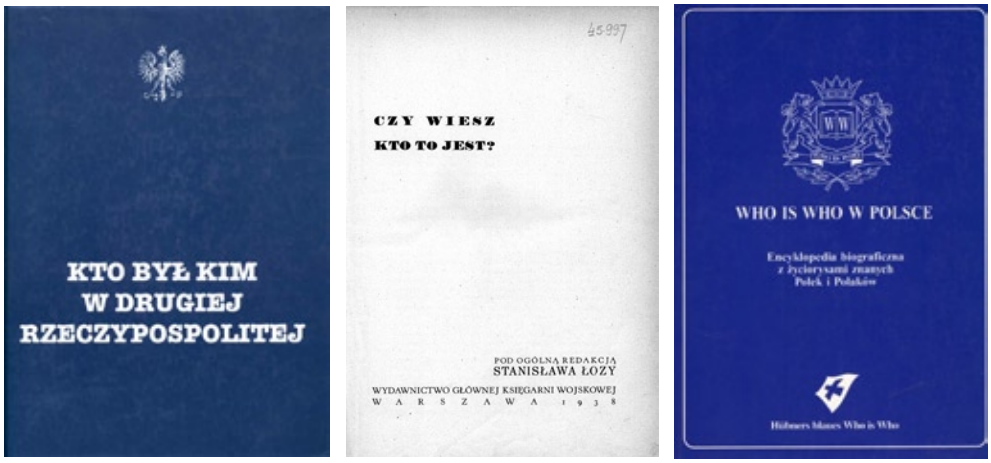

KTO BYŁ KIM
W DRUGIEJ
RZECZYPOSPOLITEJ
CZY WIESZ
KTO TO JEST?
POD OGÓLNĄ REDAKCJĄ
STANISŁAWA ŁOZY
WYDAWNICTWO GŁÓWNEJ KSIĘGARNI WOJSKOWEJ
WARSZAWA 1938
WHO IS WHO W POLSCE
Encyklopedia biograficzna
z życiorysami znanych
Polek i Polaków
POLSKA AKADEMIA NAUK
POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI
POLSKI SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY
Agata i Zbigniew Judyccy
Polonia
Słownik biograficzny
INDEKS HASEŁ
POLSKIEGO SŁOWNIKA
BIOGRAFICZNEGO
SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY
KATOLICYZMU
SPOŁECZNEGO
W POLSCE
SŁOWNIK
POLSKICH
TEOLOGÓW
KATOLICKICH
1994-2003
az9
ks. Józef Mandziuk
SŁOWNIK
księży pisarzy
archidiecezji
wrocławskiej
1945-1992

Grzegorz Polak
Kto jest kim w Kościele
Kai
Kapłani, zakonnicy, siostry zakonne, świeccy
Poczet Arcybiskupów Gnieźnieńskich Prymasów Polski
LEKSYKON Kościoła katolickiego w Polsce
Kai
SŁOWNIK JEZUITÓW MUZYKÓW I PREFEKTÓW BURS MUZYCZNYCH
KRZYSZTOF RAFAŁ PROKOP
POLSCY KARDYNAŁOWIE
ROMAN DZWONKOWSKI SAC
LEKSYKON DUCHOWIEŃSTWA POLSKIEGO REPRESJONOWANEGO W ZSRS 1939-1988
SŁOWNIK POLSKICH PISARZY FRANCISZKAŃSKICH
LEKSYKON zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej
Tom II
Polska Centralna i Południowa
Jan Ludwik Gadacz
SŁOWNIK POLSKICH KAPUCYNÓW

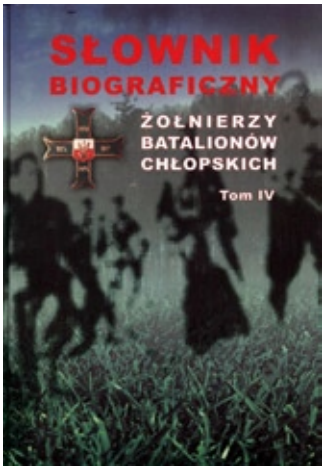

Jan Szturc
Ewangelicy w Polsce
Słownik biograficzny XVI-XX w.
LEKSYKON 300 najsłynniejszych INDIAN
Michał Czajka
SŁOWNIK biograficzny XX wieku
WIEDZA POWSZECHNA
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY ŻYDÓW ŁÓDZKICH ORAZ Z ŁODZIĄ ZWIĄZANYCH
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY ŻYDÓW
GEOFFREY WIGODER
Andrzej Kempa, Marek Szukalak
ŻYDZI DAWNEJ ŁODZI
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
Tom IV od A do Z
Etnografowie i ludoznawcy polscy
Sylwetki, szkice biograficzne
Tom II
Andrzej Potocki
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
Żydów
z Podkarpackiego
Jozef Golec
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY ESPERANTYSTÓW POLSKICH

Polska Akademia Nauk
słownik biologów polskich
FILOZOFIA W POLSCE
SŁOWNIK PISARZY
OSSOLINEUM
3
WŁODZIMIERZ WINCŁAWSKI
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY SOCJOLOGII POLSKIEJ
N-St
SŁOWNIK
PRACOWNIKÓW KSIĄŻKI POLSKIEJ
Suplement III
NAUKA-DYDAKTYKA-PRAKTYKA
SŁOWNIK
BADACZY LITERATURY POLSKIEJ
redaktor Jerzy Starnawski
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY ADWOKATÓW POLSKICH M-Ż
TOM II
WIZERUNKI FILOZOFÓW I HUMANISTÓW POLSKICH
WIEK XX
BIBLIOGRAFIA LITERATURY POLSKIEJ
NOWY KORBUT
HALINA GACOWA
ELIZA ORZESZKOWA
OSSOLINEUM
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
TWÓRCÓW OŚWIATY i KULTURY XIX i XX WIEKU POLSKI POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ
Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda

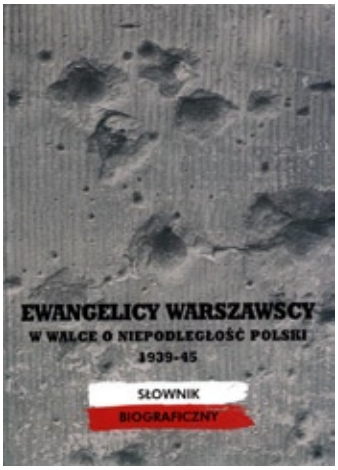

Bronisław Seyda
Słownik encyklopedyczny
LEKARZY PISARZY
w literaturze światowej
POLSKA AKADEMIA NAUK • OŚRODEK INFORMACJI NAUKOWEJ
Prace OIN PAN
BIOGRAMY
UCZONYCH POLSKICH
Część VI: Nauki medyczne
Zeszyt 2: M–Z
OSSOLINEUM
E.WASZYŃSKI, M.OBARA
SYLWETKI
ZASŁUŻONYCH
GINEKOLOGÓW POLSKICH
POLSKIE TOWARZYSTWO GINEKOLOGICZNE
POZNAŃ
1991
Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne
Zarząd Główny w Warszawie
i Oddział w Łodzi
KTO JEST KIM
W FARMACJI POLSKIEJ
WHO IS WHO IN POLISH PHARMACY
Łódź 2001
Śląska Akademia Medyczna — Biblioteka Główna
SŁOWNIK
MEDYCYNY I FARMACJI
GÓRNEGO ŚLĄSKA
Redaktor naukowy dr Alfred PUZIO
Tom 2
Biograficzny (A—Z)
Katowice 1995
Naczelna Izba Lekarska
Jan Bohdan Gliński
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
LEKARZY I FARMACEUTÓW
OFIAR DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ
Tom 3
URBAN & PARTNER
PIOTR SZAREJKO
SŁOWNIK
LEKARZY POLSKICH
XIX WIEKU
TOM V
DOM WYDAWNICZY BELLONA
KTO JEST KIM
W POLSKIEJ
MEDYCYNIE
INFORMATOR BIOGRAFICZNY
WYDAWNICTWO INTERPRESS
WARSZAWA 1987
INSTYTUT HISTORII NAUKI PAN
Zakład Historii Nauk Medycznych
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
POLSKICH NAUK MEDYCZNYCH
XX WIEKU
TOM 2
Zeszyt 4
zeszyt jubileuszowy 10-lecie Słownika (1991-2001)
WARSZAWA 2002

CHIRURGIA
DOLNOŚLĄSKA
i OPOLSKA
1945–2009
Wydział Lekarski
i Oddział Farmaceutyczny
Uniwersytetu Poznańskiego
1919–1939
Bibliografia publikacji
Materiały biograficzne
MEDAL
ZA ZASŁUGI
dla I Wydziału Lekarskiego
AKADEMII MEDYCZNEJ
w Warszawie (2004-2008)
Wiesław Szymański
Marek Grabiec
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
SAMODZIELNYCH PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH
Z DZIEDZINY POŁOŻNICTWA I GINEKOLOGII
BYDGOSZCZ 2003
KTO JEST KIM
W POLSKIEJ LOGOPEDII
1996
POLSKIE TOWARZYSTWO LOGOPEDYCZNE
Tadeusz Pisarski
Marian Obara
Edmund Waszyński
SZKOŁY
I TWÓRCY
WSPÓŁCZESNEJ
GINEKOLOGII POLSKIEJ
POLSKIE TOWARZYSTWO GINEKOLOGICZNE
Poznań, 1991 r.
BOGDAN SNOCH
GÓRNOŚLĄSKI
LEKSYKON
BIOGRAFICZNY
SZKOLNY
SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE
NARODOWY INSTYTUT DZIEDZICTWA
STOWARZYSZENIE
KONSERWATORÓW ZABYTKÓW
POLSKI SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
KONSERWATORÓW ZABYTKÓW
Zeszyt 4

Łódź 2005
DOKTORZY HONORIS CAUSA ŁÓDZKICH UCZELNI
1945–2005
Lwowskie korzenie
łódzkiej medycyny
Łódź 2011
REKTORZY PAŃSTWOWYCH WYŻSZYCH UCZELNI w Łodzi
1945–2010
Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Andrzej Kumatowski
PROFESOROWIE I DOCENCI WYDZIAŁÓW MEDYCZNYCH UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO I AKADEMII MEDYCZNEJ W ŁODZI
1945-1964
Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Andrzej Kumatowski
PROFESOROWIE I DOCENCI AKADEMII MEDYCZNEJ W ŁODZI
1965-1994
Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Andrzej Kumatowski
KOLEJNI PROFESOROWIE I DOKTORZY HABILITOWANI AKADEMII MEDYCZNEJ W ŁODZI
1995-2002
JERZY MIŁKOWSKI
WOJSKOWA AKADEMIA MEDYCZNA
Pamiętnik Akademicki
WYDAWNICTWO SPARTACUS 1997
Czesław Jeśman
Profesorowie i Docenci
Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi
im. gen. dyw. prof. Bolesława Szareckiego
Sylwetki łódzkich uczonych
zeszyt 90
Profesor
Maria Krzemińska-Pakuła

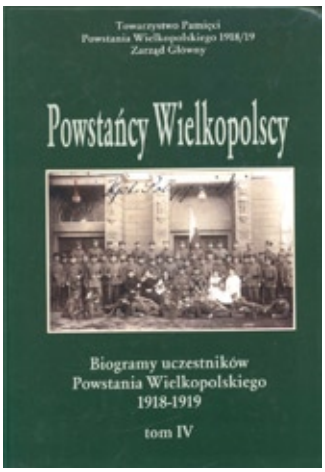

SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY
ŻOŁNIERZY
BATALIONÓW
CHŁOPSKICH
Tom IV

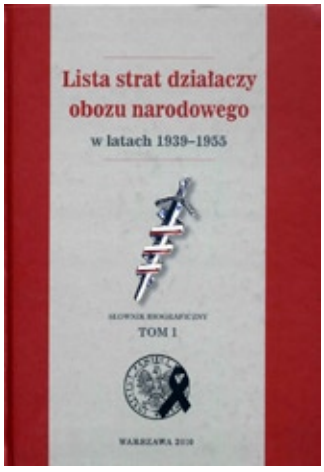

Wiktor Krzysztof Cygan
Żołnierze Niepodległości
1863-1938
Słownik biograficzny
t. 3
Bagiński Henryk – Baranowski Michał

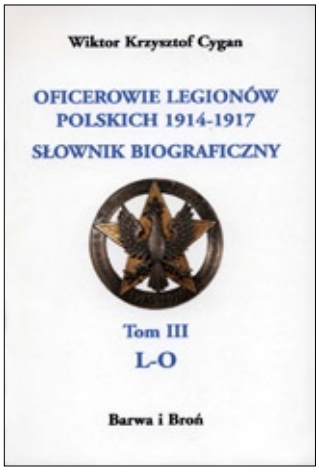

EWANGELICY WARSZAWSCY
W WALCE O NIEPODLEGŁOŚĆ POLSKI
1939-45
SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY

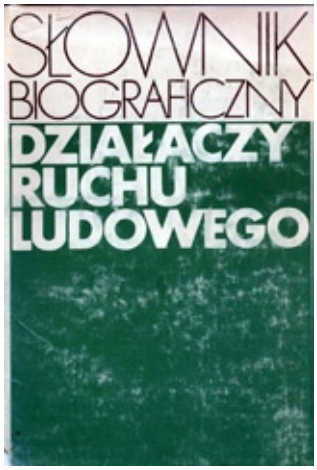

SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
POWSTAŃCÓW
WIELKOPOLSKICH
1918
1919

ROBERT
BIELECKI
SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY
L
R
OFICERÓW
POWSTANIA
LISTOPADOWEGO
III
TOM

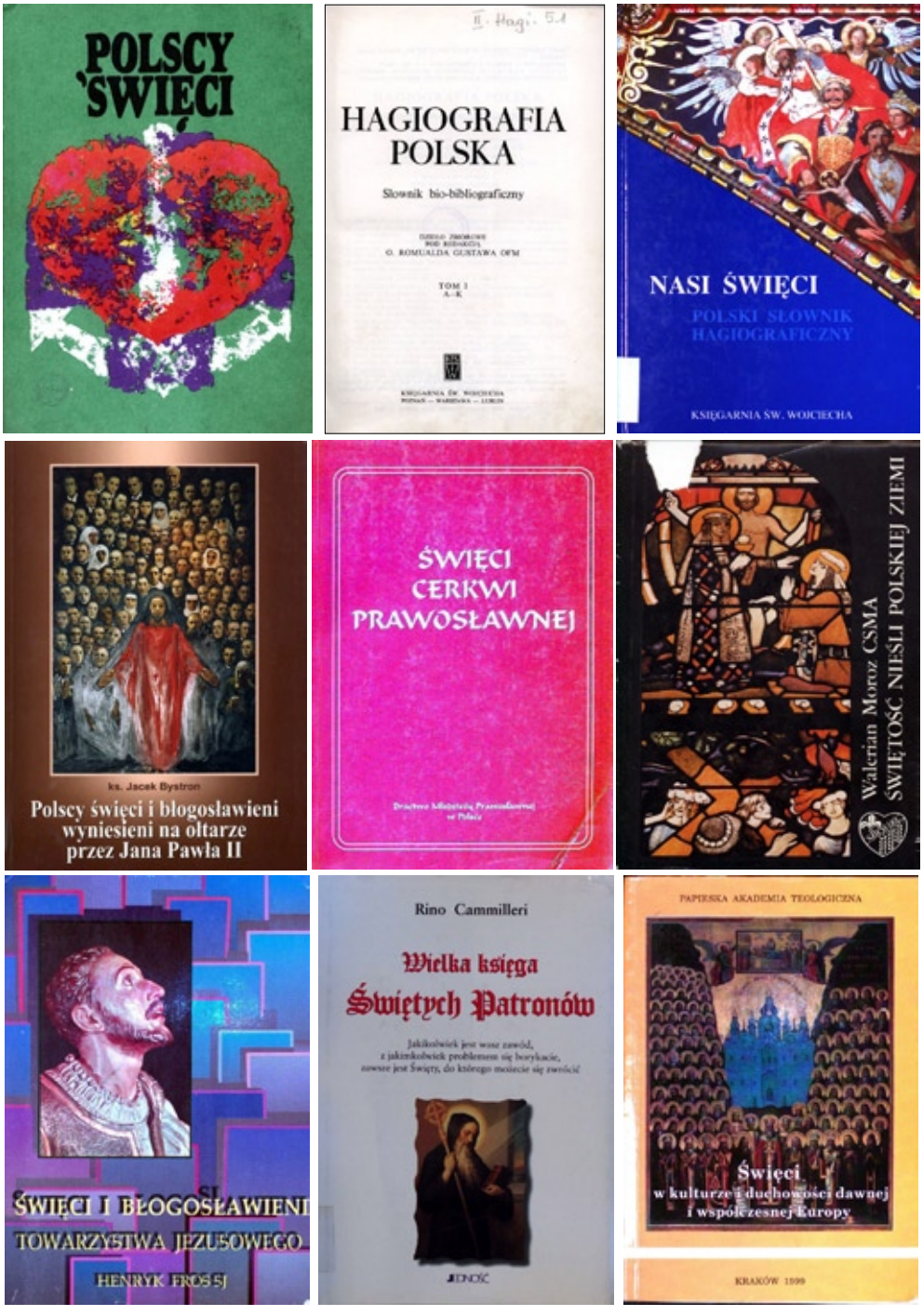

Towarzystwo Pamięci
Powstania Wielkopolskiego 1918/19
Zarząd Główny
Powstańcy Wielkopolscy
Biogramy uczestników
Powstania Wielkopolskiego
1918-1919
tom IV

Lista strat działaczy
obozu narodowego
w latach 1939–1955
TOM I

Wiktor Krzysztof Cygan
OFICEROWIE LEGIONÓW
POLSKICH 1914-1917
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
Tom III
L-O
Barwa i Broń

SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY
DZIAŁACZY
RUCHU
LUDOWEGO

PIOTR NITECKI
BISKUPI KOŚCIOŁA W POLSCE
Słownik biograficzny
Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych
Tadeusz Zych
TARNOBRZESKI SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
Tom 2
Krzysztof Rafał Prokop
BISKUPI
KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W III RZECZYPOSPOLITEJ
TADEUSZ MADAŁA
POLSCY KSIĘŻA KATOLICCY W WIĘZIENIACH I ŁAGRACH SOWIECKICH OD 1918 r.
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
OPOLE 2007
Adam Jan Błachut
Słownik artystów reformackich w Polsce
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY ŻYDÓW TOMASZOWSKICH
KRZYSZTOF TOMASZ WITCZAK
POLSKO-NIEMIECKI LEKSYKON BIOGRAFICZNY
Polnisch-deutsches biographisches Lexikon
ŻYJĄ W NASZEJ PAMIĘCI
Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy

POLSCY ŚWIĘCI
HAGIOGRAFIA POLSKA
Słownik bio-bibliograficzny
TOM I
A–K
NASI ŚWIĘCI
POLSKI SŁOWNIK HAGIOGRAFICZNY
KSIĘGARNIA ŚW. WOJCIECHA
ks. Jacek Bystron
Polscy święci i błogosławieni wyniesieni na ołtarze przez Jana Pawła II
ŚWIĘCI CERKWI PRAWOSŁAWNEJ
Walerian Meroz CSMA
ŚWIĘTOŚĆ NIESŁI POLSKIEJ ZIEMI
ŚWIĘCI I BŁOGOSŁAWIENI
TOWARZYSTWA JEZUSOWEGO
HENRYK FROS SJ
Rino Cammilleri
Wielka księga Świętych Patronów
PAPIESKA AKADEMIA TEOLOGICZNA
Święci w kulturze i duchowości dawnej i współczesnej Europy
KRAKÓW 1999

ŚWIĘTOKRZYSKI SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
TOM 2
WIELKOPOLSKI SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
TOM I
Śląski słownik biograficzny
a
z
SŁOWNIK BIOGRAFICZNY WIELKOPOLSKI POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ ZIEMI KALISKIEJ
TOM II
Encyklopedia Ziemi Wileńskiej
WILEŃSKI SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
tom II
Marek Budziarek
Łodzianie
BYDGOSKI
SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY
SKARŻYSKI
SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY

Dr Ryszard Żmuda
Łódź - UM

„LEKSYKON BIOGRAFICZNY UCZONYCH" I „SŁOWNIK PRACOWNIKÓW BIBLIOTEK MEDYCZNYCH" NA ŁAMACH *FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH*

Abstract

In the *Medical Library Forum* we are planning to release two publications: "Biographical Lexicon of Scientists" and "Dictionary of Workers of Medical Libraries" in which approximately 555 personal subject entries which will be included. Biographies with lists of publications and a subject bibliography will cover deceased, retired and professionally active academics of the University for the years 1945-2015 (chairmen of the Library councils, Vice-rectors for the research and international relations, and Rectors Magnificus) as well as library staff of universities, institutes and others (in the first place according to their functions: directors, vice-directors, and managers). In addition to printed version the "Lexicon" and the "Dictionary" will be available online (http://www.bg.umed.lodz.pl; http://www.cybra.lodz.pl).

Streszczenie

Na łamach czasopisma *Forum Bibliotek Medycznych*, planujemy ogłaszać drukiem dwa wydawnictwa informacyjne: „Leksykon biograficzny uczonych" i „Słownik pracownikow bibliotek medycznych", w których łącznie będzie można zaprezentować ok. 555 haseł osobowych. Życiorysy z wykazem publikacji i bibliografią przedmiotową, obejmą zmarłych, emerytowanych i czynnych zawodowo pracowników naukowych z kręgu uczelni medycznych za lata 1945-2015 (przewodniczących Rad Bibliotecznych, Prorektorów ds. nauki i współpracy z zagranicą i JM Rektorów) oraz pracowników bibliotek medycznych: uczelnianych, instytutowych i innych naukowych, w tym GBL. Kolejność będzie następująca: profesorowie, doktorzy, dyplomowani bibliotekarze i dokumentaliści, pozostali dyrektorzy, wicedyrektorzy, kierownicy i pracownicy. Do „Leksykonu" i „Słownika" oprócz wersji drukowanej jest dostęp online (http://www.bg.umed.lodz.pl; http://www.cybra.lodz.pl).

Informacje ogólne

Literatura biografistyczna ma wielu zwolenników. Jej znajomość daje pełniejszy obraz społeczeństwa i poszczególnych osób, w obrębie pełnionych funkcji i zajmowanych stanowisk w różnych grupach zawodowych. Informują o tym monografie poświęcone wybranym osobom, bibliografie, drukowane na łamach czasopism i w pracach zbiorowych z okazji jubileuszy, nominacji, zgonów, oraz słowniki biograficzne (ogólne, dziedzin, zagadnień, regionalne i lokalne oraz inne), z którymi warto się zapoznać w Informatorium Biblioteki Narodowej w Warszawie oraz Oddziałach Informacji Naukowej i Czytelniach Ogólnych bibliotek uczelnianych i innych naukowych. Marszałek Józef Piłsudski (1867-1935) powiedział: „*Kto nie szanuje przeszłości nie jest wart teraźniejszości*". Mając na uwadze to trafne

sformułowanie przywódcy naszego Państwa z okresu Drugiej Rzeczypospolitej (1918-1939), postanowiłem na łamach redagowanych przeze mnie czasopism pt. *Kronikarz* (2002/2003-) i *Forum Bibliotek Medycznych* (2008-), zamieszczać różnorodne materiały biograficzne, które zaprezentowane na tle dziejów naszego kraju, dokumentują również różnorodne aspekty działalności instytucji (szkół wyższych, bibliotek naukowych, archiwów, muzeów, oficyn drukarskich i wydawniczych oraz redakcji czasopism), a przede wszystkim osób w nich pracujących.

Pragnąc utrwalić w pamięci oraz ocalić od zapomnienia wybrane sylwetki uczonych z kręgu uczelni medycznych i bibliotekarzy, jak również ułatwić kwerendzistom i użytkownikom informacji naukowej dostęp do poszukiwanych bio- bibliografii z zakresu historii nauki, szkolnictwa wyższego i bibliotekarstwa naukowego w Polsce, będziemy na łamach *Forum Bibliotek Medycznych* ogłaszać drukiem dwa wydawnictwa informacyjne: „Leksykon biograficzny uczonych" i „Słownik pracowników bibliotek medycznych", które zostaną również udostępnione online (http://www.bg.umed.lodz.pl; http://www.cybra.lodz.pl).

Jest wiele powodów, aby uprawiać biografistykę, którą bardziej doceniają humaniści, a zwłaszcza historycy. Pewną inspiracją może być również refleksja nad tekstem znanego wiersza ks. Jana Twardowskiego (1915-2006) „*Śpieszmy się kochać ludzi, tak szybko odchodzą*". Ważność opracowywania słowników biograficznych jest dla mnie oczywista. Warto zobaczyć to hasło m. in. w bazie danych/katalogach on-line Biblioteki Narodowej w Warszawie (http://alpha.bn.org.pl/search).

Zanim podjąłem się redakcji omawianego przedsięwzięcia, opracowałem kilkanaście tytułów bibliografii: z zakresu dziedzin i zagadnień, regionalnej i lokalnej, zespołów osobowych i poszczególnych osób oraz liczne hasła biograficzne, które zostały ogłoszone drukiem w czterech słownikach biograficznych oraz na łamach dwóch czasopism.[1]

Hasła osobowe „Leksykonu" i „Słownika", zawierające biografie oraz bibliografię podmiotową i przedmiotową, obejmą zmarłych, emerytowanych i czynnych zawodowo pracowników.[2] Przyjęte daty ramowe to lata 1945-2015. Pierwsza jest cezurą naturalną, związaną z zakończeniem drugiej wojny światowej, natomiast końcowa – umowna.

---

[1] Na potrzebę podejmowania prac bibliograficznych oraz z zakresu biografistyki zwrócili moją uwagę, znakomici uczeni: prof. dr hab. Hieronim Eugeniusz Wyczawski OFM (1918-1993), prof. dr hab. Ludwik Grzebień SJ, ks. prof. dr hab. Józef Mandziuk, prof. dr Jerzy Starnawski, prof. dr hab. Bolesław Świderski (1917-1998), prof. dr hab. Zbigniew Żmigrodzki, prof. dr hab. Janusz Jerzy Kapuścik (1932-1999) oraz inni zasłużeni nauczyciele akademiccy: dr Irena Treichel (1918-1987), mgr Wanda Frontczakowa (1927-1999) i mgr Jadwiga Piotrowska. Przekonałem się o tym również osobiście, jako adiunkt i promotor dziesięciu prac magisterskich z bibliografii w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego.

[2] Ewa Busse-Turczyńska: Kadra kierownicza bibliotek medycznych w Polsce. *Forum Bibl. Med*. 2009 R. 2 nr 1 s. 10-29, portr.; Elżbieta Kraszewska: Emerytowani dyrektorzy i kierownicy bibliotek medycznych. *Tamże* s. 30-50, portr.; Piotr Tomasz Cichocki: Zmarli dyrektorzy, kierownicy i pracownicy bibliotek medycznych (1950-2009). *Tamże* s. 51-67, portr. Toż w wersji on-line (http://www.bg.umed.lodz.pl; http://www.cybra.lodz.pl)

Obszerne życiorysy zawierające szczegółowe dane faktograficzne i statystyczne – obejmują akapity: o rodzinie, edukacji, zajmowanych stanowiskach i pełnionych funkcjach, działalności naukowej, dydaktycznej, organizacyjnej, społecznej i politycznej, członkostwo w partiach, stowarzyszeniach, towarzystwach naukowych, odznaczeniach i nagrodach, hobby, zostały uzupełnione spisem publikacji oraz bibliografię przedmiotową. Schemat hasła jest następujący: 1. Fotografia; 2. Ogólne informacje przy nazwisku; 3. Życiorys; 4. Wykaz publikacji (pełna bibliografia podmiotowa ułożona chronologicznie, a w obrębie roku kalendarzowego alfabetycznie według tytułów, opis bibliograficzny według ustalonego wzoru z adnotacjami (o współautorach i recenzjach zarejestrowanych publikacji); 5. Bibliografia przedmiotowa (w układzie chronologicznym).

Osoby kierujące instytucjami mają znaczny wpływ, zarówno pozytywny, jak i negatywny, na ich działalność, prawidłowe funkcjonowanie i wszechstronny rozwój.

W bibliotekach naukowych, aby osiągnąć sukces niezbędne są odpowiednie jakościowo i ilościowo kadry (jeszcze większe przy wszechobecnej komputeryzacji), duże środki finansowe i nowoczesne wyposażenie techniczne w odpowiednio zaprojektowanych gmachach, których budowa powinna być konsultowana z użytkownikami - wieloletnimi praktykami rozumiejącymi i znającymi bibliotekarstwo w Polsce, Europie i na świecie.

W związku z faktem braku wielu haseł dotyczących „VIP-ów"- dyrektorów/kierowników - i niekompletnych materiałów bio- bibliograficznych, które redaktor musi dodatkowo uzupełniać w różnych miejscowościach, pomimo wcześniej opracowanej Instrukcji dla Autorów (*Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 642-644) i rozesłanego e-mailem, wzorcowo opracowanego we Wrocławiu hasła biograficznego – dr Leszek BARG, nastąpiło znaczne opóźnienie w realizacji planowanego „Słownika". Biorąc pod uwagę zaistniałą sytuację, postanowiłem w pierwszej kolejności rozpocząć druk „Leksykonu", w którym już zaprezentowaliśmy dwie sylwetki profesorów - przewodniczących Rady Programowej naszego czasopisma (prof. dr hab. Michała Andrzeja KARASKA (1937-2009) i prof. dr hab. Jacka BARTKOWIAKA (ur. 1943). Następnie pragniemy przedstawić członków w/w gremium (prof. dr hab. Leszka BABLOKA, prof. dr hab. Marię CHOSIĘ, prof. dr hab. Gerarda DREWĘ i prof. dr hab. Marię MAZURKIEWICZ. Po czym innych przewodniczących Rad Bibliotecznych, organu opiniodawczo-doradczego Rektora, w poszczególnych uczelniach medycznych. Rozważamy również możliwość poszerzenia tego wykazu o prorektorów ds. nauki i współpracy z zagranicą, którym biblioteki uczelniane bezpośrednio podlegają i wiele im zawdzięczają. Zwłaszcza w sprawach finansowych i kadrowych. Jest za co dziękować. W Łodzi należeli, bądź należą do tego grona: prof. dr hab. Julian Liniecki, prof. dr hab. Tadeusz Robak, prof. dr hab. Paweł Piotr Liberski, prof. dr hab. Radzisław Kordek, prof. dr hab. Lucyna Woźniak oraz JM Rektorów: (prof. dr hab.

Marek Pawlikowski, prof. dr hab. Leszek Woźniak, prof. dr hab. Jan Berner, prof. dr hab. Henryk Stępień, prof. dr hab. Tadeusz Robak, prof. dr hab. Andrzej Lewiński, prof. dr hab. Paweł Górski). Sądzę, że podobnie jest w innych, ale prawdopodobnie nie wszystkich, uczelniach medycznych.

Biblioteki naukowe bywają słusznie nazywane „świątynią wiedzy", a w szkołach wyższych są „sercem Uczelni", których stanowią niezbędną, integralną część. Książnicom medycznym przypada szczególna misja, ponieważ życie i zdrowie człowieka stanowi najwyższe dobro. Niezwykle ważna jest ich rola i działalność naukowa, dydaktyczna, organizacyjna i usługowa. Ogólnie biorąc biblioteki uczelniane w Polsce, reprezentują poziom europejski na potrzeby XXI wieku, słabiej sytuacja wygląda w książnicach instytutowych i innych, gdzie m.in. jest znikoma obsada personalna, a środki finansowe niewystarczające na zabezpieczenie większości potrzeb.

Powszechnie wiadomo, że w każdej bibliotece na przestrzeni około siedemdziesięciu lat było wielu tzw. cichych bohaterów, którym należą się słowa najwyższego szacunku i uznania za ich aktywną i wzorową prace we wszechstronnej działalności bibliotek, ale nie wszystkie nazwiska będą stanowić hasła w opracowywanym wydawnictwie.

W bibliotekach medycznych byli, bądź nadal są, zatrudnieni pracownicy z wykształceniem podstawowym, zawodowym, średnim i wyższym. Absolwenci różnych kierunków studiów – podwyższający kwalifikacje – oraz osoby posiadające tytuły zawodowe licencjata i magistra oraz stopnie naukowe doktora i doktora habilitowanego oraz kilku profesorów.

W latach 1945- 2012 funkcje dyrektorów/kierowników i wicedyrektorów bibliotek naukowych w Polsce pełniło około 100 pracowników. Część wcześniejszych wicedyrektorów awansowała później na stanowiska dyrektorów. Należeli do nich niżej wymienione osoby, zaprezentowane w układzie według nazw geograficznych, następnie w obrębie uczelni i GBL, z zachowaniem chronologii pełnionych funkcji.

Dyrektorzy/kierownicy i wicedyrektorzy bibliotek naukowych

Białystok – AM/UM

Mgr Adam FILONIK	1950-1952
Leon ŚLIWOWSKI	1953-
Lek. Berta SZAYKOWSKA	1953-1966
Dr Jan Rafał OLBROMSKI	1966-1982
Mgr Krystyna KUBALA	1982-1991
Mgr Jolanta KRYSTYNA SAROSIEK	1991-2002
Mgr Danuta DĄBROWSKA-CHARYTONIUK	2002-

Bydgoszcz – AM/CM UMK

Dr Eugeniusz JANOWICZ	1986-2002
Mgr Lucyna MODRZEJEWSKA	2002-2003
Dr Krzysztof NIERZWICKI	2003-

Gdańsk – AM/GUMed

Dr Adam BOCHEŃSKI	1946-1969
Mgr Maria BUGNO	1969-1976
Mgr Helena RATAJ	1976-1981
Mgr Józefa de LAVAL	1981-2002
Mgr inż. Anna GRYGOROWICZ	2003-

Katowice – SAM/SUM

Dr Marian WOLAŃCZYK	1948-1961
Dr Franciszek SZYMICZEK	1961-1975
Dr Alfred PUZIO	1975-1998
Dr Jerzy Marian DYRDA	1999-2009
Mgr Ewa NOWAK	2011-

Kraków – AM/CM UJ

Dr Zbigniew KUKULSKI	1948-1958
Mgr Zenobiusz Wincenty KOZIK	1958-1960
Mgr Zdzisław SŁOMIŃSKI	1960-1980
Mgr Władysław SZOT	1980-1996
Mgr Anna URYGA	1996-

Lublin – AM/UM

Dr Stanisław KOWALCZYK	1955-1974
Mgr Zofia JASIŃSKA	1974-1984
Mgr inż. Leokadia PATYRA	1984-1991
Mgr Lucyna SMYK	1991-2002
Mgr Renata BIRSKA	2002-

Łódź – AM/UM

Prof. dr Jan SZMURŁO	1951-1952
Janina NOWAKOWSKA	1952-1954
Lek. Andrzej GĄDEK	1954-1955
Lek. Julian DMITROWICZ	1955-1978
Dr Jerzy SUPADY	1978-1982
Mgr Jadwiga PIOTROWSKA	1982-1990
Dr Ryszard ŻMUDA	1990-

Łódź - WAM

Mjr lek. Jerzy NIEMIEC	1960-1965
Ppłk mgr Andrzej STEMPEL	1965-1978
Płk lek. Marian KOWALIK	1978-1990
Płk dr Wiesław ŚWITEK	1990-1995
Ppłk dr Krzysztof WALCZEWSKI	1995-2002

Poznań – AM/UM

Mgr Jan WALIŃSKI	1952-1977
Mgr Bolesław HOWORKA	1977-1998
Mgr Aniela PIOTROWICZ	1998-

Szczecin – PAM/PUM

Zofia BEM-BOBRYSZYCKA	1949-1951
Adela QUIRINI	1951-1953
Mgr Maria KROGULSKA	1954-1979
Mgr Danuta GRAD	1979-1982

Mgr Krystyna PLEWIŃSKA	1982- 1984
Mgr Weronika NIEZNANOWSKA	1984-1992
Mgr Danuta JAWORSKA	1992- 2003
Mgr Dagmara BUDEK	2003-

Warszawa – AM/WUM

Mgr Samuel KLARREICH	1956-1973
Dr Janusz KAPUŚCIK	1973-1981
Dr Irena KOMASARA	1981-1998
Mgr Mirosława MÜLDNER-KURPETA	2000-2007
Mgr Irmina UTRATA	2008-

Warszawa - CMKP

Mgr Elżbieta Barbara KRAWCZYK-STEBELSKA	1967-1972
Mgr Maria Magdalena SKOŚKIEWICZ	1972-1979
Dr Irena Danuta KRAMARZ	1979-1985
Mgr Jadwiga BRANDYS	1985-2007
Mgr Renata SEWERYNIAK	2008-

Warszawa - GBL

Prof. dr hab. Stanisław Józef KONOPKA	1945-1970
Prof. dr hab. Feliks Teodor WIDY-WIRSKI	1971-1980
Prof. dr hab. Janusz Jerzy KAPUŚCIK	1981-1999
Dr Aleksander Stefan TULCZYŃSKI	2000-2011
Dr Wojciech Marek GIERMAZIAK	2011-

Wrocław - AM/UM

Prof. dr Witołd ZIEMBICKI	1946-1950
Prof. dr Zdzisław WIKTOR	1950-1958
Dr Leszek BARG	1958-1991
Mgr inż. Stanisław LECZYCKI	1992-1994
Mgr Zofia STROŻECKA-TICHY	1991-1992, 1994-1998
Mgr Renata SŁAWIŃSKA	1999-

Wicedyrektorzy bibliotek uczelnianych i GBL

Gdańsk - AM/GUMed

Mgr Mieczysława BARA	1976-1987
Mgr Stefania ORCHOWSKA	1988-1994
Mgr Ewa MICHAŁOWSKA	1994-2005
Mgr Elżbieta KRASZEWSKA	2005-

Katowice – SAM/SUM

Mgr Mieczysława DYMNA	1962-1974
Mgr Maria SITEK	1986-1989
Dr Jerzy Marian DYRDA	1981-1993
Mgr Ewa PAWŁOWSKA	1996-2010
Mgr Barbara WŁODYKA	2010-2011

Kraków – AM/CMUJ

Mgr Maria RADWAŃSKA	1992-1997
Mgr Beata BATOR	2001-

Lublin – AM/UM

Mgr Jadwiga RYGIEL	1963-2000
Mgr Maria Teresa KŁODA	1985-1990

Mgr Ewa BUSSE-TURCZYŃSKA	2004- 2010
Dr Anastazja ŚNIECHOWSKA-KARPIŃSKA	2011-
Łódź – AM/UM	
Mgr Władysław Andrzej KEMPA	1974-1980
Mgr Jadwiga PIOTROWSKA	1979- 1982
Dr Ryszard ŻMUDA	1985-1990
Mgr Grażyna ŁUKASIEWICZ	1991-2005
Mgr Anna STRUMIŁŁO	2005-
Mgr inż. Witold KOZAKIEWICZ	2005-
Poznań - AM/UM	
Mgr Regina TOBOLEWSKA	1983-1992
Mgr Aniela PIOTROWICZ	1983-1998
Mgr Roma HAJDUK	2012-
Szczecin - PAM/PUM	
Zofia BEM-BOBRYSZYCKA	1948-1951
Mgr Danuta GRAD	1973-1979
Mgr Danuta JAWORSKA	1979-1992
Mgr Jadwiga PLICHTA	1993-2003
Mgr Dagmara BUDEK	2000-2003
Mgr inż. Ewa OLBROMSKA	2003-
Warszawa - AM/WUM	
Mgr Irena KOMASARA	1975-1981
Mgr Mirosława MÜLDNER-KURPETA	1984-1998
Mgr Irmina UTRATA	2001-2007
Mgr Magdalena ZIELONKA	2001-2006
Mgr Agnieszka CZARNECKA	2009-
Warszawa – GBL	
Mgr Wiesława TYLMAN-GĄDEK	1976-1980
Mgr Irena KWAŚNIEWSKA	1993-2000
Dr Halina DUSIŃSKA	1994-2001
Inż. Ewa CHROBAK	2001-2011
Mgr Dawid STACHURSKI	2011-
Wrocław – AM/UM	
Mgr Janina PELC	1976-1978
Mgr Zofia STROŻECKA-TICHY	1979-1971
Mgr Władysława RÓŻAŃSKA	1978-1991
Mgr Maria WITUSZYŃSKA	1991-1992
Mgr Renata SŁAWIŃSKA	1997-1998
Mgr Teresa TRZCIANOWSKA-GRZYWACZ	1999-

„SŁOWNIK PRACOWNIKÓW BIBLIOTEK MEDYCZNYCH”

Potrzeba informacji bio- bibliograficznych nie wymaga specjalnego uzasadniania. Tej samej grupie zawodowej poświęcono „Słownik bibliotekarzy wielkopolskich 1918-2000”. Przypomina mi się rozmowa z dr Ireną Treichel (1918-1987) z Uniwersytetu Łódzkiego, twórcą i redaktorem „Słownika pracowników książki polskiej”, która m. in. zachęcała mnie do prac w tym kierunku. W naszym „Słowniku pracowników

bibliotek medycznych" zaprezentujemy zwiększony zakres informacji zarówno faktograficznych, jak i bibliograficznych, które dotyczą też „jeszcze" żyjących. Zasięg chronologiczny 1945-2015, terytorium Polska. Biografie zostały oparte na źródłach archiwalnych i drukowanych oraz opracowaniach. W spisie publikacji zarejestrowano opisy bibliograficzne według wcześniej obowiązujących norm bibliograficznych, które przyjęliśmy w naszym periodyku. Bibliografia przedmiotowa może ułatwić kwerendę przyszłym badaczom i miłośnikom biografistyki.

Początkowo planowałem zaprezentować w pierwszej kolejności kadrę kierowniczą bibliotek medycznych - w jednym numerze czasopisma - wszystkich dyrektorów, w następnym wicedyrektorów, później kierowników, a na końcu pozostałych pracowników bibliotek medycznych, ale bezskuteczne apele o uzupełnienie brakujących danych, spowodowały zmianę koncepcji. Obecnie na początku będą profesorowie, następnie doktorzy, po czym dyplomowani, później inni dyrektorzy, wicedyrektorzy i kierownicy, a na końcu pozostali pracownicy. Hasła zamieścimy metodą holenderską od A do Z.

Ze wstępnych obliczeń wynika, że w „Słowniku" można zamieścić, w ciągu kilku najbliższych lat, ponad 500 biogramów, w tym 60 dyrektorów, 29 wicedyrektorów, ok. 300 kierowników i więcej niż 112 innych pracowników, którzy posiadają dorobek publikacyjny, albo inne osiągnięcia godne podkreślenia.

Pragniemy, w miarę możliwości, szybko zakończyć część sygnalizowanych biografii. Syntetyczne opracowanie haseł jest trudne. Należy dużo wiedzieć i powiedzieć, a mało napisać. Niezbędna jest znajomość i gruntowne wykorzystanie źródeł archiwalnych i drukowanych oraz opracowań. Nastręcza to duże trudności nie tylko początkującym oraz mało wprawionym w pisanie czegokolwiek, ale nawet wielu autorom licznych publikacji.

Na obecnym etapie gromadzenia materiałów zespół Autorów stanowią poproszeni przez redaktora naczelnego *Forum Bibliotek Medycznych,* czynni zawodowo i emerytowani dyrektorzy bibliotek naukowych, nauczyciele akademiccy z różnych szkół wyższych oraz inne osoby.

„Słownik", ma podobną konstrukcję haseł jak poprzednio omawiany „Leksykon".

Zespół Autorów

Mgr Anna A j d u k i e w i c z - T a r k o w s k a - Warszawski Uniwersytet Medyczny
Mgr Beata B a t o r - Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
Mgr Renata B i r s k a – Uniwersytet Medyczny w Lublinie
Dr Paweł B o j k o - Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
Mgr Jadwiga B r a n d y s - Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego w Warszawie
Mgr Krystyna B r e k e r - Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Mgr Dagmara B u d e k - Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie
Mgr Anna B u d z i ń s k a - Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Mgr Ewa Busse-Turczyńska - Uniwersytet Warszawski
Mgr Piotr Tomasz Cichocki - Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Mgr Danuta Dąbrowska–Charytoniuk - Uniwersytet Medyczny w Białymstoku
Dr Jan Dąbrowski - Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu
Mgr Katarzyna Dorocińska - Gdański Uniwersytet Medyczny
Dr Halina Dusińska - Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie
Dr Jerzy Marian Dyrda - Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
Dr Wojciech Giermaziak - Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie
Dr Barbara Grala-Kociak - Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Mgr inż. Anna Grygorowicz - Gdański Uniwersytet Medyczny
Mgr Roma Hajduk - Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
Dr Katarzyna Hanisz - Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Mgr Bolesław Howorka - Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
Dr Edward Janowicz - Akademia Medyczna im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy
Mgr Danuta Jaworska - Pomorska Akademia Medyczna w Szczecinie
Dr Maria Kardas - Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu
Mgr Barbara Krupińska-Stachera – Akademia Medyczna w Łodzi
Mgr Krystyna Kubala - Akademia Medyczna w Białymstoku
Dr Magdalena Kwiatkowska - Uniwersytet Łódzki
Mgr Piotr Latawiec - Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
Mgr Józefa de Laval - Akademia Medyczna w Gdańsku
Mgr Grażyna Łukasiewicz - Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Mgr Kamila Mamorska - Gdański Uniwersytet Medyczny
Dr Marek Matusiak - Wojskowa Akademia Medyczna im. gen. dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi
Mgr Joanna Miozga – Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
Mgr Mirosława Müldner–Kurpeta - Akademia Medyczna w Warszawie
Dr Barbara Niedźwiedzka - Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
Dr Krzysztof Nierzwicki – Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
Dr Krzysztof Noga - Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
Mgr Ewa Nowak - Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
Mgr Izabela Nowakowska – Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Mgr Maria Pędziwiatr - Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Dr Edward Pigoń - Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie
Mgr Aniela Piotrowicz - Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
Mgr Jadwiga Piotrowska - Akademia Medyczna w Łodzi
Dr Jolanta Przyłuska - Instytut Medycyny Pracy im. prof. Jerzego Nofera w Łodzi
Dr Alfred Puzio - Śląska Akademia Medyczna w Katowicach

Dr Magdalena R z a d k o w o l s k a - Uniwersytet Łódzki
Mgr Renata S e w e r y n e k - Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego w Warszawie
Mgr Małgorzata S l e s a r - Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
Mgr Renata S ł a w i ń s k a - Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu
Mgr Lucyna S m y k - Akademia Medyczna w Lublinie
Ppłk mgr Andrzej S t e m p e l - Wojskowa Akademia Medyczna im. gen. dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi
Mgr Anna S t r u m i ł ł o - Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Dr Tatiana S z y m c z a k - Uniwersytet Medyczny im. Pisatów Śląskich we Wrocławiu
Dr Anastazja Ś n i e c h o w s k a - K a r p i ń s k a - Uniwersytet Medyczny w Lublinie
Mgr Teresa T r z c i a n o w s k a –G r z y w a c z - Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu
Mgr Elżbieta T y m i ń s k a - Gdański Uniwersytet Medyczny
Mgr Irmina U t r a t a – Warszawski Uniwersytet Medyczny
Mgr Krzysztof W ł o d a r c z y k - Warszawski Uniwersytet Medyczny
Mgr Ewa W ł o s t o w s k a - Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie
Dr Ryszard Ż m u d a - Uniwersytet Medyczny w Łodzi

Wykaz źródeł i opracowań

W bibliografii przedmiotowej pod poszczególnymi hasłami zarejestrowano wykorzystane materiały archiwalne i drukowane. Podano nazwy archiwów i sygnatury akt oraz pełne, bądź skrócone opisy bibliograficzne artykułów z czasopism i prac zbiorowych, książek i innych wydawnictw ciągłych i zwartych. Zastosowano powszechnie przyjęte skróty tytułów cytowanych czasopism, wyrazów typowych i innych oraz normy bibliograficzne przyjęte wcześniej w naszym periodyku.

PLANOWANE HASŁA OSOBOWE

I. Profesorowie

>> dyrektorzy/kierownicy bibliotek naukowych – uczeni <<

Prof. dr hab. Wiktor GRZYWO-DĄBROWSKI (1885-1968), Warszawa - UM; Prof. dr hab. Janusz Jerzy KAPUŚCIK, Warszawa - AM/GBL; Prof. dr hab. Stanisław Józef KONOPKA (1896-1982), Warszawa - GBL; Prof. dr hab. Zenobiusz Wincenty KOZIK (ur. 1928), Kraków - AM; Prof. dr hab. Jerzy SUPADY (ur. 1941), Łódź - AM; Prof. dr Jan SZMURŁO (1867-1952), Łódź - AM; Prof. dr hab. Feliks Teodor WIDY-WIRSKI (1907-1982), Warszawa - GBL; Prof. dr Zdzisław WIKTOR (1911-1970), Wrocław - AM; Prof. dr Witołd ZIEMBICKI (1874-1950), Wrocław - AM

II. Doktorzy

Dr Leszek BARG, Wrocław - AM; dr Adam BOCHEŃSKI (1987-1974), Gdańsk - AM; dr Paweł BOJKO, Katowice - SAM/SUM; dr Jan DĄBROWSKI, Wrocław - AM; dr Halina DUSIŃSKA, Warszawa - GBL; dr Jerzy Marian DYRDA, Katowice - SAM/SUM; dr Wojciech GIERMAZIAK, Warszawa - GBL; dr Barbara GRALA-KOCIAK, Łódź - UM; dr Maria JAKUBOWSKA, Łódź - AM/UM; dr Eugeniusz JANOWICZ, Bydgoszcz - AM; dr Irena KOMASARA (1939-1998) Warszawa - AM; dr Maria KORDAS,

Wrocław - AM; dr Stanisław KOWALCZYK (1898-1994) Lublin - AM; dr Irena Danuta KRAMARZ, Warszawa - CMKP; dr Zbigniew KUKULSKI, Kraków - AM; dr Marek MATUSIAK, Łódź - WAM; dr Barbara NIEDŹWIEDZKA, Kraków - CM UJ, dr Krzysztof NIERZWICKI, Bydgoszcz - CM UMK; dr Krzysztof NOGA, Katowice - SAM/SUM; dr Jan Rafał OLBROMSKI, Białystok - AM; dr Edward PIGOŃ, Warszawa - GBL; dr Jolanta PRZYŁUSKA, Łódź - IMP; dr Alfred PUZIO, Katowice - SAM; dr Magdalena RZADKOWOLSKA, Łódź - AM; dr Bartłomiej SIEK, Gdańsk - GUMed; dr Tatiana SZYMCZAK, Wrocław – AM; dr Franciszek SZYMICZEK, Katowice - SAM; dr Anastazja ŚNIECHOWSKA-KARPIŃSKA, Lublin - AM/UM; płk dr Wiesław Zdzisław ŚWITEK (1937-2007) Łódź – WAM; dr Aleksander Stefan TULCZYŃSKI (1942-2011), Warszawa - GBL; Katowice - SAM; ppłk dr Krzysztof WALCZEWSKI, Łódź - WAM; dr Marian WOLAŃCZYK (1888-1961), Katowice - SAM; dr Elżbieta ZAKRZEWSKA, Warszawa - WIML; dr Ryszard ŻMUDA, Łódź - AM/UM

III. Dyplomowani bibliotekarze i dokumentaliści

<< w tym, 1 profesor, 11 doktorów >>

– **Starsi kustosze dyplomowani**: dr Leszek BARG, Wrocław - AM; dr Adam BOCHEŃSKI (1897-1974), Gdańsk - AM; mgr Maria BUGNO (1916-1991), Gdańsk - AM; mgr Dagmara BUDEK, Szczecin - PAM/PUM; lek. med. Julian DMITROWICZ (1912-1981), Łódź - AM; dr Halina DUSIŃSKA, Warszawa - GBL; dr Jerzy Marian DYRDA, Katowice - SAM/SUM; mgr Bolesław Marian HOWORKA, Poznań - AM; mgr Zofia JASIŃSKA, Lublin - AM; mgr Danuta JAWORSKA, Szczecin - PAM; dr Janusz Jerzy KAPUŚCIK, Warszawa - AM/GBL; mgr Andrzej KEMPA (1936-2009), Łódź - AM; mgr Samuel KLARREICH (1902-1976), Warszawa - AM; dr Stanisław KOWALCZYK (1898-1994), Lublin - AM; mgr Irena KOZERSKA (1913-1981), Warszawa - AM; mgr Danuta KUCZYŃSKA, Warszawa - GBL; mgr Irena KWAŚNIEWSKA, Warszawa - GBL; mgr Krystyna KUBALA, Białystok - AM; mgr Józefa de LAVAL, Gdańsk - AM; dr Krzysztof NIERZWICKI, Bydgoszcz - CM UMK; mgr Weronika NIEZNANOWSKA, Szczecin - PAM; mgr Bogumił NOWAKOWSKI, Warszawa - GBL; dr Jan Rafał OLBROMSKI, Białystok - AM; mgr inż. Leokadia PATYRA, Lublin - AM; mgr Urszula PEŁKA-PELIŃSKA, Łódź - AM; dr Edward PIGOŃ, Warszawa - GBL; mgr Aniela PIOTROWICZ, Poznań - AM/ UM; mgr Jadwiga PIOTROWSKA, Łódź - AM; mgr Jadwiga PLICHTA, Szczecin - PAM; dr Alfred PUZIO, Katowice - SAM; mgr Helena RATAJ (1918-2008), Gdańsk - AM; mgr Jolanta Krystyna SAROSIEK, Białystok - AM; mgr Zdzisław SŁOMIŃSKI (1915-1989), Kraków - AM; mgr Lucyna SMYK, Lublin - AM; mgr Władysław SZOT, Kraków - AM; mgr Wisława TYLMAN-GONDEK, Warszawa - GBL; mgr Bożena ZAORSKA (1927-2007), Gdańsk - AM; dr Ryszard ŻMUDA, Łódź - AM/UM.

– **kustosze dyplomowani**: mgr Teresa ADACH, Lublin - AM; mgr Renata BIRSKA, Lublin - AM/UM; mgr Ewa BUSSE-TURCZYŃSKA, Lublin - AM/UM; mgr Zofia DRESZEROWA (1905-1991), Łódź - AM; mgr Mieczysława DYMNA, Katowice - SAM; dr Irena KOMASARA (1939-1998), Warszawa - AM; mgr Balbina ŁAKOMA, Łódź - AM; mgr Mirosława MÜLDNER-KURPETA, Warszawa - AM; dr Rafał OLBROMSKI, Białystok - AM; mgr Wihelmina PEREKŁADOWSKA, Białystok - AM; mgr Irmina UTRATA, Warszawa - AM/WUM; mgr Jan WALIŃSKI (1911-1983), Poznań - AM; mgr Bronisława WIECZOREK, Katowice - SAM;

– adiunkci biblioteczni: dr Maria KORDAS, Wrocław – AM; mgr Barbara MIKULSKA, Łódź - UM; mgr Izabela NOWAKOWSKA, Łódź - UM; dr Anastazja ŚNIECHOWSKA-KARPIŃSKA, Lublin - UM;

– starsi asystenci biblioteczni: mgr Krystyna KARWOWSKA (1913-1993), Poznań - AM;

* * *

– starsi dokumentaliści dyplomowani: mgr Anna URYGA, Kraków - CM UJ

– dokumentaliści dyplomowani: dr Barbara GRALA-KOCIAK, Łódź - UM

****

Osoby, które uzyskały uprawnienia, ale nie otrzymały w/w stanowisk: dr Krzysztof NOGA, Katowice - SUM (z zakresu bibliotekarstwa) oraz dr Paweł BOJKO, Katowice - SUM, mgr Bogumiła BRUC, Łódź - UM i mgr inż. Witold KOZAKIEWICZ, Łódź - UM (z zakresu dokumentacji)

****

Przyczyną jest dziwne zjawisko odnośnie dyplomowanych, które obecnie wystąpiło w dwóch miejscowościach: w Katowicach - SUM, władze Uczelni nie wyraziły zgody na awansowanie w/w do grupy nauczycieli akademickich, pomimo, że posiadają odpowiednie uprawnienia potwierdzone zdanym egzaminem ministerialnym, a w Łodzi - UM, sami zainteresowani ze względów finansowych (utrata 30% premii i „ewentualnej" nagrody JM Rektora co 2 lata dla pracowników nie będących nauczycielami akademickimi) okazali brak zainteresowania zmianą etatu. Taką postawę w Łodzi, uważam za egoistyczną, zmniejszającą wiarygodność i przydatność w/ w pracowników dla biblioteki uczelnianej, która popierała ich starania o podwyższenie kwalifikacji. Ich żądania finansowe przekraczające proporcje do uposażenia zasadniczego, na analogicznych stanowiskach adiunktów bibliotecznych i pracowników z wielokrotnie większym stażem zawodowym, porównywalną wiedzą, spowodowały, że nie mogłem wystąpić o ich awansowanie, do władz Uczelni, które są bardzo życzliwe dla Biblioteki.

IV. Dyrektorzy/ kierownicy bibliotek naukowych

Dr Leszek BARG, Wrocław - AM; Zofia BEM-BOBRYSZYCKA, Szczecin - PAM; mgr Renata BIRSKA, Lublin - AM/UM; dr Adam BOCHEŃSKI, Gdańsk - AM; mgr Jadwiga BRANDYS, Warszawa - CMKP; mgr Dagmara BUDEK, Szczecin - PUM; mgr Maria BUGNO, Gdańsk - AM; mgr Danuta DĄBROWSKA-CHARYTONIUK, Białystok - AM/UM; lek. Julian DMITROWICZ, Łódź - AM; dr Jerzy Marian DYRDA, Katowice – SAM/SUM; mgr Adam FILONIK, Białystok - AM; lek. Andrzej GĄDEK, Łódź - AM; dr Wojciech GIERMAZIAK, Warszawa - GBL; mgr Danuta GRAD, Szczecin - PAM; prof. dr hab. Wiktor GRZYWO-DĄBROWSKI, Warszawa - AM; mgr inż. Anna GRYGOROWICZ, Gdańsk - GUMed; mgr Bolesław HOWORKA, Poznań - AM; dr Eugeniusz JANOWICZ, Bydgoszcz - AM; mgr Zofia JASIŃSKA, Lublin - AM; mgr Danuta JAWORSKA, Szczecin - PAM; prof. dr hab. Janusz KAPUŚCIK, Warszawa - AM/GBL; mgr Samuel KLARREICH, Warszawa - AM; dr Irena KOMASARA, Warszawa - AM; prof. dr hab. Stanisław Józef KONOPKA, Warszawa - GBL; dr Stanisław KOWALCZYK, Lublin - AM; płk lek. Marian KOWALIK, Łódź- WAM; prof. dr hab. Zenobiusz Wincenty KOZIK, Kraków - AM; mgr Maria KROGULSKA, Szczecin - PAM; mgr Krystyna KUBALA, Białystok - AM; dr Zbigniew KUKULSKI, Kraków - AM; mgr Józefa de LAVAL, Gdańsk - AM; mgr inż. Stanisław LECZYCKI, Wrocław - AM; mgr Lucyna MODRZEJEWSKA, Bydgoszcz - AM; mgr Mirosława MÜLDNER-KURPETA, Warszawa - AM; mjr lek. Jerzy NIEMIEC, Łódź - WAM; dr Krzysztof NIERZWICKI, Bydgoszcz - CM UMK; mgr Weronika NIEZNANOWSKA, Szczecin - PAM; mgr Ewa NOWAK, Katowice - SUM; Janina NOWAKOWSKA, Łódź - AM; dr Jan Rafał OLBROMSKI, Białystok - AM; mgr inż. Leokadia PATYRA, Lublin - AM; mgr Aniela PIOTROWICZ, Poznań - UM; mgr Jadwiga PIOTROWSKA, Łódź - AM; mgr Krystyna PLEWIŃSKA, Szczecin - PAM; dr Alfred PUZIO, Katowice - SAM; Adela QUIRINI, Szczecin - PAM; mgr Helena RATAJ, Gdańsk - AM; mgr Jolanta Krystyna SAROSIEK, Białystok - AM; mgr Renata SEWERYNIAK, Warszawa - CMKP; mgr Renata SŁAWIŃSKA, Wrocław - AM; mgr Zdzisław SŁOMIŃSKI, Kraków - AM; mgr Lucyna SMYK,

Lublin - AM; ppłk mgr Andrzej STEMPEL, Łódź - WAM; mgr Zofia STROŻECKA-TICHY, Wrocław - AM; prof. dr hab. Jerzy SUPADY, Łódź - AM; lek. Berta SZAYKOWSKA, Białystok - AM; prof. dr Jan SZMURŁO, Łódź - AM; mgr Władysław SZOT, Kraków - AM; dr Franciszek SZYMICZEK, Katowice - SAM; Leon ŚLIWOWSKI, Białystok - AM; płk dr Wiesław ŚWITEK, Łódź- WAM; dr Aleksander TULCZYŃSKI, Warszawa - GBL; mgr Anna URYGA, Kraków - CM UJ; mgr Irmina UTRATA, Warszawa - WUM; płk dr Krzysztof WALCZEWSKI, Łódź - WAM; mgr Jan WALIŃSKI, Poznań - AM; prof. dr hab. Feliks Teodor WIDY-WIRSKI, Warszawa - GBL; prof. dr Zdzisław WIKTOR, Wrocław - AM; dr Marian WOLAŃCZYK, Katowice - SAM; prof. dr Witołd ZIEMBICKI, Wrocław - AM; dr Ryszard ŻMUDA, Łódź - AM/UM;

V. Wicedyrektorzy bibliotek uczelnianych i GBL

Mgr Mieczysława BARA, Gdańsk - AM; mgr Beata BATOR, Kraków - CM UJ; Zofia BEM-BOBRYSZYCKA, Szczecin - PAM; mgr Dagmara BUDEK, Szczecin - PAM; mgr Ewa BUSSE-TURCZYŃSKA, Lublin - AM; inż. Ewa CHROBAK, Warszawa - GBL; mgr Agnieszka CZARNECKA, Warszawa - WUM; dr Halina DUSIŃSKA, Warszawa - GBL; mgr Mieczysława DYMNA, Katowice - SAM; dr Jerzy Marian DYRDA, Katowice - SAM/SUM; mgr Danuta GRAD, Szczecin - PAM; mgr Roma HAJDUK, Poznań - UM; mgr Danuta JAWORSKA, Szczecin - PAM; mgr Władysław Andrzej KEMPA, Łódź - AM; mgr Maria Teresa KŁODA, Lublin - AM; dr Irena KOMASARA, Warszawa - AM; mgr inż.Witold KOZAKIEWICZ, Łódź - UM; mgr Elżbieta KRASZEWSKA, Gdańsk - AM/ GUMed; mgr Irena KWAŚNIEWSKA, Warszawa - GBL; mgr Grażyna ŁUKASIEWICZ, Łódź - AM/ UM; mgr Ewa MICHAŁOWSKA, Gdańsk - AM; mgr Mirosława MÜLDNER-KURPETA, Warszawa - AM; mgr inż. Ewa OLBROMSKA, Szczecin - PAM/PUM; mgr Stefania ORCHOWSKA, Gdańsk - AM; mgr Ewa PAWŁOWSKA, Katowice - SAM/SUM; mgr Aniela PIOTROWICZ, Poznań - AM; mgr Jadwiga PIOTROWSKA, Łódź - AM; mgr Jadwiga PLICHTA, Szczecin - PAM; mgr Maria RADWAŃSKA, Kraków - AM; mgr Władysława RÓŻAŃSKA, Wrocław - AM; mgr Jadwiga RYGIEL, Lublin - AM; mgr Maria SITEK, Katowice - SAM; mgr Dawid STACHURSKI, Warszawa - GBL; mgr Zofia STROŻECKA-TICHY, Wrocław - AM; mgr Anna STRUMIŁŁO, Łódź - UM; dr Anastazja ŚNIECHOWSKA-KARPIŃSKA, Lublin - UM; mgr Regina TOBOLEWSKA, Poznań - AM; mgr Teresa TRZCIANOWSKA-GRZYWACZ, Wrocław - AM; mgr Wiesława TYLMAN-GĄDEK, Warszawa - GBL; mgr Irmina UTRATA, Warszawa - AM/WUM; mgr Maria WITUSZYŃSKA, Wrocław - AM; mgr Barbara WŁODYGA, Katowice - SAM/SUM; mgr Magdalena ZIELONKA, Warszawa - AM; dr Ryszard ŻMUDA, Łódź - AM/ UM;

VI. Kierownicy bibliotek uczelnianych, instytutowych i GBL – ok. 300 osób.

VII. Inni pracownicy, w tym z dorobkiem publikacyjnym – ok. 120 osób.

WYKAZ HASEŁ WEDŁUG NAZW GEOGRAFICZNYCH

>> gwiazdka przy nazwisku oznacza, że hasło ma już autora <<

B i a ł y s t o k - AM/UM: mgr Danuta DĄBROWSKA-CHARYTONIUK, mgr Olga CHWIEROŚ, mgr Anna FILIMONIUK, mgr Adam FILONIK, mgr Barbara KOSZTYŁA, *mgr Krystyna KUBALA, mgr Małgorzata Maryna KUBICKA, *dr Jan Rafał OLBROMSKI, mgr Wilhelmina PEREKŁADOWSKA, mgr Jolanta Krystyna SAROSIEK, mgr Barbara SŁOBODZIANEK, mgr Maria STASIEWICZ, lek. Berta SZAYKOWSKA, Leon ŚLIWOWSKI, mgr Danuta ŚLÓSARSKA, Krystyna WRÓBLEWSKA

B y d g o s z c z - AM/ CM UMK: mgr Małgorzata BIAŁOBŁOCKA, mgr Karolina BUKOWSKA, mgr Dorota FIGEŁ, mgr Anna GARCZEWSKA, mgr Joanna HŁADOŃ-WIĄCEK, *dr Eugeniusz JANOWICZ, mgr Teresa KOSIK, mgr Teresa KRZYŻANIAK, mgr Monika KUBIAK, mgr Barbara MARSZAŁKOWSKA, *mgr Lucyna MODRZEJEWSKA, *dr Krzysztof NIERZWICKI, mgr Dorota

PISAREK, mgr Małgorzata SLESAR, mgr Joanna SŁOMKOWSKA

Gdańsk: mgr Mieczysława BARA, dr Adam BOCHEŃSKI, mgr Maria BUGNO, mgr Małgorzata GORCZEWSKA, *mgr inż. Anna GRYGOROWICZ, mgr Maryla GRZONKA, mgr Hanna KORTAS, mgr Elżbieta KRASZEWSKA, mgr Teresa KURDZIEL, *mgr Józefa de LAVAL, Krystyna LESZKOWICZ, mgr Ewa MICHAŁOWSKA, Genowefa MILCZAREK, mgr Mirosława MODRZEWSKA, mgr Stefania ORCHOWSKA, mgr Małgorzata PAWLAK, mgr Danuta PRÓCHNICKA, mgr Helena RATAJ, mgr Sabina SEVERIN, dr Bartłomiej SIEK, mgr Aneta ŚWITAJ, mgr Stanisława TOMASZEWICZ, mgr Lidia ZAKOLSKA, mgr Bożena ZAORSKA

Katowice - SAM/ SUM: mgr Jadwiga BARCIK, mgr Teresa BIAŁEK, mgr Katarzyna BOJKO, dr Paweł BOJKO, mgr Andrzej BURZYŃSKI, mgr Danuta CAŁEK, Teresa CYGANEK, mgr Stella DERDA, mgr Maria DUKIELSKA-GAŁUSZKA, mgr Zofia DURAJ, mgr Wioletta DYJAS, mgr Mieczysława DYMNA, *dr Jerzy Marian DYRDA, mgr Krzysztof FARYNA, mgr Urszula GŁOMBIK, mgr Joanna GÓRDZIAŁEK-MIOZGA, mgr Krystyna GRUENER, mgr Barbara GRUSZKA, mgr Jolanta GUDRA, mgr Maria GUZIEL, mgr Anna Maria HERMAN, mgr J...? JEŻAK, mgr Anna JUST, mgr Krystyna KALISZ, mgr Edyta KAMIEŃCZYK-BUNDYRA, mgr Barbara KANIAK, mgr Urszula KOLIN, mgr Danuta KORZON, mgr Marek KOSMA-CIEŚLIŃSKI, mgr Maria KWAŚNY, mgr Agnieszka KWIATKOWSKA-BORYŚ, mgr Anna MAJEWSKA-PIĄTKOWSKA, mgr Helena MATERLA, mgr Barbara MAUER-GÓRSKA, mgr Wiesława MIKA, mgr Anna MORGA, mgr Maria MRZYGŁÓD, mgr Katarzyna NAWROCKA-KNAPIK, mgr Irena NOGA, *dr Krzysztof NOGA, mgr Ewa NOWAK, mgr Ewa PAWŁOWSKA, mgr Regina PIĄTEK, mgr Joanna POLCZYK, mgr Aneta POPŁAWSKA, mgr Grażyna PRZEWODNIK, *dr Alfred PUZIO, mgr Aneta RADOMSKA, mgr Joanna REGULSKA, mgr Marian RZĄCA, mgr Zofia RZEKANOWSKA, mgr Anna Bożena SAMBURA, mgr Justyna SEIFFERT, mgr Wiesława SIP-BUDYCH, mgr Maria SITEK, mgr Jadwiga SITKO, mgr Laura SKOPOWSKA, mgr Ewa STOJOWSKA-LEWICKA, *dr Franciszek SZYMICZEK, mgr Aneta ŚLĘCZAK, mgr Katarzyna TARASIEWICZ, mgr Magdalena WALCZAK, mgr Bronisława WIECZOREK, mgr Barbara WŁODYKA, dr Marian Hipolit WOLAŃCZYK, mgr Iwona WRZOSEK, mgr Stefania ZALEWSKA, mgr Janina ZAJICZEK, mgr Barbara ZARZYCKA-MÓJ, mgr Krystyna ZIÓŁKOWSKA, mgr Barbara ZIPZER, mgr Małgorzata ZWONIK

Kraków - AM/ CM UJ: mgr Beata BATOR, mgr Jolanta DAŃDA, mgr Maria FELIKS, Irena FLOREK, mgr Małgorzata GÓRKIEWICZOWA, mgr Maria JAROSZYŃSKA, mgr Medard KAFEL, mgr Barbara KARAŚ, mgr Alina KAWCZYŃSKA, mgr Olga KOCZELA, mgr Alicja KRZYK, *mgr Zbigniew KUKULSKI, *prof. dr hab. Zenobiusz Wincenty KOZIK, mgr Joanna LIBURA, mgr Stanisława ŁUSZCZ, Barbara MORAWSKA- NOWAK, dr Barbara NIEDŹWIEDZKA, mgr Monika NIEWALDA, mgr Urszula NIEWIARA, mgr Zofia ORKISZ, mgr Janina PAMUŁA, mgr Maria RADWAŃSKA, mgr Anna RYBARSKA, Stanisław SENISSON, *mgr Zdzisław SŁOMIŃSKI, mgr inż. Lucjan STALMACH, mgr Marta STOKALUK, Józefa SZABLIŃSKA, Anna SZERSZEŃ, mgr Bogusław SZILDER, *mgr Władysław SZOT, mgr Anna URYGA, mgr Urszula ZDEB, mgr Apolonia ZIELIŃSKA

Lublin - AM/UM, IMW: mgr Teresa ADACH, Maria BILIŃSKA, *mgr Renata BIRSKA, mgr Ewa BUSSE- TURCZYŃSKA, mgr Bożena CHWAŁA, mgr Elżbieta DROŻDŻ, mgr Beata DZIERBA, mgr Alina GODLEWSKA, mgr Anna HUS, mgr Alicja JABŁOŃSKA, mgr Zofia JASIŃSKA, mgr Maria Teresa KŁODA, mgr Wiesława KOMOROWSKA, *dr Stanisław KOWALCZYK, mgr Danuta KOWALSKA, Jacek KUROWIAK, mgr Anna LENARCIK, mgr Ewa MALICKA, mgr Krystyna MAŁYSIAK, mgr Cecylia MATYASZEWSKA, mgr Bartłomiej OGRODNICZUK, mgr inż. Leokadia PATYRA, mgr Aleksandra PIERNIKARSKA, Irena RUBASZKO, mgr Jadwiga RYGIEL, Ewa SIEWIERSKA, *mgr Lucyna SMYK, dr Anastazja ŚNIECHOWSKA-KARPIŃSKA, Jadwiga WARSZ,

mgr Stanisława ZWOLAK, mgr Teresa ZWOLIŃSKA

Łódź - AM, WAM, UM, IMP: mgr Anna ANDRZEJEWSKA, mgr Danuta BIERNAT, mgr Krystyna BREKER, mgr Bogumiła BRUC, mgr Maria CHYLA, mgr Piotr Tomasz CICHOCKI, *mgr Alicja CIERNIAK, mgr Jerzy CIESZKOWSKI, Mirosław CIEŚLAK, mgr Jolanta CWER, * lek. Julian DMITROWICZ, mgr Kazimiera DOMIŃSKA, *mgr Zofia DRESZEROWA, Paulina FOTYGA, lek. Andrzej GĄDEK, mgr Bronisław GUŚ, mgr Maria GORZECHOWSKA, mgr Anna GÓRNICKA, mgr Henryk GÓRSKI, dr Barbara GRALA-KOCIAK, *dr Maria JAKUBOWSKA, mgr Elżbieta JANKOWSKA, mgr Elżbieta KACZMAREK, mgr Grażyna KAWALEC, *mgr Władysław Andrzej KEMPA, mgr Maria KERC, mgr Dagmara KLIM, płk lek. Marian KOWALIK, mgr inż. Witold KOZAKIEWICZ, mgr Barbara KRUPIŃSKA-STACHERA, mgr Agnieszka KUPIS, Monika LESSEN, mgr Renata LESZCZYŃSKA, mgr Balbina ŁAKOMA, *mgr Grażyna ŁUKASIEWICZ, mgr Alicja MALINOWSKA, ppłk dr Marek MATUSIAK, mgr Barbara MIKULSKA, mgr Narcyza MIŁKOWSKA, mjr lek. Jerzy NIEMIEC, mgr Izabela NOWAKOWSKA, Janina NOWAKOWSKA, *mgr Urszula PEŁKA-PELIŃSKA, *mgr Jadwiga PIOTROWSKA, mgr Maria PĘDZIWIATR, mgr Eleonora PIETKIEWICZ-STYSIAK, mgr Urszula PRZEWIEŚ, *mgr Jolanta PRZYŁUSKA, mgr Katarzyna ROBOWSKA, mgr Janina ROSIAK, *dr Magdalena RZADKOWOLSKA, Irena SKŁODOWSKA, mgr Irena SMEJDA, mgr Jolanta STASIAK, *ppłk mgr Andrzej STEMPEL, mgr Anna STRUMIŁŁO, *prof. dr hab. Jerzy SUPADY, mgr Mirosława Anna SZAJNA, *prof. dr Jan SZMURŁO, Jadwiga ŚCIERWICKA, mgr Krystyna TRZCIŃSKA, *płk dr Wiesław ŚWITEK, mgr Kazimierz WALCZAK, *ppłk dr Krzysztof WALCZEWSKI, mgr Ewa WIECZOREK, mgr Małgorzata WIĘCEK-PALMOWSKA, mgr Bogumiła WIKTOROWSKA, mgr Antonina WINCZEWSKA, mgr Zenona WYSOCKA, *dr Ryszard ŻMUDA

Poznań: mgr Ewa GRZĄDZIELEWSKA, mgr Roma HAJDUK, *mgr Bolesław HOWORKA, mgr Krystyna KARWOWSKA, mgr Krystyna NYGA, mgr Barbara PAUL, *mgr Aniela PIOTROWICZ, mgr Renata SZRÖDER, mgr Regina TOBOLEWSKA, *mgr Jan WALIŃSKI

Szczecin: Zofia BEM-DOBRYSZYCKA, mgr Agata BOROWSKA, mgr Dagmara BUDEK, mgr Maria DAWIDOWICZ, Olga DUCHNOWSKA, mgr Tadeusz DZIECHCIOWSKI, Marcjanna FYDA, Aleksandra GOCEK, mgr Danuta GRAD, *mgr Danuta JAWORSKA, Stanisława KAMIŃSKA, mgr Aleksandra KOJDER, Jan KOSTKOWSKI, mgr Maria KROGULSKA, mgr Danuta LEMIŃSKA, mgr Tadeusz MARCINKOWSKI, mgr Halina MROZIŃSKA, mgr Weronika NIEZNANOWSKA, Elżbieta NOWAK, mgr Janina OCEPA, mgr inż. Ewa OLBROMSKA, mgr Zdzisława ORŁOWSKA, mgr Ewa PANTER, mgr Krystyna PLEWIŃSKA, mgr Jadwiga PLICHTA, Adela QUIRIENI, mgr inż. Edyta ROGOWSKA, Wanda SZWARC, mgr Barbara WOJTUSZKIEWICZ, mgr Juliusz ZALESKI, mgr Sylwia ZALESKA

Warszawa- AM, WUM, CMKP, GBL, IGiChP, IK, IR, PCZDz: mgr Hanna BOJCZUK, mgr Jadwiga BRANDYS, mgr Klementyna Salomea BRUDZYŃSKA, mgr Barbara BUGALSKA, mgr Janina BURKIEWICZ, inż. Ewa CHROBAK, mgr Agnieszka CZARNECKA, mgr Krystyna CZUJKOWSKA, mgr Elżbieta DERESZ, lek. Jacek DROGOSZ, *dr Halina DUSIŃSKA, mgr Bogumiła DYDEK, mgr Teresa FIREK, mgr Wanda FOLTYN, mgr Izabela FRĄCKA, mgr Jerzy FRIEMAN, Stella FRONCZK, mgr Iwona FRYZOWSKA-CHROBOT, * dr Wojciech Merek GIERMAZIAK, mgr Urszula GRAŻULIS, mgr Marta GROMULSKA, *prof. dr hab. Wiktor GRZYWO- DĄBROWSKI, mgr Irena GUTOWSKA, mgr Zdzisław HOBRZAŃSKI, mgr Tomasz KAMIŃSKI, *prof. dr hab. Janusz Jerzy KAPUŚCIK, *mgr Samuel KLARREICH, *dr Irena KOMASARA, *prof. dr hab. Stanisław Józef KONOPKA, mgr Anna KOT, mgr Diana KOWALCZYK, mgr Irena KOZARSKA, dr Irena Danuta KRAMARZ, mgr Elżbieta Barbara KRAWCZYK-STEBELSKA, mgr Henryk KRUK, mgr Danuta KUCZYŃSKA, lek. Dariusz KUŹMIŃSKI, mgr Irena KWAŚNIEWSKA, mgr Barbara LAMPKA-

JAWORSKA, Jolanta LASOCKA, Hanna LIBUDA, mgr Wanda LUBECKA, mgr Teresa ŁYSZKIEWICZ, mgr Agnieszka MADEJ- GRUSZKA, mgr Jerzy MALECKI, mgr Krystyna MARCZAKOWSKA, mgr Irena MODZELEWSKA, Izabella MRZYGŁÓD, *mgr Mirosława MÜLDNER-KURPETA, mgr Aurelia NIEWCZAS, mgr Bogumił NOWAKOWSKI, mgr Bożena OLEJNICZAK, *dr Edward PIGOŃ, mgr Anna PROŃCZUK, mgr Waldemar PRZEKOP, mgr Renata SEWERYNIAK, mgr Maria Magdalena SKOŚKIEWICZ, Alina SŁOWACKA, Marianna SMOLIŃSKA, mgr Mirosława SOBCZAK, mgr Helena SOBOLEWSKA, mgr Dawid STACHURSKI, Bogumiła STANISŁAWSKA, mgr Zofia SYBILSKA, mgr Lidia SZOPIŃSKA, mgr Jadwiga SZUGAJEW, mgr Grzegorz Marek ŚWIĘĆKOWSKI, mgr Maria ŚWITALSKA, *dr Aleksander Stefan TULCZYŃSKI, *mgr Wiesława TYMAN- GĄDEK, mgr Irmina UTRATA, *prof. dr hab. Feliks Teodor WIDY-WIRSKI, mgr Halina WILCZYŃSKA, mgr Ewa WŁOSTOWSKA, Bogumiła WOJDALSKA, mgr Barbara WÓJCIK, mgr Barbara WYSOCKA, dr Elżbieta ZAKRZEWSKA, mgr Magdalena ZIELONKA, mgr Wiesława ZIENKIEWICZ, Krystyna ŻAKOWSKA, mgr Jakub ŻBIKOWSKI

Wrocław: Zofia BASTGEN-HIEROWSKA, *dr Leszek BARG, mgr Grażyna BUDZIŃSKA, Maria CHMIELOWSKA, mgr Teresa CHMURA, Renata CHUDZIK, mgr Maria CZARNIK, *dr Jan DĄBROWSKI, mgr Zofia DĘBSKA, mgr Adela GOSZTYŁO, mgr Krystyna KOLBUSZEWSKA, *dr Maria KORDAS, mgr Janina KOZAK, mgr Małgorzata KUCZKOWSKA, mgr Maria KULIŃSKA, *mgr inż. Stanisław LECZYCKI, mgr Lucyna LOHO, mgr Krystyna MARKIEWICZ, mgr Irena MIRŻEJAN, mgr Anna PAWLIK, mgr Janina PELC, lek. Halina PŁOSZAŃSKA, mgr Władysława RÓŻAŃSKA, *mgr Renata SŁAWIŃSKA, mgr Zofia STROŻECKA-TICHY, *dr Tatiana SZYMCZAK, mgr Małgorzata TRĄBALA, mgr Teresa TRZCIANOWSKA-GRZYWACZ, Magdalena URAMOWSKA, *prof. dr Zdzisław WIKTOR, mgr Maria WITUSZYŃSKA, *prof. dr Witołd ZIEMBICKI, mgr Irena ŻAK[3]

Refleksje redaktora

Po otrzymaniu znacznej ilości haseł nasuwają się już pewne uwagi ogólne oraz bardziej osobiste refleksje. Według mojej opinii wielu pracowników bibliotek medycznych posiada odpowiednie i potrzebne predyspozycje intelektualne oraz dorobek dydaktyczny, naukowy i organizacyjny, jak również odznacza się niezbędną pracowitością, aby podnosić kwalifikacje naukowe i zawodowe. Trudno zrozumieć dlaczego niektóre osoby nie posiadają jeszcze stopnia naukowego doktora oraz uprawnień nauczycieli akademickich, który umożliwia prestiżowy, ministerialny egzamin dla kandydatów na dyplomowanych bibliotekarzy i dokumentalistów.

Powszechnie wiadomo, że zasłużeni działacze SBP: mgr Bolesław Howorka, Poznań - AM/UM i mgr Władysław Andrzej Kempa, Łódź - AM/WiMBP, wiedzą i publikacjami przewyższali kilku doktorów razem wziętych. Prawdopodobnie przy realizacji dysertacji przeszkodziła im „zbyt aktywna" działalność społeczna.

Doktoraty były również w zasięgu ręki dla niezwykle efektywnych dyrektorów/ kierowników: mgr Anieli Piotrowicz, Poznań - AM/UM; mgr Mirosławy Szajny,

[3] Uprzejma prośba do Szanownych Państwa z w/w miejscowości o sygnalizowanie przeoczonych wstępnie wytypowanych nazwisk i zgłaszanie Autorów do opracowywania m.in. w/w haseł biograficznych na adres Redakcji: *Forum Bibliotek Medycznych* Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, 90-151 Łódź, ul. Muszyńskiego 2, tel. (42) 6779260, (42) 6779261; fax (42) 6790656, e-mail: ryszard.zmuda@umed.lodz.pl, e-mail: bg.sekretariat@umed.lodz.pl; http://bg.umed.lodz.pl

Łódź - AM; lek. Dariusza Kuźmińskiego, Warszawa - GBL; mgr Mirosławy Müldner-Kurpety, Warszawa - AM; mgr Grażyny Łukasiewicz, Łódź - AM/UM; mgr. Bogumiła Nowakowskiego, Warszawa - GBL.

Przewód doktorski powinni otworzyć wyróżniający się intelektualnie pracownicy: mgr Anna Ajdukiewicz-Tarkowska; Warszawa - WUM; mgr Renata Birska, Lublin - UM; mgr Katarzyna Bojko, Katowice - SUM; mgr Bogumiła Bruc, Łódź - UM; mgr Dagmara Budek, Szczecin - PUM; mgr Ewa Busse-Turczyńska, Lublin - UM (Warszawa - UW); mgr Piotr Tomasz Cichocki, Łódź - UM; mgr Anna Czarnecka, Warszawa - WUM; mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk, Białystok - UM; mgr Wioletta Dyjas, Katowice - SUM; mgr Katarzyna Francikowska, Warszawa - GBL; mgr Ewa Grzędzielewska, Poznań - UM; mgr inż. Anna Grygorowicz, Gdańsk - GUMed; mgr Roma Hajduk, Poznań - UM; mgr Joanna Hładoń-Wiącek, Bydgoszcz - CM UMK; mgr inż. Witold Kozakiewicz, Łódź - UM; mgr Teresa Krzyżaniak, Bydgoszcz - CM UMK; mgr Monika Kubiak, Bydgoszcz - CM UMK; mgr Agnieszka Kupis, Łódź - UM; mgr Joanna Miozga, Katowice - SUM; mgr Ewa Nowak, Katowice - SUM; mgr Izabela Nowakowska, Łódź - UM; mgr Maria Pędziwiatr, Łódź - UM; mgr Dorota Pisarek, Bydgoszcz - CM UMK; mgr inż. Edyta Rogowska, Szczecin - PUM; mgr Justyna Seiffert, Katowice - SUM; mgr Małgorzata Slesar, Bydgoszcz - CM UMK; mgr Renata Sławińska, Wrocław - AM; mgr Joanna Słomkowska, Bydgoszcz - CM UMK; mgr Anna Strumiłło, Łódź - UM; mgr Grzegorz Marek Święćkowski, Warszawa - IMDz; mgr Teresa Trzcianowska-Grzywacz, Wrocław - AM; mgr Anna Uryga, Kraków - CM UJ; mgr Irmina Utrata, Warszawa - WUM; mgr Ewa Wieczorek, Łódź - UM; mgr Ewa Włostowska, Warszawa - GBL.

O habilitacji powinni pomyśleć: dr Paweł Bojko, Katowice - SUM; dr Jan Dąbrowski, Wrocław - AM; dr Wojciech Marek Giermaziak, Warszawa - GBL; ppłk dr Marek Matusiak, Łódź - WAM; dr Krzysztof Nierzwicki, Bydgoszcz - CM UMK; dr Krzysztof Noga, Katowice - SUM; dr Barbara Niedźwiedzka, Kraków - CM UJ; dr Jolanta Przyłuska, Łódź - IMP; dr Magdalena Rzadkowolska, Łódź - AM/ UŁ; dr Bartłomiej Siek, Gdańsk - GUMed; dr Anastazja Śniechowska-Karpińska, Lublin - UM, dr Barbara Zakrzewska, Warszawa - WIML; dr Ryszard Żmuda, Łódź - UM, a wcześniej bez problemu powinni byli osiągnąć stopień naukowy doktora habilitowanego: dr Leszek Barg, Wrocław - AM; dr Adam Bocheński, Gdańsk - AM; dr Halina Dusińska, Warszawa - GBL; dr Jerzy Marian Dyrda, Katowice - SAM/ SUM; dr Eugeniusz Janowicz; dr Irena Komasara, Warszawa - AM; dr Stanisław Kowalczyk, Lublin - AM; dr Edward Pigoń, Warszawa - GBL; dr Alfred Puzio, Katowice - SUM; dr Franciszek Szymiczek, Katowice - SAM, płk dr Wiesław Świtek, Łódź - WAM; ppłk dr Krzysztof Walczewski, Łódź - WAM;

Do egzaminu dla kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej, powinni przystąpić: mgr Iwona Adach, Lublin - UM; mgr Anna Ajdukiewicz-Tarkowska, Warszawa - WUM;

mgr Beata Bator, Kraków - CMUJ; mgr Małgorzata Białobłocka, Bydgoszcz – CM UMK, mgr Katarzyna Bojko, Katowice - SUM; mgr Jolanta Cieśla, Kraków - CM UJ; mgr Agnieszka Czarnecka, Warszawa - WUM; dr Jan Dąbrowski, Wrocław - AM; mgr Wioletta Dyjas, Katowice - SUM; mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk, Białystok - UM; mgr Jarosław Dybała, Wrocław - AM; mgr Iwona Dziugan, Łódź - UM; mgr inż. Monika Fiedorowicz, Białystok - UM; mgr Małgorzata Florianowicz, Gdańsk - GUMed; mgr Katarzyna Francikowska, Warszawa - GBL; mgr Anna Garczewska, Bydgoszcz – CM UMK, mgr inż. Anna Grygorowicz, Gdańsk - GUMed; mgr Ewa Grzędzielewska, Poznań - UM; mgr Roma Hajduk, Poznań - UM; mgr Joanna Hładoń-Wiącek, Bydgoszcz - CM UMK; mgr Ireneusz Korfel, Kraków - CM UJ; mgr Elżbieta Kraszewska, Gdańsk - GUMed; mgr Teresa Krzyżaniak, Bydgoszcz - CM UMK; mgr Monika Kubiak, Bydgoszcz - CM UMK; mgr Agnieszka Kupis, Łódź - UM; mgr Joanna Miozga, Katowice - SUM; dr Barbara Niedźwiedzka, Kraków - CM UJ; mgr Ewa Nowak, Katowice - SUM; mgr Małgorzata Omilian-Mucharska, Gdańsk - GUMed; mgr Dorota Pisarek, Bydgoszcz - CM UMK; dr Jolanta Przyłuska, Łódź - IMP, mgr Urszula Przewieś, Łódź - UM; mgr Anna Radomska, Łódź - IMP; mgr inż. Edyta Rogowska, Szczecin - PUM; mgr Renata Seweryniak, Warszawa - CMKP; dr Bartłomiej Siek, Gdańsk - GUMed; mgr Justyna Seiffert, Katowice - SUM; mgr Barbara Skalska, Łódź - UM; mgr Joanna Słomkowska, Bydgoszcz - CM UMK; mgr Iwona Stebner, Poznań - UM; mgr Anna Strumiłło, Łódź - UM; mgr Renata Sławińska, Wrocław - AM; mgr Marzena Świerczyna, Wrocław - AM; mgr Grzegorz Marek Święćkowski, Warszawa - IMDz; mgr Teresa Trzcianowska-Grzywacz, Wrocław - AM; mgr Ewa Wieczorek, Łódź - UM; mgr Halina Wilczyńska, Warszawa - IK; mgr Małgorzata Więcek-Palmowska, Łódź - UM; mgr Urszula Zdeb, Kraków - CMUJ. Z tego grona kilka osób ma szansę na uzyskanie uprawnień bez egzaminu, m. in. dr Barbara Niedźwiedzka i dr Jolanta Przyłuska.

Moim zdaniem ten prestiżowy, ministerialny egzamin jest nobilitacją w zawodzie. Zadziwia fakt, że w 2012 roku niektórzy „decydenci", zwłaszcza z kręgu bibliotek publicznych, zaczęli błędnie interpretować „dyplomowanych"[4], których stanowiska są najwyższym szczeblem awansu pracowników bibliotek naukowych.

Z medycznym bibliotekarstwem naukowym związali swój los – przypadkowo lub z wyboru, z sugestii PZPR, albo dobrowolnie, na krótko, albo dłużej – angliści, bibliotekoznawcy, biolodzy, chemicy, ekonomiści, elektronicy, farmaceuci, filolodzy

[4] Ewa Dobrzyńska-Lankosz: Opinia Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich w sprawie projektu ustawy (z dnia 6 marca 2012 r.) o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów. *Forum Bibl. Med.* 2012 R.5 nr 1 (w druku); Hanna Tadeusiewicz: Ministerialna Komisja Egzaminacyjna dla Dyplomowanych...Tamże (w druku); Artur Jazdon: Zderegulować czy...doregulować bibliotekarza (dyplomowanego). Głos w dyskusji, a może ....dyskusyjny? Tamże (w druku). W sprawie stanowisk w bibliotekach prof. dr hab. Dariusz Kuźnina wystosował odpowiednie pismo (z 25 VI 2012) w imieniu dyrektórów instytutów, katedry i zakładu INiB do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

klasyczni, filozofowie, geografowie, germaniści, informatycy, inżynierowi różnych specjalności, historycy, w tym: literatury, medycyny i sztuki, kulturoznawcy, lekarze medycyny i weterynarii, pedagodzy, plastycy, politolodzy, poloniści, prawnicy, rusycyści, socjologowie, teologowie, wojskowi i inni.

Wielu z nich to znakomici humaniści, bibliofile, bibliografowie, poligloci, redaktorzy czasopism i prac zbiorowych. Aktywni referenci i organizatorzy konferencji naukowych. Bardzo dobrzy dydaktycy. Zasłużeni nauczyciele akademiccy. Bywały i nadal występują dziwne przypadki. Niektórzy daleko odeszli od wyuczonego zawodu, np. lekarze powinni leczyć ludzi, ponieważ w bibliotekarstwie, lepsi od nich byli i są humaniści. Nawet zasłużeni historycy medycyny w środowisku lekarskim są traktowani jako drugorzędni lekarze. Informatycy w bibliotekach powinni pełnić funkcję pomocniczą, ponieważ na dyrektorskich stanowiskach trudno im zrozumieć bibliotekarstwo naukowe, które należy rozpatrywać z perspektywy wielu lat. Działacze polityczni w bibliotekach naukowych to nieporozumienie.

W czasach PRL-u, dyrektorzy bibliotek i przewodniczący Rady Bibliotecznej mieli przeważnie mocne umocowanie partyjne. Należy jednak podkreślić, że byli wśród nich również wybitni pracownicy, np. mgr Bolesław Howorka i mgr Jadwiga Piotrowska. Natomiast na przykładzie Krakowa, jaskrawo widać, że pierwszym dyrektorem Biblioteki Głównej AM/CM UJ „z prawdziwego zdarzenia" był mgr Władysław Szot. Sprawnie funkcjonująca Rada Biblioteczna pełni ważną rolę w Uczelni. Słusznie zdecydowano, aby przewodniczyli temu gremium profesorowie, a nie jak dawniej bywało dyrektorzy bibliotek, którzy byli u władz uczelni pośrednikami we własnych sprawach. Ta kwestia wymaga jeszcze uregulowania w Gdańsku. Wyjątkowe szczęście do dwóch znakomitych dyrektorów miał Poznań. Imponuje mi również wielu emerytowanych dyrektorów. To była prawdziwa elita i wybitne osobistości. Natomiast obecnie, jak przez mgłę na horyzoncie widać coraz mniej „orłów". Podobnie jest wśród szeregowych pracowników. Obniżył się poziom wiedzy absolwentów różnych kierunków studiów. Prawdopodobnie dlatego, pomimo dobrej znajomości języków obcych i spraw komputeryzacji, nie widać u nich zamiłowania do nauki, m. in. mało piszą. Niskie uposażenie zasadnicze w bibliotekach powoduje dodatkową trudność zatrudniania wszechstronnie uzdolnionych pracowników.

Wśród profesorów, którzy pełnili funkcje dyrektorów/ kierowników bibliotek naukowych było 9 uczonych. Stopień naukowy doktora uzyskało 34 pracowników. Do grona nauczycieli akademickich dołączyło 58 osób, większość z nich poprzez ministerialny egzamin dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych i dyplomowanych pracowników dokumentacji i informacji naukowej. Kilkunastu pracownikom przyznano te uprawnienia bez egzaminu, co w środowisku bibliotekarskim przyjmowane jest bez entuzjazmu!

Łącznie ogłosili drukiem kilka tysięcy publikacji. Byli autorami książek, artykułów na łamach czasopism, rozdziałów w wydawnictwach zwartych, bibliografii, recenzji,

polemik, przekładów, redaktorami czasopism i prac zbiorowych, przewodników, informatorów, podręczników i skryptów dla studentów oraz wielu innych opracowań.

Tematyka podejmowanych przez nich prac dotyczyła różnorodnej problematyki m.in. aptekarstwa, archiwoznawstwa, bibliofilstwa, bibliotekoznawstwa, bibliotekarstwa, bibliografii (osobowej, zespołów osobowych, poszczególnych osób, dziedzin i zagadnień, regionalnej i lokalnej zawartości czasopism), historii, informacji naukowej, medycyny, muzealnictwa, farmacji, politologii, prawa, ruchu wydawniczego, socjologii, teologii, weterynarii, wojskowości oraz innych zagadnień i dyscyplin naukowych.

Wielu dyrektorom udało się zorganizować wartościowe warsztaty pracy, zarówno w oparciu o tradycyjne, jak i nowoczesne metody pracy. W kilku bibliotekach uczelnianych świętowano oddanie do użytku nowych gmachów: Łódź 1977 (Julian Dmitrowicz), Kraków 1984 (Władysław Szot), Poznań 1985 (Bolesław Howorka), 2011 (Aniela Piotrowicz), Gdańsk 1999 (Józefa de Laval), Białystok 2004 (Danuta Dąbrowska-Charytoniuk), Szczecin 2007 (Dagmara Budek), Bydgoszcz 2008 (Krzysztof Nierzwicki). Nadzieje na nowe obiekty istnieją w Warszawie 2012 (Irmina Utrata) i we Wrocławiu 2013 (Renata Sławińska), a na otrzymanie odnowionego samodzielnego gmachu w Katowicach 2012 (Ewa Nowak). Niezbędne są modernizacje obecnych obiektów i budowanie nowych. Na etapie projektowania jest Łódź 2014 (Ryszard Żmuda) i Gdańsk 2015 (Anna Grygorowicz), a o innych książnicach medycznych, zwłaszcza instytutowych i GBL, trudno coś konkretnego powiedzieć. Oprócz trudności lokalowych, mają zbyt małe kadry, środki finansowe i wyposażenie techniczne. Wyjątek stanowi IMP w Łodzi.

WYKAZ HASEŁ BIOGRAFICZNYCH OGŁOSZONYCH DRUKIEM I UDOSTĘPNIONYCH ONLINE

I. „Leksykon biograficzny uczonych"

>> przewodniczący Rady Programowej *Forum Bibliotek Medycznych* <<

Prof. dr hab. Michał Andrzej KARASEK (1937-2009), Łódź - AM/UM (*Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 459-497, portr., bibliogr); Prof. dr hab. Jacek BARTKOWIAK (ur. 1943), Łódź- UM (Tamże 2011 R. 4 nr 1 s. 576-600, portr., bibliogr.

II. „Słownik pracowników bibliotek medycznych"

>> dyrektorzy/kierownicy bibliotek naukowych - uczeni <<

Prof. dr hab. Wiktor GRZYWO-DĄBROWSKI (1885-1968), Warszawa - AM (*Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 487-497, portr., bibliogr.); prof. dr hab. Janusz KAPUŚCIK (1932-1999), Warszawa - AM/GBL (Tamże s. 498-521, portr., bibliogr.); prof. dr hab. Stanisław KONOPKA (1896-1982), Warszawa - GBL (Tamże s. 522-550

portr., bibliogr.); prof. dr hab. Zenobiusz KOZIK (ur. 1928), Kraków - AM (Tamże s. 551-561, portr., bibliogr.); prof. dr hab. Jerzy SUPADY (ur. 1941), Łódź - AM (Tamże s. 562-578, portr., bibliogr.); prof. dr Jan SZMURŁO (1867-1952), Łódź - AM (Tamże s. 579-594, portr., bibliogr.); prof. dr hab. Feliks Teodor WIDY-WIRSKI (1907-1982), Warszawa - GBL (Tamże s. 595-605, portr., bibliogr.); prof. dr Zdzisław WIKTOR (1911-1970), Wrocław - AM (Tamże s. 606-624, portr., bibliogr.); prof. dr hab. Witołd ZIEMBICKI (1874-1950), Wrocław - AM (Tamże s. 625-644, portr., bibliogr.)

Realizacja i druk następnych haseł w „Leksykonie" i „Słowniku" jest uzależniona od obecnych i nowych Autorów, którzy opracują, w wyznaczonym terminie, z wykorzystaniem archiwaliów i istniejących publikacji, biogramy uczonych oraz dyrektorów, wicedyrektorów, kierowników i innych pracowników bibliotek medycznych.

Serdecznie zapraszam Szanownych Państwa do dalszego opracowywania bio-bibliografii profesorów i pracowników książnic medycznych (uczelni, wydziałów, oddziałów, zakładów, instytutów i GBL) z Białegostoku, Bydgoszczy, Gdańska, Katowic, Krakowa, Lublina, Łodzi, Olsztyna, Poznania, Rzeszowa, Szczecina, Warszawy, Wrocławia i innych miejscowości. Od Waszej aktywności i kompletności przygotowanych haseł biograficznych, zależy sukces podjętego przedsięwzięcia. Istnieje konieczność uzupełnienia zespołu Autorów, aby w wyznaczonym terminie do 2015 roku zakończyć realizację „Słownika". Oczekując na „ochotników", uprzejmie proszę Dyrektorów, o opracowywanie potrzebnych haseł oraz spowodowanie, aby wicedyrektorzy, kierownicy i odpowiedni pracownicy z kierowanych przez Państwa bibliotek, albo innych instytucji, podjęli się tego trudu, z terenu Waszej miejscowości. Będziemy również bardzo wdzięczni i zobowiązani, jeżeli emerytowani pracownicy bibliotek medycznych zechcą łaskawie opracować wybrane przez siebie hasła. W tej sprawie - mając na uwadze koordynację - prosimy o kontakt z Redakcją naszego czasopisma. Przy okazji apel do przyszłych Autorów, aby zwracali uwagę na przyjęte ustalenia. W „Leksykonie" i „Słowniku" wymagana jest jednolitość. Proszę zobaczyć opracowane już hasła osobowe.

Rozważamy nieśmiało, w zależności od uzyskania dodatkowych środków finansowych, również możliwość wydrukowania „Słownika pracowników bibliotek medycznych" w oddzielnej publikacji. Wówczas opracowane wcześniej hasła biograficzne zostaną uzupełnione o późniejsze dane i zaprezentowane w jednym ciągu alfabetycznym nazwisk. Dodatkowo do książki oprócz „Przedmowy" i „Wstępu" zostanie opracowany „Wykaz źródeł i opracowań", „Spis tytułów cytowanych czasopism" i „Skróty wyrazów typowych" oraz „Indeksy osobowy i nazw geograficznych". Takie wydawnictwo zwarte, w pewnym sensie pionierskie, może być również inspiracją dla innych typów bibliotek naukowych, np. artystycznych, ekonomicznych, pedagogicznych, przyrodniczych, rolniczych, technicznych, teologicznych, uniwersyteckich ogólnych, wojskowych i innych. Niestety, także

w czasach demokracji już na początku drogi, trafiają się „miernoty" o zawyżonym mniemaniu o sobie oraz zarozumiałe, krótkowzroczne „indywidualności", które utrudniają sprawną realizację „Słownika" podjętego dla pożytku bibliotekarstwa naukowego w naszym kraju.

„Słownik" przybliży korzystającym znane postaci w środowisku bibliotekarskim, zarówno na arenie międzynarodowej, jak i ogólnopolskiej, regionalnej i lokalnej, w poszczególnych miejscowościach, czy tylko we własnym zakładzie pracy, w tym tych, którzy już odeszli. Niestety czas ucieka, a wieczność czeka! Przeglądając w przyszłości więcej opracowanych haseł przypomnimy sobie osiągnięcia naszych emerytowanych poprzedników. Zobaczymy także samych siebie – czynnych zawodowo ze świadomością, jak dużo należy jeszcze zrobić, aby zbliżyć się do tych najlepszych z grona znanych i uznanych autorów publikacji, znakomitych dydaktyków oraz menadżerów kierujących wzorowo bibliotekami naukowymi oraz innych zasłużonych pracowników.

Sądzę, że wydawnictwa informacyjne: „Leksykon biograficzny uczonych" i „Słownik pracowników bibliotek medycznych", które promują w skali ogólnokrajowej: uczelnie, biblioteki i pracowników, po udokumentowaniu działalności, dokonań i osiągnięć kilkuset osób, z drugiej połowy XX wieku i pierwszego piętnastolecia trzeciego tysiąclecia, będą przydatne użytkownikom informacji naukowej w Polsce.

Barbara Niedźwiedzka
Kraków - UJ
Irene Hunskår
Bergen - HDH, BDH
Małgorzata Sieradzka-Fleituch
Kraków - UJ
Regina Kűfner-Lein
Bergen - Universitatsbiblioteket
Hege Slatsjøe
Oslo - Norwegian Directorate of Health
Anne Stenhammer
Drammen - Buskerud University College

DOŚWIADCZENIA I WNIOSKI Z REALIZACJI POLSKO-NORWESKIEGO PROJEKTU "MEDLIB TRAIN"

Abstract

In 2009/2010 librarians of the Jagiellonian University Medical Library and from the Medical College Information Studies Department (Cracow Poland) together with librarians associated in the Health Section of the Medical Library Association in Norway worked on the development of a training program for medical librarians performing teaching tasks. The ultimate goal of the project was to create a collaborative course based upon an assessment of educational needs and to develop accompanying educational material. Reaching this goal would mean also a step towards unification of the teaching activities performed by librarians-trainers in the partner countries.After conducting a comparative assessment of the teaching needs and self-assessed skills of the Polish and Norwegian teaching librarians, a course handbook containing readings and educational aids in English and Polish was written. The project was developed in tight Polish-Norwegian co-operation, with the use of seminars, group discussion, mutual reviewing and communication on a web platform. The content and educational resources, methodically developed during the project were designed to be useful in various applications. Not only in education of the librarian-teachers, but also directly in teaching medical and health information end users. The course handbook was subjected to peer-evaluation in both countries. The article describes the ideas behind the project, and points at the benefits and limitations of international co-operation.

Keywords: medical librarian, teaching, continuing education, international co-operation

Streszczenie

W latach 2009/2010 bibliotekarze z Biblioteki Medycznej oraz z Zakładu Informacji Naukowej Instytutu Zdrowia Publicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego (Kraków, Polska) wraz z kolegami zrzeszonymi w Norweskim Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Medycznych (SMH - Spesialgruppen for

Medisin og Helsefag) pracowali nad stworzeniem programu szkolenia bibliotekarzy medycznych, którzy zaangażowani są w edukację użytkowników. Głównym celem projektu było opracowanie wspólnego programu kursu w oparciu o ocenę potrzeb edukacyjnych bibliotekarzy oraz przygotowanie niezbędnych materiałów dydaktycznych. Osiągnięcie tego celu miało też stanowić krok w kierunku ujednolicenia nauczania podejmowanego przez bibliotekarzy w krajach partnerskich. Na podstawie przeprowadzonych w Polsce i Norwegii porównawczych badań potrzeb edukacyjnych oraz samooceny umiejętności uczących bibliotekarzy, przygotowano podręcznik w dwóch językach, polskim i angielskim, zawierający materiały edukacyjne oraz wskazówki dotyczące prowadzenia kursu. Założenia projektu, opis realizacji i wyniki omówiono w publikacji w poprzednim numerze *Forum* (2011 R. 4 nr 7). Niniejszy artykuł omawia doświadczenia, korzyści i ograniczenia pracy w projekcie realizowanym we współpracy międzynarodowej.

Słowa kluczowe: kształcenie umiejętności informacyjnych, kompetencje informacyjne, bibliotekarz medyczny, nauczanie, współpraca międzynarodowa.

Wstęp

W latach 2009-2010 bibliotekarze z Biblioteki Medycznej oraz z Zakładu Informacji Naukowej Instytutu Zdrowia Publicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego wraz z kolegami zrzeszonymi w Norweskim Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Medycznych (SMH - Spesialgruppen for Medisin og Helsefag) pracowali nad stworzeniem programu szkolenia bibliotekarzy medycznych, którzy zaangażowani są w edukację użytkowników. Głównym celem projektu było opracowanie wspólnego, możliwie uniwersalnego, programu kursu w oparciu o ocenę potrzeb edukacyjnych bibliotekarzy w obu krajach oraz przygotowanie niezbędnych materiałów dydaktycznych.

Zarówno w Polsce, jak i w Norwegii jednym z zadań bibliotekarzy medycznych jest szkolenie użytkowników. Standardowe studia bibliotekoznawcze zwykle nie mają jednak w programie zajęć przygotowujących ich do tych obowiązków, stąd pilna potrzeba organizowania kształcenia ustawicznego w tym zakresie i dlatego, w ramach projektu MedLibTrain opracowany został kurs dla pracowników bibliotek medycznych, którzy podejmują zadania dydaktyczne. Kurs ten ma służyć pomocą bibliotekarzom prowadzącym szkolenia z zakresu kompetencji informacyjnych. Projekt finansowany był przez Mechanizmy Finansowe: Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski w latach 2004-2009 w ramach Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego. Kierownikiem projektu MedLibTrain była Anna Uryga (Biblioteka Medyczna UJ CM)

Cele projektu zostały zrealizowane. Zdefiniowano potrzeby edukacyjne uczących bibliotekarzy medycznych w Polsce i Norwegii, porównano je i ustalono ich hierarchię. Opracowano zarys kursu dla bibliotekarzy medycznych, którego odzwierciedleniem jest podręcznik - napisany w dwóch językach i zrecenzowany. Wyniki projektu rozpowszechniono na różne sposoby: poprzez wystąpienia i plakaty na konferencjach krajowych i międzynarodowych, a także poprzez publikacje w czasopismach naukowych dla bibliotekarzy. Założenia projektu, opis realizacji i wyniki omówiono w publikacji w poprzednim nume *Forum Bibl. Med.* (2011 R. 4 nr 7).

Celem niniejszej pracy jest podzielenie się ze środowiskiem bibliotekarzy medycznych doświadczeniami zdobytymi w czasie międzynarodowej współpracy.

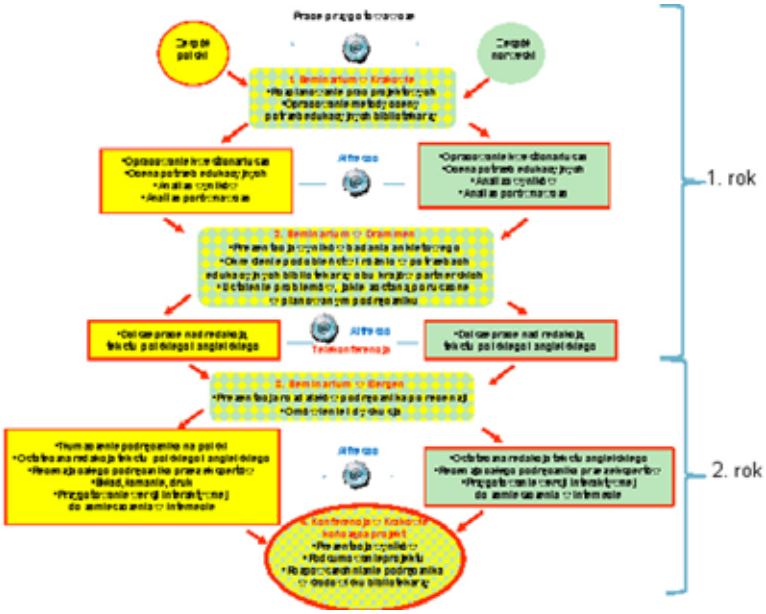
Mamy nadzieję, że nasze uwagi i ostrzeżenia przydadzą się bibliotekarzom planującym realizację tego rodzaju projektów. Na początek przypomnijmy plan projektu.

Ramowy plan realizacji projektu i zastosowane metody

Etap 1. Ten etap prac obejmował przygotowanie i przeprowadzenie badania potrzeb uczących bibliotekarzy. Badanie ankietowe online przeprowadzono w obu krajach w tym samym czasie. Kwestionariusz składał się z 32 pytań, z których 8 było opisowych, a 24 wielokrotnego wyboru. W sumie na ankietę odpowiedziało 180 bibliotekarzy, odsetek zwrotów w obu krajach był podobny: w Polsce 48% (80 ankiet), a w Norwegii 44% (100 ankiet). Po zebraniu dane poddano analizie. Okazało się, że w obu krajach ankietowani wskazali znajomość tych samych dziedzin, jako najważniejszych dla uczących bibliotekarzy. Były to: przeszukiwanie baz danych, znajomość słownictwa medycznego i pojęć związanych z naukami o zdrowiu; zastosowanie technologii informatycznych w nauczaniu; metody utrzymywania kontaktów z pracownikami naukowymi macierzystej uczelni; znajomość narzędzi i kryteriów oceny jakości informacji; znajomość czasopism w wolnym dostępie (open access) i repozytoriów naukowych; umiejętność przekazywania posiadanej wiedzy. Wyniki badania zostały przedstawione w kilku publikacjach Realizacja i wyniki projektu zostały przedstawione w publikacji w poprzednim numerze *Forum* (2011R. 4 nr 7) oraz w kilku publikacjach szczegółowo omawiających wyniki etapu badawczego projektu (Cieśla i in. 2009, Niedźwiedzka i in. 2009)

Etap 2-4. Etapy te obejmowały pracę nad podręcznikiem i jego opublikowanie. Treść podręcznika była pochodną badania ankietowego potrzeb edukacyjnych bibliotekarzy, danych z piśmiennictwa oraz opinii i własnego doświadczenia osób realizujących projekt. Zagadnienia do opracowania rozdzielono między realizatorów projektu. Poszczególne rozdziały pisane były w ścisłej współpracy i podlegały wielokrotnie konsultacjom i recenzowaniu przez kolegów z kraju partnerskiego na kolejnych etapach powstawania książki. Wersje robocze podręcznika omawiano też podczas wspólnych polsko-norweskich seminariów. Takie zorganizowanie pracy miało przyczynić się do spójności podręcznika pod względem treści, stosowanej terminologii oraz konstrukcji poszczególnych rozdziałów, pozwoliło też uniknąć niepotrzebnych powtórzeń. Nad całością od początku czuwały redaktorki z obu krajów. Książka składa się dwudziestu jeden rozdziałów zgrupowanych w pięciu modułach.

Projekt realizowano w bardzo ścisłej współpracy polsko-norweskiej. Kontakty osobiste całego zespołu miały miejsce podczas seminariów (dwóch w Polsce i dwóch w Norwegii), odbyło się też wiele spotkań w grupach krajowych. Spotkania te służyły omówieniu organizacji i postępu prac. Wymiana myśli i uwag odbywała się również za pomocą poczty elektronicznej, podczas telekonferencji i rozmów telefonicznych. Bardzo przydatna, zwłaszcza w przypadku wymiany dużych dokumentów, okazała się platforma internetowa Alfresco. Poniższa rycina przedstawia schemat przebiegu prac projektowych i kontaktów podczas realizacji projektu.

Ryc. 1. Przebieg prac podczas realizacji projektu MedLibTrain i kontakty między uczestnikami.

Podczas realizacji projektu konieczne było pokonanie wielu przeszkód i rozwiązanie pojawiających się problemów. Wielu z nich nie dało się przewidzieć na etapie pisania projektu i składania aplikacji o jego finansowanie. Poniżej znajduje się opis tego aspektu naszej działalności.

Komunikacja między partnerami – problemy i rozwiązania

Odległość dzieląca kraje partnerskie stwarzała pewne problemy w sprawnym porozumiewaniu się. Nie ułatwiał też sprawy fakt znacznego rozproszenia miejsca zamieszkania norweskich uczestników projektu, co wykluczało ich regularne spotkania. W dobie Internetu nie jest to oczywiście problem uniemożliwiający współpracę, jednak kontakt osobisty bardzo ułatwia porozumiewanie się stwarzając możliwość bezpośredniej dyskusji i sprawnego wyjaśniania problemów. Poza komunikacją za pomocą poczty elektronicznej, bardzo przydatna okazała się platforma internetowa Alfresco. Norwescy uczestnicy projektu posługiwali się ponadto w codziennej komunikacji blogiem. Językiem komunikacji między partnerami był angielski, ale ponieważ od początku planowana była polska wersja językowa podręcznika, a część autorów wolała pisać teksty podręcznika najpierw po polsku, wersje pośrednie musiały być tłumaczone na angielski i z powrotem na polski.

Komunikację związaną z przesyłaniem dokumentów znacznie ułatwiała platforma internetowa Alfresco, na której autorzy umieszczali kolejne wersje swoich rozdziałów

i gdzie znalazło się również miejsce na podsumowania seminariów, prezentacje, wyniki badania ankietowego i inne dokumenty. Wszyscy uczestnicy mogli korzystać z posadowionych tam treści. Platforma pozwalała na przejrzyste uporządkowanie rosnącej lawinowo liczby dokumentów.

Mniej czasochłonna była komunikacja ustna, ponieważ jednak dla nikogo spośród uczestników angielski nie był językiem ojczystym, niekiedy przed przystąpieniem do wspólnych ustaleń odbywały się dyskusje w podgrupach językowych: polskiej i norweskiej.

Wnioski:

1. W przypadku kontaktów międzynarodowych dobra znajomość angielskiego jest absolutną koniecznością. Jeżeli nie jest z tym najlepiej, należy starannie zaplanować środki na usługi tłumaczy.
2. Jeśli to możliwe, lepiej unikać zadań realizowanych w więcej niż jednym języku. Praca i komunikacja w różnych językach oraz tłumaczenie komplikuje dodatkowo problem i pochłania dużo czasu.
3. W projektach międzynarodowych na jakość wyników korzystny wpływ mają kontakty osobiste uczestników. Jest to szczególnie ważne w fazie początkowej, przy formułowaniu szczegółowych celów. Trzeba też podkreślić znaczenie komunikacji on-line (wideokonferencja, Skype). Użycie tych narzędzi powinno też być zaplanowane z wyprzedzeniem.

Umiejętności uczestników projektu związane z prowadzeniem badań

Nie wszyscy uczestnicy znali wystarczająco dobrze metody badawcze. Nie ma w tym nic niezwykłego, ponieważ na co dzień bibliotekarze mają mało okazji do prowadzenia własnych badań, sytuacja ta jednak zmienia się wraz z upowszechnianiem postulatu bibliotekoznawstwa opartego na dowodach. Podczas realizacji projektu braki te oznaczały konieczność intensywnego dokształcania się równolegle z wykonywaniem prac projektowych. Realizacja projektu to coś całkowicie odmiennego od typowej pracy w bibliotece.

Wnioski:

1. Przystąpienie do projektu powinno być poprzedzone sprawdzeniem kwalifikacji potencjalnych uczestników, a sam uczestnik także powinien dobrze zastanowić się, czy posiada konieczne umiejętności. Przed napisaniem i złożeniem projektu wskazane jest spotkanie wszystkich zainteresowanych, by omówić cele, sposób realizacji i inne kluczowe problemy oraz uzgodnić wspólny punkt widzenia. Niektóre programy finansujące badania uwzględniają taką możliwość, jest też możliwe pozyskanie środków z funduszy wspierających wstępne spotkania potencjalnych partnerów.
2. Prowadzenie badań naukowych jest bardzo dobrą sposobnością nauczenia się jak je należy prowadzić.

Umiejętność wypowiadania się na piśmie uczestników projektu

Wielu uczestników miało niewielkie lub żadne doświadczenie w pisaniu językiem naukowym, nie tylko po angielsku, ale nawet w swoim języku ojczystym. Oznaczało to wytężoną pracę bez wystarczającej pomocy językowej. Proces recenzowania wyczulił nas na poprawne i precyzyjne wyrażanie się. Wraz z rosnącą liczbą wersji rozdziałów, tekst stawał się coraz bardziej jednolity i klarowny. Końcowy kształt podręcznika jest wynikiem współpracy przy pisaniu i krytycznym ocenianiu na każdym etapie jego powstawania.

Wnioski:

1. Dzięki zrealizowaniu projektu MedLibTrain poprawiły się nasze umiejętności posługiwania się językiem naukowym, ale do osiągnięcia dobrego poziomu konieczna jest dalsza praktyka.
2. Będąc zmuszonymi do pisania, poczyniliśmy w tym zakresie postępy.

Wzajemne recenzowanie

Jednocześnie z pisaniem własnych rozdziałów podręcznika, każdy autor zobowiązany był do zapoznania się z efektami pracy kolegi z kraju partnerskiego i przedstawienia swoich uwag i komentarzy. Na początku realizacji projektu przypisano autorów do tematów oraz do recenzowanych rozdziałów. W trakcie pracy pojawiły się problemy i wątpliwości. Nie jest łatwo wyrazić dezaprobatę dla wyników pracy osoby słabo znanej. Do jakiego stopnia można być krytycznym? Jak wyrazić swoje zdanie w taki sposób, by nikogo nie urazić? Czy należy być bardziej uprzejmym, czy bardziej uczciwym? Wszystkim nam zależało na tym, by powstająca książka była jak najlepsza, ale czas szybko płynął i goniły nas terminy. Odbiór krytycznych uwag też bywał trudny. Cały proces recenzji wewnętrznych był tyleż frustrujący, co pouczający.

Wnioski:

1. Członkowie obu zespołów powinni zachęcać się do krytycznej dyskusji i samokształcenia.
2. Podczas recenzowania lepiej uczciwie wyrazić swoją opinię na początku pracy. Pozwala to na zaoszczędzenie pracy w przyszłości, ale może też źle wpłynąć na kreatywność i chęć do twórczego pisania. Z drugiej strony, pozytywny komentarz może autora zainspirować.

Harmonogram prac

Harmonogram prac był niezwykle napięty. Wymagało to od uczestników dużej dyscypliny. Na etapie pisania projektu zbyt nisko oszacowano ilość pracy, jaka będzie do wykonania, szczególnie, że nie wzięto pod uwagę problemu biegłości w angielskim, umiejętności wysławiania się na piśmie, a także niedostatecznej wiedzy o pisaniu prac naukowych. To bardzo utrudniało współpracę. Przestrzeganie terminów było

konieczne dla postępów pracy i dotrzymania terminów, ale stanowiło dodatkowy czynnik stresujący.

Wnioski:

1. Przy planowaniu zadań bardzo ważne jest realistyczne zaplanowanie wkładu pracy przy uwzględnieniu wszystkich istniejących i możliwych przeszkód i ograniczeń. Trzeba też przewidzieć pewną rezerwę czasową na zdarzenia nieoczekiwane, jak choroby uczestników, odejście z pracy, a nawet, jak w przypadku tego projektu, wybuch wulkanu, który pokrzyżował plany jednego spotkania seminaryjnego.
2. Stopień obciążenia pracą uczestników powinien być znany od początku realizacji projektu. Trzeba dobrze zastanowić się, czy na pewno wszyscy uczestnicy mogą poświęcić np. pięć godzin w każdym tygodniu na zajmowanie się projektem.

Przekłady językowe

Tłumaczenia stanowiły kolejny problem podczas realizacji projektu MedLibTrain. Przyjęto różne strategie pracy – norwescy partnerzy i część grupy polskiej pisała teksty od razu po angielsku i dopiero na koniec gotowe rozdziały tłumaczone były na polski. Pozostała część grupy polskiej pisała po polsku, a następnie teksty przekładane były na angielski. W trakcie trwania projektu uzgodniono, że wersja norweska nie powstanie, głównie z powodu braku czasu i chęci unikania dotykowych komplikacji, co stanowi pewną wadę projektu.

Wnioski:

1. Pisanie w języku ojczystym prawie zawsze pozwala na lepsze wyrażenie swoich myśli. Niedostateczna znajomość języka obcego jest więc wskazaniem do pisania w swoim języku, a następnie tłumaczenia gotowego tekstu na język obcy. Tłumaczem powinna być przy tym osoba, która poza doskonałą znajomością angielskiego dobrze orientuje się również w specjalistycznym słownictwie.

Finanse

Budżet projektu okazał się zaniżony, szczególnie jeśli chodzi o koszty osobowe. Niedoszacowanie wkładu pracy było przyczyną za niskiej kalkulacji tych kosztów. Norwescy partnerzy projektu podjęli też niezbyt przemyślaną decyzję, że będą pracować bez wynagrodzenia, nie zdając sobie sprawy z tego, ile pracy ich czeka. Praca bez odpowiedniego wynagrodzenia rodzi po jakimś czasie frustracje, zwłaszcza gdy ilość obowiązków znacznie przekracza oczekiwania. W tej sytuacji na podkreślenie zasługuje fakt, że mimo niesprzyjających okoliczności wszyscy uczestnicy nie szczędzili starań, by powstał rzeczywiście dobry podręcznik.

Wnioski:

1. Przy planowaniu projektu niezwykle ważne jest staranne i realistyczne opracowanie budżetu.

2. Szczególnie ważna jest analiza wkładu pracy uczestników, ponieważ po pewnym czasie praca nieadekwatnie opłacana staje się ciężarem. Nie jest to rodzaj pracy, który można wykonywać na zasadzie wolontariatu.
3. W budżecie trzeba uwzględnić także koszty nieprzewidziane.

Zarządzanie projektem

Podczas pracy przy projekcie międzynarodowym finansowanym przez UE lub instytucję międzynarodową trzeba ściśle przestrzegać bardzo wielu skomplikowanych i biurokratycznych przepisów. Przy realizacji projektu MedLibTrain dwie osoby, po jednej z każdego kraju, zajmowały się sprawami administracyjnymi. Osoby te czuwały nad harmonogramem prac, wydatkami, raportami etapowymi i koordynowały inne prace. Wyznaczenie osób odpowiedzialnych za administrację było bardzo wygodne z punktu widzenia efektywności projektu, ponieważ pozwalało zaoszczędzić pozostałym uczestnikom sporo czasu i przeznaczyć go na pisanie podręcznika.

Wniosek:

1. Dobrym rozwiązaniem jest wyznaczenie spośród realizatorów projektu jednej osoby odpowiedzialnej tylko za administrację i stosowanie się do obowiązujących w danym typie programu przepisów.

Wyniki projektu i wnioski końcowe

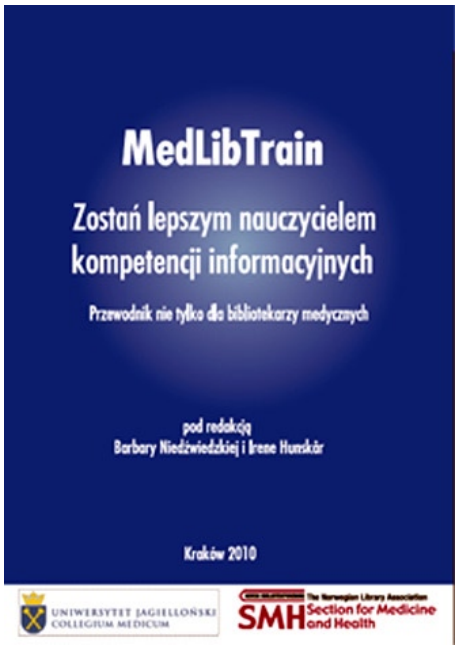
Po opisie trudności i ograniczeń, czas na przywołanie jasnych stron międzynarodowej współpracy. Przede wszystkim, namacalnym efektem naszej pracy są dwie książki. Powstało też sporo publikacji i prezentacji na konferencjach krajowych i międzynarodowych. Inne korzyści, choć mniej uchwytne, są może nawet ważniejsze. Uczestnicy dwuletniego projektu zdobyli doświadczenie dotyczące nie tylko przedmiotu kursu, ale też procesu kształcenia, organizacji, zarządzania, planowania i realizacji projektów międzynarodowych. Na podkreślenie zasługuje także to, że dołożono starań aby oprzeć materiały dydaktyczne na rzetelnej analizie potrzeb edukacyjnych. Kolejnym doświadczeniem było konstruowanie kwestionariusza do badania ankietowego oraz samo przeprowadzenie sondażu diagnostycznego. Dokonano postępu w pisaniu prac naukowych, organizowaniu i uczestnictwie w wideokonferencję oraz posługiwaniu się internetową platformą służącą komunikacji.

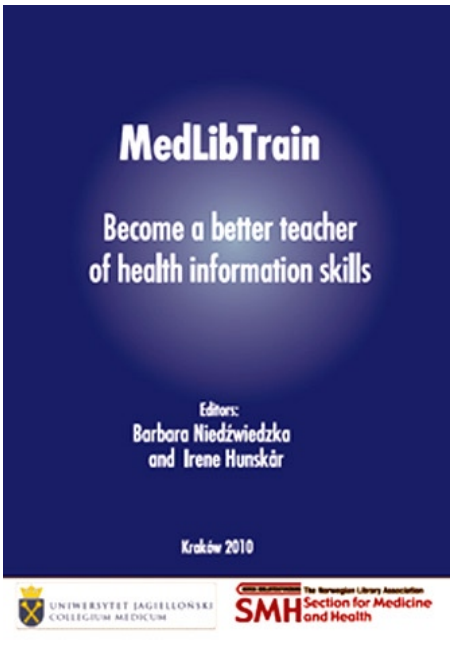
Poza realizacją założonych celów, projekt dostarczył nam też okazji do wzajemnego poznawania kraju partnera, budowania więzi profesjonalnych, rozwoju zawodowego i doskonalenia umiejętności językowych.

Odniesiono więc wiele korzyści i nie mamy wątpliwości, że uczestnictwo w tego rodzaju międzynarodowych projektach jest bardzo interesującym i kształcącym. Jak najbardziej polecamy kolegom bibliotekarzom angażowanie się w tego rodzaju projekty, nie tylko celem podnoszenia własnych kwalifikacji, ale też, co ważne, aby uczestniczyć w budowaniu międzynarodowej społeczności bibliotekarzy medycznych.

Wyniki badania potrzeb edukacyjnych bibliotekarzy przedstawiono w n/w artykułach:

- Jolanta C i e ś l a , Marcin S t a s i a k , Urszula Z d e b , Barbara N i e d ź w i e d z k a : Bibliotekarz medyczny – nauczyciel umiejętności informacyjnych. Obraz wyłaniający się z badania potrzeb edukacyjnych bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach medycznych i pokrewnych w Polsce. *Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej* 2009 T. 17 nr 3 s. 3-11
- Barbara N i e d ź w i e d z k a , Marcin S t a s i a k , Urszula Z d e b , Jolanta C i e ś l a : Potrzeby, wiedza i umiejętności edukacyjne bibliotekarzy prowadzących szkolenia użytkowników bibliotek w instytucjach ochrony zdrowia w Polsce i w Norwegii. *Zagadnienia Informacji Naukowej* 2009 nr 2 s. 70-80, tab.,wykr., bibliogr.
- Zostań lepszym nauczycielem kompetencji informacyjnych / pod red. Barbary Niedzwiedzkiej i Irene Hunskår http://www.bm.cm-uj.krakow.pl/pdf/MedLibTrainPl.pdf, http://www.bm.cm-uj.krakow.pl/MedLibTrain.aspx, http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/dlibra

Projekt MedLibTrain sfinansowany został przez Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy 2004-2009 w ramach Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego.

Mgr Renata Sławińska
Wrocław - AM

WSPÓLNA PLATFORMA EDUKACYJNA W ZAKRESIE DYDAKTYKI PODYPLOMOWEJ - PROJEKT BIBLIOTEK UCZELNI MEDYCZNYCH

Realizując wnioski z XXVII Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych, która odbyła się w Łodzi w 2009 roku, biblioteki uczelni medycznych podjęły decyzję o rozpoczęciu współpracy nad stworzeniem wspólnej platformy edukacyjnej w zakresie dydaktyki bibliotecznej oraz opracowania jednolitych treści kursu w zakresie medycznej informacji naukowej do realizacji dydaktyki podyplomowej przez wszystkie medyczne biblioteki akademickie. Koordynacji prac podjął się ośrodek wrocławski.

Ustalono, że w pierwszej kolejności zrealizowane zostanie na wspólnej platformie szkolenie z zakresu medycznej informacji naukowej dla studentów studiów doktoranckich. Pierwotnie przyjęte założenia zakładały, że szkolenie zostanie opracowane do końca semestru zimowego, tak aby można je było udostępnić już w drugim semestrze roku akademickiego 2009/2010. Do przygotowania szkolenia postanowiono wykorzystać platformę edukacyjną „moodle", która została posadowiona na serwerze Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Prace rozpoczęto od stworzenia, na bazie programów zajęć z medycznej informacji naukowej realizowanych przez biblioteki medyczne na studiach doktoranckich, projektu programu ramowego zajęć dla doktorantów. Po zapoznaniu się z propozycją i przeanalizowaniu zgłoszonych uwag w październiku 2009 roku dyrektorzy bibliotek zaakceptowali jednolity program, na podstawie którego rozdzielone zostały pomiędzy zainteresowane jednostki zagadnienia do opracowania.

Projekt programu ramowego szkolenia z Naukowej informacji medycznej dla doktorantów

I. Wprowadzenie do naukowej informacji medycznej (Bydgoszcz)

1. Definicje podstawowych pojęć (informacja naukowa, bibliografia, baza bibliograficzna, itp.).
2. Rodzaje źródeł informacji naukowej (tradycyjne, elektroniczne).

3. Medyczne słowniki haseł przedmiotowych (MeSH, EmTree, Słownik Terminów Medycznych).
4. Nowe formy działalności informacyjnej (szybkie dostarczanie informacji - RSS), mobilne usługi (komunikatory, sms), serwisy społecznościowe, Wiki.

II. Źródła elektroniczne naukowej informacji medycznej (Białystok i Szczecin)

1. Katalogi – tradycyjne i ol-line (lokalne, środowiskowe, centralne).
2. Bazy bibliograficzno-abstraktowe.
3. Bazy pełnotekstowe (e-czasopisma, e-książki, evidence based medicine).
4. Narzędzia wspomagające posługiwanie się zasobami elektronicznymi (listy A-to-Z, narzędzia linkujące, serwery Proxy, narzędzia do zarządzania zasobami i użytkownikami).

III. Techniki wyszukiwania informacji w bazach bibliograficznych i pełnotekstowych (Kraków)

1. Słowa kluczowe a hasła przedmiotowe.
2. Działania na zbiorach.
3. Tworzenie złożonych zapytań wyszukiwawczych.
4. Sposoby dokumentowania przeszukiwań i personalizacja serwisów wyszukiwawczych.

IV. Podstawy Evidence Based Medicine (Poznań)

1. Definicja i historia EBM.
2. Publikacje o charakterze dowodów naukowych i ich hierarchia.
3. Źródła EBM.
4. Zasady wyszukiwania przeglądów systematycznych w bazach bibliograficznych.

V. Podstawy wyszukiwania informacji w sieci (Warszawa)

1. Wyszukiwarki naukowe i katalogi.
2. Biblioteki cyfrowe i repozytoria.
3. Open Access.
4. Ukryty Internet (Deep Web).
5. Kryteria oceny źródeł internetowych.
6. Użytkownik jako współtwórca treści w sieci (Web2, wikipedia, tagi).
7. Bezpieczeństwo w sieci.

VI. Wybrane elementy redagowania pracy naukowej (Łódź)

1. Metodologia pracy naukowej.
2. Struktura publikacji naukowych, typy i zawartość publikacji.
3. Aparat naukowy (przypisy, cytowania, bibliografia załącznikowa, opis bibliograficzny różnego typu dokumentów).

4. Narzędzia wspomagające tworzenie bibliografii (RefWorks i inne).
5. Zasady i standardy publikowania oraz wymagania redakcyjne.
6. Etyka w publikacjach naukowych.

VII. Metody i narzędzia oceny jakości źródeł i dorobku naukowego (Lublin)

1. Bibliometria, naukometria, infometria – definicje.
2. Wskaźniki bibliometryczne (lista MNiSW, Lista Filadelfijska, Index Copernicus, JCR - Impact Factor, Science Citation Index, Scopus – Citation Tracker, h-Index).
3. Znaczenie wskaźników bibliometrycznych i ich ograniczenia.
4. Praktyczne zastosowanie wskaźników bibliometrycznych w ocenie dorobku naukowego.

VIII. Prezentacja własnej Biblioteki (indywidualnie)

1. Witryna internetowa.
2. Zasoby.
3. Bazy własne bibliotek (bibliografie publikacji pracowników, dysertacje i inne).
4. Dostęp do zasobów elektronicznych.
5. Przeszukiwanie zasobów.
6. Usługi oferowane przez Bibliotekę.

Odpowiedzialni za redakcję tekstu: Gdańsk, Wrocław.

Materiały (treści, zrzuty ekranów, linki, odnośniki, bibliografia) zostały opracowane do końca listopada 2009 roku, w sposób uwzględniający podane wytyczne co do formatu i objętości opracowywanych materiałów. Biblioteki kilku uczelni (Gdańsk, Lublin, Wrocław) wyraziły również zgodę na korzystanie przy opracowywaniu zagadnień z treści szkoleń z zakresu naukowej informacji medycznej dostępnych na ich stronach WWW. Opracowane materiały miały zostać poddane "recenzji" przez inną jednostkę niż opracowująca. Biblioteki w Gdańsku i Wrocławiu zgodziły zająć się edycją całości i przygotowaniem treści szkoleniowych do umieszczenia na platformie. Ustalono również, że ze względu na różną liczbę realizowanych godzin szkoleń dla studentów studiów doktoranckich, każda z jednostek będzie miała możliwość indywidualnego kształtowania zakresu tematycznego poprzez wskazanie treści obowiązkowych i opcjonalnych.

W tym samym czasie w bibliotekach wyznaczono osoby odpowiedzialne za szkolenia na platformie „moodle" i podjęto starania o zorganizowanie dla tych osób warsztatów z budowania kursów. Organizacji warsztatów podjęli się wspólnie: dr Ryszard Ż m u d a z Łodzi i doc. dr Zdzisław S z k u t n i k z Poznania. Ostatecznie dwudniowe warsztaty odbyły się w styczniu 2010 roku w Łodzi. Założenie było takie, aby z każdej jednostki wzięły w nim udział maksymalnie dwie osoby. Uczestnicy uznali warsztaty zorganizowane przez ośrodek łódzki za dobrze przygotowane

organizacyjnie, potrzebne i udane. Wskazali jednak na konieczność przeprowadzenia kolejnych, z nastawieniem na ćwiczenia praktyczne (zamieszczanie materiałów na platformie, zakładanie kont, zarządzanie kontami, weryfikacja zdobytej wiedzy), o ile to możliwe, w mniejszych grupach. Należałoby je jednak poprzedzić ustaleniem wspólnej, szczegółowej koncepcji e-learningu i przeprowadzić w oparciu o nadesłane wcześniej, zweryfikowane i ujednolicone materiały[1].

Do przeprowadzenia kolejnych warsztatów zobowiązała się Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. Wcześniej jednak odbyło się w kwietniu 2010 roku, w Bibliotece Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego spotkanie zespołu koordynującego prace związane z przygotowaniem wspólnej platformy edukacyjnej w zakresie dydaktyki podyplomowej. Spotkanie poświęcono ustaleniu podstawowych kwestii, takich jak:

1. miejsca/miejsc posadowienia szkolenia,
2. sprawy ewentualnej wspólnej platformy i administracji samą platformą,
3. podziału kursu na uczelnie (struktura kursu),
4. przyjęcia ostatecznej koncepcji organizacji kursu w zakresie: wspólnych treści, prezentacji własnych oraz zarządzania kontami uczestników,
5. prowadzących i zakresu ich zadań,
6. sposobu prezentacji treści, (html czy pdf),
7. sposobu weryfikacji znajomości treści (test, zadania otwarte?) i założeń dotyczących rodzaju, liczby i wagi pytań.

Ostatecznie próba zorganizowania warsztatów wyjazdowych w Warszawie i Lublinie nie powiodła się. W zamian uruchomiono dla bibliotekarzy uczelni medycznych na platformie szkoleniowej Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej w Elblągu (w Bibliotecznym Centrum Zdalnej Edukacji) szkolenie „Tworzenie kursów e-learningowych na platformie Moodle dla niewtajemniczonych". Celem kursu było nabycie wiedzy i umiejętności niezbędnych do samodzielnego opracowania i prowadzenia zajęć na platformie, czemu poświęconych było z założenia 100 godzin zdalnych zajęć. Kurs realizowany był przez zgłoszone z bibliotek medycznych osoby na przełomie 2011 i 2012 roku, począwszy od 14 listopada 2011 r.[2]

Z zapewne wielu powodów, podjęte działania zajęły więcej czasu niż zakładaliśmy, a tym samym nie wszystko udało się do dzisiaj zrealizować. Przeprowadziliśmy szkolenia, ustaliliśmy program, opracowaliśmy materiały, które zostały przekazane każdemu z ośrodków. Nie udało się nam uruchomić wspólnej platformy, jakkolwiek

---

[1] Ryszard Ż m u d a : Warsztaty e-nauczania w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi (28-29 I 2010 r.). *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 449-458, il. 605-641, il.; Toż: *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2010 Vol. 3 nr 1 s. 50-52, il.; Toż: *Kronikarz* 2010/2011 R. 9 nr 15 s. 132-146, il.

[2] Sprawozdanie z tego kursu zostanie ogłoszone drukiem na łamach *Forum Bibliotek Medycznych* w 2012 roku

Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi była przygotowana do posadowienia szkolenia na swoim serwerze, na którym wcześniej uruchomiła dla chętnych bibliotek dostęp testowy do platformy. Niemniej w Łodzi, we Wrocławiu jak też w innych bibliotekach, opracowany materiał został wykorzystany, posadowiony na platformie moodle i stanowi część e-learningową zajęć dla doktorantów realizowanych metodą blended learning.

Przy okazji prac zespołu koordynacyjnego udało się jeszcze ujednolicić pytania ankietowe znajdujące się w szkoleniach e-learningowych realizowanych na licencji Biblioteki Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, zyskując tym samym dobry materiał do międzyośrodkowych analiz porównawczych w przyszłości.

Pozostaje odpowiedzieć nam sobie na pytanie, co dalej z realizacją wspólnego projektu, kontynuować czy zakończyć prace korzystając z tego, co zostało zrealizowane indywidualnie, adekwatnie do potrzeb i oczekiwań w poszczególnych uczelniach.

NAUKOWA INFORMACJA MEDYCZNA

Moduł I. Wprowadzenie do Naukowej informacji medycznej

1. Definicje podstawowych pojęć

Informacja naukowa - działalność informacyjna polegająca na gromadzeniu, opracowywaniu, przetwarzaniu i udostępnianiu materiałów informacyjnych o stanie i kierunkach rozwoju nauki, techniki i ekonomii, a także upowszechnianiu osiągnięć w tych dziedzinach.

Naukowa informacja medyczna – zorganizowana działalność naukowa zajmująca się gromadzeniem, opracowywaniem, przetwarzaniem i udostępnianiem informacji i doniesień o najnowszych osiągnięciach naukowych światowej medycyny.

Źródłem naukowej informacji jest miejsce, w którym powstaje lub znajduje się informacja przeznaczona do rozpowszechniania bądź dokument, w którym zawarta jest informacja.

Dokument - utrwalony wyraz treści myślowej lub podmiot materialny będący nośnikiem informacji.

Rodzaje dokumentów ze względu na **pochodzenie**:

- prymarne (pierwotne, oryginalne): w formie, w jakiej sporządził lub przewidział je autor, np. artykuł,
- pochodne: sporządzone z dokumentu prymarnego lub pochodnego w postaci opracowania analityczno-syntetycznego, przedstawiające informacje o dokumencie pierwotnym i jego zawartości, np. bibliografia,
- wtórne: sporządzone z dokumentu prymarnego lub pochodnego, odzwierciedlające jego pełne i niezmienne cechy pod względem treści, a często formy, np. foto, kserokopia, skan.

Bibliografia:

1. uporządkowany zbiór opisów bibliograficznych dokumentów dobranych według określonych kryteriów, którego celem jest informowanie o istnienie tych dokumentów […];
2. dziedzina wiedzy i działalności praktycznej, obejmująca swoim zakresem problemy opisywania dokumentów w celu ich identyfikacji oraz zasady tworzenia i użytkowania bibliografii.

Baza danych jest zbiorem rekordów tzn. uporządkowanym zbiorem informacji (danych) z określonej dziedziny lub tematyki, który możemy przeszukiwać przy zastosowaniu odpowiednich narzędzi - języków informacyjno-wyszukiwawczych. Oprogramowanie umożliwia przeszukiwanie bazy, definiowanie kryteriów wy-

szukiwawczych, wydawanie komend, przeglądanie i zapisywanie wyników wyszukiwania.

Baza bibliograficzna to zorganizowany zbiór wzajemnie powiązanych rekordów bibliograficznych, których pola zawierają dane opisu bibliograficznego, często uzupełniony abstraktami. Baza bibliograficzna należy do baz odsyłających, czyli kierujących użytkownika do źródeł (dokumentów, osób, organizacji, itp.).

Baza pełnotekstowa zawiera opisy bibliograficzne, uzupełnione o pełne teksty artykułów z czasopism lub fragmenty innych materiałów źródłowych.

2. Rodzaje źródeł informacji naukowej

Źródło informacji - materiał, z którego czerpane są informacje zaspokajające określone potrzeby informacyjne. W szerszym znaczeniu źródłami informacji mogą być dokumenty, osoby lub instytucje.

Źródła informacji naukowej:

- niedokumentalne (rozmowy, wykłady, konferencje, programy radiowe, obrazy telewizyjne) – pod żadną postacią nie utrwalone materialnie, przechodzą bezpośrednio ze źródła informacji do odbiorcy,
- dokumentalne – utrwalone.

Źródła informacji naukowej (ze względu na **zapis**):

- tradycyjne (graficzne): utrwalone za pomocą znaków,
- elektroniczne (audiowizualne, cyfrowe) utrwalone na nośnikach audiowizualnych i cyfrowych.

Tradycyjne źródła informacji naukowej:

- książki,
- czasopisma naukowe,
- encyklopedie, słowniki, informatory,
- bibliografie: dziedzinowe, zawartości czasopism, osobowe, bieżące, retrospektywne,
- katalogi biblioteczne,
- patenty,
- spisy dokumentów,
- indeksy,
- bazy faktograficzne, pełnotekstowe, abstraktowe.

Elektroniczne źródła informacji naukowej (dostępne na wszelkiego rodzaju nośnikach cyfrowych i poprzez Internet):

- książki elektroniczne,
- czasopisma elektroniczne,
- komputerowe katalogi biblioteczne,
- bazy bibliograficzne,
- indeksy cytowań,
- bazy danych: faktograficzne, abstraktowe, pełnotekstowe, multimedialne,

- programy multimedialne.

Najważniejsze drukowane **polskie** bibliografie medyczne:

- Polska bibliografia lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900), pod redakcją Stanisława Konopki. Warszawa: PZWL, 1974-1987.
- Polska bibliografia lekarska za rok ..., pod redakcją Stanisława Konopki, obejmująca lata 1945-1965.
- Polska bibliografia lekarska za rok ..., bibliografia obejmująca lata 1972-1974 opracowana w Głównej Bibliotece Lekarskiej w Warszawie.

Najważniejsze drukowane **zagraniczne** bibliografie medyczne:

- **Index Medicus,** ukazujący się od roku 1979 do 2004; w latach 1960-2004 wydawany przez National Library of Medicine w Waszyngtonie.
- **Excerpta Medica,** wydawane przez Elsevier Science Publisher w Amsterdamie od roku 1947.
- **Current Contents,** wydawane przez Institute of Scientific Information w Filadelfii od roku 1976.

Ważniejsze bazy danych z dostępem autoryzowanym:

- **Polska Bibliografia Lekarska (PBL)**, tworzona w Głównej Bibliotece Lekarskiej, jest najbardziej kompletną bazą bibliograficzną, służącą do wyszukiwania literatury medycznej w języku polskim. PBL rejestruje polską literaturę naukową, kliniczną i fachową z zakresu nauk biomedycznych, a także popularną z zakresu oświaty zdrowotnej. Obejmuje artykuły z polskich czasopism, artykuły polskich autorów opublikowane w zagranicznych czasopismach oraz monografie, prace doktorskie i habilitacyjne znajdujące się w zbiorach GBL od roku 1979. Baza PBL aktualizowana jest kwartalnie.
- **Medline** to największa i podstawowa biomedyczna baza danych wykorzystywana przy poszukiwaniu światowej literatury medycznej. Opracowywana jest przez National Center for Biotechnology Information (NCBI), działające przy National Library of Medicine (NLM) w Stanach Zjednoczonych. Rejestruje medyczne piśmiennictwo od roku 1950, którego zasób aktualizowany jest co tydzień. Obejmuje ponad 19 milionów rekordów bibliograficznych z ponad 5.000 tytułów czasopism z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych (biologia, chemia, psychologia, weterynaria). Dostęp do bazy jest możliwy poprzez różne platformy, m.in. EBSCOhost i OVID.
- **EMBASE** to biomedyczno-farmakologiczna baza danych, komplementarna do bazy Medline, obejmująca piśmiennictwo od roku 1988.
- **International Pharmaceutical Abstracts (IPA)** to farmakologiczno-farmaceutyczna baza danych rejestrująca artykuły z czasopism od roku 1970.
- **Scopus** to baza interdyscyplinarna, obejmująca literaturę naukową od roku 1966 (w tym m.in. zasoby baz: Medline i Embase) - aktualizowana codziennie. Przy opisach artykułów - od roku 1996 - oprócz streszczeń podana jest również

bibliografia oraz informacja o cytowaniach. Scopus jest zintegrowany z naukową wyszukiwarką Scirus, dzięki czemu umożliwia równoległe przeszukiwanie zasobów internetowych.

- **Elsevier i Springer (Biblioteka Wirtualna Nauki) – kolekcje** zawierające łącznie blisko 2.500 tytułów czasopism wydawnictw Elsevier i Springer z zakresu nauk medycznych, przyrodniczych, technicznych, chemii, fizyki i matematyki. Czasopisma te dostępne są także poprzez serwery wydawców: ScienceDirect i SpringerLink.
- **CINAHL with Full Text** (EBSCO) – baza zawierająca artykuły z około 600 czasopism (od 1981 roku) z zakresu pielęgniarstwa i nauk o zdrowiu.
- **Academic Search Complete** (EBSCO) – baza zawierająca ponad 7.100 pełnotekstowych czasopism, w tym przeszło 6.100 recenzowanych z różnych dziedzin wiedzy. Oprócz pełnych tekstów udostępnia indeksy i streszczenia z przeszło 11 200 czasopism i ponad 11 700 publikacji, takich jak: monografie, raporty, sprawozdania z konferencji.
- **Dissertations & Theses** (ProQuest) - baza zawierająca informacje o rozprawach naukowych oraz linki do pełnych tekstów dystertacji.

Ważniejsze bazy danych - ogólnodostępne:

- **Medline - PubMed** – baza tworzona i administrowana bezpośrednio przez National Library of Medicine (NLM), USA.
- **Bazy Ośrodka Przetwarzania Informacji (OPI)**, wśród których bardzo przydatną może okazać się baza: Rozprawy doktorskie i habilitacyjne, gromadząca informacje o polskich doktoratach, habilitacjach i nostryfikacjach.
- **Bibliografie Publikacji Pracowników** - bazy własne uczelni, instytucji, rejestrujące dorobek naukowy pracowników, aktualizowane na bieżąco.

3. Medyczne słowniki haseł przedmiotowych

Języki informacyjno-wyszukiwawcze zostały stworzone dla potrzeb wyszukiwania informacji w bazach danych, używają określonych terminów, które stanowią w danym języku elementy ich słownika (tezaurusa). Języki te posiadają własną gramatykę i słownictwo, służące do opisu formy i treści dokumentów oraz szybkiego odnalezienia w zbiorach wszystkich elementów, które zostały scharakteryzowane za pomocą tych samych określeń.

Skuteczne przeszukiwanie bazy danych wymaga przede wszystkim opanowania umiejętności posługiwania się prawidłową terminologią. Najprostszym, ale niezbyt dokładnym sposobem wyszukiwania informacji na jakiś temat, jest poszukiwanie z wykorzystaniem **słów kluczowych**.

Słowa kluczowe (z ang. **keyword**) to wyrażenia z tekstu dokumentu, jedno- lub kilkuwyrazowe, charakteryzujące daną publikację, zaczerpnięte zazwyczaj z tytułu lub streszczenia dokumentu.

Ponieważ w literaturze przedmiotu funkcjonują różne określenia w odniesieniu do tego samego zjawiska (synonimy), chcąc dotrzeć do publikacji na temat np. ***udaru mózgu,*** należy uwzględnić między innymi wyrażenia:

w języku polskim:	**w języku angielskim**:
udar mózgu	*Apoplexy*
udar mózgowy	*Cerebral Stroke*
niedokrwienie mózgu	*Cerebrovascular Apoplexy*
udar niedokrwienny mózgu	*Stroke*
udar niedokrwienny mózgowia	*CVA (Cerebrovascular Accident)*
	Cerebrovascular Stroke
	Acute Cerebrovascular Accident
	Acute Stroke
	Brain Vascular Accident
	CVAs (Cerebrovascular Accident)

Bardziej efektywnym sposobem wyszukiwania informacji jest wyszukiwanie w oparciu o hasła przedmiotowe pochodzące z tezaurusa.

Tezaurus (słownik haseł przedmiotowych) to zbiór semantycznie i hierarchicznie powiązanych terminów z jednej dziedziny, ułatwiający wyszukiwanie informacji. **Hasło przedmiotowe** (inne nazwy to: hasło tematowe, nagłówek przedmiotowy) jest zdaniem z języka informacyjno-wyszukiwawczego, może ono odpowiadać jednemu słowu lub całej frazie z języka naturalnego, może również zostać wzbogacone o tzw. określnik, czyli wyraz lub frazę ograniczającą jego zakres.

Różne bazy danych wykorzystują różnego rodzaju słowniki haseł przedmiotowych - tezaurusy.

Przykładami słowników haseł przedmiotowych są m. in.:

- **MeSH – Medical Subject Headings –** jest najważniejszym językiem informacyjno-wyszukiwawczym stosowanym na całym świecie do charakteryzowania dokumentów z zakresu medycyny i nauk pokrewnych, tworzony w oryginalnej anglojęzycznej wersji przez National Library of Medicine w Waszyngtonie, stosowany w bazie Medline.
- **EmTree** – słownik pojęć bliskoznacznych zawierający hierarchicznie uporządkowane nazwy leków i substancji medycznych oraz synonimy pojęć medycznych, stosowany w bazie Embase.

Korzystając z haseł przedmiotowych wystarczy użyć jednego hasła odpowiadającego wszystkim powyższym słowom kluczowym:

w języku polskim:	w języku angielskim (w zależności od bazy):
udar mózgu	***stroke*** (baza Medline) lub ***cerebrovascular accident*** (baza EMBASE)

4. Nowe formy działalności informacyjnej

Zastosowanie interaktywnych, współtworzonych i multimedialnych technologii sieciowych poszerza tradycyjne zadania i funkcje biblioteki, promuje bibliotekę, jej zasoby i usługi, umożliwia szybką i interaktywną komunikację i dialog z użytkownikami, zaprasza czytelników do współtworzenia zasobów i treści, wyrażania ocen, recenzji, komentarzy, poszerza o nowe grupy użytkowników.

RSS to skrót, mający w języku angielskim kilka rozszerzeń, m.in. Really Simple Syndication (łatwa dystrybucja treści), Rich Site Summary (bogate w treść streszczenia serwisu), RDF Site Summary (streszczenie strony w formacie RDF).

Zalety przeglądania informacji dostarczanych w postaci kanałów RSS to między innymi:

- prostota – nie trzeba otwierać wielu stron internetowych,
- szybkość otrzymania nowych wiadomości – natychmiast po publikacji,
- zebranie aktualności z wielu źródeł w jednym miejscu – wybranym przez nas czytniku RSS.

Przykładowe darmowe czytniki dostępne w Internecie:

- RSS Reader,
- News Reader,
- News Agregator,
- RssSpeed,
- SharpReader,
- FeedExpress,
- FeedReader.

Alerty jest to narzędzie zintegrowane z bazą danych, dające możliwość ustawienia powiadomienia e-mailem na wskazany adres o pojawieniu się w bazie nowych informacji na wcześniej ustalony przez nas temat.

SMS *(ang. Short Message Service)* usługa przesyłania krótkich wiadomości tekstowych w cyfrowych sieciach telefonii komórkowej i stacjonarnej. Są też wykorzystywane w celu uzyskania informacji SMS z serwisów informacyjnych. Pod numer takiego serwisu wysyła się wiadomość z krótkim zapytaniem, a po chwili otrzymuje się wiadomość z odpowiedzią.

Wiki to nazwa specyficznych stron internetowych (Web 2.0), które można nie tylko oglądać, ale też tworzyć, edytować i zmieniać za pomocą przeglądarki internetowej. Nazwą tą określa się również oprogramowanie umożliwiające wspólną pracę wielu użytkowników przy tworzeniu zawartości takich stron.

Cechy serwisów opartych na mechanizmie Wiki:

- szybkość i prostota tworzenia oraz aktualizacji stron internetowych,
- łatwość tworzenia linków do zasobów wewnętrznych i zewnętrznych,
- prosty sposób formatowania i wstawiania znaczników,
- możliwość współpracy wielu użytkowników.

Największym serwisem wykorzystującym technologię Wiki jest angielska Wikipedia.

Serwisy społecznościowe: Facebook, MySpace, Second Life - służą do zamieszczania bieżących informacji, ogłoszeń, opinii, komentarzy. Profil biblioteki zamieszczony w serwisach społecznościowych promuje bibliotekę, jej usługi i zasoby, pozwala na dotarcie do nowych użytkowników.

Twitter – serwis społecznościowy (mikrolog) – narzędzie umożliwiające wysyłanie w sieci krótkich wiadomości tekstowych, wykorzystywane do zawiadamiania o wydarzeniach, spotkaniach, nowych nabytkach.

Flickr – portal społecznościowy pozwalający na gromadzenie i udostępnianie zdjęć. W bibliotece może służyć promocji ciekawych zbiorów, wydarzeń, wystaw, czy dokumentować np. budowę nowej książnicy.

Blogi – wykorzystywane do zamieszczania informacji o nowych usługach, nabytkach, wydarzeniach, informacji specjalistycznych. Blogi umożliwiają komunikację i dialog pomiędzy użytkownikami i pracownikami oraz zamieszczanie ocen, komentarzy, krytyki.

Społecznościowe katalogi OPAC - pozawalają na zamieszczanie tagów (klasyfikacja źródeł dokonywana przez użytkowników) czy recenzji zakupionych książek, rekomendacje nowych tytułów. Katalogi powiązane są z innymi usługami sieciowymi, jak np. Google Book Search.

Komunikatory internetowe IM (instant messaging) – umożliwiają szybki kontakt czytelnika z bibliotekarzem w czasie rzeczywistym (np. Gadu Gadu, Skype) lub poprzez specjalny formularz „zapytaj bibliotekarza" czy „listy najczęściej zadawanych pytań i odpowiedzi". Wykorzystywane są do porad, zdalnych instruktaży wyszukiwawczych, wyjaśniania problemów z dostępami do zasobów, przesyłania adresów, linków, itp.

Moduł II. Źródła elektroniczne naukowej informacji medycznej

1. Katalogi-tradycyjne i online (lokalne, środowiskowe, centralne)

Katalog biblioteczny jest wykazem dokumentów znajdujących się w bibliotece, opisanych według określonych zasad, ułożonych w określonym porządku (np. alfabetycznym, przedmiotowym), ze wskazaniem miejsca tego dokumentu w zbiorach (informacją o lokalizacji jest sygnatura biblioteczna).

Zawiera informacje o wszystkich typach publikacji gromadzonych przez biblioteki, np.:

- **wydawnictwach zwartych** – książkach, podręcznikach, skryptach, rozprawach habilitacyjnych, materiałach zjazdowych, wydawnictwach seryjnych - zarówno polskich jak i zagranicznych,
- **wydawnictwach ciągłych** - czasopismach polskich i zagranicznych oraz ich zasobach,
- **zbiorach specjalnych** - pracach magisterskich, doktorskich, dokumentach elektronicznych.

W bibliotekach funkcjonują dwa rodzaje katalogów:

- elektroniczne (komputerowe) - dostępne przez Internet katalogi OPAC,
- kartkowe (tradycyjne).

Hasła w katalogach są uszeregowane według alfabetu łacińskiego, co oznacza, że nie są brane pod uwagę polskie i obcojęzyczne znaki diakrytyczne.

Katalog OPAC WWW (Online Public Access Catalogue) pozwala sprawdzić, co znajduje się w zbiorach danej biblioteki, używając komputera z dostępem do sieci Internet.

Przewaga katalogu OPAC WWW nad katalogami kartkowymi

Katalog OPAC WWW umożliwia:

- pracę w systemie w dowolnym czasie - również poza godzinami otwarcia biblioteki,
- korzystanie z katalogu z dowolnego komputera podłączonego do Internetu,
- łatwe i szybkie wyszukiwanie informacji według różnorodnych kryteriów, np. tytułu, nazwiska autora, itp.
- jednoczesne przeszukiwanie wszystkich rodzajów zbiorów (rejestrowanych wcześniej w różnych katalogach kartkowych),
- zapamiętywanie wyników wyszukiwania, budowanie strategii wyszukiwawczych,
- dostęp do indywidualnego konta z historią wypożyczeń i możliwość zamawiania książek dla zarejestrowanych użytkowników.

Rodzaje elektronicznych katalogów bibliotecznych:

- lokalne (katalogi poszczególnych bibliotek),
- środowiskowe (katalogi umożliwiające przeszukiwanie zasobów bibliotek miasta bądź regionu),
- centralne (ogólnokrajowe, np.: NUKAT, KaRo, CKCZ).

Katalogi lokalne obejmują zasoby poszczególnych bibliotek. Najczęściej wykorzystywanymi systemami w bibliotekach medycznych są: **ALEPH, HORIZON, PROBIB, VIRTUA.**

Katalog środowiskowy umożliwia równoczesne wyszukiwanie w katalogach grupy bibliotek, np. bibliotek miasta bądź regionu. Dzięki temu można szybciej zlokalizować poszukiwane pozycje. Możliwe jest także wyszukiwanie w katalogu jednej, wybranej biblioteki. Złożenie zamówienia jest możliwe tylko poprzez połączenie się z katalogiem wybranej biblioteki, zgodnie z zasadami w niej obowiązującymi.

Przykłady katalogów środowiskowych

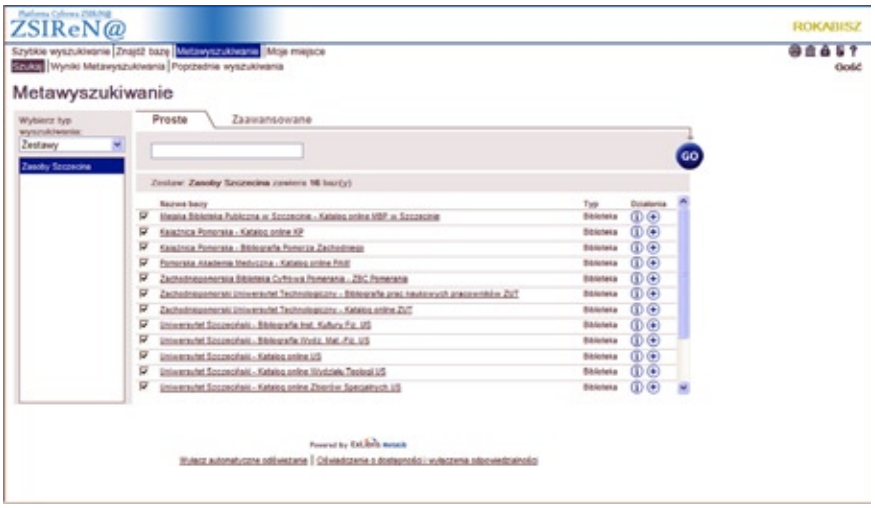
1. WKLBN - Wirtualny Katalog Lubelskich Bibliotek Naukowych

Katalog daje jednoczesny dostęp do informacji o zbiorach pięciu lubelskich bibliotek naukowych: Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego, Biblioteki Politechniki Lubelskiej i Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

2. Rozproszony Katalog Bibliotek Szczecina - RoK@BiSz

Portal elektronicznych zasobów bibliotek Szczecina umożliwia przeszukiwanie katalogów online, biblioteki obiektów cyfrowych ZBC „Pomerania", Bibliografii Pomorza Zachodniego, bibliografii prac naukowych pracowników szczecińskich uczelni, naukowych baz danych i innych elektronicznych zasobów, powstających w bibliotekach publicznych, naukowych i uczelnianych miasta Szczecina lub *będących w ich posiadaniu***.**

3. Fidkar Wrocławskich Bibliotek Naukowych

Multiwyszukiwarka Fidkar pozwala na szybkie przeszukiwanie zasobów wrocławskich bibliotek naukowych: katalogów bibliotecznych, bibliografii, katalogów czasopism i starych druków. Swoje bazy udostępniły biblioteki: Akademii Medycznej, Akademii Wychowania Fizycznego, Papieskiego Wydziału teologicznego, Politechniki Wrocławskiej, Uniwersytetów: Ekonomicznego, Przyrodniczego i Wrocławskiego oraz Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej.

Katalogi środowiskowe mogą również obejmować wybrane typy zbiorów, np. czasopisma: *Czasopisma Zagraniczne w Bibliotekach Wrocławskich* czy *Środowiskowy katalog czasopism zagranicznych w bibliotekach poznańskich*.

Katalogi centralne umożliwiają przeszukiwanie zasobów większej liczby bibliotek. Mogą obejmować pełne zasoby bibliotek, np. NUKAT, KaRo lub określony typ publikacji, np. katalogi centralne Biblioteki Narodowej, CKCZ (Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych w polskich bibliotekach medycznych), katalog systemu doc@med.

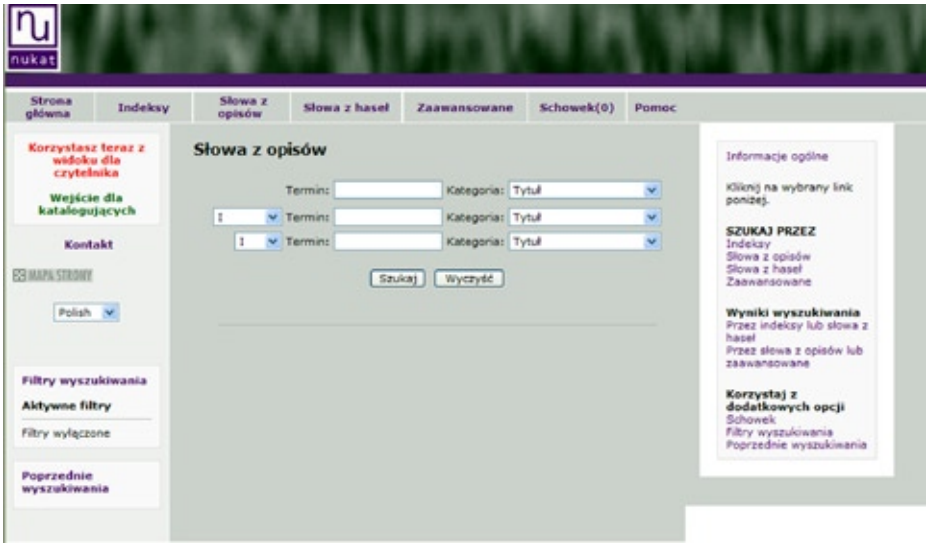
NUKAT (Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny) to katalog centralny polskich bibliotek naukowych i akademickich tworzony metodą współkatalogowania przez ponad 1.100 bibliotekarzy z ponad 80 bibliotek.

Zadaniem NUKAT jest:

1. Dostarczenie informacji o dokumentach i miejscu ich przechowywania.
2. Udostępnienie do kopiowania katalogom lokalnym gotowych rekordów kartoteki haseł wzorcowych i rekordów bibliograficznych.

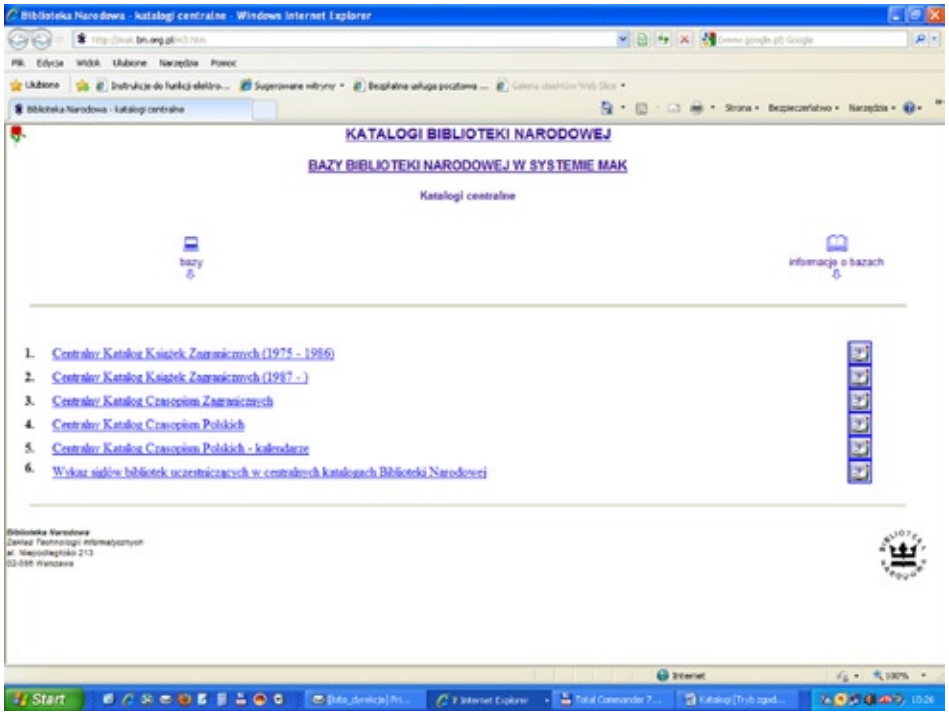
3. Usprawnienie i przyspieszenie katalogowania poprzez eliminowanie przypadków dublowania wykonywanej pracy.

Na końcu każdego opisu dokumentu wyszukanego w NUKAT znajduje się lista bibliotek udostępniających ten dokument, a kliknięcie na nazwę biblioteki pozwala sprawdzić dostępność publikacji w danej bibliotece.

KaRo (katalog rozproszony) – umożliwia jednoczesne przeszukiwanie katalogów 92 bibliotek z całej Polski. Należy go traktować jako narzędzie uzupełniające polski centralny katalog NUKAT.

Katalogi Centralne Biblioteki Narodowej

Centralny Katalog Książek Zagranicznych za lata 1975-1986 - baza zawiera 373.216 opisów książek zagranicznych wydanych w latach 1975-1986, znajdujących się w biblio-tekach polskich współpracujących z Centralnym Katalogiem Książek Zagranicznych Biblioteki Narodowej. Baza jest aktualizowana na bieżąco, można ją przeszukiwać poprzez 5 indeksów: autor/osoba, tytuł, hasło przedmiotowe, siglum, seria.

Centralny Katalog Książek Zagranicznych od roku 1987 - baza zawiera 77 000 opisów książek zagranicznych wydanych po 1986 r., znajdujących się w bibliotekach polskich współpracujących z Centralnym Katalogiem Książek Zagranicznych Biblioteki Narodowej. Baza jest aktualizowana na bieżąco, można ją przeszukiwać poprzez 6 indeksów: autor/osoba, tytuł, hasło przedmiotowe, ISBN/ISSN, siglum, seria.

Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych - największy w Polsce zbiór informacji o zagranicznych wydawnictwach ciągłych zgromadzonych w bibliotekach polskich – udostępnia informacje o czasopismach wydanych w latach 1980-2005. Liczy ponad 58 000 opisów. Można ją przeszukiwać przez 8 indeksów: numer ISSN, tytuł, siglum, instytucja sprawcza, hasło przedmiotowe, miejsce wydania, kraj publikacji, język dokumentu.

Centralny Katalog Czasopism Polskich - najpełniejsze źródło informacji o polskich wydawnictwach ciągłych opublikowanych w kraju i za granicą w latach 1661-1950, przechowywanych w bibliotekach polskich i zagranicznych, współpracujących z Centralnym Katalogiem Czasopism Polskich Biblioteki Narodowej. Baza zawiera 32.000 rekordów. Bazę CKCP można przeszukiwać poprzez następujące indeksy: tytuł, słowo_w_tyt., instytucja sprawcza, miejsce wydania, hasło przedmiotowe, język dokumentu. Do opisów wszystkich typów wydawnictw dołączono sigla bibliotek - zakodowane nazwy bibliotek przechowujących dane wydawnictwo. Rozwiązanie kodu następuje w momencie kliknięcia myszką po najechaniu na dany kod. Pełne dane o bibliotekach współpracujących z centralnym katalogiem zawiera baza *Sigla katalogu centralnego.*

Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych w polskich bibliotekach medycznych jest bazą danych o zasięgu ogólnokrajowym. CKCZ obejmuje zasoby 56 bibliotek:

- uczelni medycznych,
- Głównej Biblioteki Lekarskiej i jej 16 oddziałów terenowych,
- instytutów resortu zdrowia,
- PAN,
- innych ośrodków posiadających w swoich zbiorach czasopisma
- biomedyczne.

Katalog zawiera informacje o 5 308 tyt. czasopism i 1 515 dodatkach za lata 1990-2008. Niektóre biblioteki wprowadziły również dane za lata wcześniejsze lub całość zbiorów.

Wyszukiwanie można prowadzić według:

- tytułu czasopisma (z pominięciem początkowego rodzajnika np. the, le, der),
- hasła przedmiotowego,
- słowa z tytułu,
- ISSN-u,
- skrótu tytułu,
- nazwy biblioteki.

W pisowni tytułu czasopisma nie są używane znaki diakrytyczne, a w tytułach pisanych cyrylicą stosowana jest transliteracja.

System doc@med jest polskim systemem elektronicznego dostarczania dokumentów medycznych w formie kopii artykułów z czasopism polskich i zagranicznych, które znajdują się w wersji drukowanej w zbiorach polskich bibliotek. System nadzorowany przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu oparty jest na danych o zasobach czasopism znajdujących się w następujących bibliotekach:

- Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku,
- Biblioteka Główna Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego,
- Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie,
- Biblioteka Główna Akademii Medycznej we Wrocławiu,
- Biblioteka Główna Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie,
- Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi,
- Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu.

2. Bazy bibliograficzno-abstraktowe

Polska Bibliografia Lekarska (PBL) – bibliograficzno-abstraktowa baza danych tworzona w Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie. Baza indeksuje polską literaturę naukową, kliniczną i fachową z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych, organizacji ochrony zdrowia, a także popularną z zakresu oświaty zdrowotnej. Obejmuje również artykuły polskich autorów opublikowane w zagranicznych czasopismach, monografie, rozprawy habilitacyjne oraz niepublikowane prace doktorskie będące w zbiorach GBL. Baza indeksuje publikacje od 1979 roku i jest aktualizowana co 3 miesiące. Od 1991 roku do bazy wprowadzone są streszczenia dokumentów w języku polskim i angielskim. Obecnie Polska Bibliografia Lekarska zawiera 400.000 rekordów i jest jedną z największych bibliografii dziedzinowych w Polsce. Baza objęta jest licencją (dostęp autoryzowany).

Medline - bibliograficzno-abstraktowa baza danych tworzona przez National Library of Medicine w USA. Baza indeksuje około 5 000 tytułów czasopism z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych. Jest podstawową bazą danych wykorzystywaną przy poszukiwaniu światowej literatury medycznej, obejmuje czasopisma od 1950 r. i jest aktualizowana codziennie. Baza dostępna jest na wielu platformach:

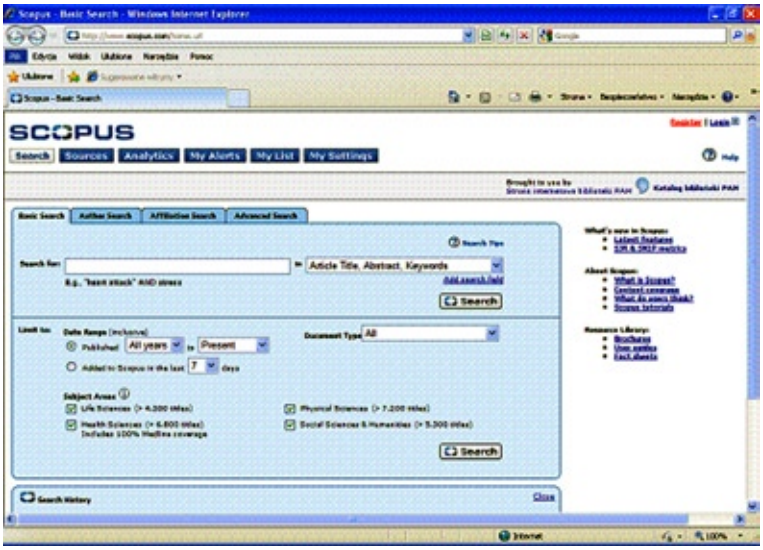
- PubMed (dostęp nieautoryzowany – baza nie jest objęta licencją),
- EBSCOhost (dostęp autoryzowany – baza objęta jest licencją),
- Web of Knowledge (dostęp autoryzowany – baza objęta jest licencją),
- Ovid SP (dostęp autoryzowany – baza objęta jest licencją),
- ProQuest (dostęp autoryzowany – baza objęta jest licencją).

Embase – bibliograficzno-abstraktowa baza danych tworzona przez firmę Elsevier. Baza indeksuje ponad 5 000 tytułów czasopism z ponad 70 krajów (głównie europejskich) z dziedziny biomedycyny, farmakologii, farmacji, toksykologii. Embase stanowi uzupełnienie bazy Medline. Baza obejmuje czasopisma od 1988 r. i jest aktualizowana raz na tydzień. Dostęp do bazy jest autoryzowany.

SCOPUS - bibliograficzno-abstraktowa baza danych tworzona przez firmę Elsevier. Baza indeksuje ponad 16.000 tytułów czasopism różnych wydawców z zakresu nauk przyrodniczych, medycznych, nauk o ziemi, fizyki, chemii oraz nauk społecznych. Ponad połowa czasopism pochodzi z Europy, Ameryki Południowej i Azji. Ponadto baza zawiera streszczenia książek, materiałów konferencyjnych, informacje na temat patentów, przeszukuje również zasoby internetowe poprzez wyszukiwarkę naukową SCIRUS. Baza obejmuje czasopisma od 1966 r. i jest aktualizowana codziennie. Dostęp do bazy jest autoryzowany.

W bazie można:

- sporządzać zestawienia tematyczne,
- śledzić cytowania i sprawdzać indeks h (indeks Hirscha),
- identyfikować autorów i uzyskać bliższe informacje o nich.

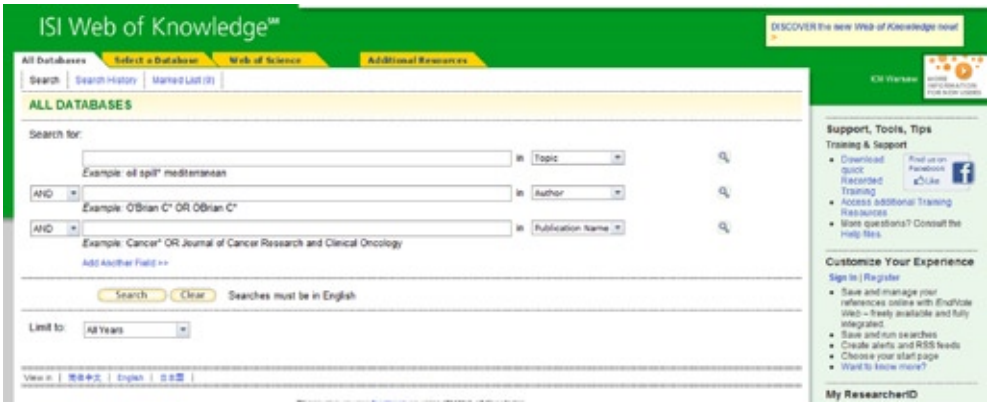

Web of Science - kolekcja bibliograficzno-abstraktowych baz danych tworzona przez firmę Thomson Reuters. Indeksuje 11.000 czasopism z wielu dziedzin nauki. Bazy służą do poszukiwania informacji na wybrany temat oraz do prowadzenia analiz cytowań publikacji lub autorów. Dostępne są na platformie Web of Knowledge. Od 2010 roku bazy dostępne są dla wszystkich uczelni wyższych na podstawie licencji krajowej.

W skład pakietu Web of Science wchodzą:

- Science Citation Index Expanded (SCIE) – od 1945 r.,
- Social Sciences Citation Index (SSCI) – od 1956 r.,
- Art & Humanities Citation Index (AHCI) – od 1975 r.,
- Conference Proceedings Citation Index - Science(CPCI-S) – od 1990 r.,

- Conference Proceedings Citation Index - Social Science & Humanities (CPCI-SSH) – od 1990 r.

SciFinder (Chemical Abstracts) – największa na świecie bibliograficzno-abstraktowa baza danych z zakresu chemii tworzona przez American Chemical Society. Indeksuje czasopisma, książki naukowe, materiały konferencyjne, raporty, sprawozdania i patenty. Oprócz danych bibliograficznych zawiera również informacje o związkach i reakcjach chemicznych. Dostęp do bazy jest autoryzowany.

International Pharmaceutical Abstracts – bibliograficzno-abstraktowa baza danych tworzona przez American Society of Health-System Pharmacists, dostępna na platformie EBSCOhost. Indeksuje ponad 750 czasopism z zakresu farmakoterapii i farmacji dla toksykologów, kosmetologów i osób związanych z opieką zdrowotną. Obejmuje literaturę od 1970 r. Dostęp do bazy jest autoryzowany.

Agricola – bibliograficzno-abstraktowa baza danych tworzona przez National Agricultural Library, dostępna na platformie EBSCOhost. Indeksuje czasopisma, monografie, patenty, materiały audiowizualne oraz raporty techniczne związane z rolnictwem od 1970 r. Od 2010 roku baza dostępna jest dla wszystkich uczelni wyższych na podstawie licencji krajowej.

BazTech – bibliograficzno-abstraktowa baza danych indeksująca artykuły z ponad 470 czasopism technicznych, nauk ścisłych i ochrony środowiska, wydawanych głównie przez uczelnie techniczne i instytuty PAN. Obejmuje literaturę od 1989 r. BazTech jest bazą ogólnodostępną.

ProQuest Dissertations & Theses - interdisciplinary (only abstracts) – bibliograficzno-abstraktowa baza danych. Indeksuje ok. 2 mln. prac magisterskich i doktorskich z obszaru USA i Kanady z różnych dziedzin wiedzy. Bezpłatnie dostępnych jest pierwszych 20 stron każdej pracy. Baza objęta jest licencją.

3. Bazy pełnotekstowe

Pełnotekstowe bazy danych są kolekcjami źródeł: dokumentów, czasopism, podręczników, atlasów, itp., zgromadzonych według określonych kryteriów, np.: dziedzinowych, wydawniczych, piśmienniczych. W tego typu bazach, podobnie jak w bibliograficznych, istnieje możliwość przeglądania zasobów za pomocą pełnotekstowego systemu przeszukiwania, który indeksuje każde słowo występujące w dokumencie. Serwisy pełnotekstowe można najczęściej przeszukiwać za pośrednictwem słów kluczowych (szukanych w danym tytule lub w całej bazie), nazwiska autora, tytułu dokumentu. W interfejsie baz źródłowych występują dodatkowe narzędzia odnoszące się do pełnych tekstów, takie jak: wybór formatu tekstu (PDF, html), przewijanie stron, sposób prezentacji grafiki.

Wybrane serwisy czasopism elektronicznych:

- ACS (The American Chemical Society),
- Adis Journals (czasopisma wydawnictwa Adis na platformie OvidSP),
- BMJ Journals Collection (British Medical Journals Collection),

- EBSCOhostWeb,
- Elsevier Journals – Science Direct,
- Informa HealthCare,
- Karger Journals,
- LWW (czasopisma wydawnictwa Lippincott Williams and Wilkins na platformie OvidSP),
- Nature Publishing Group,
- ProQuest STM (ProQuest - Science Technology Medicine),
- SpringerLink,
- Wiley Online Library.

Wybrane serwisy książek elektronicznych:

- Access Medicine (wydawnictwo McGraw-Hill),
- Ebrary (kolekcja książek różnych wydawców),
- Ibuk.pl (serwis Wydawnictwa Naukowego PWN),
- MyiLibrary (kolekcja książek różnych wydawców),
- Springer e-books.

Przykładowe bazy pełnotekstowe typu „evidence based medicine":

- The Cochrane Library,
- EBM Reviews na platformie OvidSP.

4. Narzędzia wspomagające posługiwanie się zasobami elektronicznymi

Grupy programów wspomagające posługiwanie się zasobami elektronicznymi:

- narzędzia linkujące,
- listy A-to-Z,
- serwery Proxy,
- narzędzia do zarządzania zasobami i użytkownikami (HAN, Onelog).

Narzędzia linkujące umożliwiają zintegrowany dostęp do elektronicznych zasobów bibliotek. Pozwalają na automatyczne, szybkie łączenie informacji z bibliograficznych baz danych z serwisami pełnotekstowymi, katalogami centralnymi, portalami czasopism typu open access.

W przypadku braku dostępu do pełnego tekstu czasopisma można skorzystać z linków odsyłających między innymi do:

- katalogów online (library holdings),
- wypożyczalni międzybibliotecznej,
- źródeł internetowych,
- serwisu odpłatnie dostarczającego dokumenty (buy now).

Serwisy typu A-to-Z umożliwiają zarządzanie zasobami elektronicznymi prenumerowanymi przez biblioteki w formie kolekcji lub pojedynczych tytułów, udostępnianych na różnych platformach. Uzupełniane są o tytuły dostępne w Internecie w trybie open access, jak np. DOAJ, Free Access Journals, Free Medical Journals.

Alfabetyczne listy tytułów zawierają szereg dodatkowych informacji, takich jak:

- platforma, na której posadowiony jest tytuł,
- zakres chronologiczny zasobu,
- ewentualny okres embarga,
- wydawcę,
- ISSN (International Standard Serial Number),
- dziedzinę reprezentowanej wiedzy.

Wyszukiwanie w tego typu serwisach odbywa się na wiele sposobów: poprzez alfabetyczny wybór tytułu, korzystanie z funkcji „znajdź tytuł", poprzez wyszukiwanie zaawansowane, poprzez dziedzinę czy np. wybór tytułów danego wydawcy.

Serwery proxy (pośredniczące) - serwery z odpowiednim oprogramowaniem, pozwalają na uwierzytelnianie użytkowników oraz rejestrację wszystkich połączeń, limitowanie szybkości każdego połączenia oraz wprowadzanie ograniczeń na bazie różnych kryteriów.

System HAN (Hidden Automatic Navigator) to narzędzie firmy H + H Software GmbH umożliwiające zdalne udostępnianie zasobów elektronicznych, jednolity sposób logowania do tych zasobów (niezależnie od metod autoryzacji stosowanych przez wydawców), uwierzytelnianie i autoryzację użytkowników, jednolite statystyki wykorzystania źródeł. System nie wymaga instalowania przez użytkownika dodatkowego oprogramowania, a logowanie odbywa się z poziomu przeglądarki internetowej.

OneLog firmy Info Technology Supply umożliwia sieciowe zarządzanie zasobami elektronicznymi. Łączenie z zasobami chronionymi adresami IP odbywa się przy pomocy osobistego identyfikatora i hasła. System rejestruje wszystkie czynności wykonywane przez użytkowników i generuje obszerne statystyki. OneLog wymaga na komputerze użytkownika jednorazowej instalacji przeglądarki OneLog Scripting Browser.

Moduł III. Techniki wyszukiwania informacji w bazach bibliograficznych i pełnotekstowych

1. Słowa kluczowe a hasła przedmiotowe

Większość baz danych oferuje wyszukiwanie zarówno przez słowa kluczowe, jak i przez hasła przedmiotowe. Wyszukiwanie z użyciem haseł przedmiotowych jest w większości przypadków bardziej efektywne. Są jednak sytuacje, w których należy zastosować słowa kluczowe. Informacje poniżej opisują różnice pomiędzy tymi dwoma sposobami przeszukiwania baz danych.

Wyszukiwanie przez słowa (text word, keyword, free text, natural language searching) - opcja pozwalająca użytkownikowi wyszukać dowolne wyrażenie występujące w tytule, streszczeniu lub wśród słów kluczowych dodanych przez autora albo osobę opracowującą publikację, może obejmować też wyszukiwanie z całego tekstu.

Wyszukiwanie przez hasła przedmiotowe (subject headings searching) - wyszukiwanie według haseł pochodzących z przyjętego w bazie danych języka informacyjno-wyszukiwawczego i dodanych w trakcie opracowania w celu opisania treści publikacji. Język informacyjno-wyszukiwawczy zawiera ujednolicone słownictwo i jest stosowany zgodnie ze ścisłymi regułami. W bazach biomedycznych najczęściej stosuje się języki MeSH (Medline) i EMTREE (Embase).

Przykłady

Wyszukiwanie przez słowa:

Zatrzymanie czynności serca może występować pod kilkoma nazwami: Zatrzymanie serca, Asystolia, Zatrzymanie akcji serca (ang. Heart Arrest, Asystole, Cardiac Arrest, Cardiopulmonary Arrest). Aby wyszukać wszystkie publikacje na ten temat należy przeprowadzić wyszukiwanie według wszystkich możliwych wariantów nazwy.

Wyszukiwanie przez hasła przedmiotowe:

W języku MeSH przyjęto hasło: Zatrzymanie czynności serca (ang. Heart Arrest) i do wszystkich publikacji na ten temat jest ono przydzielone, niezależnie od tego, jaką terminologią posłużyli się autorzy. Jeśli użytkownik w trakcie wyszukiwania wpisze termin inny niż przyjęty zostanie odesłany do formy używanej.

Podstawowe informacje o hasłach przedmiotowych

Hasła (MeSH, Emtree) powiązane są hierarchicznie, czyli łączy je relacja nadrzędności i podrzędności. Dla użytkownika oznacza to możliwość wyszukania publikacji na ogólne lub bardzo szczegółowe tematy. Można też - dzięki zastosowaniu funkcji Explode (Medline) lub Explosion (Embase) - w jednej sesji wyszukać wszystkie prace z hasłami podrzędnymi w drzewie hierarchicznym.

Przykłady

Fragment drzewa hierarchicznego *Okolice i części ciała (MeSH)*. Wpisanie w pole wyszukiwawcze hasła *Ręka* i wybranie opcji Explode uruchomi wyszukanie wszystkich publikacji z hasłami *Ręka* i jego podrzędnymi: *Palce ręki, Kciuk, Śródręcze,*

Nadgarstek. Jeśli nie wybierzemy funkcji Explode system wyszuka publikacje jedynie na temat Ręki ogólnie i pominie prace, w których pisano tylko o nadgarstku, śródręczu lub palcach.

Przykład 1: Zakres wyszukiwania po wybraniu funkcji Explode:

Przykład 2: Zakres wyszukiwania po wybraniu funkcji: ☑ Do Not Explode this term (i.e., do not include MeSH terms found below this term in the MeSH tree):

Podstawowe informacje o hasłach przedmiotowych

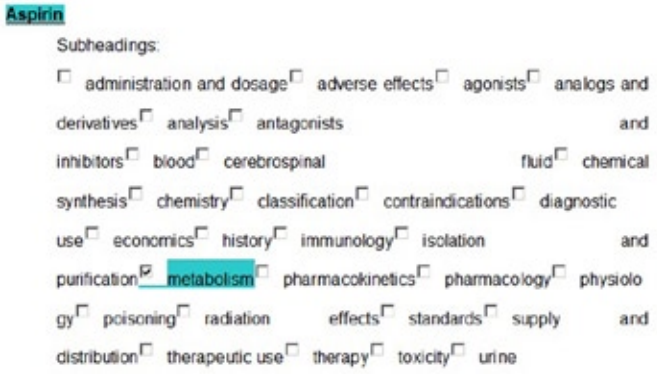
Do hasła może być dodany określnik (ang. subheading). Określnik zawsze odpowiada na pytanie: jaki aspekt pojęcia - wyrażonego w postaci hasła - omawia autor?

Na przykład badania narządów obejmują anatomię, fizjologię, patologię, chirurgię, radiografię etc., podczas gdy badania leków mogą opisywać metabolizm, stosowanie terapeutyczne leku, dawkowanie, działanie szkodliwe etc. Jeśli publikacja mówi o wielu aspektach tematu i należałoby przydzielić do jej opisu to samo hasło

z wieloma określnikami – nie dodaje się określników, w opisie występuje wówczas samo hasło.

Przykład

Jeśli wyszukujący nie jest zainteresowany wszystkimi aspektami badania leku, a jedynie jego metabolizmem - wyszukiwanie odnosi się tylko do hasła (nazwy leku) z określnikiem metabolizm. Zawężenie wyszukiwania eliminuje artykuły zindeksowane hasłami: nazwa danego leku z pozostałymi określnikami.

Podstawowe informacje o hasłach przedmiotowych

Oprócz haseł opisujących przedmiot pracy do publikacji przydziela się też:

- hasła opisujące badaną populację: płeć, ludzie lub zwierzęta, grupa wiekowa,
- hasła geograficzne, jeśli zasieg przedmiotu publikacji jest ograniczony do szczególnego terytorium geograficznego, na przykład w badaniach epidemiologicznych,
- typ publikacji, który określa jej formalny charakter, np. Wytyczne postępowania klinicznego (Practice Guideline), Przegląd (Review), Meta-analiza (Meta-Analysis), Badanie kliniczne fazy I (Clinical Trial, Phase I).

Wykorzystanie tych haseł w budowaniu strategii wyszukiwawczej (wyszukiwanie zaawansowane) pozwala optymalnie doprecyzować zapytanie.

Przykład 1:

Wyszukiwanie prac przeglądowych na temat raka piersi u młodych kobiet w Polsce można sprowadzić do następujących haseł:

Breast cancer
Poland
Review
Female
Adult: 19-44 years

Przykład 2:

Wyszukiwanie prac na temat: Jakie są wytyczne w dawkowaniu agonistów receptorów adrenergicznych beta w leczeniu astmy u dzieci?

Adrenergic beta-Agonists/administration & dosage*
Asthma/drug therapy*
Child
Practice Guideline
*Gwiazdka na końcu hasła oznacza, że ten temat jest głównym tematem publikacji (Major Topic).

Słowa kluczowe a hasła przedmiotowe – wady i zalety

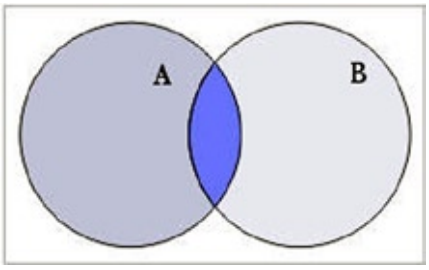
	Słowa kluczowe	Hasła przedmiotowe
Trudność	Wyszukiwanie z użyciem słów kluczowych jest łatwe i nie wymaga szkolenia	Języki sztuczne wymagają zaznajomienia się z regułami, ponadto w różnych bazach stosuje się różne języki
Synonimy	Wyszukiwanie według słów wykorzystuje język autora publikacji i wymaga wpisania wszystkich możliwych synonimów nazwy, np. Zawał pnia mózgowego, Zawał pniowy, Zespół Benedicta, Zespół Millarda-Gublera, Zespół Webera etc.	Hasła przedmiotowe grupują publikacje niezależnie od tego, jakich określeń użyli autorzy, co ogranicza problem wynikający z bogactwa określeń
Warianty gramatyczne	Wyszukiwanie według słów wymaga przewidywania możliwych wariantów gra-matycznych lub różnej pisowni, np. Oko-oczy, doplerowski-dopplerowski, E-B Virus, E B Virus	Stosowanie haseł przedmiotowych eliminuje konieczność przewidywania w procesie wyszukiwania różnych wariantów gramatycznych terminów
Składnia	Wyszukiwanie przez słowa w ograniczony sposób pozwala uwzględnić związek między pojęciami, np. przez użycie operatora NEAR	Budowa języków sztucznych pozwala opisać aspekt pojęcia poprzez określniki, np. Zaćma-etiologia chemiczna; Zaćma-rehabilitacja
Szczegółowość	Wyszukiwanie przez słowa jest możliwe na takim poziomie szczegółowości, jaki prezentuje publikacja	Wyszukiwanie przez hasła w sytuacji, gdy brak bardzo szczegółowego hasła jest utrudnione, np. w języku MeSH brak hasła *Aspergillus terreus*. Szukając według haseł MeSH należy przeglądać wszystkie publikacje, do których przypisano hasło *Aspergillus*
Temat główny i tematy poboczne	W wyszukiwaniu przez słowa kluczowe można tylko do pewnego stopnia zaznaczyć rangę tematu np. wybierając opcję Słowa z tytułu dostępną w niektórych bazach	W procesie opracowania poszczególnym hasłom zostaje nadana wyższa ranga, jeśli odnoszą się do tematów, na które w publikacji położono nacisk (major topic, major focus, gwiazdka)

Hierarchiczność	Jeśli przedmiotem wyszukiwania jest pewne pojęcie, jak również pojęcia podrzędne do niego, należy przeprowadzić wiele przeszukiwań czyli według każdego z tych pojęć	Hierarchiczne uszeregowanie haseł i funkcja rozszerzonego wyszukiwania (Explode) pozwala na jednoczesne wyszukanie publikacji na dany temat oraz wszystkich prac z hasłami podrzędnymi do ogólniejszego hasła (przykład wyżej)
Aktualność	Wyszukiwanie według słów jest dostępne natychmiast, gdy ukaże się publikacja	Wdrożenie terminu jako hasła w języku sztucznym trwa czasem do roku. W rekordach najnowszych publikacji brak haseł do chwili ich opracowania

2. Działania na zbiorach (operatory logiczne)

Aby uzyskać dobre wyniki wyszukiwania stosuje się różnego rodzaju strategie, wykorzystując działania na zbiorach, tzn. łącząc warunki wyszukiwawcze operatorami logicznymi. Poniżej podano definicje najczęściej stosowanych operatorów logicznych, ilustrując je przykładowymi warunkami wyszukiwawczymi, których należałoby użyć formułując zapytanie w bazach anglojęzycznych.

Iloczyn zbiorów (operatory **i**, **AND**)

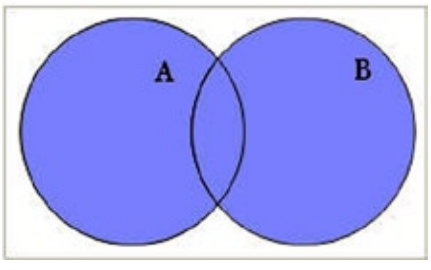

Iloczynem zbiorów A i B nazywamy zbiór tych elementów, które należą **jednocześnie** do zbioru **A i** do zbioru **B**.

Przykład tematu: ***Łuszczyca u dzieci****.*

Sformułowanie pytania wyszukiwawczego w postaci: ***psoriasis*** **AND** ***child*** spowoduje znalezienie rekordów, w których jednocześnie wystąpią terminy**:** ***psoriasis*** **i** ***child***.

Suma zbiorów (operatory lub, OR)

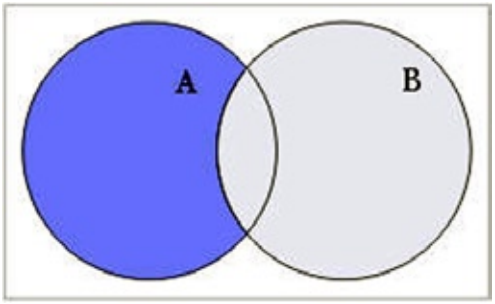

Sumą zbiorów A i B nazywamy zbiór tych elementów, które należą do zbioru **A lub** do zbioru **B**.

Przykład tematu: ***Informacje na temat niemowląt lub noworodków.***

Sformułowanie pytania wyszukiwawczego w postaci: ***infant*** **OR** ***newborn***_spowoduje znalezienie rekordów, w których wystąpi termin ***infant*** **lub** termin ***newborn***.

Różnica zbiorów (operatory **nie**, **NOT**)

Różnicą zbiorów A i B nazywamy zbiór tych elementów, które **należą do zbioru A, a nie należą do zbioru** B.

Przykład tematu: ***Łuszczyca, ale nie u dzieci.***

Sformułowanie pytania wyszukiwawczego w postaci: ***psoriasis*** **NOT** ***child*** spowoduje znalezienie rekordów, w których wystąpi termin ***psoriasis,*** **a nie** wystąpi termin ***child.***

3. Tworzenie zapytań wyszukiwawczych

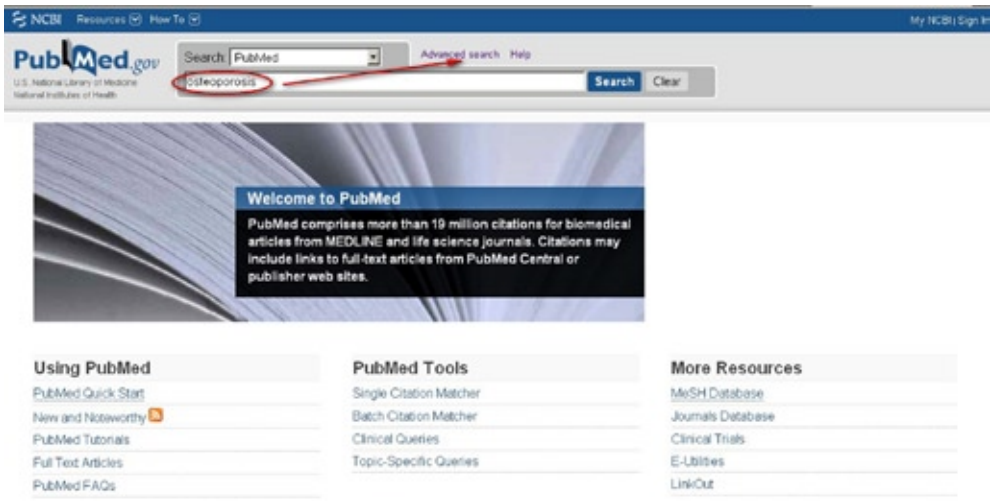
Warunkiem właściwego wyszukania publikacji w bazach danych jest odpowiednie sformułowanie terminów wyszukiwawczych oraz stworzenie strategii wyszukiwania.

Najczęściej wykorzystywane medyczne bazy danych na świecie to Medline i Embase.

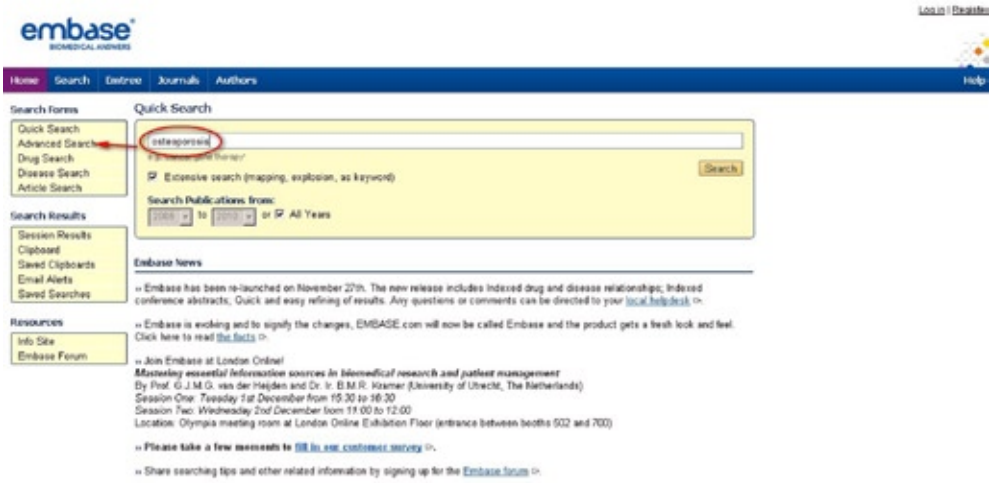
Wyszukiwanie można przeprowadzić wpisując słowa kluczowe (pojedynczy termin lub frazę), nazwiska autorów, rok publikacji, tytuł czasopisma etc.

Zaleca się korzystanie z opcji *Advanced search.*

Strona startowa PubMed ze wskazaniem na szukanie zaawansowane

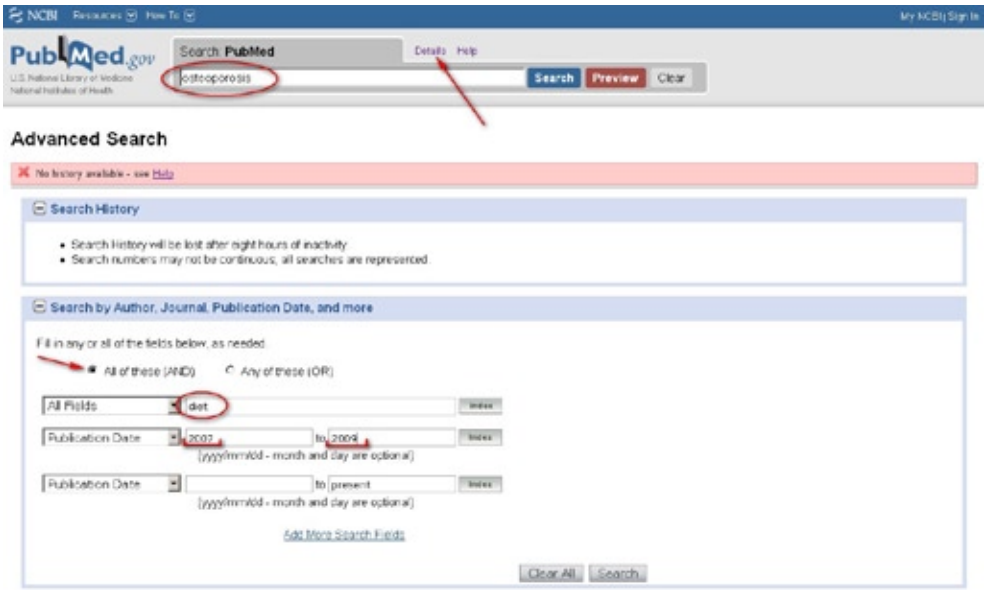

Strona startowa Embase ze wskazaniem na szukanie zaawansowane

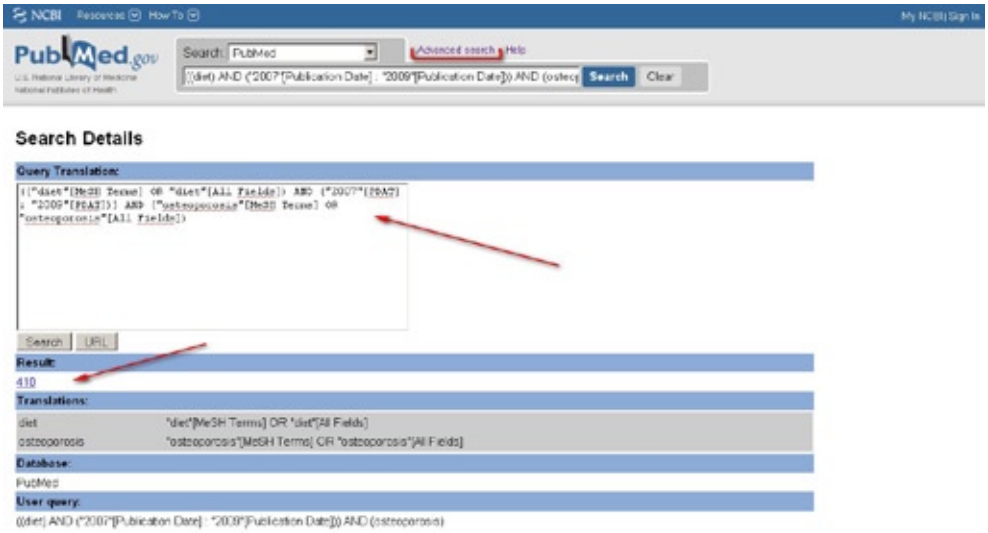

Przy konstruowaniu zapytania złożonego stosuje się operatory logiczne (AND, OR, NOT), istnieje także możliwość zastosowania operatorów bliskości (NEAR, np. NEAR3 oznacza, że słowa występują w tekście w odległości nie większej niż 3 wyrazy).

Użycie operatorów logicznych w PubMed ze wskazaniem na podgląd detali

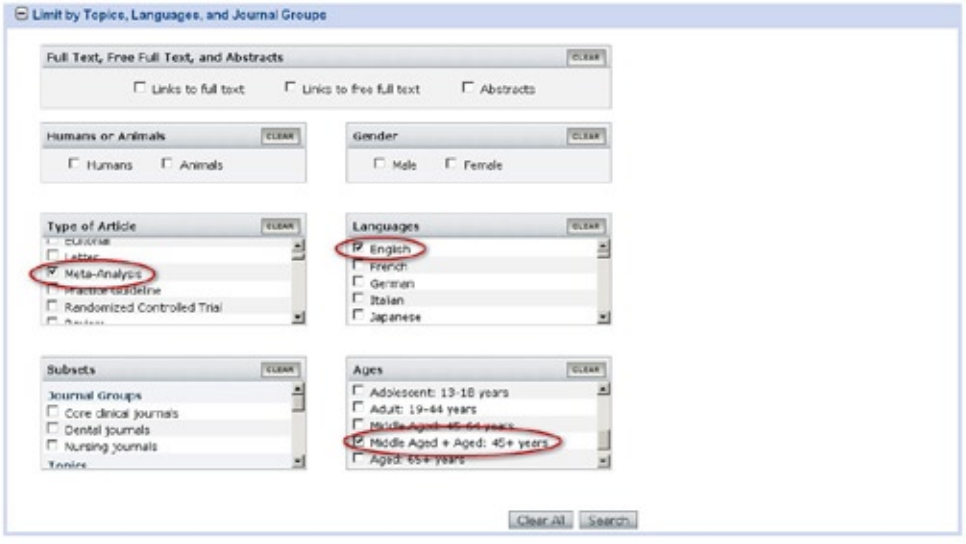

Detale wyszukiwania w PubMed

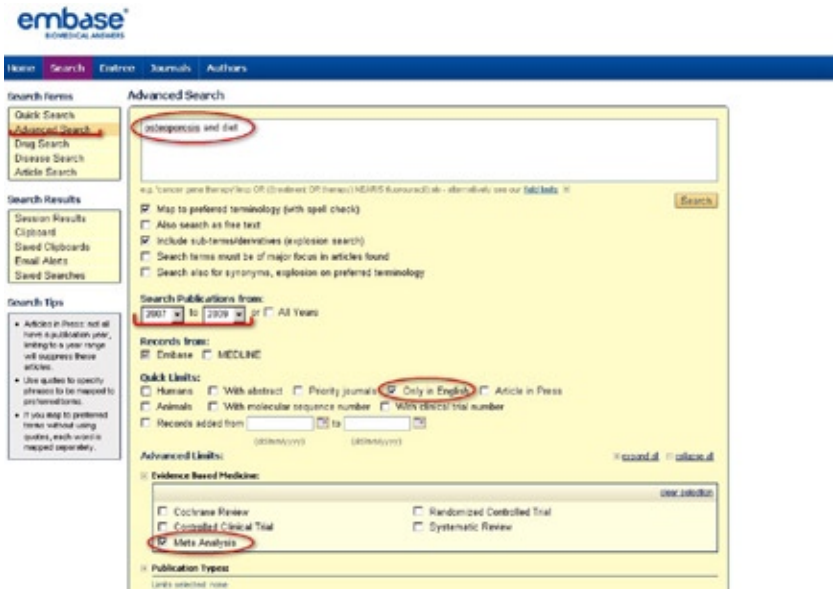
Aby zawęzić wynik wyszukiwania należy wprowadzić odpowiednie limity (np. język publikacji, zakres lat, typ dokumentu, grupa czasopism, płeć, wiek, etc.)

Limity w PubMed

Limity w Embase

Można także przeszukiwać poszczególne pola opisu bibliograficznego (np. pole tytułu, autora, czasopisma, abstraktu).

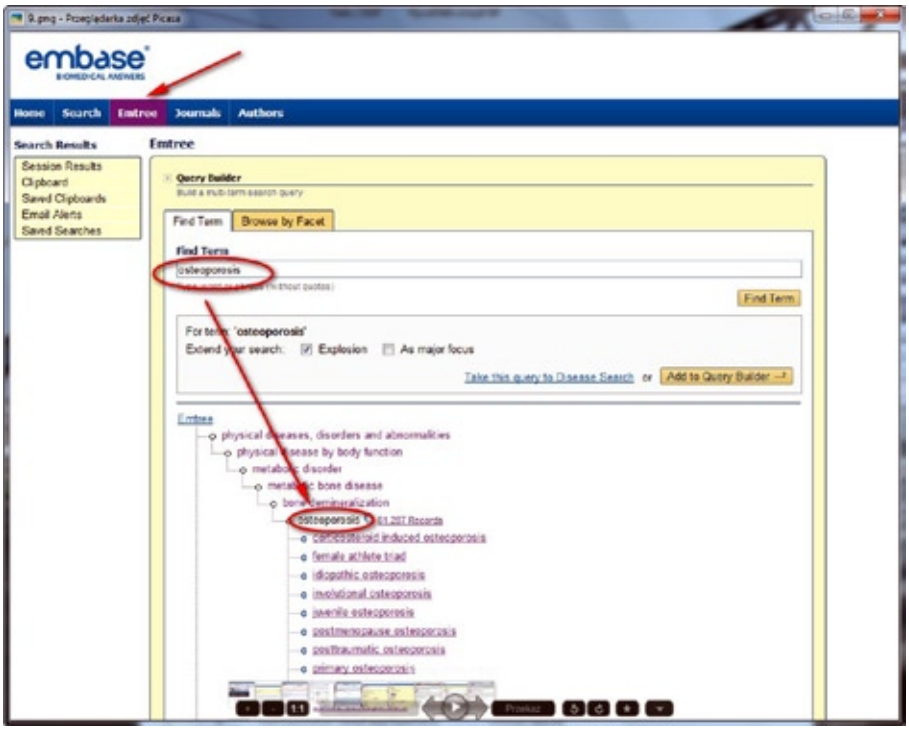

Formułując zapytanie należy wziąć pod uwagę fakt, że wyszukiwanie wg słów jest mało precyzyjne i daje zazwyczaj bardzo dużo wyników. Zatem rekomenduje się wyszukiwanie wg haseł MeSH (Medical Subject Headings) w Medline oraz wg haseł Emtree w Embase.

Ekran słownika MeSH

Ekran słownika Emtree

Korzystając z wyszukiwania przy pomocy haseł przedmiotowych (MeSH, Emtree) otrzymujemy wynik bardziej precyzyjny tzn. wszystkie wyszukane publikacje w części merytorycznej dotyczą interesującego nas zagadnienia, ponieważ każdy artykuł podlega analizie treści, po której przypisywane mu są hasła przedmiotowe.

Ogólnie rzecz biorąc strategia wyszukiwania z użyciem haseł przedmiotowych nie znajduje zastosowania tylko w przypadku najnowszej literatury dodanej do baz danych, która jeszcze nie została opracowana lub w przypadku bardzo rzadkich nowych terminów, które nie mają jeszcze odzwierciedlenia w słowniku.

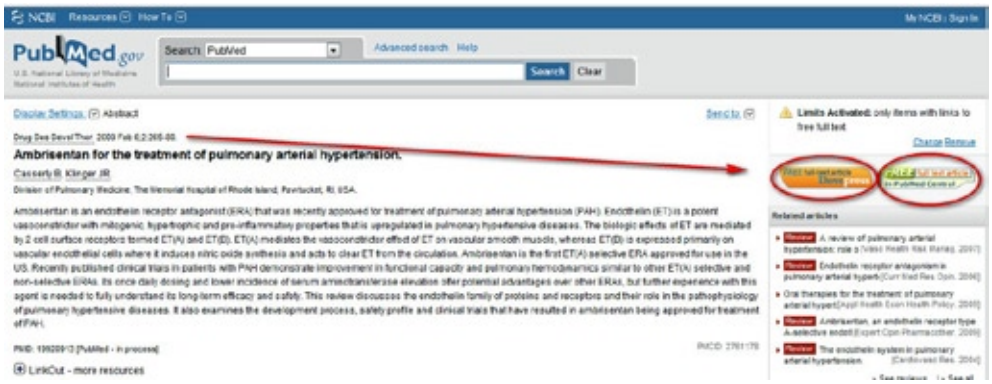
Zasięg i zakres baz PubMed i Embase jest nieco inny: w Embase można wyszukać więcej publikacji z obszaru Europy oraz z zakresu farmakologii i toksykologii.

Warto pamiętać, że każda z baz zaopatrzona jest w przejrzyste narzędzie pomocy (*Help*), które wspiera odpowiedni sposób wyszukiwania.

Opisy bibliograficzne publikacji, do których możliwy jest dostęp elektroniczny zaopatrzone są w ikony-linki wydawców lub instytucji (najczęściej bibliotek), które wykupiły dostęp do danego czasopisma. Dotarcie do pełnego tekstu artykułu możliwe jest zatem po uiszczeniu opłaty lub po zalogowaniu się do bazy jako członek uprawnionej społeczności (np. danej uczelni).

Istnieje także pokaźna grupa wydawców, którzy udostępniają części lub całości swoich czasopism w formule wolnego dostępu (np.*open access*). Opis bibliograficzny danej pozycji zaopatrzony jest wtedy w odpowiednią ikonę-link.

Ekran z ikonami darmowych dostępów

Wskazówki:

Co można zrobić jeśli uzyskana liczba wyszukanych publikacji jest zbyt mała

- Zastosować szersze wyszukiwanie: funkcja Explode, Explosion.
- Nie zawężać wyszukiwania do wybranych określników: Subheadings none, ALL Subheadings.
- Nie stosować ograniczenia do głównego tematu publikacji: major lub focus topic.
- W wyszukiwaniu przez hasła (MeSH, Emtree) sprawdzić zasięg stosowania hasła (definicję, scope note), by znaleźć inne hasła lub też synonimy do zastosowania w wyszukiwaniu przez słowa.
- W wyszukiwaniu przez słowa sprawdzić, czy przeszukano wszystkie możliwe synonimy i warianty pisowni, różnice w pisowni brytyjskiej i amerykańskiej, zastosować skrócenie słowa i maskowanie końcówki gwiazdką, nie zawężać wyszukiwania do słów z tytułu.
- Nie stosować zbędnych limitów.
- W wyszukiwaniu substancji chemicznych wykorzystać na przykład numery związków z klasyfikacji: CAS Registry number lub EC number.
- Sprawdzić, jakie hasła zastosowano w rekordzie, który najlepiej pasuje do zapytania i przeszukać bazę według nich.

Co można zrobić jeśli uzyskana liczba wyszukanych publikacji jest zbyt duża

- Ograniczyć wyszukiwanie do haseł głównych: Major topic, major fokus.
- Rozważyć wyłączenie funkcji rozszerzonego wyszukiwania: Explode, Explosion.

- Zawęzić wyszukiwanie do hasła z jedynie wybranymi określnikami, a nie z wszystkimi.
- Wykorzystać limity: na przykład najnowsze publikacje, tylko prace przeglądowe, tylko w języku angielskim lub polskim, tylko pełne teksty itp.
- W wyszukiwaniu przez słowa zawęzić do wyszukania słów z tytułu.
- Zbudować bardziej szczegółową strategię wyszukiwawczą: dodać inne istotne hasła lub słowa.

4. Sposoby dokumentowania przeszukiwań i personalizacja serwisów wyszukiwawczych

Personalizacja serwisów wyszukiwawczych

Personalizacja wyszukiwarek i serwisów internetowych będzie w przyszłości nabierała coraz większego znaczenia, dlatego warto zapoznać się z tą nową usługą.

My NCBI

http://www.ncbi.nlm.nih.gov/sites/myncbi/

Największa baza medyczna na świecie PubMed oprócz możliwości przeszukiwania literatury medycznej, posiada również specjalne funkcje umożliwiające dostosowania tej bazy do potrzeb indywidualnego użytkownika (personalizacja).

My NCBI (National Center for Biotechnology Information) to narzędzie udostępniane na platformie NLM (National Library of Medicine), dające możliwość wszechstron-nego wykorzystania tej bazy. Wymagana jest jednorazowa bezpłatna rejestracja.

Usługa ta daje możliwości:

- stosowanie odpowiednich strategii i filtrów do przeszukiwania,
- zapisywanie wyników wyszukiwania na platformie serwisu i tworzenie własnej kolekcji literatury,
- modyfikacja wyników przeszukiwania, dodawanie komentarzy przy wynikach,
- konfiguracje interfejsu bazy do własnych potrzeb (stosowanie wyróżnień wyszukiwanych haseł).

Najbardziej użyteczną funkcją jaką oferuje My NCBI jest możliwość tworzenia alertów (powiadomień) do danej kwerendy wyszukiwawczej (zgodnie ze zdefiniowanym profilem wyszukiwawczym) i otrzymywanie wyników drogą mailową.

Usługa ta umożliwia przesyłanie użytkownikowi bieżących wyników wyszukiwania, zwalniając go z konieczności regularnego przeglądania bazy.

Pełna instrukcja (w języku angielskim) korzystania z serwisu:
http://healthlinks.washington.edu/howto/myncbi.html

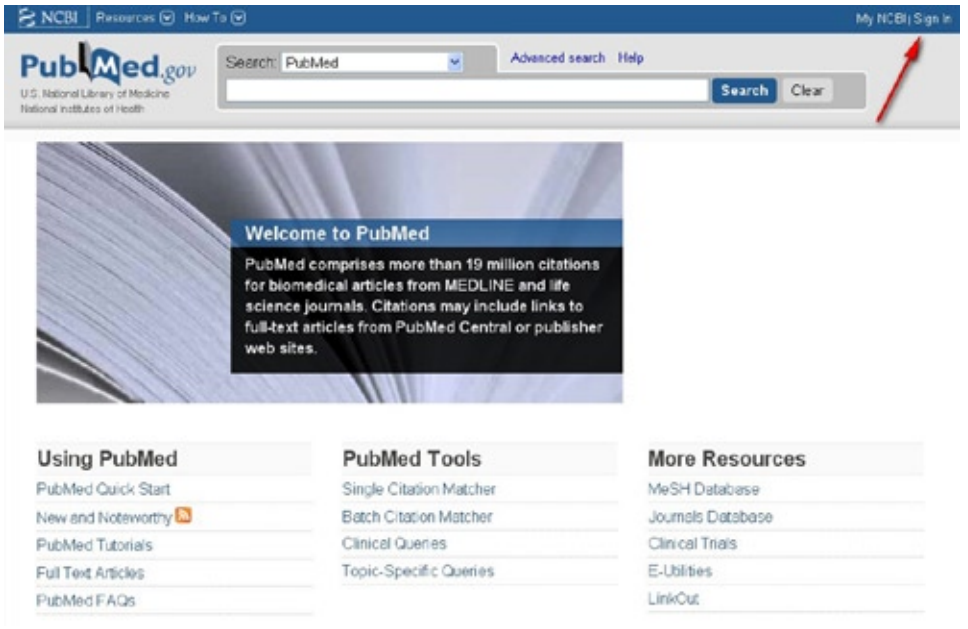
Podobne usługi tego typu:

- My BioMed Central
  http://www.biomedcentral.com/
- Medscape Alert
  http://www.medscape.com/

W celu stworzenia alertu należy:

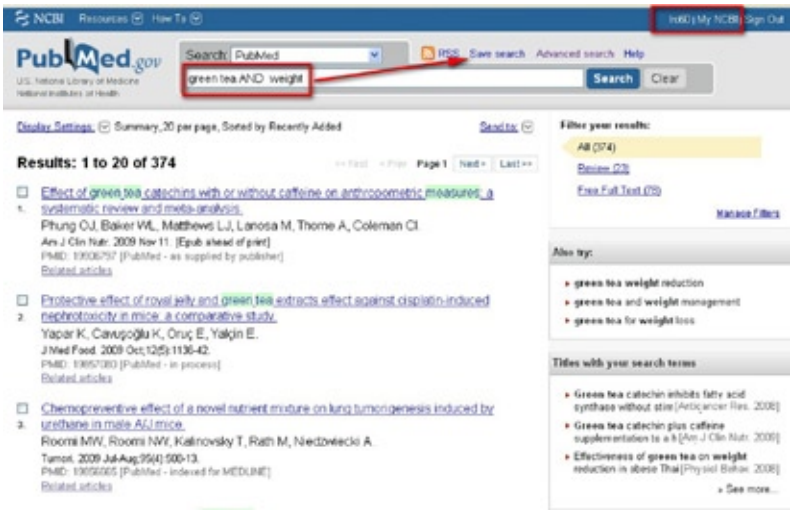
1. Zalogować się na koncie *My NCBI.*
2. Zdefiniować temat wyszukiwania.
3. Zapisać rezultat wyszukiwania (Save Search).
4. Wybrać i skonfigurować Alert.

Wejście do usługi *My NCBI* z poziomu bazy PubMed

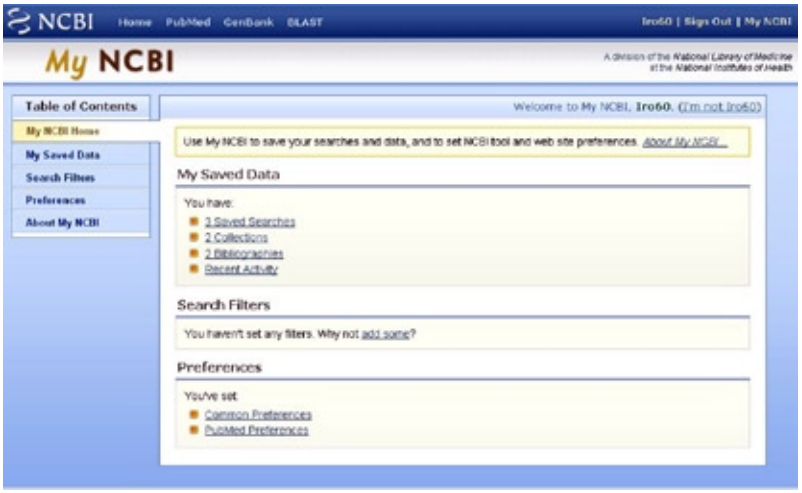
Definiowanie tematu wyszukiwania

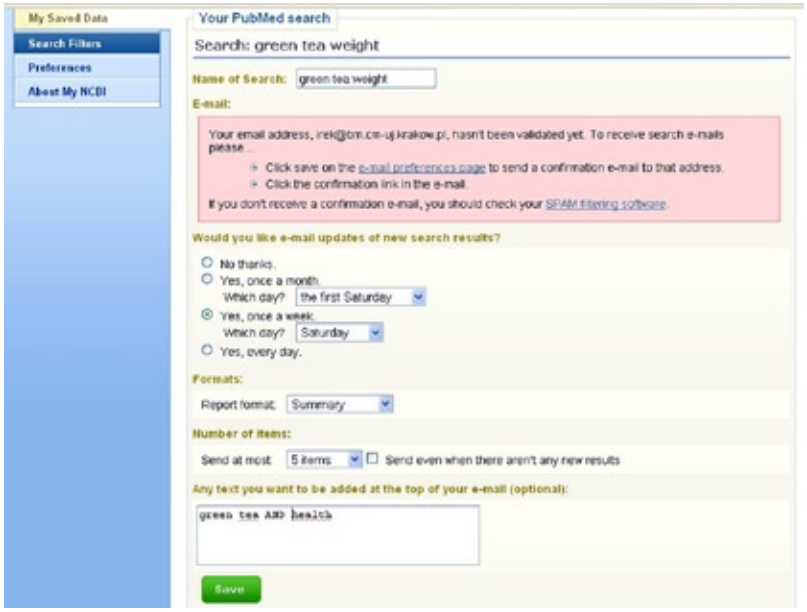

Zapisywanie rezultatów

Ustawienia Alertu w bazie PubMed

Google (SearchWiki)

www.google.pl

Najbardziej popularna wyszukiwarka internetowa *Google* uruchomiła nową usługę SearchWiki, umożliwiającą tworzenie indywidualnych profilów wyszukiwania dla danego użytkownika.

Dzięki temu rozwiązaniu każdy sam może zdecydować, które z wyświetlanych stron internetowych są dla niego najbardziej przydatne, tworząc własny ranking przeszukiwanych wyników. W celu korzystania z tej usługi należy dokonać bezpłatnej rejestracji na stronie Google.

SearchWiki posiada możliwości:

- zmiany pozycji (rankingu) witryn w wynikach wyszukiwania,
- usuwania witryn z wyników wyszukiwania,
- dodawania własnych adresów stron, które lepiej pasują do wyszukiwanego hasła,
- dodawania komentarzy do określonych wyników wyszukiwania.

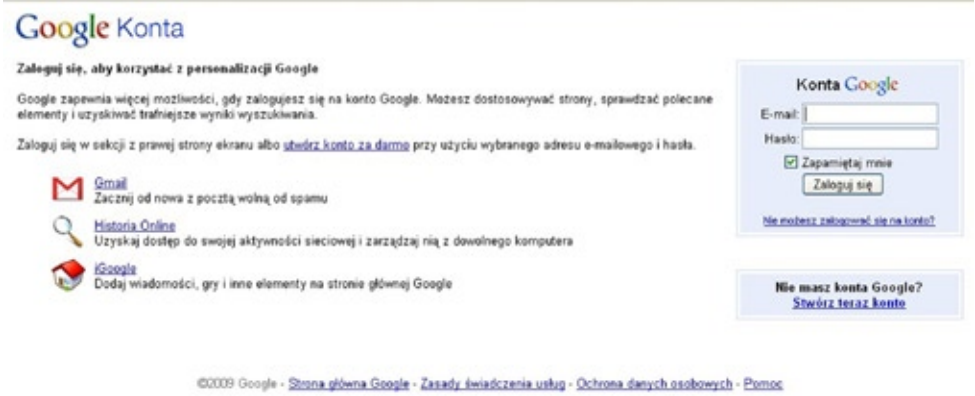
Po dokonaniu selekcji wyświetlana jest również informacja, ile innych osób wyróżniło daną witrynę i jak inni użytkownicy dostosowali ją do własnych potrzeb.

Daje to możliwość dzielenia się opiniami i komentarzami na temat poszczególnych stron z innymi internautami.

Podobna usługa tego typu:

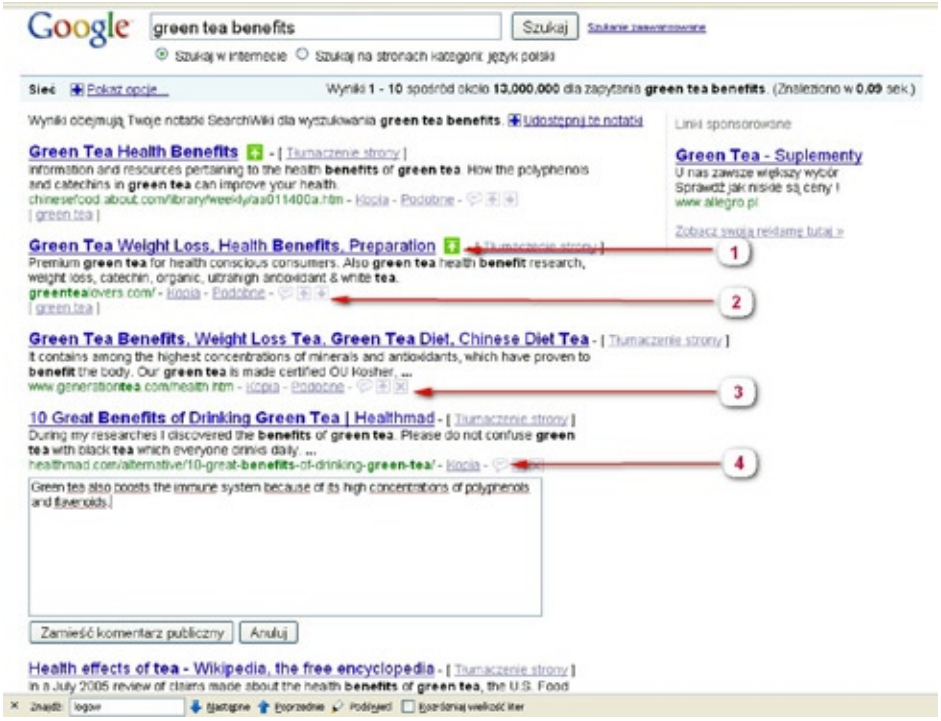
- My Yahoo
  http://my.yahoo.com/

Rejestracja na stronie Google

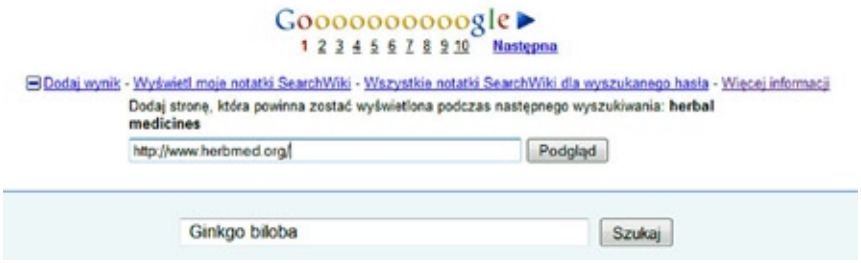
Personalizacja Google

1, 2 - zmiana pozycji (rankingu) witryn w wynikach wyszukiwania
3 - usuwanie witryn z wyników wyszukiwania
4 - dodawanie komentarzy do określonych wyników wyszukiwania

Personalizacja Google

Dodawanie własnych adresów stron do wyszukiwanego hasła

Serwisy ułatwiające zarządzanie informacją osobistą

Internetowe zakładki to użyteczne narzędzia do gromadzenia i indeksowania odnośników internetowych (adresów stron, artykułów elektronicznych, cytowań z baz danych). Narzędzia tego typu mogą być również wykorzystywane do przechowywania adresów stron często odwiedzanych lub tych, które mamy zamiar w przyszłości przeglądać.

W odróżnieniu od zakładek zapisywanych lokalnie w przeglądarce, zakładki internetowe są dostępne z każdego miejsca, dając również możliwość dzielenia się swoimi zakładkami z innymi użytkownikami tego serwisu. Współpracują również z popularnymi przeglądarkami (Mozilla Firefox, Internet Explorer).

Connotea *(http://connotea.org)* – stworzona przez Nature Publishing Group, należy do najbardziej popularnych serwisów tego typu. Korzystanie z *Connotea* wymaga założenia darmowego konta.

Usługa umożliwia:

- indeksowanie stron internetowych oraz zestawień cytowań z serwisów i baz danych,
- automatyczne pobieranie informacji bibliograficznych z wielu czasopism naukowych i stron internetowych (Blackwell Synergy, Nature, Science, Wiley Interscience),
- grupowanie adresów stron w katalogach tematycznych i dodawanie do nich krótkiej charakterystyki oraz opisywanie ich słowami kluczowymi,
- przeszukiwanie własnych, zgromadzonych dokumentów oraz każdej publicznej kolekcji umieszczonej w tym serwisie,
- import zapisanych danych do innych programów.

Narzędzie posiada również funkcję konfiguracji do preferowanej przeglądarki internetowej (funkcja *Add. Connotea* i *My library*).

Connotea może być wykorzystywana do tworzenia zestawień bibliograficznych przez indywidualnych użytkowników, jak również przez ośrodki informacji naukowej.

Podobne usługi tego typu:

- Delicious
  http://delicious.com/

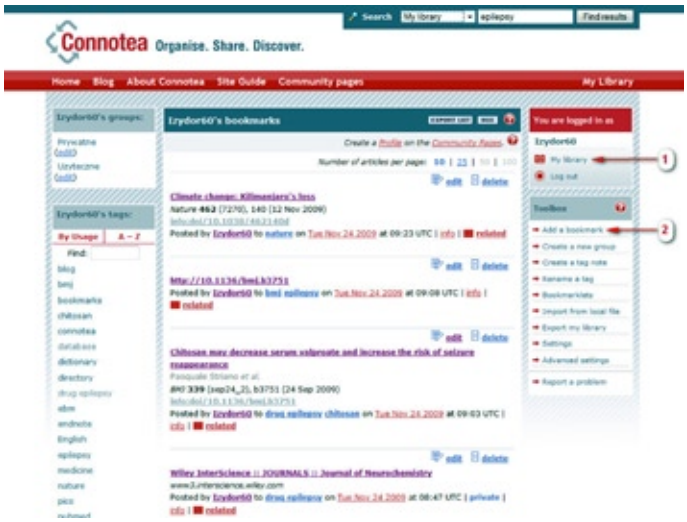
- Myboo
  http://www.myboo.pl/

Intrukcja do korzystania z programu Connotea: http://www.ujk.edu.pl/infobroker/index_pliki/lab3.pdf

Zarzadzanie zasobami Connotea

1 - wejście do kolekcji My library

2 - dodawanie adresów Add a bookmark

Automatyczne pobieranie informacji bibliograficznych z wielu czasopism naukowych

BiblioExpress

http://www.biblioscape.com/biblioexpress.htm

BiblioExpress (darmowa wersja komercyjnego programu Biblioscape) - to program służący do zarządzania bibliografią oraz organizowania własnych danych i wykorzystywania ich w pracy naukowej. Stanowi alternatywę dla drogich komercyjnych programów tego typu (RefWorks, EndNote). Może również służyć do gromadzenia literatury z Internetu oraz jako przeglądarka danych bibliograficznych.

Program posiada funkcje:

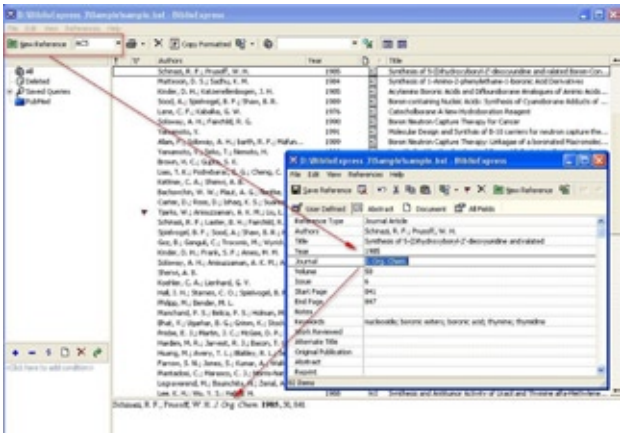
- gromadzenia opisów bibliograficznych dokumentów (artykuł, wydawnictwo zwarte, strona internetowa, itd.),
- katalogowania i przetwarzania informacji bibliograficznej,
- wyszukiwania według słów kluczowych (autor, tytuł, wydawca, miejsce wydania, itp.),
- dodawania komentarzy i słów kluczowych do poszczególnych opisów bibliograficznych,
- formatowania dokumentów w kilku podstawowych stylach (ACS, APA, MLA),
- eksportowania i importowania danych.

BiblioExpress współpracuje z edytorami tekstu (np. Word) i może być wykorzystywany do redagowania dokumentów oraz do tworzenia przypisów bibliograficznych.

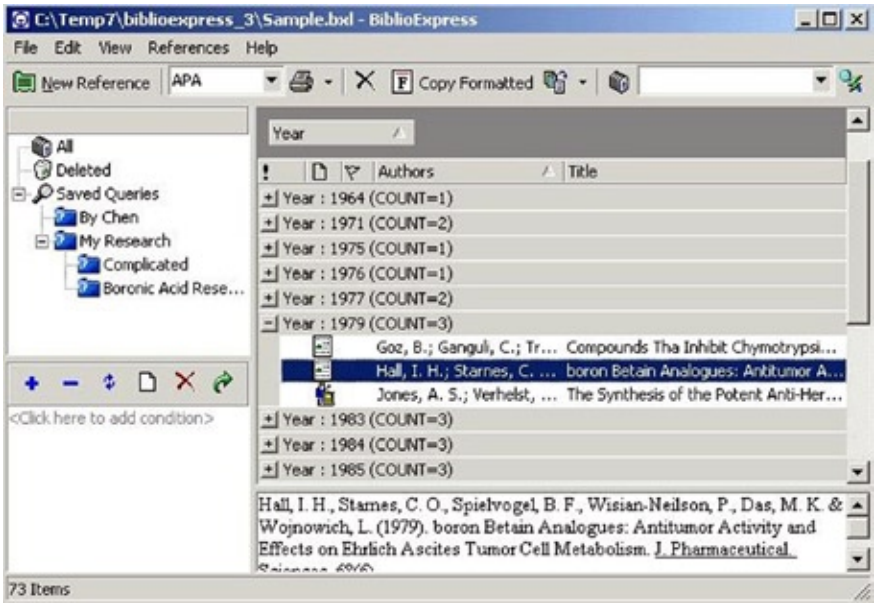
Podobne programy tego typu:

- Zotero
  http://www.zotero.org/
- Scholars Aid Lite
  http://www.scholarsaid.com/

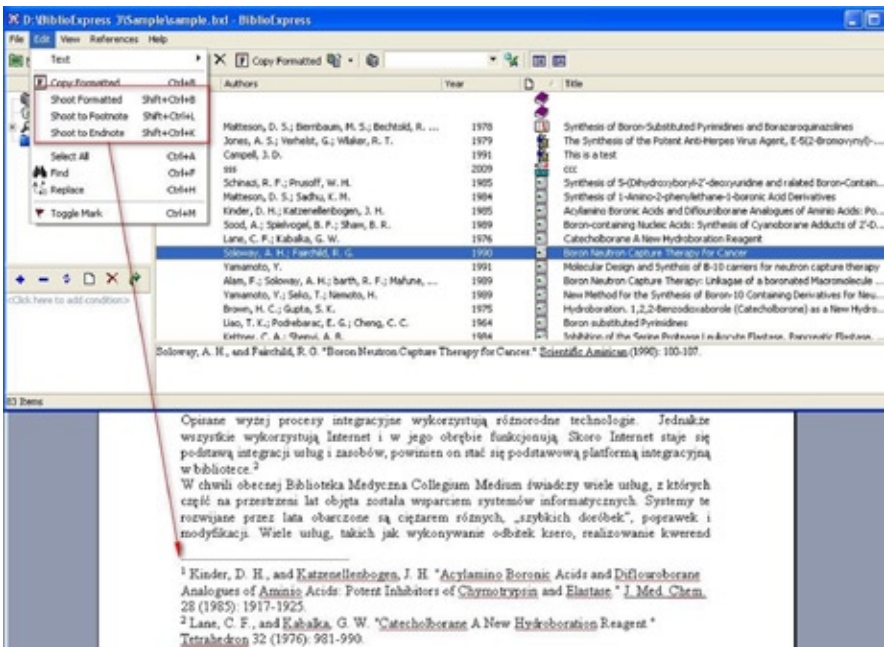
Tworzenie i gromadzenie opisów bibliograficznych dokumentów. Możliwość formatowania dokumentów w kilku podstawowych stylach (ACS, APA, MLA)

Rekordy bibliograficzne mogą być pogrupowane według dowolnych kolumn, można podzielić je na wielu poziomach

Współpraca programu z edytorami tekstu (Word) do redagowania dokumentów oraz do tworzenia przypisów bibliograficznych

Moduł IV. Podstawy Evidence Based Medicine

1. Definicja i historia EBM

Terminu **„Evidence Based Medicine"** po raz pierwszy użył w 1991 roku profesor medycyny i epidemiologii Gordon Guyatt podczas kursów dla studentów prowadzonych na Wydziale Medycznym Mc Master University w Kanadzie. Podczas tych zajęć szczególną uwagę zaczęto zwracać na rolę i umiejętność znalezienia wiarygodnych badań klinicznych (zwłaszcza badań z randomizacją) i wskazywano na ich znaczenie przy podejmowaniu decyzji klinicznych.

Do rozpowszechnienia idei EBM przyczyniła się głównie narastająca liczba publikacji medycznych o zróżnicowanym poziomie merytorycznym i różnej wartości informacyjnej. Większość z nich stosowała różnorodną metodykę badań, które wymagały przyjęcia jednolitych oraz precyzyjnych zasad opracowania i oceny wyników.

W Polsce używanych jest wiele terminów dla określenia Evidence Based Medicine, m.in.:

- Medycyna Oparta na Dowodach (MOD)
- Medycyna Oparta na Dowodach Naukowych (MODNa)
- Praktyka Medyczna Oparta na Wiarygodnych i Aktualnych Publikacjach (POWAP)
- Medycyna Oparta na Faktach
- Medycyna Oparta na Potwierdzonych Danych
- Praktyka Dyktowana przez Wiarygodne i Aktualne Publikacje
- Praktyka Biorąca pod Uwagę Wiarygodne i Aktualne Publikacje

Różnorodność terminologii wynika z trudności w precyzyjnym przetłumaczenia na język polski słowa „evidence", które nie ma odpowiednika w języku polskim.

Definicja EBM

EBM to celowe i proste zastosowanie najnowszych i najbardziej rzetelnych danych naukowych w podejmowaniu decyzji dotyczących opieki zdrowotnej nad pacjentem.

System EBM może być stosowany w każdej sytuacji i przez każdego lekarza. Czynnikiem inicjującym jest problem, który może dotyczyć diagnozy, leczenia, zagadnień organizacyjnych lub ekonomicznych.

Definicję EBM można też przedstawić za pomocą równania:

doświadczenie kliniczne + dane naukowe (hierarchia) + system wartości (indywidualny i społeczny) = > decyzja

Praktykowanie EBM obejmuje cztery podstawowe kroki:

- zadanie pytania klinicznego,
- wyszukanie i selekcję potrzebnych danych naukowych,
- krytyczną ocenę wiarygodności i przydatności klinicznej dostępnych danych,
- podjęcie decyzji klinicznej w odniesieniu do pacjenta.

Podstawowym elementem metodologii EBM są tzw. umiejętności informacyjne. Umiejętności informacyjne to wiedza fachowa i biegłość w poszukiwaniu informacji (czego nie zapewnia tradycyjne wykształcenie medyczne) i które odnoszą się do merytorycznej zawartości informacji a nie do umiejętności informatycznych.

2. Publikacje o charakterze dowodów naukowych i ich hierarchia

Istnieje hierarchiczny porządek dobrej jakości dowodów naukowych branych pod uwagę przy podejmowaniu decyzji klinicznych:

- systematyczny przegląd randomizowanych badań klinicznych,
- randomizowane badania kliniczne,
- meta-analiza,
- kontrolowana próba kliniczna (prospektywne badanie kohortowe z kontrolą),
- badanie kliniczno-kontrolne (case-control study, retrospektywne),
- serie pacjentów bez kontroli,
- opisy przypadków,
- opinie ekspertów.

3. Źródła EBM

Źródłem o najwyższej jakości jest publikacja o charakterze przeglądu systematycznego randomizowanych badań klinicznych. Punktem wyjścia jest dobrze sformułowane pytanie kliniczne. Opiera się ona na szczegółowym opracowaniu wszystkich dostępnych dowodów i badań w oparciu o bazy medyczne oraz na ocenie klinicznej jakości metodologicznej tych prac.

Idea EBM od szeregu lat propagowana jest również w Polsce.

W tym celu utworzono Polski Instytut Evidence Based Medicine (PIEBM: http://ebm.org.pl/show.php?aid=15258), który rozpowszechnia idee i zasady EBM, mające służyć racjonalizacji i podniesieniu opieki zdrowotnej w Polsce.

Instytucją naukowo-badawczą, wykorzystującą w swej działalności tylko informacje oparte o zasady EBM, dotyczące skuteczności oraz bezpieczeństwa zastosowania nowych rozwiązań technologicznych w ochronie zdrowia jest Agencja Ochrony Technologii Medycznych (AOTM:http://www.aotm.gov.pl/index.php).

Źródła danych naukowych stosujących zasady Evidence Based Medicine:

- zagraniczne:
  - Cochrane Library,
  - PubMed (serwis USA National Library of Medicine and the National Institutes of Health),
  - ACP Journal Club,
  - ACP Medicine,
  - ACS Surgery,
  - DynaMed,
  - UpToDate,
  - EBM Online,
  - Bandolier.
- polskie:

- Medycyna Praktyczna,
- Medycyna Faktów.

4. Zasady wyszukiwania przeglądów systematycznych w bazach bibliograficznych

Cochrane Library

Zasoby bazy Cochrane Library ułatwiają podejmowanie decyzji dotyczących świadczeń zdrowotnych. Zgromadzone przeglądy systematyczne pomagają wiarygodnie określić jaka jest skuteczność i bezpieczeństwo danego postępowania medycznego.

Przeglądy systematyczne w bazie Cochrane można wybrać przeglądając listę „Nowe Przeglądy" (New Reviews), listę „Zaktualizowane Przeglądy" (Updates Review) lub Listę A-Z, w której ujęte są wszystkie przeglądy indeksowane w bazie ułożone w porządku alfabetycznym.

Istnieje również możliwość wyboru przeglądów systematycznych według kryterium tematycznego (Topics).

Do przeglądów systematycznych w bazie Cochrane można dotrzeć, używając:

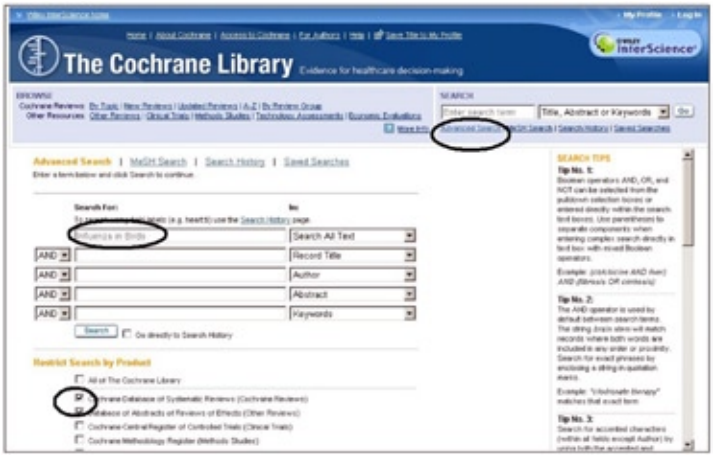
- wyszukiwania podstawowego (Basic Search),
- wyszukiwania zaawansowanego (Advanced Search),
- wyszukiwania wg MESH.

Zarówno w wyszukiwaniu podstawowym, jak i w zaawansowanym, można stosować niżej wymienione kryteria:

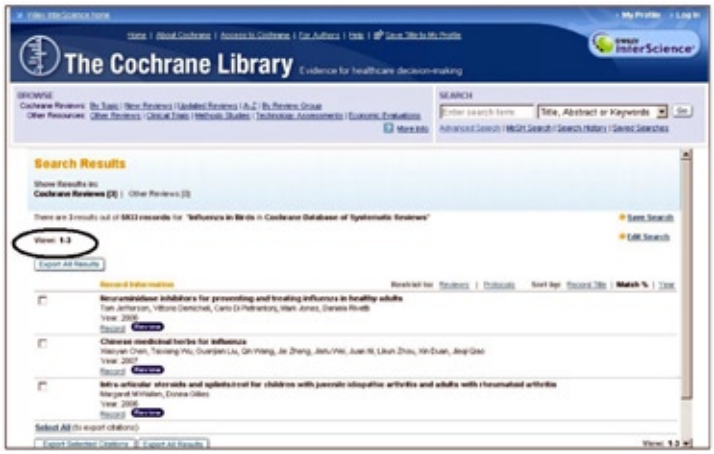
- cały tekst (all text),
- rytuł rekordu (record title),
- autora (author),
- słowa kluczowe (keywords),
- tytuł, abstrakt lub słowa kluczowe (title, abstract or keywords),
- tabele (tables),
- typ publikacji (publication type),
- źródło (source),
- DOI (Digital Object Identifier).

Przykład

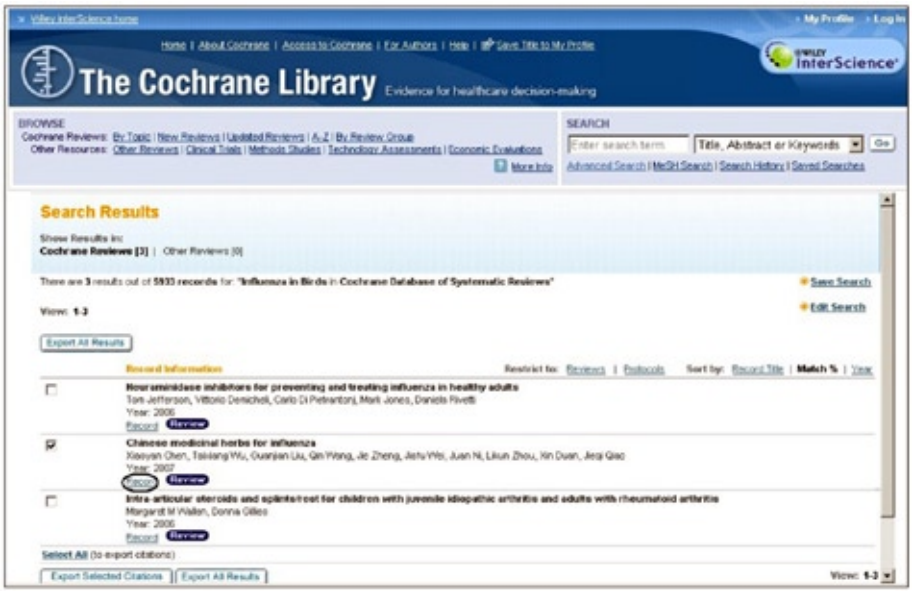
Szukanie przeglądów systematycznych (Systematic Review) oraz abstraktów przeglądów systematycznych sumujących i oceniających jakość badań „Abstracts of Reviews of Effects (Other Reviews)" na temat ptasiej grypy (Influenza in Birds).

Wyniki: 3 przeglądy systematyczne dotyczące ptasiej grypy.

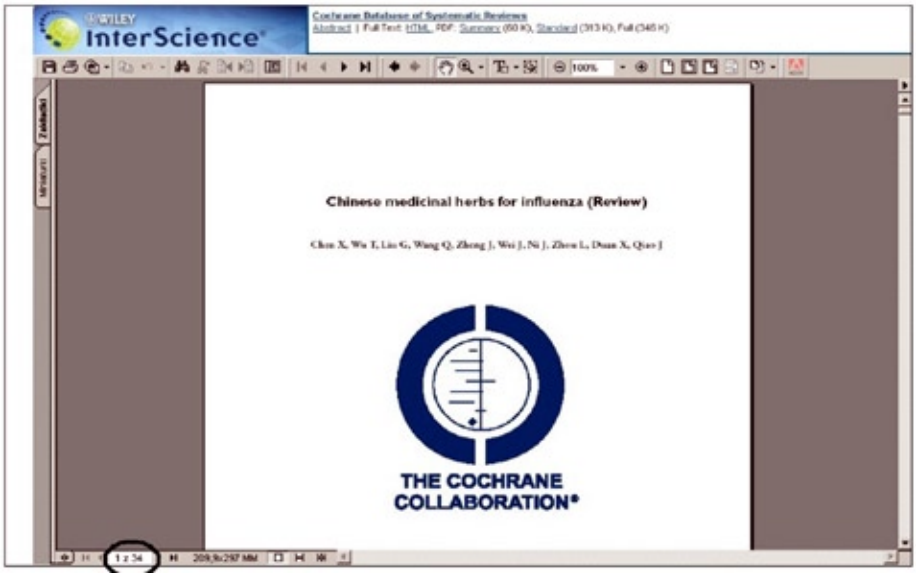
Wybór z listy jednego z przeglądów systematycznych.

Każdy przegląd systematyczny indeksowany w bazie Cochrane opracowany jest według ustalonego schematu zawierającego: cel badania, pytanie kliniczne, metodykę badania, interwencję, wyniki i wnioski. Opracowanie zawiera wszystkie niezbędne informacje potrzebne do wykorzystania wyników badania w praktyce klinicznej.

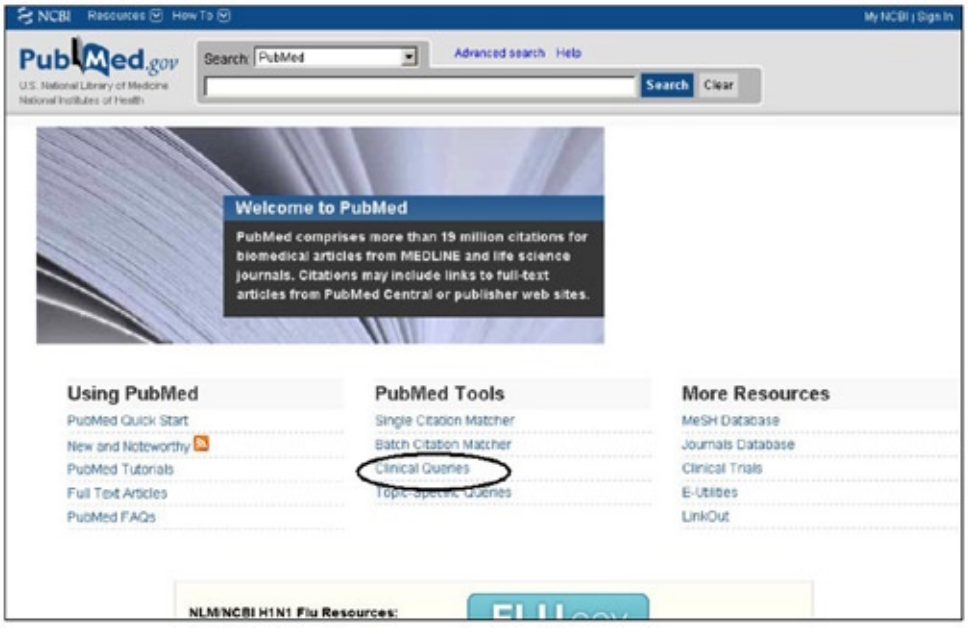

Przeglądy systematyczne dostępne są w formacie HTML lub PDF.

Otrzymany pełen tekst przeglądu systematycznego stanowi podsumowanie dotychczasowej wiedzy i badań na dany temat.

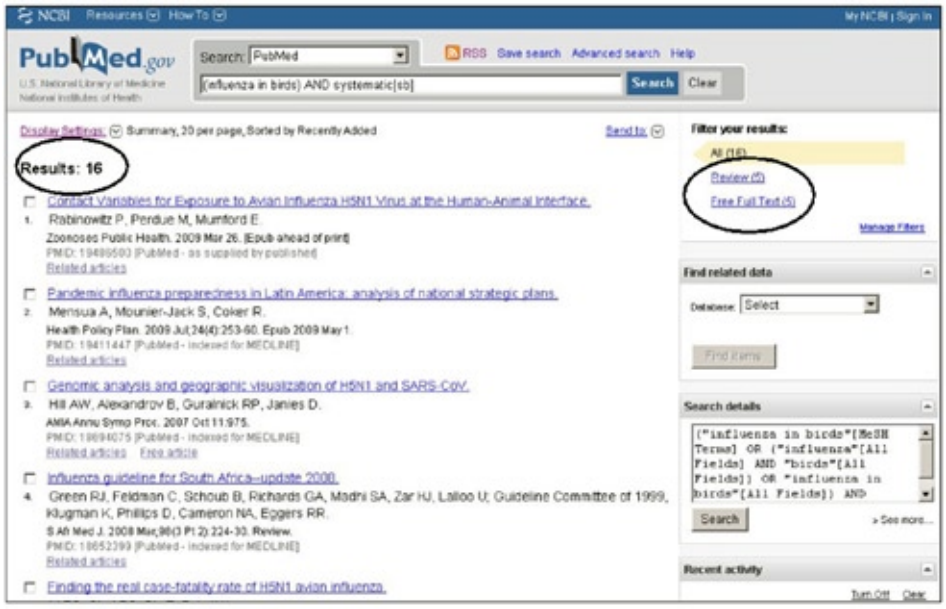
Do przeszukiwań przeglądów systematycznych **w serwisie PubMed** służy narzędzie **Clinical Queries.**

Po otwarciu Clinical Queries należy wybrać Find Systematic Reviews. Wybrane narzędzie wyszukiwawcze umożliwia wyszukanie nie tylko przeglądów systematycznych, ale również meta-analiz, przeglądów badań klinicznych, rekomendacji i innych prac przygotowanych w oparciu o zasady Evidence Base Medicine oraz artykuły z tych czasopism, które specjalizują się w opracowywaniu prac przeglądowych dla lekarzy klinicystów.

Chcąc wyszukać potrzebne materiały, należy w okno wyszukiwawcze wpisać szukaną frazę (Influenza in Birds) i użyć klawisza Go, aby rozpocząć poszukiwania w bazie.

W wyniku wyszukiwania otrzymano 16 prac opracowanych zgodnie z zasadami Evidence Based Medicine, w tym 5 prac przeglądowych oraz 5 prac z dostępem do pełnego tekstu.

Dodatkowe informacje, takie jak prace na podobny temat (Related Articles) oraz inne źródła medyczne (LinkOut - more resources), oferujące dodatkowe wiadomości zamieszczone są przy poszczególnych rekordach.

Moduł V. Wyszukiwanie informacji w sieci

1. Wyszukiwarki naukowe i katalogi

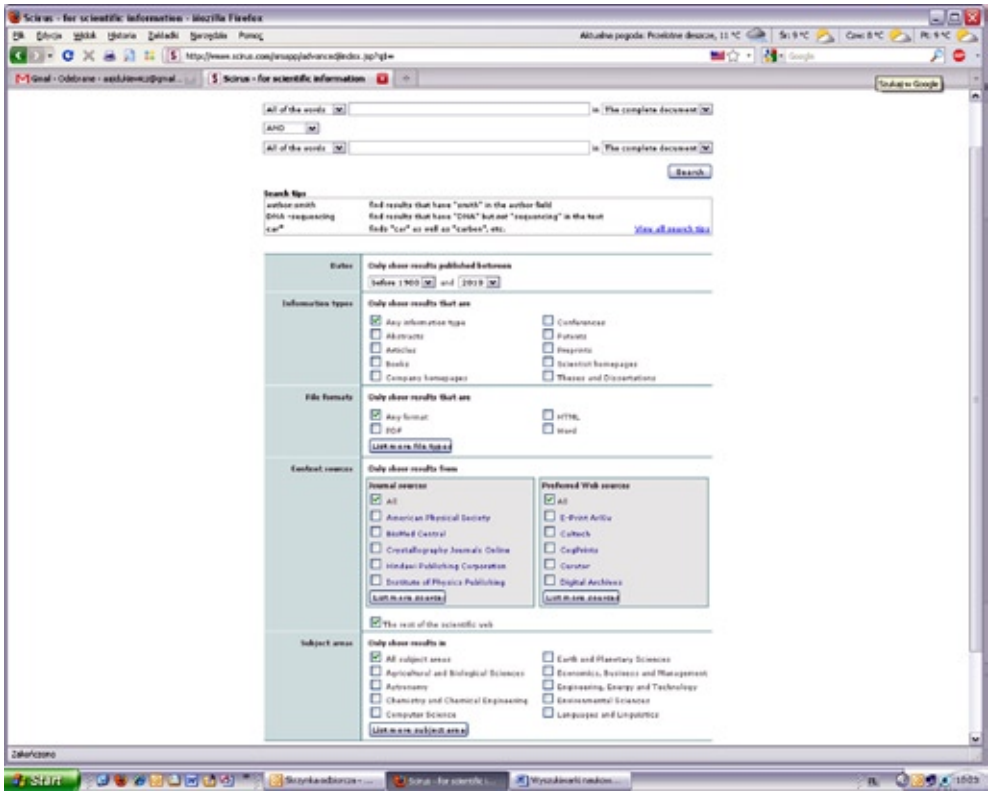
Wyszukiwarki naukowe – specjalistyczne narzędzia wyszukiwawcze, spełniające podobna funkcję do zwykłych wyszukiwarek (Google, Yahoo), indeksujące zasoby naukowe (głównie specjalistyczne bazy danych). Od popularnych wyszukiwarek (np. Google) różnią się sposobem indeksowania - dane nie są indeksowane automatycznie, ale „ręcznie" – przez fachowców weryfikujących i opisujących treść stron WWW lub materiałów dostępnych w Internecie. Ma to swoje plusy i minusy. Podstawowy minus takiego rozwiązania jest taki, że sposób ten pozwala opracować znacznie mniej danych w takim samym czasie i wymaga znacznie większego nakładu pracy niż w przypadku wyszukiwarek tradycyjnych. Jednak najważniejszą zaletą takiego rozwiązania jest relewantność (trafność) uzyskanego wyniku wyszukiwania oraz często znacznie wyższy poziom merytoryczny. Efekt ten uzyskiwany jest właśnie dzięki „ręcznemu" tematowaniu materiałów oraz ich selekcji.

Do najpopularniejszych należą:

- Scirus
  - indeksuje 480.000 stron naukowych, m.in. w domenach edu, org, gov (np. PubMed Central, Nature Publishing Group, strony uczelni wyższych, strony Open Access, raporty techniczne NASA),

- m.in.: doniesienia naukowe, informacje techniczne, recenzje, patenty, preprinty, informacje o naukowcach, informacje o czasopismach,
- posiada narzędzia pozwalające na eliminowanie treści nienaukowych.

Istnieje możliwość wyszukiwania prostego oraz zaawansowanego. **Wyszukiwanie proste** działa podobnie jak w popularnych wyszukiwarkach, natomiast **wyszukiwanie zaawansowane** pozwala m. in. na tworzenie złożonych zapytań, pozwalających uzyskać precyzyjne informacje.

- Google Scholar

- Google Books

Wyszukiwarka książek znajdujących się w księgarniach i bibliotekach na całym świecie.

Książki udostępniane są w dwóch wariantach: pełna treść książki lub wybrane fragmenty (rozdziały lub mniejsze fragmenty).

- Galaxy

Wyszukiwarka oprócz tradycyjnego okna wyszukiwania posiada indeks tematyczny podzielony na kilka grup. Oprócz podziału na podstawowe grupy taktyczne istnieje też podział na poszczególne regiony geograficzne świata. Wyszukiwarka posiada dział „Science" ale nie jest to jej podstawowy dział.

- Search4Science

Wyszukiwarka daje dostęp do prac naukowych według słów kluczowych. Obecnie posiada ponad 220,000. Powstaje w Oslo w Norwegian company search4science.

- Sciseek

Wyszukiwarka naukowych stron internetowych oprócz tradycyjnego okna wyszukiwania posiada katalog stron internetowych z podziałem na podstawowe dziedziny naukowe oraz szczegółowe poddziedziny danej nauki. Wyszukiwanie przy pomocy tradycyjnego okna wyszukiwania daje zawężony do stron indeksowanych w wyszukiwarce wynik. Dzięki temu, jak zapewniają twórcy wyszukiwarki, informacja jest bardziej relewantna.

Katalogi stron www - jeden z rodzajów organizacji adresów i kategoryzacji stron internetowych. Moderowane ręcznie zbiory adresów internetowych, grupowane tematycznie.

W katalogach autorzy stron lub inne osoby zgłaszają stronę, zazwyczaj z krótkim opisem, po czym zostaje ona, zwykle po przejrzeniu, wpisana na listę pod danym hasłem.

Największym katalogiem jest **DMOZ**. Jest on tworzony przez ochotników z całego świata (kilkadziesiąt tysięcy osób). Cała treść tego katalogu jest dostępna jako *open content* w pliku XML i można z niej korzystać w dowolnych celach, pod warunkiem, że umieści się link powrotny na stronę DMOZ.

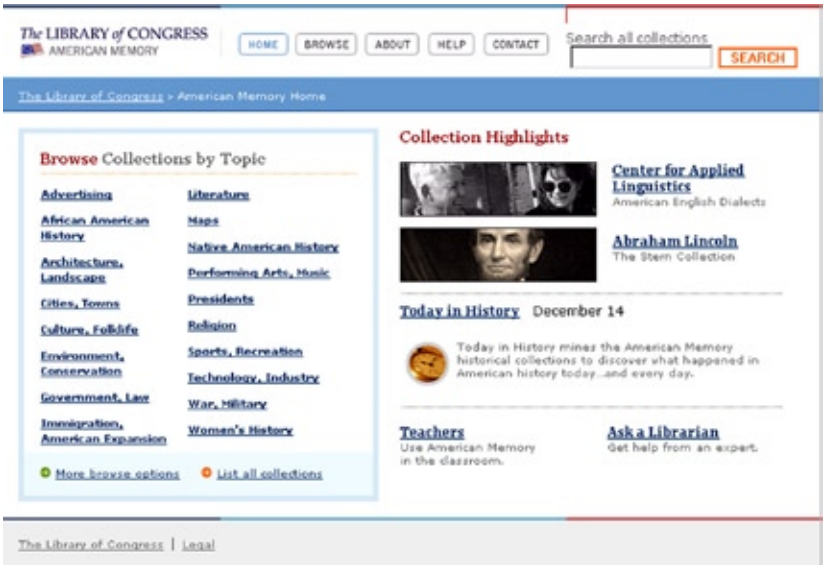

2. Biblioteki cyfrowe i repozytoria

Biblioteka cyfrowa (także: internetowa, wirtualna, elektroniczna), archiwum cyfrowe lub repozytorium wiedzy - technologia umożliwiająca udostępnianie w Internecie obiektów w formie elektronicznej, takich jak książki, mapy, dokumenty, zdjęcia, pocztówki, grafikę, obiekty audio-wideo, obiekty muzealne, archiwalia itp.

Biblioteki cyfrowe najczęściej są związane z bibliotekami, których zasób stanowią zbiory tych bibliotek. Istnieją także biblioteki związane z innymi instytucjami, mającymi na celu upowszechnianie informacji.

Jedną z większych bibliotek cyfrowych jest **American Memory Historical Collections** – ogromny cyfrowy zasób dotyczący historii i kultury Stanów Zjednoczonych koordynowany przez Bibliotekę Kongresu. Skład tego zasobu to imponujący zbiór dokumentów przechowywanych w Bibliotece Kongresu, który oprócz druków zawiera także: rękopisy, filmy, plakaty, mapy, nagrania dźwiękowe, broszury, fotografie itp. Do projektu należą również zbiory innych bibliotek, archiwów i instytucji, co w chwili obecnej daje zbiór liczący ponad dziewięć milionów jednostek. Całość zawarta jest w ponad 100 tematycznych kolekcjach, z których każda obejmuje materiały dotyczące jakiegoś wydarzenia czy działalności osób mających wpływ na historię i kulturę Stanów Zjednoczonych.

Wśród polskich bibliotek cyfrowych prym wiodą serwisy regionalne i akademickie, oparte na platformie **dLibra**, których zbiór stanowią elektroniczne wersje zasobów bibliotek tworzących. „dLibra" to dziecko Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego, służące do tworzenia bibliotek cyfrowych, które oprócz tradycyjnych funkcji bibliotek posiada także inne narzędzia takie jak na przykład kontrola dostępu. Jest w pełni kompatybilna z różnymi schematami opisu (Dublin Core, MARC). Domyślnym opisem systemu jest podstawowy zestaw elementów Dublin Core.

W 2002 roku Poznańska Fundacja Bibliotek Naukowych przy współpracy z Poznańskim Centrum Superkomputerowo-Sieciowym stworzyła **Wielkopolską Bibliotekę Cyfrową**.

Najważniejsze założenia WBC to:

- zwiększenie dostępności materiałów dydaktycznych Uniwersytetu, a co za tym idzie zwiększenie efektywności pracy z tymi materiałami,

- zwiększenie dostępności prac naukowych badaczom nie tylko z kraju, ale także spoza jego granic,
- dzięki stworzeniu cyfrowych kopii najcenniejszych źródeł (bibliotecznych i archiwalnych) zwiększenie ich dostępności,
- obniżenie kosztów udostępniania źródeł informacji w bibliotekach.

Podobną politykę doboru materiałów do zasobu prezentują pozostałe regionalne biblioteki cyfrowe wykorzystujące platformę dLibra (Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa, Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa**,** Zielonogórska BC, Małopolska BC, Śląska BC, Jeleniogórska BC, Podlaska BC, Podkarpacka BC).

Wśród instytucjonalnych bibliotek cyfrowych zbudowanych na platformie dLibra najstarsza to Biblioteka Cyfrowa Politechniki Łódzkiej i Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego powołane do życia w grudniu 2005 roku.

Powszechnie panująca definicja bibliotek cyfrowych nie ogranicza stosowania tego terminu jedynie do otwartych bibliotek cyfrowych, do których dostęp nie jest obwarowany względami finansowymi, nie możemy zatem wykluczyć z tej grupy **Biblioteki Wirtualnej Nauki**. Analizując zatem zawartość zasobów dotyczących medycyny i jej nauk pokrewnych w BWN, jej przewaga nad otwartymi biblioteki cyfrowymi jest miażdżąca. Czy otwarte biblioteki cyfrowe będą mogły w przyszłości konkurować z płatnymi bibliotekami, oferującymi tak duży zasób najnowszych pozycji naukowych? Nadzieję na taki stan, daje nam przynależność Polski do struktur Unii Europejskiej, która nakłada na państwa członkowskie konieczność zmian w tej dziedzinie. Daje to nadzieje na zaistnienie drugiego z wyżej opisanych nurtów ewentualnych zmian, dających otwartym bibliotekom cyfrowym możliwość włączania coraz nowszych i bardziej aktualnych zbiorów.

Niektóre polskie Biblioteki Cyfrowe:

- Bałtycka Biblioteka Cyfrowa,
- Biblioteka Cyfrowa Politechniki Łódzkiej eBiPoL,
- Biblioteka Cyfrowa Politechniki Warszawskiej,
- Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego,
- Cyfrowa Biblioteka Narodowa Polona,
- Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa (DBC),
- e-biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego,
- Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa,
- Małopolska Biblioteka Cyfrowa,
- Morska Biblioteka Cyfrowa,
- Podkarpacka Biblioteka Cyfrowa,
- Śląska Biblioteka Cyfrowa,
- Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa,
- Polska Bibliografia Literacka.
- Biblioteka Wirtualna Federacji FIDES

Zbiory

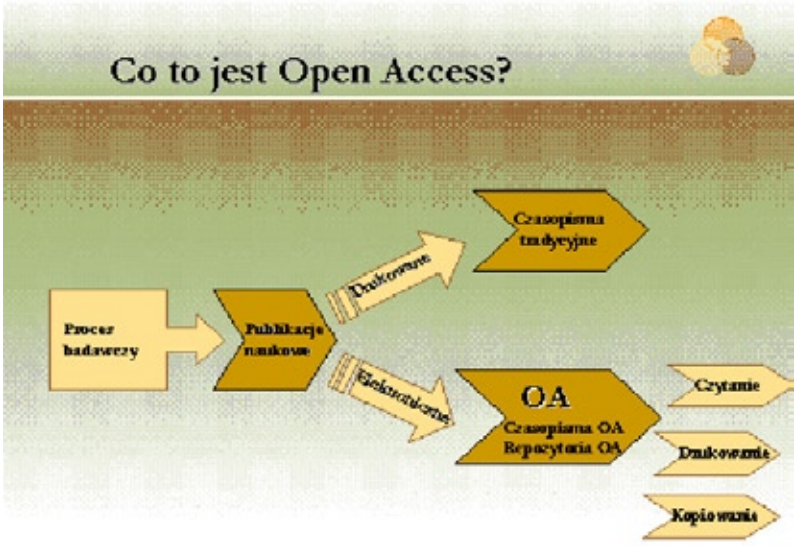
Zbiory Polskich bibliotek cyfrowych to głównie materiały których nie obejmuje już prawo autorskie, dokumenty do których właściciele praw autorskich (najczęściej autorzy) udostępnili bibliotece oraz dokumenty do których prawa autorskie należą do instytucji będącej jednocześnie właścicielem biblioteki (na przykład prace doktorskie). Głównym problemem przy tworzeniu bibliotek a potem przy ich rozwijaniu jest konflikt jaki powstaje między autorami i wydawcami a twórcami bibliotek. Ci pierwsi dążą do osiągnięcia zysku z posiadanych przez siebie prac naukowych, ci drudzy chcieli by mieć możliwość udostępnienia jak największej liczby jak najlepszych prac naukowych nieodpłatnie co oczywiście leży w konflikcie z interesem ekonomicznym tych pierwszych. W oczywisty sposób hamuje to rozwój bibliotek cyfrowych.

3. Open Access

„Wolny, powszechny, trwały i natychmiastowy dostęp dla każdego do cyfrowych form zapisu danych i treści naukowych oraz edukacyjnych."

Model **Open Access** (OA) to przede wszystkim artykuły z czasopism naukowych, których wydawcy udostępniają bądź całą treść czasopisma, bądź wybrane fragmenty – artykuły.

Główną cechą zasobów OA jest to, że są udostępniane bezpłatnie w Internecie, z możliwością drukowania, zapisywania, kopiowania i przesyłania innym użytkownikom. Wymogiem jaki musi spełnić użytkownik jest konieczność wskazania źródła, w przypadku wykorzystania informacji zawartych w zasobie OA, czyli cytowania.

Źródło: J. P r z y ł u s k a : Repozytoria Open Access a dostęp do wiedzy medycznej. http://konferencja.biblio.cm.umk.pl/index.php?id=171

Koszt udostępnienia artykułu, czy innej publikacji, ponoszony jest z różnych źródeł, może to być autor, jego instytucja macierzysta, bądź sponsor lub stowarzyszenie.

Istnieje kilka form OA, są to np.:

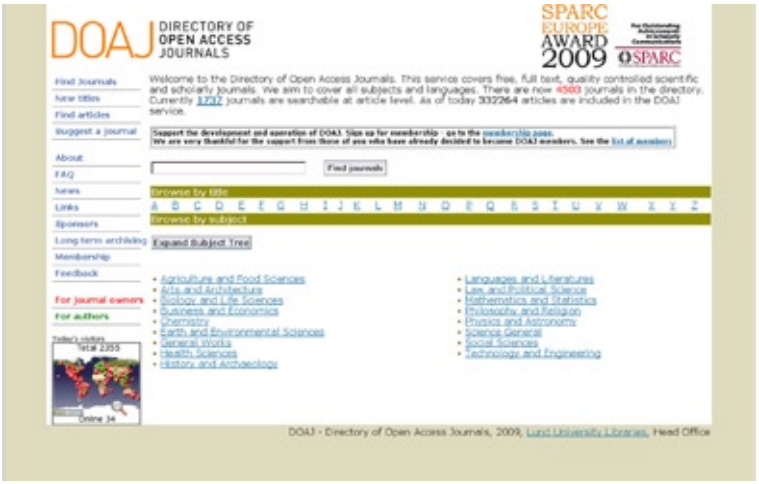
- Pełny OA, dający dostęp do kompletnej zawartości czasopism,
- Opóźniony OA, obarczony embargiem – czasowe opóźnienie dostępu,
- Krótkoterminowy OA,
- OA dla wybranych treści.

Przykładowe medyczne serwisy OA:

FreeMedicalJournals (www.FreeMedicalJournals.com) – 430 tytułów czasopism pełnotekstowych

DOAJ - Directory of Open Access Journals (www.doaj.org) – 2 800 tytułów czasopism naukowych

BioMed Central (www.biomedcentral.com) - 60 tytułów czasopism pełnotekstowych

PubMed Central (www.pubmedcentral.nih.gov) - 160 tytułów czasopism pełnotekstowych

4. Ukryty Internet (Deep Web)

Ukryty Internet (zwany również głębokim, niewidzialnym) to zasób nieindeksowany przez popularne wyszukiwarki, a tym samym niedostępny poprzez te wyszukiwarki. Zasób ten stanowią:

- zawartość baz danych,
- strony i pliki w innych niż popularny format HTML,
- strony nie posiadające żadnych odsyłaczy z innych stron,
- strony dynamiczne (tworzone w czasie rzeczywistym), np. rozkłady jazdy,
- strony z ograniczonym dostępem,
- strony i pliki w sieciach wewnętrznych (intranetowych),
- strony z błędnymi metadanymi.

Istnieje również druga grupa zasobów, teoretycznie widocznych dla wyszukiwarek, jednak w praktyce niedostępnych, są to:

- strony na dalszych „miejscach" na liście rezultatów,
- strony „utracone" z powodu źle sformułowanego pytania,
- strony „utracone" z powodu niewykorzystania wszystkich możliwości wyszukiwarek (formularze zaawansowane),
- strony, które łatwiej znaleźć korzystając z wyspecjalizowanych narzędzi, np. katalogów tematycznych, wyszukiwarek specjalnych.

Jakiego rodzaju informacje dostępne są w *Ukrytym Internecie*?

Możemy tu znaleźć miedzy innymi:

- publikacje i raporty naukowe, dysertacje (pełne teksty lub abstrakty),
- artykuły z gazet i czasopism (pełne teksty lub abstrakty),
- dokumenty rządowe,
- archiwa materiałów źródłowych i referencyjnych,

- zasoby biblioteczne (katalogi, biblioteki cyfrowe, publikacje pracowników uczelni),
- repozytoria Open Access,
- szara literatura,
- dane, wzory, grafiki,
- słowniki i encyklopedie, bazy teleadresowe,
- zasoby graficzne, dźwiękowe, multimedialne.

Opis książki dostępnej w katalogu jednej z bibliotek, niewidoczny w wyszukiwarce

Szacuje się że zasoby niewidoczne to 400-500-krotność zasobów widocznych.

Jak dotrzeć do tych zasobów?

1. Korzystać nie tylko z wyszukiwarek, ale także różnego typu baz danych.
2. „Pytać" popularne wyszukiwarki o bazy danych, wpisując w polu wyszukiwawczym „*baza danych"* wybrane zagadnienie.
3. Korzystać z wyszukiwarek deep Web.
4. Korzystać z katalogów stron WWW.
5. Korzystać z katalogów i baz bibliotecznych.

5. Kryteria oceny źródeł internetowych

Jest wiele powodów, dla których trzeba uważnie oceniać informacje znalezione na stronach internetowych. Przede wszystkim dlatego, że Internet oferuje niezliczone ilości danych z całego świata. Większość znalezionych podczas rutynowego

przeszukiwania dokumentów, stworzonych jest przez autorów anonimowych, korporacje lub organizacje, których przesłaniem jest przekonanie czytelnika do dokonania zakupów lub do własnych teorii. Jest więc koniecznością doskonalenie umiejętności oceniania znalezionych źródeł internetowych.

W Internecie nie ma edytorów (w przeciwieństwie do publikacji drukowanych), którzy oceniają jakość prezentowanych prac. Kiedy wykorzystujemy źródła drukowane dostępne w bibliotece, wiemy, że były oceniane przez naukowców, wydawców, ekspertów lub bibliotekarzy. Inaczej rzecz się ma ze stronami internetowymi. Tutaj każdy może zamieścić swoje prace, w związku z tym znajdujemy bardzo różne jakościowo informacje. Tak więc, znakomite merytorycznie źródła znajdą się tuż obok tych jakościowo wątpliwych. Użytkownik Internetowy musi być tego świadomy przy wybieraniu i opieraniu się na źródłach online w trakcie prowadzenia własnych prac badawczych aby efektem pracy była wiarygodna publikacja.

Według profesjonalistów zajmujących się tym problemem dobrym rozwiązaniem jest zastosowanie kilku kryteriów, które pomogą ocenić jakość i przydatność źródeł internetowych:

1. Źródło/Autor
2. Dokładność
3. Aktualność
4. Obiektywizm
5. Prezentacja
6. Cel

Źródło/Autor

To kryterium ocenia informacje o pochodzeniu dokumentu, autorze lub właścicielu strony. Słownik języka polskiego definiuje autora jako*" twórcę dzieła literackiego, naukowego, dzieła sztuki"* (Słownik języka polskiego, 2005, s. 29). Autorem nazywa także „sprawcę, inicjatora czy projektodawcę" czegoś. Powinno identyfikować kwalifikacje osoby odpowiedzialnej za dokument i jej osiągnięcia w danej dziedzinie, a więc jej wiarygodność.

Warto pokusić się o odpowiedź, czy autor jest szanowanym ekspertem w twojej dziedzinie, a jego nazwisko jest uznane w naukowych kręgach. Przeszukaj dostępne w bibliotece bazy danych lub Google Scholar, żeby sprawdzić inne publikacje napisane przez tego autora. Prześledź w bazach, znanych jako citation tracker (np.: Scopus, Web of Science, czy Google Scholar) czy inni naukowcy cytowali jego prace. Jeżeli nie można zlokalizować autora lub organizacji odpowiedzialnej za stronę bądź ostrożny w wykorzystaniu jej jako źródło w swoim piśmiennictwie bowiem twórca anonimowy nie jest twórcą miarodajnym.

Innym elementem jest analiza URL (Uniform Resource Locator) czyli ujednoliconego formatu adresowania zasobów. Określa nadawcę informacji. Może podpowiedzieć użytkownikowi czy jest to strona osoby prywatnej, czy instytucji.

Znak nieskończoności „~” wskazuje często na stronę osoby prywatnej, sugerując, że przedstawione opinie będą raczej przedstawiać osobisty punkt widzenia niż obiektywny. Instytucje wydawnicze, lub dostawcy/pośrednicy elektronicznych publikacji zamieszczają swoją nazwę w adresie URL, np. www.ceml.com.pl Clinical and Experimental Medical Letters; http://www.ebscohost.com EBSCO; http://www.abe.com.pl/html/polish/ A.B.E. Marketing; http://www.sciencedirect.com/ Science Direct.

Drukowane dokumenty są uważane za bardziej wartościowe niż te znalezione w sieci, ale wiele agencji i wydawnictw umieszcza swoje publikacje jako elektroniczną formę drukowanych pozycji. Ważne jest w związku z tym, gdzie publikacja w Internecie jest ulokowana: czy w czasopiśmie elektronicznym; na serwerach instytucji naukowych akademickich lub korporacyjnych; czy stronach prywatnych.

Pytania dodatkowe pomagające w ocenie:

- Czy autor publikacji jest czytelnie przedstawiony?
- Czy zostały przedstawione kwalifikacje i osiągnięcia autora?
- Czy jest on ekspertem w danej dziedzinie?
- Czy ten autor jest wzmiankowany przez innego eksperta z tej dziedziny?
- Czy dokument podaje informacje biograficzne o autorze, zawierające jego tytuł, stanowisko, adres, afiliację?
- Czy zawiera informacje kontaktowe, np.: adres e-mail?
- Czy strona reprezentuje grupę, organizację non-profit, korporację, a może agencje rządowe? Czy jest czytelnie podany kontakt?
- Czy jest podane kto jest odpowiedzialny za utworzenie i/lub aktualizację strony?

Dokładność

Analiza tego kryterium powie nam o jakości uzyskanych informacji. A więc, jeżeli wybrane publikacje pochodzą z czasopism to czy są to czasopisma naukowe, np.: Nature, Lancet, JAMA, czy z czasopism popularnonaukowych czy opiniotwórczych jak Newsweek czy Times. Jeżeli autorami są profesorowie, naukowcy możemy założyć, że są ekspertami w danej dziedzinie. Jeżeli są to dziennikarze, anonimowi autorzy, laicy musimy weryfikować uzyskane informacje. Zamieszczona bibliografia czyli lista piśmiennictwa dowodzi rzetelności zebranego materiału, której nie mają artykuły opublikowane w czasopismach popularnonaukowych. Edytorstwo sugeruje, że materiał poddany był systemowi recenzowania przez ekspertów w danej dziedzinie. Język danej publikacji pokazuje czy autor używa specjalistycznego słownictwa. Artykuł powinien zawierać abstrakt czyli streszczenie oryginalnego tekstu. Warto zwrócić uwagę na sposób prezentacji materiału, czy zebrane dane są zinterpretowane, a wykorzystana metodologia z tabelami i wykresami - logicznie wyjaśniona. Rzadko dodawane są reklamy. Podana informacja gdzie dane czasopismo jest indeksowane, np.: Medline, Embase, Biosis – pokazuje jak prestiżowy jest to materiał.

Pytania dodatkowe pomagające w ocenie:

- Czy dokument jest częścią recenzowanej publikacji?
- Czy fakty przedstawione w materiale mogą być zweryfikowane poprzez zamieszczone piśmiennictwo lub inne poważane źródła?
- Opierając się na twojej dotychczasowej wiedzy i doświadczeniu czy uważasz, że przedstawiony materiał jest wart uwzględnienia w twojej pracy?
- Czy jest wyraźnie stwierdzone kto jest odpowiedzialny za przedstawione informacje?
- Czy podane informacje, np.: statystyki, tabele, wykresy są wyraźne i przejrzyste?

Aktualność

Jest to jedno z najważniejszych kryteriów, ponieważ w naukach biomedycznych wiele badań i danych zmienia się drastycznie w ciągu krótkiego okresu czasu. Jak aktualna jest znaleziona strona jest bardzo istotne ponieważ przy jej wykorzystywaniu chcesz wiedzieć czy ta strona jest modyfikowana regularnie. Daty pokazujące aktualizację i prawa autorskie znajdują się zwykle na dole strony. Także, jeśli klikniesz prawym przyciskiem myszy w pustym miejscu na stronie, a później na "Pokaż informacje o stronie", możesz znaleźć informacje, kiedy i kto ją stworzył, a także kiedy była aktualizowana. Jeśli znajdziesz interesujące informacje poprzez wyszukiwarki takie jak Google, Yahoo – należy być świadomym następujących rzeczy: w jaki sposób wyszukiwarka decyduje o porządku w jakim układają się dokumenty, w jaki sposób szuka zadanych kwerend i aktualizuje informacje. Uważaj na strony „w opracowaniu" (under construction), nawet jeżeli zawierają ciekawe informacje, to mogą się one zmienić w krótkim okresie czasu.

Pytania dodatkowe pomagające w ocenie:

- Czy jest umieszczona data kiedy dokument został utworzony?
- Czy jest wyraźnie zaznaczona ostatnia aktualizacja strony?
- Czy są jakieś wskazówki mówiące o tym, że dany materiał jest aktualizowany często lub regularnie?
- Czy linki do innych stron umieszczone na stronie są aktualizowane i aktywne?

Obiektywność

Przez obiektywność rozumiemy *bezstronność, brak uprzedzeń, umiejętność oceny rzeczywistości w sposób realistyczny, niezależny od osobistych upodobań i emocji. W rozpoznawaniu prawdy opieranie się na rzeczowości, przedmiotowości, uznawaniu niezależności treści wiedzy od podmiotu poznającego, adekwatności i sprawdzalności faktów, podobnie jak uznanie istnienia rzeczywistości niezależnie od własnego istnienia, woli i stopnia zaangażowania się w nią.*

Wiele dziedzin nauki ma do czynienia z kontrowersyjnymi zagadnieniami. Trzeba pamiętać, że każdy z nas ma własną opinię w danej kwestii. Z powodu swojej struktury

Internet pozwala na publikowanie różnych zdań i opinii na dowolny temat. Trzeba uważać na takie, które są tendencyjne. Wiele dobrze zaprojektowanych i będących wzorcem stron zawiera linki do innych prezentujących te same opinie stron. Daje to możliwość porównania podanych informacji. Również umieszczenie linków do publikacji reprezentujących kontrastowo różne opinie i teorie pozwala stwierdzić, że autor nie jest stronniczy i stara się pokazać różne strony problemu.

Jeżeli strona zawiera reklamy, należy poszukać związku między treścią a reklamami, czy są ze sobą powiązane. Czy sponsor tej reklamy mógł sponsorować badania, których wyniki przedstawione są na danej stronie.

Pytania dodatkowe pomagające w ocenie:

- Czy strona zawiera reklamy, jeśli tak, to jakie i czy są one oddzielone od treści?
- Czy podane informacje są tendencyjne, czy przedstawione z naukowej perspektywy?
- Jakiego języka używa autor? Prowokacyjnego, podżegającego, czy bezstronnego i rzeczowego?

Prezentacja

To kryterium odpowie nam na pytanie czy dokument jest kompletny, łatwy do nawigowania i dobrze zaprojektowany. Czy łatwo dostać się do strony i po niej poruszać? Musisz zorientować się, czy znaleziona publikacja w swoim zamierzeniu jest wyczerpująca i traktuje zawarty materiał całościowo i obszernie, czy też wybiórczo. Jeżeli jest to kompletny dokument elektroniczny, czy jest dostępna jego wersja drukowana. Czy zawarte wykresy są przejrzyste i funkcjonalne, a zaprezentowane źródła są uporządkowane i logicznie przedstawione. Czy kolory tekstu i tła kontrastują ze sobą na tyle, że czytanie nie sprawia trudności. Czy można łatwo wydrukować taką stronę nie zużywając za dużo papieru, a więc czy odległości między wierszami nie są zbyt odległe. Jeżeli jest to strona multimedialna, to czy wybór takiego formatu jest adekwatny do kontekstu i czy jest wymóg zainstalowania programu bez specjalnych trudności. W przypadku pakowanych plików, czy jest jasno wyjaśnione, w jaki sposób dostać się do nich. Czy zostały uwzględnione potrzeby osób niedowidzących i czy zainstalowano opcję powiększenia czcionki?

Pytania dodatkowe pomagające w ocenie:

- Czy istnieją jakieś wskazania, że strona jest niekompletna albo „under construction"?
- Czy istnieje drukowana wersja wskazująca, że jest to cała praca czy tylko jej część umieszczono w Internecie?

Cel

Przeanalizowanie tego kryterium pozwoli zdecydować czy dana strona jest na tyle wartościowa, że pomoże w twoich pracach badawczych. Co było intencją nadawcy/autora i kto jest odbiorcą treści tej publikacji? Czy informacje w niej zawarte są na

tyle wiarygodne, że można ją umieścić jako źródło? Dodatkowym aspektem jest przeanalizowanie, czy strona przedstawia zagadnienie całościowo czy zamierzeniem autora było skupienie się na „wyjątkach" pracy lub na cytatach wyjętych z kontekstu. Trzeba się upewnić, że nie pominięto żadnych istotnych faktów w pracy.

Pytania dodatkowe pomagające w ocenie:

- Jaki jest cel utworzenia strony? Promowanie i sprzedaż produktu? Założenia polityczne? Dowcipy?
- Na co położony jest nacisk przy prezentowaniu zawartych informacji? Czy na rozwiązania techniczne, zagadnienia akademickie, kliniczne, teoretyczne, popularyzatorskie, podstawowe, czy zaawansowane?
- Czy zaprezentowana strona jest źródłem całościowym, czy skupia się na wąskim zakresie informacji?
- Kto jest zamierzonym odbiorcą informacji?

Przeanalizowanie wszystkich wyżej wymienionych kryteriów, a więc rzetelne odpowiedzenie sobie na postawione pytania sprawią, że wybrane przez Ciebie źródła internetowe staną się wiarygodnymi źródłami w pracy badawczej.

Praca badawcza, a więc przegląd dostępnych, ciągle zwiększających się i zmieniających swoją formę źródeł elektronicznych, to żmudna praca wymagająca od użytkownika konsekwencji w wyborze adekwatnych i relewantnych źródeł w tworzeniu publikacji.

Łatwość i szybkość publikacji materiałów w sieci, powoduje, że wyniki naszego wyszukiwania stanowią informacje o różnym stopniu uporządkowania, dokładności czy wartości. Dlatego do znalezionych przez Internet zasobów należy podchodzić z dużą rozwagą i krytycyzmem. Oto najważniejsze obszary weryfikacji źródeł internetowych i pytania, na które należy odpowiedzieć w trakcie procesu selekcji materiałów znalezionych w sieci:

Wiarygodność

Odpowiedzialność i uczciwość:

- Czy podana jest wyraźnie informacja o właścicielu strony (nazwisko/nazwa, adres, adres elektroniczny osoby lub organizacji odpowiedzialnej za treści)?
- Czy strona daje możliwość skontaktowania się z webmasterem strony i zgłoszenia uwag?
- Czy autor jest autorytetem w danej dziedzinie?
- Czy na stronie znajdują się odnośniki do biografii i spisu publikacji autora?
- Czy linki ze strony prowadzą do serwisów o sprawdzonej jakości?
- Czy sformułowano zasady doboru publikowanego materiału?
- Czy można ustalić powiązania autora z organizacjami, które reprezentuje (ustalić czy organizacje mają charakter polityczny, edukacyjny, komercyjny)?
- Czy można określić, że autor strony posługuje się prawdziwym nazwiskiem/pseudonimem?

- Czy można określić status prawny organizacji/instytucji które reprezentuje autor strony tj. ustalić, czy ich dane figurują tylko w sieci?
- Czy można ustalić, czy strona reprezentuje całą organizację, czy tylko jakąś jej cześć – np. klinikę, wydział?
- Czy na stronie znajduje się informacja bądź znak potwierdzający aprobatę instytucji macierzystej?
- Czy jednoznacznie określony został cel utworzenia strony (np. informacyjny, edukacyjny, promocyjny, komercyjny)?
- Czy podana jest informacja o tym, kto jest adresatem zawartości strony?
- Czy podane jest źródło informacji prezentowanej na stronie?
- Czy podane są referencje i kwalifikacje osób lub organizacji do umieszczania na stronie danej informacji?
- Czy strona jest polecana przez wiarygodne serwisy WWW?

Obiektywność:

- Czy zastosowany jest charakterystyczny styl informacyjny czyli obiektywny, a nie propagandowy czy perswazyjny?
- Czy brak ukrytego celu reklamowego?
- Czy określony jest punkt widzenia prezentowany w źródle (czy jest to konkretne stanowisko na dany temat czy też przedstawione są różne opinie)?
- Czy brak emocjonalnego nacechowania publikowanych treści?

Relewantność:

- Czy informacja umieszczona na stronie WWW odpowiada potrzebom odbiorcy i ma dla niego istotne znaczenie?
- Czy na stronie znajduje się POMOC dla użytkownika?
- Czy na stronie znajduje się dział FAQ (Frequently Asked Questions)?
- Czy strona internetowa posiada różne wersje językowe?

Dokładność:

- Czy wyodrębniono na stronie treści adresowane do profesjonalistów i dla każdego odbiorcy ?
- Czy opublikowany materiał nie zawiera skrótów i uogólnień?
- Czy nie ma błędów językowych, ortograficznych lub gramatycznych, które mogłyby świadczyć o braku kontroli i nieprofesjonalnym podejściu do publikowanej informacji?

Kompletność:

- Czy informacja zawiera optymalną liczbę danych, która wystarcza, by móc przetworzyć ją w konkretną wiedzę?
- Czy w odnośnikach do innych źródeł znajdują się wartościowe pozycje i wiarygodne serwisy WWW poszerzające omawiane zagadnienia?

- Czy zamieszczone linki działają?

Przystawalność:

- Czy zamieszczone informacje znajdują potwierdzenie w innych źródłach elektronicznych i tradycyjnych?
- Czy informacja jest interpretowana we właściwym kontekście?

Aktualność:

- Czy podana jest informacja kiedy strona została utworzona?
- Czy publikowane materiały mają datę zamieszczenia/powstania?
- Czy treści zawarte na stronie są systematycznie aktualizowane (zwłaszcza nowości i statystyki)?
- Czy podana jest informacja o ostatniej aktualizacji strony?

Spójność i format (odpowiedniość formy):

- Czy została zachowana równowaga pomiędzy formą a treścią, pomiędzy grafiką a tekstem?
- Czy elementy graficzne, multimedialne służą lepszemu zrozumieniu treści?
- Czy na stronie zaakcentowano ważne elementy (kontakt, aktualności, komunikaty)
- Czy grafika jest oryginalna i profesjonalna?
- Czy zastosowano strukturyzację treści – działy, sekcje, podsekcje?

Dostępność:

- Czy strona jest łatwo dostępna, łatwa do znalezienia, prosta w obsłudze?
- Czy interfejs jest dostosowany do poziomu użytkownika?
- Czy nawigacja jest czytelna i intuicyjna?

Bezpieczeństwo:

- Czy zachowane są zasady i procedury ochrony danych osobowych?
- Czy zgodne są one z obowiązującym aktualnie prawem?

W procesie weryfikacji źródeł internetowych istotną rolę odgrywa **analiza poszczególnych elementów adresu adresu URL** (Uniform Resource Locator), która jest istotna, żeby określić właściciela czy nadawcę informacji, a także zbadać zgodność adresu z treścią strony. Elementy adresu URL to np.:

- kody państw np.: .pl, .de
- komercyjny charakter strony .com
- organizacje i stowarzyszenia .org
- serwisy rządowe lub państwowe .gov
- instytucje edukacyjne .edu
- serwisy społecznościowe .net
- jednostki i organizacje militarne .mil

- nazwa właściciela strony - umieszczona przeważnie w pierwszej części adresu.

Narzędzia przydatne w procesie oceny stron www:

- **Wayback Machine** http://www.archive.org/web/web.php - narzędzie archiwizujące historię stron WWW,
- **Alexa. The Web Information Company** http://www.alexa.com - narzędzie wykorzystujące mechanizmy analizy danych (m.in. liczby odwiedzin, liczby podlinkowań do strony, recenzji), umożliwiające ocenę stron WWW.

6. Użytkownik jako współtwórca treści w sieci (Web2, wikipedia, tagi)

Web 2.0 prezentuje nową koncepcję interaktywnego Internetu, nie związaną z pojawieniem się nowej technologii, ale rozciągającą się raczej w sferze mentalnej i społecznej. Podstawą Web 2.0 jest aktywność użytkowników sieci, przejawiająca się w tworzeniu społeczności internetowych, których uczestnicy wyszukują informacje, oceniają je, dzielą się nimi, a także sami te informacje tworzą.

Charakterystyczne cechy Web 2.0:

- **uwolnienie danych/informacji** - ukryte dotąd zasoby udostępniane są szerokiemu ogółowi. Są odkrywane na nowo, badane i wykorzystywane w różnorodny sposób. Dostęp do informacji staje się raczej prawem niż niechętnie przyznawanym przywilejem.
- **aktywne uczestnictwo** - tradycyjny Internet, w którym użytkownik otrzymywał to, co dostarczał mu dostawca, odchodzi w przeszłość. Dzisiejsza rzeczywistość to współtworzenie blogów, uczestnictwo w forach dyskusyjnych (grupy dyskusyjne całkiem dobrze funkcjonowały jeszcze przed pojawieniem się terminu Web 2.0, ale dopiero od tego momentu przypisuje im się duże znaczenie jako elementowi wiążącemu społeczności), a nawet współużytkowanie plików (sharing files).
- **aplikacje ukierunkowane na użytkowników** - priorytetem jest lokalizacja i gromadzenie zasobów zgodnie z potrzebami użytkowników, a nie oferowanie tylko informacji w formie i treści proponowanej przez właścicieli zasobów czy pośredników.
- **modularność aplikacji** - użytkownik wybiera jej elementy, zgodnie ze swoimi potrzebami, spośród dostępnego zbioru modułów. Każda aplikacja Web 2.0 może stać się elementem (modułem) innej, kolejnej.
- **współdzielenie** - idea Web 2.0 mieści w sobie udostępnianie kodów, czy pomysłów, a więc nawiązuje do idei Open Source.
- **budowanie społeczności** - nowy Internet powinien ułatwiać porozumiewanie się poprzez znoszenie barier ograniczających dwustronną wymianę informacji.
- **inteligencja** - aplikacje korzystają z wiedzy o tym, gdzie i co robi użytkownik, by uruchomić usługi odpowiadające jego potrzebom, by uzyskać potrzebne informacje.

Z nurtem Web 2.0 wiążą się nieodzownie wymienione niżej pojęcia:

- **kanał RSS** - umożliwia przekazywanie nagłówków wiadomości w postaci pełnych czy skróconych notatek, informując np. o nowych publikacjach. Jego ogromną zaletą jest możliwość otrzymywania informacji w jednym miejscu z wielu źródeł jednocześnie.
- **blog** - rodzaj strony internetowej zawierającej określoną liczbę odrębnych, samodzielnych, uporządkowanych chronologicznie wpisów, których twórcą jest właściciel bloga. Blogi umożliwiają zazwyczaj archiwizację oraz kategoryzowanie wpisów, a także komentowanie wpisów przez czytelników danego bloga. Ogół blogów traktowany jako medium komunikacyjne nosi nazwę blogosfery.
- **serwery społeczności sieciowych** w rodzaju MySpace, gdzie użytkownicy zakładają konta, własne strony - przestrzenie, na których zamieszczają informacje o sobie, zdjęcia, muzykę, klipy wideo, grafiki. Nieodłącznym elementem profilu jest lista znajomych osób oraz rozbudowana sekcja komentarzy.
- **serwisy internetowe stworzone do gromadzenia i udostępniania zdjęć**, materiałów audio i video np. Flickr, YouTube.
- **powiadamianie użytkownika,** np. w postaci e-maila o interesujących go informacjach, materiałach, programach.
- **komunikaty i powiadomienia personalne** (za pomocą wiadomości e-mail czy okienka z tekstową wiadomością) o zarezerwowaniu lub przetrzymaniu materiałów czy innego rodzaju przypomnienia.
- **interaktywne serwisy Webowe** - programy umożliwiające kontakt on-line, w rodzaju czatu.
- **personalizacja interfejsu użytkownika**, czy inaczej „profil użytkownika", pozwalające m.in. na otrzymywanie elektronicznych newsletterów czy zmianę zawartości i wyglądu interfejsu użytkownika, a także tworzenie zakładek (typu „ulubione"), filtrowanie informacji i tworzenie własnych kolekcji.
- **stosowanie tagów –** stosowanie znaczników – w informatyce oznacza to stosowanie znaków lub słów kluczowych przypisanych do określonego fragmentu informacji, na przykład tekstu lub pliku multimedialnego. Tagi to nazwy kategorii, które służą do klasyfikowania zawartości strony WWW (na przykład artykułów w serwisie lub wpisów w dzienniku). Tagowanie elementów serwisu umożliwia czytelnikowi szybki wybór interesujących go informacji. Zakres oraz proporcje używanych tagów są niekiedy przedstawiane za pomocą tzw. chmur tagów.
- **Wikipedia** - internetowa encyklopedia oparta na idei swobodnego dostępu i możliwości edycji. Każdy może nie tylko korzystać z niej za darmo, ale także zostać autorem lub edytorem haseł. Publikowane hasła, często niedoskonałe, o surowej formie, zawierające błędy lub przekłamania, są stopniowo ulepszane

podczas procesu zbiorowej i rozproszonej redakcji przez czytelników. Wśród niewątpliwych zalet Wikipedii można wymienić jej obszerność, szybkość publikowanych haseł, ich aktualność, linkowanie do terminów powiązanych. Wiele wątpliwości wciąż jednak budzi wiarygodność publikowanych w encyklopedii informacji. Podsycają je dodatkowo incydenty takie jak słynna sprawa spreparowania hasła dla fikcyjnej postaci Henryk Batuty. Według informacji figurującej w Wikipedii przez kilkanaście miesięcy, miał on być polskim komunistą z początku XX wieku, a jego imię nadano jednej z warszawskich ulic.

7. Bezpieczeństwo w sieci

To, co uważamy za dobrodziejstwo Internetu – bogactwo informacji, łatwa dostępność i atrakcyjność, stało się również źródłem wielu zagrożeń, a czasem także działań o charakterze przestępczym. Jesteśmy na nie narażeni jako poszukiwacze informacji oraz użytkownicy bogatej oferty usług internetowych. Ewolucja Internetu wiąże się z dalszym przyrostem tych zagrożeń. Oto najważniejsze, które skategoryzowano i opisano na obecnym etapie rozwoju Internetu:

Oszustwa dotyczące stron WWW:

- **Doorway page** - strona internetowa specjalnie stworzona, by przekierować użytkownika do innego miejsca.
- **Link farm** - grupa stron internetowych przekierowujących linki wzajemnie, tak by stworzyć pozory odniesień. To podbija ich wartość w wyszukiwarkach.
- **Google bomb** - bombardowanie Google linkami zwrotnymi. Linki z odpowiednim hasłem np. „Kretyn" umieszcza się w różnych serwisach WWW tak, by prowadziły np. do strony Leppera.
- **Pozycjonowanie stron** - w związku z ogromnym zainteresowaniem pozycją danej strony w wyszukiwarce zaczęto stosować różnorodne metody pozycjonowania m. in. takie, których nie akceptują twórcy wyszukiwarek lub nie są zgodne z zaleceniami dla tworzących strony, gdyż „zaśmiecają" wyniki wyszukiwania. Te metody zaczęto nazywać nieetycznymi. Są to na przykład: duże nagromadzenie słów kluczowych, ukrywanie słów kluczowych, np. użycie tekstu w kolorze tła, umieszczenie na niewidocznym elemencie lub w miejscu zwykle nie oglądanym przez użytkownika.
- **Keyword stuffing** - podnoszenie rankingu stron przez umieszczanie popularnych słów kluczowych w metadanych, nie odzwierciedlających tematyki stron.
- **Cloaking** - osłanianie, maskowanie. Spamowanie wyszukiwarek, oszukiwanie robotów. Jeśli na stronę wchodzi np. Googlebot*, to widzi stronę poprawną, jeśli inny użytkownik może zobaczyć zupełnie co innego.
- Googlebot - **robot internetowy**, który skanując zawartość stron www, indeksuje je za pomocą odnośników, tworząc w ten sposób indeks dla **wyszukiwarki Google**.

Pułapki fałszywych informacji

Wymienione niżej rodzaje oszustw nie są produktem doby Internetu, jednak dzięki możliwościom, jakie stwarza korzystanie z sieci, zwielokrotnieniu ulega ich zasięg i szybkość rozpowszechniania.

Miejska legenda - plotka, która ma znamiona poprawnej informacji, przekazywanej z ust do ust, często urasta do wielkiej legendy i opowieści. Z czasem staje się mitem, w który wierzymy.

Falsyfikacja - podrabianie czegoś, przedstawianie czegoś niezgodnie z prawdą. Fałszowanie rzeczywistości.

Fałszerstwa naukowe - zamierzone tworzenie dokumentów sprawiających na pozór wrażenie wartościowych prac naukowych. Czasem powstają one przy użyciu specjalnie zaprogramowanych do tego celu aplikacji, przygotowujących automatycznie falsyfikaty - tzw. bogus papers.

Kradzież i używanie poufnej informacji:

- **Phishing** - w branży komputerowej, oszukańcze pozyskanie poufnej informacji osobistej, jak hasła, czy szczegółów dotyczących karty kredytowej, przez udawanie osoby godnej zaufania, której te informacje są pilnie potrzebne. Jest to rodzaj ataku opartego na inżynierii społecznej.
- **Kradzież tożsamości** - to celowe używanie danych personalnych innej osoby, adresu zameldowania, numeru PESEL, najczęściej w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Kradzież tożsamości zwana jest także defraudacją tożsamości, gdyż chodzi o podszywanie się pod czyjeś dane, a nie „usunięcie" danych ofiary.

Złośliwe oprogramowanie:

- **Wirus komputerowy** - najczęściej prosty program komputerowy, który w sposób celowy powiela się bez zgody użytkownika. Wirus komputerowy do swojej działalności wymaga nosiciela w postaci programu komputerowego, czy poczty elektronicznej. Wirusy wykorzystują słabość zabezpieczeń systemów komputerowych lub właściwości systemów oraz niedoświadczenie i beztroskę użytkowników.
- **Robak komputerowy** - program komputerowy, podobny do wirusa komputerowego. Główną różnicą między wirusem, a robakiem jest to, że podczas gdy wirus potrzebuje nosiciela, czyli programu komputerowego, to robak jest pod tym względem samodzielny, a rozprzestrzenia się we wszystkich sieciach podłączonych do zarażonego komputera poprzez wykorzystanie luk w systemie operacyjnym lub naiwności użytkownika. Oprócz replikacji, robak może pełnić dodatkowe funkcje, takie jak niszczenie plików, czy wysyłanie poczty (z reguły spam).
- **Koń trojański –** program komputerowy podszywający się pod przydatne lub atrakcyjne aplikacje. Najczęściej komunikuje się ze swoimi twórcami, umożliwiając im różne działania na zaatakowanym komputerze. Trojany Roz-

powszechniane są przy pomocy zwykłych, użytecznych w pracy aplikacji. Mogą nimi być fragmenty kodów w licencjonowanych produktach lub całych większych programach, jak np. edytorach tekstu.

- **Oprogramowanie szpiegowskie (spyware) -** oprogramowanie umożliwiające kontrolowanie komputera bez wiedzy jego użytkownika. Zbierają one informację o użytkowniku i przesyłają te dane do odpowiednich serwerów.
- **Rootkits –** aplikacje służące do ukrywania niebezpiecznych programów typu wirusy, konie trojańskie, programy szpiegujące, dzięki czemu mogą pozostawać nie wykryte przez oprogramowanie zabezpieczające.

Moduł VI. Wybrane elementy redagowania pracy naukowej

1. Metodologia pracy naukowej

Właściwy wybór tematu i przygotowanie się do pisania pracy naukowej wymaga postawienia sobie kilku pytań:

- **jaka jest moja specjalizacja**,
- **jakie są moje zainteresowania**,
- **czemu ma służyć moja praca** (tzn. należy podjąć takie zagadnienie, które do tej pory nie było opisane, wymaga rozstrzygnięcia danego problemu lub było już opisane, ale pojawiły się nowe źródła, które pozwalają na inne spojrzenie na postawiony temat. Wymaga to określenia problemu, który chcemy omówić w naszej pracy.),
- **znajomość języków obcych**,
- **ograniczenia w temacie** (dotyczy ona posiadanej bazy źródłowej oraz możliwości dotarcia do niej),
- skonstruowanie prowizorycznego **planu pracy** – pozwala to autorowi dotrzeć do właściwego sformułowania tematu pracy, czyli tytułu – należy tu dodać, że tytuł naszej pracy nie może być tytułem rozdziału lub paragrafu. Plan pracy musi zawierać pewne elementy, które będą się różnić i zmieniać, zależnie od charakteru pracy – np. czy jest to praca magisterska, doktorska, artykuł, książka lub od wymogów redakcji, wydawcy książki itp.).

Praca powinna być napisana **stylem naukowym**, który ma następujące cechy:

a) logiczność wywodów,
b) zwięzłość,
c) fachowość terminologii,
d) precyzja określeń,
e) swoboda prezentacji.

Należy zwracać także uwagę na **interpunkcję**, **akapity**, na właściwe używanie **skrótów** (np. czasopism) i **cytatów**. Innym problemem są **tabele** i **wykresy**, które powinny być czytelne i zamieszczone w odpowiednich miejscach tekstu (lub jako aneksy).

2. Struktura publikacji naukowych, typy i zawartość publikacji

„**Praca naukowa** określana jest jako ogół czynności, które mają służyć rozwiązaniu problemu naukowego, przy czym za pracę naukową uznaje się zarówno poznanie nowych faktów naukowych, krytykę prawd dotychczas obowiązujących, jak i udostępnienie osiągnięć naukowych. Udostępnienie tych osiągnięć stanowi podstawę do prowadzenia dalszych badań, ale może być również źródłem krytycznych ocen przedstawionej pracy naukowej".

Spotykamy różne prace, które mają lub mogą mieć charakter naukowy, są to np.:

- artykuły w czasopismach,
- książki,
- prace licencjackie i magisterskie (te nie zawsze muszą zachowywać kryteria naukowości, tzn. m. in. wnosić coś nowego do nauki),
- prace doktorskie i habilitacyjne.

Prace naukowe, ze względu na cel, któremu mają służyć, można podzielić na:

- **prace teoretyczne,** czyli te w których autor opierając się na wynikach, przyjętych prawdach naukowych, opracowanych przez siebie i innych dąży do uporządkowania logicznego i naukowego twierdzeń i wniosków. Prace te wielokrotnie są podstawą formułowania nowych problemów naukowych i podejmowania nowych prac badawczych,
- **prace doświadczalne**, w których warsztatem jest eksperyment i dotyczą one głównie nauk przyrodniczych. Istotą eksperymentu jest określenie zależności pomiędzy zjawiskami wywołanymi lub zmienionymi przez badacza w taki sposób, aby można było obserwować skutki takiej zmiany, a uzyskane w eksperymencie wyniki wielokrotnie przyczyniały się do poznania nieznanych dotychczas prawd,
- **prace metodologiczne,** dotyczące jednego tylko elementu badań, jakim jest opracowanie i uzasadnienie nowych, a więc dotychczas nie stosowanych metod badawczych, a także krytyka badań dotychczas stosowanych,
- **prace badawcze,** które polegają na odkrywaniu nowych faktów i na wyjaśnianiu zjawisk na podstawie własnych badań naukowych oraz badań cudzych wcześniej już wykonanych. Częstym ich elementem są prace doświadczalne. Mogą one również być indywidualne lub zbiorowe,
- **prace przyczynkowe** polegające na wykonaniu cząstkowych badań w zakresie większego problemu badawczego, przy czym przyczyniać się one powinny do postępu wiedzy naukowej,
- **prace indywidualne** - prace naukowe, w których jedna osoba opracowuje metodykę badań, przeprowadza badania i przedstawia ich wyniki. Przykładem takich prac są rozprawy doktorskie lub habilitacyjne,

- **prace zbiorowe** - praca grupy osób, np. z różnych ośrodków naukowych, pozwala to m.in. na wykonanie potrzebnych specjalistycznych badań w wielu placówkach,
- **prace koncepcyjne**, które stanowią zazwyczaj wstępny etap badań naukowych, a więc hipotez roboczych czy opracowania problematyki i organizacji badań.

Publikacje medyczne dzieli się tradycyjnie na prace:
- doświadczalne,
- oryginalne,
- poglądowe,
- kazuistyczne.

„Prace doświadczalne i oryginalne muszą posiadać wstęp, który powinien być ograniczony do przedstawienia wagi podjętego problemu badawczego i celowości wykonanych badań, opis materiału obejmującego dane o obiekcie badań, a w badaniach wykonanych u ludzi liczbę badanych, ich wiek, jego granicę średnią i odchylenia standardowe, kryteria rozpoznawcze, grupy badanej i kontrolnej".

„Prace poglądowe powinny stanowić syntezę doniesień z piśmiennictwa na omawiany temat z własną analizą, interpretacją i oceną badań innych autorów".

„Prace kazuistyczne stanowią opisy przypadków wnoszące nowe dane rozszerzające wiedzę o etiologii, patofizjologii i leczeniu".

Struktura publikacji naukowej

Właściwie zbudowany plan pracy pozwala nam sformułować tytuł naszej pracy. Wszystkie publikacje naukowe komponowane są zasadniczo według tego samego schematu, choć bywają pewne odejścia od ustalonych norm.

Ogólny układ pracy (spis treści) wygląda następująco:
- **strona tytułowa pracy** (m.in. autor, tytuł pracy, nazwa uczelni, miejsce i rok napisania pracy – dotyczy to np. pracy magisterskiej);
- **spis treści** (plan pracy);
- **wykaz skrótów** (jeżeli istnieje taka potrzeba);
- **wstęp** (jest to pewna forma rozmowy autora z czytelnikiem ukazująca:
  a) cel pracy – dlaczego podjęto taki problem,
  b) aktualny stan badań na ten temat,
  c) na czym opiera się nasza praca – podanie np. źródeł historycznych jakie wykorzystano w pracy (w historii medycyny),
  d) przedstawienie wybranej metody – np. analiza, synteza itp.
  e) podział pracy (jaki jest układ pracy, co omówiono itp.);
- **treść pracy** (części, rozdziały, paragrafy);
- **zakończenie**, które powinno zawierać:
  a) krótkie streszczenie całości,
  b) przedstawienie wyników badań,
  c) co zostało poruszone i jakie są dalsze propozycje badawcze;

– **bibliografia** (jakie publikacje wykorzystano w prezentowanej pracy – np. źródła, opracowania);
– praca może ewentualnie także zawierać **aneksy** (załączniki) – dodatki mające uzupełnić tekst pracy, dzieła (np. tekst źródłowy - w pracy z historii medycyny).

3. Aparat naukowy

Opis bibliograficzny – uporządkowany zespół danych o dokumencie służących do jego identyfikacji (PN-89/N-01224).

Cytowanie – przytoczenie tekstu z powołaniem się na źródło.

Przypisy – notki, objaśnienia tekstu lub jego uzupełnienia umieszczone u dołu strony, na końcu rozdziału lub na końcu pracy.

Bibliografia załącznikowa (references) – uporządkowana, sporządzona według określonych zasad lista pozycji piśmienniczych wykorzystanych przez autora.

Opis bibliograficzny książki

Elementy opisu:

autor (autorzy) lub redaktor (red. / ed.)
tytuł książki
miejsce wydania, wydawca, rok wydania
ISBN (nie zawsze stosowany)

Przykłady:

1. Kozak S.: Patologie w środowisku pracy: zapobieganie i leczenie. Warszawa: Difin, 2009. ISBN 978-83-7641-029-6

2. Opolski K., Dykowska G., Możdżonek M.: Zarządzanie przez jakość w usługach zdrowotnych: teoria i praktyka. Wyd. 2. Warszawa: CeDeWu, 2009.

3. Latkowski J.B., Lukas W. (red.): Medycyna rodzinna: repetytorium. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2007. ISBN 978-83-200-3302-1

4. Byrne P. (ed.): Ethics and law in Heath care and research. Chichester: John Wiley & Sons, 1990.

Opis bibliograficzny rozdziału w książce

Elementy opisu:

autor rozdziału (autorzy) lub redaktor (red. / ed.)
tytuł rozdziału
przyimek W: / In:
autor książki (autorzy) lub redaktor (red./ ed.)
tytuł książki
miejsce wydania, wydawca, rok wydania
zakres stron rozdziału (s. / p.)
ISBN (nie zawsze stosowany)

Przykłady:

1. Kowalski M.: Wady wrodzone kończyn. W: Kiwerski J. (red.): Rehabilitacja medyczna. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2005, s. 263-280.

2. Dayton D.W., McKone T.E., Knezovich J.P. et al.: Assessment of exposure to genotoxic substances. In: Brusick D.J. (ed.): Methods for genetic risk assessment. Boca Raton: Lewis Publishers, 1994, p. 29-63.

Opis bibliograficzny artykułu w czasopiśmie

Elementy opisu:

autor (autorzy)
tytuł artykułu
tytuł czasopisma/skrót tytułu czasopisma
rok, tom, numer zeszytu, zakres stron artykułu

Przykłady:

1. Szosland D., Marcinkiewicz A.: Postępowanie orzecznicze u kierowców chorych na cukrzycę w wybranych krajach pozaeuropejskich. Med. Pr., 2009, 60(6), 543-548.

2. Gautrin D, Castano R. Deciphering the clinical spectrum of occupational rhinitis. Occup Environ Med. 2009;66(11):715-6.

3. Pokrywka A., Kwiatkowska D., Gorczyca D. Możliwe przyczyny obecności metabolitów nandrolonu w moczu. Arch. Med. Sądowej Kryminol. 2009;59(2):155-158.

Opis bibliograficzny dokumentów elektronicznych

Książki, bazy danych, programy komputerowe

Elementy opisu:

autor (autorzy)
tytuł
[typ nośnika] (np. online, CD-ROM, dyskietka)
miejsce wydania, wydawca, data wydania, data aktualizacji,
[data dostępu] (dla dokumentów online)
warunek dostępu (dla dokumentów online adres internetowy)

Przykłady:

1. Kręcicki T., Zaleska-Kręcicka M., Niewęgłowski R.: Atlas endoskopii ucha [CD-ROM]. Warszawa: Blackhorse Publ., 2001.

2. Health statistics – Atlas on mortality in the European Union. [online] Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. [dostęp: 19 stycznia 2010]. Dostępny w World Wide Web:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-30-08-357/EN/KS-30-08-357-EN.PDF

Artykuły z czasopism

Elementy opisu:

autor (autorzy)
tytuł artykułu

tytuł czasopisma
[typ nośnika] (np. online, CD-ROM, dyskietka)
[data dostępu] (dla dokumentów online)
warunek dostępu (dla dokumentów online adres internetowy lub DOI - Digital Object Identifier)

Przykłady:

1. Malik M., Zarzycka D., Iłżecka J., Jarosz J.M.: Wartość zdrowia jako czynnik motywacyjny do działań prozdrowotnych. Zdrowie Publiczne [online] 2009, 119(1);33-39. [dostęp: 19 stycznia 2010]. Dostępny w World Wide Web: http://www.zdrowiepubliczne.pl/artykul/szczegoly/id/2413

2. Hunter AG. The elements of morphology: Ear-An initial approach for the incisura. Am J Med Genet A (2010). DOI: 10.1002/ajmg.a.32718

3. Platts-Mills TAE, (2005) Asthma Severity and Prevalence: An Ongoing Interaction between Exposure, Hygiene, and Lifestyle. PLoS Med 2(2): e34. doi:10.1371/journal.pmed.0020034

Cytowania

Cytowanie – przytoczenie tekstu, tabeli, ryciny, zdjęcia z powołaniem się na źródło. W przypadku cytowania większych fragmentów należy uzyskać zgodę na ich przedruk od właściciela praw autorskich (autora lub wydawcy).

Przypisy

Komentarze, objaśnienia, uwagi dodawane przez autora lub wydawcę do tekstu dzieła, umieszczane zwykle u dołu stronicy, na końcu rozdziału lub dzieła. Przypisy muszą być kolejno ponumerowane.

Najczęściej stosuje się przypisy dopowiadające, zawierające objaśnienia i komentarze oraz przypisy bibliograficzne podające źródło uzyskania informacji.

Przykład - przypis jako komentarz, objaśnienie (**przypis dopowiadający**):

Tekst:

Z biegiem lat kandydaci zaczęli uzyskiwać zezwolenia na równoczesne zdawanie bakalaureatu i magisterium, po uiszczeniu odpowiednio wyższych opłat. W drugiej połowie XVIII w. do bakalaureatu z filozofii nie przywiązywano już w Lipsku żadnej wagi (12).

Przypis:

12. Ostatnie egzaminy na stopień bakałarza filozofii przeprowadzono w latach 1759 i 1763, później w księgach immatrykulacyjnych nie ma o nich wzmianki. Erler II, t. 3, s. XVIII

Przykład - przypis jako informacja, skąd autor uzyskał informacje (**przypis bibliograficzny**):

Tekst:

Zapewne książę zaakceptował projekt Kołłątaja i przedłożył go Komisji, która 29 kwietnia 1783 r. mianowała Weichardta profesorem patologii i praktyki lekarskiej

w Szkole Głównej Krakowskiej, powołując jednocześnie Jana Szastera na profesora farmacji i materii medycznej (43).

Przypis:

43. T. Wierzbowski: Protokoły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej 1781-1785. Warszawa 1915, s. 109

Jeżeli cytujemy czasopismo, to podajemy opis bibliograficzny czasopisma, a jeżeli jest to wydawnictwo zbiorowe, cytujemy pozycję, stosując: „W:").

W pracy stosujemy także skróty dotyczące przypisów (wybór):

1. **ibid.** = **ibidem**, co oznacza: **tamże**;
2. **id.** = **idem**, co oznacza: **tenże** (ten sam autor);
3. **eadem** = co oznacza: **taż** (ta sama autorka);
4. **loc. cit.** = **loco citato**, w miejscu – poprzednio – wzmiankowany;
5. **op. cit.** = **opus citatum/opere citato**, dzieło – wcześniej - wzmiankowane/ w dziele – wcześniej – wzmiankowanym (lub używa się: **dz. cyt.** = dzieło cytowane);
6. **cyt. za** = **cytuję za**, jest to tekst, który nie został zaczerpnięty bezpośrednio ze źródła, ale przepisany;

Przykłady

a) Gdy w przypisach wymieniamy źródło po raz pierwszy, podajemy pełny opis, w następnych przypisach stosujemy formę skróconą (op. cit. lub loc.cit.):

Tekst I:

Co Weichardt chciał wyrazić Klementowi, Stollemu i Lindenowi? (54).

Przypis I:

54. F. Giedroyć: Służba zdrowia w dawnem wojsku polskiem. Warszawa 1927, s. 513

Tekst II:

Szkołę warszawską otwarto w 1789 r. w Szpitalu św. Łazarza. Według Giedroycia jej organizatorami byli lekarze wojskowi – Jacek Dziarkowski, Walenty Gagatkiewicz i Jan Gotfryd Sthol, a według Stanisława Sokoła i Teresy Ostrowskiej – Walenty Gagatkiewicz i Paweł Czenpiński, którego po śmierci w 1793 r. zastąpił Michał Bergonzoni. Szkoła ta, która miała na celu „kształcenie dla wojska uzdolnionych chirurgów" została zamknięta w 1793 r. Dwa lata później otwarto ją ponownie, ale już po kilku miesiącach, gdy Prusacy zajęli Warszawę, zlikwidowano ostatecznie. Istniała tylko pięć lat z około roczna przerwą, a więc niewiele dłużej niż kursy Weichardta w Tulczynie (20).

Przypis II:

20. F. Giedroyć: Służba zdrowia... op.cit., s. 347-348; S. Sokół: Historia chirurgii polskiej. Cz. 1: Chirurgia okresu cechowego. Warszawa 1967, s. 50; T. Ostrowska: Szkoła chirurgiczna w Warszawie (1789-93, 1795-96). Przyczynek do dziejów szkoły. Arch. Hist. Med. 1980, 43, 1, 25

b) Jeżeli autor w przypisie:
   - powołując się na źródło, które cytował w poprzednim przypisie (np.: F. Giedroyć: Służba zdrowia w dawnem wojsku polskiem. Warszawa 1927, s. 5), może w następnym przypisie zastosować skrót polski: Tamże, s. 15 (lub łaciński: Ibidem, s. 15);
   - natomiast powołując się w kolejnym przypisie na tego samego autora, ale na inną pozycję (inny tytuł), (np.: S. Gajda: Podstawy badań stylistycznych nad językiem naukowym. Warszawa 1982, s. 20) może zastosować skróty Tenże (Idem) lub w odniesieniu do autorki: Taż (Eadem), (np.: Tenże, Współczesna polszczyzna naukowa. Opole 1990, s. 50);

Układ bibliografii załącznikowej

Bibliografia załącznikowa (literatura przedmiotu) jest bardzo istotnym elementem pracy naukowej. Pozwala uzyskać informację o publikacjach, na jakich oparł się autor, co wykorzystał w swojej pracy.

Bibliografia - spis książek, druków, czasopism, artykułów oraz dokumentów, uporządkowany według określonych kryteriów, zawierający najważniejsze dane o każdej wymienionej w niej pozycji (autor, tytuł, miejsce, rok wydania itd.).

W zależności od charakteru pracy, zestawienia bibliograficzne będą się różnić. Występują one na końcu całej pracy lub po zakończeniu każdego rozdziału. Mogą mieć układ alfabetyczny lub chronologiczny. W pracach o charakterze historycznym (np. z historii medycyny) podział może być następujący: źródła rękopiśmienne, źródła drukowane, opracowania.

Przygotowanie piśmiennictwa cytowanego w pracy musi być zgodne z wymogami redakcji. W całej publikacji stosuje się jednolite zasady opisu bibliograficznego. Najczęściej bibliografie załącznikową tworzy się w systemie **Harvard** (alfabetyczny) lub **Vancouver** (wg kolejności cytowań). Wymagania dla bibliografii w czasopismach biomedycznych opracował Międzynarodowy Komitet Redaktorów Czasopism Medycznych **(**Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals, http://www.icmje.org/urm_main.html).

System Harvard

Ogólne zasady:

- cytowane prace ułożone są w porządku alfabetycznym na końcu pracy w bibliografii,
- przywoływania w tekście zawierają nazwisko pierwszego autora i rok wydania cytowanej publikacji (np.: Z wcześniejszych doniesień [Higgins 1978] wynika, że...).

Jeśli praca, którą przytaczamy, ma dwóch, trzech lub więcej autorów, wszystkich wymieniamy przy powoływaniu się po raz pierwszy. W ponownym cytowaniu tej samej pracy wymieniamy tylko nazwisko pierwszego autora, z dopiskiem „i inni". Jeśli powołujemy się na dwie różne prace tych samych autorów, lecz umieszczonych w różnej kolejności, za każdym razem podajemy pełen wykaz nazwisk.

W pracach anonimowych powołujemy się w tekście na nazwę czasopisma (np. Br. Med. J. 1969). Zapis w bibliografii umieszczonej na końcu pracy wygląda wówczas następująco: Br. Med. J. Psychogenic dyspnoe, 1969, 4, 382.

System Vancouver

Ogólne zasady:

- cytowane prace są numerowane według porządku pojawiania się ich w pracy (np.: Liczni autorzy [1, 5, 7, 8] twierdzą, że...), a na końcu pracy zamieszczony jest spis numeryczny wszystkich prac w porządku alfabetycznym lub zgodnie z kolejnością cytowania ich w pracy (tekście),
- w przypadku wielokrotnego cytowania tej samej publikacji zachowuje się pierwszy numer odwołania do niej bez względu na miejsce ponownego cytowania.

System ten został zaakceptowany w 1978 r. przez Międzynarodowy Komitet Redaktorów Czasopism Medycznych w Vancouver.

Styl mieszany

W stylu mieszanym cytowania są numerowane na końcu pracy w porządku alfabetycznym i przywoływane według tej numeracji w tekście.

Pisząc jakąkolwiek pracę, należy konsekwentnie stosować zapis przytoczeń źródłowych, choć jak wiemy istnieje wiele norm. Konsekwencja, dokładność, staranność oraz jednolitość – to cechy dobrej pracy naukowej.

4. Narzędzia wspomagające tworzenie bibliografii

Bibliografia, jako integralna część publikacji naukowej, jest niezbędna ponieważ:

1. Demonstruje dogłębność w zbieraniu materiałów do publikacji, udowadniając, że autor wyczerpująco zapoznał się z literaturą naukową w danym temacie. Wskazuje, że autor pracy posiada wiedzę i zrozumienie danego tematu, co podwyższa wiarygodność jego publikacji.
2. Pozwala autorowi udokumentować pomysły i wyniki badań innych naukowców, a więc tym samym uniknąć posądzenia o plagiat.
3. Pozwala innym czytelnikom identyfikować i odnaleźć materiały, które wykorzystano w publikacji. Wielu odbiorców polega na podanej literaturze fachowej, żeby posłużyć się w swoich pracach relewantnym piśmiennictwem.

Przedstawimy teraz kilka definicji i pojęć związanych z bibliografią i jej tworzeniem, które pozwolą autorom na zrozumienie dlaczego bibliografia jest tak ważnym elementem publikacji:

Bibliografia *(gr. biblion albo biblos = książka, graphein = pisać) – Uporządkowany spis (wykaz, zestawienie) dokumentów, dobranych wg pewnych kryteriów, spełniający określone zadania informacyjne. (Encyklopedia wiedzy o książce, 1971, s.155)*

Bibliografia załącznikowa *(krypto-bibliografia), spis bibliograficzny dołączony do wydawnictwa lub utwory, zawierajacy wykaz wykorzystanych przez autora źródeł lub lekturę uzupełniającą. (Encyklopedia wiedzy o książce, 1971, s.178)*

...grupowanie opisów identyfikujących poszczególne dokumenty na końcu książki w postaci odrębnego wykazu, tzw. ***bibliografii*** *(literatury przedmiotu), tytułowanej Bibliografią, Piśmiennictwem, Wykazem literatury, Literaturą itp. (Osuchowska, 2005, s.168)*

Opis bibliograficzny *– wymienione w ustalonej kolejności cechy dokumentu wyraźnie go charakteryzujące i odróżniające od innych dokumentów. (Encyklopedia wiedzy o książce, 1971, s. 1678).*

Opis bibliograficzny *– zespół informacji niezbędnych do identyfikacji opisywanego dokumentu oraz informacji uzupełniających, które mogą być dodawane dla bliższego scharakteryzowania dokumentu. Norma PN-73 N-01152. (Wikipedia wolna encyklopedia, hasło opis bibliograficzny http://pl.wikipedia.org/wiki/Opis_bibliograficzny)*

Cytat *- Powołanie się (ustne czy na piśmie) na cudzą wypowiedź lub tekst pisany, którego nieodzowną cechą musi być dosłowne przytoczenie powołanego tekstu, z równoczesnym wskazaniem jego źródła i określeniem dokładnego miejsca w źródle. Cytat może być powtórzeniem jednego lub kilku wyrazów, całych zdań, a nawet dużych ustępów tekstu. (Encyklopedia wiedzy o książce, 1971, s.439)*

Plagiat - *Przywłaszczenie cudzego utworu lub pomysłu twórczego, wydanie cudzego utworu pod własnym nazwiskiem;, także: dosłowne zapożyczenia z cudzych dzieł podane jako oryginalne i własne. (Uniwersalny słownik języka polskiego, 2006, hasło: plagiat)*

Jeżeli cokolwiek jest cytowane, parafrazowane lub odnosi się do pracy kogoś innego, trzeba wskazać jego źródło używając przypisów albo w nawiasach, albo dolnych, albo końcowych. Wykaz bibliografii jest zawsze umieszczany na końcu artykułu.

Programy wspomagające tworzenie bibliografii

Dyscypliny akademickie używają różnych formatów bibliograficznych, np. AMLA, APA, MLA, Chicago, czy Turabian. Rozwiązaniem, który format wykorzystać, jest skonsultowanie się ze swoim profesorem lub wydawcą, który styl preferuje.

Poprawne zapisywanie bibliografii w odpowiednim formacie wymaga od autora poświęcenia czasu i uwagi. Zostały więc stworzone specjalne programy, które wspomagają autorów w organizowaniu, przechowywaniu i wykorzystywaniu opisów bibliograficznych i tworzeniu bibliografii zwane menadżerami bibliografii. Osobiste programy takie jak RefWorks, EndNote, czy Reference Manager istnieją na rynku już wiele lat jako narzędzie dla naukowców i studentów w tworzeniu osobistych zbiorów bibliograficznych opisów, które można importować z baz danych, formatować w różnych stylach, przechowywać, wykorzystywać w następnych pracach, oraz

udostępniać się innym profesjonalistom. Są to jednak programy komercyjne, wymagające własnych nakładów finansowych lub dostępu z macierzystej Uczelni (Kessler, 2005, s.310).

Istnieją też darmowe serwisy WWW, które formatują indywidualne opisy. Strony te nie oferują jednak tak wiele funkcji, np.: użytkownicy nie mogą importować opisów bibliograficznych z baz danych, tylko muszą je wpisywać manualnie, a wybór stylów jest limitowany. Często też nie można swoich rekordów przechowywać „na zawsze", bowiem obowiązuje użytkownika limit czasowy.

Głównym zadaniem użytkownika jest zrozumienie działania tych programów i przetestowania ich na własny użytek. Należy sprawdzić, czy te programy rzeczywiście działają w sposób w jaki są reklamowane i czy tworzą bibliografie w oczekiwany sposób (Kessler, 2005, s.311).

Wybrane programy

RefWorks (ProQuest, LLC.) http://www.refworks.com/

Program do zarządzania, gromadzenia, przechowywania i udostępniania różnego rodzaju informacji, jak również do generowania cytatów i bibliografii. RefWorks umożliwia użytkownikom tworzenie własnych baz danych i wykorzystywanie ich do różnych prac badawczych. Posiada opcję importu literatury fachowej zarówno z pli-ków tekstowych, jak i z baz danych online. Osobiste bazy danych mogą być wykorzystywane do zarządzania, przechowywania i dzielenia się informacjami bibliograficznymi. Specjalna opcja włączona do czytnika pozwala na tworzenie linków do ulubionych RSS i importownia danych z tych kanałów bezpośrednio do RefWorks. Użytkownik może łatwo przeszukiwać swoją bazę danych (szybkie i zaawansowane wyszukiwanie) dzięki temu, że RefWorks tworzy indeksy podczas importowania rekordów.

Dzięki udostępnieniu RefWorks online uprawnieni użytkownicy mają dostęp do programu z każdego miejsca i w każdej chwili. Program ten jest kompatybilny z Windows, Mac, Unix, a najnowsze aktualizacje są umieszczone na serwerze RefWorks, także automatycznie wszyscy użytkownicy mają dostęp do najnowszej wersji. Zawiera instrukcje w formie PDF (http://www.akmearchive.pl/broszury/refworks/rw_qsg_pl.pdf, po polsku) lub lekcji wideo, a także lekcje na żywo w formacie Webinar.

EndNote (Thomson Reuters) http://www.endnote.com/

Program dla naukowców, pisarzy, studentów, bibliotekarzy zaprojektowany do tworzenia i zarządzania bazami bibliograficznymi i przechowywania zapisanych w nich rekordów. Wykorzystuje się go do przeszukiwania online baz danych (takich jak Web of Science, Ovid, PubMed) i importu zarówno różnorodnych informacji bibliograficznych jaki i plików PDF w dowolnym języku. Dzięki funkcji EndNote Web istnieje możliwość współpracy i dzielenia się swoją biblioteką bibliograficzną z innymi użytkownikami. Opracowany został zarówno dla systemu Windows jak

i Macintosh. Współpracuje z edytorami tekstu, np.: MS Word, OpenOffice, oraz Corel WordPerfect, co umożliwia wstawianie na bieżąco cytowań i wykazów bibliograficznych w tworzony tekst. Istnieje możliwość wyboru formatu bibliograficznego z setek dostępnych formatów. Producent oferuje lekcje w formie Webinar oraz filmów wideo.

Ponieważ RefWorks i EndNote są wiodącymi, komercjalnymi programami do tworzenia osobistych baz bibliograficznych, poniżej przedstawiamy porównanie tych programów skompilowane przez University of Washington Libraries w 2008 r.[1]

Compare RefWorks and EndNoteWeb

FEATURES	EndNoteWeb	Refworks
Web-based	Yes	Yes
Fairly easy to use	Yes	Yes
Free to UW faculty, staff, students	Yes	Yes
Can import references e.g., from external databases	Yes	Yes
Can enter references manually	Yes	Yes
Can search your files for references	Yes	Yes
Editing references	Yes	Yes
Duplicate detection (& removal)	Yes	Yes
Link to PDFs on the web	Yes	Yes
Maximum # of records per account	10,000	No limit; just response time
Number of citation format styles (MLA, APA, journals, etc.)	3,200+	800 pre defined and create your own
Maximum # reference types (e.g., journal, book)	45 predefined fields	Pre-defined: 31 User-defined: 5
Maximum record size	All fields 64K (16 pages of text)	For notes & abstract field – 50K (10 pages of text)
Location of stored records	In passworded account on EndNote Web servers	In passworded account on RefWorks servers

[1] http://guides.lib.washington.edu/content.php?pid=69943&sid=518591

Collaboration	Ability to share references in read-only format with others who have EndNote Web accounts.	Ability to create & share databases and share specific collections of references. Also can share references with people without RWorks accounts via “RefShare”
Exporting/importing records from UW Libraries’ databases	Direct export of references from some databases e.g., Web of Science, BIOSIS, etc. References from other databases may be saved and imported.	Direct export of references from a number of library databases. References from other databases may be saved and imported.
Has MS WORD Plugin (that allows you to insert in-text citations as you write.)	Yes. Cite-While-You-Write	Yes. Write-N-Cite
Suitability for writing a thesis/ dissertation. For grad students. See below for Ref numbers.	Different opinions on this Ref.#1- Yes Ref# 4-No	Different opinions on this Ref#1- Yes Ref#4-Yes
Intuitive tab labels and their names	Yes - My References, Collect, Organize, Format, Options. Plus Web of Science, Help	Yes - References, Search, View, Folders, Bibliography, Tools, Help
Access/Location/URL/	myendnoteweb.com	lib.washington.edu/ougl/refworks/
Can capture bibliographic information from web pages	Via EndNote Web Capture	Via Ref Grab-it
Can transfer records between RefWorks and EndNote Web	Yes	Yes
Export reference capabilities.	Yes	Yes
Help available at UW Libraries	Yes – appropriate url(s)	Yes – appropriate urls
Boolean Searching AND, OR, NOT	OR is default between terms. Use plus sign (+) for AND & minus sign (-) for NOT	Yes
What happens to my records when I leave or graduate from the UW	Account is good for 12 months after leaving UW. You can export the records to another program: Excel, EndNote, etc.	You can subscribe to a personal individual RefWorks Account. You can also export the records to another program: Excel, EndNote, etc.
Unique Features	Presents users w/links to times cited & related records	RSS Feeds; Can attach up to 10 megabytes of files; Write N Cite off-line (Beta)

Reference Manager (Thomson Reuters) http://www.refman.com/

Komercyjna baza danych do zarządzania zbiorami bibliografii. Przygotowuje i wstawia do pisanego tekstu sformatowane przypisy i opisy bibliograficzne. W trakcie przeszukiwania online baz danych organizuje informacje bibliograficzne i tworzy opisy bibliograficzne. Posiada opcję udostępniania swoich zbiorów innym użytkow-nikom. Ma funkcję załączania i przechowywania plików PDF w osobistej bazie biblio-graficznej. Najnowsza wersja jest kompatybilna z edytorem tekstu Word 2007, co umożliwia tworzenie przypisów i bibliografii w trakcie pisania tekstu. Do innych funkcji należy np.: eliminowanie duplikatów oraz sprawdzanie błędów ortograficznych. Serwis oferuje instrukcje w formacie PDF i krótkie filmy wideo.

Użytkownik znajdzie na stronach internetowych wiele darmowych serwisów służących do zarządzania osobistą bibliografią, poniżej kilka z nich.

KnightCite (Hekman Library of Calvin College)
http://www.calvin.edu/library/knightcite/index.php

Generator opisów bibliograficznych. Zarejestrowani użytkownicy mają opcję zapisania swoich opisów bibliograficznych na własnym koncie oraz edytowania i eksportu opisów do swoich dokumentów jako pliki RTF lub doc. Serwis udostępnia trzy główne akademickie style: MLA, APA, Chicago.

Bibme (Carnegie Mellon University) http://www.bibme.org/

Umożliwia tworzenie opisów bibliograficznych między innymi do książek, czasopism, stron internetowych, filmów. Posiada funkcję wyboru stylów: APA, MLA, Chicago, Turabian. Trzeba być zarejestrowanym użytkownikiem, żeby zapisać rekordy na swoim koncie oraz eksportować bibliografię do edytora tekstu Word.

Citation Machine (David Warlick of The Landmark Project)
http://citationmachine.net/

Strona do formatowania bibliografii. Oferuje możliwość wyboru stylu: MLA, APA, Turbian, Chicago. Użytkownik musi manualnie wpisać do formularza informacje bibliograficzne, a po kliknięciu *Make Citations* i wygenerowaniu opisu bibliograf-ficznego wyciąć i wkleić go do swojego tekstu.

Zotero (George Mason University) http://www.zotero.org/

Jest to darmowy open-source menadżer bibliografii. Wymaga rejestracji. Pracuje na przeglądarce Firefox. Zapisuje, przechowuje, organizuje i formatuje w wielu stylach informacje bibliograficzne. Dostępne są samouczki w formie filmów wideo i tekstowej. Pozwala na dostęp do serwisu tylko z tego stanowisku, na którym dokonano instalacji programu.

Connotea (Nature Publishing Group) http://www.connotea.org/

Serwis wymaga rejestracji. Zapisuje i organizuje linki do bibliografii. **Nie tworzy opisów bibliograficznych**. Użytkownik może importować i eksportować do i z osobistych menadżerów bibliografii. Istnieje opcja udostępniania swoich zbiorów biblio-graficznych innym użytkownikom serwisu. Umożliwia dostęp do bibliografii z każdego komputera, który ma dostęp do Internetu.

BibSonomy University of Kassel, Germany
http://www.bibsonomy.org/

Niemiecki serwis udostępniony też w wersji angielskiej. Wymaga rejestracji. Sposób działania podobny do Conotei. Zbiera i zapisuje informacje bibliograficzne do stron internetowych oraz publikacji. Posiada funkcje udostępniania swoich zbiorów innym użytkownikom. Umożliwia eksport zebranych informacji bibliograficznych w wybranym formacie z rozwijalnej listy.

Prezentacja powyżej wymienionych programów ma na celu przybliżenie wszystkim zainteresowanym gamy narzędzi do tworzenia bibliografii, które mogą ułatwić pisanie różnego rodzaju prac, a przede wszystkim pozwalają zaoszczędzić cenny czas, który autor spędza przy sporządzaniu długich wykazów bibliograficznych. Należy jednak podkreślić, że wykorzystanie komputerowych programów nie zwalnia autorów z zapoznania się z poprawnym stylem pisania bibliografii. Wiedza ta pozwoli autorowi wychwycić błędy, których nawet najlepszy menadżer bibliografii nie uniknie.

5. Zasady i standardy publikowania oraz wymagania redakcyjne

Publikacja naukowa jest to dokumentacja oryginalnych badań naukowych i wynikających z nich wniosków w postaci artykułu w czasopiśmie naukowym lub w formie książki, opracowana zgodnie z zasadami i standardami publikowania oraz wymaganiami redakcyjnymi.

Kodeks dobrych obyczajów w publikacjach naukowych

Informacja zawarta w publikacji naukowej powinna być obiektywna i rzetelna, a jej przekaz czytelny i zwięzły. Wskazówki, których przestrzeganie obowiązuje każdego autora, zawiera „Kodeks dobrych obyczajów w publikacjach naukowych" opracowany przez Komitet Porozumiewawczy FID/IFLA/ISO w 1962 r. Szczegółowe zalecenia dotyczą struktury i formalnego układu artykułu naukowego w zależności od typu publikacji (np. oryginalna, poglądowa, doniesienie wstępne). Praca może być publikowana tylko w jednym czasopiśmie z wyraźnym odróżnieniem wkładu własnego autora od wykorzystanych prac innych autorów (prawidłowe przypisy i cytowanie piśmiennictwa). Zabieganiu plagiatom, przywłaszczaniu części lub całości cudzych prac służy nadzór redakcyjny, składanie oświadczeń dotyczących praw autorskich, recenzowanie prac i umożliwienie dostępu do pierwotnych wyników badań.

Przed nierzetelnością w publikacjach chroni stosowanie zasad zawartych dokumentach:

- Kodeks dobrych obyczajów w publikacjach naukowych. Wiadomości Lekarskie 1997 50;62
  Sen 2001;1:51-54, www.sen.viamedica.pl
- Kodeks. Dobre praktyki w szkołach wyższych
  http://www.frp.org.pl/?page=projekty_frp_w_toku&projekt=6
- Jakość publikacji naukowej. Sen 2002;2(2):79-81

- Dobre Obyczaje w Nauce. Zbiór Zasad i Wytycznych. PAN Warszawa 2001, Komitet Etyki w Nauce.
  http://www.ken.pan.pl/images/stories/pliki/pdf/down.pdf
- Dobra praktyka badań naukowych
  http://www.fnp.org.pl/files/dobra_praktyka.pdf

Typy publikacji w czasopismach medycznych

Oryginalna/źródłowa publikacja naukowa (primary/oryginal scientific publication) – opisuje badania własne autora lub zespołu naukowego, jest pierwszym publicznym ogłoszeniem wyników w sposób umożliwiający powtórzenie i ocenę przeprowadzonych badań.

Praca poglądowa (review) – zawiera analizę i podsumowanie (przegląd) dotychczasowego stanu wiedzy na podstawie wcześniej opublikowanych prac oraz przedstawia dyskusję, wnioski i dalsze zalecenia dotyczące określonego problemu badawczego.

Inne ważniejsze typy publikacji: opis przypadku, doniesienie wstępne, list do redakcji, artykuł redakcyjny.

Struktura publikacji w czasopismach medycznych

Tekst główny - wstęp, metody badań, wyniki, wnioski

Wstęp – przedstawienie celu pracy, omówienie obecnego stanu wiedzy i zasadnienie podjęcia badań.

Metody badań – omówienie zastosowanych metod, dobór materiału badawczego, aparatury i technik postępowania; opis przeprowadzonych badań powinien być przedstawiony w sposób pozwalający na powtórzenie i weryfikację badań.

Wyniki – prezentacja wyników w postaci uporządkowanej w tekście, tabelach i na wykresach.

Wnioski – omówienie wyników i przedstawienie wniosków wynikających z przeprowadzonych badań w nawiązaniu do wcześniej założonego celu badań.

Formalny układ artykułu naukowego

Tytuł pracy – najpełniej informuje o treści artykułu, jest zrozumiały w spisie treści czasopisma i opracowaniach bibliograficznych, przydatny do indeksowania i wyszukiwania w bazach.

Nazwiska autorów – zgodnie z regułami umożliwiającymi poprawne indeksowanie i identyfikację autora w międzynarodowych systemach dokumentowania wiedzy.

Afiliacja – nazwa instytucji reprezentowanej przez autora, zgodnie z regułami umożliwiającymi poprawne indeksowanie w bazach i identyfikację jednostki prowadzącej badania.

Abstrakt – zwięzłe streszczenie zawierające konkluzję artykułu (problem, metody, wyniki, podsumowanie); dla czasopism w języku polskim indeksowanych w zagranicznych bazach bibliograficznych streszczenie anglojęzyczne jest podstawowym źródłem informacji o przeprowadzonych badaniach.

Słowa kluczowe – odzwierciedlają hasłowo treść artykułu; polski słownik terminów medycznych http://slownik.mesh.pl/ ułatwia stosowanie anglojęzycznych haseł zgodnych z językiem informacyjno-wyszukiwawczym MeSH (Medical Subject Headings, http://www.nlm.nih.gov/mesh/meshhome.html).

Tekst główny – zawiera zazwyczaj wstęp, metody badań, wyniki, wnioski.

Bibliografia załącznikowa - lista publikacji, na które powołano się w artykule; opis bibliograficzny zgodny z zaleceniami redakcji (instrukcje dla autorów).

Dodatkowe elementy publikacji – informacja o źródle finansowania badań, podziękowania, deklaracja bezstronności, załączniki.

Wymagania redakcyjne

Zasady przygotowania prac i wymagania techniczne w czasopismach biomedycznych określane są szczegółowo przez redakcje czasopism jako instrukcje dla autorów.

Instrukcje dla autorów:

- w czasopismach polskich: Arianta - Naukowe i Fachowe Polskie Czasopisma Elektroniczne http://www1.bg.us.edu.pl/bazy/czasopisma/,
- w czasopismach zagranicznych: Instructions to Authors in the Health Science http://mulford.meduohio.edu/instr/,
- dla czasopism nie wymienionych powyżej na stronach internetowych redakcji czasopism lub w wydaniu drukowanym czasopisma.

Przydatne adresy i publikacje

Ujednolicone wymagania dla czasopism biomedycznych - Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals http://www.icmje.org/urm_main.html

Lekarski poradnik językowy - Jak napisać artykuł naukowy - http://lpj.pl/uj_wym.htm

Struktura publikacji naukowych http://writing.wisc.edu/Handbook/ScienceReport.html

Zasady i standardy publikowania - Consolidated Standard of Reporting Trials http://www.consort-statement.org/

6. Etyka w publikacjach naukowych

Artykuł dr Ewy Szczęsnej pod w/w tytułem został ogłoszony drukiem na łamach *Forum Bibliotek Medycznych* 2010 R. 3 nr 2 s. 27-44, portr., bibliogr.

Treść: Abstract, 1. Prawda, 2. Czyny nieetyczne, 3. Podział czynów nieetycznych, 4. Typy działań nieetycznych, 4.1. Plagiat, 4.2. Fałszowanie osiągnięć naukowych, 4.3. Publikowanie wyników badań naukowych uzyskanych w sposób nieetyczny, 4.4. Naciski administracyjne i korporacyjne na naukę, 4.5. Zmiana nazwiska autora, 4.6. Konflikt interesów, Przypisy.

Moduł VII. Metody i narzędzia oceny jakości źródeł i dorobku naukowego

1. Bibliometria, naukometria, informetria - definicje

Termin **bibliometria** - wprowadzony w 1969 r. przez Alana Pritcharda i Roberta A. Fairthorne'a- oznacza zastosowanie metod matematycznych i statystycznych do badania książek i innych środków komunikacji naukowej.

Definicje bibliometrii:

- zbiór metod statystycznych badania zjawisk i procesów, w jakich biorą udział dokumenty (publikacje) oraz interpretacja tych danych;
- dyscyplina stosująca metody bibliometrii oraz zajmująca się metodologią takich badań.

Bibliometria (gr. biblion = książka + metreo = mierzę) jest działem statystyki. Pozwala na ocenę wielkości „produkcji naukowej" opierając się na założeniu, że istotą działalności naukowej jest produkcja wiedzy, znajdująca swoje odzwierciedlenie w publikacjach naukowych (m.in. monografie, podręczniki, rozdziały, artykuły w czasopismach).

W skali światowej głównym źródłem danych bibliometrycznych opierających się na analizach cytowań jest zespół bibliograficznych baz danych Science Citation Index (SCI), Social Science Citation Index (SSCI) oraz Arts & Humanities Citation Index (A &HCI), opracowywanych początkowo przez Instytut Informacji Naukowej w Filadelfii, a aktualnie przez firmę Thomson Reuters. Najstarsza z wy-mienionych baz, Science Citation Index, powstała z inicjatywy Eugene'a Garfielda w 1963 r.

Wskazane bazy danych, uzupełnione o Conference Proceedings Citation Index, zawierają informacje na temat publikacji z różnych dziedzin nauki, ukazujących się w około 7.000 czasopism naukowych na świecie.

Naukometria jest dziedziną naukoznawstwa zajmującą się badaniem rozwoju nauki jako procesu informacyjnego. W oparciu o metody statystyczno-ilościowe (liczba publikacji, przyznanych stopni naukowych i nagród, placówek naukowych) określa aktualny stan danej dyscypliny naukowej oraz prognozuje perspektywy jej rozwoju.

Informetria dziedzina zajmująca się zastosowaniem metod matematycznych w nauce o informacji. W polu badań informetrii znajdują się badania szczegółowe związane z nauką o informacji, stanowiące podstawę do uogólnień mających znaczenie dla naukoznawstwa.

2. Wskaźniki bibliometryczne

Rejestracja publikacji naukowych w wydawnictwach bibliograficznych

Wraz ze wzrostem liczby publikacji naukowych obserwuje się wzrost zapotrzebowania na informację bibliograficzną, która umożliwia orientację w postępie badań naukowych. Publikacje naukowe są rejestrowane w uporządkowany sposób w wydawnictwach bibliograficznych drukowanych, a obecnie również w bi-

bliograficznych bazach danych, w celu ułatwienia odnalezienia tych publikacji przez innych uczonych.

Gdyby nie rejestracja publikacji w bibliografiach, niemożliwe byłyby ani ich odszukanie ani ich ocena, porównywanie czy selekcja prowadzące do badań bibliometrycznych.

Powstanie elektronicznych źródeł informacji, w tym bibliograficznych, czy pełnotekstowych baz danych, zrewolucjonizowało metody wyszukiwania informacji. Bibliograficzne bazy danych dzięki automatycznemu indeksowaniu wyposażone są w znacznie bogatszy, w stosunku do bibliografii drukowanej, aparat wyszukiwawczy ułatwiający znalezienie publikacji naukowej. Publikacje zarejestrowane w tego typu bazach danych zyskują przez to na wartości i mogą być wyżej oceniane.

W kontekście oceny publikacji naukowej znaczącą cechą jest jej **zasięg.**

- **Publikacje wydane w językach kongresowych** - np. w języku angielskim, dominującym w medycynie, zarejestrowane w światowych bazach danych, mają **zasięg międzynarodowy**.
  Dzięki Internetowi jest do nich dostęp w każdym miejscu na świecie i osoby zainteresowane daną dziedziną wiedzy mogą uzyskać informację, zawierającą opis bibliograficzny (tytuł, nazwisko autora, źródło – gdzie dany artykuł został opublikowany, streszczenie) i coraz częściej nawet dostęp do pełnego tekstu publikacji.
- **Publikacje o zasięgu krajowym** (tylko w języku ojczystym) są niżej oceniane ze względu na ograniczony obszar ich oddziaływania.
- Ostatnie w hierarchii wartości naukowej są **publikacje o zasięgu wyłącznie lokalnym** (niski nakład, wydawane w regionie).

W odniesieniu do zasięgu informacji wyróżnia się bibliografie: światowe, krajowe i lokalne. Wartość naukowa publikacji wzrasta wraz z faktem zamieszczenia jej w światowej bibliografii (analogicznie w światowej bazie danych).

Poniżej podano wybrane przykłady bibliografii dziedzinowych (medycyna i nauki pokrewne) z podziałem ze względu na zasięg.

Bibliografie światowe:

– **Current Contents** – wydawnictwo bibliograficzne opracowywane przez Filadelfijski Instytut Informacji Naukowej (ISI Institute for Scientific Information) również wydawane w postaci bazy danych.
– **Index Medicus -** od 1960 r. (wcześniej "Bibliography of Medical Reviews"), od 1966 roku Medline (np. PubMed) – bibliograficzna baza danych – wydawnictwo bibliograficzne opracowywane przez Narodową Bibliotekę Medycyny USA (NLM - National Library of Medicine).

Bibliografie krajowe:

– Polska Bibliografia Lekarska – opracowywana przez Główną Bibliotekę Lekarską.

Bibliografie lokalne:

- **Bibliografia Publikacji Pracowników UM w Lublinie,**
- Bibliografia Publikacji Pracowników UM w Białymstoku,
- Bibliografia Gdańskiego UM,
- Bibliografia Publikacji UM w Poznaniu,
- Bibliografia Publikacji Pracowników Warszawskiego UM,
- Bibliografia Publikacji Pracowników AM we Wrocławiu,
- Bibliografia Publikacji Pracowników Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach,
- Bibliografia Dorobku Naukowego Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie,
- Bibliografia Publikacji Pracowników Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy,
- Bibliografia Publikacji Collegium Medicum UJ w Krakowie,
- Bibliografia Publikacji Pracowników UM w Łodzi.

Metody opracowywania kryteriów oceny publikacji

Ogólne zasady opracowywania kryteriów ocen publikacji opierają się o wyniki m.in. takich metod jak: **recenzowanie**, **indeksowanie w bazach danych wskazujące na zasięg publikacji**, **uwzględnianie czasopism na listach rankingowych** i **analizy cytowań**.

Recenzowanie jest metodą oceny zawartości merytorycznej i kwalifikacji artykułu o treści naukowej do druku w czasopiśmie naukowym przez grupę ekspertów. Eksperci-recenzenci oceniają wyłącznie publikacje spełniające formalne kryteria zawarte w przepisach dla autorów zamieszczanych na łamach poszczególnych wydawnictw.

Indeksowanie w bibliograficznych bazach danych jest czynnikiem ułatwiającym odnalezienie informacji o publikacjach dzięki ich rejestracji w tych bazach danych.

Obecność na listach rankingowych czasopism naukowych w ocenie publikacji naukowej:

- Journal Citation Reports (IF),
- Master Journal List („Lista Filadelfijska"),
- Najnowsza lista czasopism punktowanych MNiSW z dnia 25.06.2010 r.

Analiza cytowań publikacji wskazuje na wartość publikacji w odniesieniu do wpływu zawartych w niej treści na całe środowisko naukowe. Sprawdzenie cytowań publikacji umożliwiają bazy Science Citation Index (udostępniane w ramach ogólnokrajowej licencji akademickiej na platformie Web of Science) oraz baza SCOPUS. Sp

Do oceny publikacji z reguły **nie bierze się pod uwagę autocytowań**, a każde cytowanie liczone jest jako 1 punkt.

Analiza cytowań publikacji a współczynnik wpływu IF Impact Factor

Wskaźnik **Impact Factor IF** (współczynnik wpływu) czasopism obliczono po raz pierwszy w 1963 r. za rok 1961. Jest on obliczany na podstawie baz Science Citation Index Exp. i publikowany co roku w Journal Citation Reports. **IF** to stosunek liczby cytowań w roku bieżącym artykułów opublikowanych w danym czasopiśmie w 2 ostatnich latach do liczby wszystkich opublikowanych w nim artykułów w tym okresie. Jeśli **B** = liczba cytowań w 2003 r. artykułów opublikowanych w danym czasopiśmie w latach 2001-2002, **C** = liczba wszystkich artykułów danego czasopisma publikowanych w latach 2001-2002, to: **Impact Factor** za 2003 r. **IF=B/C**

Impact Factor czasopisma XYZ za rok 2003 = 1.043		
Liczba cytowanych artykułów z XYZ w roku **2003**	Z roku 2001	473
	Z roku 2002	251
	razem	**724**
Liczba artykułów opublikowanych w XYZ	W roku 2001	354
	W roku 2002	340
	razem	**694**
IF za rok 2003	**724/694**	**1.043**

Szerzej na temat Impact Factor, Essays / Papers on Impact Factor by Eugene Garfield

Index – H

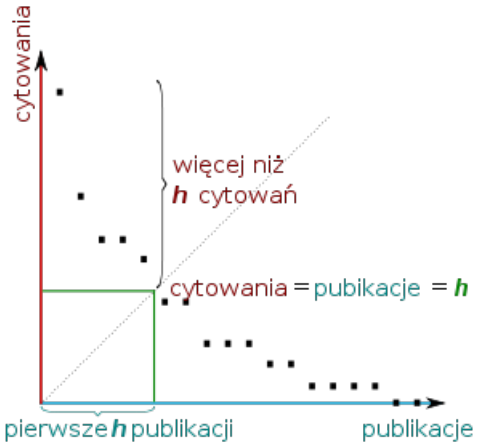
Indeks h (Hirscha) – (ang. h-index) - współczynnik wprowadzony w 2005 roku przez amerykańskiego fizyka Jorge'a E. Hirscha i zastosowany w Web of Science w połowie roku 2006, określający wagę i znaczenie wszystkich prac naukowych danego autora, charakteryzujący jego całkowity dorobek, a nie tylko znaczenie jednej poszczególnej pracy, co czyni zwykły indeks cytowań.

Indeks h jest zdefiniowany jako liczba prac naukowych (publikacji), które uzyskały liczbę cytowań równą lub większą od h.

Hirsch stwierdził, że prace naukowe laureatów nagrody Nobla, którzy otrzymali ją w dziedzinie fizyki w ciągu ostatnich 20 lat, uzyskiwały indeks h mieszczący się najczęściej pomiędzy 35 a 39. Krytycy indeksu wskazują na fakt, że jest on ograniczony liczbą publikacji i dyskryminuje naukowców o krótkiej lecz błyskotliwej karierze naukowej.

Według definicji wydawcy SCI Expanded, *indeks h* to liczba naturalna, określająca, ile spośród wyszukanych dokumentów według zadanego kryterium było tyle samo lub więcej razy cytowanych. Podany przykład $h = 20$ mówi, że w badanym zbiorze jest 20 dokumentów - co najmniej 20 razy cytowanych. W arkuszu wyników wyszukiwania WoS/SCI (Search Results – Summary) wartość indeksu h jest oznaczona poziomą, zieloną linią. Idąc za J. E. Hirschem i za wyjaśnieniami autorów portalu ISI, trzeba podkreślić, że podobnie jak innych wskaźników, istniejących od lat na platformie Web

of Knowledge i mających szczególne zastosowanie wobec produktów w obrębie Web of Science, *indeksu h* nie można absolutyzować.

Index h z wykresu publikacji z malejącą liczbą cytowań

Współczesne metody ocen i selekcji publikacji naukowych w Polsce

Oceny publikacji naukowych pozwalają na określenie dynamiki rozwoju poszczególnych obszarów nauki i racjonalne planowanie nakładów finansowych na naukę. Ze względu na podkreślany wcześniej gwałtowny przyrost publikacji naukowych, zapoczątkowany już w latach pięćdziesiątych XX wieku, stopniowo rozszerzane są kryteria ocen publikacji oraz ich selekcji.

W ramach prowadzonej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego polityki naukowej w Polsce ranking szkół wyższych i instytutów naukowo-badawczych opiera się m.in. na ocenie wartości publikacji naukowych. Zasady określa *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczania środków finansowych na działalność statutową*. Rejestrowaniem osiągnięć nauki polskiej zajmuje się centralnie **Ośrodek Przetwarzania Informacji**.

Zgodnie z Ustawą Prawo o Szkolnictwie Wyższym opracowuje się statuty uczelni wyższych, gdzie uwzględniany jest aspekt oceny nauczycieli akademickich. Ocena dotyczy między innymi działalności naukowej (publikacji naukowych) tej grupy pracowników, a jej wynik decyduje o:

- zatrudnieniu i przedłużeniu zatrudnienia,
- awansach na stanowiska,
- możliwości nadania stopni i tytułów naukowych (dla kandydatów na stopień doktora habilitowanego oraz do tytułu profesora obowiązujące są zasady i formularze analizy bibliometrycznej wprowadzone od 2009 r. przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów).

Kryteria oceny publikacji naukowych

Szczegółowe kryteria oceny publikacji pracowników są wypracowywane w obrębie poszczególnych uczelni. Są pochodnymi kryteriów zawartych **w modyfikowanych co kilka lat przez** właściwe Ministerstwo, **zasadach** oceny parametrycznej jednostek naukowych.

Ostatnia ocena parametryczna została dokonana w 2010 r. w oparciu o zapisy *Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 maja 2010 r., zmieniającego rozporządzenie w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczania środków finansowych na działalność statutową* (Dz. U. 2010 nr 93 poz. 599); m. in. przy uwzględnieniu liczby punktów przypisanych wybranym czasopismom, których wykaz (i jego aktualizacje) jest ogłaszany na stronie MNiSW.

Dla monografii i rozdziałów zastosowano oprócz względów merytorycznych wynikających z definicji (opracowanie naukowe, omawiające jakieś zagadnienie w sposób wyczerpujący, oryginalny i twórczy), także kryteria formalne: języka oraz objętości.

Zgodnie z ustawą z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. 2010 nr 96 poz. 615), zadanie kompleksowej oceny jednostek naukowych zostało powierzone utworzonemu w tym celu Komitetowi Ewaluacji Jednostek Naukowych, który ma opracować jej szczegółowe parametry i kryteria. Jednym z podstawowych elementów tej oceny mają być „publikacje autorstwa pracowników jednostki naukowej w renomowanych wydawnictwach oraz monografie naukowe" (art. 42 ust. 5). W chwili obecnej trudno jest określić, w jakim stopniu KEJN wykorzysta dotychczasowy system punktacji publikacji.

Analiza bibliometryczna wymagana przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów

Analiza bibliometryczna dorobku naukowego bazuje na następujących danych:

- kompletnej bibliografii publikacji autora,
- wartościach wskaźnika impact factor czasopism, w których zamieszczone są publikacje,
- wykazie czasopism sporządzonym dla potrzeb oceny parametrycznej jednostek naukowych publikowanym przez MNiSW,
- liczbie cytowań
- oraz dodatkowych informacjach, takich jak: sumaryczny IF dla czasopism, w których opublikowano prace zbiorowe (brak nazwiska w polu autorskim) i sumaryczny IF dla czasopism, w których opublikowano streszczenia oraz na innych wskaźnikach.

Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów z początkiem 2009 roku, w postępowaniach o nadanie stopnia doktora habilitowanego albo tytułu profesora wprowadziła obowiązek dołączania do dokumentacji każdego postępowania szczegółowej analizy bibliometrycznej publikacji kandydata.

Analizy przygotowywane są przez biblioteki uczelni medycznych w oparciu o szczegółowy formularz i zasady wymagane przez Centralną Komisję. Najbardziej istotny element oceny stanowią punkty I-III, tzn. prace oryginalne, przeglądowe i opisy przypadków, opublikowane w czasopismach naukowych posiadających Impact Factor i punktację MNiSW. Redakcja lub autorstwo monografii lub rozdziałów, listy do redakcji, publikacje w suplementach, prace wieloośrodkowe wykazywane są osobno i stanowią informacje uzupełniające. Analiza wymaga także podania informacji o cytowaniach. W postępowaniu o nadanie tytułu profesora dorobek naukowy kandydata dzielony jest na opublikowany przed i po habilitacji.

3. Znaczenie i ograniczenia wskaźników bibliometrycznych

Wskaźniki bibliometryczne mają zastosowanie przy ocenie:
- dorobku piśmienniczego pracowników naukowych,
- parametrycznej instytucji naukowej,
- aktywności intelektualnej kadry nauczającej,
- stanu nauki,
- jakości czasopisma,
- badaniach porównawczych i powiązaniach interdyscyplinarnych.

Ograniczenia w stosowaniu wskaźników SCI:
1. Uwzględnia głównie piśmiennictwo anglosaskie.
2. Faworyzuje nauki podstawowe.
3. Różnice średniej liczby cytowań podawanych w pracach z różnych dyscyplin mogą być bardzo duże.
4. Prace przeglądowe są cytowane znacznie częściej.
5. Prace mogą być rzadko cytowane w danym okresie, ponieważ nie zostały jeszcze właściwie docenione.
6. Występują liczne cytowania prac w celu podkreślenia błędów, jakie zawierają te prace – paradoks
7. Błędy w bibliografii załącznikowej są powielane w bazie i zaburzają obraz cytowań.

Ograniczenia w stosowaniu wskaźników Impact Factor:
1. Wpływ na IF mają zmiany w kierunkach zainteresowań w nauce - dynamiczny rozwój określonej dziedziny.
2. IF odzwierciedla raczej poziom czasopisma a nie artykułów w nim zamieszczonych – brak porównania jakościowego artykułu przeglądowego i oryginalnego.
3. Zawyżanie IF przez samocytowania lub zalecanie autorom cytowania artykułów zamieszczonych w danym czasopiśmie.
4. Porównywanie IF czasopism może być zwodnicze, biorąc pod uwagę czasopismo o charakterze przeglądowym, które często mają wyższy IF od tych,

które publikują prace oryginalne (www.cm-uj.krakow.pl/uj_2010/studenci/materialy/.../bibliometria.ppt)

4. Praktyczne zastosowanie wskaźników bibliometrycznych w ocenie dorobku naukowego

Praktyczne zastosowanie punktacji publikacji można prześledzić na bazach danych rejestrujących dorobek publikacyjny naukowych pracowników uczelni, czy instytutu.

Artykuły z czasopism z IF otrzymują dwa typy punktacji:

- IF za dany rok (lub najnowszy dostępny),
- punktację MNiSW zgodnie z obowiązującym wykazem czasopism.

Do pozostałych typów publikacji (monografie, rozdziały) stosowane są ustawowo obowiązujące kryteria.

Wprowadzenie wymienionych zasad ilościowych pomiarów jakości publikacji decyduje o bibliometryczno-bibliograficznym charakterze **bibliografii uczelnianych.**

Bibliografia

1. Źródła i opracowania drukowane

Ajdukiewicz-Tarkowska Anna: Drukowane czasopisma prenumerowane przez biblioteki uczelni medycznych w 2009 roku. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 2 s. 97-100

Antczak Mariola, Nowacka Anna: Przypisy, powołania, bibliografia załącznikowa. Jak tworzyć i stosować: podręcznik. Warszawa 2008

Bibliografia: metodyka i organizacja / pod red. Zbigniewa Żmigrodzkiego. Warszawa 2000

Bożek Agata, Kamińska-Mazur Irena: Europanea - cyfrowa kolekcja europejskiego dziedzictwa kultury. *Zag. Inf. Nauk.* 2009 nr 1 s. 130

Davis Martha: Scientific papers and presentations. San Diego 1997

Dąbrowiecki Stanisław, Janowicz Eugeniusz, Malukiewicz-Wiśniewska Grażyna: Jak wyszukiwać i krytycznie oceniać naukowe publikacje medyczne. Bydgoszcz 1996

Dąbrowski Jan: Informator o bibliotekach medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2008 R. 1 nr 1 s. 15-51

Dembowska Maria: Bibliologia, bibliografia, bibliotekoznawstwo, informacja naukowa: wybór prac. Warszawa 1999

Dembowska Maria: Nauka o informacji naukowej (informatologia): organizacja i problematyka badań w Polsce. Warszawa 1991

Dobre obyczaje w nauce: zbiór zasad i wytycznych / Polska Akademia Nauk. Komitet Etyki w Nauce. Warszawa 2001

Dobrowolski Zdzisław: Internet i biblioteka. Warszawa 1998

Dobrowolski Zdzisław, Franke Jerzy: W labiryncie internetu: poradnik nawigacji dla bibliotekarzy. Warszawa 2000

Dudziak Arkadiusz, Żejmo Agnieszka: Redagowanie prac dyplomowych: wskazówki metodyczne dla studentów. Warszawa 2008

Encyklopedia wiedzy o książce / kom. red. Aleksander Birkenmajer, Bronisław Kocowski, Jan Trzynadlowski. Wrocław 1971

Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego / kom. red. Karol Głombiowski, Bolesław Świderski, Helena Więckowska. Wrocław 1976

Gambarelli Gianfranco, Łucki Zbigniew: Jak przygotować pracę dyplomową lub doktorską: wybór tematu, pisanie, prezentowanie, publikowanie. Wyd. 4. Kraków 2001

Gliński Wiesław, Rybiński Henryk: Tworzenie i udostępnianie baz danych w sieci www. Warszawa 2004

Holmes Miller: The multiple dimensions of information quality. *Information System Management* 1996 Vol. 13 nr 2 s. 79

Huth Edward J.: How to write and publish papers in medical sciences. Gdańsk 1997

Informacja naukowa w zdrowiu publicznym / red. Piotr Franaszek. Kraków 2001

Informacja w sieci: problemy, metody, technologie: praca zbiorowa / pod. red. Barbary Sosińskiej-Kalaty, Ewy Chuchro i Włodzimierza Daszewskiego. Warszawa 2006

Jaroszewicz Zoja: Przewodnik metodyczny do nauki przedmiotu Informacja naukowa. Olsztyn 1987

Jura Józef, Roszczypała Jan: Metodyka przygotowania prac dyplomowych licencjackich i magisterskich. Warszawa 2000

Kessler Jane, Ullen Mary K.: Citation generators: generating bibliographies for the next generation. *The Journal of Academic Librarianship* 2005 Vol. 31 nr 4 s. 310-316

Kolman Romuald: Poradnik dla doktorantów i habilitantów. Bydgoszcz 1996

Kolman Romuald: Zdobywanie wiedzy: poradnik podnoszenia kwalifikacji: (magisteria, doktoraty, habilitacje). Bydgoszcz, Gdańsk 2004

Korusiewicz Agnieszka: Zagrożenia w sieci Internet. Warszawa 2007

Koza Anna: Informator o archiwach uczelni medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. ....

Kozłowski Remigiusz: Praktyczny sposób pisania prac dyplomowych: z wykorzystaniem programu komputerowego i Internetu. Warszawa 2009

Książka, biblioteka, informacja w kręgu kultury i edukacji: praca zbiorowa / pod red. Elżbiety Barbary Zybert i Doroty Grabowskiej. Warszawa 2008

Kupis Agnieszka: Elektroniczne czasopisma dostępne w bibliotekach medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2009 R.2 nr 2 s. 84-96

Kuziak Michał, Rzepczyński Sławomir: Jak mówić, jak pisać? Bielsko-Biała 2005

Kwaśniewska Krystyna: Jak pisać prace dyplomowe: (wskazówki praktyczne). Bydgoszcz 2005

Lindsay David: Dobre rady dla piszących teksty naukowe. Wrocław 1995

Łabaziewicz Lesław, Nowakowski Andrzej: Etyka w publikacjach naukowych. *Chir. Narz. Ruchu i Ortop. Pol.* 1997 T. 62 z. 4 s. 359-362

Maćkiewicz Jolanta: Jak pisać teksty naukowe? Wyd. 2 poszerz.Gdańsk 1999

Majchrzak Jadwiga, Mendel Tadeusz: Metodyka pisania prac magisterskich i dyplomowych: poradnik pisania prac promocyjnych oraz innych opracowań naukowych wraz z przygotowaniem ich do obrony lub publikacji. Poznań 1996

Mendel Tadeusz: Metodyka pisania prac doktorskich. Wyd. 4. Poznań 1999

Miscellanea Informatologica / pod red. Mirosława Górnego i Piotra Nowaka. Poznań 2001

Młyniec Waleria, Ufnalska Sylwia: Scientific communication, czyli jak pisać i prezentować prace naukowe. Poznań 2003

Morison Murray: Jak pisać prace pisemne i prace badawcze oraz jak zdać egzamin z psychologii. Poznań 1999

Nahotko Marek: Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym : globalna biblioteka cyfrowa w informatycznej infrastrukturze nauki. Warszawa 2010

Narojczyk Krzysztof: Dokument elektroniczny i jego opis bibliograficzny w publikacjach humanistycznych. Olsztyn 2005

Nęcka Edward, Stocki Ryszard: Jak pisać prace z psychologii: poradnik dla studentów i badaczy. [Wyd. 3 zmien.]. Kraków [1999]

Nowakowski Andrzej, Łabaziewicz Lesław, Kubaszewski Łukasz: Podręcznik pisania medycznych prac naukowych. Poznań 2010

Oliver Paul: Jak pisać prace uniwersyteckie: poradnik dla studentów / przekł. i posł. Jadwiga Piątkowska. Kraków 1999

Od informacji naukowej do technologii społeczeństwa informacyjnego: praca zbiorowa / pod red. Barbary Sosińskiej-Kalety i Marii Przostek-Samokowej, przy współpracy Andrzeja Skrzypczaka. Warszawa 2005

Ostrowska Teresa, Barg Leszek: Technika pisania pracy naukowej: poradnik dla autorów prac historyczno-medycznych. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 2001 T. 64 z. 4 s. 317-337

Osuchowska Barbara: Poradnik autora, tłumacza i redaktora. Warszawa 2005

Pawlik Kazimierz, Zenderowski Radosław: Dyplom z internetu: jak korzystać z internetu pisząc prace dyplomowe? Warszawa 2011

Piotrowicz Aniela: Dostęp do światowego piśmiennictwa: przewodnik dla użytkowników naukowej informacji medycznej. Poznań 1996

Problemy i metody nauki o informacji: szkice i studia / pod. red. Mirosława Górskiego i Piotra Nowaka. Poznań 1998

Profesjonalna informacja w Internecie / red. nauk. Maria Kocójowa. Kraków 2005

Przyłuska Jolanta: Strony internetowe bibliotek medycznych i instytutów naukowych. *Forum Bibl. Med.* 2008 R. 1 nr 1 s. 52-82

Publikacje naukowe w medycynie: jak pisać? / pod red. Georga M. Halla i Marka Wrześniewskiego. Warszawa 1996

Puzio Alfred, Piątek Regina, Ziółkowska Krystyna: Wybrane zagadnienia z metodologii pracy naukowej. Katowice 1989

Puzio Alfred, Ziółkowska Krystyna: Wybrane zagadnienia z metodyki pracy naukowej: skrypt dla studentów i doktorantów. Katowice 1998

Redagowanie prac dyplomowych w uczelniach medycznych / pod red. Leszka Bartkowiaka. Poznań 2011

Rudecka-Onichimowska Barbara: Poradnik metodyczny do nauki przedmiotu. Źródła informacji. Działalność informacyjna. Warszawa 1997

Sawoniak Henryk: Międzynarodowy słownik akronimów z zakresu informacji naukowej, bibliotekoznawstwa i dziedzin pokrewnych. Wrocław 1976

Słownik encyklopedyczny informacji języków i systemów informacyjno-wydawniczych / red. Bożenna Bojar. Warszawa 2002

Słownik terminologiczny informacji naukowej: praca zbiorowa / pod red. Marii Dembowskiej. Wrocław 1979

Sobis Henryk: Wskazówki techniczne dla piszących prace dyplomowe i magisterskie. Wrocław 1990

Społeczeństwo i sieć informacyjna: problemy i technologia: praca zbiorowa / pod red. Barbary Sosińskiej-Kalety i Ewy Chuchro. Warszawa 2012

Szczęsna Anna: Etyka publikacji naukowych: materiały szkoleniowe. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 27-38

Szkutnik Zdzisław: Metodyka pisania pracy dyplomowej: skrypt dla studentów. Poznań 2005

Szkutnik Zdzisław: Zasady opisu bibliograficznego i redagowania przypisów w pracach dyplomowych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 434-451

Świątkowska Krystyna: Przygotowywanie prac o tematyce medycznej do wygłoszenia i publikacji. Warszawa 1985

Święcicki Maciej: Jak studiować? Jak pisać pracę magisterską? Warszawa 1971

Użytkownicy informacji elektronicznej / red. nauk. Maria Kocójowa. Kraków 2000

Wałek Anna: Biblioteki cyfrowe na platformie dLibra. Warszawa 2009

Watała Cezary, Różalski Marcin, Boncler Magdalena, Kaźmierczak Piotr: Badania i publikacje w naukach biomedycznych. T. 1: Planowanie i prowadzenie badań; T. 2: Przygotowanie publikacji. Bielsko-Biała 2011

Weiner January: Technika pisania i prezentowania przyrodniczych prac naukowych: przewodnik praktyczny. Wyd. 4. Warszawa 2009

2. Materiały elektroniczne

Barker Joe: Evaluating Web Pages: Techniques to Apply & Questions to Ask. 2007. [dostęp 15.12.2009 http://www.lib.berkeley.edu/TeachingLib/Guides/Internet/Evaluate.html]

Bednarek-Michalska Bożena: BazTOL – Polskie zasoby sieciowe z zakresu nauk technicznych. Ocena jakości źródeł internetowych z zakresu nauk technicznych w portalu BazTOL. http://baztol.ml.put.poznan.pl/baztol/docs/baztol_ocena_jakosci.pdf

Bednarek-Michalska Bożena: Ocena jakości informacji elektronicznej. Pułapki sieci. http://ebib.info/2007/86/a.php?bednarek, http://biblioteka.gumed.edu.pl/nim_2stopnia/index.php?page=zrodla-internetowe-2

Cohen Laura, Jacobson Trudi E: Evaluating Web Content. University at Albany [dostęp 15.12.2009 http://library.albany.edu/usered/eval/evalweb]

Critical Evaluation of Resources on the Internet. 2009. University of Alberta. [dostęp 15.12.2009 http://guides.library.ualberta.ca/eval_internet]

Derfert–Wolf Lidia: Ukryty internet (Web). http://www.mbpgdynia.pl/stowarzyszenie/ukryty.internet.pdf

Dobra praktyka badań naukowych: rekomendacje. Warszawa 2004 http://www.fnp.org.pl/files/dobra_praktyka.pdf

Dobre obyczaje w nauce. Zbiór zasad. Warszawa 2001http://www.ken.pan.pl/images/stories/pliki/pdf/down.pdf

Greenwood Alateia, Steyn Douw: Criteria for Evaluating Internet Resources. University of British Columbia. [dostęp 15.12.2009 http://www.library.ubc.ca/home/evaluating/]

Helński Marcin, Mazurek Cezary, Parkoła Tomasz, Werla Marcin: Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe. [Dokument elektroniczny] (2006). Biblioteka cyfrowa jako otwarte, internetowe repozytorium publikacji http://www.ebib.info/publikacje/matkonnf/iwb3/artykul.php?f

Hofmokl Justyna, Tarkowski Alek: Wikipedia – pospolite ruszenie encyklopedystów. Największa encyklopedia na świecie. http://www.ebib.info/2006/73/hofmokl_tarkowski.php

Kirk Elizabeth E.: Evaluating Information Found on the Internet, 1996. [dostęp 15.12.2009 http://www.library.jhu.edu/researchhelp/general/evaluating]

Lang Ewa: Mierniki oceny czasopism i naukowców na stronach WWW i w literaturze drukowanej (wybór). *Biuletyn EBIB* 2008 nr 8 http://www.ebib.info/2008/99/a.php?lang

Lekarski poradnik językowy – Jak napisać artykuł naukowy. http://www.lpj.pl/uj_wym.html, http://library.ualberta.ca/guides/criticalevaluation/index.cfm

Maciejewska Łucja, Moskwa Krzysztof, Urbańczyk Barbara: Czasopisma naukowe Open Access – model otwartego dostępu do wiedzy. http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat18/maciejewska_moskwa_urbanczyk.php

Med Lib Train. Zostań lepszym nauczycielem kompetencji informatycznych: przewodnik nie tylko dla bibliotekarzy medycznych / pod red. Barbary Niedźwiedzkiej i Irene Hunskår. Kraków 2010 http://www.bm.cm-uj.krakow.pl/MedLibTrain.aspx ISBN 978-83-88519-44-4

Miller Maria, Mroczek Elżbieta: Profil użytkownika i inne elementy Web 2.0 w bibliotekach cyfrowych. http://www.ebib.info/2007/88/a.php?miller_mroczek

Mrukowicz Jacek: Podstawy evidence based medicine (EBM), czyli o sztuce podejmowania trafnych decyzji w opiece nad pacjentami. *Med. Prakt. Gin. Położ.* [on-line]. 2004 nr 6 [dostęp 14.03.2012]. Dostępny w Word Wide Web: http://www.mp.pl/artykuly/index.php?aid=25574&_tc=0190CC5F0509D96BB139E56DF4F43CEE

Sawczuk–Kapica Jolanta: Przypisy bibliograficzne i bibliografia załącznikowa. [on-line]. [dostęp 03.08. 2012]. Dostępny w Word Wide Web: http://pbfiliaradzyn.neostrada.pl/publikacje/inne/przypisy.pdf, http://portalwiedzy.onet.pl/35879....obiektywnosc.haslo.html

Struktura publikacji naukowych. http://www.writing.wisc.edu/Handbook/ScienceRaport.html

Szajewska Hanna: Świadome korzystanie z literatury medycznej, czyli o jednym z elementów evidence based medicine (EBM). *Mag. Otolaryngol.* [on-line]. 2004 nr 3 [dostęp 14.03.2012]. Dostępny w Word Wide Web: http://www.magazynorl.pl/upl/1146062169no11.pdf

Śliwińska Elwira: Opis bibliograficzny dokumentów elektronicznych. Standardy dla potrzeb cytowania w przepisach. IN *EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* [on-line]. 2000 nr 6 (14) [dostęp 02.08.2012]. Dostępny w Word Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/arc/e014-04.html

Ujednolicone wymagania dla czasopism biomedycznych – Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals http://www.icmje.org/urm_main.html

University of Washington Libraries. Compare RefWorks and EndNoteWeb [dostęp 06.01.2010]: http://guides.lib.washington.edu/content.php?pid=69943&sid=518591

Wikipedia.pl: http://en.wikipedia.org.wiki/Malware, http://pl.wikipedia.org/wiki/Biblioteka_cyfrowa, http://pl.wikipedia.org/wiki/Blog, http://pl.wikipedia.org/wiki/Katalogi_stron_www, http://pl.wikipedia.org/wiki/Robak_komputerowy, http://pl.wikipedia.org/wiki/Tag_(znacznik), http://pl.wikipedia.org/wiki/Wirus_komputerowy

Wikipedia wolna encyklopedia. 2008. [dostęp 06.01.2010 http://pl.wikipedia.org/wiki/Opis_bibliograficzny], http://www.biomedcentral.com, http://www.doja.org, http://www.fogra.com.pl, http://www.FreeMedicalJournals.com, http://www.pubmedcentral.nih.gov

Zasady i standardy publikowania – Consolidated Standard of Reporting Trials. http://www.consort-statement.org/

Doc. dr Zdzisław Szkutnik
Poznań - WSUS

ZASADY OPISU BIBLIOGRAFICZNEGO I REDAGOWANIA PRZYPISÓW W PRACACH DYPLOMOWYCH[1]

Streszczenie

W metodyce pisania dysertacji umiejętność sporządzania poprawnych opisów bibliograficznych wykorzystanych opracowań i źródeł (w tym także dokumentów elektronicznych), jak również zgodnego z zasadami przyjętymi w środowisku naukowym redagowania przypisów należy do najistotniejszych formalnych kompetencji autora.

Im właśnie poświęcony jest ten artykuł uwzględniający najnowsze normy i aktualne pomocne opracowania, zarówno drukowane jak też dostępne online.

Zusammenfassung

In der Methodik des Schreibens einer Dissertation, gehört die Fähigkeit zur korrekten bibliographischen Beschreibungen von verwendeten Veröffentlichungen und Quellen (darunter auch elektronische Dokumente), und die Einhaltung der unter Wissenschaftlern allgemein geltenden Regeln der Bearbeitung von Fußnoten, zu den wichtigsten formalen Kompetenzen des Autors. Denen ist der Artikel, der berücksichtigt die neuesten Standards und aktuelle hilfreiche Bearbeitungen (sowohl gedruckt als auch online), gewidmet.

W artykule o charakterze informacyjno-użytkowym postawiono jako cel wyjaśnienie zasad konstruowania opisów bibliograficznych różnych typów dokumentów, zarówno piśmienniczych jak i elektronicznych (cyfrowych) wraz z podpowiedzią, które z elementów opisu mają charakter fakultatywny, czyli możliwy do pominięcia, a które obligatoryjny.

Wydaje się też, że pomocne autorom różnych prac promocyjnych i dysertacji mogą okazać się wskazówki dotyczące redagowania przypisów, bez których trudno sobie wyobrazić jakąkolwiek pracę tego typu.

---

[1] Opracowano na podstawie Zdzisław Szkutnik: *Metodyka pisania pracy dyplomowej. Skrypt dla studentów*. Poznań: Wydaw. Poznańskie, 2005 ISBN 83-7177-371-4, uwzględniając przydatne uaktualnienia i rozszerzenia.

Zaprezentowano tym samym fragment metodyki pisania pracy na stopień, ale jakże istotny. Wbrew pozorom nieznajomość tych „formalnych drobiazgów" wynikających z norm i utrwalonej tradycji w pisarstwie naukowym, może wprowadzić do finalnego tekstu niepotrzebne wątpliwości.

1. Opis bibliograficzny dokumentów drukowanych i specjalnych

Opis bibliograficzny dokumentów drukowanych jest uporządkowanym zespołem danych o dokumencie służących do jego identyfikacji, przejmowanych z reguły z karty tytułowej opisywanego dokumentu. W opisie mogą pojawić się informacje uzupełniające występujące najczęściej w opisie dokumentów niepublikowanych (np. pracach licencjackich, magisterskich, doktorskich), czy różnych opracowań wewnętrznych.

W zakresie stosowania opisu bibliograficznego w przypisach i bibliografii załącznikowej obowiązywały do niedawna zasady skróconego opisu sformułowane w arkuszach 04 i 07 norm wydanych przed około 25. laty (PN-N-01222:1979 i PN-N-01222 :1978), które dopuszczały pewną fakultatywność, np. w zakresie stosowania interpunkcji w opisie, pod warunkiem, że wyróżnienia graficzne i interpunkcja zapewniały jego czytelność.

Jednakże od lipca 2002 roku obowiązuje autorów i redaktorów nowa norma PN-ISO 690 *Dokumentacja. Przypisy bibliograficzne*. *Zawartość, forma i struktura*[2], która zastąpiła normę PN-79/N-01222.07. Wprowadziła ona w stosunku do dotychczasowego opisu kilka zmian. W naszych przykładach opierać się będziemy na obowiązującej polskiej normie, dotyczącej opisu obejmującego elementy podstawowe, niezbędne do identyfikacji dokumentu, tzw. pierwszy stopień szczegółowości opisu. Wskażemy też elementy fakultatywne.

Wydawnictwa zwarte

Opis książki obejmuje następujące elementy:

- **Odpowiedzialność główna**, czyli nazwa autora (do trzech autorów; w przypadku więcej niż trzech należy przyjmować tylko pierwszą nazwę dodając skrót „et al." (et alli = i inni). Nazwę autora podaje się w inwersji czyli tak, by pierwszym słowem było hasło porządkujące, tj. nazwisko, a po nim imię. Dopuszcza się redukowanie do inicjałów imion autora, redaktora itp.
- **Tytuł** (gdy dzieło jest pracą zbiorową mająca redaktora, wówczas tytuł jest pierwszym elementem opisu). Można przyjmować podtytuł, jeśli jest to korzystne dla jasności przypisu lub identyfikacji dokumentu.

[2] Wykaz innych norm użytecznych przy pisaniu pracy naukowej por. Mariola Antczak, Anna Nowacka: *Przypisy, powołania, bibliografia załącznikowa: jak tworzyć i stosować, podręcznik.* Warszawa: Wydaw. SBP, 2008 s.90.

- ***Odpowiedzialność drugorzędna*** (element fakultatywny opisu). Można tu podawać nazwę edytora lub redaktora naukowego w przypadku pracy zbiorowej wielu autorów.
- **Wydanie**. Oznaczenie wydania wyższe od pierwszego podaje się cyframi arabskimi. Dopuszcza się przyjmowanie oznaczenia pierwszego, jeżeli występuje ono w źródle.
- ***Publikacja* (*miejsce, wydawca*)**. Szczegóły dotyczące miejsca wydania i wydawcy są fakultatywne. Brak informacji o miejscu wydania zapisuje się skrótem wyrażenia jak „miejsce wydania nieznane" lub odpowiednim skrótem w nawiasie kwadratowym [m.w.n.]
- **Rok**, data wydania jest obowiązkowa, podaje się ją cyframi arabskimi w postaci czterocyfrowej.
- ***Uwagi*** (element fakultatywny), np. numer tomu.
- **Numer znormalizowany**, czyli ISBN (w opisie fragmentu lub artykułu w wydawnictwie zwartym element fakultatywny).

Uwagi ogólne:

Wyróżnienia typograficzne oraz interpunkcja w poniższych przykładach nie stanowią części omawianej normy. Elementy te mogą być kształtowane w inny sposób, lecz zapewniający jednolity system interpunkcji i wyróżnień typograficznych we wszystkich przypisach pracy.

W celu rozróżnienia lub wyróżnienia elementów decydujących o uporządkowaniu przypisów norma dopuszcza stosowanie odmian kroju czcionki lub podkreśleń.

Przykład **wydawnictwa zwartego** - całości:

LINDSAY D. *Dobre rady dla piszących teksty naukowe*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, 1995. ISBN 83-70851-45-2.

OPOLSKI K., DYKOWSKA G., MOŻDŻONEK M.: *Zarządzanie przez jakość w usługach zdrowotnych: teoria i praktyka*. Wyd. 3. Warszawa: CeDeWu, 2011. ISBN 978-83-7556-394-8

Artykuł w wydawnictwie zwartym

Elementy wraz z ilustracją: dla artykułu:
Odpowiedzialność główna GRUCHAŁA, J.
Tytuł Sztuka sporządzania przypisów (z polskiej perspektywy).
In: lub W: dla dokumentu macierzystego:
Odpowiedzialność główna OLIVER, P.
Tytuł Jak pisać prace uniwersyteckie: poradnik dla studentów.
Wydanie
Publikacja (*miejsce, wydawca*) Kraków: Wydaw. Literackie
Rok 1999

Lokalizacja w obrębie dokumentu macierzystego s. 140-152.

Przykład artykułów w wydawnictwie zwartym:

GRUCHAŁA, J. *Sztuka sporządzania przypisów (z polskiej perspektywy)*. In: OLIVER, P. *Jak pisać prace uniwersyteckie: poradnik dla studentów.* Kraków: Wydaw. Literackie, 1999, s. 140-152.

KOWALSKI, M.: *Wady wrodzone kończyn*. W: KIWERSKI, J. (red.): *Rehabilitacja medyczna*. Pod red. Jerzego Kiwerskiego. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2005, s. 263-280.

Interpunkcja w opisie

Najważniejszą z reguł jest konsekwentne stosowanie w całej pracy jednolitych zasad według przyjętego wzoru, np.:

- między autorem a tytułem, jeśli te dwa elementy opisu są wystarczająco typograficznie odróżnione można zrezygnować z interpunkcji, w przeciwnym razie można postawić dwukropek lub przecinek,
- między tytułem a podtytułem dwukropek lub kropka tak, jak po tytule/podtytule,
- adres wydawniczy (miejsce i rok wydania), jeśli go wprowadzamy, to między miejscem wydania a wydawnictwem stawiamy dwukropek, następnie przecinkiem oddzielamy wydawcę od roku wydania,
- po adresie wydawniczym podaje się numer strony lub stron, poprzedzając je przecinkiem lub pozostawiając spację,
- opis bibliograficzny kończy się kropką[3].

Uwagi:

Opracowanie niektórych wydawnictw obcojęzycznych wymaga zastosowania jednolitych zasad **konwersji pisma**, czyli sposobu przedstawiania każdego elementu pisma danego języka za pomocą konkretnego zbioru elementów innego języka. Wyróżnia się dwa sposoby konwersji alfabetów: transliterację oraz transkrypcję, z których pierwsza jest stosowana w opisie bibliograficznym obligatoryjnie.

Transliteracja polega na graficznym odtworzeniu liter i znaków specjalnych oraz przestankowych jednego alfabetu przez użycie odpowiadających im znaków i liter innego alfabetu, w razie potrzeby zaopatrzonych w znaki diakrytyczne lub inne znaki umowne, bez konieczności uwzględniania fonetycznych właściwości głosek odpowiadających literom transliterowanym[4]. I tak alfabety cyrylickie transliteruje

[3] O interpunkcji w opisie bibliograficznym czytaj więcej w: Mariola A n t c z a k , Anna N o w a c k a *op. cit*. 92-99.

[4] Zob. *Bibliografia. Metodyka i organizacja.* Pod red. Zbigniewa Żmigrodzkiego. Warszawa: Wydaw. SBP, 2000 s.117.

się na alfabet łaciński zgodnie z PN-83/N-01201, PN-85/N-09122; alfabet grecki zgodnie z – PN-72/N-01203; hebrajski – PN-74/N-01211 oraz pisma jidysz – PN-74/N-01212[5].

Częstym błędem jest mylenie transliteracji z **transkrypcją**, która jest sposobem graficznego odtwarzania liter jednego alfabetu za pomocą liter drugiego alfabetu z uwzględnieniem fonetyki głosek. Metodę tę stosuje się w literaturze pięknej zamieniając dźwięki mowy rosyjskiej na litery oznaczające te same dźwięki w języku polskim.

Części niesamoistne wydawniczo (fragmenty) opisujemy, używając jakby dwóch opisów (fragmentu oraz wydawnictwa, w którym zamieszczony jest artykuł, rozdział, referat itp.) połączonych przyimkiem „w:" lub „In:" różnie zapisywanym, tj. małą lub dużą literą, w nawiasie kwadratowym lub bez, ale zawsze z dwukropkiem.

Elementy opisu artykułu w wydawnictwach ciągłych (czasopismach)

- **Odpowiedzialność główna**, czyli nazwisko i imię autora (autorów) artykułu.
- **Tytuł** (ewentualnie podtytuł oddzielany dwukropkiem) artykułu.
- **Tytuł dokumentu macierzystego** (tytuł czasopisma).
- **Wydanie.**
- **Lokalizacja w obrębie dokumentu macierzystego**
  Rok (wyrażony data kalendarzową), numer/zeszyt,
  paginacja fragmentu, czyli strona/strony, na których mieści się artykuł.

Powyższy schemat nie uwzględnia bardziej skomplikowanych przypadków oraz szczegółów (np. rocznik – liczony od początku jego wydawania), które nie są niezbędne w opisie prostym.

Przykład opisu artykułu w czasopiśmie:

DENEK, K. Prace magisterskie. *Dydaktyka Szkoły Wyższej* 1987 R. 20 nr 2 s.165-178.

lub

DENEK, K. *Prace magisterskie.* „Dydaktyka Szkoły Wyższej" 1987, R. 20, nr 2, s.165-178.

SZOSLAND, D., MARCINKIEWICZ, A. *Postępowanie orzecznicze u kierowców*

---

[5] Tablice transliteracji alfabetu rosyjskiego znajdują się także w: Gianfranco G a m b a r e l l i, Zbigniew Ł u c k i: *Jak przygotować pracę dyplomową lub doktorską: wybór tematu, pisanie, prezentowanie, publikowanie*. Wyd. 3. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 1998 s.62; January W e i n e r: *Technika pisania i prezentowania przyrodniczych prac naukowych: przewodnik praktyczny.* Wyd. 3. Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 2003 s.111-113; nadto – transliteracja liter niemieckich i w językach skandynawskich s. 112.

chorych na cukrzycę w wybranych krajach pozaeuropejskich. Med. Pr., 2009, nr 60(6), s. 543-548.

Przykłady różnią się formą zapisu tytułu artykułu (pismem prostym – antykwą lub pochyłym – kursywą) oraz analogiczną formą zapisu tytułu czasopisma ujętego w cudzysłów (w drugim przypadku). W trzecim - tytuł czasopisma w skrócie i bez rocznika. Wybór należy do piszącego. Ważne, by zachować później w całej pracy wspominaną już konsekwencję dotyczącą także interpunkcji. Pomiędzy autorem a tytułem artykułu stawiamy przecinek lub dwukropek, po tytule kropkę. Po tytule czasopisma, a przed rokiem wystarczy spacja. Rok, numer i strony można oddzielić przecinkami lub spacją. Uznaniowym elementem jest rocznik czasopisma liczony od początku jego wydawania, który można wstawić po roku poprzedzając dużą literą „R".

Trzy powyższe główne rodzaje opisów bibliograficznych (książek samoistnych i artykułów z czasopism) należą do najczęściej przywoływanych w przypisach przez studentów/doktorantów piszących różne prace dyplomowe/dysertacje i stanowią one podstawę do opisywania większości publikacji.

Inaczej redaguje się przypisy, w których dokumentujemy wykorzystanie **prac niepublikowanych**, a także **materiałów archiwalnych** lub **rękopisów**. Opieramy się wówczas na opisie bibliograficznym zawierającym inne elementy i odmiennie skonstruowanym.

Obowiązujące elementy opisu prac niepublikowanych określają:

- nazwę autora (inicjał imienia i nazwisko),
- tytuł (ewentualnie z dodatkami do tytułu),
- określenie rodzaju pracy (np. magisterska, doktorska),
- nazwę instytucji, w której wykonano pracę, jej siedzibę oraz rok zakończenia (obrony),
- informacje o technice wykonania (maszynopis),
- może się pojawić też zwięzła notatka o miejscu przechowywania pracy.

W podobny sposób opisuje się teksty pozostające w rękopisach, maszynopisach lub jako wydruki komputerowe).

Np.: Majzel, J. *Pointa w retoryce dziennikarskiej (prasowej i telewizyjnej)*. Praca licencjacka, WSUS w Poznaniu, 2004, wydruk komputer.

Odrębnego potraktowania wymagają także **materiały archiwalne**. Opracowuje się je według zasad obowiązujących w archiwistyce. Opis powinien uwzględniać:

- nazwę instytucji przechowującej dany dokument, jej skrót lub akronim (gdy wykonaliśmy wykaz skrótów nazw występujących w pracy) z określeniem siedziby (miejscowości),
- nazwę jednostki archiwalnej (zespołu akt) lub tematykę opisywanej jednostki,

- sygnaturę lub inne oznaczenie identyfikujące dokument,
- nazwę autora lub tytuł dokumentu,
- liczbę i numer strony (karty).

Np. Archiwum Państwowe w Poznaniu, Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy w Poznaniu, 58, *Sprawozdanie Referatu Bibliotecznego za m-c listopad 1945 r.,* k.80.

Natomiast opis bibliograficzny pozostałych dokumentów specjalnych jest bardziej zróżnicowany. Ich omówienie wraz z przykładami opisów poszczególnych rodzajów dokumentów, jak: dźwiękowe (nagrania jedno- i wieloczęściowe), graficzne i kartograficzne (nuty, mapy, plany oraz atlasy), czy ikonograficzne (reprodukcje, ilustracje niesamoistne), a także norm, patentów i mikroform znaleźć można w rekomendowanej literaturze przedmiotu[6].

2. Przypisy i zasady ich sporządzania. Wyrażenia typowe i skróty

Praktycznie niemożliwe jest przygotowanie pracy dyplomowej bez wykorzystania literatury przedmiotu. Na pewno zbierając materiał wsparliśmy się na dorobku wcześniejszych autorów. Utrwalona tradycja w piśmiennictwie naukowym nakazuje z jednej strony ujawniać i dokumentować korzystanie z cudzych opinii i osiągnięć, podanych faktów i danych, z drugiej – wyprowadzać poza tekst główny wszelkich dodatkowych uwag w celu uczynienia go bardziej zrozumiałym. Budujemy w ten sposób nasz wizerunek jako autora wiarygodnego, umożliwiającego sprawdzenie swojej rzetelności oraz zdolnego do postrzegania różnych aspektów zagadnienia.

Umiejętność posługiwania się w pracy dyplomowej literaturą przedmiotu oraz źródłami wyraża się poprzez przypisy, które stają się przez to niezbędnym elementem pracy. Zdrowy rozsądek nakazuje powoływać się na wykorzystanie dzieł poprzedników wtedy, kiedy jest to konieczne, co oznacza, by nie dokumentować tego przesadnie i bezkrytycznie, dla upiększenia własnego tekstu, czy pochwalenia się erudycją.

Rodzaje przypisów i ich funkcje

Rozróżnia się dwa zasadnicze typy przypisów charakteryzujące się odmiennością funkcji, które z kolei stają się podstawą szczegółowej typizacji przypisów.

Typ harwardzki oparty jest na prostej i łatwej procedurze odwoływania się do dzieła i obecnie jest często używany w pracach z nauk ścisłych i przyrodniczych oraz z nauk społecznych. Jego podstawowa zasada sprowadza się do podawania w tekście głównym w nawiasie półokrągłym nazwiska autora (lub skrótu tytułu w przypadku prac zbiorowych) i daty wydania oraz numeru strony, co z kolei jest powiązane z pełnym

[6] *Bibliografia...* s.110 –113; Mariola A n t c z a k , Anna N o w a c k a : *op.cit.* s. 57-65, nadto dokumenty piśmiennicze tamże s. 34-41; Jolanta S a w c z u k -K a p i c a : Przypisy bibliograficzne i bibliografia załącznikowa. [Online] [dostęp: 2012-08-03]. Dostępny w World Wide Web http://bpfiliaradzyn.neostrada.pl/publikacje/inne/przypisy.pdf .

opisem bibliograficznym danej pracy zamieszczonym w bibliografii załącznikowej pełniącej w tym przypadku rolę przypisów. Ten rodzaj przypisów określany bywa mianem przypisu „nazwisko/data" (czasem „alfabetyczny") i występuje w wariantowych postaciach bez strony lub ze stroną, np. (P. Oliver, 1999) lub (P. Oliver, 1999, s.131). Jeśli jest dwu autorów, podaje się oba nazwiska rozdzielając je ewentualnie spójnikiem „i", np. (P. Pioterek i B. Zieleniecka, 2000, s. 31), jeśli trzech można podać tylko pierwszego i „i in." lub łacińskie „et al.". Odsyłając do kilku prac tego samego autora wydanych w jednym roku, dla odróżnienia ich dodaje się po dacie publikacji małą literę „a", „b" itd., np. 1999a, 1999b.

Jeszcze bardziej uproszczony system oferuje tzw. **przypis numeryczny**, nazywany też **systemem Vancouver,** np. [18] lub w zdaniu: *Liczni autorzy [1, 5, 7, 8] twierdzą, że...* Polega on na odwoływaniu się do literatury przez podanie w tekście głównym w nawiasie kwadratowym numeru pozycji z bibliografii załącznikowej, przy czym opisy bibliograficzne opracowań mogą być równocześnie uszeregowane alfabetycznie lub według kolejności pojawiania się w tekście. W przypadku wielokrotnego cytowania tej samej publikacji zachowuje się pierwszy numer przypisu odsyłającego do niej bez względu na miejsce ponownego cytowania.

System ten został zaakceptowany w 1978 r. przez Międzynarodowy Komitet Redaktorów Czasopism Medycznych w Vancouver[7].

Typ harwardzki, poza prostotą, która jest jego oczywistą zaletą, ma też pewne niedoskonałości. Zauważmy, że w gruncie rzeczy posługuje się on odsyłaczem, który uniemożliwia sporządzenie pełnego przypisu posiadającego – jak zauważa J. Gruchała[8] – szereg funkcji niedostępnych typowi harwardzkiemu:

- problem stanowi odsyłanie do źródeł, które wymagają każdorazowo indywidualnego opisu i przeważnie są wymieniane w wykazie na końcu opracowania w formie ogólnej, np. zespołu akt;
- niemożliwe jest umieszczenie w przypisie cytatu, który z jakichś względów nie mieści się w tekście głównym, ale w sumie jest potrzebny;
- nie ma gdzie omówić poglądów przywoływanego autora, których nie można umieścić w tekście zasadniczym;

---

[7] Renata Sławińska: *Program ramowy zajęć dydaktycznych z naukowej informacji medycznej dla doktorantów uczelni medycznych. Materiały dydaktyczne*. [Dokument elektroniczny, s. 190] [Online] [dostęp: 2012-08-03]. Dostępny w World Wide Web http://kurs.bg.umed.lodz.pl/file.php/41/Zajecia_dydaktyczne_NIM.pdf .

[8] Janusz Gruchała: *Sztuka sporządzania przypisów (z polskiej perspektywy).* [W:] Paul Oliver: *Jak pisać prace uniwersyteckie. Poradnik dla studentów.* Kraków 1999 s. 140. Więcej nt. przypisu typu harwardzkiego oraz numerycznego por.: Henryk Sobis: *Wskazówki techniczne dla piszących prace dyplomowe i magisterskie.* Wrocław: Wydaw. Uczelniane AE, 1990 s. 17; Franciszek Bereźnicki: *Prace magisterskie z pedagogiki: przewodnik metodologiczny dla studentów.* Szczecin: Uniwersytet Szczeciński, 1997 s. 104; Waldemar Dutkiewicz: *Podstawy metodologii badań do pracy magisterskiej i licencjackiej z pedagogiki.* Wyd. 4. Kielce: Wydaw. Stachurski, 2000 s. 168-169; January Weiner: *op.cit.* s. 62-63.

- niemożliwe jest wyliczenie większej liczby opracowań na dany temat;
- niemożliwe jest też podjęcie polemiki, która w tekście zburzyłaby obiektywny charakter wywodu;
- nie ma też miejsca na dygresje nadające pracy bardziej osobisty klimat.

Jeśli więc piszący pracę dyplomową lepiej się czuje mając możliwość *gospodarowania tekstem głównym i pobocznym*, to zapewne wybierze klasyczny typ przypisów.

Typ klasyczny (tradycyjny) używany jest w licznych wydawnictwach całego świata, jest też jednym z opcjonalnych narzędzi edytorów tekstu. Z dystansem należy więc podchodzić do opinii głoszących, że ten typ przypisów „wyszedł z mody". Istota jego polega na wprowadzeniu do tekstu głównego odsyłaczy (odnośników) najczęściej liczbowych, czasem używa się też gwiazdek lub liter, którym odpowiada identycznie oznaczony przypis zawierający informacje lub komentarz. Przypisy te umieszczone są u dołu strony, na końcu rozdziału lub całej pracy. Numer przypisu o odpowiednio zmniejszonym rozmiarze zapisany charakterystyczną frakcją górną może być umieszczony w każdym miejscu zdania przed znakiem interpunkcyjnym (wyjątek: cudzysłów, wykrzyknik, pytajnik - kiedy odnośnik pojawia się po nich), np. …w 2004 roku[9], …sesji[12], podczas której…

Na tle niedostatków przypisu harwardzkiego, które pokazują jednocześnie zakres możliwości przypisu klasycznego chętnie stosowanego w pracach humanistycznych, dodajmy za J. Jurą i J. Roszczypałą trzy uogólniające funkcje tego typu przypisów:

- *wskazują na źródła określonych danych, przedstawionych i cytowanych (prezentowanych) poglądów, stanowisk, refleksji[…]*
- *dają dodatkowe informacje o problemach przedstawionych w tekście[…]*
- *zawierają dodatkowy (uzupełniający) materiał polemiczny, analityczny i inny, wskazujący na złożoność tematu, problemów, punktów widzenia oraz okoliczności[…]*[9].

Odzwierciedlają one stopień rozbudowania warsztatu naukowego, zaś treść, sposób ujęcia i kompletność przypisów dają czytelnikowi wyobrażenie o jakości i wielkości nakładu pracy autora. M. Święcicki stwierdza, że brak przypisów w pracy dyplomowej dyskwalifikuje ją, *[…]gdyż stanowi dowód, że piszący nie opanował literatury przedmiotu i nie czerpał wiadomości za sprawdzalnych źródeł*[10].

---

[9] Józef Jura, Jan Roszczypała: *Metodyka przygotowania prac dyplomowychi licencjackich i magisterskich.* Warszawa: Wyższa Szkoła Ekonomiczna, 2000 s. 50.

[10] Maciej Święcicki: *Jak studiować? Jak pisać pracę magisterską?* Warszawa: Państw. Wydaw. Nauk., 1971 s. 202.

Wśród różnych typizacji przypisów[11], wynikających z ich roli i znaczenia, najczęściej wyróżnia się następujące:

- **Przypis źródłowy zwykły** – wskazuje, skąd pochodzi wprowadzona do pracy informacja, dane liczbowe lub pogląd wykorzystany przez autora. Dokumentować należy jedynie informacje, które nie są powszechnie znane, pomijając dokumentowanie np. informacji zawartych w podręcznikach, encyklopediach.
- **Przypis źródłowy rozszerzony** (nazywane też dopowiadającym) – zawiera oprócz wskazania źródła jeszcze omówienie lub cytat cudzych poglądów, które związane są „luźniej" z tokiem naszego wywodu.
- **Przypis polemiczny** – staje się nim przypis źródłowy rozszerzony, gdy zawiera uwagi krytyczne lub polemikę ze stanowiskiem przytoczonym w tekście pracy. Umieszczenie własnego zdania w tekście pracy stwarzałoby wrażenie, że autor zajmuje się wszystkim na raz i odbiega od tematu. Przydatny w sytuacji, gdy w literaturze występuje rozbieżność sądów i autor opowiedział się za którymś z nich. W przypisie może wyjaśnić kryteria takiego wyboru.
- **Przypis dygresyjny** – ma inny charakter niż przypisy wyżej omówione, gdyż nie wiąże się bezpośrednio z materiałem wykorzystywanym w pracy. Zawiera uwagi na marginesie zagadnienia warte utrwalenia, które umieszczone w głównym tekście zakłócałyby jednolitą strukturę wypowiedzi.
- **Przypis odsyłający** – zawiera informacje powołujące się na zagadnienia, które już były lub dopiero będę omówione w dalszych partiach opracowania, albo gdzie można porównać sąd autora z opiniami innych.

Zasadami budowy przypisów zajmiemy się poniżej.

Zasady i wyrażenia (skróty) typowe

1. Gdy w przypisie wymieniamy daną pozycję po raz pierwszy, to opis bibliograficzny podajemy w pełnym brzmieniu z odesłaniem do konkretnej strony, np.:

   Pozycja w spisie wykorzystanej literatury:

   Boć, J. *Jak pisać pracę magisterską.*Wyd.4. [Wrocław]: Kolonia Limited, 2003. ISBN 83-88166-51-4.

   Ta sama pozycja w przypisie z opuszczonym ISBN, który w przypadku fragmentu jest elementem fakultatywnym:

   [10] Boć, J. *Jak pisać pracę magisterska.* Wyd.4. [Wrocław]: Kolonia Limited, 2003 s.29.
2. Jeżeli w pracy cytuje się wielokrotnie tylko jedno dzieło danego autora, wtedy

[11] Por. podział za PN-78/N-01222 arkusz 04: rzeczowe, słownikowe, bibliograficzne. K o b y l i ń s k i, W. *op.cit.* s.76 wymienia jeszcze przypis uzupełniający – poszerzający zakres prezentowanych informacji.

dane bibliograficzne wykazujemy w maksymalnym skrócie, wymieniając nazwisko autora i inicjał imienia, a zamiast tytułu podaje się typowy skrót łaciński lub polski: *op.cit.* rzadziej *o.c.* lub *dz.cyt.* (szczegółowo o skrótach zob. poniżej), np.:

[15] Boć, J. *op.cit.* s.68.

lub

[15]Boć, J. *dz.cyt.* s.68.

3. Gdy w kolejnych przypisach prostych, tj. zawierających tylko jeden opis bibliograficzny powołujemy się na tę samą pozycję, to również używamy typowych skrótów: *ib.* lub *ibid.* (*ibidem*) = *tamże*. W użyciu jest także skrót *jw.* (*jak wyżej*) oraz *loc.cit.* rzadziej *l.c.* (*loco citato* lub *locus citatus*), np.

   [16]Kobyliński,W. *Organizacyjne i metodyczne problemy pisania pracy dyplomowej. Poradnik dla słuchaczy podyplomowego studium organizacji i zarządzania oświatą.* Warszawa: Instytut Kształcenia Nauczycieli, 1980 s.112.

   [17]*Ibid.* s.125. lub [17]*Tamże* s.125. lub [17]*Jw*. s.125.

   [18]*Loc.cit.* lub [18]*Tamże*

   W przypisie 18. nie jest podana strona. Oznacza to, że cytuje się to samo dzieło i miejsce, co w przypisie poprzednim.

   Zalecane jest niepowtarzanie tej samej strony w dwóch kolejno po sobie następujących przypisach, gdyż jest to sztuczne mnożenie liczby przypisów.

4. Skrótów *op.cit.* oraz *dz.cyt.* nie można stosować, gdy powołujemy się w pracy na więcej dzieł danego autora, bowiem wówczas nie byłoby wiadomo, do którego z nich to *op.cit.* się odnosi. W takich przypadkach po inicjale imienia i nazwisku autora podaje się początek tytułu dzieła z wielokropkiem oraz numer strony. Można również nie powtarzać nazwiska, lecz zastąpić go słowem *tenże* (łac. *idem, id.*) lub w odniesieniu do autorek *taż* (łac. *eadem, ead.*), np.:

   [19]Miśkiewicz, B. *Praca*...s.78.

   [20]Tenże *Wstęp*...s.62.

5. W przypisach złożonych, tzn. takich, w których powołujemy się jednocześnie na kilka pozycji, zasady wyszczególnione w punkcie 3. nie obowiązują. Nie można bowiem posługiwać się skrótami *tamże, jw.* lub *ibid.*, gdyż nie będzie wiadomo, do której pozycji się one odnoszą. Trzeba przywołać nazwisko autora i odpowiedni skrót tytułu jego pracy.

   W przypisach złożonych pozycje literatury, na które się powołujemy, wykazujemy w porządku chronologicznym według kolejności lat wydania poczynając od najstarszych, np.:

   [21]Krajewski, M. *Vademecum autora i wydawcy prac naukowych.*Wyd.2. Włocławek: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna, **2001** s.248;

Brdulak, J. *Zasady techniczne pisania prac dyplomowych o tematyce ekonomicznej.* Warszawa: Szkoła Główna Handlowa, **2002** s.31; Młyniec, W., Ufnalska, S. *Scientific comminications, czyli jak pisać i prezentować prace naukowe.* Poznań: Sorus, **2003** s.74.

[22]Krajewski, M. *op.cit.* s.98.

6. W przypisach złożonych, w których obowiązuje generalna zasada chronologicznego porządkowania, w obrębie tych samych lat stosuje się układ alfabetyczny według nazwisk autorów, por. rok 2000 w poniższym przykładzie:

   [25]Dominiczak, H. *Przygotowanie pracy magisterskiej z historii. (Poradnik metodyczno-metodologiczny).* Częstochowa: Wydaw. WSP, **1996** s.81; Woźniak, K. *O pisaniu pracy magisterskiej na studiach humanistycznych. Przewodnik praktyczny.* Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, **1998** s.119; Majchrzak, J., Mendel, T. *Metodyka pisania prac magisterskich i dyplomowych.* Wyd.3. Poznań: Wydaw. Akademii Ekonomicznej, **1999** s.56; Jura, J., Roszczypała, J. *Metodyka przygotowania prac dyplomowych, licencjackich i magisterskich.* Warszawa: Wyższa Szkoła Ekonomiczna, **2000** s.63; Pułło A.: *Prace magisterskie i licencjackie. Wskazówki dla studentów.* Warszawa: Wydaw. Prawnicze PWN, **2000** s.78; Wojcik, K.: *Piszę pracę magisterską. Poradnik dla autorów akademickich prac promocyjnych (licencjackich, magisterskich, doktorskich).* Wyd.5. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej, **2000** s.46; Wiszniewski, A.: *Sztuka pisania*. Katowice: Videograf II, **2003** s.149; Antczak, M., Nowacka, A. *Przypisy, powołania, bibliografia załącznikowa. Jak tworzy i stosować: podręcznik.* Warszawa: Wydaw. SBP, **2008**.

7. Gdy w tekście zasadniczym zreferowaliśmy czyjeś poglądy nie przytaczając ich dosłownie i są one zawarte w różnych miejscach publikacji, to opis źródła poprzedzić trzeba skrótem *zob.* (łac. *vide*) oraz użyć określenia *passim,* np.:

   [31] Zob. Zbroińska, B. *Piszę pracę licencjacką i magisterską. Praktyczne wskazówki dla studenta.* Kielce: Wydaw.Akademii Świętokrzyskiej, 2002, passim.

8. Gdy natomiast chcemy czytelnika powiadomić, że o danej sprawie pisali także inni, to opis tych opracowań poprzedza skrót *por.* (łac. *cf.* skrót od *confer)*, np.:

   [32]Por. Bereźnicki, F. *Prace magisterskie z pedagogiki. Przewodnik metodo-logiczny dla studentów.* Szczecin: Uniwersytet Szczeciński, 1997 passim; Bartkowiak, L. *Redagowanie pracy magisterskiej. Poradnik dla studentów.* Poznań: Wydawnictwa Uczelniane AM, 1998 s. 35-42; Pioterek, P., Zieleniecka, B. *Technika pisania prac dyplomowych.*Wyd.2.

Poznań 2000 s.71-83; Dutkiewicz, W. *Podstawy metodologii badań do pracy magisterskiej i licencjackiej z pedagogiki.* Wyd. 5. Kielce: Wydaw. Stachurski, 2001 s.185-188.

9. Jeżeli cytujemy za kimś, jakby „z drugiej ręki", to opis opracowania, za którym przytoczono czyjąś wypowiedź poprzedzić należy skrótem *cyt. za:* z dwukropkiem.
10. W przypadku powoływania się w przypisie złożonym także na źródła, wymieniamy je przed opracowaniami pamiętając o zasadzie ich hierarchizowania, np. opis rękopisu powinien wyprzedzać opis źródła drukowanego.

Wymóg dokumentowania pracy naukowej, o którym już mówiono, wyrażający się właśnie w przypisach sprawia, że w opisach bibliograficznych, zwłaszcza tych wskazujących lokalizację cytatu, musi znaleźć się numer lub numery stron. Należy o tym koniecznie pamiętać już na etapie gromadzenia materiałów w postaci notatek[12]. Istotną zasadą redagowania przypisów, mającą duże znaczenie praktyczne, jest obowiązek stosowania umownych skrótów, które pozwalają nie powtarzać wielokrotnie tych samych opisów, zwłaszcza w przypisach kolejno po sobie następujących lub, gdy cytujemy często to samo dzieło albo kilka dzieł tego samego autora. Poniższe ich zestawienie w układzie: skrót łaciński i polski wraz z ich rozwinięciem może okazać się przydatne przy pisaniu pracy dyplomowej

Zestawienie łacińskich i polskich skrótów wykorzystywanych w przypisach

Skrót łaciński	Rozwinięcie skrótu łacińskiego	Skrót polski	Rozwinięcie skrótu polskiego/znaczenie
ibid. lub *ib.*	*ibidem*	*tamże*	*jak wyżej*
loc.cit. lub *l.c.*	*loco citato*		*miejsce cytowane*
u.s.	*ut supro*	*jw.*	*jak wyżej*
passim	*passim*		*tu i ówdzie, wszędzie*
op.cit.	*opus citatum* lub *opere citato*	*dz.cyt.*	*dzieło cytowane* lub *w dziele cytowanym*
ed.cit.	*editio cytata*	*wyd.cyt.*	*wydanie cytowane*
id.	*idem*	*tenże*	*tenże*
ead.	*eadem*	*taż / tejże*	*taż / tejże*
v.	*vide*	*zob.*	*zobacz / patrz*
cf.	*confer*	*por.*	*porównaj*
in		*w*	
(sic) lub (sic!) lub (!)	*sic*		*tak [właśnie]*

[12] Zob. Janusz Gruchała: *op.cit.* s. 145.

i.e.	*id est*	*właśc.*	*właściwie*
vol.	*volumen*	*wol.*	*wolumin*
et al. *etc.*	*et alli* *et cetera*	*i in.*	*i inne (i)*
		i n.	*I następne*
s.l.	*sine loco*	*b.m.*	*bez miejsca [miejsce wydania nieznane]*
s.n.	*sine nomine*	*b.w.*	*bez wydawcy*
s.a.	*sine anno*	*b.r.*	*bez roku*
		kps	*komputeropis*
		mps	*maszynopis*
		rkps	*rękopis*

Źródło: PN-85/N-01158 Skróty wyrazów i wyrażeń w opisie bibliograficznym i katalogowym; PN-ISO 690-2 grudzień 1999. *Przypisy bibliograficzne. Dokumenty elektroniczne i ich części*; Gruchała, J. *op.cit.* s.143-147; Pioterek, P., Zielenieckа, B. Technika pisania prac dyplomowych. Wyd. 2. Poznań: Wydaw. Wyż. Szk. Bankowej, 2000 s.32-33; Antczak, M, Nowacka, A. *op. cit*. s. 78-81.

Istnieje jeszcze kilka wyrażeń typowych, które mogą znaleźć zastosowanie w tekście głównym lub różnych spisach pomocniczych. Do nich należą takie słowa, jak np.:

ad = do (słowo rozpoczynające odnośniki do punktów wymienionych wcześniej)

ca / circa = ok. / około

inc. / incipit = zaczyna się (początkowe wyrazy utworu literackiego przytaczane, gdy utwór nie posiada tytułu)

exp. / explicit = tu kończy się (końcowe zdanie tekstu)

nb. / nota bene = zauważ dobrze (wyraz wtrącany, poprzedzający jakąś ważną dodatkową informację; *w dodatku, nawiasem mówiąc*)

sc / scil. / scilicet = tj., tzn. (to jest, to znaczy, mianowicie)

3. Opis bibliograficzny dokumentów elektronicznych. Przypisy bibliograficzne

Komputer, a następnie Internet stworzył dostęp do nowych źródeł informacji na różnych nośnikach elektronicznych, co spowodowało konieczność opracowania opisów bibliograficznych i przypisów dla tego typu dokumentów. Problem pojawił się w momencie, kiedy po wykorzystaniu dokumentu na dyskietce czy dysku optycznym należało opisać nowe źródło informacji. Sprawa skomplikowała się jeszcze bardziej, gdy trzeba było opisywać dokumenty umieszczone w Internecie, nie posiadające często elementów jednoznacznie je identyfikujących, nie zawsze porównywalnych z dokumentami drukowanymi. Dokumenty te nie zawierają bowiem często imion i nazwisk twórców, daty, czy nazwy miejsca ich powstania. Równie często zmieniają adres, podlegają aktualizującym zmianom, czy też w ogóle znikają. Z tych względów

prezentacja takiego dokumentu winna zawierać datę uzyskania informacji o oglądanej jego wersji[13]. Jak zatem informować o takich dokumentach, by stworzone opisy bibliograficzne (standardy) był aktualne i wiarygodne?

Pierwsze próby standaryzacji opisów e-dokumentów do celów przypisów bibliograficznych pojawiły się w 1987 roku w uczelniach USA, od tego czasu poczyniono wiele istotnych unifikujących ustaleń[14]. Najważniejsze z nich znalazły wyraz w postaci norm:

- PN-ISO 690-2 grudzień 1999 *Informacja i dokumentacja. Przypisy bibliograficzne. Dokumenty elektroniczne i ich części,* zawierająca wskazówki dla naukowców i studentów, którzy muszą sporządzać przypisy dotyczące wykorzystanych zasobów elektronicznych dokumentując w ten sposób własne badania.
- PN-N-01152-13 *Opis bibliograficzny. Dokumenty elektroniczne,* stosowana przy sporządzaniu opisów bibliograficznych przeznaczonych dla wszelkich zbiorów informacji o dokumentach, niezależnie od zakresu, funkcji i postaci fizycznej zbioru, w szczególności dla katalogów bibliotecznych i bibliografii.

Dla naszych potrzeb ważniejsza jest pierwsza z wymienionych norm. Ustanawia bowiem ona kolejność elementów przypisu oraz zasady przejmowania i prezentacji danych, cytowanych z e-dokumentu, wyznacza również elementy obowiązkowe i zalecane. Uwagę poświęcimy niektórym tylko dokumentom w dostępie zdalnym, tj. bez posługiwania się nośnikiem fizycznym (CD-ROM, DVD, pendrive), jak to ma miejsce w dostępie lokalnym, wykorzystywanym najczęściej w pracach dyplomowych. Są to wydawnictwa zwarte, artykuły w wydawnictwie ciągłym, wybrane systemy komunikowania się (np.lista dyskusyjna, poczta elektroniczna) czy strony domowe WWW.

Elementy opisu wydawnictwa zwartego (obowiązkowe):

Nazwisko, imię

Tytuł

[typ nośnika] –podawany w nawiasach kwadratowych po tytule z możliwymi odpowiednikami [online], [CD-ROM], [DVD]

---

[13] Daty powinny być zgodne z normą ISO 8601, której odpowiednikiem krajowym jest PN-90/N-01204 *Numeryczne zapisywanie dat i czasu dnia*. Aktualne wydanie ISO 8601:2000 uzyska niebawem odpowiednik krajowy, który właśnie jest przygotowywany. Zgodnie z norma datę można wyrazić numerycznie, np. 2004-03-29 lub słownie: 29 marca 2004.

[14] Przedstawiają je: Małgorzata Praczyk-Jędrzejczak: *Katalogowanie dokumentów elektronicznych. Wybrane zagadnienia.* W: *Miscellanea Informatologica.* Pod red. Mirosława Górnego i Piotra Nowaka. Poznań: Sorus, 2001 s.73-106; Elwira Śliwińska: Opis bibliograficzny dokumentów elektronicznych. Standardy dla potrzeb cytowania w przypisach. In *EBIB. Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy.*[Online]. 2000 nr 6 (14) [dostęp: 2012-08-02]. Dostępny w World Wide Web http://ebib.oss.wroc.pl/arc/e014-04.html, tu: standardy APA i MLA.

W razie potrzeby można też sprecyzować typ publikacji, np. [baza danych online], [wydawnictwo zwarte na DVD], [poczta elektroniczna], [dokument elektroniczny] – uwagi te dotyczą także innych wydawnictw omawianych poniżej

Kolejność wydania/wersji/aktualizacja (używać wyrażeń występujących w źródle)

Miejsce wydania: wydawca, data wydania (w przypadku braku miejsca wydania lub wydawcy posłużyć się skrótem z wykazu powyżej: *s. l.* lub *s. n.*

Data dostępu (obowiązkowe w przypadku dokumentów online) - należy poprzedzić wyrażeniem *dostęp*. Datę podawać w postaci numerycznej lub słownej, np.: [dostęp: 2004-03-29] lub [dostęp: 29 marca 2004]

Warunki dostępu (obowiązkowe w przypadku dokumentów online) – zaleca się poprzedzanie tej informacji wyrażeniem *Dostępny w.* np. Dostępny w Internecie: Lista dyskusyjna… lub Dostępny w World Wide Web: http://www…

Przykłady:

[35]DMOCHOWSKI, M. *Autoimmunizacyjne dermatozy pęcherzowe.* [Online]. Poznań: [s.n.], 2004.[dostęp: 2 sierpnia 2012]. Dostępny w World Wide Web: http://www.dmochowski.com.pl/index.html

Skrótem zaznaczono brak nazwy wydawcy (*sine nomine*).

[36]SZKUTNIK, Z. *Metodyka pisania pracy dyplomowej: skrypt dla studentów.* [Online]. Poznań: Wydaw. Poznańskie, 2005. [dostęp: 2012-08-02]. Dostępny w World Wide Web: http://www.sbc.org.pl/dlibra/doccontent?id=10515&dirids=1 ISBN 83-7177-371-4.

W opisach podano różne sposoby zapisu daty: słowny i numeryczny.

Elementy opisu artykułu w wydawnictwie ciągłym (czasopiśmie):

Nazwisko i imię (dopuszczalny inicjał) **autora artykułu**

Tytuł artykułu (dopuszcza się skracanie długiego tytułu lub podtytułu, jeżeli to nie spowoduje utraty istotnych danych)

Tytuł wydawnictwa ciągłego -zapis kursywą, tytuł poprzedza się wyrażeniem „In"

[Typ nośnika] – zob. wyjaśnienie przy opisie wydawnictwa zwartego

Wydanie. Oznaczenie zeszytu. Data aktualizacji

Data dostępu*

Lokalizacja w obrębie dokumentu macierzystego

Warunki dostępu* (* dotyczy dokumentów dostępnych online)

ISSN

Przykłady[15]:

[40]ŚLIWIŃSKA E. Opis bibliograficzny dokumentów elektronicznych: standardy

[15] Zob. profesjonalnie przygotowane liczne przykłady: *Zasady edytowania dokumentu elektronicznego do Biuletynu EBIB* [Dokument elektroniczny]. [Online] [dostęp: 2012-08-02]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/zasady.php .

dla potrzeb cytowania w przypisach. In *EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy.* [Online] 2000 nr 6(14) [dostęp: 2012-08-02]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/arc/e014-04.html . ISSN 1507-7187.

[41]MALIK, M. et al. *Wartość zdrowia jako czynnik motywacyjny do działań prozdrowotnych.*In *Zdrowie Publiczne* [Online] 2009 nr 1 (119) s. 33-39. [dostęp: 3 sierpnia 2012]. Dostępny w World Wide Web: http://www.zdrowiepubliczne.pl/artykul/szczegoly/id/2413

[42]JAZDON A., RUCIŃSKA-NAGÓRNY A. Wdrożenie systemu bibliotecznego *Horizon* w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu… In *Horyzonty. Biuletyn Porozumienia „Biblioteka z Horyzontem"*.[Online] 2000 nr 2 [dostęp: 2 sierpnia 2012]. Dostępny w World Wide Web: http://www.pfsl.poznan.pl/horyzonty/hor2.html .

Elementy opisu dokumentu z listy dyskusyjnej (propozycja standardu)

Listy dyskusyjne, nazywane też listami adresowymi, służą wymianie korespondencji w Internecie na wybrane tematy. Skupiają one ludzi o wspólnych zainteresowaniach i mają zamknięty charakter. Korespondencja rozsyłana jest automatycznie pocztą elektroniczną wprost do skrzynek pocztowych wszystkich uczestników danej listy. Listę dyskusyjną odróżnia się od „grupy dyskusyjnej", gdzie dokumenty są propagowane i przechowywane w sieci serwerów.

Piszący pracę dyplomową, jeśli jest członkiem określonej listy dyskusyjnej (lub skorzystał z jej archiwum), której tematyka wiąże się z przygotowywaną pracą może odwołać się do wybranych jej dokumentów.

Budowa opisu:

Autor. (Data listu). Temat listu. *Nazwa listy dyskusyjnej* [Tryb dostępu].[Data dostępu] Warunki dostępu.

Przykład:

[45]Szelong K. (16 lutego 2004). Re: Wirtualne katalogi Książnicy Cieszyńskiej. *Lista dyskusyjna pracowników informacji naukowej bibliotek szkół wyższych* [Online]. [dostęp: 17 lutego 2004]. Dostępny w Internecie: E-mail: INFOBIB-L@MAN.TORUN.PL. Archiwum listy INFOBIB-L dostępne jest pod internetowym adresem: http://www.man.torun.pl/archives/info/infobib-l

Elementy opisu dokumentu z poczty elektronicznej (dla korespondencji osobistej, gdy chcemy zacytować e-mail) - propozycja standardu.

Budowa opisu:

Nadawca listu (Adres e-mailowy nadawcy). (Data listu). Temat listu. Nazwa odbiorcy listu (Adres e-mailowy odbiorcy).

Przykład:

[46] R.Żmuda (ryszard.zmuda@umed.lodz.pl). (2012-04-17). Prośba o artykuł. E-mail do Z. Szkutnik (z.szkutnik@neostrada.pl).

Elementy opisu dokumentu ze strony WWW

Elementy opisu bibliograficznego dla dokumentu zaczerpniętego ze strony domowej WWW są bardzo podobne do opisów innych e-dokumentów. Często w miejscu nazwiska autora tekstu znajdują się ich loginy (identyfikatory) lub aliasy (vel, także pseudonimy, kryptonimy). Zamiast tytułu może znajdować się nazwa pliku.

Budowa opisu:

Autor. ***Tytuł dokumentu (tekstu)*** **[Typ publikacji**, np. dokument elektroniczny**]. [Tryb dostępu] [Data dostępu] Warunki dostępu.**

Przykład:

[47]*Zasady edytowania dokumentu elektronicznego do Biuletynu EBIB* [Dokument elektroniczny]. [Online] [dostęp: 2012-08-02]. Dostęp w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/zasady.php .

Omówienie i przykłady opisu bibliograficznego innych dokumentów elektronicznych, np. wydawnictw zwartych i czasopism na CD-ROM literatura przedmiotu[16].

Na zakończenie pozwolę sobie wyrazić nadzieję, że artykuł okaże się pomocny dla autorów, którzy zechcą we właściwy czyli w sposób ogólnie przyjęty w środowisku akademickim udokumentować wykorzystane przy pisaniu swego tekstu opracowania i źródła. To równocześnie podstawowy wymóg warsztatu naukowego. Jest to również ważny element wizerunku autora dysertacji świadczący o jego rzetelności, wiarygodności i umiejętności stworzenia transparentnej pracy.

[16] Mariola Antczak, Anna Nowacka: *op.cit*. s. 42-53, 105-110.

Mgr Anna Koza
Łódź - UM

INFORMATOR O ARCHIWACH UCZELNI MEDYCZNYCH

Abstract

Presented information about archives of medical universities in Poland are to facilitate scientific information users to conduct their queries. Information include contact details, opening hours, description of resources, types of files, rules about accessing archives and secretarial-archival regulations.

Streszczenie

Zaprezentowane informacje o archiwach 12 uczelni medycznych w Polsce, powinny użytkownikom informacji naukowej ułatwić przeprowadzane kwerendy. Podano m.in. dane teleadresowe, dni i godziny przyjmowania interesantów, opis zasobów, rodzaje akt, zasady udostępniania archiwaliów i przepisy kancelaryjno-archiwalne.

Wstęp

Każda instytucja w toku swojej działalności wytwarza dokumentację, która może być utrwalana na różnych nośnikach informacji: papierowym, elektronicznym, mechanicznym (fotografie, filmy, nagrania itp.). Materiały te dokumentują działalność jednostki, odzwierciedlają sposób podejmowania decyzji, planowanie i realizację jej zadań statutowych. Są więc źródłem informacji o danej organizacji a także stanowią niezbędny element do sprawnego i właściwego nią zarządzania.

Wśród całego zasobu wytwarzanej dokumentacji można wyodrębnić tę, która posiada wartość historyczną i naukową (materiały archiwalne) oraz taką, która posiada czasowe znaczenie praktyczne i po upływie obowiązujących okresów przechowywania może zostać wybrakowana i przeznaczona do zniszczenia.

Dokumentacja wytwarzana w poszczególnych komórkach organizacyjnych jednostki po pewnym okresie od zakończenia sprawy powinna być przekazywana do archiwów zakładowych.

Uczelnie wyższe jako państwowe jednostki organizacyjne, zobowiązane są do tworzenia i prowadzenia archiwów zakładowych na mocy art. 33 ust. 1 *Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwac*h (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.).

Materiały archiwalne wytwarzane przez uczelnie wyższe wchodzą w skład narodowego, państwowego zasobu archiwalnego. Opiekę nad tym zasobem sprawują powołane w tym celu jednostki państwowej sieci archiwalnej, do której należą: archiwa państwowe, archiwa państwowe wyodrębnione, archiwa zakładowe państwowych uczelni wyższych, archiwa zakładowe organów państwowych, jednostek organizacyjnych państwowych i organów samorządu terytorialnego oraz archiwa zakładowe samorządowych jednostek organizacyjnych.

Archiwa należące do państwowej sieci archiwalnej gromadzą, ewidencjonują przechowują, opracowują, zabezpieczają, udostępniają materiały archiwalne oraz prowadzą działalność informacyjną[1]. Zgodnie z w/w ustawą (art. 35 ust. 2) archiwa uczelni wyższych posiadają zasób historyczny materiałów archiwalnych, którego nie przekazują, w odróżnieniu od innych organizacji, do archiwów państwowych. Jest to tzw. zasób powierzony, nad którym kontrolę sprawują właściwe terytorialnie archiwa państwowe (art. 28 *Ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach*). Dzięki temu archiwa zakładowe są skarbnicą wiedzy na temat funkcjonowania organizacji w przeszłości, dokumentują rozwój uczelni i jej kolejne losy.

Niedoceniane dawniej archiwa zakładowe mają obecnie coraz wyższą pozycję w uczelniach i są służbowo często samodzielnymi jednostkami lub jednostkami ogólnouczelnianymi podporządkowanymi rektorowi lub prorektorowi. Dzieje się tak na skutek lepszej edukacji archiwalnej społeczeństwa, a także działalności naukowej i popularyzacyjnej archiwów państwowych, archiwów zakładowych i stowarzyszeń archiwistów, które działają na terenie kraju (m.in. Stowarzyszenie Archiwistów Polskich wraz z sekcjami branżowymi, Polskie Towarzystwo Archiwalne).

Przedstawione informacje na temat funkcjonowania i zasobów archiwów uczelni medycznych w Polsce zostały zebrane i opracowane na podstawie materiałów otrzymanych z poszczególnych uczelni, które odpowiedziały na ankietę wysłaną pocztą elektroniczną. Ankieta zawierała następujące punkty: 1. Nazwa komórki organizacyjnej zajmującej się archiwizacją, 2. Umiejscowienie w strukturze organizacyjnej Uczelni (podległość organizacyjna) 3. Adres, telefon, fax, e-mail, strony www, 4. Oddziały zamiejscowe, 5. Kierownik, pracownicy, 6. Dni i godziny przyjęć interesantów w archiwum, 7. Krótkie dzieje archiwum zakładowego, 8. Opis zasobu archiwalnego, 9. Zasady udostępniania zasobu, 10. Przepisy kancelaryjno-archiwalne własne i inne regulacje wewnętrzne dotyczące pracy archiwum, 11. Bibliografia dotycząca dziejów archiwum i zasobu.

---

[1] Justyna A d a m u s -K o w a l s k a : System informacji archiwalnej w Polsce : historia, infrastruktura, standardy i metody. Katowice 2011

Dziękuję uprzejmie wszystkim Państwu, którzy wzięli udział w tym przedsięwzięciu. Zaprezentowane dane teleadresowe, bibliograficzne, historyczne, prawne oraz wiadomości o zasobach i możliwościach ich wykorzystania trudno uzyskać przeglądając tylko strony internetowe. W związku z tym Informator powinien być przydatny dla użytkowników informacji naukowej podejmujących kwerendy archiwalne.

Uniwersytet Medyczny w Białymstoku. Archiwum.
15-089 BIAŁYSTOK, ul. Jana Kilińskiego 1, tel. 854 748-54-45, e-mail: archiwum@umwb.edu.pl, http://www1.umb.edu.pl/archiwum

Jednostka ogólnouczelniana podlegająca merytorycznie prorektorowi ds. nauki
AM – 1950, UM – 2008, Archiwum – 1953
Etaty – 2: mgr Paweł J. Radziejewski, kierownik i mgr Marek Bołtruczyk
Czynne: poniedziałek – piątek, godz. 7^{30} – 15^{30}, udostępnianie osobom fizycznym: godz. 11^{00}-13^{00}

Akademia Medyczna w Białymstoku powstała 1 stycznia 1950 roku na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 lutego w sprawie założenia Akademii Lekarskiej w Białymstoku (Dz. U. Nr 6 poz. 57 z 1950 r.). Z dniem 22 marca 2008 roku weszła ustawa zmieniająca nazwę Akademii Medycznej w Białymstoku na Uniwersytet Medyczny w Białymstoku. (Dz.U. Nr 39 poz. 224 z dnia 7 marca 2008 r.). Archiwum Akademii Medycznej w Białymstoku zostało utworzone w 1953 na wniosek Archiwum Państwowego w Białymstoku. Na przestrzeni lat 1953-2009 Archiwum kierowane było samodzielnie przez pięciu archiwistów. Obecnie Archiwum obsługiwane jest przez dwóch pracowników wykonujących wszystkie zadania wynikające z instrukcji archiwalnej. Tworzona jest tez baza elektroniczna zasobu Uczelni.

Zasób archiwalny ogółem ok. 460 mb, w tym: kat. A – 88,22 mb, kat. BE50 - 262,85 mb, kat. B50 – 29,46 mb. Materiały archiwalne: *dokumentacja własna z lat 1949-2010:* dokumentacja aktowa związana z zarządzaniem, organizacją i funkcjonowaniem Akademii Medycznej, akta dotyczące kształcenia studentów, organizacji i toku studiów – nośnik papierowy i elektroniczny (prace licencjackie i magisterskie), dokumentacja aktowa dotycząca kształcenia i rozwoju kadry naukowej, akta kadrowe; *kolekcja dr Berty Szaykowskiej Dyrektora Biblioteki AMB (1953-1966) z lat 1928-1961*: materiały biograficzne lekarzy, materiały związane z działalnością Towarzystw Medycznych, spisy i informacje o lekarzach województwa białostockiego.

Akta osobowe : kat. A – 1939 j.a., kat. BE50, B50 - 5582 j.a., Akta studenckie, kat BE50 – 231 mb. Ewidencja archiwalna: wykaz spisów zdawczo-odbiorczych, spisy zdawczo-odbiorcze, ewidencja wypożyczeń; tworzona jest baza elektroniczna ewidencji zasobu (obecnie ewidencja akt osobowych).

Materiały archiwalne mogą być udostępniane jednostkom organizacyjnym lub osobom fizycznym na podstawie zezwolenia Rektora Uczelni. Otrzymanie zezwolenia następuje na wniosek pisemny złożony Rektorowi. We wniosku należy podać: tytuł

materiału archiwalnego, bądź temat, którego dotyczy, cel i przewidywany sposób wykorzystania materiału archiwalnego, nazwę jednostki organizacyjnej lub dane dotyczące osoby ubiegającej się udostępnienie materiałów archiwalnych. Nie pobiera się opłat za usługi archiwalne.

Przepisy kancelaryjno-archiwalne

- *Zarządzenie nr 2/07 Rektora Akademii Medycznej w Białymstoku z dnia 05.01.2007 r.;*
- *Instrukcja Kancelaryjna (zał. nr 1 do w/w Zarządzenia);*
- *Jednolity Rzeczowy Wykaz Akt (zał. nr 2 do w/w Zarządzenia);*
- *Instrukcja Archiwum Uczelnianego Akademii Medycznej w Białymstoku (zał. nr 3 do w/w Zarządzenia);*
- *Regulamin Organizacyjny Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku stanowiący zał. do Zarządzenia Nr 21/10 Rektora Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku z dnia 16.03.2010 r.*

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Collegium Medicum w Bydgoszczy. Archiwum Zakładowe CM
85-067 BYDGOSZCZ, ul. Jagiellońska 13-15, tel. 52 585 33 74, e-mail: archiwum@cm.umk.pl,

Jednostka ogólnouczelniana podległa funkcjonalnie prorektorowi ds. Collegium Medicum,
Etat – 1: mgr Igor Makacewicz, kierownik.
Czynne: poniedziałek-piątek, godz. 7^{15} - 15^{15}, wypożyczanie i udostępnianie dokumentów: wtorek, środa, czwartek, godz. 7^{30} - 14^{30}, pracownia naukowa: wtorek, środa, czwartek, godz. 9^{00} - 13^{00}

Archiwum Zakładowe Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu zajmuje się gromadzeniem, ewidencjonowaniem, opracowywaniem, przechowywaniem oraz udostępnianiem materiałów archiwalnych, które powstały w wyniku działalności Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy w latach 1984 – 2004 oraz Collegium Medicum UMK – od 24 listopada 2004 roku. Archiwum przeprowadza postępowanie dotyczące brakowania dokumentacji niearchiwalnej, będącej w posiadaniu Uczelni.

Archiwum Zakładowe Collegium Medicum w strukturze organizacyjnej Uczelni funkcjonuje od 1986 roku w pionie administracyjnym. Zarządzeniem Nr 21/86 Rektora Akademii Medycznej w Bydgoszczy z dnia 15 grudnia 1986 roku utworzone zostało stanowisko ds. archiwizowania akt, które wchodziło w strukturę Działu Administracyjno-Gospodarczego i podległe było bezpośrednio kierownikowi Kancelarii. Stanowisko ds. archiwizowania akt zostało przekształcone w archiwum zakładowe Zarządzeniem Nr 5/93 Rektora Akademii Medycznej w Bydgoszczy z dnia 3 czerwca 1993 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego administracji. Archiwum podległe było bezpośrednio Kierownikowi Działu Administracyjno-Gospodarczego. Na podstawie Zarządzenia Nr 3/2000 Rektora Akademii Medycznej w Bydgoszczy

z dnia 8 lutego 2000 r. Archiwum Zakładowe zostało wyodrębnione jako samodzielna komórka organizacyjna i podległe było bezpośrednio Dyrektorowi Administracyjnemu Akademii Medycznej. Po włączeniu Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy w struktury Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Zarządzeniem Nr 65 Rektora UMK w Toruniu z dnia 30 września 2005 roku, z dniem 1 stycznia 2006 roku Archiwum Zakładowe Collegium Medicum stało się jednostką ogólnouczelnianą Collegium Medicum, podporządkowaną funkcjonalnie Prorektorowi ds. Collegium Medicum.

Na początku Archiwum znajdowało się w budynku Rektoratu Akademii Medycznej na II piętrze i składało się z dwóch pomieszczeń magazynowych i pomieszczenia biurowego o łącznej powierzchni ok. 70 m^2. W dwóch pomieszczeniach magazynowych znajdowało się 18 metalowych regałów stacjonarnych o łącznej powierzchni przechowalniczej akt 210 mb półek. W drugiej połowie roku 2007 rozpoczęła się adaptacja pomieszczeń po pralni na nowe archiwum, ponieważ w starych pomieszczeniach brakowało miejsc na przekazywane akta. W marcu 2008 roku nastąpiła przeprowadzka archiwum do nowych pomieszczeń.

Obecnie Archiwum Zakładowe Collegium Medicum znajduje się w dwóch budynkach:

- przy ul. Jagiellońskiej 13-15 jest biuro, pomieszczenie opracowywania i udostępniania akt oraz magazyn, który wyposażony jest w regały przesuwne o łącznej powierzchni przechowalniczej 852,8 mb. Łączna powierzchnia archiwum wynosi 80 m².
- przy ul. Karłowicza 22 jest magazyn o powierzchni ok. 20 m², który wyposażony jest w metalowe regały stacjonarne o powierzchni przechowalniczej ok. 50 mb (znajdują się tam materiały niearchiwalne będące w trakcie likwidacji).

Zasób archiwum obejmuje ogółem 46157 ja. , w tym: kat. A – 1430 j.a., kat. BE 50 i B50 – 14189 j.a., pozostałe akta kat. B – 30538 j.a. (stan na dzień 28.02.2011 roku). Materiały archiwalne: dokumentacja aktowa związana z zarządzaniem, organizacją i funkcjonowaniem Uczelni, dokumentacja aktowa dotycząca kształcenia studentów, organizacji i toku studiów, akta dotyczące kształcenia i rozwoju kadry naukowej, akta kadrowe. Ilość materiałów archiwalnych: Wydział Lekarski – 1171 j.a., Wydział Farmaceutyczny – 8 j.a., Wydział Nauk o Zdrowiu – 24 j.a., Biuro Prorektora CM – 108 j.a., Administracja – 119 j.a. Ewidencja archiwalna: wykaz spisów zdawczo-odbiorczych, spisy zdawczo-odbiorcze, ewidencja wypożyczeń.

Archiwum Zakładowe CM udostępnia materiały archiwalne (kat. A) i dokumentację niearchiwalną (kat. B) do celów służbowych i naukowo-badawczych w zasadzie na miejscu (w pomieszczeniach archiwum), a w uzasadnionych przypadkach może być wypożyczona poza archiwum. Wgląd do akt odbywa się tylko w lokalu archiwum w obecności pracownika archiwum. Poszukiwania akt w magazynie archiwum przeprowadza wyłącznie pracownik archiwum. Archiwum Zakładowe CM udostępnia

lub wypożycza kompletną dokumentację (teczkę) nie zaś pojedyncze dokumenty z niej wyjęte. Udostępnienie lub wypożyczenie akt odbywa się na podstawie wypełnionej karty udostępnienia z jednoczesnym wpisem do „Rejestru wypożyczeń". Dla celów służbowych dokumentację udostępnia się na miejscu lub wypożycza się poza Archiwum Zakładowe CM, ale w obrębie komórki organizacyjnej na podstawie „karty udostępniania akt" wypełnionej przez komórkę organizacyjną, która chce z akt korzystać i podpisanej przez jej kierownika, po uzyskaniu zezwolenia kierownika komórki organizacyjnej w której powstały. Korzystający z akt ponoszą całkowitą odpowiedzialność za wypożyczone akta. W razie stwierdzenia zaginięcia, braków lub uszkodzenia wypożyczonych dokumentów, pracownik archiwum sporządza protokół, który podpisuje wypożyczający akta, jego bezpośredni przełożony i pracownik archiwum. Protokół sporządza się w trzech egzemplarzach, z czego jeden wkłada się na miejsce akt zagubionych lub uszkodzonych, drugi do specjalnej teczki a trzeci otrzymuje przełożony pracownika archiwum. Materiały archiwalne, których okres przechowywania jest krótszy niż 30 lat od ich wytworzenia, mogą być udostępniane innym jednostkom organizacyjnym lub osobom fizycznym na potrzeby nauki i kultury jeśli nie narusza to prawnie chronionych interesów Państwa i obywateli na podstawie zezwolenia rektora UMK. Otrzymanie zezwolenia następuje na wniosek pisemny, złożony Prorektorowi ds. Collegium Medicum. We wniosku należy podać:

1) tytuł materiału archiwalnego, bądź temat, którego on dotyczy,
2) cel i przewidywany sposób wykorzystania materiału archiwalnego,
3) nazwę jednostki organizacyjnej lub dane dotyczące osoby ubiegającej się o udostępnienie materiałów archiwalnych.

Przepisy kancelaryjno-archiwalne

- *Zarządzenie nr 11/91 Rektora Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy z dnia 23 grudnia 1991 r. w sprawie instrukcji kancelaryjnej, wykazu akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego;*
- *Instrukcja w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy (załącznik nr 2 do w/w zarządzenia)*
- *Zarządzenie nr 24/02 Rektora Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy z dnia 1 lipca 2002 r. – w sprawie wprowadzenia „Instrukcji kancelaryjnej wraz z jednolitym rzeczowym wykazem akt w Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy"*
  (Zarządzenie weszło w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.)
- *§4. Z dniem wejście w życie niniejszego zarządzenia traci moc zarządzenie nr 11/91 Rektora Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy z dnia 23 grudnia 1991 r. w sprawie instrukcji kancelaryjnej, wykazu akt oraz*

instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego – w zakresie postanowień dotyczących instrukcji kancelaryjnej oraz wykazu akt.

Bibliografia

Igor M a k a c e w i c z: Historia Archiwum Zakładowego Collegium Medicum w Bydgoszczy. W: Jubileusz 60-lecia Archiwum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Materiały z konferencji / pod red. Krzysztofa Stryjkowskiego. Poznań 2009 s. 45-54

Gdański Uniwersytet Medyczny. Archiwum
80-210 GDAŃSK, ul. M. Skłodowskiej -Curie 3a, tel. 58 349 10 18, e-mail: abak@gumed.edu.pl, http://www.informator.gumed.edu.pl/151

Jednostka podlega kierownikowi Biura Obsługi Rektora.
Etaty – 2: mgr Urszula Skałuba, kierownik, mgr Agnieszka Bakuła-Szalewska
Przyjęcia interesantów: poniedziałek – piątek, godz. 9^{00}-13^{00} - w Archiwum, tel. 58 349 10 18 oraz godz. 7^{30}-9^{00} i 13^{00}-15^{30} - Rektorat, tel. 58 349 10 15

Początek Archiwum Akademii Medycznej w Gdańsku datuje się na lata 50. XX wieku. Administracja Akademii Lekarskiej w Gdańsku (od dnia 3 III 1950 r. na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zmiany nazwy wyższych szkół akademickich podległych Ministrowi Zdrowia I Dz.U. Nr 9, poz. 92 - Akademii Medycznej w Gdańsku) mieściła się w pierwszym pięcioleciu (od 1945-1950) w Gmachu Przychodni Ogólnej znajdującym się obecnie przy ulicy Dębinki 7. W roku 1951 administracja została przeniesiona do dwupiętrowego budynku przy ul Curie –Skłodowskiej nr 3a, gdzie mieści się po dzień dzisiejszy. Na nowym miejscu, przez pierwsze trzy lata, akta składane były w suterenie gmachu biurowego. Był to początek archiwum zakładowego, akta złożone tu były na regałach, a także na betonowej posadzce. W dniu 1 października 1968 roku został oddany do użytku nowy gmach Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku. W tym czasie do magazynów Biblioteki zostały przeniesione (tymczasowo) zbiory Archiwum, które znajdują się w tychże magazynach do dzisiejszego dnia. Archiwum podlegało przez długi czas kierownikowi Działu Organizacji i Zarządzania (wcześniej Organizacji i Planowania), a od 2008 roku podlega kierownikowi Biura Obsługi Rektora.

Zasób archiwalny: akta *Działu Spraw Osobowych* (obecnie - Dział Kadr i Płac) obejmują akta osobowe z lat 1945-2007- ok. 111 mb., akta *dziekanatów*: Dziekanat Wydziału Farmaceutycznego - akta absolwentów, studentów skreślonych i przeniesionych z lat 1950-2008 - ok. 96 mb., Dziekanat Wydziału Lekarskiego - dział do spraw Studenckich - akta absolwentów Wydziału Lekarskiego i Stomatologii oraz studentów przeniesionych i skreślonych tychże Wydziałów z lat 1945-2008 - ok. 287 mb., Dziekanat Wydziału Lekarskiego - Dział Naukowo-Organizacyjny - akta doktoranckie, habilitacyjne i profesorskie ok. 47 mb. z lat 1950-2008; akta *Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej* – Działu Spraw Osobowych i Działu Płac – ok. 17 mb, od lat 50. XX w. do 2001 roku. W Archiwum znajdują się także akta kategorii A od lat 80. XX w. do 2008 roku: Dział Organizacji i Zarządzania - ok. 3 mb., Sekretariat

Dyrektora Administracyjnego - ok. 4 mb., Zespół Radców Prawnych - 2 mb., Dziekanat Wydziału Lekarskiego - doktoraty, profesury, w ilości ok. 42 mb., Dziekanat Wydziału Farmaceutycznego - doktoraty, profesury, liczące ok 10 mb., Dział Spraw Osobowych -16 mb., Dział Nauki - 4 mb., Kwestura - 5 mb. Zasób ogółem ok. 850 mb., w tym: kat. A – 250 mb., kat, BE50 - 200 mb., kat. B50 - 100 mb. Ewidencja archiwalna: spisy zdawczo-odbiorcze, wykazy akt.

Akta udostępniane są osobom upoważnionym - na podstawie karty udostępnienia. Osobom z zewnątrz akta udostępniane są na miejscu, na podstawie zgody Kanclerza Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego.

Przepisy kancelaryjno-archiwalne

- ► *Pismo Wewnętrzne Nr 9/2003 Dyrektora Administracyjnego Akademii Medycznej w Gdańsku z dnia 16 września 2003 roku w sprawie wprowadzenia do wewnętrznego użytku służbowego w AMG „Instrukcji o organizacji i zakresie działania archiwum zakładowego"*
- ► *Instrukcja kancelaryjna. Rzeczowy wykaz akt, Gdańsk 2003*
- ► *Instrukcja o organizacji i zakresie działania archiwum zakładowego, Gdańsk 2003*

Bibliografia

Józef Wiśniewski: Wstęp do Inwentarza akt Akademii Medycznej w Gdańsku. Archiwum Państwowe w Gdańsku, sygn. 1318

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach. Archiwum Uczelni

40-752 KATOWICE, ul. Medyków 30, tel. 32 208 86 92, fax 32 208 86 90, archiwum@sum.edu.pl , http://www2.sum.edu.pl/page.php?135

Jednostka ogólnouczelniana podległa bezpośrednio zastępcy dyrektora ds. administracyjno-gospodarczych z merytorycznym podporządkowaniem prorektorowi ds. nauki
Etaty – 4: mgr Dariusz Sarnicki, kierownik, mgr Dominika Kuśnierz, mgr Bogna Witalińska, Tadeusz Frąk
Czynne: poniedziałek – piątek, godz. 7^{30}-15^{30}

W dniu 20 III 1948 r. roku powołano do życia Akademię Lekarską z siedzibą w Rokitnicy Bytomskiej. W październiku 1949 r. Uczelnia otrzymała nazwę: Śląska Akademia Lekarska im. Ludwika Waryńskiego, a następnie 30 III 1950 r. - nazwę Śląska Akademia Medyczna im. Ludwika Waryńskiego. Uchwałą Senatu z 28 III 1990 r. ustalono nazwę Uczelni – Śląska Akademia Medyczna w Katowicach.

W dniu 26 XI 1955 r. Zarządzeniem Rektora ŚAM nr 8/55 powołana została Składnica Akt ŚAM wchodząca w skład sekretariatu Uczelni. W lipcu 1961 r. Składnicę Akt włączono do Biblioteki Głównej ŚAM i nadzór nad nią powierzono dyrektorowi biblioteki. Na podstawie Zarządzenia Rektora ŚAM nr 4/70 z 13 II 1970 r. Składnica Akt przekształcona została w Archiwum Zakładowe ŚAM nadal organizacyjnie przyporządkowane Bibliotece ŚAM. Powiększające się systematycznie zasoby archiwalne Uczelni przyczyniły się do rozbudowy struktury organizacyjnej

i powierzchni lokalowej (1995 r.). Zarządzeniem Rektora ŚAM nr 22/95 z dn. 01 VII 1995 r. Archiwum Zakładowe ŚAM podporządkowane zostało Zastępcy Dyrektora ds. Administracyjno-Gospodarczych. W dniu 14 VI 2006 r. zgodnie z uchwałą Senatu Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach nr 121/2006 i literą Statutu Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach Archiwum Zakładowe zmieniło nazwę na Archiwum Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach. W lipcu 2007 r. ukończono prace nad adaptacją nowego budynku Archiwum w Katowicach-Ligocie, przy ul. Medyków 30. W związku z tym przeniesiono do nowej siedziby Archiwum Uczelni akta z Archiwum w Katowicach przy ul. Poniatowskiego 15 oraz z Oddziału w Katowicach-Ligocie z budynku przy CSK. Ideą, która przyświeca władzom Uczelni, jest likwidacja Oddziałów Archiwum rozrzuconych po różnych miastach woj. śląskiego i utworzenia Centralnego Archiwum SUM zlokalizowanego w jednym punkcie, w związku z czym na ukończeniu są prace zmierzające do adaptacji kolejnego budynku na potrzeby archiwum. Wraz ze zmianą nazwy Uczelni z Akademii na Uniwersytet, zmieniła się nazwa jednostki na Archiwum Uczelni.

Zasób archiwalny: *dokumentacja aktowa* ze wszystkich jednostek administracyjnych uczelni (m. in.: kwestura, dział ds. pracowniczych i socjalnych, dział administracyjno-gospodarczy, organizacyjno-prawny), biblioteki uczelnianej, dziekanatów, studium doktoranckiego oraz innych jednostek związanych z działalnością edukacyjną (zmiana struktur organizacyjnych powoduje rozmnożenie nazw działów); dokumentacja pochodzi z lat 1948-2010, od założenia uczelni do chwili obecnej i stanowi zespół archiwalny otwarty. Posiadane zasoby to akty prawne własne, protokoły posiedzeń organów kolegialnych, plany i sprawozdania z działalności, statystyczne oraz finansowe, akta osobowe pracowników naukowych oraz egzemplarze prac naukowych. Najczęściej wykorzystywane są prace doktorskie oraz akta osobowe pracowników naukowych. *Dokumentacja techniczna* stanowi niewielką część przechowywanego zasobu, w przeważającej części są to projekty budynków bądź zagospodarowania terenu obiektów Uczelni, mające postać teczek/poszytów akt. *Dokumentacja kartograficzna* jest związana ściśle z dokumentacją projektową: mapy, plany stanowią integralną część dokumentacji obiektów. *Dokumentacja dźwiękowa* – taśmy magnetofonowe, do magnetofonów szpulowych, z lat 1979-1983. Ilość dokumentacji: kat. A - 340 mb. (13151 j.a.), kat. BE50 - 1000 mb., kat. B50 - 200 mb., pozostałe akta kat. B - ok. 300 mb. Dokumentacja przechowywana w archiwum jest uporządkowana, zewidencjonowana, zakwalifikowana do odpowiednich kategorii archiwalnych. Ewidencja archiwalna: spisy zdawczo-odbiorcze, wykazy spisów zdawczo-odbiorczych, spisy akt kat. „A" przekazanych do archiwum państwowego, kartoteka udostępniania akt, protokoły o braku lub zniszczeniu akt, spisy akt wybrakowanych wraz z protokołami i zezwoleniami archiwum państwowego, wykaz akt kat. „A" przechowywanych w archiwum. Prowadzona jest ewidencja akt w programie komputerowym „Archiwum" – planowana jest digitalizacja zasobu (kat. A).

Archiwum udostępnia akta dla celów służbowych i naukowo-badawczych. Udostępnianie akt dla celów służbowych odbywa się za zgodą kierownika jednostki organizacyjnej, dla celów naukowo-badawczych na podstawie zezwolenia nadzorującego archiwum. Udostępnianie akt osobom niezatrudnionym w Uczelni obywa się za zgodą Rektora. Udzielanie informacji korespondencyjnie, z wykorzystaniem poczty elektronicznej, nie ma możliwości reprografii archiwaliów, usługi są bezpłatne.

Przepisy kancelaryjno-archiwalne

- *Zarządzenie Rektora SUM Nr 80/2007 z dnia 31.08.2007r. wprowadzające „Instrukcję o organizacji i zakresie działania Archiwum Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach”.*
- *Zarządzenie Rektora SUM Nr 79/2007 z dnia 31.08.2007r. wprowadzające „Instrukcję Kancelaryjną dla Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach”*
- *Zasady udostępniania zasobu Archiwum Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach – informacja na stronie internetowej Uczelni*

Bibliografia

Alfred Puzio: Archiwum. W: Słownik medycyny i farmacji Górnego Śląska / red. nauk. Alfred Puzio. T. 3. Katowice 1997 s. 51-52

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. 30 – 059 KRAKÓW, Al. Mickiewicza 22, tel. 12 663 35 35, fax. 12 663 35 64, e-mail: archiwum@uj.edu.pl, http://www.archiwum.uj.edu.pl

Jednostka pozawydziałowa, podlega prorektorowi

Etaty – 23: prof. dr hab. Krzysztof Stopka, dyrektor, dr Mariusz Jakubek, zastępca dyrektora, mgr Marcin Baster, mgr Marcin Danek, mgr Jan Dziurzyński , Dorota Flacht, mgr Magdalena Gaszyńska, mgr inż. Paweł Gaszyński, mgr Anna Grabowska-Kuźma, mgr Maciej Janik, dr Agnieszka Niedziałek, Maria Pala, mgr Edyta Paruch, mgr Kinga Podleśny, mgr Anna Radoń, mgr Bogusław Sławiński, Jacek Urbanowicz, mgr Franciszek Wasyl, dr Dagmara Wójcik, Maciej Zborek, dr Maciej Zdanek, mgr Anna Żukowska-Zielińska, dr Przemysław Żukowski

Sekretariat AUJ czynny: poniedziałek – piątek, godz. 8^{30} - 14^{30}, czytelnia Archiwum UJ: poniedziałek, czwartek i piątek, godz. 8^{30} - 14^{45}, wtorek, środa, godz. 8^{30} - 19^{30}, w czasie wakacji: poniedziałek-piątek, godz. 8^{30}-14^{30}

Historia Archiwum UJ: http://www.archiwum.uj.edu.pl/archiwum/historia-auj. W wyniku reorganizacji Uniwersytetu Jagiellońskiego kilka wydziałów uniwersyteckich usamodzielniło się. Przekształcono je w: Akademię Medyczną (1950), Wyższą Szkołę Wychowania Fizycznego (1950) i Wyższą Szkołę Rolniczą (1953). W 1954 r. z uniwersytetu usunięty został Wydział Teologiczny. W następstwie powrotu w 1993 r. do uniwersytetu wydziałów medycznych, akta ich na powrót uzupełniły zbiory Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Powstał wówczas Oddział Akt Collegium Medicum. Początkowo mieścił się w pomieszczeniach na ul. św. Anny 3,

później w 1997 roku zgodnie z decyzją władz uczelni został przeniesiony do budynku Biblioteki Medycznej w Prokocimiu. Od roku 2002 Oddział zajmuje pomieszczenia przy ul. Śniadeckich 16. Oddział posiada w swoich zbiorach dokumentację urzędową dawnej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie, wytworzoną przez jednostki organizacyjne uczelni. Są to akta wydziałów medycznych: Wydziału Lekarskiego z Oddziałem Stomatologii, Wydziału Farmaceutycznego oraz Wydziału Pielęgniarskiego, a także teczki osobowe pracowników, dokumentacja przewodów habilitacyjnych i doktorskich, akta własne katedr, klinik i zakładów. Obecnie Oddział pełni funkcję archiwum zakładowego dla jednostek Collegium Medicum przejmując od nich zbędną dokumentację oraz sprawując nadzór nad przestrzeganiem przepisów Instrukcji Kancelaryjnej. Dokumentacja Akademii Medycznej oraz Collegium Medicum zajmuje obecnie 760 metrów bieżących.

Zasób archiwalny uwzględniający wyłącznie zespoły archiwalne związane z naukami medycznymi:

Zespoły Akt Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego

Lp.	**Nazwa zespołu, lata**	**Syg.**	**Il. jed.**	**Mb**	**Inwentarz**
1.	Wydział Lekarski 1803-1849	WL I	101	6	Anna Żeleńska-Chełkowska, Inwentarz akt Senatu i władz nadrzędnych oraz wydziałów UJ, 1796 - 1849, s.105 - 111
2.	Wydział Lekarski 1849-1949	WL II	593	33,6	Halina Zwolska [w]: *Inwentarz akt wydziałów i studiów* str. 133-193
3.	Komisja Kliniczna 1906 (1885) - 1949	KK	11	0,2	Halina Zwolska [w] *Inwentarz akt wydziałów i studiów* str.195-198
4.	Kuratorium Zakładów Leczniczych 1921 (1915) - 1949	KZL	35	1,4	Halina Zwolska [w] *Inwentarz akt wydziałów i studiów* str.199-210
5.	Oddział Farmaceutyczny 1920-1947	OFm	83	2,7	Krzysztofa Michalewska [w] *Inwentarz akt wydziałów i studiów* str.301-314
6.	Wydział Farmaceutyczny 1947-1949	WFm	45	1	Krzysztofa Michalewska [w] Inwentarz *akt wydziałów i studiów* str. 407-414
7.	Akta własne zakładów, katedr i seminariów 1821 – 2006	Z	462+ 19 uporz.; 173 nie uporz.	30	Inwentarz kartkowy, spisy zdawczo-odbiorcze, częściowo brak spisów
8.	Akta własne organizacji studenckich 1881-2004/05	O	210 uporz.	24,5	Inwentarz, spisy zdawczo odbiorcze
9.	Tłoki pieczętne poł XVII – ….		2133	5	Spis numeryczny, z wizerunkami na kartkach
10.	Fotografie 1860-2009	F	Ok. 12100 + 3 albumy ze zdjęciami	1,5	Indeks (niepełny), inwentarz kartkowy, księga inwentarzowa, baza danych

11.	Mikrofilmy	Mf	67 (+4)	0,5	Inwentarz kartkowy
12.	Taśmy video	TV	4	0,3	Prowizoryczny spis
13.	Taśmy magnetofonowe	TMg.	635	3	Fragmentaryczne spisy
14.	Plakaty i afisze		1500		Inwentarz (baza danych

Zespoły Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego Oddział Akt Collegium Medicum

Lp.	Nazwa zespołu, lata	Syg.	Il. jed.	Mb	Inwentarz
1.	Akta Senatu AM 1950-1993		47	2,5 mb	Inwentarz kartkowy, Spis teczek osobowych, niepełne spisy zdawczo-odbiorcze
2.	Wydział Lekarski AM 1950-1993	WLAM	147	53	Spis teczek studenckich i innych akt osobowych; CMUJ: inwentarz kartkowy, kartoteka prac doktorskich, teczek prof., hab. i dokt.
3.	Oddział Stomatologiczny AM 1950-1993		3000 teczek stud.	6	Teczki stud. w spisie
4.	Wydział Farmaceutyczny AM 1950-1993	WFm II	436	66,6	Inwentarz w rękopisie
5.	Dział Spraw Pracowniczych AM 1950-1993	DSP AM	36 sygn.	61,7 (59,4 teczek)	Inwentarz kartkowy, kartoteki, spisy ciągłe teczek prac.
6.	Wydział Pielęgniarski AM 1975-1992	DWP AM	39	5	Inwentarz kartkowy, spisy teczek i prac magisterskich
7.	Dział Nauki AM 1965-1993	DN	217	15	Inwentarz
8.	Kwestura AM (1950)-1993		80	10	Spis zdawczo–odbiorczy, inwentarz do prac naukowo badawczych
9.	Dział Współpracy z zagranicą AM 1982-1993	DWZ AM	122	7,7	Inwentarz
10.	Dział Socjalno Bytowy CMUJ i AM	DSB	7	1	Spis zdawczo-odbiorczy
11.	Dział Nauczania i Spraw Bytowych Studentów AM 1977-1996	DD	79	4,5	Inwentarz kartkowy
12.	Dział Organizacji i Planowania AM 1950-1983			4	Brak spisu zdawczo–odbiorczego
13.	Dział Dydaktyczno – Naukowy AM 1950-1993	DDN		1	Spis zdawczo-odbiorczy
14.	Dział Administracyjny AM 1973-1983; AM i CM UJ 1984-1996	DAA	30	1,3	Inwentarz kartkowy
15.	Dział Administracyjno – Gospodarczy CM UJ 1999-2006 (w tym DAG sekcja zaopatrzenia)		64	7	Spis zdawczo-odbiorczy

16.	Sekcja Administracyjno – Gospodarcza AM 1976-1983		90	2	Spis zdawczo-odbiorczy
17.	Zakład Remontowo Budowlany AM 1950-1993	ZRB	7	0,5	Inwentarz kartkowy, brak spisów
18.	Samodzielne Stanowisko (Samodzielna Sekcja) ds. Klinicznych 1950-1993	DSK	13	1,4	Inwentarz do opracowanej części dot. wyjazdów zagranicznych (1978-1983)
19.	Zakład Aparatury Naukowej AM 1950-1993			1,3	Spis zdawczo-odbiorczy
20.	Szkoła Zdrowia Publicznego AM 1950-1993	SZP	39	0,3	Spis zdawczo-odbiorczy
21.	Biuro Badań Naukowych CM UJ 1999-2005		9309	41,5	Spis zdawczo–odbiorczy
22.	Instytut Pielęgniarstwa (sekretariat) CMUJ i AM		70	1,4	Spis zdawczo–odbiorczy
23.	Zakład Psychologii Zdrowia AM CMUJ		8	0,4	Spis zdawczo–odbiorczy
24.	Katedra Dermatologii AM i CM UJ – 2008		219	4,5	Spis zdawczo–odbiorczy
25.	Katedra i Zakład Anatomii AM i CM UJ		7	0,2	Inwentarz
26.	Zakład Higieny i Ekologii AM i CM UJ		11	0,3	Spis zdawczo–odbiorczy
27.	Zakład Medycyny Katastrof i Pomocy Doraźnej [Katedra anestezjologii] AM i CM UJ		4	0,1	Spis zdawczo–odbiorczy
28.	Instytut i Klinika Neurologii AM i CM UJ [Dyrekcja]		14	0,5	Spis zdawczo–odbiorczy
29.	III Katedra Chirurgii Ogólnej AM i CM UJ			1	Spis zdawczo–odbiorczy
30.	Klinika Neurochirurgii AM i CM UJ [Instytut Neurologii]		9	0,3	Spis zdawczo–odbiorczy
31.	Katedra Pulmonologii AM i CM UJ		5	0,1	Spis zdawczo–odbiorczy
32.	Klinika Neurotraumatologii AM i CM UJ [Instytut Neurologii]		15	0,8	Spis zdawczo–odbiorczy
33.	Instytut i Katedra Fizjologii AM i CM UJ 1979-2004		16	0,5	Inwentarz
34.	Katedra i Klinika Otolaryngologii AM i CM UJ 1990-2005		21	0,5	Inwentarz
35.	Katedra Chorób Wewnętrznych i Gerontologii AM i CM UJ		15	1	Spis zdawczo–odbiorczy

36.	Zakład Chirurgii Stomatologicznej i Samodzielna Pracownia Instytutu Stomatologii CM UJ 1996-1998		9	0,3	Inwentarz
37.	Instytut Biochemii Lekarskiej AM i CM UJ		4	0,3	Spis zdawczo–odbiorczy
38.	Katedra Farmakodynamiki AM i CM UJ		9	0,7	Spis zdawczo–odbiorczy
39.	Radca Prawny AM i CM UJ		188	1,5	Inwentarz
40.	Katedra Technologii Postaci Leku i Biofarmacji AM i CM UJ		34	1	Spis zdawczo–odbiorczy
41.	Katedra i Zakład Toksykologii WFM CM UJ 1999-2006			1,5	Spis zdawczo–odbiorczy
42.	Instytut Zdrowia Publicznego 1990-2007 (w tym studia podyplomowe)		671	10,5	Spis zdawczo–odbiorczy
43.	Dom Studium Podyplomowego AM i CM UJ 1994-2007		209	7,5	Spis zdawczo–odbiorczy
44.	Dom Towarzystwa Lekarskiego AM i CM UJ		12	0,3	Inwentarz
45.	I Katedra Chorób Wewnętrznych AM i CM UJ		9	0,2	Inwentarz
46.	II Katedra Chorób Wewnętrznych AM i CM UJ		30	0,5	Inwentarz
47.	Zakład Pielęgniarstwa Klinicznego AM i CM UJ		9	0,2	Inwentarz
48.	III Klinika Chirurgii CM UJ		9	0,2	Spis zdawczo-odbiorczy
49.	Zakład Pielęgniarstwa Środowiskowego AM i CM UJ		27	0,4	Spis zdawczo–odbiorczy
50.	Zakład Filozofii i Bioetyki		75	1,5	Spis zdawczo–odbiorczy
51.	Zakład Pielęgniarstwa Internistycznego i Środowiskowego IPiP WOZ CMUJ 1978-1995, 1997-1999		2	0,1	Spis zdawczo–odbiorczy
52.	Inspektorat BHP i Ochrony Przeciwpożarowej CMUJ i AM 1987-2006		81	2,2	Inwentarz
53.	Katedra i klinika Gastroenterologii AM CMUJ		6	0,3	Spis zdawczo-odbiorczy
54.	Akta Biura Prorektora CM UJ i Rektora AM 1966-2008		109	3	Inwentarz

55.	Katedra Epidemiologii i Medycyny Zapobiegawczej AM i CMUJ		7	0.25	Spisy zdawczo–odbiorcze
56.	Instytut i Katedra Mikrobiologii CM UJ 1993-2005		23	0,5	Spis zdawczo-odbiorczy
57.	Medyczne Centrum Kształcenia Podyplomowego AM i CMUJ 1978-2008		542	12,8	Zespół uporządkowany inwentarz do części dotyczącej AM.
58.	Wydział Farmaceutyczny CM; Dziekanat WF CMUJ + Oddział Analityki Medycznej CMUJ 1993-2006		882 teczek st.; 205 teczek dokt; (WFm: 78 + teczki; OAM: 24 jedn. + teczki)	17,5	Wstępny inwentarz, spis zdawczo – odbiorczy teczek stud.
59.	Wydział Pielęgniarski CMUJ 1993-…			4,2	Spis zdawczo–odbiorczy
60.	Wydział Ochrony Zdrowia CM UJ 1997-2006		95	3,1	Spis zdawczo-odbiorczy
61.	Zarząd Inwestycji CM UJ 1967-2001			56	Spis zdawczo–odbiorczy, spis teczek
62.	Dział Spraw Osobowych 1993-…		872	18	Spis zdawczo-odbiorczy
63.	Sekcja Płac Dział Spraw Osobowych AM i CM UJ 1970-2009		5053	77,5	Spis zdawczo–odbiorczy
64.	Dział Integracji Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej CM UJ 1997-2006		2258	22	Spis zdawczo–odbiorczy
65.	Dział Nauki i Współpracy z Zagranicą CM UJ 1997-1998			6	Spis zdawczo–odbiorczy
66.	Dział Nauki CM UJ 1993-1996			9,5	Inwentarz. Baza danych projektów naukowo-badawczych
67.	Dział Współpracy z zagranicą CM UJ 1993-1996		1177	8,6	Wstępny inwentarz
68.	Samodzielne Stanowisko ds. klinicznych CM UJ 1993-…		17	0,15	Spis zdawczo–odbiorczy
69.	Dział Kliniczny AM i CMUJ 1973-2009		632	21	Spis zdawczo–odbiorczy
70.	Kwestura CM UJ 1993-2004		40	4,2	Wstępny inwentarz. Zespół częściowo uporządkowany
71.	Wydział Lekarski CM UJ 1993-2008		4397 teczek stud; 778 teczek dokt., hab., prof. + 120 registratury	71,9	Spisy zdawczo-odbiorcze

72.	Szkoła Medyczna dla Obcokrajowców CM UJ 1993-2000		27	0,9	Brak spisu zd.-odb. Inwentarz
73.	Jagiellońskie Centrum Językowe: akta po Studium Praktycznej Nauki Języków AM i CM UJ: arkusze studenckie, registratura 1968-1999		25	0,7	Spis zdawczo–odbiorczy
74.	Dział Badań Naukowych i Funduszy Strukturalnych CM UJ - 1992-2006		846	13,3	Spis zdawczo–odbiorczy
75.	Dział Finansowo – Księgowy CM UJ 1992-2007		1223	54,5	Spis zdawczo-odbiorczy
76.	Dział ds. Aparatury AM i CM UJ 1990-2003		164	13	Spis zdawczo-odbiorczy
77.	Katedra Psychiatrii AM i CMUJ [1917] – 1969; 1977-2006, 2008-2009		49	1,8	Spis zdawczo-odbiorczy
78.	Katedra i Klinika Onkologii AM i CM UJ 1986-1988, 1990-1994 1996-2006		50	0,9	Spis zdawczo-odbiorczy
79.	Zakład Reumatologii i Balneologii CM UJ 1993-2007		15	0,5	Spis zdawczo-odbiorczy
80.	Dział Wewnętrznej Kontroli Gospodarczej AM 1967-1994		15	1	Inwentarz
81.	Instytut Pediatrii AM 1970-1971		1		
82.	Katedra Farmakodynamiki. Pracownia badań farmakologicznych		9	0,3	
83.	Zespół pieczątek AM i CM UJ		5 pudeł	1	Spisy
84.	Komisja Etyczna ds. Badań Klinicznych AM		14	0,4	Inwentarz
85.	Komisja Etyczna ds. Badań Klinicznych CM UJ		22	0,6	

Regulamin udostępniania zbiorów oraz wykonywania usług Archiwum UJ (projekt, nie zatwierdzony jeszcze przez władze akademickie):

a) Udostępnianie materiałów archiwalnych

§ 1

Archiwum udostępnia materiały archiwalne:

1. jednostkom organizacyjnym Uniwersytetu oraz podmiotom uprawnionym do ich otrzymania na mocy przepisów prawa w celach służbowych,

2. obywatelom dla potrzeb nauki i kultury na podstawie wypełnionego wniosku o udostępnienie materiałów archiwalnych i okazanego dowodu tożsamości.

§ 2

Udostępnianie materiałów archiwalnych od których wytworzenia nie minęło 30 lat, w celach innych niż służbowe wymaga zgody dyrekcji Archiwum UJ.

§ 3

Dyrekcja Archiwum UJ może, niezależnie od wieku materiałów archiwalnych, odmówić udostępnienia, ze względu na ich stan zachowania, a także, jeśli udostępnienie miałoby spowodować naruszenie prawnie chronionych interesów Państwa, jednostek organizacyjnych i obywateli lub tajemnic ustawowo chronionych. W szczególności ograniczenie w udostępnianiu stosuje się odnośnie materiałów archiwalnych (teczek osobowych, akt dyscyplinarnych itp.) dotyczących osób żyjących, korespondencji prywatnej oraz prac dyplomowych.

1. materiały archiwalne dotyczące osób żyjących są udostępniane na wniosek tych osób lub za ich zgodą, lub na umotywowany wniosek czytelnika, który w sposób wiarygodny uzasadni potrzebę posiadania tych danych, a ich udostępnienie nie naruszy praw i wolności osób, których dane dotyczą. Udostępnione dane osobowe można wykorzystać wyłącznie zgodnie z przeznaczeniem, dla którego zostały udostępnione.

2. korespondencja prywatna udostępniana jest po 20 latach od śmierci adresata, o ile osoba ta nie wyraziła innej woli. Wcześniejsze udostępnienie wymaga zezwolenia małżonka, a w jego braku kolejno zstępnych, rodziców lub rodzeństwa.

3. prace magisterskie, licencjackie, seminaryjne i in., co do których Archiwum nie dysponuje zgodą autora na ich udostępnianie, mogą być udostępniane jedynie pod warunkiem przedłożenia na piśmie zgody autora.

§ 4

Materiały archiwalne, z których sporządzono reprodukcje użytkowe (skany, mikrofilmy, itp.),udostępniane są w postaci reprodukcji. Dyrektor Archiwum może udzielić zgody na zamówienie takich materiałów w oryginale tylko w indywidualnych i uzasadnionych przypadkach, na podstawie umotywowanej na piśmie prośby użytkownika o konieczności skorzystania z oryginału.

§ 5

Rektor z własnej inicjatywy lub na wniosek dyrekcji Archiwum może wyłączyć z udostępniania na czas określony poszczególne zespoły lub kategorie akt po odpowiednim uzasadnieniu. Korzystanie z tych materiałów wymaga specjalnego zezwolenia władz akademickich.

§ 6

W przypadku nie stosowania się korzystającego do przepisów niniejszego regulaminu dyrekcja Archiwum UJ może cofnąć zezwolenie na korzystanie z ma-

teriałów archiwalnych, podając na żądanie korzystającego pisemne uzasadnienie tej decyzji. Korzystającemu przysługuje prawo odwołania się do władz akademickich.

b) Korzystanie z materiałów w czytelni

§ 7

1. Z materiałów archiwalnych można korzystać wyłącznie w czytelni Archiwum w godzinach jej otwarcia.

2. Osoby pragnące korzystać ze zbiorów Archiwum obowiązane są wypełnić formularz zgłoszeniowy „Prośba o udostępnienie zbiorów" i okazać dokument tożsamości, zaś w przypadku przeprowadzania kwerendy w celach służbowych legitymację służbową i upoważnienie do przeprowadzenia kwerendy.

3. Dane czytelnika są rejestrowane w bazie adresowej użytkowników Archiwum.

4. Zamówienia na materiały archiwalne należy składać u dyżurnego czytelni. Dyżurny, w razie potrzeby, może ograniczyć liczbę jednorazowo zamawianych jednostek archiwalnych do pięciu.

5. Jednocześnie czytelnikowi można udostępnić tylko jedną jednostkę (teczkę, fascykuł, poszyt, księgę). W szczególnych wypadkach (np. w konieczności porównania informacji zawartych w różnych jednostkach) można czasowo udostępnić więcej jednostek.

§ 8

1. Zamówione materiały archiwalne dostarczane są do czytelni na bieżąco.

2. Materiały z zasobu staropolskiego (sprzed 1795 r.) udostępniane są do godz. 14.45. W czasie dyżurów popołudniowych (po godz. 14.45) jedynie po wcześniejszym uzgodnieniu.

§ 9

Korzystający winien zawiadomić dyżurnego o zakończeniu korzystania ze zbiorów archiwalnych lub o przerwaniu pracy nad nimi na okres dłuższy niż jeden tydzień. W przypadku niezgłoszenia przerwy w korzystaniu przez okres przekraczający jeden tydzień materiały zostaną odesłane do magazynu.

§ 10

Korzystający obowiązani są:

1. stosować się do przepisów niniejszego regulaminu;

2. pozostawiać w szatni okrycia, teczki, torby i paczki;

3. okazać dyżurnemu przyniesione ze sobą książki;

4. odbierać osobiście od dyżurnego zamówione materiały, a po wykorzystaniu zwrócić je w należytym porządku również osobiście do rąk dyżurnego;

6. dokonywać odpowiednich wpisów w księdze ewidencji czytelników oraz w metryce jednostki archiwalnej;

7. po opublikowaniu pracy opartej na materiałach przechowywanych w Archiwum złożyć jeden egzemplarz tej pracy do biblioteki podręcznej Archiwum.

§ 11

Korzystający ma prawo:

1. korzystać z kartoteki zespołów, spisów, inwentarzy, katalogów i innych pomocy archiwalnych;
2. korzystać z pomocy dyżurnego i innych pracowników Archiwum;
3. korzystać z biblioteki podręcznej Archiwum.

§ 12

Korzystającemu nie wolno:

1. zmieniać układu materiałów archiwalnych, dokonywać w nich zmian, poprawek lub uzupełnień;
2. przepisywać tekst lub sporządzać notatki na papierze położonym bezpośrednio na aktach;
3. używać innych niż ołówek przyborów do pisania, gdy korzysta z materiałów rękopiśmiennych;
4. udostępniać archiwalia innym osobom;
5. przeszkadzać w pracy innym osobom przebywającym w czytelni;
6. korzystać z telefonów komórkowych w czytelni;
7. wykonywać zdjęcia materiałów archiwalnych w sposób wpływający negatywnie na ich stan zachowania (z lampą błyskową, prostując trwale zgięte materiały, nadmiernie rozchylając grube księgi, itp.);
8. spożywać w czytelni posiłków i pić napojów.

c) Wypożyczanie materiałów poza Archiwum

§ 13

Archiwum na żądanie jednostek organizacyjnych UJ wypożycza dla celów służbowych materiały archiwalne wchodzące w skład zespołów otwartych wyłącznie na podstawie rewersu podpisanego przez kierownika danej jednostki organizacyjnej, określającego dokładnie datę zwrotu. Nie wypożycza się materiałów o trwałej wartości historycznej.

§ 14

Dyrektor Archiwum może zezwolić na wypożyczenie akt w celach ekspozycyjnych, o ile wypożyczający zaakceptuje warunki wypożyczenia zawarte w protokole zdawczo-odbiorczym.

d) Zasady wykonywania reprodukcji

§ 15

Reprodukcje z materiałów archiwalnych wykonywane są na podstawie zamówienia zawierającego dane identyfikacyjne osoby lub instytucji składającej zamówienie, określenie przedmiotu i sposobu wykonania usługi oraz formę płatności.

§ 17

Reprodukcje sporządza się o ile zezwala na to stan zachowania materiałów archiwalnych. W wątpliwych wypadkach decyzję w tej sprawie podejmuje dyrekcja Archiwum UJ po zasięgnięciu opinii konserwatora. Każdorazowo zgoda taka

jest wymagana przy zamówieniach z zasobu staropolskiego (do 1795 r.), a także w przypadku materiałów archiwalnych udostępnianych na podstawie zgody dyrekcji Archiwum UJ.

§ 18

Z uwagi na szkodliwy wpływ techniki kserograficznej, może być ona stosowana jedynie w szczególnie uzasadnionych wypadkach, i tylko w przypadku akt wytworzonych po roku 1990.

§ 19

Z ksiąg, poszytów oraz z innych obiektów, w przypadku których technika skanowania mogłaby wpłynąć negatywnie na ich stan zachowania wykonuje się fotografie cyfrowe. W pozostałych wypadkach wykonuje się skany.

§ 20

W przypadku specyficznych utrudnień przy sporządzaniu reprodukcji cena usługi może zostać podwyższona o 100% wartości zamówienia. W szczególności do utrudnień takich zalicza się:

− reprodukowanie dokumentów wielkoformatowych;

− reprodukowanie dokumentów pergaminowych,

− reprodukowanie obiektów trójwymiarowych, np. pieczęci,

− reprodukowanie dokumentów, których stan zachowania wymaga specjalnych środków ostrożności, zabezpieczeń lub zabiegów konserwatorskich.

§ 21

W przypadku zamówień nieprzekraczających 30 reprodukcji złożonych w okresie roku kalendarzowego dyrekcja Archiwum UJ może, na wniosek składającego zamówienie, udzielić zniżki w wysokości 50%. W szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor Archiwum UJ może odstąpić od pobrania opłaty.

§ 22

W przypadku zamieszczenia w publikacji książkowej lub prasowej reprodukcji z zasobu Archiwum UJ dopłata wynosi dwukrotność kwoty wykonania reprodukcji za każdorazowe wydanie książki. Zgodę na zamieszczenie reprodukcji wydaje dyrektor Archiwum UJ.

§ 23

Kopie i skany ze zbiorów biblioteki podręcznej Archiwum wykonuje się wyłącznie z książek będących w dobrym stanie i wydanych po roku 1975 z wyłączeniem publikacji albumowych i encyklopedycznych.

e) zasady wykonywania kwerend

§ 24

Dla osób prywatnych Archiwum UJ wykonuje płatne kwerendy z materiałów archiwalnych znajdujących się w jego zbiorach w celach naukowych, genealogicznych i komercyjnych. Przed rozpoczęciem kwerendy należy wyraźnie powiadomić

wnioskodawcę o odpłatnym charakterze usługi i w miarę możliwości podać jej przybliżony koszt.

§ 25

Przez cel naukowy rozumie się badania prowadzone przez studentów, pracowników naukowych (absolwent wyższej uczelni, deklarujący cel naukowy poszukiwań z podaniem tematu pracy lub osoba legitymująca się dorobkiem pisarskim, prowadząca w Archiwum poszukiwania o charakterze naukowym) oraz pracowników archiwów i instytucji kulturalno-oświatowych. Przez cel genealogiczny rozumie się poszukiwanie informacji dotyczących członków własnej rodziny. Przez cel komercyjny rozumie się działalność zarobkową na rzecz osób trzecich – także bez zlecenia.

§ 26

W szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrekcja Archiwum UJ może odstąpić od pobrania opłaty lub udzielić zniżki w wysokości 50%.

§ 27

Cennik wykonywania reprodukcji i kwerend określa dyrektor Archiwum.

Przepisy kancelaryjno – archiwalne

- *Instrukcja kancelaryjna UJ, Kraków 2002.*
- *Statut Uniwersytetu Jagiellońskiego uchwalony przez Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego 7 czerwca 2006 roku (z uwzględnieniem zmian wprowadzonych uchwałami nr 42/VI/2007 z 27.06.2007 roku, nr 55/X/2007 z 31.10.2007 roku oraz nr 44/X/2008 z 8.10.2008). Rozdział 4. Jednostki pozawydziałowe, międzywydziałowe, międzyuczelniane i wspólne*
- *Regulamin Archiwum UJ (dostępny na stronie http://www.archiwum.uj.edu.pl).*

Wybrana bibliografia

Historia Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego /red. Henryk Barycz. Kraków 1965

Przewodnik po Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego /red. Urszula Perkowska. Kraków 1998

A Guide to the Jagiellonian University Archives /red. Urszula Perkowska. Kraków 2001

Adam Cieślak, Danuta Grodowska-Kulińska: Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego na tle innych archiwów uniwersyteckich. *Archiwista Polski* 2000 R. 5 nr 1 s. 18-31

Danuta Grodowska-Kulińska: Archiwa szkół wyższych źródłem do badań nad dziejami inteligencji (w oparciu o materiały Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego). *Archiwista Polski* 2003 R. 8 nr 2 s.27-38

Leszek Hajdukiewicz: Das Archiv der Jagellonischen Universitat in Karkau. W: Archivpraxis und Historische Forschung. Mitteleuropaische Universitats-und /Hochschularchive..., hrsg. K. Mühlberger. Wien 1992

Paulina Kowalczuk: Kancelarie i archiwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Uniwersytetu Warszawskiego. *Teki Archiwalne* 2003 T. 7 s.93-104

Henryka Duczkowska-Moraczewska: Kancelaria i archiwa uniwersyteckie w Polsce Ludowej. UMK skrypty i teksty pomocnicze. Toruń 1982

Uniwersytet Medyczny w Lublinie. Archiwum
20-059 LUBLIN, Al. Racławickie 1, e-mail: archiwum@umlub.pl,
http://umlub.pl

Jednostka podległa bezpośrednio kanclerzowi
Etaty – 1: Anna Fryc
Adres do korespondencji – biuro - magazyn: Al. Racławickie 1, 20-059 Lublin, biuro – magazyn: ul. Jaczewskiego 4, 20-090 Lublin
Przyjęcia interesantów: poniedziałek – piątek: ul. Jaczewskiego 4 - Collegium Anatomicum: godz. 7^{30} – 12^{00} oraz Al. Racławickie 1 - Rektorat: godz. 13^{00} – 15^{00}

Archiwum utworzono na podstawie Zarządzenia nr 39 Ministra Szkolnictwa Wyższego z dn. 8. X 1952 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji kancelaryjnych w szkołach wyższych. Wówczas archiwum było w strukturach Sekretariatu Szkoły. W latach 1963 – 2001 archiwum podporządkowano: Działowi Organizacji i Planowania (1963 r. – kierownik archiwum), Działowi Organizacyjno-Prawnemu /potem Sekcji Organizacyjno-Prawnej (1973 r. – prowadzenie archiwum), kierownikowi Działu Spraw Pracowniczych (2000 r. – samodzielna komórka organizacyjna), Dyrektorowi Administracyjnemu (2001 r.) /od 2005 r. – Kanclerz/ i aktualnie Archiwum pozostaje samodzielną komórką organizacyjną administracji podległą Kanclerzowi. W latach 1974 – 1983 archiwum obsługiwane było przez pracowników Samodzielnej Sekcji ds. Nauczania, potem Działu Nauki i Nauczania - w latach 1974 – 1978 w ramach obowiązków służbowych, od 1979 jako praca dodatkowa - przy czym brak danych o umiejscowieniu archiwum w tym Dziale. Od 1984 roku archiwum prowadzone było przez kolejnych pracowników Działu Spraw Pracowniczych, w tym emerytowanych, w ramach pracy dodatkowej pomimo, że strukturalnie archiwum nie było w Dziale Spraw Pracowniczych, ani też pracownicy nie mieli w zakresie czynności prowadzenia archiwum. Regulamin organizacyjny z 1988 r. nie wymienia archiwum, ani nie przydziela żadnej komórce jego obsługi. Regulamin z 1973 r. jako ostatni przed regulaminem z 2000 r. określił miejsce archiwum w strukturze Uczelni.

Zasób archiwalny ogółem ok. 650 mb., w tym: kat. A - 65 mb., kat. BE50 - 469 mb., kat. B50 - 20 mb.

Materiały archiwalne: *akta Wydziału Lekarskiego i Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z lat 1944–1949*, ok. 250 j.a., na które składają się akta osobowe studentów, akta toku studiów (m.in. protokoły egzaminacyjne, przeniesienia rezygnacje ze studiów, skorowidze studentów, albumy studentów), akta ogólne (protokoły rad wydziału), akta przewodu doktorskiego WL, zdjęcia legitymacyjne studentów (zespół w trakcie porządkowania); *akta własne* Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, Akademia Lekarska do1950 r., Akademia Medyczna do 2002r., Akademia Medyczna im. prof. Feliksa Skubiszewskiego w Lublinie do 2008 r. - ok. 56 572 j.a, (zasób w trakcie porządkowania), na które składają się akta osobowe studentów, zdjęcia legitymacyjne, płyty CD, akta toku

studiów (m.in. protokoły egzaminacyjne, przeniesienia rezygnacje studentów, albumy studentów, dokumentacja stypendialna), akta ogólne (m. in. konkursy na stanowisko profesora kierownika zakładów, katedr, klinik; protokoły senatu, rad wydziału, kolegia rektorskie; wydziałowych komisji; sprawozdania z działalności komórek organizacyjnych, inauguracja roku akademickiego, regulaminy organizacyjne administracji), fotografie z inauguracji, akta stopni i tytułów naukowych (przewody doktorskie; habilitacyjne; wnioski o profesury; wnioski o nadanie tytułu doktora honoris causa n. med., księgi dyplomów), akta osobowe pracowników, dokumentacja aktowa stażowa i specjalizacyjna, dokumentacja aktowa płacowa (listy płac, karty wynagrodzeń) - dokumentacja techniczna budynków, instalacji, urządzeń.

Ewidencja archiwalna: spisy zdawczo-odbiorcze, wykazy spisów zdawczo-odbiorczych, spisy dokumentacji niearchiwalnej przeznaczonej na makulaturę lub zniszczenie, protokoły oceny dokumentacji niearchiwalnej, rejestr udostępnień i rejestr wypożyczeń akt, protokoły stwierdzające brak lub uszkodzenie dokumentacji, podręczna ewidencja elektroniczna (bazy danych własne).

Wniosek o udostępnienie materiałów, kieruje się do Kanclerza, który może wymagać przedłożenia rekomendacji właściwej przy danym wniosku osoby lub instytucji. Uczniowie i studenci obowiązkowo dołączają rekomendację szkoły, uczelni lub promotora.

Przepisy kancelaryjno-archiwalne:

► *Instrukcja kancelaryjna, Instrukcja o organizacji i zakresie działania archiwum*

Uniwersytet Medyczny w Łodzi. Archiwum
93-153 ŁÓDŹ, ul. Kopcińskiego 20, 93-153 Łódź, tel./ fax 42 678 72 96, http://www.umed.pl/

Jednostka podlega pod Biuro Organizacyjno-Prawne, mgr Elżbieta Wasilewska, dyrektor w pionie Kanclerza,
Etaty – 3: mgr Anna Koza, kierownik, Dorota Jóźwiak, Emilia Biesiekierska
Czynne: poniedziałek – piątek, godz. 7^{30} – 15^{30}

Archiwum Akademii Medycznej w Łodzi, po połączeniu w 2002 r. dwóch łódzkich uczelni medycznych: Akademii Medycznej w Łodzi z Wojskową Akademią Medyczną i utworzeniu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, przejęło funkcję Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. W Archiwum zgromadzone są akta własne tj. Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, akta odziedziczone po Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Łódzkiego, Akademii Medycznej w Łodzi, część akt Wojskowej Akademii Medycznej oraz akta innych zespołów archiwalnych związanych z naszą uczelnią: Fundacji Akademii Medycznej w Łodzi, Zakładu Remontowo-Budowlanego, Szpitala im. Marii Curie-Skłodowskiej, Spółki z o.o. Aptekarz, Zarządu Inwestycji

Akademii Medycznej w Łodzi, Zarządu Inwestycji Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

W pierwszych latach działalności Akademia Medyczna w Łodzi wydzieliła na składnicę akt pomieszczenia w piwnicy Domu Studenta nr 1 przy ul. Lumumby 11/13. Zgromadzone tam były akta własne (organizacyjne, księgowe) Akademii Medycznej w Łodzi z lat 1945-1979 oraz przyjęte zostały akta zlikwidowanego Szpitala Klinicznego nr 2 Akademii Medycznej w Łodzi mieszczącego się przy ul. M. Curie-Skłodowskiej w Łodzi z lat 1945-1979. Pod koniec lat 80. Archiwum zostało przeniesione do pomieszczenia przy ul. Narutowicza 58. Ze względu na zbyt małe pomieszczenia w stosunku do przybywających akt i złe warunki ich przechowywania, na początku lat 90. Archiwum zostało przeniesione do lokalu przy ul. Kościuszki 85. W 1996 roku Archiwum ponownie przeniesiono do większych pomieszczeń mieszczących się przy ul. Kopcińskiego 20, gdzie funkcjonuje do chwili obecnej. Wraz z powiększaniem się zasobu archiwalnego, na magazyny archiwalne przeznaczano kolejne pomieszczenia. Obecnie akta składowane są w czterech magazynach wyposażonych w metalowe regały przesuwane o łącznej długości 2 720 mb. półek.

Prowadzeniem składnicy akt w pierwszych latach funkcjonowania Akademii Medycznej w Łodzi, jako pracą dodatkową, zajmował się pracownik Kancelarii Uczelni. W latach 60. utworzono w Dziale Planowania i Organizacji stanowisko ds. archiwizacji, a kierownik tego działu sprawował nadzór nad działalnością Archiwum. W latach 1992-1997 Archiwum było jednostką samodzielną podległą zastępcy Dyrektora Administracyjnego. Regulamin Organizacyjny Administracji AM w Łodzi z 1997 r. podporządkowuje Archiwum Działowi Organizacji. Obecnie od 1 lipca 2011 r. Archiwum podlega pod Biuro Organizacyjno-Prawne umiejscowione w pionie Kanclerza Uczelni.

Zasób archiwalny ogółem: ok. 900 mb. w tym: kat. A - 170 mb., kat. BE50 - 435 mb., kat. B50 – 96 mb., kat. BE5 – 38 mb.

Na materiały archiwalne w Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi składa się głównie dokumentacja aktowa: akta organizacyjne, protokoły posiedzeń rad wydziałowych, protokoły posiedzeń Senatu, zarządzenia, uchwały Senatu, akta dokumentujące przebieg nadania tytułu doktora nauk medycznych, doktora habilitowanego i nadania tytułu profesora, a także zdjęcia z uroczystości uczelnianych oraz nagrania posiedzeń Senatu i Rady Wydziału Lekarskiego (taśmy magnetofonowe).

Ewidencja archiwalna: wykazy spisów osobno dla każdego zespołu archiwalnego, spisy zdawczo-odbiorcze, ewidencja udostępnień akt, ewidencja materiałów wybrakowanych, skorowidze imienne do akt osobowych absolwentów. Równolegle prowadzona jest ewidencja elektroniczna bez programu komputerowego do obsługi archiwum.

Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi odziedziczyło po Wojskowej Akademii Medycznej dokumentację dydaktyczną, naukową i finansowo-księgową.

Zasób archiwalny ogółem:

Materiały archiwalne „Kat. A" : protokoły z posiedzeń Rady Wydziału Lekarskiego WAM (124 teczki), dokumentacja dotycząca nadania tytułu profesora nadzwyczajnego i profesora zwyczajnego (164 teczki), akta przewodów habilitacyjnych (245 teczki) i doktorskich (1460 teczek), dzienniki studentów (księgi albumów) Wydziału Lekarskiego, Farmaceutycznego, Stomatologicznego z lat 1966-1986 i kierunku Zdrowie Publiczne z lat 1998-2001 (30 tomów). Kategoria BE 50: akta absolwentów WAM Wydziału Lekarskiego i kierunku Zdrowie Publiczne (7019 teczek), Kategoria B 50 akta studentów, którzy studia przerwali - 2626 teczek; Dokumentacja finansowo-księgowa kat B obecnie.

Pozostałą dokumentację Zespół Likwidacyjny WAM przekazał do Archiwum Wojsk Lądowych w Toruniu, ul. Chłopickiego 1/7

Lp.	**Nazwa zespołu archiwalnego**	**Ilość materiałów archiwalnych j.a.**
1	Uniwersytet Medyczny w Łodzi	1 322j.a. – 32,60 mb
2	Akademia Medyczna w Łodzi	4 604 j.a. – 95,60 mb
3	Wojskowa Akademia Medyczna	2 023 j.a. – 38,70 mb
4	Uniwersytet Łódzki	58 j.a. – 0,60 mb
5	Szpital Kliniczny nr 2 im. Marii Curie-Skłodowskiej	1 j.a. – 0,03 mb
6	Fundacja Akademii Medycznej w Łodzi	25 j.a.- 0,40 mb
7	Zarząd Inwestycji Akademii Medycznej w Łodzi	84 j.a.- 0,50 mb
8	Zarząd Inwestycji Uniwersytetu Medycznego w Łodzi	26 j.a. – 0,30 mb
9	Lokalna Komisja Etyczna do Spraw Doświadczeń na Zwierzętach w Łodzi	42 j.a. – 1,30 mb
	Razem jednostek archiwalnych (kat. A)	**8 185 j.a. – 170,03 mb**

Akta udostępnia się zgodnie z § 16-19 *Instrukcji o Organizacji i Zakresie Działania Archiwum Zakładowego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi* na podstawie kart udostępnień lub na pisemny wniosek osoby zainteresowanej. Na udostępnienie akt pracownikom Uniwersytetu Medycznego w Łodzi zgodę wyraża kierownik komórki organizacyjnej, której akta mają zostać udostępnione. Zgodę na udostępnienie akt osobom nie będącym pracownikami UM w Łodzi wyraża Rektor. Archiwum wydaje absolwentom Akademii Medycznej w Łodzi, Wojskowej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi indeksy i świadectwa dojrzałości, odpisy dyplomów, jeżeli takowe znajdują się w ich aktach osobowych, na wniosek zainteresowanych do rąk własnych lub osobie upoważnionej (upoważnienie powinno zawierać potwierdzenie autentyczności podpisu osoby upoważniającej, dokonane w szczególności przez Uczelnię lub notariusza). Archiwum na podstawie stosownych

dokumentów, potwierdzających zgodę na korzystanie z akt, może wydawać osobom zainteresowanym uwierzytelnione kserokopie dokumentów. Archiwum nie sporządza zaświadczeń ani odpisów z przechowywanych dokumentów (są to kompetencje odpowiednich działów administracyjnych Uczelni). Za usługi archiwalne opłaty nie są pobierane.

Przepisy kancelaryjno-archiwalne

- *Zarządzenie Nr 8/2008 z dnia 5 marca 2008 r. Rektora Uniwersytetu Medycznego w Łodzi w sprawie: wprowadzenia Instrukcji Kancelaryjnej, Jednolitego Rzeczowego Wykazu Akt oraz Instrukcji o Organizacji i Zakresie Działania Archiwum Zakładowego Uniwersytetu medycznego w Łodzi.*
- *Instrukcja Kancelaryjna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (zał. nr 1 do w/w zarządzenia)*
- *Instrukcja o organizacji i Zakresie Działania Archiwum Zakładowego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (zał. nr 2)*
- *Jednolity Rzeczowy Wykaz Akt Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (zał. nr 3)*
- *Zarządzenie nr 62/2010 z dnia 23 sierpnia 2010 r. Kanclerza Uniwersytetu Medycznego w Łodzi w sprawie wprowadzenia zasad przekazywania dokumentacji przez jednostki UM do Archiwum Uczelni.*
- *Zarządzenie Nr 23/2011 z dnia 21 marca 2011 r. Rektora Uniwersytetu Medycznego w Łodzi w sprawie: zmiany Zarządzenia nr 8/2008 z dnia 5 marca 2008 r. Rektora Uniwersytetu Medycznego w Łodzi dotyczącego wprowadzenia przepisów kancelaryjno-archiwalnych.*
- *Zarządzenie nr 43/2011 z dnia 30 maja 2011 r. Rektora Uniwersytetu Medycznego w Łodzi w sprawie: wprowadzenia wytycznych w zakresie zasad archiwizacji dokumentów związanych z realizacją projektów i programów współfinansowanych ze środków zewnętrznych, w tym Unii Europejskiej w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi.*
- *Zarządzenie nr 66/2011 z dnia 27 lipca 2011 r. Rektora Uniwersytetu Medycznego w Łodzi w sprawie zmiany Zarządzenia nr 8/2008 z dnia 5 marca 2008r. Rektora Uniwersytetu Medycznego w Łodzi w sprawie wprowadzenia Instrukcji Kancelaryjnej, Jednolitego Rzeczowego Wykazu Akt oraz Instrukcji o Organizacji i Zakresie Działania Archiwum Zakładowego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi z późn. zm.*

Bibliografia

Anna S k o m o r o w s k a : Dział Organizacji. *Kronikarz* 2003/2004 R. 2 nr 2 s. 32-35

„Z ł o t a Księga Absolwentów Akademii Medycznej w Łodzi (1959)", Uniwersytet Medyczny w Łodzi. Łódź 2009

D o k t o r a t y i habilitacje w latach 1946-1970 na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Medycznej w Łodzi / red. zainicjowała i oprac. Teresa Pajszczyk-Kieszkiewicz. 2011 s. 463

Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu.Archiwum
61-701 POZNAŃ, ul. Fredry 10, 61 854 62 61 fax 61 852 04 55, e- mail: msokol@ump.edu.pl ul. Bukowska 70, 61-812 Poznań, tel. 61 854 74 20

Jednostka podległa kanclerzowi.
Etaty – 2: Mirosława Sokołowska, Ewa Walkowiak
Czynne: poniedziałek –piątek, godz. 8^{00}-14^{00}

Archiwum zakładowe działa od chwili powołania Akademii Medycznej tj. od 1 stycznia 1950 roku.

Zasób archiwalny: akta ogólne, akta osobowe, akta studentów, finansowo-księgowe. Ewidencja archiwalna: wykazy spisów zdawczo-odbiorczych, spisy zdawczo- odbiorcze, ewidencja wypożyczeń akt.

Osobom z poza Uczelni akta udostępniane są za zgodą Kanclerza i Dziekana

Przepisy kancelaryjno-archiwalne

► *Instrukcja Kancelaryjna i Jednolity Rzeczowy Wykaz Akt*

Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie. Archiwum
70-204 SZCZECIN, ul. Rybacka 1, tel. 91 480 07 43, fax 91 480 07 05, archiwum@pum.edu.pl, www.pum.edu.pl

Jednostka podlega pod Dział Organizacyjno-Prawny, mgr Katarzyna Franków, kierownik
Etat – 1: mgr Magdalena Getka
Czynne: poniedziałek – piątek, godz. 7^{30} – 15^{30}

Akademia Lekarska w Szczecinie powołana została do życia Rozporządzeniem Rady Ministrów dnia 20 marca 1948 roku (Dz.U. nr 21, poz. 145) i była trzecią uczelnią wyższą w Szczecinie. Rozporządzeniem z dnia 24 października 1949 roku Rada Ministrów nadała uczelni nazwę „Pomorska Akademia Lekarska im. gen. Karola Świerczewskiego". Rozporządzenie z dnia 23 marca 1950 roku ustaliło dla wszystkich akademii lekarskich nazwę „Akademia Medyczna". Ustawa z dnia 6 listopada 1992 roku (Dz.U. nr 94, poz. 462) nadała uczelni nazwę: „Pomorska Akademia Medyczna w Szczecinie". Z dniem 21 sierpnia 2010 r. weszła w życie ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o nadaniu Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie nazwy „Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie" (Dz.U. Nr 140 poz. 941).

Archiwum utworzono pod koniec lat 70., wcześniej funkcjonowała składnica akt. Wraz z powstaniem archiwum uczelnianego podjęto starania o nadanie aktom prawidłowego układu. Rozpoczęło się sukcesywne porządkowanie, brakowanie i oddzielanie materiałów archiwalnych (akta kat. A) od dokumentacji niearchiwalnej (kat. B). W lipcu 2008 r. archiwum zostało przeniesione i pozyskało znaczną powierzchnię na dwóch poziomach budynku Rektoratu o łącznej powierzchni ok. 150 m^2. Magazyny są dobrze ogrzewane, posiadają sprawną wentylację oraz wyposażone są w metalowe regały kompaktowe oraz stacjonarne. Archiwum zabezpieczono przed pożarem, włamaniem oraz dostępem osób postronnych.

Zasób archiwalny ogółem ok. 1 200 w tym: kat. A - 47 mb., kat. BE50 - 445 mb., kat. B50 - 35 mb.

Systematyzacja materiałów archiwalnych została dokonana w oparciu o układ rzeczowo-chronologiczny. W skład tego zbioru wchodzi dokumentacja:

1. zarządzanie:

organy kolegialne – protokoły posiedzeń Senatu, protokoły posiedzeń Kolegium Rektorskiego, protokoły posiedzeń Rady Wydziałów, protokoły posiedzeń Komisji, składy Komisji, sprawozdania z działalności Komisji, organizacja Komisji,

organizacja – statuty, organizacja PUM, zarządzenia wewnętrzne, zarządzenia Rektora, regulaminy, instrukcje kancelaryjne, obiegu dokumentów, protokoły narad, współpraca z jednostkami w kraju i za granicą, obchody jubileuszy, ewidencja pieczęci, wycinki prasowe, wystawy,

kontrola i nadzór – protokoły kontroli PUM oraz jednostek organizacyjnych PUM, sprawozdania z działalności rewizyjnej, materiały dotyczące działalności nadzoru regionalnego, plany i sprawozdania z działalności specjalistów regionalnych, sprawozdania z załatwiania skarg i wniosków, skargi i wnioski załatwiane bezpośrednio,

planowanie – plany rozwoju gospodarczego, gospodarczego zakresie lecznictwa PUM, programy rozwoju PUM, plany gospodarcze,

sprawozdawczość – sprawozdania z działalności PUM, Rektora i prorektorów, klinik i zakładów, charakterystyki działalności katedr, oceny i informacje dotyczące jednostek organizacyjnych PUM, sprawozdania statystyczne,

finanse – preliminarze budżetowe, bilanse PUM, szpitali klinicznych

2. dydaktyka i sprawy studenckie – inauguracja roku akademickiego, wykazy absolwentów, kandydatów, sprawozdania z rekrutacji, z przebiegu sesji egzaminacyjnych, analiza wyników nauczania, sprawy socjalno-bytowe studentów, organizacja i działalność organizacji studenckich,

3. kadra naukowa – programy rozwoju kadr składy osobowe i spisy wykładowców, sprawozdania statystyczne z wykonania planu w zakresie dydaktycznym, sprawozdania z wyjazdów zagranicznych nadania tytułów profesorskich,

4. działalność naukowo–badawcza - sprawozdania z działalności naukowo–badawczej, ocena pracy jednostek naukowo-dydaktycznych, karty tematów badawczych, wykazy prac naukowo-badawczych, prace naukowo-badawcze.

5. dokumentacja techniczna – kompleksowe opracowania budynków, ich uzbrojenia i wyposażenia (siedziby jednostek organizacyjnych PUM) – szpitali oraz ośrodków wczasowych.

6. dokumentacja wyborcza (wybory władz Uczelni) – wyniki wyborów, sprawozdania, wybór komisji.

7. Dział Nauki i Współpracy z Zagranicą – współpraca międzynarodowa, działalność statutowa poszczególnych klinik, doktoraty *honoris causa* PUM, prace naukowo–badawcze własne i zlecone.

8. Kwestura – sprawozdania finansowe szpitali klinicznych.

W wyniku zakończenia prac związanych z porządkowaniem, ewidencjonowaniem oraz brakowaniem zbioru materiałów archiwalnych, powstała kompleksowa ewidencja dokumentacji aktowej w postaci spisu 2 102 j.a. Dokumentacja została wydzielona i rozmieszczona w układzie zgodnym z zaprowadzoną do niej ewidencją (układ rzeczowo-chronologiczny). Materiały archiwalne są utrwalone w postaci dokumentacji aktowej, na płytach CD-R i DVD-R oraz kasetach magnetofonowych.

Ewidencja archiwalna: spisy zdawczo-odbiorcze, wykazy spisów zdawczo-odbiorczych, spisy brakowanej dokumentacji niearchiwalnej, ewidencja wypożyczeń, skorowidze alfabetyczne, komputerowa baza danych.

Zasady udostępniania zasobu reguluje § 16 i 17 Instrukcji o organizacji i zakresie działania archiwum w Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie:

Dokumentacja przechowywana w archiwum może być udostępniana na miejscu upoważnionym pracownikom, za zgodą kierownika jednostki organizacyjnej, z której ta dokumentacja pochodzi. Nie wolno wypożyczać poza pomieszczenie archiwum: akt zastrzeżonych przez jednostkę organizacyjną, która je przekazała, akt uszkodzonych, pomocy ewidencyjnych. Wypożyczanie akt poza teren Uczelni może nastąpić tylko w szczególnych przypadkach za zgodą Kanclerza. Udostępnianie akt innej jednostce organizacyjnej niż ta, która je przekazała wymaga zgoda kierownika jednostki organizacyjnej przekazującej akta. Archiwum udostępnia akta do wglądu lub je wypożycza pracownikom na podstawie karty udostępnienia akt, zwanej rewersem. W miejsce udostępnionych lub wypożyczonych akt wstawia się kartę zastępczą, która informuje, kto, kiedy i gdzie wypożyczył akta. Wzór karty zastępczej stanowi załącznik nr 8. Na każdą jednostkę archiwalną (teczkę) należy wypełnić jeden rewers. Rewers podpisuje kierownik właściwej jednostki organizacyjnej, pracownik upoważniony do odbioru akt oraz pracownik archiwum. Udostępnia się wyłącznie całe teczki aktowe, nie wypożycza się pojedynczych dokumentów, zawartych w tych teczkach. Akta osobowe są udostępniane za pośrednictwem Działu Kadr. Wypożyczający ponosi pełną odpowiedzialność za stan akt oraz ich zwrot w terminie.

Przepisy kancelaryjno-archiwalne

- *Zarządzenie Nr 92/2009 Rektora Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji kancelaryjnej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, Instrukcji o organizacji i zakresie działania archiwum w Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie oraz Rzeczowego wykazu akt Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie.*

Warszawski Uniwersytet Medyczny. Archiwum
02-106 WARSZAWA, ul. Pawińskiego 3, tel. 22 57 20 295, tel./fax 22 572 03 41

Siedziba główna Archiwum: punkt archiwalny - siedziba Rektoratu: ul. Żwirki i Wigury 61 (pok. 506, V piętro), 02-091 Warszawa, tel./fax 22 572 05 06, tel. 608 784 222, Kancelaria WUM: tel.: 22 572 09 02, fax: 22 572 01 54, http://archiwum.wum.edu.pl, http://www.wum.edu.pl

Jednostka podlega pod Kancelarię w pionie Kanclerza

Etaty – 3: mgr Jakub Paprotny, kierownik, Beata Jankowska-Piętka, Maria Mentrak,

Czynne: poniedziałek-piątek, godz. 8^{00} – 16^{00}

Powstanie Archiwum Uczelni wiąże się integralnie z datą erygowania Akademii Medycznej w Warszawie. W latach od 1950 do 1952 spuścizna po Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego jak i akta bieżące były rozproszone, to znaczy przechowywane w komórkach organizacyjnych Akademii. Od 1952 roku na poddaszu budynku przy ul. Filtrowej 30 była gromadzona i porządkowana dokumentacja przekazywana przez poszczególne jednostki organizacyjne. W strukturze organizacyjnej Uczelni do 1971 roku działała Sekcja Archiwum w ramach Działu Administracyjno-Gospodarczego, szczycąc się posiadaniem własnego kierownika. W 1971 roku, nie mogąc pomieścić się z zasobami pod dotychczasowym adresem, zasób archiwalny przeniesiono na ul. Twardą 6, ciągle przejmując nowe nabytki aktowe. Kolejnym etapem w historii archiwum było umiejscowienie w pionie podporządkowanym Zakładowi Historii Medycyny, z zachowaniem prawa do własnej reprezentacji kierowniczej. Taki stan rzeczy utrzymał się do połowy 1982 roku. W latach 1982-2006 Archiwum podległo ponownie pod Dział Gospodarczy. W tym czasie zasób archiwalny był dwukrotnie przenoszony: w 1992 roku na ul. Żwirki i Wigury 81, a w 2000 roku na ul. Pawińskiego 3, gdzie znajduje się do chwili obecnej. W 2006 przywrócono w Archiwum funkcję kierowniczą i podporządkowano na ponad rok pod Biuro Organizacyjno-Prawne. Obecnie Archiwum podlega pod Kancelarię Uczelni.

Zasób archiwalny ogółem ok. 1 213 mb., w tym: kat. A – 227 mb., kat. BE50 – 853,50 mb., kat. B 50 – 36,60 mb.

L.p.	Nazwa zespołu archiwalnego	Ilość materiałów archiwalnych j.a.
1.	Warszawski Uniwersytet Medyczny	
	Biuro Audytu Wewnętrznego	21
	Biuro ds. Szpitali i bazy Klinicznej	31
	Biuro Obsługi Działalności Podstawowej	28
	Biuro Organizacyjno-Prawne	221
	Centrum Biostruktury	72
	Dział Ewidencji Kosztów i Gospodarki Materiałowej	10
	Dział Finansowy	9
	Dział Kontroli Wewnętrznej	268

	Dział Księgowości	44
	Dział Nauki	491
	Dział Personalny	9
	Dział Współpracy z Zagranicą	59
	I Wydział Lekarski	4492
	II Wydział Lekarski	517
	Oddział Stomatologiczny	87
	Oficyna Wydawnicza	9
	Stanowisko BHP	7
	Wydz. Farmaceutyczny	823
	Wydział Nauki o Zdrowiu	5
	Zakład Informatyki Medycznej i Telemedycyny	1
2	Fundacja Akademii Medycznej w Warszawie	38
3	Wyższa Szkoła Higieny Psychicznej (WSHP) - Likwidacja	3
	Razem jednostek archiwalnych (kat. A)	**7245**

Akta są w większej części uporządkowane zgodnie z normatywami kancelaryjno-archiwistycznymi. Część akt wymaga weryfikacji stanu faktycznego z ewidencją – przykra konsekwencja przeprowadzonych porządków przez firmę zewnętrzną. Dokumentacja własna to dokumentacja aktowa i elektroniczna (prace dyplomowe). Akta innych instytucji odziedziczone bądź przejęte (dary, depozyty): akta po Wyższej Szkole Higieny Psychicznej (od 1952 r.) Ewidencja archiwalna: spisy zdawczo-odbiorcze, kontrolki udostępnień akt, ewidencja materiałów wybrakowanych, skorowidze imienne do akt osobowych.

Archiwum prowadzi ewidencję papierową oraz równolegle ewidencję elektroniczną. Zarówno w Uczelni, jak i w Archiwum ma zastosowanie Jednolity Rzeczowy Wykaz Akt. Na przedpolu archiwalnym są prowadzone szkolenia z zakresu stosowania obowiązujących normatywów.

Akta udostępnia się na podstawie kart udostępnień na pisemny wniosek kierownika komórki organizacyjnej/ rektora/ dziekana zgodnie z Zarządzeniem Nr 24/99 Rektora AM w W-wie z 17 XI 1999 r. w sprawie wprowadzenia *Instrukcji Kancelaryjnej* oraz *Instrukcji o organizacji i zakresie działania Archiwum Akademii Medycznej w Warszawie*. Stosuje się też pisma polecające z uczelni czy instytucji kierującej badaniami. Archiwum udziela informacji korespondencyjnie, telefonicznie i pocztą elektroniczną. Nie udostępnia się zbiorów nieuporządkowanych, stosuje się reprografię (kserokopie), nie ma cennika za usługi archiwalne.

Przepisy kancelaryjno-archiwalne

- *Zarządzenie Nr 4/2007 Rektora Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego z dnia 17 stycznia 2007 r. w sprawie: wprowadzenia „Instrukcji Kancelaryjnej" oraz „Instrukcji o organizacji i zakresie działania Archiwum Akademii Medycznej w Warszawie"*

- ► *Instrukcja o organizacji i zakresie działania Archiwum Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego*
- ► *Instrukcja kancelaryjna Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego*
- ► *Jednolity Rzeczowy Wykaz Akt (JRWA) Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego*
- ► *Zarządzenie Nr 68/2008 Rektora Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego z dnia 23 czerwca 2008 r. w sprawie: zasad składania i archiwizowania prac końcowych na studiach podyplomowych*
- ► *Zarządzenie Nr 96/2008 Rektora Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego z dnia 13 października 2008 r. zmieniające zarządzenie w sprawie wprowadzenia „Instrukcji Kancelaryjnej" oraz „Instrukcji o organizacji i zakresie działania Archiwum Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego"*
- ► *Zarządzenie Nr 11/2009 Rektora Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego z dnia 5 lutego 2009 r. w sprawie: zasad składania, poddawania procedurze antyplagiatowej i archiwizowania prac dyplomowych (licencjackich i magisterskich)*
- ► *Zarządzenie Nr 20/2009 Rektora Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego z dnia 2 marca 2009 r. w sprawie: wprowadzenia nowych wzorów papierów firmowych obowiązujących w Warszawskim Uniwersytecie Medycznym*

Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego w Warszawie. Archiwum.
01-813 WARSZAWA, ul. Marymoncka 99/103, tel.(22)5693772,
arch@cmkp.edu.pl, www.cmkp.edu.pl

Jednostka podlega Bibliotece, mgr Renata Seweryniak, kierownik
Etaty – 2: Anna Miksza, Marcin Miksza
Czynne: poniedziałek-piątek, godz.8^{00}-16^{00}

Archiwum Zakładowe CMKP istnieje od 1973 r. Początkowo mieściło się w magazynach na ul. Smolnej. W roku 1979 zbiory przeniesiono do Domu Nauki Lekarza przy ul. Schroegera 82. Od roku 1998 do chwili obecnej archiwum mieści się w głównej siedzibie CMKP przy ul. Marymonckiej 99/103. W chwili obecnej zatrudnione są dwie osoby (1 i ½ etatu). Od roku 1977 Archiwum Zakładowe CMKP podlega Bibliotece CMKP. W 2001 r. przekazano do Archiwum Państwowego m. st. Warszawy ok. 7,50 mb. materiałów archiwalnych.

Zasób aktowy: dokumentacja własna – aktowa kat. A ok. 35 mb. (1962-2010), kat. B w ilości 406 mb. (1953-2009), w tym: akta kat.BE50 - ok. 40 mb. (akta osobowe własnych pracowników), akta kat. B50 - ok. 218 mb. (listy płac, dokumentacja z przebiegu nauczania). *Materiały archiwalne* (akta kat A.) stanowi dokumentacja z posiedzeń Rady Naukowej, zarządzenia Dyrektora, plany finansowe, sprawozdania ze szkoleń, regulaminy organizacyjne, sprawozdania finansowe (bilanse), dokumentacja dotycząca przewodów doktorskich, habilitacyjnych i profesorskich. *Dokumentacja*

niearchiwalna (akta kat. B) to dokumentacja kursów szkoleniowych, akta osobowe, listy płac, programy szkoleń i dokumentacja księgowa, np.: dowody księgowe, wyciągi bankowe, pity itp.

Ewidencja archiwalna: wykaz spisów zdawczo-odbiorczych, spisy zdawczo-odbiorcze – (podział na kat. A i B), spisy materiałów archiwalnych przekazanych do Archiwum Państwowego, spisy brakowanej dokumentacji niearchiwalnej, ewidencje wypożyczeń – (karty udostępnień).

W roku 2009 Archiwum CMKP wyposażono w program komputerowy *ARCHIWUM ISA* Firmy EMIKS, dzięki któremu wszystkie zasoby zostały opracowane elektronicznie.

Udostępnienie dokumentacji dla komórek organizacyjnych następuje na podstawie wypełnionej karty udostępnień podpisanej przez kierownika komórki, pracownika wypożyczającego i pracownika archiwum.

Przepisy kancelaryjno-archiwalne

- *Zarządzenie Nr 51/05 Dyrektora Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego z dnia 8.11.2005 w sprawie Instrukcji Kancelaryjnej i Instrukcji o organizacji i zakresie działania archiwum zakładowego Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego.*
- *Instrukcja kancelaryjna*
- *Jednolity rzeczowy wykaz akt*
- *Instrukcja archiwalna*

Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu. Archiwum Zakładowe.
50-345 WROCŁAW, ul. Mikulicza-Radeckiego 4a, tel/fax: 71 784 00 37,
e-mail: archiwum@am.wroc.pl,
http://www.am.wroc.pl/content/view/4703/630/

Jednostka podlega pod Dział Organizacyjny - mgr Maria Kisielnicka, kierownik
Etaty – 3: mgr Jerzy Chmielnicki, Beata Opala-Dąbrowska
Czynne: poniedziałek-piątek, godz. 8^{00}-16^{00}

Akademia Medyczna we Wrocławiu i Archiwum powstały 1 stycznia 1950 roku.

Zasób archiwalny ogółem ok. 670 mb., w tym: kat. A -153,5 mb., kat. BE50 - 365 mb., kat. B50 - 126 mb.

L.p.	Nazwa zespołu archiwalnego	Ilość materiałów archiwalnych
1	Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie	2 mb
2	Fundacja Medexpol	1,5 mb
3	Akademii Medycznej we Wrocławiu	150 mb
	razem	**153,5 mb**

Ewidencja archiwalna: wykaz spisów zdawczo-odbiorczych, teczki spisów prowadzone odrębnie dla każdej jednostki przekazującej, teczki zbiorcze spisów kat. A, teczki zbiorcze spisów kat. A i B, teczki zbiorcze spisów kat. B, skorowidze alfabetyczne dla akt osobowych wszystkie prowadzone wyłącznie w formie papierowej.

Udostępnianie zasobu dla pracowników jednostki za zgodą kierownika jednostki merytorycznej, dla osób z zewnątrz w odniesieniu do danych osobowych wymagana zgoda administratora danych osobowych.

Przepisy kancelaryjno-archiwalne

- *Instrukcja Kancelaryjna,*
- *Instrukcja Archiwalna,*
- *Wykaz Akt*

Od lewej: Dorota Jóźwiak, mgr Anna Koza, Emilia Biesiekierska

SŁOWNIK PRACOWNIKÓW BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Prof. dr hab. med. Wiktor GRZYWO-DĄBROWSKI (1885-1968) lekarz, specjalista krajowy medycyny sądowej, rzeczoznawca, bibliofil, bibliograf, redaktor, członek i założyciel towarzystw naukowych, nauczyciel akademicki, profesor zwyczajny, kierownik Katedry Medycyny Sądowej i dziekan Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, kierownik Zakładu Medycyny Sądowej i Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie.

Urodził się 15 sierpnia 1885 roku w Zadońsku (gubernia woroneska - Rosja) w rodzinie inteligenckiej Kazimierza i Stanisławy z domu Dąbrowska. Ojciec był geometrą. Miał brata Waleriana, inżyniera, który był asystentem w Instytucie Gleboznawczym w Puławach, i siostrę Marię. Żona Maria z domu Pawłowska, doktor medycyny - lekarz szkolny.

Ukończył gimnazjum klasyczne w Saratowie (1904). Studiował (1905-1911) na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Dyplom nostryfikował w Kazaniu (1912).

Pracę zawodową podejmował w kilku miejscowościach, zajmując różne stanowiska i pełniąc n/w funkcje. W czasie studiów – Pracownia Neurologiczna Uniwersytetu Jagiellońskiego – demonstrator; Klinika Chorób Nerwowych i Umysłowych – wolontariusz; Zakład dla Nerwowo Chorych k. Warszawy - lekarz (1912); Szpital dla Psychicznie Chorych, Kochanówka k. Łodzi, ordynator, prosektor (1912-1914); Szpital dla chorych na dur brzuszny, Łódź – kierownik, ordynator, równocześnie Prosektor miasta Łodzi, kierownik (1915-1917); Sąd Okręgowy w Warszawie – lekarz sądowy, równolegle Szpital Dzieciątka Jezus w Warszawie, prosektor (1917-1921); Uniwersytet Warszawski. Katedra Medycyny Sądowej, dyrektor (1921-1950), profesor nadzwyczajny (1 X 1921-1929), profesor zwyczajny (1929-1962), dziekan Wydziału Lekarskiego UW (1932-1933, 1938-1939); Akademia Medyczna w Warszawie. Zakład Medycyny Sądowej i Biblioteki Głównej AM, kierownik (1950-3 IX 1962).

Praca naukowa – podejmował problematykę badawczą z zakresu anatomii patologicznej, medycyny sądowej, neuropatologii, psychiatrii, statystyki. Ogłosił drukiem ponad 200 publikacji. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 190 pozycji, z pełnym bądź skróconym opisem bibliograficznym. Był organizatorem i redaktorem

naczelnym periodyków: *Czasopismo Sądowo-Lekarskie* (1928-1939) i *Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii* (1951-1962), które częściowo współfinansował. Autor licznych artykułów, prac doświadczalnych i klinicznych, analitycznych omówień przypadków, monografii i podręczników dla studentów medycyny i prawa, bibliografii z kryminologii, psychiatrii i neurologii oraz haseł w „Małej encyklopedii praktyki lekarskiej". Drukował w języku polskim i francuskim. Niedługo po wojnie szeroki rozgłos zyskała jego praca „Okrucieństwo człowieka i okrucieństwa niemieckie" (1946), którą napisał wraz z żoną Marią w ramach współpracy z Główną Komisją Badania Zbrodni Hitlerowskich. Jednocześnie, świadom prawdy, odmówił pracy w międzynarodowej komisji mającej na celu obarczenie Niemców odpowiedzialnością za zbrodnię katyńską. Opracował podręczniki i monografie, na których wychowały się pokolenia lekarzy i prawników. Wśród najbardziej uznanych są: „Podręcznik medycyny sądowej dla lekarzy i studentów medycyny (1948), „Podręcznik medycyny sądowej dla prawników" (1952), „Odpowiedzialność karna lekarza w związku z wykonywaniem pracy zawodowej" (1958) oraz „Badanie zwłok i miejsca gdzie były znalezione" (1959).

Działalność dydaktyczna – prowadził wykłady i zajęcia praktyczne z medycyny sądowej dla studentów medycyny i prawa w Uniwersytecie Warszawskim, Wyższej Szkole Prawniczej w Warszawie, Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1946-1947) oraz na licznych kursach dla lekarzy społecznej służby zdrowia, sędziów, prokuratorów, adwokatów, milicjantów. Władze wymiaru sprawiedliwości darzyły go dużym uznaniem i szacunkiem. W czasie okupacji niemieckiej (1939-1945) uczestniczył w tajnym nauczania, co pozwoliło ok. 50 osobom ukończyć studia medyczne. Przez ten czas wychował wiele pokoleń specjalistów z dziedziny medycyny sądowej. Pod jego kierunkiem habilitował się dr Witold Dżułyński, jeden lekarz uzyskał stopień doktora medycyny, a trzech jego współpracowników zajęło samodzielne stanowiska: W. Lewiński został kierownikiem Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej w Łodzi, Witold Dżułyński w Lublinie i Stanisław Manczarski w Gdańsku.

Profesor posiadał wiele pasji, wszystkie związane były pośrednio lub bezpośrednio z uprawianą nauką. Dużo uwagi poświęcał budynkowi Zakładu Medycyny Sądowej oraz gromadzeniu książek i pomocy naukowych. Kiedy obejmował Katedrę Medycyny Sądowej UW (1921), zakład nie miał własnego lokalu ani warunków do dalszego rozwoju. Dzięki działalności profesora, pod jego osobistym kierownictwem rozpoczęto budowę gmachu przy ul. Oczki 1 w Warszawie, który ukończono w 1931 roku. Po Powstaniu Warszawskim budynek został spalony. Zamieszkał nad zakładem i nadzorował wszystkie prace. Ponownie musiał także zbierać pomoce naukowe, książki, czasopisma i zbiory muzealne, gdyż te zgromadzone przez niego w okresie międzywojennym zaginęły lub spłonęły wraz z zakładową biblioteką. Część została odnaleziona po wojnie na Śląsku. Dzięki współpracy ze Studenckim Komitetem

Odbudowy Zakładu Medycyny Sądowej, uroczyste otwarcie miało miejsce w maju 1949 r. Równolegle, jako członek powojennej Komisji Bibliotecznej Uniwersytetu Warszawskiego, profesor dał się poznać jako bibliofil i wielki orędownik książki medycznej. Dzięki jego staraniom i zapobiegliwości, udało się zgromadzić środki na wykonanie podstawowych prac stolarskich, zakup mebli oraz adaptację pomieszczeń w Klinice Chorób Wewnętrznych, której suterena stała się pierwszym lokalem nowo utworzonej Biblioteki Wydziału Lekarskiego (1947). Rada Wydziału Lekarskiego UW pod koniec pierwszego roku działalności biblioteki, mianowała oficjalnie profesora jej kierownikiem. Stanowisko to piastował do roku 1950, przed którym przeniósł bibliotekę do gmachu Zakładu Medycyny Sądowej. Zaowocowało to uzyskaniem miejsca na zorganizowanie czytelni z prawdziwego zdarzenia, obszerniejszymi pomieszczeniami magazynowymi i możliwością dalszego rozwoju. Starał się zapewnić bibliotece odpowiednią rangę, wraz z doc. Andrzejem Biernackim opracował regulamin biblioteki i określił podstawowe zasady jej działania. Decyzją Rady Ministrów, Wydział Lekarski UW został przekształcony w Akademię Lekarską (1949), a następnie reorganizowany w Akademię Medyczną (1950), w której pracował do osiągnięcia wieku emerytalnego.

Członek Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego (1918-), Warszawskiego Towarzystwa Lekarskiego (1918-), Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego (1928-), współzałożyciel i członek zarządu (1928-1936) Francuskiego Towarzystwa Medycyny Sądowej – Paryż, korespondent (1937-), Polskiego Towarzystwa Medycyny Sądowej i Kryminologii, założyciel i prezes (1938-1955), Warszawskiego Towarzystwa Naukowego (1947-), Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (1950-), Senatu Uniwersytetu Warszawskiego i Akademii Medycznej w Warszawie.

Otrzymał odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi (1932), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1947), Medal X-lecia PRL (1955), Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1958).

Bezpartyjny. Oficer Wojska Polskiego w stopniu majora. Przeszedł na emeryturę 30 IX 1962 roku. Zmarł 21 grudnia 1968 roku w Warszawie. Został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim.

Spis publikacji

1911

1. Experimentelle Untersuchungen über die zentralen Riechbahnen des Kaninches. Cracovie: Akad. Umiej., 1911 s. 269-284, tabl., bibliogr.

1914

2. O znaczeniu sądowo-lekarskim badania pośmiertnego mózgu osób, umarłych na porażenie postępujące. *Gaz. Lek.* 1914 T. 49 z. 35 s. 961-964

3. Przyczynek do sprawy rozrostu tkanki łącznej okołonaczyniowej w porażeniu postępującem. *Neurol. Pol.* 1914 T. 4 z. 1

4. Przypadek otępienia wczesnego w połączeniu z mocznicą przewlekłą i symetrycznymi ogniskami rozmiękczeniowymi w jądrach soczewkowatych. Warszawa, 1914. – 14, [2] s.

5. Stosowanie luminalu w otępieniu padaczkowym. *Med. i Kron. Lek.* 1914 T. 49 z. 33 s. 641-646

6. Wstrzykiwanie zgęszczonych rozczynów salwarsanu i neosalwarsanu. *Prz. Lek.* 1914 T. 53 z. 18 s. 263-364

1916

7. Spostrzeżenia z dziedziny anatomii patologicznej duru osutkowego. *Gaz. Lek.* 1916 T. 51 z. 26 s. 389-393

1917

8. Cztery przypadki śmiertelnego zatrucia grzybami. *Med. i Kron. Lek.* 1917 T. 52 z. 29 s. 370-372

9. Przyczynek do kliniki objawów nerwowych w durze osutkowym. *Gaz. Lek.* 1917 T. 52 z. 18 s. 217-218

1920

10. Ogniskowe zapalenie gruźlicze opon miękkich na powierzchni półkul mózgowych. *Lek. Wojsk.* 1920 T. 1 z. 7 s. 15-28

11. Przyczynek do anatomii patologicznej obecnie panującej epidemii zapalenia mózgu. *Lek. Wojsk.* 1920 T. 1 z. 18-19 s. 27-34

12. W sprawie wczesnego rozpoznawania duru plamistego. *Lek. Wojsk.* 1920 T. 1 z. 31 s. 9-10

1921

13. Obrzmienie mózgu a śmierć nagła. *Lek. Wojsk*. 1921 T. 2 z. 5 s. 133-143

14. Podstawy anatomiczne homoseksualizmu i jego leczenie operacyjne. *Lek. Wojsk.* 1921 T. 2 z. 30 s. 953-959

15. Przeszczepienie narządów płciowych oraz próby leczenia operacyjnego niektórych objawów starości. *Lek. Wojsk*. 1921 T. 2 z. 16 s. 486-494

16. Wpływ promieni radu na ośrodkowy układ nerwowy myszy. Warszawa, 1921. – 15, [1] s., [2] k.

Toż w jęz. franc. *Rev. Neurol.* 1922

1922

17. Klasyfikacja uszkodzeń ciała. *Lek. Wojsk.* 1922 T. 3 z. 10 s. 815-827

18. Organizacja orzecznictwa sądowo-lekarskiego na ziemiach byłego zaboru rosyjskiego. *Gaz. Lek.* 1922 T. 1 z. 35 s. 695-696

19. Przyczynek do kazuistyki dzieciobójstwa. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 T. 1 z. 41 s. 782-784

20. Przyczynek do kazuistyki przestępstw dzieci. *Now. Lek.* 1922 T. 34 z. 9 s. 337-346

21. W sprawie budowy Zakładu Medycyny Sądowej UW. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 T. 1 z. 5 s. 100-101

1923

22. Głód w Rosji. (Streszczenie zbiorowe). *Zdrowie* 1923 T. 38 z. 4 s. 97-103

23. Zakłady medycyny sądowej we Francji: (wrażenia z wycieczki naukowej, odbytej w lipcu i sierpniu r. 1923). *Lek. Wojsk.* 1923 T. 4 z. 10

1924

24. Pęknięcie namiotu móżdżkowego lub wyrostka sierpowatego występujące u dzieci podczas porodu. *Warsz. Czas. Lek.* 1924 T. 1 z. 2 s. 55-57

25. Przestępstwa stojące w związku z zaspokojeniem popędu płciowego w świetle Kodeksu Karnego 1903 roku. *Warsz. Czas. Lek.* 1924 T. 1 z. 10 s. 386-390

26. Przyczynek do kazuistyki dzieciobójstwa. *Pol. Gaz. Lek.* 1924

27. Sposoby stwierdzenia pochodzenia kuli i wystrzelonej gilzy. *Gaz. Adm. i Policji Państ.* 1924

28. Wskazówki do wykonywania sądowo-lekarskich oględzin zwłok. Lwów; Warszawa: Książnica-Atlas, 1924. – 59, [2] s.

29. Zarys medycyny sądowej: z atlasem o 62 ilustracjach i 2 tablicach barwnych. Lwów ; Warszawa: Książnica-Atlas, 1924. - VII, [1], 199, [1] s. + Atlas: 32 s. tabl., 2 k. tabl.

30. Znaczenie badania włosów w przypadkach dochodzenia przestępstwa. *Gaz. Adm. i Policji Państ.* 1924

1925

31. Uwagi lekarza sądowego co do projektu ustawy postępowania karnego. *Lek. Pol.* 1925 T. 1 z. 2 s. 4-6

32. Zabójstwo czy samobójstwo? *Lek. Pol.* 1925 T. 1 z. 3 s. 4-7

33. Z teki lekarza sądowego. *Lek. Pol.* 1925 T. 1 z. 6 s. 7-14

1926

34. Podstępne odurzenie czy symulacja? *Lek. Pol.* 1926 T. 2 z. 12 s. 6-8

35. Pourazowe ropnie mózgu i ich znaczenie sądowo-lekarskie. *Lek. Pol.* 1926 T. 2 z. 8 s. 12-14, z. 9 s. 10-12

36. Przerwanie ciąży z punktu widzenia społecznego, prawnego i lekarskiego. Warszawa; Lwów: Książnica-Atlas, 1926. – 47, [1] s.; bibliogr.

37. Sądowo-lekarskie znaczenie zatruć arszenikiem. *Gaz. Adm. i Policji Państ.* 1926

38. Sprawa organizacji orzecznictwa sądowo-lekarskiego w Polsce. *Lek. Pol.* 1926 T. 2 z. 1 s. 5-6

39. Tajemnica lekarska. *Now. Lek.* 1926 R. 38 z. 10 s. 412-416

40. Uszkodzenia ciała w projekcie Kodeksu Karnego Komisji Kodyfikacyjnej. *Lek. Pol.* 1926 T. 2 z. 4 s. 17-19

41. Utonięcie czy uduszenie? *Lek. Pol.* 1926 T. 2 z. 6 s. 12-16

42. Wypadki samochodowe a badanie lekarskie szoferów. Lek. Pol. 1926 T. 2 z. 10 s. 8-9

43. Zabójstwo czy wypadek kolejowy? Gaz. Adm. i Policji Państ. 1926

1927

44. Dzieciobójstwo z punktu widzenia prawnego i sądowo-lekarskiego. Warszawa, 1927. – 28, [2] s.

45. Orzecznictwo sądowo-lekarskie. Warsz. Kal. Lek. 1927 s. 510-552

46. Poronienie z punktu widzenia sądowo-lekarskiego: (według odczytu wygłoszonego w dn. 21.V.1927 r. w Warszawskiem Tow. Ginekologicznem). Gin. Pol. 1927 T. 6 z. 10-12 s. 1193-1216

47. Przyczynek do statystyki poronień i dzieciobójstwa w Warszawie w latach powojennych. *Lek. Pol.* 1927 T. 3 z. 6 s. 11-14

48. Przyczynek do statystyki poronień i dzieciobójstwa w Warszawie w ostatnim dziesięcioleciu. *Lek. Pol.* 1927 T. 3 z. 3 s. 5-9

49. Tajemnica lekarska. *Lek. Pol.* 1927 T. 3 z. 2 s. 12-13

50. Zakład Medycyny Sądowej Uniwersytetu Warszawskiego. *Lek. Pol.* 1927 T. 3 z. 6 s. 18-23

1928

51. Interpretacja pojęcia utraty wzroku. *Now. Społ.-Lek.* 1928 T. 2 z. 17 s. 502-503

52. Kazuistyka sądowo-lekarska. *Czas. Sąd.-Lek.* 1928. T. 1 z. 3 s. 173-176

53. Lekarz biegły według nowego kodeksu postępowania karnego. *Gaz. Adm. i Policji Państ.* 1928. – 8 s.

54. Polska bibliografja kryminologiczna i sądowo-lekarska za rok 1927. *Czas. Sąd.-Lek.* 1928 T. 1 z. 1 s. 70-74

55. Projekt organizacji orzecznictwa sądowo-lekarskiego w Polsce. *Czas. Sąd.-Lek.* 1928 T. 1 z. 1 s. 15-22

56. Regularność a samobójstwo u kobiet. *Now. Społ.-Lek.* 1928 T. 2 z. 13 s. 438

57. Samobójstwa rozszerzone w Warszawie. *Czas. Sąd.-Lek.* 1928 T. 1 z. 3 s. 147-159

58. Samobójstwa w Warszawie w roku 1927. *Czas. Sąd.-Lek.* 1928 T. 1 z. 3 s. 170-172

59. Śmierć wskutek porażenia prądem elektrycznym. *Hig. Pr.* 1928 z. 2 s. 9-17

60. Ustalenie tytułu: doktór czy doktór medycyny? *Now. Społ.-Lek.* 1928 T. 2 z. 15 s. 474

1929

61. Samobójstwa w Warszawie w r. 1928 według Miesięcznika Statystycznego Magistratu m. Warszawy i danych Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Warszawskiego. *Czas. Sąd.-Lek.* 1929 T. 2 z. 1 s. 45-48

62. Zgwałcenia w Warszawie. *Czas. Sąd.-Lek.* 1929

63. Znaczenie stanu grasiczo-limfatycznego z punktu widzenia medycyny sądowej. *Warsz. Czas. Lek.* 1929 T. 6 z. 45 s. 1051-1055, z. 46 s. 1075-1080

64. Z sali sądowej. *Czas. Sąd.-Lek.* 1929 T. 4 z. 2 s. 180-189

1930

65. Alkoholizm a przestępstwo. *Czas. Sąd.-Lek.* 1930

66. Alkoholizm a samobójstwo. *Warsz. Czas. Lek.* 1930 T. 7 z. 34 s. 784-788

67. Oględziny zwłok sądowo-lekarskie. *Now. Społ.-Lek.* 1930 T. 4 z. 9 s. 177

68. Polska bibliografia kryminologiczna i sądowo-lekarska za rok 1929. *Czas. Sąd.-Lek.* 1930 T. 3 z. 3 s. 162-169

69. Samobójstwa w Warszawie w roku 1929. *Czas. Sąd.-Lek.* 1930 T. 3 z. 2 s. 111-116

70. Samobójstwo czy zabójstwo? Śmierć wskutek postrzału z broni krótkiej. *Czas. Sąd.-Lek.* 1930 T. 3 z. 2 s. 65-104

71. Sprawozdanie z czynności Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Warszawskiego za rok 1929. *Czas. Sąd.-Lek.* 1930 T. 3 z. 1 s. 43-50

72. Uwagi lekarza sądowego do projektu Kodeksu Karnego. *Głos Sądow.* 1930

73. Z sali sądowej. *Czas. Sąd.-Lek.* 1930 T. 3 z. 3 s. 154-161

1931

74. Materiały do statystyki samobójstw w miastach, miasteczkach i wsiach warszawskiego okręgu apelacyjnego. *Czas. Sąd.-Lek.* 1931 T. 4 z. 4 s. 205-252

75. Polska bibliografja kryminologiczna, sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1930. *Czas. Sąd.-Lek.* 1931, T. 4 z. 1 s. 10-17

76. Polska bibliografia psychiatryczna za rok 1930. *Rocz. Psychiatr.* 1931 T. 19 z. 16 s. 191-196

77. Przestępstwa przeciw życiu i zdrowiu. Warszawa 1931

78. Samobójstwa w Warszawie w r. 1930. *Czas. Sąd.-Lek.* 1931 T. 4 z. 3 s. 127-138

79. Sprawozdanie z czynności Zakładu Medycyny Sądowej UW za rok 1930. *Czas. Sąd.-Lek.* 1931 T. 4 z. 1 s. 3-9

80. Śmierć wskutek postrzału z długiej broni palnej – samobójstwo, wypadek czy zabójstwo? *Czas. Sąd.-Lek.* 1931 T. 4 z. 2 s. 80-88

81. Uwagi do rozdziału XXXIV projektu Kodeksu Karnego Komisji Kodyfikacyjnej. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. *Lek. Pol.* 1931 T. 7 z. 1 s. 11-15

1932

82. Polska bibliografia kryminologiczna, sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1931. *Czas. Sąd.-Lek.* 1932 T. 5 z. 3 s. 212-222

83. Polska bibliografia psychiatryczna za rok 1931. *Rocz. Psychiatr.* 1932 z. 18/19 s. 325-328

84. Polski Kodeks Karny. Uwagi lekarza sądowego. *Lek. Pol.* 1932 T. 8 z. 11 s. 242-248

85. Samobójstwa w Warszawie w latach 1921-1930 na podstawie danych Urzędu Statystycznego m. Warszawy i oględzin zwłok samobójców, dokonanych w Z. M. S. U. W. *Czas. Sąd.-Lek.* 1932 T.5 z. 1/2 s. 47-73

86. Samobójstwa w Warszawie w roku 1931. *Czas. Sąd.-Lek.* 1932 T. 5 z. 3 s. 205-211

87. Samobójstwo czy zabójstwo? Śmierć w skutek ran ciętych, kłutych i rąbanych. *Czas. Sąd.-Lek.* 1932

88. Samobójstwo czy zabójstwo z krótkiej broni palnej. *Warsz. Czas. Lek*. 1932 T. 9 z. 4 s. 78-81, z. 5 s. 100-104, z. 6 s. 124-128

89. Spędzenie płodu i dzieciobójstwo według projektu Kodeksu Karnego. *Lek. Pol.* 1932

90. Sprawozdanie z czynności Zakładu Medycyny Sądowej UW za rok 1931. *Czas. Sąd.-Lek*. 1932, T. 5 z. 1/2 s. 3-9

91. Uwagi lekarza sądowego do projektu kodeksu karnego. *Głos Sądown*. 1932 R. 2 z. 1

92. Zakład Medycyny Sądowej UW (w latach 1921-1931 włącznie). *Czas. Sąd.-Lek.* 1932 T. 5 z. 1/2 s. 21-46

1933

93. Polska bibliografia kryminologiczna, sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1932. *Czas. Sąd.-Lek.* 1933 T. 6 z. 2 s. 81-90

94. Sprawozdanie z czynności Zakładu Medycyny Sądowej UW za rok 1932. *Czas. Sąd.-Lek.* T. 6 z. 2 s. 74-80

95. Zadzierżgnięcie i powieszenie jako czynnik powodujący zaspokojenie popędu płciowego zboczonego. *Rocz. Psychiatr.* 1933 T. 21 s. 134-146

96. Z kazuistyki samobójstwa. *Lek. Pol.* 1933 T. 9 z. 5

1934

97. O wykonywaniu praktyki lekarskiej. *Medycyna* 1934 T. 8 z. 7 s. 237-243

98. Samobójstwa w Polsce w 1931 r. *Czas. Sąd.-Lek.* 1934 T. 7 z. 1 s. 19-53
Współaut.: …, Stanisław Manczarski

99. Samobójstwo w Warszawie i w okręgu Apelacyjnym Warszawskim w r. 1932. *Czas. Sąd.-Lek.* 1934 T. 7 z. 1 s. 1-18

100. Samobójstwo z punktu widzenia sądowo-lekarskiego. III. Powieszenie i zadzierżgnięcie. *Czas. Sąd.-Lek.* 1934 T. 7

101. Sprawozdanie z czynności Zakładu Medycyny Sądowej UW za rok 1933. *Czas. Sąd.-Lek.* 1934 T. 7 z. 3 s. 182-189

102. Zagadnienia sterylizacji. *Lek. Pol.* 1934 T. 10 z. 6. s. 122-126

1935

103. Nierząd. Warszawa: 1935.- 2 s.: tab., bibliogr.

104. Polska bibliografia kryminologiczna, sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1934. *Czas. Sąd.-Lek*. 1935 T. 8 nr 2 s. 92-104

105. Polska bibliografia psychiatryczna i neurologiczna za rok 1934. *Rocz. Psychiatr.* 1935 z. 24 s. 114-125

106. Samobójstwo w Warszawie w r. 1934: samobójstwa rozszerzone w Polsce w r. 1934: (na podstawie Miesięcznika Statystycznego Magistratu m. Warszawy i wykazów Zakładu Medycyny Sądowej Uniw. Warszawskiego). *Czas. Sąd.-Lek.* 1935 T. 8 z. 3 s. 190-209

107. Samobójstwo z punktu widzenia sądowo-lekarskiego. IV. Śmierć wskutek utonięcia. Zabójstwo i wrzucenie ciała do wody. *Czas. Sąd.-Lek*. 1935 T. 8

108. Sprawozdanie z czynności Zakładu Medycyny Sądowej UW za rok 1934. *Czas. Sąd.-Lek.* 1935 T. 8 z. 2 s. 83-91

1936

109. Polska bibliografia kryminologiczna, sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1935. *Czas. Sąd.-Lek*. 1936 T. 9 z. 1 s. 25-41

110. Polska bibliografia psychiatryczna i neurologiczna za rok 1935. *Rocz. Psychiatr.* 1936 z. 26/27 s. 185-202

111. Przestępstwa w związku z zaspakajaniem popędu płciowego. Poznań: Rolnicza Druk. i Księgarnia Nakładowa, 1936

112. Przyczynek do statystyki samobójstw w r. 1935. *Czas. Sąd.-Lek.* 1936 R. 9 z. 4 s. 242-263

113. Sterylizacja i kastracja z punktu widzenia lekarskiego, eugenicznego i prawnego. *Zdr. Publ.* 1936 T. 51 z. 3 s. 187-213

114. Samobójstwo czy zabójstwo? I. Śmierć na skutek postrzału oraz w następstwie ran ciętych, kłutych i rąbanych. *Prz. Polic.* 1936

115. Samobójstwo w Warszawie w r. 1935. Samobójstwo wspólne, zabójstwo i samobójstwo w Polsce w r. 1935. *Czas. Sąd.-Lek.* 1936 T. 9

1937

116. Kobiety-zabójczynie: (tymczasowe zestawienie cyfrowe, fragment większej całości, które jest w opracowaniu: referat wygłoszony na posiedzeniu sekcji medycyny sądowej i kryminologii XV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie w lipcu 1937 r.), Warszawa, Siła, 1937. – 5 s.

117. Organizacja rzeczoznawstwa sądowo-lekarskiego w Polsce: (referat wygłoszony na posiedzeniu sekcji medycyny sądowej i kryminologii XV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie w lipcu 1937 r. Warszawa, 1937. – 7 s.

118. Polska bibliografia kryminologiczna, sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1936. *Czas. Sąd.-Lek.* 1937 T. 10 z. 2 s. 118-140

119. Polska bibliografia psychiatryczna i neurologiczna za rok 1936. *Rocz. Psychiatr.* 1937 z. 29/30 s. 220-236

120. Przyczynek do statystyki samobójstw w 1936 r.: samobójstwo w Warszawie i Krakowie: samobójstwo wspólne: zabójstwo i samobójstwo w Polsce w r. 1936. *Czas. Sąd.-Lek.* 1937 T. 10 z. 4

121. Samobójstwa we dwoje, zabójstwo i samobójstwo w Polsce w latach 1931[-1935]. *Czas. Sąd.-Lek.* 1937 T. 10 z. 4

122. Samobójstwo, wypadek czy zabójstwo? *Czas. Sąd.-Lek.* 1937 T. 10 z. 1 s. 9-41

123. Samobójstwo czy zabójstwo? Śmierć wskutek otrucia. *Czas. Sąd.-Lek*. 1937 T. 10

124. Sprawozdanie z czynności Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie za rok 1936. *Czas. Sąd.-Lek.* 1937 T. 10 z. 4

1938

125. Polska bibliografia kryminologiczna, sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1937. *Czas. Sąd.-Lek.* 1938 T. 11 z. 2 s. 113-136

126. Polska bibliografia psychiatryczna i neurologiczna za rok 1937. *Rocz. Psychiatr.* 1938 z. 33 s. 101-114

127. Powieszenie. W: Encyklopedia Podręczna Prawa Karnego. Warszawa 1938 z. 23 s. 1444-1447

128. Przyczynek do statystyki samobójstw w r. 1937: samobójstwo w Warszawie i Krakowie: samobójstwo wspólne: zabójstwo i samobójstwo w Polsce w r. 1937. *Czas. Sąd.-Lek.* 1938 T. 11 z. 4 s...

129. Samobójstwo czy zabójstwo z krótkiej broni palnej – strzał w klatkę piersiową. *Med. i Przyr.* 1938 T. 2 z. 6 s. 26-27

130. Sprawozdanie z czynności Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego za rok 1937. *Czas. Sąd.-Lek.* 1938 T. 11 z. 2 s. 137-142

1939

131. Kobiety trucicielki. *Czas. Sąd.-Lek.* 1939 T. 12 z. 2
Współaut.: …, Maria Grzywo-Dąbrowska

1946

132. Okrucieństwo człowieka i okrucieństwa niemieckie. Warszawa: Wiedza, 1946. – 85, [2] s., bibliogr.
Współaut.: Maria Grzywo-Dąbrowska, …

1947

133. Daktyloskopia. *Śl. Gaz. Med.* 1947 T. 3 z. 3-5 s. 330
Współaut.: …, Paweł Horoszowski

134. W sprawie bibliotek. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 T. 2 z. 48/49 s. 1421

135. W sprawie organizacji orzecznictwa sądowo-lekarskiego w Polsce. *Państ. i Prawo* 1947

136. Zakład Medycyny Sądowej Uniwersytetu Warszawskiego. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 T. 2 z. 21 s. 140

137. Zakład Medycyny Sądowej Uniwersytetu Warszawskiego w latach 1939-1946. *Pol. Tyg. Lek*. 1947 T. 2 z. 7 s. 60

1948

138. Kronika Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Warszawskiego za okres 1.IX.1939 – 1.V.1945. *Arch. Med. Sąd.* 1948 T. 19 s. 225-237

139. Podręcznik medycyny sądowej: dla studentów medycyny i lekarzy. Warszawa: Lek. Inst. Nauk.-Wydaw., 1948. – 958 s., il.

140. Przemówienie ku czci śp. prof. Jana Mazurkiewicza. W: Przemówienia na uroczystej akademii ku czci śp. prof. Jana Mazurkiewicza. Warszawa, 1948 s. 7-8

141. Przerywanie ciąży w Polsce. Na podstawie ankiety. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 T. 3 z. 9 s. 591-593, z. 20 s. 629

142. Rec.: Toksykologia. Ocena. *Pol. Tyg. Lek*. 1948 T. 3 z. 5 s. 155-156
Współaut.: …, S[ergiusz] Schilling-Siengałewicz
Tож.. *Med. Pr.* 1948 T. 16 z. 3/4 s. 318-320

1949

143. Polska bibliografia psychiatryczna i neurologiczna z lat 1945-1948. *Rocz. Psychiatr.* 1949 T. 27 z. 2/3 s. 336-346

1950

144. Po konferencji profesorów medycyny sądowej. *Sł. Zdr.* 1950 T. 2 z. 12 s. 2

145. Śmierć w skutek postrzału oraz w następstwie ran ciętych, kłutych i rąbanych. *Wojsk. Prz. Prawn.* 1950

1951

146. Polska bibliografia kryminologiczna, sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1949. *Arch. Med. Sąd.* 1951 T. 3 s. 40-49

147. Projekt organizacji rzeczoznawstwa sądowo-lekarskiego. W: Stan kryminalistyki i medycyny sądowej. Warszawa 1951 s. 76-78

148. Rzeczoznawstwo sądowo-lekarskie w Polsce. *Arch. Med. Sąd.* 1951 T. 1 s. 128-135

1952

149. Medycyna sądowa dla prawników. Warszawa: Wydawn. Prawnicze, 1952. - 542 s., [1] k. tabl., il., bibliogr.

150. Polska bibliografia psychiatryczna i neurologiczna z lat 1949-1950. *Neurol. i Neurochir.* 1952 T. 2 z. 4 s. 489-504

151. Polska bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za lata 1945-1948. *Arch. Med. Sąd.* 1952 T. 4 s. 41-60

1953

152. Identyfikacja z przekazami historycznymi szkieletów dwóch ostatnich książąt mazowieckich. *Prz. Antropol.* 1953 T. 21 z. 1 s. 225-257
Współaut. :…, Stanisław Łaguna, Halina Milicerowa, Renata Zdziarska

153. Polska bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1950. *Arch. Med. Sąd.* 1953 T. 5 s. 50-59

154. Uszkodzenia ciała w projekcie Kodeksu Karnego. *Państ. i Prawo* 1953

1954

155. Badanie kośców książąt mazowieckich. *Prz. Antropol.* 1954
Współaut.: ....., Stanisław Łaguna, [i in.]

156. Badanie zwłok na miejscu ich znalezienia. *Wojsk. Prz. Prawn.* 1954

1955

157. Polska bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1951. *Arch. Med. Sąd*. 1955 T. 7 s. 197-207

158. Polska bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1952. *Arch. Med. Sąd*. 1955 T. 7 s. 134-146

159. Program kształcenia studentów 6 roku instytutów medycznych z zakresu medycyny sądowej. *Arch. Med. Sąd.* 1955 T. 7 s. 147-148

160. Sprawozdanie z czynności Zakładu Medycyny Sądowej AM w Warszawie, za lata 1945-1952. *Arch. Med. Sąd.* 1955 T. 6 s. 235-238

1956

161. Organizacja orzecznictwa sądowo-lekarskiego w ZSRR. *Arch. Med. Sąd.* 1956 T. 8 s. 137-138

162. Pamiętnik I Zjazdu Medyków Sądowych, Warszawa 15 i 16 grudnia 1955 r. Warszawa: PZWL, 1956. - 300, [4] s. tabl., il., bibliogr.
Współaut.: …, Stanisław Łaguna

163. Polska bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1953. *Arch. Med. Sąd.* 1956 T. 8 s. 139-149

164. W sprawie organizacji orzecznictwa sądowo-lekarskiego w Polsce. *Arch. Med. Sąd.* 1956 T. 8 s. 133-136

165. W sprawie orzecznictwa sądowo-lekarskiego w Polsce. W: Pamiętnik I Zjazdu Medyków Sądowych. Warszawa, 1956 s. 222-223

1957

166. Medycyna sądowa dla prawników. Wyd. 2. Warszawa: Wydawn. Prawn., 1957. - 418 s., [1] k. tabl. kolor., fot., bibliogr.

167. Polska bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1954. *Arch. Med. Sąd.* 1957 T. 9 s. 137-147

1958

168. Odpowiedzialność karna lekarza w związku z wykonywaniem pracy zawodowej w zakresie rozpoznawania i leczenia chorób oraz wydawania orzeczeń lekarskich. Warszawa: PZWL, 1958. - 110, [1] s., bibliogr.

169. Podręcznik medycyny sądowej dla studentów medycyny i lekarzy. Wyd. 2. Warszawa: Państ. Zakład Wydawnictw Lekarskich, 1958. - 707, [1] s., fot., rys., bibliogr.

170. Polska bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1955. *Arch. Med. Sąd.* 1958 T. 10 s. 154-169

1959

171. Badanie zwłok i miejsca gdzie były znalezione. Warszawa: PZWL, 1959. - 121, [2] s., bibliogr.

172. Bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1956. *Arch. Med. Sąd.* 1959 T. 11 s. 114-132

173. Odpowiedź na ocenę mojego podręcznika medycyny sądowej, wydanego w 1958 r., dokonaną przez prof. dr Jana Olbrychta. *Prz. Lek.* 1959 T. 15 z. 8 s. 253-255

1960

174. Mała encyklopedia praktyki śledczej. 1, A-D. Warszawa: Generalna Prokuratura. Wydział Szkolenia, 1959-1960. - 32 s., bibliogr.
Współaut.: Paweł Horoszowski, …, Karol Spett

175. Mała encyklopedia praktyki śledczej. 2, E-I. Warszawa: Generalna Prokuratura. Wydział Szkolenia, 1959-1960. – 28, [4] s., bibliogr.
Współaut.: Paweł Horoszowski, …, Karol Spett

176. Mała encyklopedia praktyki śledczej. 3, K-N. Warszawa: Generalna Prokuratura. Wydział Szkolenia, 1959-1960. - 32 s., bibliogr.
Współaut.: Paweł Horoszowski, …, Karol Spett

177. Mała encyklopedia praktyki śledczej. 4, O-S. Warszawa: Generalna Prokuratura. Wydział Szkolenia, 1959-1960. - 40 s., bibliogr.
Współaut.: Paweł Horoszowski, …, Karol Spett

178. Mała encyklopedia praktyki śledczej. 5, Ś-Z. Warszawa: Generalna Prokuratura. Wydział Szkolenia, 1959-1960. – 30, [2] s., bibliogr.
Współaut.: Paweł Horoszowski, …, Karol Spett

1961

179. Polska bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1957. *Arch. Med. Sąd.* 1961 T. 12 s. 82-94

180. Sprawozdanie z posiedzeń naukowych Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Medycyny Sądowej i Kryminologii. *Arch. Med. Sąd.* 1961 T. 12 s. 102-103

181. Rec.: Avdeev M. J.: Kurs sudebnoj mediciny. Moskwa 1959. - *Wiad. Lek.* 1961 T. 14 z. 1 s. 67-68

182. Rec.: Smolianinov V. M., Tatijev K. I., Cervakov V. F.: Sudebnaja medicina. Moskwa 1959. - *Wiad. Lek.* 1961 T. 14 z. 1 s. 68

1962

183. Czterdziestopięciolecie pracy naukowej i działalności pedagogicznej profesora doktora W. F. Czerwakowa. *Arch. Med. Sąd.* 1962 T. 14 z. 1/2 s. 1-2

184. Polska bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1958 i 1959. *Arch. Med. Sąd.* 1962 T. 14 z. 1/2 s. 147-175

185. Rec.: Manczarski Stanisław: Medycyna sądowa w zarysie. Podręcznik dla studentów. Warszawa: 1962. - *Arch. Med. Sąd.* 1962 T. 14 z. 1/2 s. 180-181

186. Rec.: Prokop Otto: Lehrbuch der gerichtlichenMedizin. Berlin 1960. - *Arch. Med. Sąd.* 1962 T. 14 z. 1/2 s. 177-180

1963

187. Bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1961. *Arch. Med. Sąd.* 1963 T. 15 z. 2 s. 161-175

188. Polska bibliografia sądowo-lekarska i działów pokrewnych za rok 1960. *Arch. Med. Sąd*. 1963 T. 15 z. 1 s. 71-86

189. Polskie pismiennictwo neurologiczne, neurochirurgiczne i psychiatryczne za rok 1961. *Neurol. Neurochir. Psychiat. Pol.* 1963 T. 13 z. 3 s. 440-459

1964

190. Prof. dr med. Stanisław Manczarski. Wspomnienie pośmiertne. *Arch. Med. Sąd.* 1964 T. 16 z. 1 s. 5-7

Prace redakcyjne

Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminalistyki. Kwart./ Red. Warszawa 1927

Archiwum Medycyny Sądowej i Psychiatrii Sądowej i Kryminalistyki. Kwart. / Red. Warszawa 1951-1962

D z i e j e uczelni medycznych w Warszawie w latach 1944-1966 / pod. [red.] Jerzego Manieckiego. Warszawa 1968 s. 250; Janusz K a p u ś c i k: Wiktor Grzywo Dąbrowski uczony i bibliotekarz (1885-1968) *Rocz. Bibl.* 1977 R. 21 nr 3/4 s. 1015-1018; Edward C h r ó ś c i e l e w s k i, Janusz S k ł a d z i ń s k i: Działalność dydaktyczno-wychowawcza, naukowa i społeczna prof. dr n. med. Wiktora Grzywo-Dąbrowskiego. *Arch. Med. Sąd. i Kryminol.* 1978 T. 28 nr 3 s. 175-179; Tadeusz M a r c i n k o w s k i: Publikacje książkowe profesora Wiktora Grzywo-Dąbrowskiego. *Arch. Med. Sąd. i Kryminol.* 1978 T. 28 nr 3 s. 181-183; Miron P a c i o r k i e w i c z: Sylwetki naszych uczonych. Profesor Wiktor Grzywo-Dąbrowski. *Med. Dyd. Wychow.* 1979 T. 11 nr 2 s. 155-160; J[anusz] S k ł a d z i ń s k i: Prof. Wiktor Grzywo-Dąbrowski (1885-1968). *Med. Dyd. Wychow.* 1980 T. 12 z 3 s. 254-258; Aleksander D u b r z y ń s k i: W dwudziestą rocznicę śmierci profesora Wiktora Grzywo-Dąbrowskiego. *Med. Dyd. Wychow.* 1989 T. 21 z. 3/4 s. 115-120; Janusz K a p u ś c i k: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993. s. 265-270; Andrzej Ś r ó d k a: Uczeni polscy XIX-XX stulecia T. 1. Warszawa 1994 s. 605-606; Janusz K a p u ś c i k: Grzywo-Dąbrowski Wiktor (1885-1968). W: Słownik pracowników książki polskiej / pod red. Hanny Tadeusiewicz, z udziałem Bogumiła Karkowskiego. Supl. 2. Warszawa 2000 s. 57, bibliogr.; Irmina U t r a t a: Tak to się właśnie zaczęło. Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość Biblioteki Głównej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 1 s. 641-643, 652, portr., bibliogr.; Toż: Popr. i uzup. Med. Dyd. Wydz. 2012 Vol. 44 nr 2 s. 21, 22, il., portr., bibl.; Magdalena M i c h a l s k a: Ciekawi ludzie. [dostęp 5.05.2012] http://magdalena-michalska.za.pl/Ciekawi%20ludzie.htm; //Archiwum Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego – APK-180, sygn. 167/14/75.

Krzysztof Włodarczyk

Prof. dr hab. Janusz KAPUŚCIK (1932 - 1999), polonista, bibliotekoznawca, bibliograf, bibliofil, historyk medycyny, nauki i kultury, kapitan, redaktor, nauczyciel akademicki, profesor nadzwyczajny, promotor i recenzent rozpraw doktorskich i prac magisterskich, członek towarzystw naukowych, dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Medycznej, następnie Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie.

Urodził się 20 czerwca 1932 roku w Częstochowie w rodzinie inteligenckiej Alfonsa i Genowefy z domu Kawęcka. Dwojga imion Janusz Jerzy, ale drugiego nie używał. Ojciec był księgowym, a matka nauczycielką. Miał siostrę Barbarę. Był żonaty z Moniką Józefą Kwiecińską (1939-2009), polonistką i dziennikarką. Córka Beata (ur. 1962) jest magistrem inżynierem ogrodnictwa.

Do Szkoły Podstawowej w Częstochowie uczęszczał w latach 1938-1944, po czym brał udział w tajnych kompletach gimnazjalnych, następnie kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. Romualda Traugutta w Częstochowie (1945-1950). Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości odbył studia: z filologii polskiej I° (1950-1953) na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie i bibliotekoznawstwa II° (1953-1955) - dyplom i tytuł zawodowy magistra (8 II 1955) na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Warszawskiego, doktoryzował się (8 V 1973) na Wydziale Filologii Polskiej i Słowiańskiej UW, a habilitował (26 IV 1985) na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Podwyższył kwalifikacje zawodowe zdając egzamin (22 IV 1974) przed Państwową Komisją Egzaminacyjną dla Bibliotekarzy Dyplomowanych Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Dnia 24 I 1997 roku Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski nadał Januszowi Kapuścikowi tytuł naukowy profesora nauk humanistycznych.

Napisał pracę dyplomową o Konstantym Wojciechowskim (1972-1924), pod kierunkiem prof. dr hab. Stanisława Pigonia, pracę magisterską: *Sprawy książek i księgozbiorów na łamach „Pamiętnika Literackiego”* pod kierunkiem prof. dr hab. Aleksandra Birkenmajera, rozprawę doktorską: *Wiadomości historyczno-krytyczne Józefa Maksymiliana Ossolińskiego: kontekst kulturowy, budowa, znaczenia*, której promotorem była prof. dr hab. Maria Staszewska, a recenzentami: prof. dr hab. Zbigniew Libera i prof. dr Jerzy Starnawski, Łódź-UŁ, i habilitacyjną: *Wacław Aleksander Maciejowski i jego „Piśmiennictwo polskie”: między bibliografią, a historią literatury* – recenzenci: prof. dr hab. Maria Dembowska, Warszawa-UW; prof. dr hab. Stefan Sawicki, Lublin-KUL; prof. dr Jerzy Starnawski, Łódź-UŁ; prof. dr hab. Bolesław Świderski, Łódź-UŁ.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje. Wojskowy Instytut Historyczny w Warszawie. Zakład Informacji Naukowej i Wojskowej (1 IV 1955 - 31 V 1973) – asystent, zastępca kierownika; Akademia Medyczna w Warszawie. Biblioteka Główna, dyrektor (1 VI 1973-30 IX 1981), kustosz (1 VI 1973-30 IX 1974), starszy kustosz dyplomowany (1 X 1974 - 30 IX 1981); równocześnie Instytut Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Warszawie-adiunkt (1978-1981), kustosz (1 VI 1973 - 30 IX 1974), starszy kustosz dyplomowany (1 X 1974 - 30 IX 1981); równocześnie Instytut Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Warszawie, adiunkt (1978-1981); Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie, dyrektor (1 X 1981-30 VI 1999), starszy kustosz dyplomowany (1 X 1981 - 15 VII 1986); docent GBL (16 VII 1986 -); Uniwersytet Łódzki. Katedra Literatury Staropolskiej, zajęcia zlecone (1974-1977), Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, profesor nadzwyczajny (1 X 1991 - 20 IX 1999).

Podczas jego pracy w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej w Warszawie przeprowadzona została pierwsza, od czasu przekształcenia Biblioteki Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego w Bibliotekę Główną AM (1950), inwentaryzacja zasobów bibliotecznych Uczelni: księgozbioru Biblioteki Głównej i jej sieci, z jednoczesną selekcją i wyceną zbiorów. Zreformowano sieć bibliotek zakładowych, polegającą m.in. na połączeniu rozdrobnionych, ulokowanych w 74 bibliotekach, najczęściej zaniedbanych zbiorów, zmniejszając ilość bibliotek do około 55. Zasoby wszystkich placówek starannie dobrano, skatalogowano i w miarę możności uzupełniano nowościami wydawniczymi. W porozumieniu z kierownictwem klinik i zakładów Uczelni zostały wyznaczone konkretne osoby, odpowiedzialne za całość zbiorów w tych placówkach. Zintensyfikowano pracę nad kartoteką dorobku pracowników naukowych Uczelni i zaczęto na jej podstawie wydawać „Bibliografię publikacji pracowników naukowych Akademii Medycznej w Warszawie". Opracowano i wydano na 25-lecie Uczelni katalog wystawy książek opublikowanych przez pracowników w latach 1950-1974. Aby zaradzić drastycznemu brakowi nowości wydawniczych, inicjował i organizował na terenie Biblioteki wystawy medycznej literatury naukowej polskiej i zagranicznej, po zamknięciu których, najnowsze i cenne książki i czasopisma były przekazywane Bibliotece przez wydawców. Jego stałą troską była poprawa niezwykle niekorzystnych warunków lokalowych. Biblioteka dzieliła budynek przy ulicy Oczki 1 z Zakładem Medycyny Sądowej. Opracował szczegółowe założenia do projektu architektonicznego nowego gmachu. Z inspiracji i na zamówienie dyrektora, artysta grafik Czesław Borowczyk wykonał w 1975 roku ekslibris na zbiory biblioteczne. Inicjował i rozbudził w zespole pracowników Biblioteki Głównej AM atmosferę pracy naukowej, dzięki czemu bibliotekarki zaczęły publikować swoje pierwsze artykuły w czasopismach naukowych. Z tego zespołu w niedługim czasie dwie osoby obroniły i opublikowały rozprawy doktorskie, a dwie ukończyły studia uniwersyteckie.

Nominację na dyrektora Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie otrzymał od Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej na wniosek pracowników GBL, reprezentowanych przez KZ NSZZ „Solidarność" i POP PZPR, poparty przez ogólnopolską społeczność bibliotekarską. Po raz pierwszy w historii tej biblioteki jej dyrektorem został nie lekarz z wykształcenia.

W czasie pracy J. Kapuścika w GBL podjęto i zrealizowano wiele zadań ważkich zarówno dla Biblioteki, jak i dla ogólnopolskiego bibliotekarstwa medycznego. Pod Jego kierunkiem w 40-letnich wówczas dziejach GBL zakończono rozpoczęte przez dyrektora prof. Feliksa Widy-Wirskiego pierwsze skontrum wszystkich zbiorów bibliotecznych i ich wycenę. Umożliwiło to określenie majątku Biblioteki i wielkości jej zasobów. Uporządkowano tzw. zbiory nie opracowane, które od lat 60. zalegały i niszczały w pomieszczeniach wynajmowanych na magazyny biblioteczne w podwarszawskich miejscowościach. Przewiezione do Warszawy poddano selekcji, opracowano, dublety rozesłano zainteresowanym bibliotekom. Doprowadził do nadania GBL, Statutu, który zastąpił tymczasowy, obowiązujący do 1987 r., potwierdzając tym pozycję Biblioteki w sieci bibliotek medycznych, jej rangę i zadania.

Kontynuując politykę dyrektora Stanisława Konopki, polegającą m. in. na ułatwianiu zainteresowanym lekarzom dostępu do źródeł naukowych, rozbudował sieć terenową, zwiększając liczbę oddziałów GBL z dziewięciu do szesnastu.W 1983 roku uzyskał drugi budynek dla Biblioteki, znajdującej się od lat 60. w katastrofalnej sytuacji lokalowej. Osobiście doglądał przebudowy od podstaw zdewastowanego pawilonu po dawnym szpitalu chirurgicznym Centrum Wyszkolenia Sanitarnego na Ujazdowie i jego adaptacji dla celów bibliotecznych. W rezultacie ustawicznych starań i zabiegów Dyrektora, w 1994 r. budynek oddano do użytku. GBL uzyskała blisko 2 700 m kw. dodatkowej powierzchni użytkowej, a Warszawa odzyskała zabytkowy obiekt na Trakcie Królewskim. Znalazły tam miejsce: Dział Zbiorów Specjalnych, magazyn zbiorów dawnych (6 300 m bieżących półek), czytelnia, pracownie, sale wystawowa i konferencyjna, pokoje gościnne. Doprowadził do nadania w 1988 roku Głównej Bibliotece Lekarskiej imienia jej założyciela i pierwszego dyrektora. Z Jego inicjatywy dwa lata wcześniej w hołdzie dla twórcy GBL odsłonięto w czytelni Biblioteki popiersie Stanisława Konopki (dłuta Edwarda Gorola) i pamiątkową tablicę.

Z racji pełnienia funkcji dyrektora, wówczas biblioteki centralnej w sieci bibliotek resortu, uczestniczył w corocznych ogólnopolskich konferencjach problemowych bibliotekarzy medycznych, które integrują środowisko jako forum dyskusji naukowych i zawodowych. Odbył wiele podróży służbowych do zagranicznych bibliotek i na zjazdy naukowe, w których brał bierny udział. Będąc redaktorem naczelnym *Biuletynu Głównej Biblioteki Lekarskiej* przyczynił się do nadania czasopismu wysokiego poziomu i stopniowego przekształcenia periodyku w organ ogólnopolskiego bibliotekarstwa medycznego. Był inicjatorem i współorganizatorem blisko 40 konferencji, sesji naukowych i wystaw, które odbyły się w latach 1994-1999 w nowej

siedzibie GBL przy ul. Jazdów 6, w tym jubileusz 50-lecia Biblioteki. Spotkania stały się popularne nie tylko w środowisku stołecznych uczonych, lekarzy, historyków medycyny i bibliotekarzy.

Działalność dydaktyczna - promotor 2 rozpraw doktorskich i 82 prac magisterskich. Recenzent 2 doktoratów i 6 magisteriów. Prowadził zajęcia dydaktyczne w Warszawie – IKNIBO (1978-1981) i w Łodzi- UŁ (1974-1977, 1986-1999); wykłady, proseminaria i seminaria magisterskie. Wielokrotnie przewodniczył Komisji egzaminów magisterskich. Aktywnie uczestniczył w zjazdach naukowych, konferencjach, kongresach, sympozjach, naradach. Należał do cenionych nauczycieli akademickich jako wychowawca młodzieży. Drugi pełny etat w Uniwersytecie Łódzkim wymusił na nim podróżny tryb życia.

Praca naukowa - podejmował problematykę badawczą z zakresu polonistyki, historii (literatury, nauki, kultury, medycyny), bibliografii, biografistyki, bibliotekarstwa, księgoznawstwa, edytorstwa. Jest autorem/współautorem ok. 300 publikacji: książek, artykułów, recenzji oraz innych opracowań. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 238 pozycji oraz ok. 40 przedruków, wersji poprawionych, uzupełnionych i scalonych. Wydawał źródła. Był redaktorem naczelnym czasopism: *Biuletyn GBL* (1983-1999) i *Pamiętniki Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego* (1996-1999) oraz wchodził w skład komitetów redakcyjnych, kolegiów wydawnictw ciągłych. Redagował dzieła wielotomowe. Opracowywał hasła encyklopedyczne i słownikowe współpracując z redakcjami „Polskiego słownika biograficznego", „Słownika pracowników książki polskiej", „Wielkiej Encyklopedii PWN", był inicjatorem i redaktorem naukowym słownika biograficznego „Współcześni uczeni polscy", który nazywał „złotą księgą chwały współczesnej nauki polskiej". *„Jego twórczość naukową charakteryzuje rozległość podejmowanej problematyki, dociekliwość i sumienność badawcza, odpowiedzialność za drukowane słowo, piękna polszczyzna; wzbogaciła ona polską humanistykę o nowe nieznane obszary*" (Hanna T a d e u s i e w i c z : Kapuścik Janusz. W: Słownik badaczy literatury polskiej / red. Jerzy Starnawski. T. 4. Łódź 2001 s. 163). W opracowanych książkach charakteryzował między innymi życie i dokonania przedstawicieli nauki i kultury polskiej, wśród nich swoich profesorów uniwersyteckich, do których należeli: Aleksander Birkenmajer, Piotr Grzegorczyk, Juliusz Nowak-Dłużewski, Stanisław Pigoń. Kilka lat pracy poświęcił Władysławowi Matlakowskiemu (1850-1895), zapomnianemu, utalentowanemu chirurgowi, lekarzowi humaniście, literatowi i etnologowi, współtwórcy stylu zakopiańskiego. Opracował i wydał źródła do biografii Matlakowskiego i bibliografię (1991). Następnie opublikował, opatrzony przez siebie przedmową i komentarzami, jego rękopiśmienny pamiętnik: „Wspomnienia z życia przeszłego i teraźniejszego (1850-1895)" (1991). Ten temat zakończył obszerną monografią pt. „Władysław Matlakowski. Lekarz, pisarz, uczony" (1995), będącą trwałym pomnikiem, wystawionym zmarłemu przedwcześnie tłumaczowi „Hamleta". Profesor przypominał współczesnym także innych

zasłużonych lekarzy: społeczników, pisarzy, artystów, bibliofilów, choćby wymienić filozofa medycyny Władysława Biegańskiego, Stanisława Janikowskiego, Józefa Emiliana Peszke - bibliotekarza Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego, Stanisława Rotstada - „łowickiego Judyma", Adolfa Rząśnickiego, Stanisława Zaborowskiego. Poczesne miejsce w jego twórczości naukowej stanowią też artykuły poświęcone lekarzom założycielom, kierownikom i dyrektorom warszawskich bibliotek medycznych, które dotyczą: prof. dr med. Wiktora Grzywo-Dąbrowskiego (1885-1968), kierownika Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Warszawskiego, bibliotekarza, bibliografa, kierownika Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie; prof. dr hab. med. Stanisława Konopki (1896-1982), założyciela i wieloletniego dyrektora GBL (1945-1970); prof. dr hab. med. Feliksa Teodora Widy-Wirskiego (1907-1982), publicysty, polityka, dyrektora GBL w latach 1971-1981; mgr. Samuela Klarreicha, dyrektora Biblioteki AM w latach 1951-1972; mgr Ireny Kozarskiej (1913-1981) i dr Ireny Komasary (1939-1998), dyrektora w latach 1982-1998, żegnał ich wspomnieniami pośmiertnymi, a biografie zamieścił w „Słowniku pracowników książki polskiej".

Członek Związku Młodzieży Polskiej, przewodniczący Koła (1948-1955), Państwowej Komisji Egzaminów Kwalifikacyjnych Równorzędnym Wyższym Studiom Zawodowym - dla nauczycieli - (1973), Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych (1955-1973), Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia (1973-1981), Rady Systemu Naukowej Informacji Medycznej MEDINFORM, przedstawiciel Polski (1981-1989), Rady Naukowo-Programowej CINTE (1982-1990), Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia i Opieki Społecznej (1983-1988), Państwowej Rady Bibliotecznej (1983-1989), Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN (1987-1992), Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji (1989-1999), Zarządu Głównego (1989-1991), prezes (1997-1999), Komitetu Informacji Naukowej przy Prezydium PAN (1987-1999), Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy i Dokumentalistów Dyplomowanych przy MEN (1989-1991), Komitetu Naukowo-Technicznego NOT ds. INTE i Bibliotek (1991-1995), Stowarzyszenia Autorów Książek Medycznych (1998-1999), Komitetu Historii i Filozofii Medycyny PAN, Oddział w Krakowie (1998-1999), Komitetu do Badań Dziejów Polskiej Nauki o Literaturze przy Komitecie Nauk o Literaturze Polskiej PAN (1991-1999), Rady Naukowej Ośrodka Przetwarzania Danych KBN, przewodniczący (1993), Fundacji im. dr. Brunona Neumana, prezes (1990-1999), Towarzystwa Przyjaciół Książki (1968-1999), Zarządu Głównego (1968-1973, 1998-1999), Kapituły Orderu Białego Kruka Zakonu Bibliofilskiego (1994-1999), Jury Nagrody Bibliotekarskiej im. Adama Mickiewicza (1998-1999), Senatu Akademii Medycznej w Warszawie (1973-1981), Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Białoruskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji (1998-1999), Światowej Akademii Medycyny im. Alberta Schweitzera (1998), Honorowego Obywatela m. Kalisza (1983), Polskiego Towarzystwa Higienicznego, honorowy (1988), International Biographical Centre

Advisory Council, Cambridge (1999), Łódzkiego Towarzystwa Naukowego (1991-1999), New York Academy of Sciences (1991-1999), Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego (1996-1999) Polskiej Akademii Medycyny (1999).

Był oficerem Wojska Polskiego w stopniu kapitana.

Otrzymał oznaczenia: Złota Odznaka Związkowa (1967), Brązowy Medal za zasługi dla obronności kraju (1969), Srebrny Medal za zasługi dla obronności kraju (1973), Złoty Krzyż Zasługi (1976), Złoty Medal "Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny" (1968), Zasłużony Działacz Kultury (1975), Honorowy Obywatela m. Kalisza (1983), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1984), Zasłużony pracownik informacji naukowo-technicznej (1984), Za Zasługi dla województwa częstochowskiego (1984), Za wzorową pracę w służbie zdrowia (1988), Honorowa Odznaka SBP (1988), Medal 50-lecia Akademii Medycznej w Łodzi (1995), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1995), Medal A. F. Wolffa (1997), Zasłużony dla Higieny (1998), Zasłużonemu - PTL (1998), Złoty Medal Alberta Schweitzera (1999), oraz nagrody JM Rektora AM w Warszawie, JM Rektora UŁ - I° (1992), II° (1996), Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej – specjalna II° (1984, 1996).

Hobby: bibliofilstwo, turystyka górska, kolekcjonerstwo (figurki sowy).

Zmarł 30 czerwca 1999 roku w Warszawie. Była to nagła śmierć w wieku 67 lat, w drodze do pracy. Uroczystości pogrzebowe odbyły się 9 VII 1999 roku na Cmentarzu Bródnowskim (9 aleja 56 M, grób 5). W jego ostatniej drodze uczestniczyło wielu żałobników. Nad mogiłą pożegnali profesora współpracownicy, koledzy, przyjaciele, studenci. Przemówienia pożegnalne wygłosili: mgr Irena Kwaśniewska (Warszawa - GBL), prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz (Łódź - UŁ), dr Eugeniusz Janowicz (Bydgoszcz - AM), dr Ryszard Żmuda (Łódź - AM), doc. dr hab. Jerzy Jurkiewicz (Warszawa - TLW), dr Roman Meissner (Warszawa - PTHMiF), mgr Andrzej Paluchowski (Lublin - KUL). Pośmiertnie przyznano mu w 2000 roku Nagrodę im. Adama Mickiewicza dla Bibliotekarza Polskiego ufundowaną przez mgr Hanne Greene, prezesa Fundacji East European Project z Londynu z przeznaczeniem na tablicę pamiątkową, którą odsłonięto 1 VI 2000 roku na ścianie obok wejścia do Działu Zbiorów Specjalnych GBL w Warszawie, przy ulicy Jazdów 1A. Na granitowej płycie ku czci profesora zamieszczono następujący napis:

"JANUSZ KAPUŚCIK 1932 - 1999 PROF. DR HAB. N. HUM. DYREKTOR GŁÓWNEJ BIBLIOTEKI LEKARSKIEJ OD 1984 R. PREZES TOW. HIST. MED. I FARM. RED. NACZ. PAMIĘTNIKA TOW. LEK. WARSZ. POZYSKAŁ I ODBUDOWAŁ TEN PAWILON PO SZPITALU UJAZDOWSKIM DLA POLSKIEGO BIBLIOTEKARSTWA MEDYCZNEGO KAPITUŁA NAGRODY IM. A. MICKIEWICZA DLA BIBLIOTEKARZA POLSKIEGO 2000 R."

W uroczystości uczestniczyła córka mgr inż. Beata Kapuścik-Peiter, a okolicznościowe przemówienia wygłosili prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz i prof. dr hab. Zbigniew Żmigrodzki.

Spis publikacji

1958

1. Red.: Bibliografia wojskowa za rok 1955: część polska / układ i red. ... . – Warszawa: Biuro Hist. WP, 1958. – 191 s.

2. Słownik terminów wojskowych. Warszawa L Wydaw. MON, 1958. – 325 s.
Anonimowo

1959

3. Informacja bibliograficzna. *Biul. Inf. WIH* 1959 nr 2/4; 1960 nr 5/16; 1961 nr 17-27/28; 1962 nr 1-6; 1963 nr 1; 1964 nr 1-12; 1965 nr 1-12; 1966 nr 1-12; 1967 nr 1-12; 1968 nr 1-11/12; 1969 nr 1/2-11/12; 1970 nr 1-12
Anonimowo

4. Materiały do bibliografii II wojny światowej. *Wojs. Prz. Hist.* 1959 R. 4 nr 1 s. 371-380, nr 2 s. 421-439, nr 3 s. 370-379, nr 4 s. 415-425; 1960 R. 5 nr 1 s. 411-422, nr 2 s. 421-433, nr 3 s. 430-447, nr 4 s. 446-459; 1961 R. 6 nr 1 s. 405-423, nr 2 s. 385-400, nr 3 s. 431-445, nr 4 s. 443-457; 1962 R. 7 nr 1 s. 423-438, nr 2 s. 356-372, nr 3 s. 428-444, nr 4 s. 467-484; 1963 R. 8 nr 1 s. 448-464, nr 2 s. 327-338; 1964 R. 9 nr 1 s. 399-413, nr 2 s. 441-455, nr 3 s. 414-428, nr 4 s. 270-285; 1965 R. 10 nr 1/2 s. 906-919, nr 3 s. 492-509, nr 4 s. 407-422; 1966 R. 11 nr 1 s. 406-411, nr 2 s. 432-449, nr 3 s. 425-443, nr 4 s. 373-388; 1967 R. 12 nr 1 s. 447-461, nr 2 s. 442-457, nr 3 s. 401-417, nr 4 s. 423-438; 1968 R. 13 nr 1 s. 482-497, nr 2 s. 370-387, nr 4 s. 358-375; 1969 R. 14 nr 1 s. 442-460, nr 2 s. 488-506, nr 3/4 s. 633-649; 1970 R. 15 nr 1 s. 470-485, nr 2 s. 411-430, nr 3 s. 416-433, nr 4 s. 346-364; 1971 R. 16 nr 1 s. 386-405, nr 2 s. 413-432, nr 3 s. 402-418, nr 4 s. 362-383; 1972 R. 17 nr 2 s. 519-548, nr 3 s. 353-374, nr 4 s. 367-388; 1973 R. 18 nr 1 s. 398-419, nr 2 s. 366-384;
Współaut.: ... , Krystyna Burnus [Szczepańska], Bożena Zielińska; od 1962 roku przy współpracy w różnych latach: Felicji Czaplickiej, Stefana Jellenty, Barbary Warychy, Anny Mochnackiej-Wójcik, Wandy Nasteruk, Emilii Wiśniewskiej, Wandy Paszkowskiej, Marii Harz.

1960

5. Bibliografia wojskowa II wojny światowej: materiały za lata 1939-1958: część polska. – Warszawa: Wojsk. Inst. Hist. Dział Bibliogr., 1960. – 434 s.
Współaut.: Felicja Czaplicka, ..., Krystyna Szczepańska, Konstanty Ważyński, Bożena Zielińska
Rec.: Jerzy Pertek, *Rocz. Gda.* 1962 s. 321-326; St. Sir, *Historie a Vojenstvi* 1962 nr 1 s. 154-155; Henryk Bułhak, *Wojs. Prze. Hist.* 1964 R. 9 nr 4 s. 220-222

1961

6. Bibliografia walki wyzwoleńczej narodu polskiego przeciw hitlerowskiemu okupantowi 1939-1945: materiały z lat 1945-1960=Bibliographie de la lutte pour la libération menée par le peuple polonais contre l'occupant hitlerién 1939-1945: matériaux pour les années 1945-1960. - Warszawa: Wojsk. Inst. Hist. Dział Bibliogr., 1961. – 103 s.
Współaut.: Felicja Czaplicka, ..., Krystyna Szczepańska, Bożena Zielińska

7. [Bibliografia wojskowych publikacji niemieckich]. *Rocz. Wojsk.-Polity.* 1960/1961 s. 522-541; 1961/1962 s. 364-390

8. Materiały bibliograficzne za lata 1956-1958. W: Studia i materiały do historii wojskowości. T. 7 cz. 1. Warszawa 1961 s. 347-358
Współaut.: ... , Krystyna Szczepańska, Bożena Zielińska

1962

9. Bibliografia do dziejów Polskiej Partii Robotniczej, Związku Walki Młodych, Gwardii Ludowej i Armii Ludowej w okresie okupacji: materiały z lat 1944-1961. *Wojsk. Prz. Hist.* 1962 R. 7 nr spec. s. 465-513
Współaut.:Felicja Czaplicka, ..., Krystyna Szczepańska, Bożena Zielińska
Toż uzup.: Zarząd Propagandy GZP, Warszawa 1962 94 s. *Biul. Inf. WIH* nr 5

10. Materiały bibliograficzne za lata 1959-1960. W: Studia i materiały do historii wojskowości. T. 8 cz. 1. Warszawa 1962 s. 305-326
Współaut.: Felicja Czaplicka, ..., Krystyna Szczepańska, Bożena Zielińska

1963

11. Bibliografia dziejów ludowego Wojska Polskiego w latach 1943-1948: materiały z lat 1943-1963. *Wojsk. Prz. Hist.* 1963 R. 8 nr 3/4 s. 679-739

Współaut.: Felicja Czaplicka, ..., Krystyna Szczepańska, Bożena Zielińska

1965

12. Les recherches polonais concernant la partipation des Polonais a la IIe querre mondiale bibliographie choisie. W: La Pologne au XIIe Congress International des Sciences Historiques a Vienne. Warszawa 1965 s. 349-370
Współaut.: Felicja Czaplicka, ..., Krystyna Szczepańska, Bożena Zielińska

13. Od panieństwa do małżeństwa. *Kobieta i Życie* 1965 nr 51/52 s. 12, il.
Współaut.: ... , Wojciech J. Podgórski

14. Rec.: Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Warszawa 1964, - *Twórczość* 1965 R. 21 nr 10 s. 139-142

15. Rec.: Słownik współczesnych pisarzy polskich. T. 1-3. Warszawa 1963-1964. - ... , Bogdan Królikowski: Korbut redivivus. *Twórczość* 1976 R. 21 nr 1 s. 142-144; Tenże: Uwagi o „Słowniku współczesnych pisarzy polskich". *Prz. Hum.* 1965 R. 9 nr 6 s. 139-145

16. Władysław Dec 1898-1965. *Wojsk. Prz. Hist.* 1965 R. 10 nr 4 s. 399-400
Biografię oprac.: ... , Bożena Zielińska

1966

17. Bibliografia prac Mariana Spychalskiego. Warszawa 1966.- 22 s. Druk okolicznościowy
Współaut.: ... , Bożena Zielińska

18. Bibliografia publikacji o generale Karolu Świerczewskim „Walterze". W: W bojach o wolność Hiszpanii: Karol Świerczewski „Walter". Warszawa 1966 s. 328-331
Anonimowo

19. Rec.: Bibliografia historii Polski. T. 1 cz. 1-3. Warszawa 1965. - ... , Bohdan Królikowski, *Prz. Hum.* 1966 R. 10 nr 6 s. 146-154

20. Rec.: Datner Szymon: Ucieczki z niewoli niemieckiej 1939-1945. Warszawa 1966. - Uciekali by żyć i walczyć. *Tyg. Kult.* 1966 nr 42 s. 6

1967

21. Józef Maksymilian Ossoliński obrońcą Jerzego Samuela Bandtkiego. *Prz. Hum.* 1967 R. 11 nr 4 s. 85-92
Tož. rozsz. wersja 1979
Tož. przedr. 1993

22. Rec.: Krzyżanowski Julian: Henryka Sienkiewicz żywot i sprawy. Warszawa 1966. - ...: Sienkiewicz „w życiu publicznym i prywatnym". *Twórczość* 1967 R. 23 nr 5 s. 122-126

23. Rec.: Radlińska Helena, Lepalczyk Irena: Stanisława Michalskiego autobiografia i działalność oświatowa. Wrocław 1967. - ... , *Prz. Bibl.* 1967 R. 35 z. 3/4 s. 295-296

1968

24. Aleksander Birkenmajer – bibliotekarz i uczony (1890-1967). *Prz. Hist.-Ośw.* 1968 R. 11 nr 3 s. 321-324, portr.
Tož. i poz. 102, scalone 1993

25. Bibliografia prac Juliusza Nowaka-Dłużewskiego 1927-1967. W: Kultura i literatura dawnej Polski: studia. Warszawa 1968 s. 7-29

26. Bibliografia prac Kazimierza Rusinka. Warszawa: Dośw. Ofic. Graf. Prac. Sztuk Plast., 1968. – 28 s.

27. 200 lat polskich bibliotek wojskowych. *Wojsk. Prz. Hist.* 1968 R. 13 nr 1 s. 435-438
Współaut.: ... , Bożena Zielińska

28. Fundator Ossolineum. *Mówią Wieki* 1968 R. 11 nr 3 s. 13-16
Tož. zmien. i rozszerz. wersja 1993

29. Listy Karola Estreichera do Aleksandra Bolesława Brzostowskiego (1872-1895). *Rocz. Bibl.* 1968 R. 12 z. 1/4 s. 489-499

30. Piotr Grzegorczyk (1894-1968). *Więź* 1968 R. 11 nr 11/12 s. 232-235
Tož. przedr. 1993

31. 75-rocznica urodzin prof. dra Juliusza Nowaka-Dłużewskiego. *Ruch. Lit.* 1968 R. 5 z. 5 s. 323-324

32. Udział Wojska Polskiego w umacnianiu władzy ludowej 1945-1948. Materiały z lat 1945 – czerwiec 1968. *Wojsk. Prz. Hist.* 1968 R. 13 nr 3 s. 433-457
Współaut.: ... , Krystyna Szczepańska, Bożena Zielińska

33. „Wiadomości historyczno-krytyczne" J. M. Ossolińskiego przed sądem potomności. W: Kultura i literatura dawnej Polski. Warszawa 1968 s. 655-686
Tož. zmien. wersja 1979

34. Zza kulis wydawniczych „Wiadomości historyczno-krytycznych" Józefa Maksymiliana Ossolińskiego. *Rocz. Bibl. Nar.* 1968 T. 4 s. 299-316

Toż. zmien. wersja 1979

1969

35. Jubileusz Ossolineum. *Prz. Hum.* 1969 R. 13 nr 2 s. 189-191

36. Problemy pracy bibliotek instytutów naukowo-badawczych w wojsku. W: Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967: materiały sesji naukowej odbytej w dniach 9-11 X 1967 r. Warszawa 1969 s. 183-192

Współaut.: Zbigniew Goryluk, ... , Bożena Zielińska

37. Rec.: Kubacki Wacław: Kartki na wietrze: miniatury literackie. Warszawa 1969. - ...: Proza poetycka Wacława Kubackiego. *Kultura* 1969 nr 39 s. 7

38. Stanisław Pigoń 1885-1968. *Głos Naucz.* 1969 nr 2 s. 2

Toż. przedr. 1999

1970

39. Bibliografia ważniejszych prac Mariana Romeyki. *Wojsk. Prz. Hist.* 1970 R. 15 nr 2 s. 395-397

40. Boevye podvigi v pol'skoj hudožestvennoj literature. W: Istorija voennogo dela v Pol'še: izbrannye voprosy. Varsava 1970 s. 517-539, bibliogr.

Współaut.: ... , Wojciech J. Podgórski

41. 200 rocznica urodzin J. S. Bandtkiego. *Rocz. Bibl.* 1970 R. 14 z. 1/2 s. 469-470

42. Les faits d'armes dans la litterature polonaise. W: Histoire militaire de la Pologne: problems choisis. Varsovie 1970 s. 492-515, bibliogr.

Współaut.: ... , Wojciech J. Podgórski

43. Lenin i świat książek. *Życie Warsz.* 1970 nr 286 s. 3, 5

Toż: *Życie Część.* 1970 nr 286 s. 3, 4

Toż w innych mutacjach

44. Poeci żołnierzom 1410-1945: antologia wierszy i pieśni żołnierskich. - Warszawa: Wydaw. MON, 1970. – 691 s.: il., tab.

Współaut.: ... , Wojciech J. Podgórski

Rec.: Ryszard Matuszewski, *Rocz. Lite.* 1970 s. 314-316; Stanisław Grabowski, *Żoln. Pol. Lud.* 1971 nr 56 s. 5; Andrzej Gronczewski, *Życie Warszawy* 1971 nr 36 s. 5; Andrzej Guzek, *Czerwony Sztandar* (Wilno) 1971 nr 185 s. 4; Aleksander Horodyski, *Nowe Ks.* 1971 nr 8 s. 496-499; Zofia Krasuska, *Polonistyka* 1971 nr 4 s. 57; Bohdan Królikowski, *Kierunki* 1971 nr 10 s. 9; Irena Łossowska, *Mies. Lit.* 1971 nr 8 s. 128-129; Bruno Miecugow, *Życie Lit.* 1971 nr 10 s. 16; Juliusz Nowak-Dłużewski, *Twórczość* 1971 nr 9 s. 96-99; toż przedruk W: Studia i szkice. Warszawa 1973 s. 184-191; (O.K.), *Tryb. Ludu* 1971 nr 47 s. 6; Ryszard Pietrzak, *Żoln. Woln.* 1971 nr 25 s. 3; Roch Sulima, *Nowa Wieś* 1971 nr 15 s. 8-9; Danuta Wernic, *WTK* 1971 nr 15 s. 10; Zbigniew Wolf, *Profile* 1971 nr 6 s. 44-46; Witold Zechenter, *Słowo Powsz.* 1971 nr 120 s. 4

45. Rec.: Brzostowska Janina: Pozdrowienie. Warszawa 1969. - ...: Notatnik uczuć Janiny Brzostowskiej. *Poezja* 1970 R. 6 nr 6 s. 78-80

46. Rec.: Kowalska Anka: Psalm z doliny. Warszawa 1969. - ...: Wiersze o cierpieniu i miłości. *Nowe Ks.* 1970 nr 19 s. 1172-1173

47. Rec.: Ossoliński Józef Maksymilian: Wieczory Badeńskie. Warszawa 1970. - ... , *Twórczość* 1970 R. 26 nr 10 s. 122-123

48. Rec.: Radzymińska Jadwiga: Ciężki pierścień. Warszawa 1969. - ...: Ojczyzny „Ciężki pierścień:, *Nowe Ks.* 1970 nr 10 s. 597-598

49. Żeromski i Koło Łukowian. *Tyg. Kult.* 1970 nr 31 s. 4

50. Żołnierzom... Wyboru dokonali: ... , Wojciech J. Podgórski. *Żołnierz Pol.* 1970 nr 26 s. 22

1971

51. Bibliografia publikacji pracowników Wojskowego Instytutu Historycznego 1945-1970: wykaz wydawnictw WIH. – Warszawa: WIH, Oś. Inf. Nauk. Bibliogr., 1971. – XV, 203 s.

Współaut.: ... , Bożena Zielińska

52. Czy naprawdę nieznany [portret Kopernika]? *Tryb. Ludu* 1971 nr 317 s. 5

53. Dobre obyczaje. *Polityka* 1971 nr 32 s. 1

Współaut.: ..., J. Wojciech Podgórski

54. Rec.: Kierczyńska Melania: Egotyki z lat wojny. Warszawa 1969. - ...: Intymne zapiski krytyka-ideologa. *Poezja* 1971 R. 7 nr 4 s. 87-88

55. Rec.: Kossak Jerzy: Lenin i kultura. Warszawa 1970. - ... , *Mies. Lit.* 1971 R. 6 nr 1 s. 137-137

56. Rec.: Pawełczyńska Anna: Studia nad czytelnictwem. Warszawa 1969. - ... , *Prz. Hum.* 1971 R. 15 nr 5 s. 128-133

1972

57. Bibliografia do dziejów Polskiej Partii Robotniczej, Gwardii Ludowej i Armii Ludowej w okresie okupacji. Materiały z lat 1962-1971. *Wojsk. Prz. Hist.* 1972 R. 17 nr 1 s. 459-521, nr 2 s. 519-548, nr 3 s. 353-374, nr 4 s. 367-388

Współaut.: ..., Anna Mochnacka-Wójcik, Wanda Nesteruk, Emilia Wiśniewska, Bożena Zielińska

58. Czyn zbrojny w polskiej literaturze pięknej. W: Historia wojskowości polskiej: wybrane zagadnienia. Warszawa 1972 s. 781-801

Współaut.: ..., J. Wojciech Podgórski

59. Laboriosus, czyli o Juliusza Nowaku-Dłużewskim. *Prz. Hum.* 1972 R. 16 nr 5 s. 61-65

Toż. przedr. 1993

60. Rec.: Kosiński Józef A.: Biblioteka fundacyjna Józefa Maksymiliana Ossolińskiego. Wrocław 1971. - ...: Biblioteka fundacyjna Józefa Maxymiliana hrabi z Tęczyna Ossolińskiego. *Twórczość* 1972 R. 28 nr 9 s. 122-124

61. Rec.: Kowalska Halina: Działalność reformatorska Jana Łaskiego w Polsce 1556-1560. Wrocław 1970. - ...: Nowa książka o Janie Łaskim. *Prz. Hum.* 1972 R. 16 nr 3 s. 173-176

1973

62. Bibliografia. *Now. Historiogr. Wojsk.* 1973 [nr] 1 s. 69-70, [nr] 2 s. 73-86

63. Bibliografia dziejów ludowego Wojska Polskiego 1943-1948. Materiały z lat 1963-1972. *Wojsk. Prz. Hist.* 1973 R. 18 nr 3 s. 694-736

Współaut.: ... , Anna Mochnacka-Wójcik, Bożena Zielińska

64. Bibliografia ważniejszych publikacji Bronisława Maszlanki. *Wojsk. Prz. Hist.* 1973 R. 18 nr 1 s. 388-389

65. Bibliografia wojny wyzwoleńczej narodu polskiego 1939-1946: problematyka wojskowa: materiały z lat 1939-1967. Warszawa: Wydaw. MON, 1973. – 830 s. – Wojskowy Instytut Historyczny. Polski Czyn Zbrojny w II Wojnie światowej. T. 6

Współaut.: Krystyna Szczepańska, Bożena Zielińska, w zbieraniu materiałów bibliograficznych uczestniczył **...**

Rec.: Andrzej Wernic, *Słowo Powsz.*1973 nr 209 s. 5; *Tyg. Powsz.* 1974 nr 22 s. 4; Włodzimierz Chojnacki, *Kwart. Hist.* 1974 R. 81 nr 4 s. 961-965; Paweł Piotr Wieczorkiewicz, *Nowe Ks.* 1974 nr 3 s. 61-63; Marian Fuchs, *Biul. Żyd. Inst. Hist.* 1974 nr 1 s. 133-135

66. J. M. Ossoliński jako oświeceniowy teoretyk przekładu. *Rocz. Zakł. Nar. im. Ossolińskich* 1973 T. 8 s. 5-18

Toż. przedr. 1993

67. Kopernik wierszem opisany. *Poezja* 1973 R. 9 nr 5 s. 75-83

Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

1974

68. Important polish writings on military history published in 1971. W: Historia Militaris Polonica. Warszawa 1974 s. 313-336, Rez.

Współaut.: ..., Bożena Zielińska

69. Kopernik na piedestale. *Stolica* 1974 nr 1 s. 6, 7

Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

70. Kurs specjalny dla nauczycieli języka polskiego z Czechosłowacji. – Warszawa: IKN, 1974. – 12 s. – Ser. 1: Filologia Polska. Z. 8

Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

71. Kurs specjalny dla nauczycieli języka polskiego z Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. - Warszawa: IKN, 1974. – 12 s. – Ser. 1: Filologia Polska. Z. 6

Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

72. Obroty słów serdecznych: antologia poezji o Mikołaju Koperniku. Oprac. graf. Franciszek Starowieyski. – Warszawa: Państw. Inst. Wydaw., 1974. – 137 s.

Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

Rec.: Teofil Syga, *Stolica* 1975 nr 42 s. 12; Jan Walc, *Polityka* 1975 nr 9 s. 6; Jerzy Wilmański, *Odgłosy* 1975 nr 4 s. 14; Witold Zechenter, *Życie Lit.* 1975 nr 2 s. 16; Tadeusz Ulewicz, *Silva Rerum* 1981 s. 223-224

73. Poezja polska w hołdzie Mikołajowi Kopernikowi. W: Obroty słów serdecznych : antologia poezji o Mikołaju Koperniku. Warszawa 1974 s. 6-23

Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

74. Polski czyn zbrojny 1939-1945 i ludowe Wojsko Polskie w walce ze zbrojnym podziemiem 1945-1948: przewodnik bibliograficzny. – Warszawa: Zarząd Propagandy GZP, 1974. – 60 s. – *Biul. Inf. WIH* nr 2

Współaut.: ... , Wanda Paszkowska, Bożena Zielińska

75. Važnejse pol'ske publikacii po voennoj istorii za 1971 god. W: Historia Militaris Polonica. Warszawa 1974 s. 337-354

Współaut.: ... , Bożena Zielińska

1975

76. Kurs specjalny dla nauczycieli języka polskiego ze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. - Warszawa: IKN, 1975. – 12 s. – Ser. 1: Filologia Polska. Z. 15
Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

77. [List do Marka Sadzewicza]. *Stolica* 1975 nr 39 s. 14
Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

78. „Pod Kopernikiem". *Tyg. Kult.* 1975 nr 19 s. 2
Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

79. Prawo do „Serca w plecaku". *Życie Warsz.* 1975 nr 107 s. I
Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

80. Rec.: Birkenmajer Aleksander: Studia bibliologiczne. Wrocław 1975. - ... , *Prz. Hum.* 1975 R. 19 nr 10 s. 167-169

81. Rec.: Czachowska Jadwiga, Loth Roman: Przewodnik polonisty. Wrocław 1974. - ... , Bohdan Królikowski: Polonistom ku pomocy. *Prz. Hum.* 1975 R. 19 nr 8 s. 137-143

82. Wstęp. W: Nowak Halina, ...: Medycyna i druk: katalog wystawy książek opublikowanych przez pracowników Warszawskiej Akademii Medycznej w latach 1950-1974. Warszawa: Warsz. AM, BG, 1975. – 74 s.

1976

83. Kurs specjalny dla nauczycieli języka polskiego ze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich: plan i program. - Warszawa: IKN, 1976. – 22 s. – Ser. 1: Filologia Polska. Z. 21
Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

84. Przedmowa. W: Bidar Wojciech: Idąc przed siebie. Warszawa 1976 s. 5-6

85. Rec.: Korespondencja Józefa Maksymiliana Ossolińskiego / zebrała i oprac. Władysława Jabłońska. Wrocław 1975. - ... , *Prz. Hum.* 1976 R. 20 nr 5 s. 119-123

86. Samuel Klarreich (1902-1976). *Rocz. Bibl.* 1976 R. 20 z. 3/4 s. 997-999, portr.
Toż. przedr. 1993

87. W służbie książki i nauki. *Kwart. AM Warsz.* 1976 R. 8 nr 3 s. 225-231

88. „Wiadomości historyczno-krytyczne" Józefa Maksymiliana Ossolińskiego. (Kontekst kulturowy, budowa, znaczenie). *Biul. Polonist.* 1976 R. 19 z. 1 s. 37-38

89. Wyd.: Mayzel Wacław: O szczególnych zjawiskach przy dzieleniu się jąder w komórkach nabłonkowych; przygot do druku ...; wstępem opatrzył Janusz Komender. Warszawa: AM, - 1976, 16 s.
Przedr. Z *Medycyna* 1875 nr 45. Druk bibliofilski

90. Z listów do Wacława Aleksandra Maciejowskiego. *Rocz. Bibl.* 1976 R. 20 z. 1/2 s. 357-379

1977

91. Important polish writings on military history published in 1972-1974. W: Historia Militaris Polonica. Warszawa 1977 s. 369-413
Współaut.: ... , Bożena Zielińska

92. Józef Czerwiecki. *Med. Dydakt. Wychow.* 1977 R. 9 nr 2 s. 159

93. Kronika. *Med. Dydakt. Wychow.* 1977 R. 9 nr 2 s. 155-158, nr 3 s. 252-259
Anonimowo

94. Samuel Klarreich. W: Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1978. Warszawa 1977 s. 218-220

95. Serce znaczy sierdce. *Czerwony Sztandar (Wilno)* 1977 R. 25 nr 29 s. 4
Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

96. Wiktor Grzywo-Dąbrowski - uczony i bibliotekarz (1885-1968). (W dwudziestą rocznicę śmierci). *Rocz. Bibl.* 1977 R. 21 z. 3/4 s. 1015-1018
Toż. przedr. 1993

1978

97. [Bolesław Prus jako propagator higieny]. W: Polskie Towarzystwo Higieniczne 1898-1978. Warszawa 1978 s. [8-11]

98. Czyn zbrojny w polskiej literaturze pięknej. W: Historia wojskowości polskiej: wybrane zagadnienia. W: Tradycje żołnierskie literatury polskiej. Warszawa 1978 s. .....

Współaut.: ..., Wojciech Jerzy Podgórski

99. Kronika. *Med. Dydakt. Wychow.* 1978 R. 10 nr 1 s. 81-91, nr 2 s. 176-181, nr 3 s. 279-288

100. Listy Bronisława Czarnika do Kazimierza Bartoszewicza (1891-1899). *Rocz. Bibl.* 1978 R. 22 z. 1/2 s. 307-322

101. Nikifor poezji żołnierskiej. W: Zieliński Michał: Serce w plecaku. Warszawa 1978 s. 5-34
Współaut.: ... , Wojciech Jerzy Podgórski

102. Profesor [Aleksander Birkenmajer]. Ze wspomnień ucznia. *Prz. Bibl.* 1978 R. 46 z. 2 s. 175-180

103. Przedmowa. W: Biegański Władysław: O pracy naukowej lekarza prowincjonalnego. *Med. Dydakt. Wychow.* 1978 R. 10 nr 3 s. 213-214

104. Rec.: Z dziejów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich: studia i materiały / pod red. Janusza Albina. Wrocław 1978. - ... , *Rocz. Bibl.* 1978 R. 22 z. 3/4 s. 608-611

105. Red.: Polskie Towarzystwo Higieniczne: PTH 1898-1978 / red.: ... , Cezary Włodzimierz Korczak. – Warszawa: Dośw. Oficyna Graf. Prac. Szt. Plast., 1978. – [20] s; + Ustawa Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego; mies *Zdrowie*, maj 1898, [12] s. [reprint] druk bibliofilski

106. Serce w plecaku. *Życie Warsz.* 1978 nr 108 s. 3
Współaut.: ... , Wojciech J[erzy] Podgórski

107. Tradycje żołnierskie literatury polskiej. - Wrocław; Warszawa; Kraków: Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1978. – 40 s. – (Nauka dla Wszystkich; nr 290)
Współaut.: ... , Wojciech J[erzy] Podgórski
Rec.: *Nowe Książki* 1978 nr 11 s. 40

108. Zieliński Michał: Serce w plecaku: wstęp, wybór, układ i objaśnienia ..., Wojciech Jerzy Podgórski; [il. Eliza Mazurkiewicz, Zygmunt Zaradkiewicz]. – Warszawa: MON, 1978. – 186 s.
Rec.: Witold Szymczyk, *Nowiny* 1979 nr 4 s. 6; Tadeusz Matulewicz, *Gaz. Olszt.* 1980 nr 203 s. 8

109. Żołnierz-poeta i jego „Serce w plecaku". *Stolica* 1978 nr 26 s. 6-7
Współaut.: ... , Wojciech Jerzy Podgórski

1979

110. Arka przymierza. *Wiedza i Życie* 1979 nr 9 s. 65-71
Współaut.: ... , Wojciech Jerzy Podgórski

111. Bibliografia publikacji pracowników naukowych Warszawskiej Akademii Medycznej za rok 1975. – Warszawa: Warsz. AM, 1979. – 261 s.
Współaut.: ... , Halina Nowak

☐ Józef Maksymilian Ossoliński obrońcą Jerzego Samuela Bandtkiego. W: Mecenas i uczony. Kraków 1979 s. 177-190

112. Komeński Jan Amos: Mowa o umiejętnym posługiwaniu się książkami, najcelniejszym narzędziem kształcenia umysłu, wygłoszona na wstępie zajęć szkolnych w wielkiej auli Szkoły w Szarosz Patak 28 listopada 1650 r. / przygot. do druku i posłowiem opatrzył ... . – Warszawa: PZWL, 1979. – [20] s.

113. Kronika. *Med. Dydakt. Wychow.* 1979 R. 11 nr 1 s. 77-88 nr 2 s. 174-181
Anonimowo

114. Mecenas i uczony J. M. Ossoliński i jego działalność historycznoliteracka. - Kraków: Wydaw. Lit., 1979. – 253, [3] s.
Rec.: Andrzej Hamerliński, *Tyg. Kult.* 1979 nr 36 s. 9; Jan Kardaszewicz, *WTK* 1979 nr 45 s.10; Zdzisław Libera, *Rocz. Lit.* 1979 s. 284-285; Teofil Syga, *Stolica* 1979 nr 25 s. 14; Jan Ślaski, *Nowe Ks.* 1979 nr 16 s. 78-79; Józef Adam Kosiński, *Twórczość* 1980 nr 11 s. 142-144; Irena Łossowska, *Prz. Hum.* 1981 R. 25 nr 3 s. 235-237; Bogumiła Kosmanowa, *Stud.Źródłozn.* 1983 T. 27 s. 218-219

115. Oppman Artur (1867-1931). W: Polski słownik biograficzny. T. 24. Wrocław 1979 s. 145-147
Współaut.: ... , Piotr Stawecki

116. Oratio de primario ingenia colendi instrumento, sollerter versando, Libris = Johan Amos Comenius / [przygot. do dr. i posłowiem opatrzył …; z jęz. łac. przekł. dokonały Zofia Abramowicz i Maria Walentynowicz]. Warszawa 1979

117. Red.: Polskie Towarzystwo Higieniczne / [oprac. red. ... , Cezary Włodzimierz Korczak]. Warszawa 1979

118. U źródeł polskiej bibliografii literackiej. *Ruch Lit.* 1979 R. 20 z. 1 s. 41-46

Toż. przedr. 1993

119. Udział Bolesława Prusa w działalności Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego. *Med. Dydak. Wychow.* 1979 R. 11 nr 2 s. 161-164, il.
Toż. druk. jako fragment 1999

☐ „Wiadomości historyczno-krytyczne" J. M. Ossolińskiego przed sądem potomności. W: Mecenas i uczony J. M. Ossoliński i jego działalność historycznoliteracka. Kraków 1979 s. 147-176

☐ Zza kulis wydawniczych „Wiadomości historyczno-krytycznych" Józefa Maksymiliana Ossolińskiego. W: Mecenas i uczony J. M. Ossoliński i jego działalność historycznoliteracka. Kraków 1979 s. 34-66

1980

120. Bibliografia publikacji pracowników naukowych Warszawskiej Akademii Medycznej za rok 1976. – Warszawa: Warsz. AM, 1980. - 268 s.
Współaut.: ..., Halina Nowak

121. Jan Amos Komeński i jego „Mowa o umiejętnym posługiwaniu się książkami". *Med. Dydak. Wychow.* 1980 R. 12 nr 2 s. 147-150, il.
Toż. przedruk. 1993

122. Ksawery Świerkowski – jakim go wspominam. *Rocz. Bibl.* 1980 R. 24 z. 1 s. 145-149
Toż. przedruk. 1993

123. Spory wokół podziałów literatury polskiej na okresy. W: Z problemów historii i teorii literatury. Cz. 1. Warszawa 1980 s. 5-32
Współaut.: ... , Wojciech J[erzy] Podgórski

124. Wacław Aleksander Maciejowski i świat książek. *Rocz. Bibl.* 1980 R. 24 z. 1 s. 321-348
Toż. zmien. i rozszerz. wersja 1985
Toż. przedruk. 1993

125. Z zagadek typograficznych czasów nowszych (po 1800 roku). *Ze Skarbca Kult.* 1980 z. 34 s. 177-184
Toż. przedruk. 1993

1981

126. Bibliografia prac Stanisława Konopki z zakresu bibliografii i bibliotekarstwa 1925-1984. *Rocz. Bibl.* 1981 R. 28 z. 1/2 s. 327-342

127. Intymne zapiski krytyka-ideologa. W: Zapisane w pamięci: o Melanii Kierczyńskiej wspomnienia i szkice. Warszawa 1981 s. 253-258

128. Irena Kozarska – bibliotekarz i pedagog (1913-1981). *Med. Dydak. Wychow.* 1981 T. 13 nr 3 s. 282-283
Toż. przedruk. 1993

1982

129. Feliks Teodor Widy-Wirski (1907-1982), były dyrektor Głównej Biblioteki Lekarskiej – Centrum Naukowej Informacji Medycznej. W: Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1983. Warszawa 1982 s. 241-247

130. Pożegnanie Karola Eistreichera z Warszawą czyli nieznany wiersz autora „Bibliografii Polskiej" do brata Antoniego. *Rocz. Bibl.* 1982 R. 26 z. 1/2 s. 65-75, Rez., Sum.
Toż. przedruk. 1993

1983

131. Bibliografia ważniejszych publikacji Feliksa Widy-Wirskiego. *Biul. GBL* 1983 R. 29 nr 1 s. 7-14

132. Der Bucherliebhaber Jan Kasprowicz. Tł. z pol. Christina Wendroth. *Marginalien (Berlin)* 1983 nr 91 s. 29-33
Toż. przedruk. w pol. wersji jęz. 1993

133. Dostępność informacji naukowej. – Warszawa: Rada Nauk. Przy Ministrze ZiOS, 1983. – 12 s.
Toż [wersja skrócona]: Dostępność informacji w służbie zdrowia. *Med. Dydakt. Wychow.* 1983 R. 15 nr 1/2 s. 68-74

134. Dr Adolf Rząśnicki – lekarz, uczony, artysta (1884-1953). *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 2 s. 247-258
Toż. skrót 1985
Toż. przedruk. 1993

135. Feliks Teodor Widy-Wirski (1907-1982). *Biul. GBL* 1983 R. 29 nr 335 s. 2-6, il.
Toż. przedruk. 1993

136. Red.: Sosnkowska Krystyna: Opracowywanie tłumaczeń; red. nauk. ... . – Warszawa: Centrum INTE, 1983. – 59 s. – (Materiały szkoleniowe; nr 31)

137. Stanisław Konopka. W: Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1984. Warszawa 1983 s. 267-272

138. Witkacy w zbiorach GBL-u. *Sł. Zdr.* 1983 nr 1 s. 4
Toż. zmien. i rozszerz. wersja 1993

139. Wyd.: Granice i pogranicza: próby podziału literatury polskiej na okresy: antologia. – Warszawa: Wydaw. Szk. Pedagog., 1983. – 193, [3] s.
Współaut.: Wojciech J[erzy] Podgórski

140. Zygmunt Klukowski – lekarz-bibliofil i jego korespondenci. (Wybór listów). *Rocz. Bibl.* 1983 R. 27 z. 1/2 s. 607-639

1984

141. Bibliografia prac Stanisława Konopki z zakresu bibliografii i bibliotekarstwa 1925-1983. *Rocz. Bibl.* 1984 R. 28 z. 1/2 s. 327-342

142. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1979 / konsult. nauk. ... . T. 1-4. – Warszawa: GBL, 1984. – XXVIII, 527 s.; s. XXI, 528-1112; s. XX, 1113-1686; s. XX, 1687-2202

143. Rec.: Arct Zbysław: Wybitni Polacy w służbie książki. Warszawa 1983. - ... , *Biul. GBL* 1984 R. 30 nr 336 s. 83-86

144. Stanisław Konopka – Estreicher polskiej medycyny (1986-1982). *Rocz. Bibl.* 1984 R. 28 z. 1/2 s. 313-325, Rez., Sum.
Tож. i poz. 176 (1992) scalono 1993

145. Wyd.: Konopka Stanisław: O zawodzie bibliotekarza / przygot. do druku ... *Biul. GBL* 1984 R. 30 nr 336 s. 77-82

1985

☐ Dr Adolf Rząśnicki – lekarz, uczony, artysta (1884-1953). W: Towarzystwo Lekarskie Częstochowskie w latach 1945-1984. Częstochowa 1985 s. 37-42

146. [Noty biograficzne]. W: Jubileusz czasopisma „*Zdrowie*" 1885-1934: „*Zdrowie Publiczne"* 1934-1985. Warszawa 1985 s. 6-11

147. Red.: Biogramy uczonych polskich: materiały o życiu i działalności członków AU w Krakowie, TNW, PAU, PAN. Cz. 2, 3, 5, 6 (z. 1, 2), 7, supl. / oprac. Andrzej Śródka, Paweł Szczawiński; członek Rady Red. ... . – Warszawa: PAN, 1985-1999

148. Red.: Prace Ośrodka Informacji Naukowej PAN / członek Rady Red. ... . – Warszawa 1985-1994

149. W. A. Maciejowski i jego „Piśmiennictwo polskie": między bibliografią a historia literatury. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1985. – 306 s.
Rec.: Ryszard Ergetowski, *Ruch Lit.* 1987 R. 28 z. 6 s. 486-487; Tenże: *Z. Slaw.* 1989 z. 1 s. 145-146; Irena Łossowska, *Prze. Hum.* 1987 R. 31 z. 7/8 s. 199-202; Elżbieta Wichrowska, *Nowe Ks.* 1987 nr 3 s. 73-74

150. Wacław Aleksander Maciejowski i świat książek. W: W. A. Maciejowski i jego „Piśmiennictwo polskie". Warszawa 1985 s. 73-117

151. Witkacy – w stulecie urodzin. *Sł. Zdr.* 1985 nr 46 s. 5

1986

152. Bibliografia w Polsce do połowy XIX stulecia. *Biul. GBL* 1986 R. 32 nr 339 s. 3-18
Tож. zmien. i rozszerz. wersja 1993

153. Dr Adolf Rząśnicki: lekarz, uczony, artysta. *Arch. Hist. Med.* 1986 T. 46 nr 2 s. ……..

154. Stanisław Konopka – the founder of the Polish Medical Library Science. W: Program and abstracts [of the] First European Conference of medical libraries, Brussels, 22-25 October 1986: Medical libraries cooperation and new technologies. – [Brussels 1986] s. 101

155. Uczeń i mistrz. J. S. Bandtkie – preceptor W. A. Maciejowskiego. *Prz. Hum.* 1986 R. 30 nr 3/4 s. 91-99

156. Wacław Aleksander Maciejowski o Kochanowskim. *Fol. Litter.* 1986 T. 16 s. 31-37
Tож. przedruk. 1999

1987

157. Dwa przyczynki do młodzieńczej twórczości pisarskiej Władysława Matlakowskiego. *Arch. Hist. Filoz. Med.* 1987 T. 50 z. 1 s. 65-73

158. Leon Estreicher – lekarz, społecznik, bibliofil. Rozdział z sagi rodu Estreicherów. *Biul. GBL* 1987 R. 33 nr 340 s. 35-47, il.
Tож. przedruk. 1993

159. „MEDINFORM" – spotkanie w Hawanie. *Sł. Zdr.* 1987 nr 3 s. 6

1988

160. Stanisław Konopka - twórca Głównej Biblioteki Lekarskiej. *Biul. GBL* 1988 R. 34 nr 341/342 s. 3-9, il.

1989

161. Bibliografia publikacji pracowników naukowych Warszawskiej Akademii Medycznej

za lata 1961-1965. T. 1-2. Warszawa 1989 XVIII, 318 s.; [2], 319-708 s.

Współaut.: Halina Dusińska, ... , Mirosława Kurpeta, Halina Nowak, Nina Szewczuk-Wilczyńska

162. Matlakowski mniej znany. W: Pamiętnik: 54 Jubileuszowy Zjazd Towarzystwa Chirurgów Polskich. T. 4. Kraków 1989 s. 167-170

163. Nieznany list Władysława Matlakowskiego do Romana Kowalewskiego. Przyczynek do „Rodowodów niepokornych". *Arch. Hist. Filoz. Med.* 1989 T. 52 nr 2/3 s. 385-396, il.

164. Przedmowa. W: Główna Biblioteka Lekarska i Muzeum Lekarskie / Stanisław Konopka. Warszawa 1989 s. 413-432

165. Wyd.: Testament Władysława Matlakowskiego (1850-1895) / z autografu wyd. i komentarzem opatrz. ... . – Warszawa: GBL, 1989. - [12] s.

1990

166. Matlakowski mniej znany. *Medyk* 1990 nr 6 s. 6, 15

167. Stanisław Konopka – człowiek instytucja. *Pol. Tyg. Lek.* 1990 R. 45 nr 12/13 s. 270- 271

168. Stanisław Konopka – originator of Polish Medical Librarianship. *Health Inf. Libr.* 1990 Vol. 1 nr 1 s. 12-16, il.

1991

169. Automatyzacja w Głównej Bibliotece Lekarskiej. *Prz. Bibl.* 1991 R. 59 z. 3/4 s. 333-338

Współaut.: ... , Dariusz Kuźmiński

170. Medical scientific information in Poland. *Health Inf. Libr.* 1991 Vol. 2 nr 1 s. 28-32, il., Res.

171. Twórca Głównej Biblioteki Lekarskiej i bibliograf – Stanisław Konopka. W: Z warsztatu bibliografa. Warszawa 1991 s. 59-66 (Bibliotekarze polscy we wspomnieniach współczesnych; z. 1)

172. Władysław Matlakowski: wspomnienia z życia przeszłego i teraźniejszego (1850-1895). Wrocław; Warszawa; Kraków: Zakł. Nar. im.Ossolińskich, 1991. - 504 s.: il.

173. Władysław Matlakowski (1850-1895): źródła do biografii i bibliografia. - Warszawa: GBL, 1991. - 240 s.: il.

Rec.: Ryszard Kantor: Władysław Matlakowski postać renesansowa, *Hale i Dziedziny* 1991 nr 10/11 s. 23; Tenże. *Lud* 1992 T. 75 s. 250-251; Hanna Tadeusiewicz, *Kwart.Hist. Nauki i Techn.*1992 R. 37 nr 1 s. 197-200; Taż, tamże, nr 2 s. 232-235; *Wiad. ORPAN* 1992 nr 10 s. 3; Z. S.: Pracowite życie, *Nowe Ks.* 1992 nr 2/3 s. 16; [Jerzy Celma-Panek] /c-p/, *Medyk* 1993 nr 9 s. 13; Andrzej Jopkiewicz, *Biul. GBL* 1993 R. 39 nr 348 s. 121-130; Józef Kładny, *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1993 T. 56 z. 1 s. 89-91; /mad./ *Dz. Lub.* 1993 nr 32; Irena Łossowska, *Prz. Hum.*1994 R. 38 nr 3 s. 150-152

174. Wyd.: Matlakowski Władysław: Wspomnienia z życia przeszłego i teraźniejszego. / z rps. do dr. przygot., przedm. i koment. opatrzył ... . Wrocław 1991 .....

1992

175. Prof. dr med. Stanisław Konopka – twórca Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie. *Pol. Tyg. Lek.* 1992 R. 47 nr 11/13 s. 288, 291

176. Stanisław Konopka (1896-1982). Zasługi w rozwoju i nauczaniu historii medycyny w Polsce. *Medicus* 1992 T. 1 nr 3 s. 26-27, il., bibliogr.

Tож. przedruk. 1999

Tож. i poz. 144 (1984) scalono 1993

1993

☐ Aleksander Birkenmajer – bibliotekarz i uczony (1890-1967). W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 245-254

☐ Bibliografia w Polsce do połowy XIX stulecia. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 119-137, il.

☐ Dr Adolf Rząśnicki: lekarz, uczony, artysta. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 47-57, il.

☐ Feliks Teodor Widy-Wirski (1907-1982). W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 289-294, il.

☐ Fundator Ossolineum. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 75-86

☐ Irena Kozarska – bibliotekarz i pedagog (1913-1981). W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 285-287, il.

☐ J. M. Ossoliński jako oświeceniowy teoretyk przekładu. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 99-115

☐ Jan Amos Komeński i jego „Mowa o umiejętnym posługiwaniu się książkami". W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 191-195

☐ Jan Kasprowicz – miłośnik ksiąg. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 237-241

☐ J[ózef] M[aksymilian] Ossoliński obrońcą J[erzego] S[amuela] Bandtkiego. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 87-98

☐ Ksawery Świerkowski – jakim go wspominam. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 279-284

☐ Laboriosus, czyli o Juliusza Nowaku-Dłużewskim. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 255-261

☐ Lekarze w pastelach Witkacego. Ze zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 37-45

☐ Leon Estreicher: lekarz, społecznik, bibliofil: rozdział z sagi rodu Estreicherów. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 59-71, il.

177. Matlakowska Katarzyna Zorza. W: Słownik artystów polskich. T. 5. Warszawa 1993 s. 443-444

178. Matlakowski mniej znany. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 17-36, il.

Toż W: Wspomnienia z życia przeszłego i teraźniejszego 1850-1895. Wrocław 1991 s. 5-30

179. Mistrz i uczeń. J. S. Bandtkie – preceptor W. A. Maciejowskiego. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 197-207

☐ Piotr Grzegorczyk (1894-1968). W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 271-274

☐ Pożegnanie Karola Eistreichera z Warszawą i bratem Antonim – lekarzem syreniego grodu. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 9-16, il.

180. Prof. dr Wiktor Grzywo-Dąbrowski (1885-1968). W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 265-270, il.

181. Profesor Aleksander Birkenmajer. Ze wspomnień ucznia. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 245-254

☐ Samuel Klarreich (1902-1976). W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 275-278, il.

☐ Stanisław Konopka – Estreicher polskiej medycyny (1986-1982). W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 167-188, il.

☐ U źródeł polskiej bibliografii literackiej. W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 139-147

182. W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. - Warszawa: GBL, 1993. - 318 s.: il. – Studia i Materiały

Rec.: Jerzy Celma-Panek, *Medyk* 1994 R. 5 nr 9 s. 14; Halina Dusińska, *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 5 s. 35-36; Zbigniew Żmigrodzki, *Biul. GBL* 1994 R. 40 nr 349 s. 115-117; Danuta Sieradzka, *Por. Bibl.* 1995 nr 11/12 s. 39-40; Zbigniew Gębołyś, *Prz. Bibl.* 1996 R. 64 z. 4 s. 365-367

183. W[acław] A[leksander] Maciejowski i świat książek. W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 209-235

184. Wiktor Grzywo-Dąbrowski - uczony i bibliotekarz (1885-1968). W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 265-270

185. Władysław Matlakowski w służbie Asklepiosa. *Biul. GBL* 1993 R. 39 nr 347 s. 43-62, bibliogr.

Toż. przedruk. 1995

☐ Z zagadek typograficznych czasów nowszych (po 1800 roku). W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 149-166

1994

186. Sołdrowski Jan. W: Słownik badaczy literatury polskiej / pod red. Jerzego Starnawskiego. Łódź 1994 s. 261-262

187. Warszawska profesura w oczach Władysława Matlakowskiego. *Pol. Tyg. Lek.* 1994 R. 49 nr 18/19 s. 453-454, il.

Toż: *Medyk* 1994 nr 1 s. 7

Toż. przedruk. 1999

1995

188. [Fragment podsumowania Sesji problemowej II „Problemy komputeryzacji w bibliotekach i archiwach naukowych" przez jej przewodniczącego ... podczas III Krajowego Forum Informacji Naukowej i Technicznej, Jastrzębie-Zdrój, 30 maj – 2 czer-

wiec 1995]. *Prakt. Teor. Inf. Nauk. Techn.* 1995 T. 3 nr 3 s. 27

189. Główna Biblioteka Lekarska – wczoraj i dziś. *Biul. GBL* 1995 R. 41 nr 351 s. 19-26, il.

190. Sesja Jubileuszowa [z okazji 50-lecia GBL. Przemówienie dyrektora GBL ...]. *Biul. GBL* 1995 R. 41 nr 351 s. 15-18, il.

191. Sołdrowski Jan. W: Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce / pod red. Ryszarda Bendera. [T. 3]. Lublin 1995 s. 77-78

192. Władysław Matlakowski: lekarz – pisarz – uczony. Warszawa: GBL, 1995. - 251, [1] s.: il., tab. – (Monografie / Fundacja im. Ludwika Rydygiera)

Witold Rudowski: Przedmowa s. 9-10

Rec.: Andrzej Jopkiewicz, *Med. Nowożytna* 1996 T. 3 z. 1/2 s. 177-182; Hanna Tadeusiewicz, *Kwart.Hist. Nauki i Techn.* 1996 R. 41 nr 1 s. 144-147; Irena Łossowska: Postać renesansowa w XIX wieku, *Prze. Hum.* 1997 nr 1 s. 175-177; Henryk Gaertner, *Arch. Hist.Med.* 1998 T. 61 z. 2/3 s. 224-225; Teresa Ostrowska, *Arch. Hist.Med.* 1998 T. 61 z. 2/3 s. 223-224

☐ Władysław Matlakowski w służbie Asklepiosa. W: Władysław Matlakowski: lekarz – pisarz – uczony. Warszawa 1995 s. 73-103

1996

193. Doktor Stanisław Zaborowski: lekarz – pisarz – społecznik (1864-1939). *Biul. GBL* 1996 R. 42 nr 353 s. 39-49, il.

Toż. przedruk. 1999

194. Główna Biblioteka Lekarska – wczoraj i dziś. *Prz. Bibl.* 1996 z. 1 s. 27-32

195. Przedmowa. W: The ways of development and directions of cooperation of medical libraries: an international conference, 16-18 May, 1996, Warsaw, Poland. Warsaw, 1996 s. 5-8

196. Władysław Matlakowski: lekarz – pisarz – uczony. *Biul. GBL* 1996 R. 42 nr 353 s. 61-69, il.

197. „*Zdrowie*": w studziesiątą rocznicę powstania czasopisma. *Medyk* 1996 nr 1/2 s. 5

1997

198. Dr Stanisław Janikowski – lekarz, bibliotekarz-bibliofil. *Pam. Tow. Lek. Warsz.* 1997 T. 133 nr 1 s. 49-70, il.

Toż. przedruk. 1999

199. Nie tylko biblioteka. Rozm. Bożena Sikorska. *Mag. Med.* 1997 T. 8 nr 4 s. 59-60, il.

200. Od Redakcji. *Pam. Tow. Lek. Warsz.* 1997 T. 138 nr 1 s. 6

201. Przedsłowie. W: Piotrowski Wiktor: Biogramy lekarzy jaworskich. - Jawor: Tow. Miłośników Jawora, 1997 s. 5

202. Władysław Biegański i jego księgozbiór. *Biul. GBL* 1997 R. 43 nr 356 s. 133-152, il., bibliogr.

Toż. przedruk. 1999

203. [Wystąpienie dyrektora GBL na konferencji międzynarodowej pt. Drogi rozwoju i kierunki współpracy bibliotek medycznych, Warszawa, 16-18 V 1996 r.]. *Biul. GBL* 1997 R. 43 nr 355 s. 5-7

1998

204. Dr Irena Komasara (1939-1998). *Biul. GBL* 1998 R. 45 nr 358 s. 133-138, il.

Współaut.: ... , D[anuta] K[uczyńska]

Toż: *Prz. Bibl.* 1998 R. 66 z. 2/3 s. 267-269

Toż. przedruk. 1999

205. Jubileusz 100 lat Polskiego Towarzystwa Higienicznego. W: Od Polaka do Korczaka: Polskie Towarzystwo Higieniczne – Jubileusz 100 lat 1898-1998: Hygeia nr 5. Warszawa 1998 s. 7

206. Kronika. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 103-133, il., tab.

Współaut.: Halina Dusińska, Ewa Chrobak, Agnieszka Pruszyńska, E[dward] P[igoń], Anna Uryga, Joanna Mackiewicz, Zofia Leniar, ..., Józef Hornowski, Beata Perczyńska, Lucyna Smyk, Elzbieta Jastrzębska

207. [List gratulacyjny do prof. dr hab. Janusza Jeljaszewicza, dyrektora Państwowego Zakładu Higieny, z okazji 80 lat PZH (1918-1998)]. *Rocz. PZH* 1998 T. 49 supl. s. 33

208. Prominenci o "Praktyce i Teorii Informacji Naukowej i Technicznej" / wypowiedź …, GBL. *Prakt. Teor. Inf. Nauk. Techn.* 1998 T. 6 nr 1 s. 7

209. Przedmowa. W: Piotrowski Wiktor: Doktor medycyny Henryk Dobrzycki 1843-1914: życie i działalność. - Jawor: Wydaw. Pol. Tow. Lek. Koło Terenowe, 1998 s. 7

210. Przedmowa. W: Współcześni uczeni polscy: słownik biograficzny / red. nauk. .... T. 1. Warszawa 1998 s. 5

Toż. przedruk - w następnych tomach

211. Przedsłowie. W: Piotrowski Wiktor: Doktor medycyny Henryk Dobrzycki 1843-1914: życie i działalność. Jawor 998 s. 7

212. Przemówienie dyrektora GBL [prof. ... podczas uroczystości odsłonięcia tablicy pamiątkowej ku czci gen. Stefana Grota-Roweckiego w dniu 14 lutego 1997 r.]. *Biul. GBL* 1998 T. 44 nr 357 s. 116-117 (Studia i Materiały)

213. Rec.: Wyględowski Mieczysław: Chirurgia i chirurdzy Częstochowy. Wrocław 1997. - *Arch. Hist. Filoz. Med.* 1998 T. 61 nr 2/3 s. 226-227

214. Red.: Łowicki Judym: pamiętniki doktora Stanisława Rotstada oraz wspomnienia przyjaciół/ red.: Halina Dusińska, ... tł. tekstów francuskich na jęz. pol. Zofia Romanowska, Ewa Rutkowska - Warszawa: GBL, 1998. - 236 s.: il. (Studia i Materiały)

Rec.: Henryk Gaertner, *Arch. Hist. i Fil. Med.* 1998 T. 61 z. 4 s. 381-382; Zbigniew Kostrzewa: Pomnik z papieru, *Masovia Mater* 1998 nr 10 s. 5

215. Red.: Współcześni uczeni polscy: słownik biograficzny / red. nauk. ... . T. 1-5. – Warszawa: OPI, 1998-2006

Rec.: Henryk Gaertner, *Arch. Hist. i Fil. Med.* 1999 T. 62 z. 1/2 s. 145-146; Andrzej Jopkiewicz, Bibliotekarz 1999 nr 6 s. 27-28

216. Stanisława Konopki (1896-1982) wizerunek biograficzny. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 358 s. 3-9

Współaut.: ... , Piotr Stawecki

217. Tadeusz Stanisław Grabowski i jego zainteresowania Łużycami. W: Serbołużyczanie: Łużyce: badania historyczne i fascynacje / pod red. Tomasza Jaworskiego, Wiesława Pyżewicza. Zielona Góra 1998 s. 279-283

Toż. przedruk. 1999

218. U kolebki Polskiego Towarzystwa Higienicznego. W: Jubileusz 100 lat Polskiego Towarzystwa Higienicznego. Cz. 2: Materiały z uroczystości Jubileuszowych PTH w roku 1998. Warszawa 1998 s. 147-148 (Problemy Higieny, nr 60)

219. Vklad Stanislava Konopki (1896-1982) v razvitie i obučenie istorii mediciny v Pol'še. W: Medicina Belorusi XX veka: tezisi dokladov Vosmoj Respublikanskoj Naučnoj Konferencii po Istorii Mediciny, Vitebsk, 29-30 oktjabrja 1998 g. Minsk 1998 s. 71-72

220. Władysław Matlakowski – „Niezrównany wśród nas człowiek". Z prof. dr hab. ... – dyrektorem Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie rozm. Anna Kornatek. *Echo Warki* 1998 nr 8 s. 8

1999

☐ Dr Stanisław Zaborowski: lekarz – pisarz – społecznik (1864-1939). W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 221-235

221. Dr Irena Komasara (1939-1998). *Biul GBL* 1999 R. 45 nr 358 s. 133-138

Współaut.: ..., D[anuta] K[uczyńska]

222. Dr Irena Komasara (1939-1998). W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 273-279

223. Dr med. Józef Hornowski. *Pam. Tow. Lek. Warsz.* 1999 T. 135 nr 3 s. 165-168, il.

☐ Dr Stanisław Janikowski – lekarz, bibliotekarz-bibliofil. W: Wśród uczonych i miłośników książki.Warszawa 1999 s. 163-188

224. Józef Emilian Peszke i jego dzieło. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 7-125

225. Karol Badecki (1886-1953). Bibliotekarz i uczony. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 237-245

226. Nieznane głosy Ambrożego Grabowskiego do dzieła Adama Jochera „Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce". W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 139-151

227. Nieznane listy Józefa Ignacego Kraszewskiego do Emiliana Peszkego. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 127-137

☐ Stanisław Pigoń 1885-1968. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 247-253

228. Stanisława Konopki (1896-1982) wizerunek biograficzny. *Biul. GBL* 1999 R. 45 nr 358 s. 3-9, bibliogr.

Współaut.: ... , Piotr Stawecki

229. Stanisław Konopka (1896-1982). Zasługi w rozwoju i nauczaniu medycyny w Polsce. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 265-272

☐ Tadeusz Stanisław Grabowski i jego zainteresowania Łużycami. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 255-263

☐ U kolebki Polskiego Towarzystwa Higienicznego. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 281-288

☐ Wacław Aleksander Maciejowski o Kochanowskim. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 153-162

☐ Warszawska profesura w oczach Władysława Matlakowskiego. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 189-197

☐ Władysław Biegański i jego księgozbiór. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 199-220

230. Wśród uczonych i miłośników książki. - Warszawa: GBL, 1999. - 322, [2] s.: il. (Studia i Materiały)

Rec.: Andrzej Jopkiewicz, *Bibliotekarz* 1999 nr 9 s. 24-25; Halina Brzezińska-Stec, *Roc. Bibl.* 2000 R. 44 s. 272-274

Książka stanowi przedruk, kompilacje, ... ogłoszonych drukiem wcześniej artykułów

231. Zabawy bibliografów. Z dziejów humoru bibliograficznego. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 289-303

Tож: *Acta UL Fol. Libr.* 1999 z. 9 s. 105-112

232. Zasługi S. Konopki w rozwoju i nauczaniu historii medycyny w Polsce. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 265-272

2000

233. Grzywo-Dąbrowski Wiktor (1885-1968). W: Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 2 / pod red. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa 2000 s. 57

234. Klarreich Samuel (1902-1976). W: Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 2 / pod red. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa 2000 s. 77-78

235. Komasara Irena (1939-1998). W: Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 2 / pod red. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa 2000 s. 80

236. Konopka Stanisław (1896-1982). W: Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 2 / pod red. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa 2000 s. 81-82

237. Kozarska Irena (1913-1981). W: Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 2 / pod red. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa 2000 s. 85

238. Widy-Wirski Feliks Teodor (1907-1982). W: Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 2 / pod red. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa 2000 s. 176-177

Prace redakcyjne

1. Archiwum Historii i Filozofii Medycyny. Kwart. / kom. red. ... Warszawa 1998-1999

Tож. 1998 T. 61 z.

Tож. 1999 T. 62 z. 1/2

2. Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej. Kwart. / kom. red. ... (1973-1981), red. nacz. ... (1983-1999). Warszawa 1973-1999

3. Health Information and Libraries. Kwart. / kol. red. ... Budapest 1989-1999

4. Kalendarz Lekarza Praktyka 1995 [-2000]. Rocznik / zesp. red. ... Warszawa 1994-1999

5. Materiały Szkoleniowe Centrum INTE. Niereg. / kom. red. ... Warszawa 1982-1984

6. Medycyna, Dydaktyka, Wychowanie. Kwart. / red. ... Warszawa 1977-1982 ISSN

7. Nauka, Dydaktyka, Wychowanie. Kwart. / ... Kom. red. Warszawa 1995

8. Pamiętniki Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego. Rocznik / red. nacz. ... Warszawa 1996-1999

9. Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej. Kwart. / kom. red. ... Warszawa 1996-1999, ... Rada Programowa (1998-1999)

10. Roczniki Biblioteczne/ kol. red. ... Warszawa 1982

11. Sztuka Leczenia. Kwart. / ... Rada Programowa. Warszawa 1998 nr 3

12. Współcześni uczeni polscy: słownik biograficzny/red. nauk. ... T. 1-5, supl. Warszawa: OPI, 1998-2006

Promotor rozpraw doktorskich

1992

1. Karkowski Bogumił: Joachim Lelewel i jego „Dzieje bibliotek": studium bibliologiczne. Łódź 1992

1996

2. Dusińska Halina: Stanisław Konopka (1896-1982): zarys monograficzny. Łódź 1996

Promotor prac magisterskich

1987

1. Mucha Elżbieta: Metody oceny wartości informacyjnej czasopism naukowych i technicznych. Łódź 1987

1989

2. Dalati Iwona: Janina Zabielska i jej „Bibliography of Books". Łódź 1989

3. Grzymała-Siedlecka Ewa: Dostęp do literatury ludzi niewidomych w Polsce. Łódź 1989

4. Kłopociuk Małgorzata: Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi w oczach prasy łódzkiej. Łódź 1989

5. Szczęsna Mariola: Tematyka bibliologiczna na łamach „Wędrowca" (1863-1906). Łódź 1989

6. Wojdyło Beata: Wkład Jana Muszkowskiego w kształcenie bibliotekarzy polskich. Łódź 1989

1990

7. Zielkowska Ewa: Popularnonaukowa seria wydawnicza „Książki o książce": próba analizy. Łódź 1990

1991

8. Baraniak Katarzyna: Książka w życiu Zygmunta Glogera. Łódź 1991

9. Cichocki Piotr Tomasz: Kazimierz Buzyk jako bibliograf i księgoznawca. Łódź 1991

10. Kowalczyk Eliza: Świat książki Józefa Maksymiliana Ossolińskiego w świetle jego korespondencji. Łódź 1991

11. Leś Małgorzata: Dedykacje rękopiśmienne w księgozbiorze Mariana Piechala. Łódź 1991

12. Soboń Mariola: „Bibliografia polska" Karola Estreichera w oczach potomności. Łódź 1991

13. Stańczyk-Szymańska Ewa: Saturnin Józef Sikorski – drukarz, wydawca, księgarz. Łódź 1991

1992

14. Cieślak Małgorzata: Franciszek Maksymilian Sobieszczański jako współpracownik „Encyklopedii Powszechnej" Samuela Orgelbranda. Łódź 1992

15. Ciupińska Beata: Karol Badecki jako bibliograf i wydawca zapomnianej literatury mieszczańskiej XVII wieku. Łódź 1992

16. Gawrońska Renata: Joachim Lelewel – bibliotekarz. Łódź 1992

17. Helbik Anna: Księgozbiór Biblioteki Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej w Łodzi w latach 1945-1991. Łódź 1992

18. Joniec Małgorzata: Franciszek Dowmont Giedroyć i jego „Źródła biograficzno-bibliograficzne do dziejów medycyny w dawnej Polsce". Łódź 1992

19. Kucharczyk-Druzynska Monika: Adam Łysakowski – teoretyk nauki o książce. Łódź 1992

20. Lisowska Aneta: Aleksander Birkenmajer – bibliotekarz i bibliotekoznawca. Łódź 1992

21. Rybarczyk Jolanta: Zagadnienia bibliografii na łamach „Przeglądu Humanistycznego" w latach 1957-1990. Łódź 1992

22. Salska-Kopeć Katarzyna: Książka, biblioteka i czytelnictwo na łamach „Polityki" w latach 1957-1991. Łódź 1992

23. Stasiak Renata: Teodor Paprocki i jego „Wiadomości Bibliograficzne Warszawskie". Łódź 1992

24. Typiak Anna: Bio- i bibliograficzna działalność Piotra Grzegorczyka. Łódź 1992

25. Wanicka Renata: Andrzej Wojtkowski – bibliotekarz i bibliograf. Łódź 1992

1993

26. Jędrychowska Kamila: Kazimierz Bartoszewicz – księgarz i wydawca. Łódź 1993

27. Jopkiewicz Agnieszka: Biblioteka Główna Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych im. Władysława Strzemińskiego w latach 1946-1992. Łódź 1993

28. Kacperska Agnieszka: „Biesiada Literacka". Łódź 1993

29. Kałan-Mazewska Beata: „Głos Płocki". Łódź 1993

30. Kantyka Joanna: Maria Ilnicka jako redaktorka „Bluszczu". Łódź 1993

31. Kępka Bogna: Zenon Przesmycki jako wydawca i redaktor „Chimery". Łódź 1993

32. Kiraga Elżbieta: Michał Amros – bibliotekarz i bibliograf. Łódź 1993

33. Kordialik Jacek: Londyńska Oficyna Poetów i Malarzy 1949-1993. Łódź 1993

34. Królikowska Marzena: Księgozbiór Aurelego Drogoszewskiego w Bibliotece Uniwersyteckiej w Łodzi. Łódź 1993

35. Okraska-Knapik Magdalena: Andrzej Banach – badacz książek. Łódź 1993

36. Pałysa Renata: Adolf Dygasiński jako księgarz i wydawca. Łódź 1993

37. Szperna Tadeusz: Książka w życiu Michała Rawity-Witanowskiego. Łódź 1993

38. Żywiczko-Kądziołka Ewa: Tadeusz Mikulski jako badacz dawnej książki polskiej. Łódź 1993

1994

39. Adamiak Małgorzata: Józef Mehoffer jako ilustrator. Łódź 1994

40. Bartczak Katarzyna: Józef Ignacy Kraszewski jako redaktor „Gazety Codziennej". Łódź 1994

41. Chaber Monika: Józef Bieliński – bibliograf i bibliotekarz. Łódź 1994

42. Dębińska Beata; Józef Przyborowski (1823-1896) – bibliotekarz i uczony. Łódź 1994

43. Józefowska Agnieszka: Jan Czubek i jego działalność bibliotekarska i edytorska. Łódź 1994

44. Kałużna Anna: Ambroży Grabowski jako kolekcjoner i edytor. Łódź 1994

45. Kasprzyk Beata: Stanisław Lam współtwórca firmy Trzeska, Evert i Michalski. Łódź 1994

46. Kawczyńska Katarzyna: Jerzy Samuel Bandtkie – bibliotekarz Biblioteki Jagiellońskiej. Łódź 1994

47. Kępniak Barbara: Władysław Chojnacki jako bibliograf. Łódź 1994

48. Komar Jadwiga: Wiktor Hahn jako bibliograf. Łódź 1994

49. Kristanova Evelina: Czasopismo i książka na łamach „Kultury" paryskiej w latach 1947-1993. Łódź 1994

50. Madejak Dorota: „Kronika Piotrkowska" 1910-1914. Łódź 1994

51. Materna Katarzyna: Konkurs na najlepiej wydaną książkę w latach 1957-1957. Łódź 1994

52. Michnević Bożena: Michał Hieronim Juszyński jako autor „Dykcjonarza poetów polskich". Łódź 1994

53. Pęczkowska Elżbieta: Działalność bibliotekarska Stefana Vrtel-Wierczyńskiego. Łódź 1994

54. Pierzynowska Jolanta: Wydania „Biblii" po II wojnie światowej. Łódź 1994

55. Rokoszewski Krzysztof: Aleksander Semkowicz jako bibliograf. Łódź 1994

56. Wójcik Magdalena: „Życie Łowickie" i „Życie Gromadzkie" (1932-1937). Łódź 1994

57. Żurek Celina: Kazimierz Witkiewicz (1880-1973) życie i dzieło. Łódź 1994

1996

58. Binienda Beata: Unglerowskie Ogrody Zdrowia. Studium bibliologiczne. Łódź 1996

59. Boberek Beata: Michał Eustachy Bersztajn (1874-1938) – bibliotekarz i uczony. Łódź 1996

60. Bojda Agnieszka: Stanisław Estreicher jako bibliograf. Łódź 1996

61. Borczak Aneta: Karol Estreicher (mł.) jako bibliograf. Łódź 1996

62. Bretes Dorota: Orbis Books (London) Ltd 1944-1994. Łódź 1996

63. Kuśmierska Sylwia: „Czasopism Naukowy Zakładu Narodowego im. Ossolińskich" 1828-1869. Łódź 1996

64. Mackiewicz Kinga: Tadeusz Eugeniusz Witkiewicz, Wielki Mistrz Rycerskiego Zakonu Bibliofilskiego. Łódź 1996

1997

65. Szybiak-Vellinga Anna: „Biblioteka Klasyków Filozofii" i jej znaczenie w powojennym dorobku wydawniczym Polski. Łódź 1997

1998

66. Graberski Marcin: Marian Jerzy Toporowski – bibliotekarz i bibliograf. Łódź 1998

67. Hiller Joanna: Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w opiniach absolwentów z lat 1945-1995. Łódź 1998

68. Kondratowicz Wojciech: Wybrane zintegrowane programy komputerowej sieci bibliotek – analiza porównawcza. Łódź 1998

69. Lewik Jacek: Wydawnictwa drukarni Józefa Ignacego Kraszewskiego w Dreźnie. Łódź 1998

70. Londzian Julita: Elementy współczesnego systemu książki w świetle „Encyklopedii Powszechnej" S. Orgelbranda (1859-1868). Łódź 1998

71. Sekuła Marcin: Józef Zawadzki (1781-1838) i jego działalność. Łódź 1998

72. Socha Barbara: Analiza wybranych polskich podręczników do nauki przedmiotu „bibliografia". Łódź 1998

73. Wojtasiak Dagmara: Bolesław Świderski jako bibliotekarz i bibliotekoznawca. Łódź 1998

1999

74. Adamowicz Elżbieta: Świat książki w „Dziennikach" Stefana Żeromskiego. Łódź 1999

75. Agacka Beata: Księgozbiór ks. Stanisława Nawrockiego. Łódź 1999

76. Chróścik Emilia: Słowniki pseudonimów pisarzy polskich. Łódź 1999

77. Chróścik Lucyna: Ojciec Romuald Gustaw OFM – dyrektor Biblioteki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Łódź 1999

78. Guzek Michał: Świat książki w listach Zygmunta Krasińskiego do Delfiny Potockiej. Łódź 1999

79. Kaczmarek Danuta: Nauka o książce w kręgu zainteresowania Jerzego Starnawskiego. Łódź 1999

80. Kowalska Marta: Świat książki w „Kronikach" Bolesława Prusa. Łódź 1999

81. Królak-Kawałek Anna: Świat książki w korespondencji Elizy Orzeszkowej. Łódź 1999

82. Wasiak Katarzyna: Juliusz Nowak-Dłużewski i ratowanie dóbr podworskich na Ziemi Kieleckiej w latach 1945-1947. Łódź 1999

Recenzent rozpraw doktorskich

1989

1. Kurek-Kokocińska Stanisława: Branżowe ośrodki informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej w Łodzi: zarys w rozwoju w latach 1945-1989, organizacja i działalność. Łódź 1989 Uniwersytet Łódzki. Wydział Filologiczny. Promotor: prof. dr hab. Bolesław Świderski

2. Mauer-Górska Barbara: O Stanisławie Kośmińskim jako bibliotekarzu i bibliografie. Kraków 1999 Uniwersytet Jagielloński. Wydział Filologiczny. Promotor: prof. dr hab. Wiesław Bieńkowski

Recenzent prac magistreskich

1992

1. Kalinowska Renata: Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Rykach w latach 1956-1990. Łódź 1992

2. Kubacka Ewa: Zbiory Biblioteki Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie w latach 1928-1991. Łódź 1992

3. Woźniak Lidia: Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Ostrołęce w latach 1975-1991. Łódź 1992

1994

4. Trzcińska Danuta: Miejska Biblioteka Publiczna w Ozorkowie w latach 1947-1993. Łódź 1994

1995

5. Dusiński Przemysław: Księgi pamiątkowe poświęcone lekarzom polskim wydane w latach 1801-1914. Łódź 1995

6. Rychter-Wierzchołowska Beata: Biblioteka Socjologiczna im. Józefa Chałasińkiego Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945-1995. Łódź 1995

Informator Nauki Polskiej 1974-[1999]. Warszawa 1974-2000; Dr n. hum. Janusz Kapuścik. *Med. Dydakt. Wychow.* 1978 R. 10 nr 4 s. 294, portr.; Monika Kubik: Ostatnie dni w starej kamienicy. Czy Główna Biblioteka Lekarska zawiesi pracę? *Exp. Wiecz.* 1982 nr 196 s. 5; Teresa Kupczyńska: Okno na świat w mysiej dziurze. *Nowy Medyk* 1983 nr 10 s. 1, 4, 5; Vojceh Bronislavski: Neobykovennaja biblioteka. Bank medicinskoj informacii. *Pšijazn'* 1986 nr 9 s. 4; Kto jest kim w bibliotekarstwie i informacji naukowej. *Por. Bibl.* 1986 nr 1 s. [2-3]; Elisabeth Kjellander: The firstEuropean Conference on Medical Libraries. [Bruksela. 22-25 X 1986]. *Mic. News* 1986 nr 4 s. 10-13; Kto jest kim w polskiej medycynie: informator biograficzny. Warszawa 1987 s. 281; Marta Lomenova: Bolisme v Havane. [1-5 XII 1986 r.]. *Met. Inf.* 1987 T. 22 nr 2 s. 113-117; Zuzana Simovicova: Europska Konferencia Lekarskych Kniznic. [Bruksela, 22-25 X 1986 r.]. *Met. Inf.* 1987 T. 22 nr 1 s. 64-68; (p.); Biblioteka lekarska w Radomiu. *Medicus* (Lublin) 1991 nr 6/7 s. 2, il.; Kto jest kim w województwie łódzkim. Łódź 1992 s. 85-86; Poczet bibliofilów polskich / zebrał i oprac. Roman Tomaszewski. Warszawa 1992 s. 78; Sprawozdania z czynności i posiedzeń 1982-1991 [Łódzkiego Towarzystwa Naukowego]. Łódź 1993 s. 32-33; Hanna Tadeusiewicz: Spis prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych z zakresu nauki o książce, informacji naukowej i czasopiśmiennictwa wykonanych w Uniwersytecie Łódzkim w latach 1986-[2000]. *Acta UL Fol. Libr.* 1993 z. 5 s. 115-119; 1998 z. 8 s. 31-45; 2002 z. 11 s. 209-221; Halina Dusińska: Prof. dr hab. n. hum. Janusz Kapuścik - nowy prezes Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji. *Arch. Hist. Filoz. Med.* 1997 T. 60 z. 4 s. 467-468, il.; Janusz Kapuścik: Nie tylko biblioteka. Rozmowa z prof. dr hab. ..., dyrektorem Głównej Biblioteki Lekarskiej, przepr. Bożena Sikorska. *Mag. Med.* 1997 nr 4 s. 59-60; Andrzej Paluchowski: W świecie Asklepiosa i książek czyli Janusz Kapuścik. *Prakt. Teoria Inf. Nauk. Techn.* 1997 T. 5 nr 3 s. 35-37, il., portr.; Hanna Bojczuk: Posiedzenie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji, Warszawa 19 V 1998. *Arch. Hist. Fil. Med.* 1998 T. 61 z. 2/3 s. 251; Taż: Jubileusz prof. Bolesława Górnickiego „Z perspektywy 90 lat". Spotkanie i wystawa, Warszawa 22 VI – 31 VII 1998. *Arch. Hist. Filoz. Med.* 1998 T. 61 z. 2/3 s. 257-258; E[dward] P[igoń]: Nominacje profesorskie. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 114-115, il.; Prof. dr hab. Janusz Kapuścik (1932) – Członek Honorowy Polskiego Towarzystwa Higienicznego. W: 100 lat PTH: kalendarz jubileuszowy / oprac. Cezary Korczak. Warszawa 1998 s. 96, portr. (*Hygeia* 1998 nr 1); Toż: Tamże: W: Kalendarz 1999 s. 98; Hanna Bojczuk: Posiedzenie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji, Warszawa 28 kwietnia 1999 roku. *Arch. Hist. Filoz. Med.* 1999 T. 62 z. 3s. 296-299; Maria Dembowska: Pożegnanie Przyjaciela. *Prz. Bibl.* 1999 R. 67 nr 3 s. 240; Halina Dusińska: Janusz Kapuścik (1932-1999). *Prz. Bibl.* 1999 R. 67 nr 3 s. 232-237; Janusz Kapuścik. *Puls* 1999 R. 10 nr 57 s. 51; Współcześni uczeni polscy: słownik biograficzny. T. 1. Warszawa 1999 s. 267-267, portr.; Teresa Ostrowska: Prof. dr hab. n. hum. Janusz Kapuścik (20 VI 1932 - 30 VI 1999). Tamże s. 313; Hanna Tadeusiewicz: Janusz Kapuścik (1932-1999). Tamże s. 237-240; Halina Dusińska: Prof. dr hab. n. hum. Janusz Kapuścik (1932-1999). Tamże s. 85-93; Teresa Ostrowska: Będzie nam Go bardzo brakowało. Tamże s. 94; [Profesor Janusz Kapuścik 1932-1999]. *Biul. GBL* 1999 R. 45 nr 361 s. 2; Irena Kwaśniewska, Hanna Tadeusiewicz, Ryszard Żmuda, Jerzy Jurkiewicz: [Przemówienia wygłoszone nad grobem Janusza Kapuścika - dyrektora

Głównej Biblioteki Lekarskiej]. *Biul. GBL* 1999 R. 45 nr 361 s. 3-8, il.; Hanna Odrowąż-Szukiewicz: Przemówienie na zebraniu Stowarzyszenia Twórców Muzeum Zamku i Szpitala Wojskowego na Ujazdowie. Warszawa - Zamek Ujazdowski 18.09.1999. *Arch. Hist. Filoz. Med.* 1999 T. 62 nr 3 s. 312-313; Teresa O s t r o w s k a : Prof. dr hab. hum. Janusz Kapuścik (20 VI 1932 – 30 VI 1999). *Arch. Hist. Filoz. Med.* 1999 T. 62 z. 3 s. 312; Alfred Puzio: Profesor Janusz Kapuścik. *Biul. Inf. Śl. AM* 1999 R. 9 nr 3 s. 44-45; Hanna Tadeusiewicz: Sprawozdanie z Czynności i Posiedzeń Łódzkiego Towarzystwa Naukowego 1999 s. 118-120; 30 czerwca zmarł profesor Janusz Kapuścik. *Nowe Ks.* 1999 nr 8 s. 81; Bibliotekarze z Ujazdowa: Janusz Kapuścik (1932-1999). Wspomnienia. *Gaz. Wybor. (dod.) Gaz. Stoł.* 2000 (z dn. 4 lipca) s. 8, portr.; Halina D u s i ń s k a : Prof. dr hab. Janusz Kapuścik (1932-1999). *Pam. Tow. Lek. Warsz.* 2000 T. 136 nr 4 s. 84-93, portr.; Jerzy Jurkiewicz: Przemówienie prezesa Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego - wygłoszone w czasie uroczystości pogrzebowych na Cmentarzu Bródnowskim w dniu 9 lipca 1999 r. *Pam. Tow. Lek. Warsz.* 2000 T. 136 nr 4 s. 4; T e n ż e : Wstęp. Tamże s. 5; Irena K w a ś n i e w s k a : Polski Bibliotekarz Roku. 2000.05.20. *Biul.* GBL 2001 R. 47 nr 364 s. 129; T a ż : Wolffiana 2000 [odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej prof. J. Kapuścikowi]. *Biul.* GBL 2001 R. 47 nr 364 s. 131-132; Janusz Kapuścik (1932-1999). *Probl. Hig.* 2000 nr 65 s. 37-38; Marcin Mystkowski: Nagroda im. Adama Mickiewicza. *Notes Wydaw.* 2000 nr 6/7 s. 48-49; Hanna Tadeusiewicz: Prof. dr hab. Janusz Kapuścik. *Bibliotekarz* 2000 nr 7/8 s. 36-38, portr.; T a ż : Kapuścik Janusz (1932-1999) W: Słownik pracowników książki polskiej / pod red. Hanny Tadeusiewicz, z udziałem Bogumiła Karkowskiego. Supl. 2. Warszawa 2000 s. 74-75, wykr.; Jan Wołosz: Profesor Janusz Kapuścik laureatem Nagrody im. Adama Mickiewicza dla Bibliotekarza Polskiego. *Bibliotekarz* 2000 nr 7/8 s. 46; Toż. *EBIB* 2000 nr 6; Hanna Tadeusiewicz: Profesor Janusz Kapuścik (1932 - 1999). *Pam. Tow. Lek. Warsz.* 2000 T. 137 nr 5 s. 168-170; Taż: Kapuścik Janusz (1932-1999). W: Słownik badaczy literatury polskiej / red. Jerzy Starnawski. T. 4. Łódź 2001 s. 160-164; Władysław Zygmunt Traczyk: W drugą rocznicę śmierci prof. Janusza Kapuścika. *Gaz. Lek.* 2001 nr 6 s. 73; Prof. dr hab. Janusz Kapuścik (1932-1999). W: Hygeia 2002: [kalendarz lekarski]. Warszawa 2002 s. 96, il.; Zbigniew Żmigrodzki: Janusz Kapuścik (20 VI 1932 - 30 VI 1999). *Rocz. Bibl.* 2000 R. 44 s. 305-307; Marian S t ę p i e ń : Między historią literatury a historią medycyny. Wspomnienie o prof. Januszu Kapuściku. *Pam. Tow. Lek. Warsz.* 2004 T. 140 nr 8 s. 157-166, portr.; Halina D u s i ń s k a : Janusz Kapuścik (1932-1999) – dyrektor warszawskich bibliotek medycznych. W: Bibliotekarze bibliotek specjalnych. Warszawa 2007 s. 50-57- (Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych; 10); Ryszard Ż m u d a : Prof. dr hab. Janusz Kapuścik (1932-1999). *Kronikarz* 2010/2011 R. 9 nr 15 s. 730-740, il., portr., bibliogr.; Irmina U t r a t a : Tak to się właśnie zaczęło. Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość Biblioteki Głównej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 1 s. 641-643, 648, 652, portr., bibliogr.; Toż. uzup. *Medycyna, Dydaktyka, Wychowanie* 2012 Vol. 44 nr 2 s. 21-22, portr., il., bibl.; // Archiwum Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego - APK-180, sygn. 186/33/76; Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie, ul. Chocimska 22: Dział Zbiorów Specjalnych GBL, ul. Jazdów 1A - akta osobowe (materiały rękopiśmienne, adresy, zaproszenia, gratulacje, podziękowania, nekrologi, wycinki prasowe, fotografie, karykatury, ekslibrisy, tekst przemówienia prof. dr. hab. Zbigniewa Żmigrodzkiego podczas uroczystości odsłonięcia tablicy pamiątkowej pt. Profesor Janusz Kapuścik - bibliotekarz i uczony); Ministerstwo Zdrowia. Departament Nauki i Szkolnictwa Wyższego - akta osobowe nr 233/7; Archiwum Uniwersytetu Łódzkiego - akta osobowe, sygn. 15 760, przewody habilitacyjne sygn. 74.

Halina Dusińska

Prof. dr hab. med. Stanisław KONOPKA (1896-1982) lekarz, historyk medycyny, bibliograf, bibliofil, bibliotekoznawca, organizator medycznego bibliotekarstwa naukowego, właściciel księgozbiorów, więzień obozów hitlerowskich, podpułkownik, pracownik szpitalnictwa wojskowego, wydawca, redaktor, działacz społeczny, członek towarzystw naukowych, nauczyciel akademicki, profesor nadzwyczajny, kierownik: referatu biblioteki i wydawnictw Wojskowego Instytutu Sanitarnego, Biblioteki Szpitala Ujazdowskiego, naczelnik Wydziału Naukowo-Wydawniczego Ministerstwa Zdrowia, kierownik Zakładu Historii Medycyny Akademii Medycznej i dyrektor Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie.

Urodził się 24 maja 1896 roku w Pilźnie koło Tarnowa na Podkarpaciu w rodzinie inteligenckiej Karola Franciszka i Izydory z domu Tyszyńska. Dwojga imion Stanisław Józef, ale drugiego nie używał. Ojciec był urzędnikiem skarbowym. Najstarszy z pięciorga rodzeństwa. Dwukrotnie żonaty: z Ireną z domu Urbańska i od 1933 roku z Jadwigą z domu Kula (1903-1995). Miał córkę Danutę (ur. 24 VII 1923) z pierwszego małżeństwa, która zmarła w dzieciństwie.

Uczęszczał do I Państwowego Gimnazjum im. ks. Stanisława Konarskiego w Rzeszowie (1906-1914). Studiował (1915, 1921-1925) - absolutorium (1925) na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, następnie otrzymał doktorat wszech nauk lekarskich - dyplom (31 XII 1930) na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, a habilitowany został na docenta historii i filozofii medycyny (12 I 1946) na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. Członkowie Komisji oceniającej dorobek naukowy: prof. dr Adam Wrzosek, prof. dr Ignacy Hoffman, prof. dr Tadeusz Kurkiewicz, prof. dr Karol Gustaw Jonscher i prof. dr Witold Maciej Kapuściński. Dnia 30 VI 1954 roku Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki przyznała Stanisławowi Józefowi Konopce tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego. Recenzenci: prof. dr Ksawery Rowiński, prof. dr hab. Bolesław Skarżyński. W 1961 Rada Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Warszawie otrzymała ocenę działalności i dorobku naukowego napisaną przez prof. dr hab. Bolesława Górnickiego i prof. dr Bolesława Skarżyńskiego z wnioskiem o uzwyczajowienie prof. dr S. Konopki.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje: Wojsko Polskie. Naczelne Dowództwo. Wydział Organizacyjny Szefostwa Sanitarnego - referent (1 VII 1920 - 1 II 1921); Wojskowy Instytut Sanitarny w Warszawie. Referat Biblioteki i Wydawnictw. Biblioteka i Muzeum Historyczne - kierownik (1 IV 1925 - 1 IX 1939); Centrum

Wyszkolenia Sanitarnego. Oddział Historii Służby Zdrowia - kierownik (1932-1935); Szpital Ujazdowski PCK. Biblioteka - kierownik (1 IV 1940 - 8 I 1943); Ministerstwo Zdrowia. Wydział Naukowo-Wydawniczy - naczelnik (6 VI 1945); Główna Biblioteka Lekarska - kierownik (8 VI 1945 - 12 I 1955), następnie dyrektor (13 I 1955 - 31 XII 1970); Lekarski Instytut Naukowo-Wydawniczy - kierownik (IV 1946 - 31 XII 1949); Krajowy Konsultant Ministerstwa Zdrowia ds. bibliotekarstwa lekarskiego (1 XII 1950-); Akademia Medyczna w Warszawie. Zakład Historii Medycyny - kierownik (1 I 1954 - 31 XII 1966).

Służbę wojskową pełnił w wojsku austriackim i polskim. Początkowo jako podoficer, później jako oficer sanitarny (1914-1915). Po odzyskaniu niepodległości od 3 XI 1918 roku był w Legii Oficerskiej w Przemyślu i we Lwowie (obrona Lwowa). Od 1 II 1919 roku w dywizji gen. Władysława Sikorskiego. Był adiutantem szefów sanitarnych: gen. Zygmunta Zielińskiego, gen. Franciszka Aleksandrowicza, następnie w 4. dywizji piechoty i w armii gen. Wacława Iwaszkiewicza. W czasie II wojny światowej, jako zawodowy oficer Centrum Wyszkolenia Sanitarnego, był komendantem szpitali polowych - nr 14, 602, 603 w grupie operacyjnej „Południowa" Armii „Karpaty" i Szpitala Wojskowego w Jarosławiu - (5 IX 1934 - 4 XI 1939) - dla jeńców polskich, zdemobilizowany (28 X 1939). Podczas okupacji hitlerowskiej walczył w szeregach Związku Walki Zbrojnej, później Armii Krajowej. Dnia 8 I 1943 roku został aresztowany przez gestapo. Był więziony na Pawiaku, następnie w obozach koncentracyjnych na Majdanku, w Gross-Rosen i w Litomierzycach (filia obozu we Flossenburgu) do 8 V 1945 roku. Tyfus plamisty i praca lekarza na rewirze. Był zatrudniony w instytucjach wojskowych. Stopień wojskowy podpułkownik (IV 1939).

Praca naukowa - podejmował problematykę badawczą z zakresu bibliografii, historii medycyny, bibliotekarstwa, biografistyki, leksykografii lekarskiej, czasopiśmiennictwa, organizacji badań naukowych. Ogłosił drukiem ponad 420 publikacji. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 475 pozycji. Największym jego dziełem jest 56 tomowa polska bibliografia lekarska XIX i XX wieku (do 1965 roku). Opublikował również inne bibliografie: osobowe oraz z zakresu dziedzin i zagadnień (gruźlicy, pediatrii, medycyny lotniczej). Był autorem wspomnień i wydawcą źródeł. Opracowywał także dla Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki, władz Uczelni i sekretarza Wydziału VI PAN - opinie o dorobku naukowym kandydatów na samodzielnych pracowników nauki, obsadzie stanowisk kierowników zakładu, celowości powoływania nowych czasopism itd. Część zgromadzonych materiałów pozostawił na fiszkach i w kartotekach (z lat 1901-1939 ok. 170 000 pozycji). Sporządzona przez niego dokumentacja piśmiennictwa ma dla nauk medycznych nieprzemijającą wartość historyczną i poznawczą. Z opracowanych spisów bibliograficznych obliczył, że lekarze polscy wnieśli znaczny wkład do nauki światowej, ogłaszając drukiem ponad 315 000 publikacji. Był redaktorem naczelnym czasopism: *Lekarz Wojskowy* (1934-1939), *Revue de la Presse Mèdicale Polonaise* (Varsoviae

1932-1933), *Dziennik Zdrowia* (1945-1947), *Polski Tygodnik Lekarski* (1947-1954), *Archiwum Historii Medycyny* (1957-1972), *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* (1952-1971). Wykonywał również inne prace redakcyjne w redakcjach periodyków, należał do składu komitetów redakcyjnych, m. in. sekretarz, albo członek Redakcji: *Polska Gazeta Lekarska* (1933), *Tętno Medycyny* (1933), *Biuletyn Sekcji Sanitarnej Towarzystwa Wiedzy Wojskowej* (1928-1929) oraz w wydawnictwach zwartych. Należał do komitetów redakcyjnych. Wydawca źródeł. Opracował ok. 120 haseł do Encyklopedii Wojskowej, pod red. Ottona Laskowskiego T. 2- 8. Warszawa 1932-1939. Redagował dział medycyny Słownika języka polskiego / pod red. Witolda Doroszewskiego T. 2-12 Warszawa 1954-1969. Był członkiem komitetu redakcji Rady Naukowej Polskiego Słownika Biograficznego T. 8 - T. 20 Warszawa 1985.

Działalność dydaktyczna - promotor 15 rozpraw doktorskich. Opiekun naukowy 6 habilitacji. Recenzent 1 habilitacji i 22 doktoratów. Stworzył szkołę historyczno-medyczną. Wychował kilkanaście osób, które karierą zawodową związały się z historią medycyny. Od 1932 roku prowadził zajęcia dydaktyczne z historii medycyny dla podchorążych, studiujących medycynę w Uniwersytecie Warszawskim, następnie w latach 1947-1948 w Uniwersytecie Poznańskim, a od 1 I 1954 - 31 XII 1966 - w Akademii Medycznej w Warszawie. W latach 1960-1966 egzaminował ponad 576 lekarzy ubiegających się o stopień naukowy doktora medycyny. Aktywnie uczestniczył w konsyliach naukowych. Należał jako stały sekretarz do komitetu, organizującego coroczne zjazdy naukowe wojskowej służby zdrowia, które odbywały się w latach 1935-1939. Był organizatorem 2 krajowych zjazdów naukowych historyków medycyny - Warszawa (1957, 1967) i współorganizatorem IV Międzynarodowego Kongresu Medycyny i Farmacji Wojskowej - Warszawa (1962).

Organizując pracę wydawniczo-bibliotekarską dążył jako naczelnik do wznowienia ruchu naukowego i wydawniczego w Polsce. Pierwsze po II wojnie światowej czasopismo *Dziennik Zdrowia* wydał już 1 VIII 1945 roku. W latach 1945-1949 Lekarski Instytut Naukowo-Wydawniczy opublikował 1824 książki, broszury i odbitki obejmujące 53 693 stronice tekstu w nakładzie 1 803 186 egzemplarzy, 325 zeszytów czasopism w nakładzie 1 806 626 egzemplarzy oraz 683 druki drobne w nakładzie 77 633 780 egz. Już w 1933 roku we Lwowie podczas XIV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich został wybrany na członka komisji powołanej do reorganizacji bibliotekarstwa lekarskiego w Polsce (z doc. Ludwikiem Zembrzuskim). Wówczas przedstawił model centralnej biblioteki medycznej państwa - Głównej Biblioteki Lekarskiej, gromadzącej możliwie pełne polskie piśmiennictwo lekarskie, pozwalające udokumentować rodzime tradycje w tej gałęzi nauki. Kierowana przez Konopkę Biblioteka Centrum Wyszkolenia Sanitarnego była do 1939 roku największą naukową książnicą medyczną kraju i pełniła funkcję biblioteki centralnej, wyprzedzając pod względem bogactwa zbiorów Bibliotekę Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego, z ośrodkiem bibliografii lekarskiej na poziomie europejskim. Została spalona przez

Niemców w 1944 roku. Zestawił liczbę strat poniesionych przez polską medycynę w latach 1939-1945. Ten alarmujący materiał, opublikowany w zachodnich czasopismach oraz nawiązanie łączności z towarzystwami naukowymi w Europie Zachodniej, Rosji i Stanach Zjednoczonych spowodowało napływ do Polski darów książkowych i czasopism z zakresu medycyny i nauk pokrewnych zasilając GBL i powstającą sieć bibliotek medycznych.

Główna Biblioteka Lekarska, którą stworzył na zgliszczach Warszawy 8 czerwca 1945 roku, dzięki energii dyrektora Konopki we wczesnych latach 60. XX w. mieściła się w rzędzie 10 największych bibliotek medycznych świata. Zorganizował od podstaw liczący się na świecie i jedyny tego rodzaju w kraju warsztat naukowy w Głównej Bibliotece Lekarskiej, którą kierował przez 25 lat. W dniu 27 V 1970 roku biblioteka posiadała 1 280 253 tomy książek i czasopism. Podaną wielkość zasobu bibliotecznego zapewne obliczył sumując tomy książek i czasopism zapisane w inwentarzach ze zbiorami nieopracowanymi i dubletami. Zbiory w 7 oddziałach GBL liczyły łącznie ponad 286 650 wol. Książek dawnych było 9 745 jednostek inw. Inwentarz zbiorów specjalnych w dniu 1 I 1970 roku liczył 35 605 pozycji. Zorganizował na najwyższym wówczas poziomie naukową informację medyczną, która docierała do każdego zainteresowanego lekarza w najdalszym zakątku kraju. Nawiązał współpracę z blisko 1000 bibliotek naukowych i odbiorców indywidualnych na świecie, wysyłając im polskie wydawnictwa, propagując osiągnięcia polskiej medycyny. Dzięki otrzymywanym z wymiany i darów publikacjom zagranicznym Główna Biblioteka Lekarska była „oknem na świat" dla pokolenia naukowców, odciętych od swobodnych kontaktów z ludźmi nauki sprzed 1956 roku, informując ich o osiągnięciach i postępie nauk medycznych w przodujących krajach. W 1945 roku, wyprzedzając stosowne zarządzenia administracyjne, stworzył organizm nie znany w Polsce - pierwszą w kraju sieć bibliotek specjalnych: Główną Bibliotekę Lekarską jako bibliotekę centralną z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych wraz z siecią bibliotek lekarskich. Jako konsultant Ministerstwa Zdrowia został upoważniony do ich inspekcji.

Członek: Związku Strzeleckiego w Rzeszowie (1914), Komitetu Budowy Domu Medyków Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie - prezes (1923-1925), Towarzystwa Miłośników Książki (przed 1925-1962), Związku Bibliotekarzy Polskich (1928-), Towarzystwa Wiedzy Wojskowej (1935-1939), Fundacji Oficera Lekarza w Stanie Spoczynku, Centrum Wyszkolenia Sanitarnego (1937-), Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia, Polskiej Akademii Umiejętności - korespondent (24 VI 1979-) i Nauk Matematyczno-Przyrodniczych (24 VI 1949-), Komisji Historii Nauk Medycznych Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia (1958-1960) i Komisji ds. Importu Książek i Czasopism Zagranicznych Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia - sekretarz (1956-), Kolegium Naukowego Archiwum PAN (1955-1961) i Rady Naukowej Archiwum PAN (1962-), Komisji Bibliotek i Bibliografii

Polskiej Akademii Nauk (III 1957-), Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny - założyciel, prezes Zarządu Głównego (1957-1964, 1967-1970), honorowy prezes (26 IV 1974-), przewodniczący Zarządu Oddziału Warszawskiego PTHM (1957-1970) i Komisji Wnioskowo-Opiniodawczej dla powoływania krajowych i zagranicznych członków honorowych - przewodniczący (14 I 1979-), Senackiej Komisji Bibliotecznej Akademii Medycznej w Warszawie - przewodniczący (19 X 1962-) i Komitetu Redakcyjnego Ośrodka Wydawnictw AM, Societa Italiana di Storia della Medicina - honorowy (23 X 1962-), Polskiej Akademii Nauk, Komitetu Historii Nauki i Techniki (27 XI 1963-), Sectio Medico-Historica Societatis Medicorum Svecanae (25 II 1963-), Francuskiego Towarzystwa Historii Medycyny (1963-), Towarzystwa Przyjaciół Książki (V 1965), Polskiego Towarzystwa Lekarskiego - honorowy (25 II 1966-), Międzynarodowej Akademii Historii Medycyny w Londynie (19 IV 1966-), Polskiego Związku Lekarzy w Stanach Zjednoczonych - honorowy (2 VI 1968-), Związku Byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych Okręgu Wojewódzkiego - Warszawa, następnie Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, Stowarzyszenia ZAIKS, Kapituły Orderu Pomiana-Pożerskiego.

Otrzymał odznaczenia: Medal Waleczności, Srebrny Krzyż Czerwonego Krzyża, Krzyż Karola, Odznaki honorowe: „Orlęta", Krzyż Obrony Lwowa, Gwiazdę Przemyśla, Medal Pamiątkowy za wojnę 1918-1921, Odznakę pamiątkową Oficerskiej Szkoły Sanitarnej (1926), Srebrny Krzyż Zasługi (1928), Medal Niepodległości (1938), Złoty Krzyż Zasługi (1946), Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1956), Nagrodę Marcia C. Noyesa - USA (20 VI 1963), Odznakę „za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia" (1968), Medal za Warszawę 1939-1945 (1971), Medal Zwycięstwa i Wolności 1945 roku (1971), Medal XXV-lecia Polskiej Akademii Nauk (1978), Order Sztandaru Pracy I klasy (1979), Medal Ignacego Łukasiewicza (1984). Od 1988 roku jest patronem Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie.

Hobby: kolekcjonerstwo, bibliofilstwo.

Zmarł 3 września 1982 roku w Warszawie, w wieku 86 lat. Został pochowany na Cmentarzu w Wilanowie, a 28 X 1982 r. ekshumowano jego zwłoki na Cmentarz Wojskowy na Powązkach (kw. 23B, rz. 10, grób 1).

Zasługi prof. dr. Stanisława Józefa Konopki dla bibliografii lekarskiej, historii medycyny i Głównej Biblioteki Lekarskiej są ogromne. Polska Bibliografia Lekarska to dzieło imponujące. Zorganizował 9 oddziałów terenowych Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny, liczących ponad 300 członków. Organizował zjazdy naukowe. Był bibliofilem - właścicielem dwóch prywatnych księgozbiorów. Posiadał 5 własnych ekslibrisów. Ten najwybitniejszy bibliograf nauk medycznych, uważany był przez współczesnych uczonych za przewodnika i symbol zagadnień związanych z bibliografią lekarską i historią medycyny.

Spis publikacji

1925

1. Bibliografia medycyny wojskowej i służby zdrowia. *Kom. Bibl. Podręcz. Muz. Hist. Ofic. Sz. Sanit.* 1925 R. 1 nr 1-10. Dod. do czas. *Lek. Wojsk.* 1925
Krypt. St. K.

2. Józef Piłsudski bibliografia. Warszawa: Druk. Min. Spraw Wojskowych, 1925.- 39, [7] s.
Współaut.: ... , Zygmunt Zygmuntowicz

1926

3. Bibliografia medycyny wojskowej i służby zdrowia. *Kom. Bibl. Podręcz. Muz. Hist. Ofic. Sz. Sanit.* 1926 R. 2 nr 1-5. Dod. do czas. *Lek. Wojsk.* 1926

4. Bibliografia [polska za rok 1926]. *Prz. Bibliogr.* [wyd. Gebethner i Wolff] 1926 R. 12 nr 1 s. 10-15; nr 2 s. 22-31; nr 3 s. 37-47; nr 4 s. 53-62; nr 5 s. 70-78; nr 6 s. 84-94; nr 7 s. 102-110; nr 8 s. 116-127; nr 9 s. 133-142; nr 10 s. 148-158; nr 11 s. 166-175; nr 12 s. 178-190; nr 13 s. 198-207; nr 14 s. 215-220; nr 15/16 s. 229-231; nr 17 s. 235-246; nr 18 s. 252-262; nr 19; nr 20.

5. O katalogach Biblioteki Podręcznej Oficerskiej Szkoły Sanitarnej i skorowidz katalogu działowego. Warszawa: Druk. Wzorowa, 1926.- 14, [2] s.

6. Polska bibliografia lekarska za rok 1925/1926. Warszawa: Nakł. Warsz. Kal. Lek., 1926 [2], X, 122 s.
Rec.: M. F[laum], *Warsz. Czas. Lek.* 1926 R. 3 nr 12 s. 583; *Lekarz Kasy Chorych* 1926 T. 2 nr 14 s. 28-29; [W. Melanowski], *Klin. Oczna* 1926 R. 4 nr 4 s. 192; Adam Wrzosek, *Arch. Hist. i Filoz. Med. Hist. Nauk Przyr.* 1926 T. 5 z. 2 s. 276-277; M[aksymilian] Zwejgbaum, *Lek. Wojsk.* 1926 T. 8 nr 5-6 s. 512-514; W[iktor] Janusz, *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 nr 10 s. 193-194; F[ranciszek] Krzyształowicz, *Prz. Derm.* 1927 R. 22 nr 1 s. 95; *Lek. Pol.* 1927 T. 3 nr 1 s. 23; A. Wojciechowski, *Gin. Pol.* 1927 T. 6 nr 1-3 s. 346-347; *Zdrowie* 1927 R. 42 nr 2 s. 103

1927

7. Bibliografia prac polskich z zakresu gruźlicy, ogłoszonych w 1926 r. *Gruźlica* 1927 R. 2 nr 1 s. 36-47. (Wyd. Biblioteki Oficerskiej Szkoły Sanitarnej nr 6)

8. Niedźwiecki Franciszek: Powstanie polskie ze stanowiska lekarskiego: materiały do historii powstania z 1863 r.; [przedruk z „Chwili" z r. 1864 / wybrał ...]. *Lek. Wojsk.* 1927 T. 9 nr 5 s. 648-651

9. Sprawozdanie z działalności Biblioteki za rok 1926. Warszawa: Druk. Wzorowa, 1927/23, [1] s. (Oficerska Szkoła Sanitarna)

1928

10. Bibliografia prac polskich z zakresu gruźlicy ogłoszonych w 1927 roku. *Gruźlica* 1928 R. 3 nr 4 s. 252-274

11. Polska bibliografia lekarska za rok 1926/1927. Warszawa: Druk. Techniczna Sp. Akc., 1928 XVI, 231, [1] s. (na okł.: „Warszawski Kalendarz Lekarski" na rok 1928. Cz. 1: Bibliografia. Warszawa 1928)
Rec.: Janina Brossowa, *Med. Prakt.* 1928 R. 2 nr 1 s. 19; [H. Ruebenbauer], *Wiad. Farm.* 1928 R 55 nr 9 s. 119

12. Pożegnanie pierwszego Dyrektora Nauk Oficerskiej Szkoły Sanitarnej płk. dr. Ludwika Zembrzuskiego. *Lek. Wojsk.* 1928 T. 12 nr 1 s. 97-101
Krypt. S.K.

1929

13. Bibliografia prac polskich z zakresu gruźlicy ogłoszonych w 1928 roku. *Gruźlica* 1929 R. 4 nr 5 s. 376-397

14. Spis prac płk. lek. dr Jana Koelichena . *Lek. Wojsk.* 1929 T. 14 nr 1-4 s. 6-13

15. Ś.p. Dr med. Adam Ostoja Zagórski, uczestnik powstania 1863 roku. *Lek. Wojsk.* 1929 T. 14 nr 12 s. 565

16. Gazy bojowe: próba bibliografii. Warszawa: Gł. Księg. Wojsk., 1930.- [4], 68 s. (Wyd. z zapomogi Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej)

17. Katalog nabytków Biblioteki Szkoły Podchorążych Sanitarnych za rok 1929. Warszawa 1930, 180 s.

1930

18. „O powołaniu lekarza wojskowego". Odczyt wygłoszony przez dr. Ludwika Towiańskiego

w 1859 r. w Wilnie; przedm. .... *Lek. Wojsk.* 1930 T. 15 nr 2 s. 84-86

19. Ś.p. prof. Emanuel Machek. *Lek. Wojsk.* 1930 T. 16 nr 4/5 s. 216

1931

20. Biblioteka [Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. Sprawozdanie za rok 1929/1930]. *Lek. Wojsk.* 1931 T. 17 nr 1-4 s. 81-82

21. Medycyna i medycy w starych anegdotach i fraszkach. [T. 1] / zebrał .... Warszawa: Druk. i Lit. Jan Cotty, 1931 94, [2] s.

Rec.: K[azimierz] Bross, *Med. Prakt.* 1932 R. 6 nr 1 s. 15-16; H[enryk] Higier, *Warsz. Czas. Lek.* 1937 R. 14 nr 43 s. 820-821

22. Rec.: Przewodnik po uzdrowiskach i letniskach polskich. Warszawa 1931. – *Lek. Wojsk.* 1931 T. 18 nr 7 s. 296

23. Rec.: Urzędowy spis lekarzy, uprawnionych do wykonywania praktyki lekarskiej, lekarzy dentystów, dyplomowanych farmaceutów oraz aptek w Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa 1931. – *Lek. Wojsk.* 1931 T. 18 nr 3-4 s. 152

24. Ś.p. Dr Antoni Wurst. *Lek. Wojsk.* 1931 T. 18 nr 7 s. 300

25. Ś.p. Dr Wacław Kraszewski. *Lek. Wojsk.* 1931 T. 18 nr 7 s. 300

1932

26. Biblioteka i Muzeum Historyczne [Centrum Wyszkolenia Sanitarnego]. Sprawozdanie za rok 1930/31. *Lek. Wojsk.* 1932 T. 19 nr 3 s. 153-155

27. Jak wyglądał Zamek Ujazdowski w 1690 r. [Relacja Jana Chrzciciela Faggiuoli'ego]. *Lek. Wojsk.* 1932 T. 19 nr 12 s. 148 (dod.)

28. Katalog Biblioteki Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. *Lek. Wojsk.* 1932 T. 19 nr 1 s. 6-13 (dod.), nr 2 s. 12-29 (dod.), nr 3, nr 4 s. 51-54 (dod.), nr 5 s. 59-62 (dod.), nr 6 s. 69-72 (dod.), nr 7 s. 79-85 (dod.), nr 8, nr 9, nr 10 s. 116-127 (dod.), nr 11 s. 132-139 (dod.) [Tamże] T. 20 nr 1 s. 8-15 (dod.), nr 2 s. 24-31 (dod.), nr 3 s. 40-47 (dod.), nr 4 s. 53-60 (dod.), nr 5 s. 64-71 (dod.), nr 6 s. 80-87 (dod.), nr 7 s. 96-103 (dod.), nr 8 s. 113-115 (dod.), nr 9 s. 121-124 (dod.), nr 10 s. 131-139 (dod.) i nr 12 s. 176-180 (dod.)

29. Kilka słów w sprawie propagandy medycyny polskiej. *Pol. Gaz. Lek.* 1932 R. 11 nr 7 s. 125-126

Rec.: Henryk Higier: Kilka uwag w sprawie propagandy medycyny polskiej, *Pol. Gaz. Lek.* 1932 R. 11 nr 13 s. 241-242

30. Poczytność polskich pism lekarskich. *Lek. Wojsk.* 1932 T. 20 dod. do nr 7 s. 94-95. (podpis. sk.)

31. Prasa lekarska. Uwagi krytyczne. *Warsz. Czas. Lek.* 1932 R. 9 nr 24 s. 577-578

32. Rec.: „Almanach Lekarski" na rok 1932. Lwów 1932. – *Lek. Wojsk.* 1932 T. 20 nr 5 s. 339-342

33. Rec.: Peretiatkowicz A., Sobeski M.: Współczesna kultura Polski. Poznań 1932. – *Lek. Wojsk* 1932 T. 20 nr 2 s. 132-133

1933

34. Biblioteka i Muzeum Lekarskie [Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. Sprawozdanie za rok 1932/33]. *Lek. Wojsk.* 1933 R. 14 T. 22 nr 9/10 s. 494-495

35. Czasopisma lekarskie i pokrewne [polskie]. W: Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na 1933/34 rok. Warszawa 1933, szp. 1117-1128

36. Katalog Biblioteki Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. *Lek. Wojsk.* 1933 R. 14 T. 20 nr 2 s. 18-19 (dod.), nr 3 (dod.), nr 4.

37. Rec.: Przegląd piśmiennictwa lekarskiego polskiego za rok 1922 / pod red. Zdzisława Goreckiego. Warszawa 1932. - *Lek. Wojsk.* 1933 T. 21 nr 1 s. 45-49

38. Rec.: Wykaz czasopism zagranicznych otrzymywanych w r. 1932 przez 11 polskich bibliotek naukowych. Kraków 1932. - *Pol. Gaz. Lek.* 1933 R. 12 nr 14 s. 272

39. Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na 1933/34 rok. Rok wydawnictwa I. Zakł. Graf. „Drukprasa", Warszawa 1933.- [10], LXXVIII, [3] s., 1425 szp., [11] s. (Biuro Propagandy Medycyny Polskiej przy Naczelnej Izbie Lekarskiej)

Rec.: H[enryk] Waserman, *Medycyna* 1933 R. 7 nr 19 s. 622

40. Ś.p. dr Henryk Kłuszyński. (Wspomnienie pośmiertne). *Pol. Gaz. Lek.* 1933 R. 12 nr 45 s. 888

41. W sprawie organizacji naszych bibliotek lekarskich. *Pol. Gaz. Lek.* 1933 R. 12 nr 46 s. 897-899

42. W sprawie organizacji polskich bibliotek lekarskich. W: Pamiętnik XIV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich w Poznaniu, 11-15 IX 1933 / red. Antoni Jakubski, Karol Jonscher. T. 2. Poznań 1933 s. 245-247

43. Wstęp. W: Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na 1933/34 rok. Warszawa 1933 s. VII-VIII

1934

44. Bibliografia druków o Józefie Piłsudskim. W: Idea i czyn Józefa Piłsudskiego. Warszawa 1934 s. 247-270

45. Józef Piłsudski doktór medycyny honoris causa. (Notatka historyczna w związku z uroczystością wręczenia Wydziałowi Lekarskiemu Uniwersytetu Warszawskiego portretu Marszałka Józefa Piłsudskiego). *Lek. Wojsk.* 1934 T. 24 nr 9 s. 413-427

46. Katalog Biblioteki Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. *Lek. Wojsk.* 1934 R. 15 T. 23 nr 1 s. 2-4 i III s. okł., nr 2 s. 6-8 i III s. okł., nr 3 s. 10-12 i III s. okł., nr 4 s. 14-16 i III s. okł., nr 5 s. 18-20 i III s. okł., nr 6 s. 22-24 i III s. okł., nr 9 s. 26-36 i III s. okł., nr 10 s. 38-40 i III s. okł.

47. Odsłonięcie portretu Marszałka Józefa Piłsudskiego w auli Uniwersytetu Warszawskiego. *Lek. Wojsk.* 1934 T. 24 nr 10 s. 505-511

48. Ostatni wynalazek Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. *Pol. Zbroj.* 1934 R. 13 nr 30 s. 3

49. Sprawozdanie Biblioteki i Muzeum Lekarskiego [Centrum Wyszkolenia Sanitarnego za rok 1933/34]. *Lek. Wojsk.* 1934 T. 24 nr 9 s. 459-460

50. Ś.p. doc. dr Stefan Sterling-Okuniewski, major-lekarz rezerwy. *Lek. Wojsk.* 1934 T. 24 nr 5 s. 359

Tож: *Pol. Gaz. Lek.* 1934 R. 13 nr 20 s. 386-387

1935

51. Biblioteka i Muzeum Lekarskie [Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. Sprawozdanie za rok szkolny 1934/1935]. *Lek. Wojsk.* 1935 R. 26 T. 26 nr 12 s. 740-741

52. Karol Kaczkowski, jego prace i projekt wydawania pisma wojskowo-lekarskiego. *Lek. Wojsk.* 1935 T. 26 nr 8 s. 503-510

53. Red.: „Pamiętniki Zjazdów Naukowych Oficerów Służby Zdrowia" T. 1-4. Warszawa 1935–1939 (4 tomy):

Тож. T. 1. Pamiętnik II Zjazdu Naukowego Oficerów Służby Zdrowia 3-5 stycznia 1935. Druk. i Litografia Jan Cotty, Warszawa 1935 VIII, 245, [3] s; .Nakładem Komitetu Organizacyjnego Zjazdu

Тож. 2. Pamiętnik III Zjazdu Naukowego Oficerów Służby Zdrowia 3-5 stycznia 1936. Druk. i Litografia Jan Cotty, Warszawa 1936 XVI, 259, [1] s.; Nakładem Komitetu Organizacyjnego Zjazdu

Тож. 3. * Pamiętnik IV Zjazdu Naukowego Oficerów Służby Zdrowia, 1937, Warszawa.

Тож. 4. * Pamiętnik V Zjazdu Naukowego Oficerów Służby Zdrowia 4-6 stycznia 1939, Poznań.

54. Sanatorium Wojskowe w Otwocku. (Poświęcenie Sanatorium). *Lek. Wojsk.* 1935 T. 25 nr 10 s. 611-616

55. Ś.p. dr Władysław Osmolski, pułkownik-lekarz. Wspomnienie pośmiertne [oraz] Spis prac. *Lek. Wojsk.* 1935 T. 25 nr 10 s. 553-556, 559-566

56. Ś.p. mjr lek. dr Kazimierz Dietl. *Lek. Wojsk.* 1935 T. 25 nr 2 s. 64

1936

57. Dziesięciolecie pracy gen. dr. Stanisława Roupperta na stanowisku szefa wojskowej służby zdrowia. *Lek. Wojsk.* 1936 T. 28 nr 10 s. 727-731

58. Historia służby zdrowia w wojsku polskim. Stan badań i źródła. *Lek. Wojsk.* 1936 T. 28 nr 5-8 s. 581-596

59. Józef Piłsudski wśród książek. W: Józef Piłsudski pisarz, wydawca i drukarz. Kraków 1936 s. 33-52

60. Katalog Biblioteki Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. *Lek. Wojsk.* 1936 R. 27 T. 27 nr 2 s.[7] + III s. okł., nr 3 s. [7], nr 4 s. [7], nr 5 s. [7], nr 6 s. [7] + III s. okł., nr 7 s. [7] + III s. okł., nr 9 s. [7], nr 10 s. [7] + III s. okł., nr 11 s. [7], nr 12 [7] + III s. okł. [pozycje katalogu od nr 667 do 1074 i od nr 6 poz. od 1 do 676]; [Tamże] T. 28 nr 1 s. [7] + III s. okł., nr 2 s. [7] + III s. okł., nr 3 s. [7] + III s. okł., nr 4 s. [7] + III s. okł., nr 9 s. [7] + III s. okł., nr 10 s. [15], nr 11 s. [15] + III s. okł., nr 12 s. [15]. [pozycje katalogu od nr 677 do 1908]

61. Lotnictwo i medycyna. Bibliografia za rok 1934. Dośw. Prac. Graficzna Salezjańskiej Szkoły Rzemiosł w Warszawie, Warszawa 1936 59, [1] s. (Nakł. Komitetu Propagandy Medycyny Lotniczej w Polsce)

62. Polskie czasopisma lekarskie, farmaceutyczne, dentystyczne i pokrewne. [Spis]. W: Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na 1936 rok. Warszawa 1936 szp. 1685-1700

63. Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na 1936 rok. Rok wydawnictwa II. Zakł. Graf. „Drukprasa", Warszawa 1936 [18], XXXIII, [1] s., 2160 szp., [39] s. (Biuro Propagandy Medycyny Polskiej przy Naczelnej Izbie Lekarskiej)

Rec.: B[ronisław] Giedosz, *Pol. Gaz. Lek.* 1935 R. 14 nr 46 s. 839; Z[ygmunt] Srebrny, *Warsz. Czas. Lek.* 1935 R. 12 nr 43 s. 819

64. Służba zdrowia w Legionach Polskich. Próba bibliografii. *Lek. Wojsk.* 1936 T. 28 nr 5/8 s. 597-611

65. Ś.p. dr Wiktor Gosiewski. *Lek. Wojsk.* 1936 T. 28 nr 11 s. 801-802

66. Wstęp. W: Karabin i nosze: wspomnienia lekarzy i farmaceutów z lat 1914-1920. T. 1. Warszawa 1936 s. IX-XV

67. Wstęp. W: Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na 1936 rok. Warszawa 1936 s. VII-IX

68. Wyd.: Karabin i nosze. Wspomnienia lekarzy i farmaceutów z lat 1914-1920/[red. i wyd.] T. 1. Warszawa: Nakł. Koła Wydawniczego Oficerów Korpusu Sanitarnego. Druk i litografia Jan Cotty, - 1936. – XV, [1], 336 s.

1937

69. Bibliografia pediatrii polskiej i opieki nad dzieckiem: arkusz próbny. Warszawa: Zakł. Graf. „Drukprasa", 1937 32 s.

Rec.: H[enryk] Higier, *Warsz. Czas. Lek.* 1937 R. 14 nr 43 s. 820

70. Biblioteka i Muzeum Lekarskie. *Lek. Wojsk.* 1937 T. 29 nr 2 s. 116-117, T. 30 nr 12 s. 738-740 - Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. Sprawozdanie za rok szkolny 1935/1936, 1936/1937

71. IV Zjazd naukowy oficerów służby zdrowia. Sprawozdanie. *Lek. Wojsk.* 1937 T. 29 nr 3 s. 179-181

72. Drobiazgi historyczne i literackie. Rymowane porady Karola Kaczkowskiego. *Med. Przyr.* 1937 R. 1 nr 2 s. 36; nr 1 s. 26

73. Główna Biblioteka Lekarska i Muzeum Lekarskie. *Lek. Wojsk.* 1937 T. 29 nr 7 s. 413-432; Toż: Reprod. fotooffset. Przedm. Janusz Kapuścik. Warszawa: GBL,1989

Rec.: Kazimierz Bross, *Med. Prakt.* 1937 R. 11 nr 12 s. 255-256

74. Karol Kaczkowski generał sztabs-lekarz Wojska Polskiego. (W związku z wystawą urządzoną ku jego czci w Centrum Wyszkolenia Sanitarnego w Warszawie). *Med. Przyr.* 1937 R. 1 nr 3 s. 13-14

75. Katalog Biblioteki Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. *Lek. Wojsk.* 1937 R. 28 T. 29 nr 1 s. [15], nr 2 s. [15] + III s. okł., nr 3 s. [15], nr 4 s. [15], nr 5 s. [15], nr 6 s. [7], nr 7 s. [7] + III s. okł., nr 8 s. [15] + III s. okł., nr 9 s. [7] + III s. okł., nr 10 s. [7] + III s. okł., nr 11 s. [7], nr 12 s. [7] + III okł.[pozycje katalogu od nr 1909 do 2843 i od nr 5 pozycje nr 1-1086]

76. Lotnictwo i medycyna. Bibliografia za rok 1935. Dośw. Prac. Graficzna Salezjańskiej Szkoły Rzemiosł w Warszawie, Warszawa 1937 104, [1] s. (Nakł. Komitetu Propagandy Medycyny Lotniczej w Polsce)

77. Medycyna i medycy w starych anegdotach i fraszkach. [T.] 2. / zebrał ... . Warszawa: Druk. i Litogr. Jan Cotty, 1937 [4], 121, [3] s.

Rec.: K[azimierz] Bross, *Med. Prakt.* 1937 R. 11 nr 9 s. 192; H[enryk] Higier, *Warsz. Czas. Lek.* 1937 R. 14 nr 43 s. 820-821

78. O bibliografii lekarskiej i analizie bibliograficznej. *Pol. Gaz. Lek.* 1937 R. 16 nr 45 s. 866-871.

Rec.: T[adeusz] Bilikiewicz: Wołanie na puszczy polskiej bibliografii lekarskiej, *Pol. Gaz. Lek.* 1937 R. 16 nr 44 s. 853; Maria Mastyńska, *Arch. Hist. i Filoz. Med. Hist. Nauk Przyr.* 1936-1937 T. 16 z. 1-4 s. 240-241

79. XV-lecie Szkoły Podchorążych Sanitarnych. Przebieg uroczystości. *Lek. Wojsk.* 1937 T. 30 nr 12 s. 748-758

80. XV-lecie Szkoły Podchorążych Sanitarnych. W: Piętnastolecie Szkoły Podchorążych Sanitarnych. Jednodniówka Wychowanków Szkoły.

Warszawa, 17 października 1937. Warszawa 1937 s. 3-5.

81. Sprawozdanie z IX Międzynarodowego Zjazdu Medycyny i Farmacji Wojskowej w Bukareszcie. *Lek. Wojsk.* 1937 T. 30 nr 3 s. 170-190

82. Ś.p. ppłk Bohdan Zakliński. Wspomnienie pośmiertne. *Lek. Wojsk.* 1937 T. 30 nr 4 s. 193-200, bibliogr.

83. Udział młodzieży lekarskiej w powstaniu listopadowym. *Wiad. Med.* 1937 nr 4 s. 44-46

1938

84. Dietetyka w dawnej Polsce. *Med. Przyr.* 1938 R. 2 nr 10 s. 24

85. Drobiazgi historyczne i literackie; Drobiazgi historyczne i literackie. Odejmowanie członków *Med. Przyr.* 1938 R. 2 nr 1 s. 23; nr 2 s. 21; nr 3 s. 20.

86. Dwadzieścia lat temu. *Med. i Przyr.* 1938 R. 2 nr 9 s. 26
Służba zdrowia w 1918 roku

87. Dziesięciolecie Instytutu Badań Lekarskich Lotnictwa. *Lek. Wojsk.* 1938 T. 31 nr 5 s. 637-638

88. Dziesięciolecie służby zdrowia w lotnictwie: 1928-1938. Cz. 2: Polskie piśmiennictwo z zakresu medycyny lotniczej. Warszawa 1938 s. 79-109, bibliogr.

89. Fragmenty z życia medyków krakowskich w latach 1922-1924. W: Księga Jubileuszowa z okazji 75-lecia Bratniej Pomocy Medyków Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 1938 s. 109-111

90. Jędrzej Śniadecki w poezji i anegdocie. *Med. Przyr.* 1938 R. 2 nr 7 s. 21

91. Katalog Biblioteki Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. *Lek. Wojsk.* 1938 T. 31 nr 1 s. [15], nr 2 s. [16], nr 3 s. [21], nr 4 s. [16], nr 5 s. [15], nr 6 s. [16]. [pozycje katalogu od nr 2387 do 3156 i od nr 4 pozycje 1 do 656]; [1939] T. 32 nr 1 s. [15], nr 2 s. [15], nr 3 s. [15], nr 4 s. [14], nr 5 s. [15], nr 6 s. [31]. [pozycje katalogu od nr 672 do 2127]

92. Lekarz i pacjent. *Med. Przyr.* 1938 R. 2 nr 2 s. 20-21

93. Nieco o szczepieniu ospy. *Med. Przyr.*1938 R. 2 nr 4 s. 25

94. O dawnych szpitalach. Na marginesie 1. Wystawy Szpitalnictwa. *Med. Przyr.*1938 R. 2 nr 8 s. 23.

95. O dwóch sławnych znachorach. *Med. Przyr.* 1938 R. 2 nr 6 s. 9
Antoni Golec, Michał Wojciechowski

96. O pracy naukowej oficerów zdrowia w roku 1937. *Lek. Wojsk.* 1938 T. 31 nr 5 s. 631-632

97. Polska bibliografia lekarska za rok 1938 [do września]. T. 1-3. - Warszawa: Koło Oficerów Korp. Sanit., 1938. - XII, 275, [1] s.; XI, [1], 392 s.; X, [2], 352 s. (Wydawnictwa Biblioteki Centrum Wyszkolenia Sanitarnego)
Rec.: Kazimierz Bross, *Med. Prakt.* 1938 R. 12 nr 16 s. 350-351; Witold Orłowski, *Pol. Arch. Med. Wew.* 1938 T. 16 nr 3 s. 641-642; J. Frejdzon, *Prasa Lek.* 1938 R. 7 nr 9 s. 134; R[omuald] E[dward] Matuszewski, *Now. Lek.* 1938 R. 50 nr 20 s. 627; Witold Orłowski, *Pol. Arch. Med. Wew.* 1939 T. 17 nr 2 s. 621;H [enryk] C [iszkiewicz]. *Chir. Pol.* 1939 R. 4 nr 1 s. 58; J[an] Lauber, *Klin. Oczna* 1939 R. 17 nr 2 s. 248; Maria Lutosławska, *Życie Lek.* 1939 R. 13 nr 5 s. 75-76

98. Polskie piśmiennictwo z zakresu medycyny lotniczej. Bibliografia. W: Dziesięciolecie służby zdrowia w lotnictwie. Warszawa 1938 s. 79-109

99. Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na 1938 rok. Urzędowy spis lekarzy. Stan rozmieszczenia lekarzy z dnia 15 maja 1938 r. Rok wydawnictwa III. Warszawa: Zakł. Graf. „Drukprasa", 1938 [8] s., IV, 1289 szp., [23] s. (Naczelna Izba Lekarska)

100. Zdroje polskie w starych rycinach. O mineralnych wodach i kąpielach. *Med. Przyr.* 1938 R. 2 nr 5 s. 22-23

1939

101. Drobiazgi historyczne i literackie. Dawne ryciny lekarskie; Lekarze i pacjenci w rycinie i słowie; O zdrojach polskich; Trepanacja. *Med. Przyr.* 1939 R. 3 nr 3 s. 14, nr 6 s. 14, nr 5 s. 20, nr 1 s. 26.

102. XX-lecie Wojskowego Zakładu Zaopatrzenia Sanitarnego. *Lek. Wojsk.* 1939 T. 33 nr 1 s. 121-122

103. Katalog Biblioteki Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. *Lek. Wojsk.* 1939 T. 33 nr 1 s. [16], nr

2 s. [18], nr 3 s. [15], nr 4 s. 2-24, nr 5 s. 24-38, nr 6 s. 39-62; [1940] T. 34 nr 1 s. 63-80, nr 2 s. 81-98.
pozycje katalogu od nr 2128 do 2820 i od nr 4 pozycje od nr 1 do 870; pozycje katalogu od nr 871 do 1369

104. Lekarze i przyrodnicy na znaczkach pocztowych. *Med. Przyr.* 1939 R. 3 nr 5 s. 27

105. O bibliografii lekarskiej i analizie bibliograficznej. [Streszcz. ref. i dyskusja]. W: Pamiętnik XV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie 4-7 VII 1937 [red. Witołd Nowicki, Dezydery Szymkiewicz]. Lwów 1939 s. 290-293

106. O lecznictwie w Truskawcu-Zdroju. *Med. Przyr.* 1939 R. 3 nr 5 s. 28

107. Red.: „Archiwum Wojskowej Służby Zdrowia". Warszawa 1939
Z. 1: Współpraca wojska i organizacji cywilnych w zwalczaniu gruźlicy. 1939.

108. Red.: „Pamiętniki Kursów Wakacyjnych w Ciechocinku". Do 1939 r. wydano 4 tomy

109. W sprawie udostępniania źródeł naukowych. *Med. Przyr.* 1939 R. 3 nr 4 s. 21

110. Zjazdy naukowe oficerów zdrowia. *Med. Przyr.* 1939 R. 3 nr 2 s. 25

1945

111. Najpilniejsze potrzeby medycyny polskiej w dziale wydawniczym. Referat wygłoszony 29 września 1945 r. na konferencji w sprawach wydawniczych. *Dz. Zdr.* 1945 R. 1 nr 5/6 s. 146-149

112. Polskie biblioteki lekarskie. Referat wygłoszony 29 września 1945 r. na konferencji w sprawach wydawniczych. *Dz. Zdr.* 1945 R. 1 nr 7 s. 176-178

113. W sprawie zagranicznych wydawnictw lekarskich. *Dz. Zdr.* 1945 R. 1 nr 7 s. 176

114. Zagadnienia naukowo-wydawnicze. Referat wygłoszony na I Zjeździe Naczelników Wojewódzkich Wydz. Zdrowia. *Dz. Zdr.* 1945 R. 1 nr 2 s. 67-68

1946

115. Devastation culturelle de la médecine polonaise. *La Presse Méd.* (Paris). 1946 An. 54 nr 17 s. 245

116. Present status of equipment for medical teaching and research in Poland. *Science* 1946 T. 103 nr 2678 s. 531-532

117. Rec.: Clegg H.: Organizacja służby zdrowia w Wielkiej Brytanii. Londyn 1945. - *Pol. Tyg. Lek.* 1946 R. 1 nr 3 s. 101
podpis.: S.

118. Rec.: Wystawa Higieny [w Lublinie] 9 XII 1945-15 I 1946. Lublin 1945. - *Pol. Tyg. Lek.* 1946 R. 1 nr 3 s. 101
podpis.: dr W.A.

119. Rewir w Gross-Rosen. *Pol. Tyg. Lek.* 1946 R. 1 nr 2 s. 64-68

120. W sprawie książek i czasopism zagranicznych. *Pol. Tyg. Lek.* 1946 R. 1 nr 1 s. 39

1947

121. Drobiazgi historyczne. O lekarzu w Polsce w XVIII wieku; Karol Kaczkowski o lekarskich wydawnictwach popularnych. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 2 s. 13*

122. Eborowicz Antoni (1861-1885). W: Polski Słownik Biograficzny. 1947. T. 6 s. 197

123. Elsenberg Antoni (1852-1910). W: Polski Słownik Biograficzny. 1947. T. 6 s. 234-235

124. Fabian Aleksander (1847-1910). W: Polski Słownik Biograficzny. 1947. T. 6 s. 335

125. Główna Biblioteka Lekarska w 1945 i 1946 roku. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 2 s. 11*, 14*, nr 3 s. 19*
podpis.: St. K.

126. O języku prac naukowych. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 32/33 s. 197*-198*

127. O nowym mianownictwie anatomicznym. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 46/47 s. 267*-270*

128. Pokłosie ubiegłego roku. [„Polski Tygodnik Lekarski" w 1946 r.]. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 1 s. 3*, 5*-6*

129. Profesor Hechel o Anglii i Anglikach. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 5 s. 37*

130. Sprawozdanie z działalności Lekarskiego Instytutu Naukowo-Wydawniczego za rok 1946. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 32/33 s. 960-966

1948

131. Fiszel (Phischel) Mojżesz (1480-1541?). W: Polski Słownik Biograficzny. 1948. T. 7 z. 1 s. 20

132. Flamm Dawid (1793-1866). W: Polski Słownik Biograficzny. 1948. T. 7 z. 1 s. 20

133. Flatau Edward (1863-1932). W: Polski Słownik Biograficzny. 1948. T. 7 z. 1 s. 28-29

134. Flaum Maksymilian (1864-1933). W: Polski Słownik Biograficzny. 1948. T. 7 z. 1 s. 31-32

135. Florkiewicz Władysław (1834-1902). W: Polski Słownik Biograficzny. 1948 T. 7 z. 1 s. 41-42

136. Fonberg Mateusz (1840-1880). W: Polski Słownik Biograficzny. 1948 T. 7 z. 1 s. 52

137. Jan Woltemberg, lekarz łomżyński z końca XVIII w. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 36 s. 253*-254*

138. Kartka z historii medycyny ludowej. W: Jubileuszowy Kalendarz Miejskiego Pogotowia Ratunkowego. Warszawa 1948 s. 140-142
podpis.: Serwacy Krupski

139. Konstytucyjny i konstytucjonalny. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 21 s. 165*
podpis.: S.K.

140. Odpowiedź drowi Bocheńskiemu na ocenę Polskiej Bibliografii Lekarskiej za rok 1945. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 52 s. 1579
podpis.: S.K.

141. Odpowiedź na uwagi prof. T. Marciniaka („O nowym mianownictwie anatomicznym"). *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 2 s. 14*-15*
podpis.: S.K.

142. Osobliwości ciała ludzkiego w cyfrach. W: Jubileuszowy Kalendarz Miejskiego Pogotowia Ratunkowego. Warszawa 1948, s. 138-139 Toż: *Problemy* 1948 R. 4 nr 12 s. 780
podpis.: dr. S.K.

143. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1945. Warszawa: Lek. Inst. Nauk.-Wydaw., 1948 s. XII, 13-113. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)
Rec.: Adam Bocheński, *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 52 s. 1578-1579; G[rzegorz] S[taśkiewicz]. *Med. Wet.* 1948 R. 4 nr 12 s. 811; Ružička, *Čas. Lek. Česk.* 1949 R. 88 nr 26 s. 751-752; Piotr Grzegorczyk, *Życie Nauki* 1949 T. 7 nr 39 s. 378; M[irko] D[ražen] Grmek *Liječ. Vjes.* 1956 R. 78 nr 7/8 s. 390

144. Porażenie dziecięce nagminne. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 42 s. 293*, 295, nr 43 s. 303*
krypt.: St. K.

145. LXXV-lecie Polskiej Akademii Umiejętności. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 44 s. 308*
krypt.: S. K.

146. W odpowiedzi prof. Rogalskiemu. [W sprawie mianownictwa anatomicznego]. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 3 s. 21-22
krypt.: St. K.

147. W sprawie czasopism archiwalnych i specjalnych. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 5 s. 36*-37*
krypt.: eska

148. Zagadnienie bibliotek naukowych w szpitalach. *Szpit. Pol.* 1948 T. 1 nr 2 s. 180-188

1949

149. Anestetyka, anesteta, anestetyk. *Pol. Tyg. Lek.* 1949 R. 4 nr 14 s. 109*
krypt.: S. K.

150. Emilian Klemens Nowicki i jego dzieło o złamaniu kości. *Pol. Tyg. Lek.* 1949 R. 4 nr 51 s. 357*-359*; nr 52 s. 362*-363*, 365*-367*

151. Przedmowa. W: Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na rok 1948. Warszawa 1949 s. [1-2]

1950

152. Notatki językowe. *Pol. Tyg. Lek.* 1950 R. 5 nr 41 s. 270
krypt.: ska

153. Polskie piśmiennictwo lekarskie w ostatnim stuleciu i jego obecne potrzeby. Referat opracowany dla Podsekcji Wydawnictw naukowych I Kongresu Nauki. *Pol. Tyg. Lek.* 1950 R. 5 nr 49/50 s. 1737-1742; nr 51/52 s. 1792-1799

154. Red.: Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na rok 1948 zawierający spis lekarzy, lekarzy dentystów i farmaceutów oraz wykaz najważnijszych uzdrowisk polskich. Warszawa: Lek. Inst. nauk.-Wydawn. 1949. - 4 s., 862 szp.

155. Z Głównej Biblioteki Lekarskiej. *Pol. Tyg. Lek.* 1950 R. 5 nr 29-30 s. 1136

1951

156. Biblioteki lekarskie w Polsce – ich rozwój i ich potrzeby. *Pol. Tyg. Lek.* 1951 R. 6 nr 15/16 s. 535-542, nr 17 s. 591-598

157. Lekarz i książka. *Sł. Zdr.* 1951 R. 3 nr 19 s. 4

158. O spisach wykładów naszych akademii medycznych. *Pol. Tyg. Lek.* 1951 R. 6 nr 40 s. 1324-1328

159. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1946. Warszawa: PZWL, 1951. - XI, [1], 340 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Rec.: Zdzisław Wiktor, *Pol. Tyg. Lek.* 1952 R. 7 nr 44 s. 1449; Zbigniew Woźniewski, *Sł. Zdr.* 1951 R. 3 nr 48 s. 4; Grzegorz Staśkiewicz, *Med. Wet.* 1953 R. 9 nr 4 s. 179; M[irko] D[ražen] Grmek, *Liječ. Vjes.* 1956 R. 78 nr 7/8 s. 390

160. Przyjacielowi w odpowiedzi. *Pol. Tyg. Lek.* 1951 R. 6 nr 18-19 s. 104*-105*

161. Rozstrzeń czy rozszerzenie oskrzeli. *Pol. Tyg. Lek.* 1951 R. 6 nr 8 s. 47*-48*

162. W sprawie dokumentacji lekarskiej. *Pol. Tyg. Lek.* 1951 R. 6 nr 44 s. 1485-1486

163. Za wiele słów naukowych. *Sł. Zdr.* 1951 R. 3 nr 9 s. 2

1952

164. Biblioteki lekarskie specjalizujące [się] w poszczególnych działach naukowych. *Sł. Zdr.* 1952 R. 4 nr 10 s. 5

165. Co to jest dokumentacja naukowa? *Sł. Zdr.* 1952 R. 4 nr 13 s. 2

166. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1947. Warszawa: PZWL, 1952.- XII, 431 s.

Rec.: Ludwik Zembrzuski, *Pol. Tyg. Lek.* 1952 R. 7 nr 44 s. 1449-1450; Grzegorz Staśkiewicz, *Med. Wet.* 1953 R. 9 nr 4 s. 179; M[irko] D[ražen] Grmek, *Liječ. Vjes.* 1956 R. 78 nr 7/8 s. 390

1953

167. Katalog przedmiotowy w bibliotekach lekarskich. *Pol. Tyg. Lek.* 1953 R. 8 nr 20 s. 157*-160*; nr 21 s. 162*

168. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1948. Warszawa: PZWL, 1953.- XII, 509 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Rec.: E[dmund] S[zyszko]. *Farm. Pol.* 1953 R. 9 nr 11 s. 284; Grzegorz Staśkiewicz, *Med. Wet.* 1955 R. 11 nr 10 s. 626; M[irko] D[ražen] Grmek, *Liječ. Vjes.* 1956 R. 78 nr 7/8 s. 390

169. W sprawie organizacji badań naukowych z historii medycyny. (Referat wygłoszony na posiedzeniu Komisji Historii Nauk Medycznych Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia). *Pol. Tyg. Lek.* 1953 R. 8 nr 32 s. 1124-1126

1954

170. Czy istnieją choroby pracownicze *Pol. Tyg. Lek.* 1954 R. 9 nr 29 s. 928

171. Dzieje i zadania lekarskiego filmu naukowego i dydaktycznego. *Pol. Tyg. Lek.* 1954 R. 9 nr 38 s. 302*, 304*

172. Medycyna i lekarze przed 100 laty. *Pol. Tyg. Lek.* 1954 R. 9 nr 13 s. 104*, nr 14 s. 111*-112*, nr 15 s. 120*, nr 19 s. 152*, nr 20 s. 160*

173. O pracy naukowej lekarza prowincjonalnego. (Referat wygłoszony w Instytucie Doskonalenia i Specjalizacji Kadr Lekarskich). *Pol. Tyg. Lek.* 1954 R. 9 nr 50 s. 398*-400*, nr 51-52 s. 405*-408*

174. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1949. Warszawa: PZWL, 1954.- XVI, 634 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Rec.: Tadeusz Dzierżykraj-Rogalski: Uwagi o polskiej bibliografii lekarskiej (w związku z pracą Stanisława Konopki pt. „Polska bibliografia lekarska za rok 1949"), *Pol. Tyg. Lek.* 1954 R. 9 nr 27 s. 862-863; J. K. Podlewski *Farm. Pol.* 1954 R. 10 nr 11 s. 300; G[rzegorz] Staśkiewicz, *Med. Wet.* 1955 R. 11 nr 10 s. 626; M[irko] D[ražen] Grmek, *Liječ. Vjes.* 1956 R. 78 nr 7/8 s. 390

175. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1950. Warszawa: PZWL, - 1954 XII, 772 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Rec.: Tadeusz Dzierżykraj-Rogalski: Nowy tom polskiej bibliografii lekarskiej, *Post. Wiedzy Med.* 1955 T. 2 nr 1 s. 102-103; M[irko] D[ražen] Grmek, *Liječ. Vjes.* 1956 R. 78 nr 7/8 s. 390; G[rzegorz] Staśkiewicz, *Med. Wet.* 1956 R. 12 nr 2 s. 104-105

176. Red.: „Źródła i dokumenty do historii medycyny". Ośrodek Dokumentacji Głównej Biblioteki Lekarskiej. Z. 1-8. Warszawa 1954-1962:

1. Stebelska Halina, Wyderkowa Teresa: Sprawy lekarskie w aktach Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie (1800-1892). 1955

2. Nowacka Maria: Zagadnienia lekarskie w aktach Rządu Tymczasowego Królestwa Polskiego (1815). 1955

3. Jankowska Jadwiga: Źródła do dziejów medycyny w Polsce w aktach Komisji Policji Obojga Narodów i Komisji Policji Koronnej (1791-1794). 1955

4. Nowacka Maria: Sprawy lekarskie w aktach Komisji Rządzącej (1807). 1956

5. Maciejewska Wanda: Źródła do dziejów medycyny w Polsce w aktach Rady Nieustającej 1775-1788. 1956

6. Jankowska Jadwiga: Źródła do dziejów medycyny polskiej w aktach drugiej połowy XVIII w., tyczących się Warszawy: akta

Urzędu Marszałka Wielkiego Koronnego, Komisji i Deputacji Brukowej m. Warszawy, Departamentu Policji Warszawskiej i władz miejskich Warszawy.1956

7. Sobolowa Barbara, Maciejewska Wanda /oprac.: Sprawy lekarskie w aktach Straży Praw (1791-1792) i Rady Nieustającej z okresu od 29 IV 1793 do 16 IV 1794 roku.1956

8. Król Anna, Łossan Maria / przygot. do druku: Wzmianki o lekarzach polskich i obcych w pamiętnikach polskich. Z. 1.1962

177. Słownik haseł z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych. Książka podręczna do opracowywania katalogu przedmiotowego w bibliotekach lekarskich / oprac. ... . T. 1-5. - Warszawa: GBL, 1954. - [2], 695 s.; [2], 552 s.; [2], 636 s.; [2], 688 s.; [2], 644 s. powiel.

178. W sprawie słownika lekarzy polskich. *Pol. Tyg. Lek.* 1954 R. 9 nr 1 s. 5-8

1955

179. Franciszek Józef Kleszczowski lekarz górniczy w połowie XIX wieku. *Sł. Zdr.* 1955 R. 7 nr 7 s. 4

180. Józef Emilian Peszke (w 110 rocznicę urodzin). *Sł. Zdr.* 1955 R. 7 nr 16 s. 4

181. O źródłach do prac naukowych. *Książka Med.* 1955 nr 4 s. 3-6

182. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1951. Warszawa: PZWL, 1955.- XV, [1], 952 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Rec.: Tadeusz Dzierżykraj-Rogalski: W związku z wydaniem Polskiej bibliografii lekarskiej za rok 1951 Stanisława Konopki, *Prz. Lek.* 1955 R. 11 nr 11 s. 350-351; Zbigniew Woźniewski, *Sł. Zdr.* 1955 R. 7 nr 33 s. 2; M[irko] D[ražen] Grmek, *Liječ.Vjes.* 1956 R. 78 nr 7-8 s. 390; G[rzegorz] Staśkiewicz, *Med. Wet.* 1956 R. 12 nr 2 s. 104-105

183. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1952. Warszawa: PZWL, 1955.- XV, [1], 1179 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Rec.: M[irko] D[ražen] Grmek, *Liječ. Vjes.* 1956 R. 78 nr 7/8 s. 390; J[an] K[azimierz] Podlewski, *Farm. Pol.* 1956 R. 12 nr 4 s. 107-108; T. Marcinkowski: Kilka uwag o „Polskiej bibliografii lekarskiej" za rok 1952 prof. Stanisława Konopki, *Pol. Tyg. Lek.* 1957 R. 12 nr 8 s. 314-315; Grzegorz Staśkiewicz, *Med. Wet.* 1957 R. 13 nr 4 s. 236-237

184. Rec.: Chmielińska Maria: Polska bibliografia zielarstwa za okres od początku XVI wieku do roku 1940. Warszawa 1954. - *Pol. Tyg. Lek.* 1955 R. 10 nr 28 s. 946

185. Zasłużone dla polskiej nauki. W 135-lecie Tow. Lekarskiego Warszawskiego. *Sł. Zdr.* 1955 R. 7 nr 51 s. 4

1956

186. Biblioteki lekarskie [w Polsce w latach 1944-1954]. W: Dziesięciolecie medycyny w Polsce Ludowej. Warszawa 1956 s. 525-545

187. Chodzi o nazwy szpitali – nie tylko warszawskich. *Sł. Zdr.* 1956 R. 8 nr 51 s. 6

188. Nadsyłajcie pamiętniki i wspomnienia do Głównej Biblioteki Lekarskiej. *Sł. Zdr.* 1956 R. 8 nr 50 s. 6

189. Nauczanie historii medycyny i organizacja jej badań w Związku Radzieckim. Z podróży do Moskwy i Leningradu. *Sł. Zdr.* 1956 R. 8 nr 38 s. 2

190. Nasza twórczość naukowa. Kilka uwag i liczb. *Sł. Zdr.* 1956 R. 8 nr 14 s. 1

191. Odpowiedź [prof. Stanisławowi Laskownickiemu na jego list o pierwszych filmach lekarskich w Polsce]. *Pol. Tyg. Lek.* 1956 R. 11 nr 23 s. 1054

192. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1953. Warszawa: PZWL, 1956. - XVI, 1189 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Rec.: M[irko] D[ražen] Grmek *Liječ. Vjes.* 1956 R. 78 nr 7-8 s. 390; *Książka Med.* 1956 wrzesień s. II okł., 1; J[an] K[azimierz] Podlewski, *Farm. Pol.* 1956 R. 12 nr 12 s. 335; (Joseph Mezyk), *Pol. Med. Hist. and Sci. Bull.* 1957 T. 1 nr 2-3 s. 61-62; [W. Roztworowska] Roztwor. W.: Dorobek „Służby Zdrowia" w bibliografii lekarskiej, *Sł. Zdr.* 1957 R. 9 nr 17 s. 6; Henryk Sawoniak, *Prz. Bibl.* 1957 R. 25 z. 2-3 s. 231-239; Grzegorz Staśkiewicz, *Med. Wet.* 1957 R. 13 nr 4 s. 236; Adam Wrzosek, *Prz. Lek.* 1957 R. 13 nr 4 s. 126-127; Ludwik Zembrzuski, *Pol. Tyg. Lek.* 1957 R. 12 nr 20 s. 778

193. Prace naukowe dawniej i dzisiaj. (Luźne uwagi z pogranicza techniki pracy naukowej i etyki). *Pol. Tyg. Lek.* 1956 R. 11 nr 35 s. 1543-1548

194. Rec.: Działalność naukowa Akademii Medycznej w Krakowie w latach 1953 i 1954: wykaz bibliograficzny. Kraków 1956. - Dobrze i źle o spisie prac naukowych Akademii Medycznej w Krakowie. *Sł. Zdr.* 1956 R. 8 nr 28 s. 4

195. Red.: „Życiorysy". T. 1-5. Warszawa 1956-1961. - [wyd.] Komisja Historii Nauk Medycznych Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia - red. odpowiedzialny

Nr 1. Krakowiecka Ludmiła: Maciej z Miechowa lekarz i uczony Odrodzenia. Warszawa, PZWL, 1956

Nr 2. Hanecki Michał: Tadeusz Browicz: życie i działalność naukowa. Warszawa, PZWL,1956

Nr 3. Czesław Murczyński, Maria Sypniewska: Wihelm Konrad Roentgen: dzieje wielkiego odkrycia. Warszawa, PZWL, 1957

Nr 4. Filar Zbigniew: Anna Tomaszewicz-Dobrska: karta z dziejów polskich lekarek. Warszawa, PZWL, 1959

Nr 5. Sokół Stanisław: Ludwik Rydygier 1850-1920. Warszawa, PZWL, 1961

196. Słownik haseł z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych. Książka podręczna do opracowywania katalogu przedmiotowego w bibliotekach lekarskich T. 6 uzupełniający / oprac. ... . Warszawa: Wydawn. GBL, 1956 [4], 518 s., powiel

197. Wydawnictwa lekarskie [w Polsce w latach 1944-1954]. W: Dziesięciolecie medycyny w Polsce Ludowej. Warszawa 1956 s. 546-561

198. Związki kulturalne na polu medycyny między Anglią i Polską. Szkic biograficzno-bibliograficzny do XIX wieku. W: Catalogue of exhibition of medical british books and periodicals [październik 1956]. Warsaw 1956 s. 5-32; tekst pol. i ang.

1957

199. Almanach – kopalnia wiadomości o pracownikach służby zdrowia. *Sł. Zdr.* 1957 R. 9 nr 17 s. 2

200. Apel do Państwowego Zakładu Wydawnictw Lekarskich [w sprawie prenumeraty czasopism lekarskich]. *Sł. Zdr.* 1957 R. 9 nr 10 s. 3

201. Autor i redaktor. (Uwagi i refleksje pozjazdowe). *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 12 s. 785-789

202. Czym trudnią się lekarze. *Nowiny Literackie* 1957 R. 1 nr 10/11 s. 11. - Dot. monografii: L. Krakowieckiej: Maciej z Miechowa; M. Haneckiego: Tadeusz Browicz; C. Murczyńskiego i M. Sypniewskiej: Wilhelm Roentgen i W. Biegańskiego: Myśli i aforyzmy o etyce lekarskiej

203. Dzień Władysława Biegańskiego w Częstochowie (w setną rocznicę urodzin). *Sł. Zdr.* 1957 R. 9 nr 18 s. 4

204. Kramsztyk Stefan: Wspomnienia o ludziach i wydarzeniach (1883-1920). Listy ... do dr. Zygmunta Klukowskiego; oprac. ... . *Arch. Hist. Med.* 1957 T. 20 z. 3 s. 413-418.

205. Medycyna polska na rynku światowym. *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 6 s. 345-355

206. Medycyna w Polsce w połowie XVIII wieku w świetle listu Jacka Augusta Łopackiego. *Arch. Hist. Med.* 1957 T. 20 z. 1-2 s. 159-164

207. Odpowiedź na uwagi dra Tadeusza Marcinkowskiego o sposobie opracowywania polskiej bibliografii lekarskiej. *Pol. Tyg. Lek.* 1957 R. 12 nr 8 s. 314-316

208. Optymistyczne spojrzenie na smutną rzeczywistość. *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 10 s. 637-646

209. VIII Zjazd Polskich Historyków Medycyny. *Arch. Hist. Med.* 1957 T. 20 z. 3 s. 439-440

210. Pamiątki po Władysławie Biegańskim. *Sł. Zdr.* 1957 R. 9 nr 19 s. 4

211. Pierwsze 800 cegieł. *Sł. Zdr.* 1957 R. 9 nr 19 s. 1

na budowę gmachu GBL

212. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1954. T. 1-2. Warszawa: PZWL, 1957. - XVIII, 770 s.; 749 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Rec.: Tadeusz Dzierżykraj-Rogalski, *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 10 s. 651-652; [Tenże], *Biul. GBL* 1958 R. 7 nr 3 s. 178-179; W.A. Newskij, *Sovet. Zdravoochr.* 1958 R. 17 nr 4 s. 59-60

213. Prace z historii medycyny w pierwszym dziesięcioleciu Polski Ludowej. (Sprawozdanie i wnioski). *Arch. Hist. Med.* 1957 T. 20 z. 1-2 s. 277-287

214. Prasa i medycyna. *Sł. Zdr.* 1957 R. 9 nr 43 s. 1

215. Rec.: Alkiewicz Jan: Materiały do polskiej bibliografii dermatologii i wenerologii oraz ich pogranicza od XVI wieku do 1951 roku. Poznań 1957. - *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 10 s. 649-651

216. Rec.: Index bibliographic, 23 august 1944 - 31 december 1955. Bucuresti 1956. - *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 8 s. 491-492

217. Rec.: Jirasek Arnold: Česka a slovenska chirurgie v letach 1898-1945. Praha 1956. - *Arch. Hist. Med.* 1957 T. 20 z. 1-2 s. 304-305

218. Rec.: Kurlandskij W. Ju.: Ortopedyczne leczenie przyzębicy. Warszawa 1956. - Nowość sprzed pięciu laty. (Kilka uwag o naszych prze-

kładach z języków obcych), *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 1 s. 56-57

219. Rec.: Woźniewski Zbigniew (oprac.): Polski almanach medyczny na rok 1956. Warszawa 1957. - *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 6 s. 356-358

220. Rec.: Wróblicka Janina: W walce o zdrowie. Warszawa 1957. - Chybiona propaganda, *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 5 s. 277-278

221. Red.: „Biblioteka Historyczna Tekstów" [wyd.] Polskie Towarzystwo Historii Medycyny 1957 - red. odpowiedzialny

Nr 1. Biegański Władysław: Myśli i aforyzmy o etyce lekarskiej. Wyd. 4. Warszawa, PZWL, 1957.

222. Spuścizna po Władysławie Biegańskim. *Arch. Hist. Med.* 1957 T. 20 z. 3 s. 419-425

223. W 100 rocznicę urodzin Władysława Biegańskiego. Uroczystości w Częstochowie. *Arch. Hist. Med.* 1957 T. 20 z. 3 s. 357-363.

224. Włoskie czasopisma lekarskie. *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 4 s. 203-205

225. Zasłużone czasopismo [„*Zdrowie*"]. *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 3 s. 129-136

226. Dorpat w listach Stanisława Janikowskiego. *Biul. GBL* 1958 R. 7 nr 6 s. 420-423

1958

227. Drogi i bezdroża udostępniania książek naukowych. *Biul. GBL* 1958 R. 7 nr 10 s. 749-755

228. Gidlewski Marian (1860-1925). W: Polski Słownik Biograficzny 1958 T. 7 s. 422

229. Notatki językowe. Monografia. *Biul. GBL* 1958 R. 7 nr 1 s. 86

230. O dawnej i dzisiejszej krytyce lekarskiej. *Biul. GBL* 1958 R. 7 nr 1 s. 1-12

231. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1958 R. 7 nr 1 s. 86-87, nr 2 s. 164, nr 3 s. 246, nr 4 s. 327, nr 5 s. 415-416, nr 6 s. 494, nr 7 s. 568, nr 8 s. 654, nr 9 s. 746-747, nr 10 s. 840-842, nr 11 s. 928, nr 12 s. 1007-1008

232. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1955. T. 1-2. Warszawa: PZWL, 1958. - XIV, [2], 813 s.; IX, [3], 743 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Rec.: Tadeusz Kielanowski, *Biul. GBL* 1959 R. 8 nr 4 s. 295-296

233. Les relations culturelles entre la France et la Pologne dans le domaine de la médecine. Sociétè Polonaise de la Médecine. Varsovie: PZWL, 1958.- 22, [2] s.

Rec.: Bruno Kisch, *Journ. Hist. Med.* 1959 s. 409; Edward Stocki, *Arch. Hist. Med.* 1959 T. 22 z. 1 s. 192-196

1959

234. Autor i redaktor. *Czas. Stom.* 1959 R. 12 nr 5 s. 375-379

235. Biblioteki lekarskie w Polsce dawniej i dzisiaj. (Przemówienie wygłoszone podczas I zebrania dyrektorów bibliotek akademii medycznych dnia 17 marca 1959 roku). *Biul. GBL* 1959 R. 8 nr 4 s. 277-280

236. Dzieje jednego wynalazku, rzecz o okularach. (Referat wygłoszony na posiedzeniu Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny w Warszawie). *Arch. Hist. Med.* 1959 T. 22 z. 3 s. 413-421

237. Glabisz Stefan (1882-1947). W: Polski Słownik Biograficzny. 1959 T. 8 s. 31

238. Gnoiński Henryk Bolesław (1891-1946). W: Polski Słownik Biograficzny. 1959 T. 8 s. 154-155

239. Goltz Jan (1781-1864). W: Polski Słownik Biograficzny. 1959 T. 8 s. 235

240. Gorecki Zdzisław (1895-1914). W: Polski Słownik Biograficzny. 1959 T. 8 s. 315

241. Katalog przedmiotowy w bibliotekach lekarskich. Wykład dla bibliotekarzy bibliotek lekarskich. (Skrót). Poznań: Akad. Med.,1959.- 12 s.

242. Kilka słów o pamiętnikach lekarzy. *Biul. GBL* 1959 R. 8 nr 2 s. 98-101

243. O bibliotekach lekarskich i sposobach korzystania z ich zbiorów. *Biul. GBL* 1959 R. 8 nr 12 s. 921-927

244. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1959 R. 8 nr 1 s. 85-86, nr 2 s. 186-187, nr 3 s. 274-275, nr 4 s. 359, nr 5 s. 452, nr 6 s. 539-540, nr 7 s. 623, nr 8/9 s. 743-744, nr 10 s. 820, nr 11 s. 917-918, nr 12 s. 1009-1010

245. Wyd.: Janikowski Stanisław: Listy z Dorpatu / przygot. do druku i przypisami opatrzył .... *Arch.Hist. Med.* 1959 T. 22 z. 1 s. 71-147

1960

246. Gosiewski Wiktor (1890-1936). W: Polski Słownik Biograficzny 1960 T. 8 s. 343

247. Goździcki Wacław (1872-1933). W: Polski Słownik Biograficzny 1960 T. 8 s. 394-395

248. Gromadzki Jan (1856-1928). W: Polski Słownik Biograficzny 1960 T. 8 s. 631

249. Gross Edmund (1887-1951).W: Polski Słownik Biograficzny 1960 T. 9 z. 40 s. 2-3

250. Grygorowicz Karol Konstanty (1782-1855). W: Polski Słownik Biograficzny 1960 T. 9 z. 40 s. 76-77

251. Jan Ewangelista Purkyné wśród młodzieży medycznej i wśród lekarzy polskich. Referat wygłoszony podczas uroczystości ku czci J. E. Purkyniego we Wrocławiu w dniu 24 października 1959 roku. *Arch. Hist. Med.* 1960 T. 23 z. 1 s. 69-78

252. Medycyna polska w wydawnictwach zagranicznych. *Biul. GBL* 1960 R. 9 nr 12 s. 931-935

253. O konkursie na pamiętniki lekarzy. *Biul. GBL* 1960 R. 9 nr 4 s. 271-274

254. Po trzech latach. (Troski, nadzieje i zamierzenia redakcji Biuletynu Głównej Biblioteki Lekarskiej). *Biul. GBL* 1960 R. 9 nr 2 s. 89-92

255. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1960 R. 9 nr 1 s. 84-85, nr 2 s. 173-174, nr 3 s. 267-268, nr 4 s. 355-356, nr 5 s 454-456, nr 6 s. 550-551, nr 7 s. 643-644, nr 8 s. 722-723, nr 9/10 s. 832-833, nr 11 s. 920-921, nr 12 s. 1003-1004

256. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1956. T. 1-2. - Warszawa: PZWL, 1960. - XV, [1], 592 s. - X, [2], 863 s. (Wydawnictwo Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Rec.: Tadeusz Dzierżykraj-Rogalski, *Biul. GBL* 1961 R. 10 nr 9 s. 610-612

257. Poprawka historyczna. [dot. konkursu na pamiętniki lekarzy]. *Sł. Zdr.* 1960 R. 12 nr 15 s. 2

Komentarz do „Poprawki historycznej". [Tamże] nr 16 s. 2

258. Wyd.: Janikowski Stanisław: Listy z Pragi / przygot. do druku i przypisami opatrzył ... . *Arch. Hist. Med.* 1960 T. 23 z. 3 s. 339-389

259. Wyd.: Rybicki Stanisław Teofil: Trzy pokolenia lekarzy / (1843-1920) / przygot. do druku .... *Arch. Hist. Med.* 1960 T. 23 z. 4 s. 481-487

260. Spór o autorstwo i próba tłumienia krytyki. (Przyczynek do dziejów Biblioteki Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego). *Biul. GBL* 1960 R. 9 nr 8 s. 647-652

1961

261. Jan Stella-Sawicki, lekarz, żołnierz, przyrodnik, pedagog i literat. (W 50 rocznicę jego zgonu). *Arch. Hist. Med.* 1961 T. 24 z. 4 s. 431-442

262. Nieco innych szczegółów o Bibliotece Wydziału Medycznego w Paryżu. *Biul. GBL* 1961 R. 10 nr 10 s. 694-696

263. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1961 R. 10 nr 1 s. 81-82, nr 2 s. 163-164, nr 3 s. 255-256, nr 4 s. 333-334, nr 5 s. 421-423, nr 6 s. 506-507, nr 7-8 s. 597-598, nr 9 s. 689-690, nr 10 s. 777-778, nr 11 s. 862-864, nr 12 s. 948-950

264. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1957. T. 1. Warszawa: PZWL, 1961.- XV, [1], 934 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Rec.: Lawrence S. Thompson, *Bulletin of the Medical Library Association* 1962 nr 4 s. 801

265. Prof. dr med. Ludwik Zembrzuski, nestor polskich historyków medycyny. *Arch. Hist. Med.* 1961 T. 24 z. 1 s. 1-5

266. Rec.: Estreicher Karol: Bibliografia polska. Cz. 1: Bibliografia polska XIX stulecia. T. 1. Wyd. 2. Kraków 1959. - Nowe wydanie „Bibliografii polskiej" Karola Estreichera, *Biul. GBL* 1961 R. 10 nr 2 s. 85-88

Współaut.: ..., Anna Król

267. Słownik haseł z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych: książka podręczna do opracowywania katalogu przedmiotowego w bibliotekach lekarskich / oprac. ... . T. 1-4. – Wyd. 2 uzup. Warszawa: GBL, 1961 [4], 726 s.; [2], 512 s.; [2], 512 s.; [2], 622 s., powiel.

268. Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny przedstawione na Walnym zebraniu we Wrocławiu w dniu 18 listopada 1960 roku. *Arch. Hist. Med.* 1961 T. 24 z. 2 s. 231-235

269. W sprawie rozpraw na stopień doktora i rozpraw habilitacyjnych. *Biul. GBL* 1961 R. 10 nr 11 s. 781-785

270. Wyd.: Łążyński Marian: Sto lat bez mała / przygot. do wyd. i opatrzył przypisami ... . Warszawa: PZWL, 1961

1962

271. Dr Stanisław Kośmiński. (W 125 rocznicę jego urodzin). *Arch. Hist. Med.* 1962 T. 25 z. 4 s. 439-445

272. Ilu jest w Polsce lekarzy? *Biul. GBL* 1962 R. 11 nr 3 s. 177-183

273. Lekarze literaci. Krótkie notatki biograficzne i bibliograficzne. Zebrał ... . *Arch. Hist. Med.* 1962 T. 25 z. 3 s. 309-363

274. Polacy wychowankowie Wydziału Lekarskiego w Montpellier. Doniesienie wstępne. *Arch. Hist. Med.* 1962 T. 25 z. 2 s. 205-209

Tож. W: XVIII Congrès International d' Histoire de la Médecine: Résumé des Communications. Varsovie 1962 s. 33-39

275. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1962 R. 11 nr 1 s. 85-86, nr 2 s. 169-170, nr 3 s. 262-263., nr 4 s. 340-342, nr 5 s. 428-430, nr 6 s. 512-514, nr 7/8 s. 605-607, nr 9/10 s. 690-692, nr 11 s. 777-779, nr 12 s. 864-866

276. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1957. T. 2. Warszawa: PZWL, 1962.- X, [2], 854 s. (Wydawnictwo Głównej Biblioteki Lekarskiej)

277. Prace naukowe lekarzy polskich w wydawnictwach zagranicznych w roku 1961. *Biul. GBL* 1962 R. 11 nr 9/10 s. 609-612

278. Rec.: Spis fachowych pracowników służby zdrowia. Warszawa 1961. - *Biul. GBL* 1962 R. 11 nr 3 s. 177-183

279. Słownik haseł z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych: książka podręczna do opracowywania katalogu przedmiotowego w bibliotekach lekarskich. Oprac. ... . T. 5. Wyd. 2 uzup. Warszawa: GBL, 1962.- [2], 703 s.

1963

280. Dr med. Janusz Peter. (Wspomnienie pośmiertne). Wygłoszone dnia 1 marca 1963 roku na posiedzeniu Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny. *Arch. Hist. Med.* 1963 T. 26 z. 1/2 s. 159-166, bibliogr.

281. Polegli w latach okupacji. *Sł. Zdr.* 1963 R. 15 nr 42 s. 2

282. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1963 R. 12 nr 1 s. 82-84, nr 2/3 s. 170-172, nr 4 s. 250-252, nr 5 s. 326-327, nr 6 s. 403-404, nr 7/8 s. 490-492, nr 9 s. 574-576, nr 10 s. 661-663, nr 11/12 s. 759-762

283. Prace naukowe lekarzy polskich w wydawnictwach zagranicznych w roku 1962. *Biul. GBL* 1963 R. 12 nr 6 s. 329-333

284. Prof. dr med. Bolesław Skarżyński. (Wspomnienie pośmiertne, wygłoszone podczas posiedzenia Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny w dniu 29 maja 1963 r.). *Arch. Hist. Med.* 1963 T. 26 z. 1/2 s. 151-157, bibliogr.

285. Słownik haseł z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych: książka podręczna do opracowywania katalogu przedmiotowego w bibliotekach lekarskich / oprac. ... . T. 6-7. Wyd. 2 uzup. Warszawa: GBL, 1963.- [2], 588 s.; [2], 690 s.

286. Sprawozdanie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny za rok 1962. *Arch. Hist. Med.* 1963 T. 26 z. 1-2 s. 167-172

287. Wiedeńskie czasopismo lekarskie z r. 1863 o służbie zdrowia w powstaniu styczniowym. (Referat wygłoszony na posiedzeniu Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny). *Arch. Hist. Med.* 1963 T. 26 z. 3/4 s. 261-279

Współaut.: Michał Hanecki, ..., Tadeusz Rożniatowski, Zbigniew Woźniewski

288. Wrzesień 1939. Polegli tamtej jesieni. *Sł. Zdr.* 1963 R. 15 nr 36 s. 1, 4

289. Wyd.: Janikowski Stanisław: Listy z Wiednia / przygot. do druku i przypisami opatrzył ... . *Arch. Hist. Med.* 1963 T. 26 z. 3-4 s. 303-322

290. Wydział Lekarski Szkoły Głównej (1862-1869). *Rocz. UW* 1963 T. 4 s. 14-22

1964

291. Andrzej Janikowski profesor Uniwersytetu Warszawskiego i Akademii Medyko-Chirurgicznej. (W setną rocznicę jego zgonu). Wygłoszone na posiedzeniu Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny w dniu 24 kwietnia 1964 r. *Arch. Hist. Med.* 1964 T. 27 z. 3 s. 251-258

292. Antoni Schneeberger i jego dzieło o higienie wojskowej (1564-1964). *Arch. Hist. Med.* 1964 T. 27 z. 1/2 s. 49-54.

293. Edward Pomian Pożerski. *Sł. Zdr.* 1964 R. 16 nr 6 s. 2

294. Krakowska i Warszawska Szkoła Lekarska. *Arch. Hist. Med.* 1964 T. 27 z. 4 s. 363-371

295. Młodzież lekarska Szkoły Głównej Warszawskiej. Wykład inauguracyjny w czasie otwarcia roku akademickiego 1963/1964 w Akademii Medycznej w Warszawie. *Arch. Hist. Med.* 1964 T. 27 z. 1/2 s. 33-40

296. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1964 R. 13 nr 1 s. 76-79, nr 2 s. 165-167, nr 3 s. 248-250, nr 4 s. 339-342, nr 5 s. 432-434, nr 6 s. 516-518, nr 7/8 s. 612-616, nr 9 s. 704-705, nr 10 s. 794-796, nr 11/12 s. 904-908

297. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1958. T. 1-2. Warszawa: PZWL, 1964.- XV, [1], 959 s.; IX, [1], 896 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

298. Przemówienie na walnym zebraniu Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny w dniu 4 kwietnia 1964 roku. *Arch. Hist. Med.* 1964 T. 27 z. 3 s. 301-308

299. Taki był początek. (O założeniu Głównej Biblioteki Lekarskiej). *Biul. GBL* 1964 R. 13 nr 9 s. 621-625

300. Współpraca Polski z zagranicą w dziedzinie nauk medycznych w roku 1963. *Biul. GBL* 1964 R. 13 nr 6 s. 437-442

1965

301. Mikołaj Kopernik wśród lekarzy. W: Mikołaj Kopernik: szkice monograficzne. Warszawa 1965 s. 189-209

302. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1965 R. 14 nr 1 s. 81-84, nr 2 s. 182-184, nr 3 s. 275-276, nr 4 s. 373-374, nr 5 s. 469-471, nr 6 s. 556-558, nr 7/8 s. 702-705, nr 9 s. 803-806, nr 10 s. 901-904, nr 11 s. 996-999, nr 12 s. 1075-1079

303. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1959. T. 1. Warszawa: PZWL, 1965.- XVI, 1013 s. (Wydawnictwo Głównej Biblioteki Lekarskiej)

304. Profesor Adam Wrzosek. Wspomnienie o Jego życiu i twórczości naukowej. *Arch. Hist. Med.* 1965 T. 28 z. 1/2 s. 1-8

305. Wesaliusz w Polsce. (W związku z 400-letnią rocznicą jego zgonu). *Arch. Hist. Med.* 1965 T. 28 z. 1/2 s. 87-96

306. Współpraca Polski z zagranicą w dziedzinie nauk medycznych w roku 1964. *Biul. GBL* 1965 R. 14 nr 7/8 s. 565-571

307. Wybitni lekarze polscy urodzeni w Warszawie. *Arch. Hist. Med.* 1965 T. 28 z. 3 s. 229-235

308. Życie lekarskie w Warszawie 100 lat temu. *Arch. Hist. Med.* 1965 T. 28 z. 3 s. 257-264

1966

309. Działalność kulturalna lekarzy polskich. *Sł. Zdr.* 1966 nr 41 s. 3, 8; nr 42 s. 1, 4-5

310. Józef Emilian Peszke. (W 50 rocznicę jego zgonu). *Arch. Hist. Med.* 1966 T. 29 z. 1/2 s. 141-148

311. Karta z dziejów Biblioteki Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego. (Komitet biblioteczny i Józef Peszke. Rady Karola Estreichera). *Biul. GBL* 1966 R. 15 nr 2 s. 97-102

312. Peszke Józef: U Józefa Ignacego Kraszewskiego w sierpniu 1880 r.; (z rękopisu ogłosił i poprzedził wstępem ...). *Arch. Hist. Med.* 1966 T. 29 z. 4 s. 463-479

313. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1966 R. 15 nr 1 s. 84-87, nr 2 s. 183-186, nr 3 s. 279-282, nr 4 s. 375-379, nr 5 s. 475-478, nr 6 s. 581-584, nr 7/8 s. 711-715, nr 9 s. 809-813, nr 10 s. 901-905, nr 11 s. 996-1001, nr 12 s. 1082-1084

314. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1959. T. 2. Warszawa: PZWL, 1966.- X, [2], 910 s. (Wydawnictwo Głównej Biblioteki Lekarskiej)

315. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1960. T. 1. Warszawa: PZWL, 1966.- XVI, 1058 s. (Wydawnictwo Głównej Biblioteki Lekarskiej)

316. Polskie towarzystwa lekarskie w XIX wieku. *Sł. Zdr.* 1966 R. 18 nr 10 s. 1, 5; nr 11 s. 1, 6

317. Polskie towarzystwa lekarskie w XIX wieku. Referat wygłoszony 25 lutego 1966 w czasie konferencji naukowej, poświęconej 160-leciu

polskich towarzystw lekarskich. *Pol. Tyg. Lek.* 1966 R. 21 nr 20 s. 737-742

318. Słownik haseł z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych: książka podręczna do opracowywania katalogu przedmiotowego w bibliotekach lekarskich / oprac. ... . T. 1-7. Wyd. 3 uzup. Warszawa: PZWL, 1966 [2].- 722 s.; [2], 701 s.; [2], 528 s.; [2], 778 s.; [2], 681 s.; [2], 686 s.; [2], 539 s., powiel.

319. U nas i gdzie indziej. (Gawęda o zbiorach lekarskich i muzeach lekarskich). *Biul. GBL* 1966 R. 15 nr 3 s. 193-199

320. Współpraca Polski z zagranicą w dziedzinie nauk medycznych w roku 1965. *Biul. GBL* 1966 R. 15 nr 7-8 s. 591-599

1967

321. Bibliografia lekarska w Polsce w okresie ostatniego dwudziestolecia. W: Druga Ogólnokrajowa Narada Bibliografów, Warszawa 20 VI 1966: referaty i dyskusja / przygot. do druku Janina Pelcowa. Warszawa 1967 s. 153-163

322. Nieznana relacja dr. Antoniego Formiki o medycynie polskiej. *Arch. Hist. Med.* 1967 T. 30 z. 3/4 s. 427-444

323. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1967 R. 16 nr 1 s. 91-94, nr 2 s. 191-194, nr 3 s. 292-295, nr 4 s. 384-387, nr 5 s. 479-483, nr 6 s. 564-568, nr 7/8 s. 702-705, nr 9 s. 795-797, nr 10 s. 900-903, nr 11/12 s. 1015-1019

324. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1960. T. 2. Warszawa: PZWL, 1967.- IX, [7], 958 s. (Wydawnictwo Głównej Biblioteki Lekarskiej)

325. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1961. T. 1. Warszawa: PZWL, 1967.- XVI, 674 s. (Wydawnictwo Głównej Biblioteki Lekarskiej)

326. Polskie czasopisma lekarskie widziane oczami bibliografa, bibliotekarza i historyka medycyny. *Biul. GBL* 1967 R. 16 nr 11/12 s. 909-914

327. Polskie Towarzystwo Historii Medycyny, jego założenie, działalność i możliwość rozwoju. (W związku w 10 rocznicą założenia Towarzystwa). *Arch. Hist. Med.* 1967 T. 30 z. 2 s. 307-316

328. Przez dziesięć wieków. [Historia medycyny]. *Polska* 1967 nr 1 s. 55-57, oraz w mutacjach: am. *Poland* nr 3, ang. *Poland* nr 1, fr. *La Pologne* nr 1, niem. *Polen* nr 1.

329. Sprawozdanie redaktora „Archiwum Historii Medycyny" za rok 1966. *Arch. Hist. Med.* 1967 T. 30 z. 2 s. 332-333

330. Współpraca Polski z zagranicą w dziedzinie nauk medycznych w roku 1966. *Biul. GBL* 1967 R. 16 nr 7/8 s. 573-582

1968

331. August Ferdynand Wolff (1768-1846) jeden z założycieli Wydziału Akademickiego Lekarskiego i Warszawskiego Towarzystwa Lekarskiego. (W 200 rocznicę jego urodzin). *Arch. Hist. Med.* 1968 T. 31 z. 2 s. 229-237

332. La Bibliothèque Médicale Centrale de Varsovie et ses travaux du domaine de la bibliographie et de la documentation, IFLA/FIAB, 34 Session, Août 1968, Francfort sur Main 1968 k. [4], 7

333. Dzieje lekarzy w Polsce w czasie okupacji hitlerowskiej nie ulegną zapomnieniu. Wygłoszone dnia 29 maja 1968 r. na II Ogólnopolskim Zjeździe Lekarzy Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. *Arch. Hist. Med.* 1968 T. 31 z. 3/4 s. 421-424; Toż W: Pamiętnik II Krajowego Zjazdu Lekarzy Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, Warszawa, dn. 28-29 maja 1968 r. Warszawa 1969 s. 223-226

334. Historia medycyny w Polsce. (O jej nauczaniu i o zakresie wiadomości z tej dziedziny wśród lekarzy polskich). *Biul. GBL* 1968 R. 17 nr 4 s. 289-296

335. Karol Kaczkowski profesor Uniwersytetu Warszawskiego i naczelny lekarz wojska polskiego w czasie powstania listopadowego. (W setną rocznicę jego zgonu). *Arch. Hist. Med.* 1968 T. 31 z. 1 s. 99-107

336. Nauczanie historii medycyny w akademiach medycznych. *Arch. Hist. Med.* 1968 T. 31 z. 1 s. 73-79

337. O polskiej ikonografii z zakresu historii medycyny. *Biul. GBL* 1968 R. 17 nr 11/12 s. 891-898

338. Odpowiedź autora artykułu [pt. „Historia medycyny w Polsce" na list pracowników Zakładu Anatomii Patologicznej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie i na list prof. Tadeusza Bilikiewicza]. *Biul. GBL* 1968 R. 17 nr 10 s. 789

339. Ostre opony mózgowe i ostra kość. Notatka językowa. *Biul. GBL* 1968 R. 17 nr 1 s. 96

340. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1968 R. 17 nr 1 s. 88-91, nr 2 s. 187-191, nr 3 s. 280-284, nr 4 s. 375-378, nr 5 s. 458-461, nr 6 s. 545-548, nr 7/8 s. 672-675, nr 9 s. 776-778, nr 10 s. 883-886, nr 11/12 s. 1004-1009

341. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1961. T. 2-3. Warszawa: PZWL, 1968.- [4], 826 s.; IX, [3], 709 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

342. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1962. T. 1. Warszawa: PZWL, 1968.- XVI, 813 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

343. Polskie czasopisma lekarskie widziane oczami bibliografa, bibliotekarza i historyka medycyny. *Pol. Tyg. Lek.* 1968 R. 23 nr 18 s. 679-681

344. Profesor Ludwik Paszkiewicz – pierwszy redaktor "Polskiego Tygodnika Lekarskiego". *Pol. Tyg. Lek.* 1968 R. 23 nr 3 s. 84-86

345. Rec.: Bibliography of the history of medicine. T 1-2. Bethesda 1966-1967. - *Arch. Hist. Med.* 1968 T. 31 z. 2 s. 283-284, s. 284-285

346. Rec.: Micelmacheris V.: Viduramziu Lietuvas originalioji medicinos literatura. "Speikatos Apsauga" 1968 R. XIII nr 6 s. 46-48. - *Arch. Hist. Med.* 1968 T. 31 z. 3-4 s. 496

347. Władysław Bąk, starszy magazynier Głównej Biblioteki Lekarskiej. (Wspomnienie pośmiertne). *Biul. GBL* 1968 R. 17 nr 10 s. 882

1969

348. Dr med. wet. Konrad Marian Millak (1886-1969). *Arch. Hist. Med.* 1969 T. 32 z. 2 s. 237-239

349. Jędrzej Śniadecki, człowiek, uczony i nauczyciel młodzieży. *Arch. Hist. Med.* 1969 T. 32 z. 1 s. 1-10.

350. Michał Bergonzoni, wykładowca Szkoły Chirurgicznej Warszawskiej, generał sztabs medyk Wojska Polskiego i zasłużony członek Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie. (W 150 rocznicę jego zgonu). *Arch. Hist. Med.* 1969 T. 32 z. 2 s. 205-215

351. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1969 R. 18 nr 1 s. 87-90, nr 2 s. 181-183, nr 3 s. 277-279, nr 4 s. 373-375, nr 5 s. 468-470, nr 6 s. 560-562, nr 7/8 s. 657-659, nr 9 s. 752-755, nr 10 s. 849-852, nr 11/12 s. 950-952

352. Polska bibliografia lekarska za rok 1962. T. 2-3. Warszawa: PZWL, 1969.- 1006 s.; X, [2], 838 s. (Wydawnictwo Głównej Biblioteki Lekarskiej)

353. Red.: Pamiętnik II Krajowego Zjazdu Lekarzy Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, Warszawa, dn. 28-29 maja 1968 r. / kom. red. ... , Halina Szwarc, Józef Panasewicz, Jan Nowak. Warszawa: PZWL, 1969.

354. Spis rozpraw i artykułów o Jędrzeju Śniadeckim, ogłoszonych w latach od 1840 do 1968 r. włącznie / oprac. ... . *Arch. Hist. Med.* 1969 T. 32 z. 1 s. 75-83

355. Z dziejów czasopiśmiennictwa lekarskiego XVII do XIX wieku. *Biul. GBL* 1969 R. 18 nr 7/8 s. 565-572, nr 9 s. 661-670

1970

356. Dr Jan Kochanowski, bibliofil, rysownik i pamiętnikarz. *Arch. Hist. Med.*1970 T. 33 z. 2 s. 265-269

357. Główna Biblioteka Lekarska w służbie nauki lekarskiej. (Krótkie sprawozdanie z działalności Biblioteki w ciągu 25 lat). *Biul. GBL* 1970 R. 19 nr 5/6 s. 377-383

358. Od Majdanka do Litomierzyc. Garść luźnych wspomnień z życia za drutami. (W dwudziestą piątą rocznicę oswobodzenia z obozu). *Arch. Hist. Med.* 1970 T. 33 z. 1 s. 105-128

359. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1970 R. 19 nr 1 s. 88-92, nr 2 s. 189-192, nr 3 s. 276-280, nr 4 s. 367-369, nr 5/6 s. 493-496, nr 7/8 s. 595-597, nr 9 s. 683-686, nr 10 s. 771-774, nr 11/12 s. 877-879

360. Polska bibliografia lekarska za rok 1963 T. 1-4. Warszawa: PZWL, 1970.- XVI, 710, [4], 767 s.; 600 s.; IX, [3], 781 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Współaut.: ... , Jan W. Chojna, Tadeusz Rożniatowski, Andrzej Skrzypczak, Konrad Zembrzuski

361. Przedmowa. W: Wrzosek Adam: Tytus Chałubiński: życie – działalność naukowa i społeczna. Warszawa 1970 s. IX-XI

362. Red.: „Monografie" [wyd.] Polskie Towarzystwo Historii Medycyny.
T. 3: Wrzosek Adam: Tytus Chałubiński: życie – działalność naukowa i społeczna / red. nauk. ... . Warszawa: PZWL, 1970.

363. Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny w roku 1969. *Arch. Hist. Med.* 1970 T. 33 z. 1 s. 140-142
Współaut. ... , Teodor Kikta, Brunon Neuman

364. Zbiory historycznie Głównej Biblioteki Lekarskiej po 25 latach ich gromadzenia. *Arch. Hist. Med.* 1970 T. 33 z. 2 s. 231-237

365. Zdzisław Wiktor (1911-1970), historyk medycyny i profesor nefrologii Akademii Medycznej we Wrocławiu. *Arch. Hist. Med.* 1970 T. 33 z. 2 s. 239-246, bibliogr.

1971

366. Medycyna polska straciła ważną i pożyteczną placówkę za granicą. *Biul. GBL* 1971 R. 20 nr 11/12 s. 697-704

367. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1971 R. 20 nr 1 s. 86-89, nr 2 s. 169-172, nr 3/4 s. 259-261, nr 5 s. 336-338, nr 6 s. 430-432, nr 7/8 s. 521-524, nr 9 s. 602-604, nr 10 s. 690-692, nr 11/12 s. 778-780

368. Polska bibliografia lekarska za rok 1964. T. 1-4. Warszawa: PZWL, 1971.- XVI, 762 s.; 840 s.; 652 s.,; IX, [3], 872 s. (Wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej)
Współaut.: ... , Jan W. Chojna, Tadeusz Rożniatowski, Andrzej Skrzypczak

369. Protokół z Zebrania Zwyczajnego Delegatów Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny, odbytego w Warszawie w dniu 19 grudnia 1970 roku w Czytelni Głównej Biblioteki Lekarskiej. *Arch. Hist. Med.* 1971 T. 34 z. 2 s. 249-252

370. Przemówienie podczas walnego zebrania Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny w Warszawie w dniu 19 grudnia 1970 roku. *Arch. Hist. Med.* 1971 T. 34 z. 2 s. 243-247

371. Sto pięćdziesiąta rocznica urodzin Tytusa Chałubińskiego i uroczystości z tą rocznicą związane. *Kwart. Hist. Nauk. Techn.* 1971 R. 16 nr 3 s. 711-715

372. Tytus Chałubiński – wybitny lekarz, uczony i wychowawca młodzieży lekarskiej. *Arch. Hist. Med.* 1971 T. 34 z. 1 s. 5-13

373. Uroczystości ku czci Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem i w Warszawie. (W związku ze 150 rocznicą urodzin). *Arch. Hist. Med.* 1971 T. 34 z. 1 s. 82-88

1972

374. Co dało Towarzystwo Lekarskie Warszawskie medycynie polskiej. Wygłoszone podczas Konferencji Naukowej poświęconej 150 rocznicy założenia Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego, jaka odbyła się w dniu 22 kwietnia 1972 roku w Warszawie. *Arch. Hist. Med.* 1972 T. 35 z. 4 s. 381-392

375. Co wiedziano w Polsce w XIX wieku o lekarzach i medycynie w Stanach Zjednoczonych. *Bull. Pol. Med. Sci. Hist.* 1972 T. 15 nr 2 s. 4-9

376. Nieco wspomnień o Zbigniewie Kukulskim. *Arch. Hist. Med.* 1972 T. 35 nr 1/2 s. 189-191

377. O początkach szczepienia ospy krowiej na ziemiach polskich. *Arch. Hist. Med.* 1972 T. 35 nr 3 s. 303-308

378. Polonica w czasopismach zagranicznych. *Biul. GBL* 1972 R. 21 nr 1 s. 95-97, nr 2/3 s. 182-184, nr 4/5 s. 278-279

379. Polska bibliografia lekarska za rok 1965. T. 1-3. Warszawa: PZWL, 1972.- XIII, [3], 869 s.; 704 s.; 1001 s. (Wydawnictwo Głównej Biblioteki Lekarskiej)
Współaut.: ... , Jan W. Chojna, Tadeusz Rożniatowski, Andrzej Skrzypczak

380. [Profesor Mieczysław Michałowicz] Wydawca i więzień obozów koncentracyjnych. W: Mieczysław Michałowicz człowiek – działacz – polityk. Cz. 1. Warszawa 1972 s. 259-278

381. Rec.: Kapronczay Karoly: A lengyal felvilagosodaś es a Krakkoi egyetem orvosi Karanak reformja, *Orvost. Közlem.* 1972 nr 54-65 s. 103-113. - *Arch. Hist. Med.* 1972 T. 35 z. 3 s. 378-379

1973

382. Bibliografia publikacji profesora Franciszka Groera. W: Franciszek Groer, życie i działalność: zbiór wspomnień / [pod red. Heleny Krukowskiej]. Warszawa 1973 s. 99-108

383. Mikołaj Kopernik jako lekarz. Bibliografia. W: Mikołaj Kopernik i medycyna. Warszawa 1973 s. 45-48

384. Mikołaj Kopernik wśród lekarzy. W: Mikołaj Kopernik i medycyna. Warszawa 1973 s. 5-24

385. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1965. T. 4. Warszawa: PZWL, 1973.- XII, 986 s. (Wydawnictwo Głównej Biblioteki Lekarskiej)

Współaut.: ... , Jan W. Chojna, Tadeusz Rożniatowski, Andrzej Skrzypczak

1974

386. O źródłach do dziejów medycyny polskiej. Skrót ref. *Kwart. Hist. Nauk. Techn.* 1974 R. 19 nr 2 s. 271-289

387. Polska Bibliografia Lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). T. 1. Warszawa: PZWL, 1974.- XI, [1], 479 s.

Rec.: Tadeusz Bilikiewicz, *Arch. Hist. Med.* 1978 T. 41 z. 2 s. 274-275; Teodor Kikta, *Farm. Pol.* 1978 R. 34 nr 9 s. 567

1975

388. Medalierstwo lekarskie w Polsce. Szkic historyczny. W: Gorol Edward: Medale lekarskie i farmaceutyczne wykonane w latach 1962-1974. Warszawa 1975 s. 5-19

389. Polska Bibliografia Lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). T. 2. Warszawa: PZWL,1975.- [4], 655 s.

Rec.: Tadeusz Bilikiewicz, *Arch. Hist. Med.* 1978 T. 41 z. 2 s. 274-275; Teodor Kikta, *Farm. Pol.* 1978 R. 34 nr 9 s. 567

390. Profesor dr Adam Wrzosek, redaktor i wydawca „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny" w latach 1924-1949. *Arch. Hist. Med.* 1975 T. 38 z. 1 s. 3-10

391. Przyczynek do dziejów Akademii Medycznej w Lublinie. *Arch. Hist. Med.* 1975 T. 38 nr 2 s. 155-158

1976

392. Polska Bibliografia Lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). T. 3. Warszawa: PZWL, 1976.- [4], 698 s.

Rec.: Tadeusz Bilikiewicz, *Arch. Hist. Med.* 1978 T. 41 z. 2 s. 274-275; Teodor Kikta, *Farm. Pol.* 1978 R. 34 nr 9 s. 567

393. Polski Wydział Lekarski w Edynburgu. (W 35-lecie jego założenia). *Arch. Hist. Med.* 1976 T. 39 z. 2 s. 125-134

394. Spis prac i notatek z zakresu historii medycyny, bibliografii, bibliotekarstwa lekarskiego i mianownictwa lekarskiego. *Arch. Hist. Med.* 1976 T. 39 z. 3 s. 267-283

395. Spis prac Władysława Osmolskiego. *Rocz. Nauk. AWF Warsz.* 1976 T. 21 s. 55-62

1977

396. Polska Bibliografia Lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). T. 4. Warszawa: PZWL, 1977.- [4], 680 s.

Rec.: Tadeusz Bilikiewicz, *Arch. Hist. Med.* 1978 T. 41 z. 2 s. 274-275; Teodor Kikta, *Farm. Pol.* 1978 R. 34 nr 9 s. 567

1978

397. Historyczny kalendarz lekarski na rok 1979. *Arch. Hist. Med.* 1978 T. 41 z. 4 s. 496 (pseud.: Kaes)

398. Jaki obraz życia, działalności naukowej i społecznej Józefa Dietla zyskaliśmy do tej pory? *Arch. Hist. Med.* 1978 T. 41 z. 2 s. 129-146

399. Kilka słów o losach wojennych Biblioteki Lekarskiej. *Sł. Zdr.* 1978 nr 32 s. 5

400. Polska Bibliografia Lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). T. 5. Warszawa: PZWL, 1978.- [4], 640 s.

Rec.: *Nowe Ks.* 1979 nr 1 s. 43; Tadeusz Bilikiewicz, *Arch. Hist. Med.* 1979 T. 42 z. 4 s. 489

401. Polskie Towarzystwo Historii Medycyny. W: Słownik polskich towarzystw naukowych. T. 1. Wrocław 1978 s. 342-344

402. Tajne nauczanie medycyny i farmacji w latach 1939-1945. *Arch. Hist. Med.* 1978 T. 41 z. 3 s. 373-383

1979

403. Historyczny kalendarz lekarski na rok 1980. *Arch. Hist. Med.* 1979 T. 42 z. 4 s. 498-499 (pseud.: Eska)

404. Podręcznik historii medycyny Władysława Szumowskiego i jego ocena napisana przez Edwarda Stockiego. *Arch. Hist. Med.* 1979 T. 42 z. 2 s. 157-159

405. Polska Bibliografia Lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). T. 6-7. Warszawa: PZWL, 1979.- [4], 538 s.; [4], 523 s.

Rec.: Tadeusz Bilikiewicz, *Arch. Hist. Med.* 1979 T. 42 z. 4 s. 489-490; Tenże, *Arch.Hist. Med.* 1980 T. 43 z. 1 s. 95

406. Relacje profesorów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego o dziejach medycyny polskiej. *Arch. Hist. Med.* 1979 T. 42 z. 1 s. 107-124

1980

407. Dr med. Szczepan Wacek, okulista, historyk medycyny i gorliwy patriota (6.II.1895-5.III.1980). *Arch. Hist. Med.* 1980 T. 43 z. 3 s. 233-241

408. Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie. (Zwięzły szkic historyczny). *Arch. Hist. Med.* 1980 T. 43 z. 1 s. 3-20

409. Polska Bibliografia Lekarska dziewiętnastego wieku 1801-1900. T. 8-9. Warszawa: PZWL, 1980.- [4], 496 s.; [4], 522 s.

410. Zembrzuski Ludwik: Fragmenty wspomnień z lat okupacji niemieckiej 1939-1945 roku / rękopis przygot. do druku ..., napisał wyjaśnienia wstępne i podał nieco szczegółów, kiedy te wspomnienia [...] zostały opracowane, i w jakich okolicznościach. *Arch. Hist. Med.* 1980 T. 43 z. 1 s. 45-56

1981

411. [Nieco szczegółów do cennej pracy historycznej dra Zygmunta Klukowskiego pt. Szpital w Szczebrzeszynie. Krótki rys historyczny]. *Arch. Hist. Med.* 1981 T. 44 z. 3/4 s. 325-327

412. Odrodzenie się niektórych ważnych działów polskiej służby zdrowia w roku 1945. *Pol. Tyg. Lek.* 1981 R. 36 nr 36 s. 1369-1375

413. Polska Bibliografia Lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). T. 10. Warszawa: PZWL, 1981.- [4], 540 s.

414. Prof. dr med. i fil. Tadeusz Bilikiewicz, wybitny historyk medycyny, psychiatra i neurolog. (Wspomnienie pośmiertne). *Arch. Hist. Med.* 1981 T. 44 z. 1 s. 1-17, 1 tabl.

1982

415. Działalność naukowa, redakcyjna i wydawnicza prof. Adama Wrzoska w świetle jego wypowiedzi i listów, nie ogłoszonych w druku. *Arch. Hist. Med.* 1982 T. 45 z. 1-4 s. 11-26

416. Polska Bibliografia Lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). T. 11. Warszawa: PZWL, 1982.- [4], 456 s.

1983

417. O źródłach do dziejów medycyny polskiej i o głównych przeszkodach, utrudniających rozwijanie badań naukowych z tej dziedziny. *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 4 s. 413-437

418. Polska Bibliografia Lekarska za okres wojny światowej w latach 1939-1945. Wrocław: Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1983.- 185 s. (Polska Akademia Nauk, Wydział VI Nauk Medycznych)

1984

419. O zawodzie bibliotekarza; przygot. do druku Janusz Kapuścik. *Biul. GBL* 1984 R. 30 nr 336 s. 77-82

420. Polska Bibliografia Lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). T. 12-13. Warszawa: PZWL, 1984.- [4], 463 s.; [4], 339 s.

1985

421. Życiorys i ocena prac naukowych dr. med.. Michała Haneckiego. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1985 T. 48 z. 4 s. 429-431

1987

422. Medycyna i medycy w starych anegdotach i fraszkach. / zebrał .... *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1987 T. 50 z. 2 s. 256

423. Polska Bibliografia Lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). Suplement A-Ż. Warszawa: PZWL, 1987.- 419, [1] s.

424. Encyklopedia Wojskowa" (1932-1939) / pod red. Ottona Laskowskiego. T. 2 – T. 8. Warszawa 1939

Ok. 120 artykułów z dziedziny medycyny wojskowej, wojskowej służby zdrowia i historii medycyny

Prace redakcyjne

1. *Lekarz Wojskowy* / sekretarz 1925-1933, red. nacz. 1934 nr 3-1939, skład. kom. red. 1946 nr 3/4. Warszawa 1925-1939

2. *Biuletyn Sekcji Sanitarnej Towarzystwa Wiedzy Wojskowej* /czł. red. ....Warszawa 1928-1929.

3. *Reuve de la Presse Medicale Polonaise* (Varsovie) / red. nacz. .... Warszawa 1932-1933

4. *Polska Gazeta Lekarska* / sekr. red. .... Warszawa 1933

5. *Tętno Medycyny* / sekr. red. .... Warszawa 1933

6. *Dziennik Zdrowia* / red. nacz. .... Warszawa 1945-1947

7. *Polski Tygodnik Lekarski*. Warszawa 1947-1954 zastępca red. nacz., red. Warszawa 1947 R. 2 - 1954 R. 6, rada program. ... (1955 R. 10)

8. *Archiwum Historii Medycyny* / red. nacz. 1957 T. 20 - 1972 T. 35 nr 4, kom. red. 1948 T. 19 - .... Warszawa 1957-1972

9. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* / red. nacz. .... Warszawa 1952-1971

Opiekun przewodów habilitacyjnych

1954

1. Ludmiła Krakowiecka: Maciej z Miechowa. Poznań 1954

1964

2. Roeske Wojciech: Ignacy Łukasiewicz (1822-1882). Łódź 1964

1968

3. Woźniewski Zbigniew: Historyczny zarys leczenia gruźlicy płuc w Polsce. Warszawa 1968

1969

4. Strojnowski Jerzy: Psychofizjologia w ujęciu Jędrzeja Śniadeckiego. Warszawa 1969

1971

5. Sieńkowski Eugeniusz: Dżuma w Gdańsku w roku 1709. Studium z dziejów epidemiologii. Gdańsk 1971

1974

6. Martińczak Franciszek: Medycyna na Spiszu w okresie od 1412 do 1770 roku. Gdańsk 1974

Promotor rozpraw doktorskich

1960

1. Jesionowski Mieczysław: Historia dentystyki w Polsce do XIX wieku włącznie. Warszawa 1960

1961

2. Hanecki Michał: Tadeusz Browicz – życie i działalność naukowa. Warszawa 1961

1965

3. Chojna Jan Władysław: Rys dziejów urologii polskiej. Warszawa 1965

4. Cienciała Teodor: Dzieje lekarskie Tarnowa. Warszawa 1965

1966

5. Kuźnicka Barbara: Ewolucja akademickiego nauczania farmacji w Polsce w latach 1783-1930. Warszawa 1966

6. Leszczyńska Jadwiga: Gotowe przetwory farmaceutyczne na przełomie XIX i XX wieku i ich stosowanie w Polsce. Warszawa 1966

1967

7. Kikta Teodor: Dzieje przemysłu farmaceutycznego w Polsce (1823-1939). Warszawa 1967

8. Miasopust Włodzimierz: Udział lekarzy Polaków w wojskowej służbie zdrowia państw

obcych w wieku XIX i na początku wieku XX. Warszawa 1967

9. Stomma Danuta: Zarys rozwoju psychiatrii w Polsce. Warszawa 1967

10. Wybieralski Andrzej: Polacy na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Genewskiego (1876-1939). Warszawa 1967

1968

11. Bayer Stanisław: Służba zdrowia w czasie Powstania Warszaawskiego (1944 r.). Warszawa 1968

12. Kusztelak Gabriel: Polacy na studiach lekarskich w Berlinie (1810-1918). Warszawa 1968

13. Trybowski Witold: Dzieje Otwocka jako uzdrowiska. Warszawa 1968

1969

14. Skrobacki Andrzej: Polacy na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu w Królewcu. Warszawa 1969

1970

15. Szczepański Władysław: Apteki częstochowskie do końca XIX wieku. Warszawa 1970

Recenzent rozprawy habilitacyjnej

Brzeziński Tadeusz: Służba zdrowia I Armii Wojska Polskiego. (Studium zabezpieczenia leczniczo-ewakuacyjnego). Łódź 1973

Recenzent rozpraw doktorskich

1948

1. Sobiecka-Clar Helena: Znaczenie badań Seweryna Robińskiego dla rozwoju nauki o soczewce ludzkiej. Poznań 1948

1949

2. Głowacki Włodzimierz Witold: Pierwszy polski słownik farmaceutyczny i jego autor Paweł Gulgeniusz. Poznań 1949

3. Kołaczkowski Józef: Zagadnienie polskiego mianownictwa anatomicznego. Poznań 1949

4. Posłuszny Witold: Józef Czekierski, życie i dzieła. Poznań 1949

1950

5. Kaczorowski Roman: Działalność naukowa i lekarska Teofila Kaczorowskiego. Poznań 1950

1951

6. Choynacka Celina: Jan Ewangelista Purkinje i jego stosunek do nauki polskiej i okulistyki. Poznań 1951

7. Jarosz Mieczysław: Naukowa działalność prof. dra Antoniego Cieszyńskiego. Poznań 1951

8. Pietruszyński Mieczysław: Historia rozwoju medycyny radzieckiej w latach 1917-1941. Poznań 1951

9. Świderski Michał: Bolesław Dzierżawski, pionier dentystyki polskiej, założyciel, redaktor i wydawca pierwszego czasopisma dentystycznego polskiego. Poznań 1951

1952

10. Bober Stanisław: Maciej z Miechowa. Poznań 1952

11. Grohman-Fleszarowa Irena: Historia poglądów na patogenezą i leczenie choroby wrzodowej. Poznań 1952

12. Mogielnicki Stefan Stanisław: Doktor medycyny i chirurgii Wilhelm Malcz i jego poglądy na cholerę. Poznań 1952

13. Szpilczyński Stanisław: Szymon z Łowicza. Pierwsze poradniki lekarskie w Polsce i ich naśladowcy. Poznań 1952

1960

14. Tkacz Bogumił: Zarazy w Polsce do końca XVIII wieku. Warszawa 1960

15. Zborowska Danuta: Rozwój historyczny metod operacyjnych rozszczepów wargi i podniebienia w Polsce. Kraków 1960

1962

16. Martińczak Franciszek: Jan Ewangelista Purkyne i uczeni polscy. Kraków 1962

17. Skulimowski Mieczysław: Opieka lekarska i społeczna w Żupach Wielickich od XIII do XIX wieku. Kraków 1962

1964

18. Ponicki Franciszek: Historyczny rys powstawania przyrządów do szycia ran. Kraków 1964

1966

19. Wieczorek Jerzy: Rys historyczny rozwoju chirurgii dziecięcej w Polsce do roku 1939. Warszawa 1966

1967

20. Makarewicz Piotr: Nauczanie dermatologii i wenerologii w Polsce w XIX stuleciu. Szczecin 1967

1968

21. Florczak-Mikicińska Elżbieta: Rozwój onkologii dziecięcej w Polsce. Warszawa 1968

1976

22. Żyliński Jan: Udział lekarzy Polaków w konspiracji i walce zbrojnej z okupantem hitlerowskim na b. obszarach północno-wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej w czasie II wojny światowej 1941-1944. Warszawa 1976

Encyklopedia Powszechna PWN. T. 3. Wyd. 2. Warszawa 1984 s. 547; Encyklopedia powszechna Larousse. T. 1. Warszawa 2003 s. 757; Encyklopedia Wojskowa / pod red. Ottona Laskowskiego. T. 4.Warszawa 1934 s. 454; Nowa encyklopedia powszechna PWN. T. 4. Wyd. 2 poszerz. i zm. Warszawa 2004 s. 524; Nowa encyklopedia powszechna PWN. T. 3. Warszawa 1995 s. 459; Wielka Encyklopedia Powszechna. T. 5. Warszawa 1965 s. 814; Czy wiesz kto to jest? / pod red. Stanisława Łozy. Warszawa 1938 s. 358; [Przemówienie Zastępcy Naczelnego Dyrektora National Library of Medicine Scotta Adamsa wręczającego S. Konopce Nagrodę Marcia C. Noyes'a]. *Bull. Med. Lib. Ass.* 1963 T. 51 nr 4 s. 533-535; Prof. nadzw. dr med. Stanisław Konopka. W: Dzieje uczelni medycznych w Warszawie w latach 1944-1960 / napisał i oprac. kom. red. pod kier. Jerzego Manickiego . Warszawa 1968 s. 246-249; Gabriel Kusztelak: Sprawozdanie z zebrania [poświęconego twórczości naukowej i dokonaniom Profesora dr. med. Stanisława Konopki, zorganizowanego przez Zarząd Główny i Oddział Warszawski] Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny w dniu 26 kwietnia 1974 roku w lokalu Klubu Lekarza w Warszawie. *Arch. Hist. Med.* 1974 T. 37 z. 3 s. 409-410; *Archiwum Historii Medycyny* 1976 T. 39 z. 3 - dedykowany przez Redakcję „AHM": „Profesorowi dr med. Stanisławowi Konopce Nestorowi polskich historyków medycyny, zasłużonemu twórcy bibliografii lekarskiej, Członkowi Honorowemu Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny, z okazji ukończenia osiemdziesiątego roku życia, wyrazy czci wraz z serdecznymi życzeniami dalszej twórczej pracy składa [...]"; Celina Rybicka: Wielka inwentaryzacja profesora Konopki. *Sł. Zdr.* 1976 R. 27 nr 30 s. 1, 5, il.; Życie i twórczość naukowa prof. dr. med. Stanisława Konopki. Z okazji osiemdziesięciolecia urodzin. *Arch. Hist. Med.* 1976 T. 39 z. 3 s. 263-267, il.; Halina Dusińska: Spotkanie z Prof. St. Konopką. *Medycyna-Dydaktyka-Wychowanie* 1980 R. 12 nr 3 s. 296; Zbigniew Wawszczak: Twórca polskiej bibliografii lekarskiej. *Profile* 1980 nr 4 s. 19-21, il.; Danuta Krysa-Leszczyńska: Sprawozdanie z działalności Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny w latach 1957-1981. (W związku z 25 rocznicą założenia Towarzystwa). *Arch. Hist. Med.* 1982 T. 45 z. 1-4 s. 119-125, il.; Tadeusz Rożniatowski: „Bibliografie" Stanisława Konopki (1896-1982). *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 4 s. 465-470; 12 XI 1982 r. odbył się w Klubie Lekarza w Warszawie [...] wieczór poświęcony śp. Profesorowi Stanisławowi Konopce. Informacja. *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 4 s. 412; W[ładysław] Markowski: Ppłk st. spocz. Prof. dr hab. med. Stanisław Józef Konopka (24.05.1896-8.09.1982 r.). *Lek. Wojsk.* 1983 R. 59 nr 3/4 s. 210-211; Wiesław Stembrowicz: Prof. dr med. Stanisław Konopka - wspomnienie (1896-1982). *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 4 s. 471-474; Tenże, *Pol. Tyg. Lek.* 1983 R. 38 nr 36 s. IV-III okł.; Teodor Kikta: Profesor dr Stanisław Konopka (1896-1982). Wspomnienie o

moim mistrzu. *Farm. Pol.* 1983 T. 39 nr 2 s. 91-94; Czesław Czerwiński: Profesor Stanisław Konopka, bibliotekarz i kolekcjoner (1896-1982). *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 4 s. 481-486; Stanisław Jagielski: Profesor Stanisław Konopka (1896-1982) – trzy rozdziały w moim życiu. *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 4 s. 475-480; Hanna Bojczuk: Stanisław Konopka (1896-1982), historyk medycyny, bibliotekarz i bibliograf, twórca polskiej bibliografii lekarskiej. *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 4 s. 439-451; Marian Tulczyński: Symbole w życiu Profesora Stanisława Konopki (1896-1982). *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 4 s. 453-458; Uroczysty wieczór poświęcony pamięci Śp. Profesora Stanisława Konopki [12 XI 1982 r. Klub Lekarza, Warszawa Al. Ujazdowskie 24]. *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 4 s. 412; Romuald Wiesław Gutt: W dniu 3 września 1982 r. odszedł na zawsze Profesor Doktor Stanisław Józef Konopka. *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 4 s. 411; Zofia Podgórska-Klawe: Wspomnienia o Profesorze. *Arch. Hist. Med.* 1983 T. 46 z. 4 s. 459-464; Janusz Kapuścik: Bibliografia prac Stanisława Konopki z zakresu bibliografii i bibliotekarstwa 1925-1984. *Rocz. Bibl.* 1984 R. 28 z. 1-2 s. 327-342; Tenże: Stanisław Konopka - Estreicher polskiej medycyny (1986-1982). *Rocz. Bibl.* 1984 R. 28 z. 1/2 s. 313-325, portr.; Toż: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 167-188, il.; Tenże: Stanisław Konopka (1896-1982) nestor bibliotekarzy polskich, organizator bibliotekarstwa medycznego. W: Informator Bibliotekarza i Księgarza. Warszawa 1984 s. 267-272; Teodor Kikta: Prof. Stanisław Konopka (1896-1982) – wzór do naśladowania. *Farm. Pol.* 1984 T. 40 nr 12 s. 750-754; Tadeusz Swinarski: Uroczystość pośmiertnego odznaczenia prof. Stanisława Konopki Medalem Ignacego Łukasiewicza. *Farm. Pol.* 1984 T. 40 nr 12 s. 749; Zofia Staniszowa: Uroczystość uczczenia pamięci Stanisława Konopki, Rzeszów, 9 listopada 1983 r. *Biul. GBL* 1984 nr 336 s. 93-95; Hanna Bojczuk: Rozważania nad „Polską bibliografią lekarską dziewiętnastego wieku 1801-1900" Stanisława Konopki. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1985 T. 48 z. 3 s. 335-344; Taż: Bibliografia dzieł i prac naukowych profesora Stanisława Konopki (1896-1982) wydanych w Polsce po roku 1975. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1986 T. 49 z. 4 s. 567-570; Maria Szczerbakowska: Sesja naukowa z okazji 90 rocznicy urodzin prof. dr. Stanisława Konopki, Warszawa, 17 grudnia 1986 r. *Biul. GBL* 1986 R. 32 nr 339 s. 83-84; Jan Władysław Chojna, Czesław Czerwiński: Uwagi do „Rozważań nad Stanisława Konopki „Polską bibliografią lekarską dziewiętnastego wieku...". *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1986 T. 49 z. 1 s. 132-136; M[aria] N[ikitin]: Biblioteka i mundur. [Sesja naukowa poświęcona życiu i twórczości Stanisława Konopki] / *Sł. Zdr.* 1987 nr 2 s. 4; Władysław Bartoszewski: Konspiracyjne aukcje bibliofilskie „Pod Białym Krukiem". W: Na drodze do niepodległości. Londyn 1987 s. 228; Anna Jachimowicz-Janaszek: Dziewięćdziesiąta rocznica urodzin prof. dr. med. Stanisława Konopki (1896-1982). *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1988 T. 51 z. 1 s. 105-115; Jadwiga Ćwiekowa: Opracowanie tematyczne piśmiennictwa. [Wkład S. Konopki w ogólnopolską teorię katalogu przedmiotowego]. Warszawa 1988 s. 215-216; Romuald Wiesław Gutt: Profesor dr Stanisław Konopka jako redaktor „Archiwum Historii Medycyny". *Biul. GBL* 1988 R. 34 nr 341-342 s. 22-26; Tadeusz Brzeziński: Profesor Stanisław Konopka jako historyk medycyny. *Biul. GBL* 1988 R. 34 nr 341-342 s. 15-21; Czesław Czerwiński: Stanisław Konopka – kolekcjoner i bibliofil. *Biul. GBL* 1988 R. 34 nr 341-342 s. 35-36; Katarzyna Smutek: Stanisław Konopka jako bibliotekarz Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. *Biul. GBL* 1988 R. 34 nr 341-342 s. 27-34; Halina Dusińska: Stanisław Konopka jako twórca polskiej bibliografii lekarskiej. *Biul. GBL* 1988 R. 34 nr 341/342 s. 10-14; Janusz Kapuścik: Stanisław Konopka twórca Głównej Biblioteki Lekarskiej. *Biul. GBL* 1988 R. 34 nr 341-342 s. 3-9; Ryszard Dalecki: Działalność zgrupowania szpitali polowych ppłka dr. Stanisława Konopki. W: Armia „Karpaty" w wojnie obronnej 1939 r. Wyd. 2 popr. i uzup. Rzeszów 1989 s. 270; Andrzej Śródka: Konopka Stanisław Józef. W: Biogramy uczonych polskich. Cz. 6: Nauki medyczne. Z. 1. Wrocław 1990 s. 297-301, portr.; Janusz Kapuścik: Stanisław Konopka – człowiek instytucja. *Pol. Tyg. Lek.* 1990 R. 45 nr 12/13 s. 270-271; Tenże: Stanisław Konopka – originator of Polish Medical Librarianship. *Health Inf. Librar.* 1990 T. 1 nr 1 s. 12-16, il.; Tenże: Twórca Głównej Biblioteki Lekarskiej i bibliograf – Stanisław Konopka (1896-1982). W: Z warsztatu bibliografa. Warszawa 1991 s. 59-66,

portr.; Marek K o n o p k a : Estreicher polskiej medycyny: Stanisław Konopka h. Nowina (1896-1982). W: Klejnot rodzinny. Cz. 1: Dom Konopków herbu Nowina z Jałbrzykowego Stoku, Modlnicy, Mogilan i Głogoczowa. Warszawa 1992 s. 104-106, portr.; Janusz K a p u ś c i k : Prof. dr med. Stanisław Konopka - twórca Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie. *Pol. Tyg. Lek.* 1992 R. 47 nr 11-13 s. 288, 291; Tenże: Stanisław Konopka (1896-1982). Zasługi w rozwoju i nauczaniu historii medycyny w Polsce. *Medicus* (Warszawa) 1992 T. 1 nr 3 s. 26-27, il.; Halina G ó r s k a : Konopka Stanisław (24 V 1896 Pilzno – 3 IX 1982 Warszawa). W: Słownik historyków polskich / koncepcja i oprac. red. Maria Prosińska-Jackl. Warszawa 1994 s. 243; Andrzej Ś r ó d k a : Konopka Stanisław Józef. W: Uczeni polscy XIX-XX stulecia. T. 2.Warszawa 1995 s. 244-247, portr.; Konopka Stanisław Józef 24 V 1896 Pilzno (Małopolska) – 3 IX 1982 Warszawa. W: Biogramy uczonych polskich: materiały o życiu i działalności członków AU w Krakowie, TNW, PAU, PAN. Cz. 6: Nauki medyczne oprac. Andrzej Śródka. Z. 1. Warszawa 1995 s. 297-301; Halina D u s i ń s k a : Księgozbiór Stanisława Konopki. *Rocz. Bibl.* 1995 z. 1/2 s. 107-129; T a ż : Stanisław Konopka - założyciel Głównej Biblioteki Lekarskiej. *Biul. GBL* 1995 nr 351 s. 27-32; T a ż : Stanisław Konopka 1896-1982: zarys monograficzny. Warszawa: GBL, 1995.- 363, [1] s.: il., tab. (Monografie); Zdzisław G ę b o ł y ś , *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 360 s. 153-156; Andrzej F e l c h n e r , Krzysztof W a l c z e w s k i : Działalność Stanisława Konopki na Ujazdowie (1925-1939). *Biul. GBL* 1998 nr 358 s. 11-12; Krzysztof W a l c z e w s k i , Andrzej F e l c h n e r : Ppłk w st. spoczynku prof. dr hab. Stanisław Konopka (1896-1982) bibliotekarz, historyk medycyny, sekretarz i redaktor „Lekarza Wojskowego". *Lek. Wojsk.* 1998 T. 74 nr 3/4 s. 241-246, il.; Wiesław S t e m b r o w i c z : Profesor Stanisław Konopka jakim go znałem. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 358 s. 37-46; Marek W a g n e r : Stanisław Konopka jako historyk wojskowej służby zdrowia. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 358 s. 23-35; Janusz K a p u ś c i k , Piotr S t a w e c k i : Stanisława Konopki wizerunek biograficzny. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 358 s. 3-9; Janusz K a p u ś c i k : Zasługi S. Konopki w rozwoju i nauczaniu historii medycyny w Polsce. W: Wśród uczonych i miłośników książki. Warszawa 1999 s. 265-272; Tenże: Konopka Stanisław [1896-1982, lekarz, historyk medycyny, bibliotekarz, bibliograf, właściciel księgozbioru. W: Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 2 / pod red. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa 2000 s. 81-82; Tadeusz M a r c i n k o w s k i : Profesor Stanisław Konopka (1896-1982) założyciel i pierwszy dyrektor Głównej Biblioteki Lekarskiej oraz autor wielotomowej Polskiej Bibliografii Lekarskiej = Professor Stanisław Konopka (1896-1982) the founder and the first director of the Main Medical Library and the author of the multivolume Polish Medical Bibliography; Pomorska Akademia Medyczna Katedra i Zakład Medycyny Sądowej w Szczecinie. Goleniów 2000 9 s.: il.; Wojciech Stanisław T r o j a n : Prof. Stanisław Józef Konopka 1896-1982 (bibliotekarz). W: Orły-Sokoły Pilzna. Pilzno 2006 s. 53-60, il.; Halina D u s i ń s k a : Stanisław Konopka (1896-1982). W: Złota Księga Medycyny Warszawskiej / pod red. Marka Krawczyka. Warszawa 2009 s. 187-197, portr.; Konopka Stanisław: Polska bibliografia lekarska za lata 1901-1939 [hasło: Konopka Stanisław - zbiór opisów bibliograficznych w rękopisie] w GBL // Akta osobowe i inne źródła. - Archiwum Akt Nowych, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Archiwum Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, Centralne Archiwum Wojskowe, Główna Biblioteka Lekarska, Ministerstwo Oświaty - sygn. Nr I Pers. 7634/47; Ministerstwo Zdrowia. Departament Nauki i Szkolnictwa Wyższgo - sygn. 77/32; Sekretariat Wydziału VI Nauk Medycznych Polskiej Akademii Nauk; Zakład Historii Medycyny Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu.

Halina Dusińska

Prof. dr hab. Zenobiusz Wincenty KOZIK (ur. 1928) ekonomista, humanista, historyk, politolog, działacz polityczny i społeczny, członek towarzystw naukowych, redaktor, promotor rozpraw doktorskich i prac magisterskich, nauczyciel akademicki, profesor nadzwyczjny, kierownik Katedry Marksizmu-Leninizmu i dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie, kierownik Zakładu Historii Polski Ludowej i zastępca dyrektora Instytutu Ruchu Robotniczego Wyższej Szkoły Nauk Społecznych przy KC PZPR, następnie dziekan Wydziału Nauk Społeczno-Politycznych Akademii Nauk Społecznych w Warszawie, później profesor innych uczelni: Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Wyższej Szkoły Działalności Gospodarczej i Uczelni Warszawskiej im. Marii Skłodowskiej-Curie.

Urodził się 23 stycznia 1928 roku w Mierzwinie, pow. Jędrzejów, woj. kieleckie w rodzinie chłopskiej Stanisława i Wiktorii z domu Miśkiewicz. Jest dwojga imion Zenobiusz Wincenty, ale drugiego nie używa. Ma troje rodzeństwa: dwóch braci – Zbigniewa (ur. 1930), oficera Wojska Polskiego w randze pułkownika i Leszka (ur. 1940), magistra inżyniera górnika oraz siostrę Bolesławę (ur. 1932), pracownika umysłowego. Żonaty od 1952 roku z Heleną Teresą z domu Molenda, docentem, kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej WSR w Krakowie. Ma córkę Małgorzatę (ur. 12 IV 1954) prawnika - adwokata.

Szkołę Podstawową rozpoczął w Mierzwinie, a ukończył w Jędrzejowie (1942). Podczas okupacji kontynuował naukę gimnazjalną na tajnych kompletach, po czym uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Jędrzejowie, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości (1947). Studiował (1948, 1951-1953) - dyplom i tytuł zawodowy magistra ekonomii, specjalizacja w zakresie ekonomiki handlu (16 X 1953) - na Wydziale Handlu Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Krakowie, doktoryzował się (19 V 1970) - stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk politycznych - na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, i habilitował się (26 VI 1974) - uzyskując stopień naukowy doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii myśli politycznej - w Wyższej Szkole Nauk Społecznych przy Komitecie Centralnym PZPR w Warszawie. Odbył podróże naukowe do Niemiec - RFN (1974) na stypendium Deutscher Akademischer Austauschdienst w uniwersytetach w Bonn i Mannheim oraz w Technische Hochschule (Darmstadt). JM Rektor WSNS gen. bryg. doc. dr hab. Norbert Michta, po otrzymaniu opinii dorobku naukowego,

dydaktycznego i organizacyjnego, które napisali: prof. dr hab. Józef Buszko, Kraków - UJ, prof. dr hab. Władysław Góra, Warszawa - WSNS i prof. dr hab. Franciszek Ryszka, Warszawa - IH PAN, wystąpił z wnioskiem o profesurę. Dnia 14 II 1985 roku Przewodniczący Rady Państwa Henryk Jabłoński, nadał Zenobiuszowi Wincentemu Kozikowi tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych.

Napisał pracę magisterską: *Transport w handlu (ekonomika handlu)*, pod kierunkiem mgr. Anatola Papierowskiego, rozprawę doktorską: *Jednolity front KPP i PPS w Krakowskiem (1933-1937)*, której promotorem był doc. dr Janusz Wojciech Gołębiowski, a recenzentami prof. dr hab. Józef Buszko i prof. dr hab. Jerzy Tomaszewski, i habilitacyjną: *Parte i stronnictwa polityczne w Krakowskiem w latach 1945-1947* - recenzenci: prof. dr hab. Janusz Wojciech Gołębiowski, Warszawa - WSNS, prof. dr Józef Buszko, Kraków - UJ i prof. dr hab. Henryk Rechnowicz, Katowice - UŚl.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje: Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Krakowie. Katedra Podstaw Marksizmu-Leninizmu – młodszy asystent (1 IV 1951 - 30 IX 1953), asystent (1 X 1953 -), starszy asystent (do 30 IX 1953); Akademia Medyczna im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie – adiunkt (1 X 1953 - 30 XI 1954), zastępca profesora i kierownik Zakładu Podstaw Marksizmu-Leninizmu (23 XII 1954 – 30 XI 1956), równocześnie od XI 1955 (na 1/2 etatu był kierownikiem Katedry Podstaw Marksizmu-Leninizmu w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego w Krakowie; Komitet Wojewódzki PZPR w Krakowie – kierownik referatu historii partii (1 XII 1956 – 31 VII 1958); Lektor KW PZPR (1956-), a później KC PZPR (1975-); Akademia Medyczna w Krakowie. Biblioteka Główna - dyrektor (1 VIII 1958 – 29 II 1960); Krakowskie Zakłady Terenowe Przemysłu Materiałów Budowlanych w Krakowie – dyrektor (1 III –15 IX 1960); Zjednoczenie Przemysłu Wapienniczego i Gipsowego w Krakowie – naczelny ekonomista, zastępca dyrektora ds. ekonomicznych (15 X 1960 – 31 VIII 1969); Akademia Medyczna w Krakowie – docent (1 X 1971-) i kierownik Studium Nauk Politycznych (1969 – 30 IX 1974); Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Warszawie przy Komitecie Centralnym PZPR. Instytut Ruchu Robotniczego – docent (IV 1974 -), wicedyrektor (1 X 1974-31 X 1981) i kierownik Zakładu Historii Polski Ludowej (1 X 1974 - 1977), następnie Akademii Nauk Społecznych w Warszawie (do 30 IX 1990). Wydział Nauk Społeczno-Politycznych – dziekan (1 IX 1984 - 1987); Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego w Kielcach; Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, Filia w Piotrkowie Trybunalskim. Instytut Filologii Polskiej (1986-1992); Wyższa Szkoła Działalności Gospodarczej (1992); Uczelnia Warszawska im. Marii Skłodowskiej-Curie. Katedra Prawa i Nauk Społecznych (1 II 2001 - 30 IX 2006).

Działacz młodzieżowy, studencki i polityczny, który od najmłodszych lat wykazywał zainteresowania i chęć przynależności do różnorodnych organizacji i partii politycznych, w których pełnił liczne funkcje. Współpracował z organizacjami młodzieżowymi w zakresie pracy wychowawczej i konkursów wiedzy społeczno-politycznej.

W 1948 roku przebywał w wojsku, przerywając studia, jako słuchacz Wyższej Szkoły Oficerów Polityczno-Wychowawczych w Warszawie-Rembertowie.

Praca naukowa - podejmował problematykę badawczą z zakresu historii, ruchu robotniczego i politologii. Interesował się dziejami ekonomicznymi, społecznymi i politycznymi Polski. Zajmował się również tematyką historiografii i metodologii. Zorganizował w WSNS/ANS badania nad historią PZPR. Ogłosił drukiem ponad 200 publikacji. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 125 pozycji. Część opisów bibliograficznych podano w wersji skróconej, uniemożliwiającej pełną identyfikację artykułów, ponieważ pełnych opisów profesor nie pamięta, a takie zapisy podał w sprządzonych przez siebie wykazach w Krakowie i Warszawie. To samo dotyczy ilości dysertacji i prac magisterskich. Był autorem artykułów, rozdziałów w pracach zbiorowych, książek (monografii, rozpraw, studiów), broszur, komunikatów naukowych, referatów, recenzji i wypowiedzi. Uprawiał również publicystykę na łamach czasopism: *Dziennik Polski*, *Pokolenia*, *Polityka*, *Życie Literackie*, *Argumenty*, *Z Pola Walki*. Redagował prace zbiorowe i opracowywał ekspertyzy dla KC PZPR. Był wydawcą źródeł i redaktorem naczelnym kwartalnika *Z Pola Walki* (1 IV 1974 - 31 X 1981). W redakcji czasopisma organizował spotkania i dyskusje. Doprowadził do wydruku periodyku w wersji angielskiej.

Działalność dydaktyczna - opiekun naukowy 4 habilitacji, promotor 9 rozpraw doktorskich i 16 prac magisterskich. Recenzent habilitacji, 6 doktoratów i magisteriów. Podane liczby są zaniżone, ponieważ brak danych ze wszystkich uczelni, w których pracował. W Krakowie - WSE/AE prowadził ćwiczenia i wykłady z marksizmu-leninizmu oraz podstaw nauk politycznych, w Warszawie - WSNS/ANS wykłady kursowe i monograficzne z historii ruchu robotniczego w PRL, seminaria: dyplomowe, magisterskie i doktoranckie (1975-), w Kielcach - Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, filia w Piotrkowie Trybunalskim - seminarium magisterskie. Był lektorem Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Krakowie (ROK) i Komitetu Centralnego PZPR (1975-). Organizował publiczne odczyty dla studentów różnych uczelni, m. in. na temat wybranych zagadnień historii ruchu robotniczego lat 50. (Warszawa - UW, 1980, 1981) oraz na obozach studenckich ZSSP w Chełmie (1979) i Charzykowach (1981). Czynnie uczestniczył w dyskusjach naukowych oraz z referatami na krajowych i zagranicznych konferencjach, sympozjach i zjazdach naukowych. W Uniwersytecie Jagiellońskim wygłosił referat: „Z problemów rozwoju PPR w regionie krakowskim". Współorganizował ponad 11 krajowych i międzynarodowych konferencji i sympozjów, m. in. na temat: 70-lecia rewolucji 1905-1907 roku, 60-lecia powstania KPP, 30-lecia powstania PZPR, piśmiennictwa historycznego ruchu robotniczego, metodologii badań nad dziejami PZPR i Jubileuszu 20-lecia kwartalnika *Z Pola Walki*.

Wygrał konkurs na stanowisko dyrektora Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Krakowie. Było 7 kandydatów. Po dwóch latach zrezygnował z w/w funkcji, a później z pracy w AM (1 X 1977), przenosząc się służbowo do Warszawy.

Członek: Związku Walki Młodych (1947), Akademickiego Związku Walki Młodych „Życie" - przewodniczący Koła, Prezydium Zarządu Powiatowego w Jędrzejowie (I 1947 - VII 1948), Bratniej Pomocy - prezes Zarządu (1948-1950), Zrzeszenia Studentów Polskich - przewodniczący (1948-1950),Związku Akademickiego Młodzieży Polskiej - kierownik Wydziału Kadr i przewodniczący Zarządu Uczelnianego (I 1949-1953), Polskiej Partii Robotniczej (7 V 1947 - XII 1948), Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (XII 1948-), Egzekutywy OOP (1949-1952), I sekretarz POP KU PZPR (X 1950 - I 1952) WSE w Krakowie, Komisji Historycznej KW PZPR, Komisji Szkolnictwa Wyższego KD PZPR Kraków-Zwierzyniec, Związków Zawodowych Pracowników Państwowych i Społecznych, Komisji Akademii Medycznej w Krakwoie ds. młodzieży, Polskiego Towarzystwa Historycznego (1956-1969), Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego - przewodniczący Koła Zakładowego oraz Rady Koordynacyjnej Kół PTE w Krakowie (1958-1978), Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych (1970-), Rady Naukowej Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego (1974-1976), Rady Naukowej Instytutu Ruchu Robotniczego WSNS przy KC PZPR (1974-1989), Komitetu Redakcyjnego kwartalnika *Z Pola Walki* (1974-1981), Rady Naukowej Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego (1976-), Komisji II Wojny Światowej PAN (1977-), Komitetu Nauk Historycznych PAN (1978-1980), Komitetu Redakcyjnego Słownika biograficznego działaczy polskiego ruchu robotniczego, Sekretariatu Komisji KC PZPR (1981-) i Zespołu roboczego dla wyjaśnienia przyczyn konfliktu w dziejach PRL oraz sekretarz zespołu KC dla rozpatrzenia tez na stulecie polskiego ruchu robotniczego i podręcznika jego dziejów, Kolegium redakcyjnego wkładki historycznej *Głosu Nauczycielskiego* (1982-), Zespołu autorskiego 6 tomu historii polskiego ruchu robotniczego, Jury konkursów historycznych tygodnika *Polityka*.

Otrzymał odznaczenia: Złotą Odznakę Zrzeszenia Studentów Polskich (1960), X-lecia ZSP, Srebrny Krzyż Zasługi (1966), Odznakę 1000-lecia (1966), Złotą Odznakę Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (1969), Złotą Odznakę „Za pracę społeczną dla miasta Krakowa" (1972), Medal XXX-lecia PRL (1974), Złotą Odznakę „Za zasługi dla Ziemi Krakowskiej" (1976), Złotą Odznakę im. Janka Krasickiego (1978), Medal 50-lecia Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski oraz nagrody JM Rektora AM w Krakowie: dydaktyczno-organizacyjną (1970, 1972) i naukową (1973), JM Rektora WSNS w Warszawie: dydaktyczno-badawczą (1975) i dydaktyczno-wychowawczą (1978), za habilitację: *Życia Literackiego* (1975), w konkursie im. W. Rzymowskiego Wydawnictwa „Epoka"(1975), Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki - III° (1976) oraz za pracę zbiorową pt.: „PZPR 1948-1978" - zespołową I° (1979).

Spis publikacji

1956

1. Gdy „Semperit" walczył. 1956

2. Kraków walczący. 1956
Cykl artykułów

1957

3. Rodzi się partia wolności i wyzwolenia społecznego (PPR). 1957

4. Sierpień 1937. 1957
Współaut.: K. Nowak, ... , J. Łabuz, L. Motyka, W. Wadas

5. Za wspólną sprawę. 1957

1958

6. 40 lat KPP. 1958
Cykl artykułów

7. Kartki z dziejów Gwardii Ludowej w Krakowie. 1958
Cykl artykułów

8. KZMP w pierwszym szeregu. 1958

9. Numer osiemnasty był ostatni (pismo KPRP „Pług"). 1958

10. Paweł Sierankiewicz. 1958

11. Pierwsze starcie (początki KPRP w Krakowie). 1958

12. Walka KPP o jednolity front robotniczy i front ludowy w latach 1934-1938. W: Szkice z dziejów ruchu komunistycznego w województwie krakowskim. Kraków 1958 s. 193-245
Współaut.: Józef Buszko, Henryk Dobrowolski, ..., Kazimierz Nowak

12. Władysław Szmidt. 1958

13. Życie patrioty (Stanisław Ziaja). 1958

1959

14. Kraków rewolucyjny. 1959

15. Niezależny Związek Akademickiej Młodzieży Socjalistycznej „Życie" w Krakowie. 1959

1962

16. „Justyn" Jaszuński. 1962

1964

17. Rec.: O ludziach i sprawie. 1964

1968

18. Kraków 1923. maszynopis. 1968

1969

19. Wybory do Rady Miejskiej 1933. 1969

1971

20. Bibliografia do dziejów Polskiej Partii Robotniczej z uwzględnieniem regionu krakowskiego. Kraków : Kom. org. Obchodów XXX Rocznicy Powstania PPR, 1971. - 31 s.
Współaut.: Jan Piątkowski, ...

21. Jednolity front KPP i PPS w Krakowskiem 1933-1937. Kraków: Wydaw. Lit., 1971. – 387 s.
Rec.: Szczygielski Zbigniew, *Kwart. Hist. Ruchu Zawod.* 1972 R. 11 nr 3 s. 109-112; Tymieniecka Aleksandra, *Z Pola Walki* 1972 R. 15 nr 2 s. 299-301; Biernath Henryk, *Stud. Hist.* 1976 R. 19 z. 2 s. 309-313

22. Pierwsze dni władzy ludowej. *Dz. Pol.* 1971

23. Powstanie jednolitego frontu KPP i PPS w Krakowie. *Stud. Hist*. 1971 z. 1 s. 33-55

24. Rec.: Kantyka Jan: ORMO w województwie katowickim: XXV lat w służbie Ojczyzny. Katowice 1971.- *Zar. Śl.* 1971 R. 34 z. 4 s. 840-842

1972

25. AZWM „Życie" w Krakowie. (Szkic historyczny). *Pokolenia* 1972 R. 10 [nr] 4 s. 56-79, 1973 R. 11 [nr] 1 s. 41-57

26. Krakowska organizacja AZWM „Życie": szkic. – Kraków: Referat Hist. Partii KW PZPR, 1972. – 63, [1] s.; 21 cm

27. Pierwszy okres rozwoju AZWM „Życie". *Głos Młodz.* 1972 dodatek di nr 7 s. 4-10

28. PPR - partia narodu. *Dz. Pol*. 1972

29. Rec.: Sławecki Ryszard: Manewr, który ocalił Kraków. Wyd. 2. uzup. Kraków 1971. – 1: O wyzwoleniu Krakowa w 1945 r. *Wojsk. Prz. Hist.* 1972 R. 17 nr 2 s. 447-450

30. Z problemów rozwoju PPR w regionie krakowskim (1945-1948). W: Polska Partia Robotnicza na ziemi krakowskiej 1942-1948: pokłosie sesji naukowej odbytej na Uniwersytecie Jagiellońskim w dniach 27-28 stycznia 1972 r. / red. Józef Buszko, Andrzej Kozanecki. Kraków 1972 .- *Zesz. Nauk. UJ* 1972 z. 39 s. 75-87

1973

□AZWM „Życie" w Krakowie. *Pokolenia* 1973 R. 11 [nr] 1 s. 41-59

31. Prekursor demokratycznego ruchu młodzieży studenckiej (ZAMD). W: Ruch młodzieżowy w regionie krakowskim w latach 1945-1948. Kraków 1973

1974

32. Droga do zjednoczenia. W: Seminarium poświęcone 25. rocznicy zjednoczenia polskiego ruchu robotniczego. Kraków1974

33. Krakowska organizacja Stronnictwa Demokratycznego 1945-1947. *Zesz. Hist.-Polit. SD* 1974 z. 10 s. 38-51

Polem.: Barański Kazimierz, *Tamże* 1975 z. 11 s. 133-136; Arczyński Marek Ferdynand, *Tamże* s. 136-139; Repl.: ..., *Tamże* s. 140

34. Odbudowa władzy administracyjnej w regionie krakowskim. *Stud. Hist.* 1974 z. 2 s. 197-213

35. Odbudowa życia państwowego w regionie krakowskim. *Stud. Hist*. 1974 nr 1

36. Partie robotnicze regionu krakowskiego u progu Polski Ludowej (styczeń-czerwiec 1945). *Z Pola Walki* 1974 nr 2 s. 57-88

37. Rec.: Wachowska Barbara: Z dziejów jednolitego frontu w łódzkim okręgu przemysłowym. Łódź 1973. - *Z Pola Walki* 1974 R. 17 nr 3 s. 247-251

38. Zjednoczenie ruchu robotniczego jako proces dziejowy. W: Materiały i Studia WSNS 1974 nr 15 s. 187-194

1975

39. Charakter i etapy rewolucji ludowej w Polsce. *Z Pola Walki* 1975 R. 18 nr 3 s. 173-177

40. Gołębiowski Janusz Wojciech, Góra Władysław: Charakter i etapy rewolucji ludowej w Polsce. Tezy. *Z Pola Walki* 1975 R. 18 nr 3 s. 141-156

Dyskusja m. in.: ... s. 173 - 177

41. Kontynuacja i nowatorstwo w programie i działalności PPR. *Z Pola Walki* 1975 R. 18 nr 2 s. 103-157, nr 3 s. 130-132

Dyskusja m.in.: ...

42. Partie i stronnictwa polityczne w Krakowskiem 1945-1947. – Kraków: Wydaw. Lit., 1975. – 467, [5] s.: tab., bibliogr.; 21 cm

Rec.: Hemmerling Zygmunt, *Wieś Współcz.*1976 R. 20 nr 12 s. 144-148; Kołomejczyk Norbert, *Z Pola Walki* 1976 R. 19 nr 2 s. 210-215; Koźniewski Kazimierz: Kraków 1945 pamiętacie? *Polityka* 1976 R. 20 nr 8 s. 15; Sierocki Tadeusz: Pierwsze powojenne lata w Polsce południowej. *Mies. Lit.* 1976 R. 11 nr 7 s. 138-140; Sprawozd.: Fijałkowska Barbara: Dyskusja nad książką ... *Z Pola Walki* 1976 R. 19 nr 2 s. 280-282; Terej Jerzy Janusz, *Dzieje Najnowsz.* 1976 R. 8 [nr] 4 s. 139-142; Manusevič A[leksandr] Ja[kovlevič*Novaja i Novejšaja Ist.* 1977 [G. 21] [nr] 2 s. 192-194; Pilch Andrzej, *Kwart. Hist.* 1977 R. 84 [nr] 1 s. 233-235; Świętochowski Tadeusz, *Amer. Hist. Rev.* 1977 Vol. 82 nr 3 s. 688-689

43. Polska Partia Robotnicza w województwie śląsko-dąbrowskim. *Zar. Śl.* 1975 R. 38 z. 2 s. 286-272

44. PPS i PPR w Krakowskiem na drodze do zjednoczenia. *Z Pola Walki* 1975 nr 3 s. 53-78

45. Rec.: Rechnowicz Henryk: Bolesław Bierut 1892-1956. Warszawa 1974. - *Z Pola Walki* 1975 R. 18 nr 2 s. 205-209

46. Reforma rolna na wsi krakowskiej. *Zesz. Nauk. AR Krak. Nr 111: Ekonomika* 1975 Z. 9 s. 3-24, Rez., Sum.

Współaut.: Helena Kozik, ...

47. Wyzwolenie Ziemi Krakowskiej i formowanie władzy ludowej. W: Nauka w środowisku krakowskim w latach 1945-1974: materiały ze środowiskowej sesji naukowej w Krakowie 4-5 czerwca 1974/red. Stanisław Cynarski. Warszawa 1975 s. 18-32

1976

48. Kształtowanie się partii w Polsce Ludowej. W: Kurso-konferencje podstaw nauk politycznych wrzesień 1976/Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauk Politycznych. – Warszawa: COM-SNP, 1976

49. Międzynarodowy ruch robotniczy. T. 1: Wiek XIX-1945/red. Irena Koberdowa. T. 2: 1945-1975/ red. Jerzy Pawłowicz. Warszawa 1976

Stenogram dyskusji m. in.: ..., *Z Pola Walki* 1977 R. 20 nr 2 s. (59-138)

50. Rec.: Ruch robotniczy w Polsce Ludowej. Warszawa 1975.- *Nowe Książki* 1976 nr 3 s. 55-57

51. Tradycje jednolitego frontu w polskim ruchu robotniczym. *Mies. Lit.* 1976 R. 11 nr 5 s. 66-91

Dyskusja m.in.: ... s. 68-69, 71-72, 83-85

52. Die Vereinigung der Arbeiterbewegung in

Volkspolen. *Beiträge zur Gesch. d. Arbeiterbewegung* 1976 H. 2 s. 215-225

1977

53. Kształtowanie się partii marksistowsko-leninowskiej w Polsce. *Stud. Nauk. Polit.* 1977 [T. 12] s. 51-65, Rez., Sum.

54. Kształtowanie się partii w Polsce Ludowej. Metodologia i problemy badawcze. W: Rozwój i działalność PZPR 1948-1975: materiały sesji naukowej poświęconej 30 rocznicy zjednoczenia ruchu robotniczego w Polsce. (Warszawa 23 kwietnia 1975 r./red. nauk. Władysław Góra). Warszawa 1977

55. Międzynarodowy ruch robotniczy. *Z Pola Walki* 1977 R. 20 nr 2 s. 103-111

56. Red.: Polska-ZSRR internacjonalistyczna współpraca - historia i współczesność. Zbiór rozpraw w języku polskim i rosyjskim. T. 1-2. Warszawa - Moskwa 1977, 1978. - 562, 384 s.
Współred.: .....

57. Walka o utrwalenie władzy ludowej na Ziemi Krakowskiej. *Wojsk. Prz. Hist.* 1977 R. 22 nr 2 s. 198-228

1978

58. Drogi do jedności ruchu robotniczego w Polsce. Warszawa: WSNS, 1978. - 29

59. Historyczne przesłanki powstania PZPR. W: PZPR 1948-1978. Warszawa 1978 s. 5-39

60. Kształtowanie się strategii gospodarczej PZPR 1954-1956. *Z Pola Walki* 1978 R. 21 nr 4 s. 7-30

61. Niektóre problemy metodologii w badaniach historycznych nad PZPR. *Mat. Stud. SNS* 1978 nr 21 s. 7-15

62. Niektóre problemy rozwoju SD na Ziemi Krakowskiej w pierwszych latach władzy ludowej. W: Geneza Klubów Demokratycznych i Stronnictwa Demokratycznego na Ziemi Krakowskiej. Warszawa 1978 s. 21-23
Toż. Zesz. Hist. SD 1978 z. 17 s. 49-56

63. Polska i międzynarodowe stosunki nowego typu. *Zar. Śl.* 1978 z. 1 s. 5-20

64. Polski ruch robotniczy oczami historyka. Rozm. Jerzy Centkowski. *Wiad. Hist.* 1978 R. 21 nr 6 s. 259-263

65. Ruch robotniczy w czasopiśmiennictwie historycznym Polski Ludowej. *Z Pola Walki* 1978 R. 21 nr 3 s. 145-149

66. Skład lewicy politycznej i sprawa obrony demokracji w II Rzeczypospolitej. *Zesz. Hist.-Polit. SD* 1978 z. 19 s. 7-9

67. Zasięg wpływów KPP w II Rzeczypospolitej. *Z Pola Walki* 1978 R. 21 nr 4 s. 85-87, 125-126

1979

68. Die Erfahrungen der „Z Pola Walki" in der historischen Propaganda. *Beiträge zur Gesch. d. Arbeiterbewegung* 1979 Jg 21 H. 4 s. 525-528

69. Główne kierunki politycznego rozwoju ruchu robotniczego w Polsce Południowej. W: Dzieje ruchu robotniczego w Nowosądeckiem w latach 1939-1978. Kraków 1979 s. 23-37

70. Historyczne przesłanki zjednoczeniowe. W: PZPR 1948-1978. Warszawa 1979 s. 5-39

71. Partia a ruch zawodowy i ruch młodzieży (1954-1957). *Z Pola Walki* 1979 nr 2 s. 48-70

72. Plan 6-letni. *Mies. Lit.* 1979 nr 1 s. 93-99

73. Procesy integracyjne w ruchu robotniczym w latach 1918-1923. Warszawa 1979 s. 23-37

74. Rec.: Kołomejczyk Norbert: Paweł Finder. Warszawa 1977. - *Zar. Śl.* 1979 z. 2 s. 344-351

75. Rec.: Topol Stefania: Paweł Finder 1904-1944 : Życie i działalność. Warszawa 1978. *Zar. Śl.* 1979 z. 2 s. 344-351

76. Rec.: Waldenberg Marek: Rewolucja i państwo w myśli politycznej W. Lenina. Warszawa 1978.- *Párttőrténeti Kőzlemények* 1979 nr 4 s. 229-232

77. Trzydziestolecie zjednoczenia polskiego ruchu robotniczego. Warszawa: Książka i Wiedza, 1979. -27 s.

1980

78. Geneza i ewolucja frontu narodowego. W: Dwie rocznice: 60-lecie odzyskania niepodległości, 30-lecie zjednoczenia ruchu robotniczego: materiały z sesji naukowej, Katowice, 24-25 listopada 1978 r./red. nauk. Henryk Rechnowicz. Katowice 1980 s. 258-272

79. Początki odwilży. *Polityka* 1980 R. 24 nr 48 s. 15

80. Problemy regionalnej historiografii Polski Ludowej. W: Historia ruchu robotniczego w Polsce Ludowej w badaniach regionalnych. Warszawa 1980 s. 48-61

81. Przemiany polityczne w Polsce w świetle VII i VIII Plenum KC PZPR w 1956 r. *Z Pola Walki* 1980 R. 23 nr 2 s. 69-95, Rez., Sum.

82. PZPR i problemy polityczne lat 1954-1956. – Warszawa: WSNS przy KC PZPR, Inst. Ruchu Rob., 1980. – 187 s.; 24 cm

83. Rec.: Pasierb Bronisław: Życie polityczne Dolnego Śląska 1945-1950. Warszawa 1979. - *Dzieje Najnowsz.* 1980 R. 12 [nr] 3 s. 243-252

84. Red.: Wspólne cele. Polityczne podstawy współdziałania międzypartyjnego w latach 1944-1978. Wybór dokumentów i materiałów. Warszawa 1980. - 571 s.

85. Ruch robotniczy jako przedmiot badań historii socjologii i politologii. *Z Pola Walki* 1980 R. 23 nr 4 s. 47-85

Stenogram dyskusji redakcyjnej: ... s.47-48, 82-84

86. Ustawa o planie 6-letnim. – Lublin: Wydaw. Lub., 1980. – 103, [5] s.: [4] tabl., bibliogr.; 22 cm

1981

87. Badania nad dziejami klasy robotniczej w świetle doświadczeń współczesnych. Stenogram dyskusji w red. 16 I 1981 r. *Z Pola Walki* 1981 R. 24 nr 3/4 s. 119-154

Wypowiedzi: ...

1982

88. 100 Jahre erste polinische Arbeiterpartei. *Beiträge zur Gesch. d. Arbeiterbewegung* 1982 H. 6 s. 835-842

89. [Kasprzyk Krzysztof W.] (k): O historię ruchu robotniczego w Polsce bez białych plam. Z dyskusji w Kuźnicy. *Zdanie* 1982 [R. 5] nr 6 s. 2-10

Udział m. in.: ...

90. O badaniach nad polskim ruchem robotniczym. *Kwart. Hist.* 1982 R. 89 [nr] 2/3 s. 453-472

91. PZPR w latach 1954-1957: szkic historyczny. – Warszawa: PWN, 1982. – 309, [3] s.: bibliogr.; 21 cm

Rec.: Fiszer Józef, *Biul. Inf. Inst. Krajów Socjal. PAN* 1982 R. 17 nr 1/2 s. 159-166; Hillebrandt Bogdan, *Nowe Drogi* 1983 [R. 37 nr] 5 s. 184-187; Boruń Jerzy: PZPR w latach 1954-1957 – ciagłość rozwoju czy kryzys? *Stud. Nauk. Polit.* 1984 [T. 19] nr 1 s. 199-207; Dzięciołowski Stanisław, *Zesz. Hist.-Polit. Stron. Demokrat.* 1983 [R. 16] z. 1 s. 109-112; Pasierb Bronisław: Szkice o partii, *Z Pola Walki* 1984 R. 28 nr 3 s. 176-183; Sprawozd.: Grzędziński Edward: Dyskusja nad książką... *Z Pola Walki* 1983 R. 26 nr 3/4 s. 362-364

92. [Sto] 100 lat ruchu robotniczego w Polsce: drogi rozwoju. – [Warszawa], 1982. – 16 s. – (Zesz. Hist. „Głosu Nauczycielskiego" Nr 13)

93. Wydarzenia kryzysowe w Polsce w latach 1955-1957. (Stenogramy dyskusji redakcyjnych). *Z Pola Walki* 1982 R. 25 nr 1/2 s. 99-143

Wypowiedzi ...

94. Wpływ tradycji historycznej na proces wychowania społecznego. Warszawa: WSNS.- 10 s.

1983

95. PZPR na drodze do Października. - [Warszawa], 1983. – 15, [1] s.; 21 cm – (Zesz. Hist. „Głosu Nauczycielskiego" Nr 22)

96. Kształtowanie jedności. *Nowe Drogi* 1983 [R. 37] nr 11/12 s. 65-80

97. Sprawozdanie z prac Komisji KC PZPR powołanej dla wyjaśnienia przyczyn i przebiegu konfliktów społecznych w dziejach Polski Ludowej. *Nowe Drogi* 1983 nr spec. - 77 s.

Współaut.: ...

1984

98. Czy Kraków był Wandeą? *Życie Lit.* 1984 R. 34 nr 26 s. 8-9, 13

99. Kryzys 1954-1956. Przesłanki, przebieg i skutki. [Maszynopis]. Oprac. przygot. dla potrzeb Komisji KC PZPR powołanej do wyjaśnienia przyczyn i przebiegu konfliktów.

Warszawa 27 I 1984 r. Konferencja naukowa

100. Proces powstawania PZPR. - [Warszawa], 1984. – 16 s.; 21 cm – (Zesz. Hist. „Głosu Nauczycielskiego" Nr 39)

101. Stan badań nad polskim ruchem robotniczym 1918-1970. *Z Pola Walki* 1094 R. 27 nr 1/2 s. 392-402. Materiały sesji naukowej poświęconej 100-leciu polskiego ruchu robotniczego.

Współaut.: Norbert Kołomejczyk, ...

1985

102. Rec.: Ptasiński Jan: Pierwszy z trzech zwrotów czyli rzecz o Władysławie Gomułce. Warszawa 1983. - *Z Pola Walki* 1985 R. 29 nr 2 s. 125-133

103. Polityczne aspekty zwrotu i kryzysu 1948 i 1956. Warszawa 1985
Rec.: Roman Dariusz, *Eduk. Polit.* 1986 Vol. 8 s. 423-429

104. Rok 1948 (stenogram dyskusji redakcyjnej). *Z Pola Walki* 1985 R. 29 nr 2 s. 21-67

1986

105. Metodologia badań PZPR. (Stenogram dyskusji redakcyjnej). *Z Pola Walki* 1986 R. 29 nr 4 s. 23-78
Warszawa, 5 XI 1985 r. Wypowiedzi ...

106. Październik 1956 z perspektywy 30 lat. *Nowe Drogi* 1986 [R. 36] [nr] 10 s. 66-78

107. Rec.: Bobrowski Czesław: Wspomnienia ze stulecia. Lublin 1985. - ...: Na marginesie wspomnień... *Z Pola Walki* 1986 R. 29 nr 3 s. 181-188

1987

108. O „białych plamach" w historii najnowszej. *Polityka* 1987 R. 31 nr 24 s. 1, 14, nr 33 s. 3, nr 51/52 s. 14
Z profesorem Eugeniuszem Duraczyńskim rozmawia Wiesław Władyka

109. Polska w latach 1945-1956: wybór tekstów źródłowych do nauczania historii/wybór i oprac. ... . – Warszawa: Wydaw. Szk. i Pedagog., 1987. – 291, [4] s.; 24 cm
Współopr.: Eugeniusz Grzędziński

110. Zwrot w polityce PPR w 1948 r. *Wiad. Hist.* 1987 R. 30 nr 4 s. 306-321

1988

111. Kult jednostki i jego wpływ na budownictwo socjalizmu w Polsce (stenogram dyskusji redakcyjnej). *Z Pola Walki* 1988 R. 31 nr 2 s. 40-94
Warszawa 25 III 1987 r.
Wypowiedzi ...

112. O wydarzeniach marcowych 1968 r. *Nowe Drogi* 1988 [R. 42 nr] 2 s. 60-75

113. Rec.: Kaliński Janusz: Polityka gospodarcza Polski w latach 1948-1956. Warszawa 1987. - *Z Pola Walki* 1988 R. 31 nr 3 s. 172-182

114. Zjednoczenie ruchu robotniczego w Polsce. (Stenogram dyskusji redakcyjnej). *Z Pola Walki* 1988 R. 31 nr 4 s. 39-106
Wypowiedzi ...

1989

115. Czy Bierut był „polskim Stalinem"? *Polityka* 1989 R. 33 nr 6 s. 3, nr 8 s. 14, nr 9 s. 14
Wypowiedzi ...

116. Psychoza oblężonej twierdzy. *Polityka* 1989 R. 38 nr 41 s. 14
Z dziejów służby bezpieczeństwa

117. Stan badań nad ruchem robotniczym. Potrzeby oraz uwarunkowania. *Wiad. Hist.* 1989 R. 32 nr 2 s. 99-108

118. Z dziejów służby bezpieczeństwa. Psychoza oblężonej twierdzy. *Polityka* 1989 nr 41

1990

119. Research into the History of the Workong Class Movement in Poland in the years 1945-1987. W:La Science historique polonaise dans l'historiographie mondiale/réd. Par Marian Leczyk. Wrocław 1990 s. 421-447

1992

120. Derentsteheude Parteiensystem in Polen. *Berliner Debatta Initial* 1992 H. 4 s. 75-86

1994

121. Echa polskiego Października w społeczeństwie NRD. *Rocz. Pol.-Niem.* 1994 [T.] 3 s. 7-41

1995

122. Rec.: Falin Valentin: Politische Erinnerungen. München 1993. – *Dzieje Najn.* 1995 nr 1 s. 121-129

1996

123. Historiografia niemiecka o Niemieckiej Republice Demokratycznej. W: Przemiany w Polsce i NRD po 1989 roku. Warszawa 1996 s. 171-194

124. Historycy o Polsce Ludowej. *Dziś* 1996 nr 2 s. 89-92

1998

125. „Mazurek Dąbrowskiego": geneza historyczna utworu jako hymnu narodowego. W: 200 lat Mazurka Dąbrowskiego: materiały z sesji naukowej zorganizowanej w dmiu 11 grudnia 1997 roku przez Instytut Filologii Polskiej Filii

Kieleckiej WSP w Piotrkowie Trybunalskim / pod red. Stanisława Fryciego. Piotrków Trybunalski 1998 s. 9-26

126. Niemcy w NRD a polskie kryzysy 1956 i 1980-1981. – Piotrków Trybunalski: Wydaw. Filii Kiel. WSP, 1998. – 202, [1] s.: bibliogr.; 21 cm ISBN 83-87050-23-7

2000

127. Wypowiedź na konferencji naukowej pt. „Polski wrzesień 1939 – wojna na dwa fronty" W: Polski wrzesień 1939 r. – wojna na dwa fronty: materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej [Piotrków Trybunalski 9-10 IX 1999] / pod red. Henryka Stańczyka. Piotrków Trybunalski 2000 s. 321-325

128. Stalinowski system represji w Polsce (1948-1955). – Piotrków Trybunalski: Nauk. Wydaw. Piotrkowskie, 2000. – 239, [2] s.: bibliogr.; 21 cm. – Akademia Świętokrzyska im. J. Kochanowskiego. Filia w Piotrkowie Trybunalskim. Instytut Filologii Polskiej ISBN 83-87050-39-3

2005

129. Rec.: Chwalba Andrzej: Dzieje Krakowa. T. 6: Kraków w latach 1945-1989. Kraków 2004. – Jakie dzieje Krakowa? *Zdanie* 2005 nr 1/2 s. 75-79

Prace redakcyjne

1. *Z Pola Walki*. Kwart. /red. nacz. ... . Warszawa 1974-1981

Ekspertyzy

1. Konflikty społeczne w latach 1948-1956 w Polsce Ludowej. Warszawa 1982. - mps. - 111 s.
Oprac. dla Komisji KC PZPR. AAN sygn. - .....

2. Kryzys 1956 r. : przesłanki, przebieg, konsekwencje. Warszawa 1982. - mps. - 81 s.
Oprac. dla Komisji KC PZPR

3. Kryzys 1954-1956: przesłanki, przebieg i skutki. Warszawa 1984. - AAN sygn. 272/15
Oprac. dla Komisji KC PZPR

4. PZPR i problemy polityczne lat 1954-1956. - AAN sygn. 183/33

Promotor rozpraw doktorskich

1. Wachowicz Ryszard: Rozwój systemu doskonalenia kadr partyjnych PZPR 1948-1959. Warszawa 1978

2. Raczkowski Wacław: Rozwój organizacyjny PZPR w regionie krakowskim 1949-1959. Warszawa 1978

3. Paszek Adolf: PPS w województwie warszawskim 1944-1948. Warszawa 1979

4. Ras Andrzej: PPR na forum Krajowej Rady Narodowej. Warszawa 1979

5. Kais Władysław: Samorząd robotniczy w programie i działalności PZPR. Warszawa 1980

6. Kijewski Wojciech: Działalność PZPR w zakresie socjalistycznej przebudowy wsi 1949-1956. Warszawa 1982

7. Mańkowski Stanisław: Referendum ludowe 1946. Warszawa 1983

8. Szymański Eugeniusz: Klasa robotnicza Dolnośląskiego Zagłębia Węglowego w latach 1945-1950. Warszawa 1987

9. Grzędziński Edward: Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej. Warszawa 1990

Promotor prac magisterskich

1. Bakalarz Ewa: Postaci zdrajców w „Potopie" Henryka Sienkiewicza. Piotrków Trybunalski 1998

2. Balcerek Barbara: Obraz okupacyjny Warszawy na podstawie „Kamienie na szaniec" A. Kamińskiego. Piotrków Trybunalski 1998

3. Dawidowicz Elżbieta: Postacie wielkich magnatów w „Ogniem i mieczem". Piotrków Trybunalski 1998

4. Fijałkowska Izabela: Kozaczyzna w „Ogniem i mieczem" – fikcja a rzeczywistość. Piotrków Trybunalski 1998

5. Gielec Agnieszka: Problematyka powstań narodowych w twórczości Stanisława Wyspiańskiego i Stefana Żeromskiego. Piotrków Trybunalski 1998

6. Grzywacz Teresa: Świat zagłady w „Medalionach" Zofii Nałkowskiej i opowiadaniach Tadeusza Borowskiego „Pożegnanie z Marią". Piotrków Trybunalski 1998

7. Klekowska Anna: Wrzesień 1939 w utworach Jerzego Putramenta i Wojciecha Żukrowskiego. Piotrków Trybunalski 1998

8. Kowalska Anna: Epoka napoleońska w utworach Wacława Gąsiorowskiego „Huragan" i „Pani Walewska". Piotrków Trybunalski 1998

9. Machnicka Beata: Realia życia obozowego w „Anus Mundi" Wiesława Kielara. Piotrków Trybunalski 1998

10. Olejnik Beata: „Stara Baśń" – przeszłość legendarna czy podania prehistoryczne ukształtowane przez Józefa Ignacego Kraszewskiego. Piotrków Trybunalski 1998

11. Sarafimoska Halina: Legenda Piłsudskiego w wybranych utworach literatury międzywojennej. Piotrków Trybunalski 1998

12. Sitkowska Zofia: Prawda a fikcja w powieści „Krzyżacy" Henryka Sienkiewicza. Piotrków Trybunalski 1998

13. Waszczyk Anna: Król Jan Kazimierz, pomoc górali i obrona Częstochowy w „Potopie" Henryka Sienkiewicza. Piotrków Trybunalski 1998

14. Woźniak Beata: Prawda historyczna ukazana w „Srebrnych orłach" Teodora Parnickiego. Piotrków Trybunalski 1998

15. Zygier Beata: Powstanie styczniowe w wybranych utworach Stefana Żeromskiego. Piotrków Trybunalski 1998

16. Żarska Joanna: Rewolucja przemysłowa i stosunki społeczno-obyczajowe w świetle „Ziemi obiecanej" Władysława Stanisława Reymonta. Piotrków Trybunalski 1998

Recenzent rozpraw doktorskich

1. Topol Andrzej: Ewolucja frontu narodowego w Polsce Ludowej 1945-1950. Katowice 1974 - UŚl.
2. Pardus Jerzy. Kraków 1975 - UJ
3. Topol Stefania: Paweł Finder : życie i działalność. Katowice 1976 - UŚl.
4. Serwa Edward. Warszawa 1977 - WSNS
5. Wroński Tadeusz. Warszawa 1977- WSNS
6. Kosmaczeski Jerzy. Warszawa 1977- WSNS

Informator Nauki Polskiej 1974-2003; Katalog rozpraw doktorskich i habilitacyjnych 1971, 1974. Warszawa 1973 s. 38; 1976 s. 37-38; Jan Piątkowski: Bibliografia do dziejów Polskiej Partii Robotniczej z uwzględnieniem regionu krakowskiego. Kraków 1971; Norbert Kołomejczyk: Stan badań nad polskim ruchem robotniczym 1918-1970. Warszawa 1984; Współcześni uczeni polscy: słownik biograficzny / red. nauk. Janusz Kapuścik. T. 2. Warszawa 1999 s. 480, portr., bibliogr.; // Uniwersytet Jagielloński. Collegium Medicum Biblioteka Medyczna (http://www.bm.cm-uj.krakow.pl; Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Oddział Collegium Medicum (Kraków ul. Śniadeckich 16) akta DSP AM 13 (życiorys, spis publikacji, dokumenty urzędowe, pisma służbowe, protokół z posiedzenia Komisji Bibliotecznej z 11 V 1958 r., wypis z protokołu posiedzenia Senatu AM z 24 VI 1958, opinia o dorobku naukowym napisana 22 VIII 1971 r. przez prof. dr. Józefa Buszko); Archiwum Akt Nowych (Warszawie, ul. Hankiewicza 1). Zespół archiwalny: Archiwum Szkół Partyjnych w Akademii Nauk Społecznych w Warszawie: akta osobowe - sygn. 490/351, habilitacja - sygn. 58/3, profesura - sygn. 401/1 (życiorysy, dyplomy, charakterystyka sylwetki, protokoły, recenzje, spis publikacji i dysertacji, wniosek o profesurę); Materiały i informacje przekazane przez prof. dr. hab. Zenobiusza Wincentego Kozika, redaktorowi *Forum Bibliotek Medycznych.*

Ryszard Żmuda

Prof. dr hab. med. Jerzy SUPADY (ur. 1941), lekarz, pediatra, historyk medycyny, nauczyciel akademicki, profesor zwyczajny, promotor i recenzent rozpraw doktorskich, prac magisterskich i licencjackich, zastępca redaktora naczelnego czasopisma, członek towarzystw naukowych, dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi, kierownik Katedry i Zakładu Historii Medycyny i Farmacji Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Urodził się 28 stycznia 1941 roku w Piotrkowie Trybunalskim w rodzinie ziemiańskiej Jana i Zofii Supadych. Jest dwojga imion, Jerzy Jan, ale drugiego nie używa. Ojciec był właścicielem majątku Stara Wieś koło Rozprzy. Ma brata Zygmunta (ur. 1 V 1946), lekarza. Żonaty od 1985 roku z Agnieszką Świderską, która jest lekarzem stomatologiem.

Do Szkoły Podstawowej w Rozprzy uczęszczał w latach 1948-1949, po czym uczył się w Szkole Podstawowej Nr 1 w Opocznie (1949-1954); następnie kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. Stefana Żeromskiego w Opocznie (1954-1958), świadectwo dojrzałości otrzymał w 1958 roku. Ukończył dwa kierunki studiów: medycynę i historię. Studiował (1959-1966) – dyplom i tytuł zawodowy lekarza (20 VI 1966) na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Łodzi. W latach 1968-1974 studiował również historię – dyplom i tytuł magistra historii (9 V 1974) na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego. Po odbyciu Studium Doktoranckiego AM (1974-1976), doktoryzował się (16 XI 1976) na Wydziale Lekarskim AM w Łodzi, a habilitował (18 VI 1992) na Wydziale Lekarskim Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie. Napisał pracę magisterską: *Zdrowie młodzieży szlacheckiej w XVIII wieku*, pod kierunkiem prof. dra hab. Zbigniewa Kuchowicza, rozprawę doktorską: *Myśl pediatryczna i formy opieki zdrowotnej nad dzieckiem w Łodzi do 1914 roku*, której promotorem był doc. dr Jan Fijałek i habilitacyjną: *Naukowe, lecznicze i organizacyjne tradycje walki z chorobami nowotworowymi na ziemiach polskich od schyłku wieku XIX do 1939 roku* – recenzenci: prof. dr hab. Zbigniew Marzęcki, prof. dr hab. Jan Fijałek, prof. dr hab. Bolesław Górnicki. Uzyskał specjalizacje z zakresu pediatrii I^{o} (1972) i II° (1977), medycyny społecznej I^{o} (1974), organizacji ochrony zdrowia II° (1976), medycyny ogólnej (Praktischer Arzt – RFN 1995). Dnia 9 XII 2002 roku, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski nadał Jerzemu Janowi Supademu tytuł naukowy profesora nauk medycznych.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje: Szpital Wojewódzki w Zgierzu. - lekarz stażysta (1966-1968), lekarz stypendysta. Oddział Pediatryczny (1968 -1971), wolon-

tariusz (1971-1977); Akademia Medyczna w Łodzi. Instytut Medycyny Społecznej. Zakład Historii Medycyny – starszy asystent (1971-1972), wykładowca (1975-1976), adiunkt (1977-1978); Instytut Pediatrii. Klinika Kardiologii Dziecięcej - starszy asystent (1979-1981); Biblioteka Główna, zastępca dyrektora (1 VI – 30 IX 1978), dyrektor (1 X 1978 - 10 XII 1982); konsultant wojewódzki organizacji ochrony zdrowia województwa piotrkowskiego (1979-1981); lekarz na emigracji w Niemieckiej Republice Federalnej (1982-1989), Brunszwik, Herschberg, Berlin Zachodni, Witten k. Dortmundu; Medicus Express w Szczecinie (1990-1992), Poradnia Dziecięca nr 5 w Szczecinie (1992-1995); „Sport für Berlin" w Berlinie (1995/1996); Akademia Medyczna w Łodzi (1996 - 2002), następnie Uniwersytet Medyczny od 2002 roku, Katedra i Zakład Historii Medycyny i Farmacji, kierownik (1 X 1996 – 30 IX 2011), profesor nadzwyczajny (1 X 1996 - 15 VII 2005), profesor zwyczajny (16 VII 2005-). Od 1 X 2011 przeszedł na emeryturę i nadal pracuje w ramach umowy-zlecenia.

Działalność dydaktyczna: promotor 12 doktoratów, 55 magisteriów, 19 licencjatów; recenzent 17 rozpraw doktorskich, 4 habilitacyjnych i 1 superrecenzji na stopień profesora oraz 7 prac magisterskich i 3 licencjackich. Prowadził wykłady, ćwiczenia, seminaria z histologii, embriologii, pediatrii, historii medycyny. Aktywnie uczestniczył wygłaszając ponad 30 referatów, w zjazdach naukowych, konferencjach, kongresach, sympozjach m. in.: Szczecin (1976), Kraków (1977), Płowdiw - Bułgaria (1978), Łódź (1979), Toruń (1980), Karpacz (1997, 1998, 1999, 2000, 2003), Białystok, Lublin, Warszawa, Gdańsk, Łódź i inne miasta (w pierwszej dekadzie XXI wieku) oraz w Niemczech, kilkakrotnie w ciągu roku w niektórych miastach, prowadząc badania naukowe (kwerendy archiwalne i biblioteczne): Mannheim (1984), Bochum (1999, 2001, 2002, 2004), Dortmund (2001, 2003), Berlin (2004, 2007, 2009), Brunschweig (2004–2010), Wolfsburg (2004), Düsseldorf (2002, 2003). Był organizatorem Międzynarodowej Konferencji pn. Lekarze polscy na Syberii od XVIII do XX wieku (Łódź 2007) i XXII Krajowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji (Łódź 2010). Kierując Katedrą okazywał życzliwość bibliotece uczelnianej m. in. przyjmował zaproszenia na organizowane konferencje, wystawy, opracował recenzje pierwszego numeru *Forum Bibliotek Medycznych* oraz inne i artykuły do *Kronikarza*.

Praca naukowa: podejmuje problematykę badawczą z zakresu historii medycyny, biografistyki, tanatologii medycznej. Zajmuje się również literaturą piękną (wiersze). Ogłosił drukiem 184 publikacje, w tym 17 książek, 8 prac popularno-naukowych, 2 tomy wierszy i innych opracowań. Pozostawił również w maszynopisie ponad 10 prac, w tym wspomnienia i refleksje o Szkole Podstawowej (1949-1954) i Liceum Ogólnokształcącym w Opocznie (1954-1958), Akademii Medycznej w Łodzi (1959-1966), z podróży do Ziemi Świętej (1976), refleksje z okazji pobytu w Lamie – Bawarski Las (1982), Tunezji (1987), Turcji (1995), Hiszpanii (1987), szlakiem rodu Hohenzollernów (1988) oraz listy do: Andrzeja Skrobackiego, Romana Supadego,

Adama Michnika, Jana Nowaka-Jeziorańskiego, Gustawa Herlinga-Grudzińskiego i innych. Był zastępcą redaktora naczelnego *Annales Academiae/Universitatis Medicae Lodzensis* (1996-2005). Należy do komitetu redakcyjnego *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny* (1996-).

Członek Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego (1969-), Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji (1971-), sekretarz (1976-1979), przewodniczący Oddziału Łódzkiego (1998-2007), prezes Zarządu Głównego (2007-); Polskiego Towarzystwa Medycyny Społecznej (1971-), Senatu Akademii Medycznej w Łodzi (1978-1982); Towarzystwa Lekarzy Polskich w Niemczech (1995-); Polsko-Niemieckiego Towarzystwa Historyków Medycyny (1997-); Komisji Syberyjskiej Polskiej Akademii Nauk (1997-); Łódzkiego Towarzystwa Naukowego (1998-); Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi – Instytut Pamięci Narodowej (1998-); Komitetu Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk (2012).

Otrzymał odznaczenia: Za zasługi dla ochrony zdrowia (2005), Zarządu Głównego PTL – Zasłużonemu (2009), Medal 90-lecia Polskiego Czerwonego Krzyża (2009), Medal 65-lecia Wyższego Szkolnictwa Medycznego w Łodzi (2010) oraz nagrody JM Rektora AM/UM – indywidualna naukowa I^{o} (2001, 2005), zespołowa naukowa II° (2003), I^{o} (2007), indywidualna dydaktyczna I^{o} (2008, 2009); indywidualna I^{o} za całokształt osiągnięć (2010); Prezydenta m. Łodzi (1999).

Hobby: literatura piękna, muzyka poważna, podróże, uprawianie sportu (lekkoatletyka, narciarstwa, pływanie).

Spis publikacji

1973

1. Rec.: Kuchowicz Zbigniew: Z badań nad stanem biologicznym społeczeństwa polskiego od schyłku XVI do końca XVIII wieku. *Rocz. Łódz.* 1973 T. 17 s. 195-198
Współaut.: Henryk Pankiewicz, Jan Fijałek, ...

1975

2. Łódzka szkoła pediatryczna na początku XX wieku. W: Rola Łodzi w medycynie i farmacji polskiej: materiały sesji naukowej. Łódź 16 stycznia 1974 r.
Współaut.: Kazimierz Sroczyński, ...
Toż *Ann. AM Lodz.* 1975 T. 16 supl. 13 s. 41-44

1977

3. Poglądy na temat patogenezy i etiologii nowotworów w medycynie europejskiej na przełomie XIX i XX wieku. *Pol. Tyg. Lek.* 1979 R. 34 nr 25 s. 1009-1011

4. Powstanie i działalność Ligi Przeciwgruźliczej w Łodzi w latach 1908-1913. *Zdr. Publ.* 1977 T. 88 nr 12 s. 799-807

5. Powstanie i działalność łódzkiej Kropli Mleka w latach 1904-1914. *Zdr. Publ.* 1977 T. 88 nr 6 s. 411-415

6. Powstanie i rozwój kolonii letnich dla dzieci w Łodzi na przełomie XIX i XX wieku. *Zdr. Publ.* 1977 T. 88 nr 3 s. 193-198

7. Powstanie i rozwój ochronek, przytułków, sierocińców dla dzieci w Łodzi na przełomie XIX i XX w. *Zdr. Publ*. 1977 T. 88 nr 4 s. 277-283

8. Problematyka gruźlicy wieku dziecięcego w pracach badawczych lekarzy łódzkich na początku XX wieku. *Wiad. Lek.* 1977 T. 30 nr 13 s. 1065-1069

9. Rozwój instytucjonalnych form opieki zdrowotnej nad kobietą ciężarną i rodzącą w Łodzi na przełomie XIX i XX wieku. *Zdr. Publ*. 1977 T. 88 nr 2 s. 115-122

10. Tradycje historyczne w zakresie kwalifikacji kadr kierowniczych w publicznej służbie zdrowia w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. W: Współczesne problemy organizacji zarządzania i kierowania w systemie opieki zdrowotnej. Sympozjum naukowe medycyny społecznej. Kraków 1977 s. 583-587

11. Walka lekarzy z ospą prawdziwą w łódzkiej populacji dziecięcej na przełomie XIX i XX wieku. *Zdr. Publ*. 1977 T. 88 nr 11 s. 729-736

12. Warunki sanitarno-higieniczne w Łodzi w świetle badań lekarzy łódzkich na początku XX wieku. *Zdr. Publ.* 1977 T. 88 nr 9 s. 585-593

13. Zagadnienie płonicy w pracach badawczych łódzkich lekarzy pediatrów na początku XX wieku. *Wiad. Lek*. 1977 T. 30 nr 17 s. 1399-1402

1978

14. Badania statystyczne lekarzy warszawskich na początku XX wieku na temat raka. *Zdr. Publ*. 1978 T. 89 nr 6 s. 407-412

15. Choroby populacji średnioszlacheckiej w Polsce w XVIII wieku w świetle źródeł pamiętnikarskich. *Pol. Tyg. Lek.* 1978 R. 33 nr 8 s. 327-330

16. Organizacja walki z chorobami nowotworowymi w Łodzi w latach 1904-1926. *Zdr. Publ.* 1978 T. 89 nr 12 s. 793-797

17. Osiągnięcia łódzkiej pediatrii na początku XX wieku (do roku 1914) w zakresie dietetyki wieku niemowlęcego jako wyraz walki ze śmiertelnością niemowląt z powodu biegunki. *Zdr. Publ.* 1978 T. 89 nr 2 s. 131-136

18. Osiągnięcia pediatrii łódzkiej na przełomie XIX i XX wieku. *Prz. Pediatr*. 1978 T. 8 nr 6 s. 531-538

19. Ostre choroby zakaźne w problematyce badawczej lekarzy szpitala Anny Marii w Łodzi w latach 1905-1913. *Zdr. Publ.* 1978 T. 89 nr 9 s. 597-602

20. Pierwsza polska ankieta na temat etiologii i występowania raka (15 I 1904 r.). *Zdr. Publ.* 1978 T. 89 nr 4 s. 265-269

21. Powstanie i działalność Polskiego Komitetu do Badania i Zwalczania Raka w latach 1906-1918. *Zdr. Publ.* 1978 T. 89 nr 3 s. 189-194

22. Walka z cholerą w Łodzi na przełomie XIX i XX wieku. *Pol. Tyg. Lek.* 1978 R. 33 nr 2 s. 75-76

1979

23. Doświadczalne transplantacje nowotworów w pracach lekarzy polskich na przełomie XIX i XX wieku. *Wiad. Lek.* 1979 T. 32 nr 12 s. 887-890

24. Działalność kliniczna szpitala Anny Marii w Łodzi w latach 1905-1913. *Pol. Tyg. Lek*. 1979 R. 34 nr 21 s. 843-845

25. Działalność Łódzkiego Towarzystwa Zwalczania Raka w latach 1927-1938. *Zdr. Publ.* 1979 T. 90 nr 3 s. 195-200

26. Działalność Wileńskiego Komitetu do Zwalczania Raka w latach 1931-1936. *Nowotwory* 1979 T. 29 nr 2 s. 151-156

27. Janusz Korczak - lekarz pediatra. *Wiad. Lek.* 1979 T. 32 nr 10 s. 729-732

28. Leczenie raka w XIX i na początku XX wieku (do 1914 r.) *Pol. Tyg. Lek.* 1979 R. 34 nr 12 s. 469-471

29. Pierwsze polskie statystyki sekcyjne na temat występowania nowotworów. *Wiad. Lek.* 1979 T. 32 nr 17, s. [1263]-1267, bibliogr.

30. Poglądy na temat białaczki w pracach lekarzy polskich na przełomie XIX i XX wieku. *Wiad. Lek.* 1979 T. 32 nr 19 s. 1415-1419

31. Poglądy na temat patogenezy i etiologii nowotworów w medycynie europejskiej na przełomie XIX i XX wieku. *Pol. Tyg. Lek.* 1979 R. 34 nr 25 s. 1009-1011

32. Powstanie i organizacja pierwszego szpitala dla dzieci w Łodzi w latach 1904-1914. *Szp. Pol*. 1979 T. 23 z. 1 s. 19-24

33. Problematyka raka żołądka w pracach lekarzy polskich w końcu XIX i na początku XX wieku. *Wiad. Lek. 1*979 T. 32 nr 8 s. 585-588

34. Udział lekarzy polskich w krajowych i międzynarodowych zjazdach onkologicznych w latach 1918-1938. *Nowotwory* 1979 T. 29 nr 4 s. 315-320

35. Walka z chorobami nowotworowymi na ziemiach polskich od schyłku wieku XIX do 1939 roku. Łódź: [b. w.], 1979, 496 s., il.

36. Walka z chorobami nowotworowymi w Polsce w latach 1906-1939. *Zdr. Publ.* 1979 T. 90 nr 1 s. 61-66

37. Wpływ warunków środowiskowych na zdrowie młodzieży szlacheckiej w Polsce w XVIII w. *Pol. Tyg. Lek.* 1979 R. 34 nr 6 s. 229-232

1980

38. Biblioteka Główna. W: Akademia Medyczna w Łodzi w roku akademickim 1979/1980. *Ann. AM Lodz.* 1980 T. 21 Supl. 19 s. 237- 240, il., portr.

39. Narodziny onkologii w Łodzi. *Odgłosy* 1980 R. 23 nr 36 s. 10-11

1981

40. Ankieta statystyczna z 1931 r. na temat występowania nowotworów złośliwych w populacji II Rzeczypospolitej. *Wiad. Lek*. 1981 T. 34 z. 4 s. 351-355

41. Doświadczalne badania lekarzy polskich nad rakotwórczym działaniem smoły pogazowej i jej pochodnych (do 1939 r.). *Pol. Tyg. Lek.* 1981 R. 36 nr 9 s. 357-359

42. Działalność łódzkiej Kropli Mleka w latach 1904-1939. *Prz. Pediat.* 1981 T. 11 nr 6 s. 527-534

43. Powstanie i działalność przychodni Polskiego Komitetu do Zwalczania Raka w Warszawie w latach 1923-1939. *Zdr. Pub.* 1981 T. 92 nr 7 s. 499-503, bibliogr.

44. Powstanie i struktura organizacyjna Polskiego Komitetu do Zwalczania Raka (1921-1939). *Zdr. Publ.* 1981 T. 92 nr 10 s. 701-707

45. Serologia nowotworów w badaniach Ludwika Hirszfelda i jego współpracowników w okresie II Rzeczypospolitej. *Wiad. Lek*. 1981 T. 34 z. 3 s. 257-262, bibliogr.

46. Wpływ wychowania i nauczania domowego oraz szkolnego na psychofizyczny rozwój młodzieży szlacheckiej w Polsce w XVIII w. *Wiad. Lek.*1981 T. 34 z. 9 s. 789-798

1982

47. Myśl pediatryczna i formy opieki zdrowotnej nad dzieckiem w Łodzi do roku 1914. *Ann. AM Lodz.* 1982/1983 T. 23/24 s. 125
Streszcz. rozprawy doktorskiej

48. Naukowo-badawcza problematyka walki z rakiem w Polsce w środowisku lekarskim od schyłku XIX stulecia do wybuchu drugiej wojny światowej. *Zdr. Publ.* 1982 T. 93 nr 5/6 s. 253-256, bibliogr.
Streszcz. rozprawy habilitacyjnej

49. Powstanie i działalność stowarzyszenia „Polski Instytut Przeciwrakowy" we Lwowie (1929-1939). *Wiad. Lek.* 1982 T. 35 z. 19/20 s. 1301-1303, bibliogr.

1983

50. Geneza i działalność Publicznego Sanatorium Miejskiego dla Piersiowo Chorych Dzieci w Łagiewnikach (k. Łodzi) 1918-1939. *Zdr. Publ.* 1983 T. 94 nr 1 s. 27-34

1985

51. Dziewiętnastowieczne podstawy onkologii współczesnej. Polskie Towarzystwo Historii Medycyny i Farmacji, XIV Zjazd PTHMiF, Warszawa, 12-14 września 1985 r. Warszawa, 1985 s. 44

1989

52. Rymowanki lekarskie. Szczecin 1989, 44 s.
Toż. Herschberg: nakł. autora, 1989

1990

53. Łódzkie Towarzystwo Zwalczania Raka. W: Słownik polskich towarzystw naukowych / red. nauk. Barbara Sordylowa T. 2 cz. 1. Wrocław, 1990 s. 354-356

54. Rzeczywistość i tęsknota. *Morze i Ziemia* 1990 nr 26 s. 10

1991

55. Czym skorupka nasiąknie. *Morze i Ziemia* 1991 nr 47 s. 2
Pseud. Leon Ryngrab

56. Odezwały się nożyce – cd: woda święcona i Mefisto. *Morze i Ziemia* 1991 nr 37 s. 2

57. Oświadczenie Partii Zwolenników Bałaganu. *Morze i Ziemia* 1991 nr 46 s. 2

Pseud. Cezary Słodkowski

58. Spuścizna przeszłości: wzniosłość i szpetota. *Morze i Ziemia* 1991 nr 26 s. 2

59. Władza musi być silna. *Morze i Ziemia* 1991 nr 28 s. 12

Pseud. Czesław Raut

60. Wypalanie traw. *Morze i Ziemia* 1991 nr 43 s. 5

Pseud. Jan Kapuściński

1992

61. Działalność organizacyjna onkologów polskich w okresie II Rzeczypospolitej. *Zdr. Publ.* 1992 T. 103 nr 6 s. 352-356

62. Dżuma. *Morze i Ziemia* 1992 nr 23 s. 7

63. Klerykalizacja. *Morze i Ziemia* 1992 nr 24 s. 2

Pseud. Wacław Pożyk

64. Tadeusz Karnibad czyli portret przedwojennego inteligenta. *Zdr. Publ.* 1992 T. 103 nr 9 s. 476-484

Współaut.: Agnieszka Supady

1993

65. Pałeczka i prątek. *Biul. Okr. Izby Lek. w Szczec.* 1993 nr 2 s. 18

66. Tadeusz Karnibad. *Biul. Okr. Izby Lek. Szczec.* 1993 nr 2 s. 12-13

1994

67. Dżuma. *Głos Szczec*. 1994 nr 229 s. 7

1995

68. Semadeni (Semadeni – Konopacka) Irena. W: Polski Słownik Biograficzny / pod red. Henryka Markiewicza 1995 T. 36 nr 149 s. 201-202

Współaut.: ..., Agnieszka Supady

1996

69. Opieka zdrowotna w Łodzi od roku 1945: studium organizacyjno-historyczne. Szkice-zbiór 2, Systemowo-organizacyjna ewolucja opieki zdrowotnej w latach 1945-1995,1996 / pod red. Jana Fijałka, Janusza Indulskiego, ... Łódź: AM, 1996, 424 s., il., ISBN 83-86674-25-2

Dod. do tyt. Systemowo-organizacyjna ewolucja opieki zdrowotnej w latach 1945-1995,1996

T. z dod. st Gesundheitsschutz in Lodz seit dem Jahr 1945. Skizzensamml. 2 System-organisatorische Ewolution des Gesundheitschutzes in den Jahren 1945-1995/96

1997

70. Medycyna pracy w Polsce międzywojennej. *Arch. Hist. Filoz. Med.* 1997 T. 60 nr 4 s. 317-320, bibliogr., Sum.

Tož w jęz. niem.: Die Arbeitsmedizin in Polen in der Zeit zwischen den beiden Kriegen; Tamże s. 321-325

71. Ochrona pracy robotników fabrycznych w Polsce w okresie międzywojennym. *Panaceum* 1997 nr 6 s. 29

72. Onkologia łódzka przed II wojną światową. *Panaceum* 1997 nr 3 s. 14

73. Powstanie i organizacja Instytutu Radowego im. Marii Skłodowskiej Curie w Warszawie w latach 1926-1939. W: XVIII Krajowy Zjazd PTHMiF Sopot 26-27 IX 1997: streszczenia referatów. Gdańsk 1997, s. 45

Tož w jęz. ang.: The birth and organization of the Radium Institute of Maria Skłodowska Curie in Warsaw from 1926-1939; Tamże s. 45

74. Przedwojenne tradycje onkologii polskiej. *Nowotwory* 1997 T. 47 nr 3 s. 810-827

75. Przykłady obozowej egzystencji więźniów oraz działalności opieki medycznej w łagrach sowieckich. W: XVIII Krajowy Zjazd PTHMiF Sopot 26-27 IX 1997 P: streszczenia referatów. Gdańsk 1997 s. 40

Tož w jęz. ang.: The examples of the prisoner's camp life and the medical care in soviet concentration Camps; Tamże s. 40

76. Śmierć w łagrach sowieckich. W: Problemy współczesnej tanatologii/ pod red. Jacka Kolbuszewskiego. Wrocław 1997 s. 415-423

1998

77. Główne przyczyny zgonów w łagrach sowieckich na podstawie relacji byłych więźniów gułagu. *Wrocławskie Studia Wschodnie* 1998 nr 2 s. 47-58

78. In memoriam: Jan Stanisław Fijałek (1926-1997). *Arch. Hist. Filoz. Med*. 1998 T. 61 nr 1 s. 3-6

79. Medycyna w łagrach sowieckich. *Prz. Lek.* 1998 T. 55 nr 11 s. 634-636

80. Niewolnicy „innego świata". *Panaceum* 1998 nr 5 s. 10-16

81. Opieka zdrowotna w Łodzi od roku 1945: studium organizacyjno-historyczne. Szkice-zbiór 3, Organizacje i instytucje wspomagające opiekę zdrowotną / pod red. Jana Fijałka i.... Łódź: Akademia Medyczna, 1998, 385 s., il. ISBN 83-86674-25-2

Dod. do tyt.Organizacje i instytucje wspomagające opiekę zdrowotną

T. z dod. str. Medizinische Fürsorge in Lodz seit 1945. Skizze-Samml. 3 Organisationen und Institutionen zur Unterstützung der medizinischen Fürsorge

82. Problematyka śmierci we wspomnieniach więźniów gułagu. W: Problemy współczesnej tanatologii/ red. Jacek Kolbuszewski. Wrocław 1998 s. 303-309

83. Przykłady postaw i zachowań ludzi silnej wiary w łagrach sowieckich. W: Syberia w historii i kulturze narodu polskiego / pod red. Antoniego Kuczyńskiego. Wrocław 1998 s. 467-471

84. Przykłady przywiązania do wiary przodków Polaków więzionych w Rosji sowieckiej. W: Syberia w historii i kulturze narodu polskiego / pod red. Antoniego Kuczyńskiego. Wrocław 1998, s. 463-466

85. Ślady chorób i stosowanej terapii na ludzkich szczątkach z czasów prehistorycznych i historycznych. *Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Naukowych Łódzkiego Towarzystwa Naukowego* 1998 T. 52 s. 221-228

86. Życie i śmieć w łagrach sowieckich. *Sybirak* 1998 nr 18 s. 10-16

1999

87. Gaudeamus 50 lecie absolutorium 1945-1949: wiersze, fraszki i piosenki. Łódź: Stowarzyszenie Absolwentów Akademii Medycznej, 1999, II, 75, XI s.

Współaut.: Zdzisław Cywiński, ..., Andrzej Rakowski

88. Ideologia i propaganda gułagu w konfrontacji z odczuciami więźniów. *Zesłaniec* 1999 nr 4 s. 131-138

89. Józef Brudziński – wybitny lekarz i uczony. *Ped. Pol.* 1999 T. 74 nr 5 s. 505-509

90. Niezwykła kobieta – profesor Irena Semadeni-Konopacka (1901-1984). *Arch. Hist. Filoz. Med.* 1999 T. 62 nr 1/2 s. 115-124

91. Profesor Kazimierz Stojałowski (1903-1995). *Arch. Hist. Filoz. Med.* 199 T. 62 nr 3 s. 251-260

92. Słotwiński Jan Kanty Bronisław (1903-1986). W: Polski Słownik Biograficzny / pod red. Henryka Markiewicza 1999/2000 T. 39 z. 160 s. 50-52

93. Śmierć jako czynnik sprawczy w historii. W: Problemy współczesnej tanatologii / pod red. Jacka Kolbuszewskiego. Wrocław 1999 s. 207-216

2000

94. Choroby dzieci a medycyna w Łodzi na przełomie XIX i XX wieku: geneza łódzkiej szkoły pediatrycznej. Łódź: Wydaw. Adi, [2000], 177 s., [10] s. fot., bibliogr. ISBN 83-85815-57-0

95. Łagrowa opieka medyczna we wspomnieniach więźniów gułagu. *Wrocławskie Studia Wschodnie* 2000 nr 4 s. 207-216

96. Medycyna w łagrach sowieckich. *Arch. Hist. Filoz. Med.* 2000 T. 63 nr 3/4 s. 214-218

97. Obozy koncentracyjne sprawiedliwości sowieckiej. *Gazeta. Pol.* 2000 nr 31 s. 18-19

98. Sobański Janusz (1902-1986). W: Polski Słownik Biograficzny / pod red. Henryka Markiewicza 1999/2000 T. 39 z. 160 s. 426-427

99. Społeczność łagrów sowieckich w świetle pamiętników. *Prz. Wsch*. 2000 T. 6 z 3 s. [629]-640

100. Śmierć w Łodzi z powodu chorób zakaźnych na przełomie XIX i XX wieku. W: Problemy współczesnej tanatologii / pod red. Jacka Kolbuszewskiego. Wrocław 2000, s. 147-154

101. Trudne początki łódzkiej AM: powstanie wyższego szkolnictwa medycznego w Łodzi. Panaceum 2000 nr 5 s. 6-7

2001

102. Akademia Medyczna w Łodzi w okresie stalinowskim (1949-1953). *Prz. Lek.* 2001 T. 58 nr 11 s. 1021-1024

103. Choroby jako podstawowy czynnik eksterminacji więźniów w obozach koncentracyjnych w Rosji sowieckiej. W: Choroba jako zjawisko społeczne i historyczne / pod red. Bożeny Płonki-

Syroki. Studia z Dziejów Kultury Medycznej T. 4. Wrocław 2001 s. 259-263

104. Działalność lekarska Juliana Talko-Hryncewicza. *Analecta* 2001 T. 10 nr 1 s. [153]-161

105. Działalność lekarska Juliana Talko-Hryncewicza na Syberii. W: Polska a Syberia: spotkanie dwóch światów / kom. red. Maria Magdalena Blombergowa [i in.] Łódź 2001, s. 183-189

106. Działalność lekarsko-społeczna na rzecz zdrowia publicznego w Łodzi w latach 1870-1914. Łódź: Wydaw. Adi, 2001, 313 s., [8] s. tabl., faks., fot., pl., ind., bibliogr.; ISBN 83-85815-69-4
Współaut.: Włodzimierz Berner, ...

107. Powstanie, organizacja i działalność Kliniki Chorób Oczu w Łodzi w latach 1945-1970. *Arch. Hist. Filoz. Med.* 2001 T. 64 nr 2/3 s. 189-196
Współaut.: ..., Mariusz Skulimowski

108. Rymowanki lekarskie czyli wierszyki nieraz frywolne i sprośne. Łódź: [nakł. aut.], 2001, 67 s.
Rec. Fijałek Andrzej, *Panaceum* 2002 nr 4 s. 24

109. Sosnowski Wacław Felicjan (1914-1976). W: Polski Słownik Biograficzny / pod red. Henryka Markiewicza 2001 T. 40 nr 164 s. 601-603

110. Życie i śmierć w łagrach sowieckich. Łódź: Wydaw. Adi, 2001, 196 s., ind., bibliogr. ISBN 83-85815-66-X

2002

111. Gruźlica płuc w Łodzi od schyłku wieku XIX do 1918 roku: z dziejów walki z chorobą. Łódź: Wydaw. Adi, 2002, 139 s., [10] s. tabl., bibliogr.; ISBN 83-85815-78-3
Współaut.: Andrzej Fijałek, ...

112. Posługi religijne sprawowane przez księży w łagrach sowieckich. W: Kościół katolicki na Syberii: historia, współczesność, przyszłość/ red. nauk. Antoni Kuczyński. Wrocław 2002 s. 515-521

113. Primiery powiedienia głuboko wierniuszczich liudiej w sowietckich łagieriach. W: Sibir w istorii i w kulturie polskiego naroda / red. Antoni Kuczyński, Piotr Sergiejewicz Romanow. Moskwa 2002, s. 475-478

114. Primiery predannosti poliakow-uznikow wierie otcow. W: Sibir w istorii i w kulturie polskowo naroda/red. Antoni Kuczyński, Piotr Sergiejewicz Romanow. Moskwa 2002, s. 471-474
Współaut.: ..., Tomasz Kamiński,

115. Przykłady ewolucji zjawiska śmierci z powodu chorób zakaźnych w aspekcie historycznym. W: Problemy współczesnej tanatologii: medycyna, antropologia kultury, humanistyka T. 6, Wrocław 2002 s. 247-254, bibliogr.

116. Sroczyński Kazimierz (1904-1976). W: Polski Słownik Biograficzny/ pod red. Henryka Markiewicza 2002 T. 41 nr 169 s. 216-218

117. Śmierć w więzieniach sowieckich. W: Problemy współczesnej tanatologii: medycyna, antropologia kultury, humanistyka T. 6 / pod red. Jacka Kolbuszewskiego. Wrocław 2002 s. 255-259, bibliogr.

2003

118. Gruźlica płuc w Łodzi w okresie międzywojennym (1918-1939): z dziejów walki z chorobą.. Łódź: Wydaw. Adi, 2003, 199, [1] s., [16] s. tabl., faks., portr., bibliogr. ISBN 83-85815-85-6
Współaut.: Andrzej Fijałek, ...

119. Organizacje i instytucje do walki z rakiem w Polsce w latach 1906-1939. Łódź: Wydaw. Adi, 2003, 128 s., [18] s. tabl., il., bibliogr.; ISBN 83-85815-84-8

120. Powstanie wyższego szkolnictwa medycznego w Łodzi (Uniwersytet - Akademia - Uniwersytet). *Kronikarz* 2002/2003 R. 1 nr 1/2 s. 7-18, portr., ryc., tab., bibliogr.
Toż: W: [Sześćdziesięciolecie] 60-lecie wydziałów medycznych 1945-2005 / [red.] zainic.i oprac. Teresa Pajszczyk-Kieszkiewicz. Łódź 2005 s. 67-75;
Toż. W: [Sześćdziesięciopięciolecie] 65-lecie wydziałów medycznych 1945-2010. Łódź 2010 s. 73-81

121. Śmierć z powodu raka w II Rzeczypospolitej w świetle ówczesnych badań statystycznych. W: Problemy współczesnej tanatologii: medycyna, antropologia kultury, humanistyka / pod red. Jacka Kolbuszewskiego. Wrocław 2003 s. 153-156

122. Warunki w więzieniach funkcjonujących na ziemiach polskich pod okupacją sowiecką w latach 1939-1941. W: Sowietyzacja i rusyfikacja północno-wschodnich ziem II Rzeczypospolitej (1939-1941): studia i materiały / red. nauk. Michał Gnatowski, Daniel Boćkowski. Białystok 2003 s. 95-103

2004

123. Diseases and medicine in Soviet camps in memories of former prisoners of Gulag. W: 39th International Congress of the History of Medicine, September, 5-10 2004 Bari – Metaponto, Italy: abstract book, ed. by Alfredo Musajo-Somma Bari 2004 s. 139
Współaut.: …, Maria Biegańska

124. Diseases and medicine of Soviet camps described in personal records of the previous Gulag prisoners. W: 39th International Congress of the History of Medicine Atti - proceedings - actes September, 5-10 2004 Bari - Metaponto, Italy, ed. by Alfredo Musajo-Somma Bari 2004, s. 491-505
Współaut.: ..., Maria Biegańska

125. Gruźlica w Łodzi w okresie okupacji hitlerowskiej w latach 1940-1944: choroba a eksterminacja. Łódź: Wydaw. Adi, 2004, 91 s., bibliogr., ind. ISBN 83-85815-96-1
Współaut.: Andrzej Fijałek, ...

126. Impresje szkolne. Łódź 2004, 88 s., [6] k. fot.

127. Jubileusz Wydziału Lekarskiego. *Kronikarz* 2003/2004 R. 2 nr 1 s. 174-180

128. Nowotwory w świetle prac badawczych lekarzy polskich od schyłku wieku XIX do 1939 r. Łódź: Wydaw. Adi, 2004 214 s., tabl., faks., portr., bibliogr., ISBN 83-85815-91-0

129. Śmierć w więzieniach sowieckich. W: Polska i jej wschodni sąsiedzi w XX wieku: studia i materiały ofiarowane prof. dr. hab. Michałowi Gnatowskiemu w 70-lecie urodzin / red. nauk. Hanna Konopka, Daniel Boćkowski. Białystok 2004 s. 439-434

2005

130. Lekarze w łagrach sowieckich w pamięci więźniów GUŁagu. W: Między literaturą a medycyną.: literackie i pozaliterackie działania środowisk medycznych a problemy egzystencjalne człowieka XIX i XX wieku / red. nauk. Eugenia Łoch, Grzegorz Wallner. Lublin 2005 s. 393-401
Toż. *Prz. Wsch*. 2006 T. 10 z. 2 s. 393-401

131. Powstanie i organizacja pierwszego szpitala dla dzieci w Łodzi w latach 1905-1939. W: Maria Gołębiowska: Szpital Anny Marii w Łodzi: zasługi dla pediatrii. Łódź 2005 s. 11-31

132. Stosunek obywateli polskich do okupantów sowieckich na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej w latach 1939-1941. W: Polacy-Żydzi-Białorusini-Litwini na północno-wschodnich ziemiach Polski a władza radziecka (1939-1944): w kręgu mitów i stereotypów / red. nauk. Michał Gnatowski, Daniel Boćkowski. Białystok 2005 s. 53-60, bibliogr.

133. Zgony w populacji dzieci łódzkich na przełomie XIX i XX wieku. W: Pejzaże kultury: prace ofiarowane profesorowi Jackowi Kolbuszewskiemu w 65 rocznicę Jego urodzin / pod red. Władysława Dynaka i Mariana Ursela. Wrocław 2005 s. 798-806, tab., bibliogr.

2006

134. Gruźlica w Łodzi w latach 1945-1970: z dziejów walki z chorobą. Łódź: Wydaw. Adi, 2006, 231, [1] s., [32] s. tabl.: il., bibliogr., ISBN 83-85815-08-2
Współaut.: ..., Magdalena Włodarczyk

2007

135. Cierpienie więźniów a lekarze gułagu w świetle literatury łagrowej. *Zesłaniec* 2007 T. 29 s. 61-71, bibliogr.

136. Działalność ftyzjatryczna łódzkiego szpitala im. dr Alfreda Sokołowskiego w latach 1947-1996. *Zdr. Publ.* 2007 T. 117 nr 3 s. 409-412, tab., bibliogr., Sum.
Współaut.: ..., Magdalena Włodarczyk

137. Historia dentystyki: (starożytność, średniowiecze, renesans, barok). Łódź: Wydaw. Adi, 2007, 123 s., il., bibliogr., ISBN 83-85815-76-7
Rec.: Gertner Henryk, Galicyjska Gaz. Lek. 2008 nr 2a s. 29, il.; Ostrowska Teresa, Gaz. Lek. 2008 nr 2 s. 43, il.

138. Julian Talko-Hryncewicz: lekarz, antropolog i badacz Syberii. *Pol. Arch. Med. Wewn.* 2007 T. 117 nr 11/12 s. 531-533, portr., bibliogr., Sum.

139. Kolonie letnie dla dzieci w Łodzi na przełomie XIX I XX wieku. *Arch. Hist. Filoz. Med*. 2007 T. 70 s. 76-79, bibliogr., Sum.
Współaut.: ..., Maria Biegańska- Płonka

140. Leczenie gruźlicy w Polsce na przełomie XIX I XX wieku (do 1914 r.) *Pol. Arch. Med. Wewn*. 2007 T. 117 nr 9 s. 431-434, tab., bibliogr., Sum.

141. Lekarze w łagrach sowieckich w pamięci świadków gułagu. *Przegl. Wschodni* 2006 T. 10 z. 37 s. 1-9

142. Powstanie i rozwój organizacji i instytucji Łódzkiej Szkoły Ftyzjatrycznej. W: Medycyna i farmacja XIX i XX wieku / pod red. Romana Meissnera. Poznań 2007 s. 514-522, bibliogr.

143. Profesor doktor habilitowany medycyny Jan Berner doktorem honoris causa Uniwersytetu Claude Bernard w Lyonie – Francja (1997). *Kronikarz* 2006/2007 R. 5 nr 1 s. 275-284, portr., ryc.

144. Profesor Józef Wacław Grott i jego metody palpacyjnego badania trzustki. *Pol. Arch. Med. Wew.* 2007 T. 117 nr 3 s. 57-58, portr., bibliogr., Sum.

145. Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Lekarze polscy na Syberii od XVII do XX wieku zorganizowanej dzięki finansowej pomocy Urzędu Miasta Łodzi. *Kronikarz* 2006/2007 R. 5 nr 2 s. 185-187, mapa, portr., ryc.

146. Udział lekarzy polskich w badaniach nad etiologią i patogenezą nowotworów na przełomie XIX I XX wieku. *Pol. Arch. Med. Wewn.* 2007 T. 117 nr 8 s. 380-382, bibliogr., Sum.

147. Wacław Lasocki (1837-1921) – życie w Polsce i na Syberii. *Pol. Arch. Med. Wewn.* 2007 T. 117 nr 11/12 s. 528-529, portr., bibliogr., Sum.

148. Zarys działalności przeciwgruźliczego Szpitala Nr 3 w Łodzi w latach 1945-1966. *Zdr. Publ.* 2007 T. 117 nr 1 s. 112-116
Współaut.: ..., Magdalena Włodarczykówna

149. Życie i działalność dr Aleksandra Margolisa. W: Od pradziejów do współczesności: archeologiczne wędrówki / pod red. Mariana Głoska i Jerzego Maika. *Acta Archeol. Lodz.* 2007 nr 53 s. 164-167, portr., Sum.

2008

150. Działalność PPR na rzecz zmiany ideowego oblicza studentów i pracowników Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945-1947. *Analecta* 2008 R. 17 z. 1/2 s. 133-142

151. Geneza *Przeglądu Pediatrycznego* i Sekcji Pediatrycznej Łódzkiego Towarzystwa Lekarskiego. *Prz. Pediatr.* 2008 Vol. 38 nr 1 s. 7-12, tabl., bibliogr., Sum.

152. Medycyna łagrowa we wspomnieniach braci Chmielewskich. W: Lekarze polscy na Syberii od XVIII do XX wieku: międzynarodowa konferencja. Łódź 2008 s. 270-274, ryc., bibliogr.

153. Polityczno-społeczno-ekonomiczne przesłanki rozwoju medycyny łódzkiej na przełomie XIX i XX wieku. *Prz. Pediatr.* 2008 Vol. 38 nr 3 s. 182-185, bibliogr., Sum.

154. Seweryn Sterling – współtwórca polskiej pulmonologii i ftyzjatrii. *Pol. Arch. Med. Wewn.* 2008 Vol. 118 nr 3 s. 158-160, bibliogr.

155. Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji pn. Lekarze polscy na Syberii do XVIII do XX wieku zorganizowanej dzięki finansowej pomocy Urzędu Miasta Łodzi. *Kwart. Hist. Nauk. Techn.* 2008 R. 53 nr 1 s. 259-261

156. Stosunek obywateli polskich do okupantów sowieckich na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej w latach 1939 – 1941. *Zesłaniec* 2008 nr 36 s. 17-23, bibliogr

157. Życie i praca profesora Aleksandra Kulikowskiego (1913-1999). *Protet. Stom*. 2008 T. 58 nr 1 s. 3-7, bibliogr., Sum.

158. Rec.: *Forum Bibliotek Medycznych* (2008 R. 1 nr 1). *Forum Bibl. Med.* 2008 R. 1 nr 1 s. 498-499, portr.

159. Red.: Lekarze polscy na Syberii od XVIII do XX wieku: międzynarodowa konferencja Łódź 29-31 października 2007 r. Łódź 2008 334 s., [7] s. tabl. kolor., il., bibliogr.

2009

160. Dentystyka w okresie oświecenia. Łódź 2009, 111 s., il., bibliogr.; ISBN 978-83-85399-01-8
Rec. Gertner Henryk. *Arch. Hist. Fil. Med.* 2010 T. 72 s. 163

161. Przykłady ewolucji zjawiska śmierci z powodu chorób zakaźnych w aspekcie historycznym. *Stud. Med.* 2009 T. 13 s. 79-84, bibliogr., Sum.

162. Zasługi profesor Jadwigi Szustrowej dla ftyzjatrii dziecięcej. *Prz. Pediatr*. 2009 Vol. 39 nr 2 s. 143-147

2010

163. 1945-2010: 65 lat wyższego szkolnictwa medycznego w Łodzi. Łódź: UM, 2010 s. 131, il., portr.
Współaut. Piotr Machlański, ...

164. XXII Krajowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji. *Kronikarz* 2009/2010 R. 8 nr 14 s. 295-297, il.

165. Chirurgia dentystyczna w XIX wieku. *Protet. Stom.* 2010 T. 60 nr 4 s. 306-310

166. Dentystyka w XIX i na początku XX wieku. Łódź: Adi, 2010 136 s., il., bibliogr., ISBN 978-83-85399-97-1

167. Ewolucja wiertarki dentystycznej. *Stud. Med.* 2010 T. 19 s. 55-57, bibliogr., Sum.

168. Historia dentystyki w zarysie. Łódź 2010, 300 s., il., bibliogr. ISBN 978-8385399-98-8

169. Nauczanie dentystyki w XIX wieku i na początku XX wieku. *Protet. Stom*. 2010 T. 60 s. 225-232

170. Początki anestezji w dentystyce. *Stud. Med.* 2010 T. 18 s. 75-79, , bibliogr., Sum.

171. Powstanie i rozwój dentystycznej anestezji w XIX wieku. W: Szkice z historii medycyny / pod red. .... Łódź 2010 s. 507-512, Sum.

172. Powstanie wyższego szkolnictwa medycznego w Łodzi (Uniwersytet – Akademia – Uniwersytet). W: 65-lecie wydziałów medycznych 1945-2010 / zainic. i oprac. Teresa Pajszczyk-Kieszkiewicz. Łódź: UM, 2010 s. 73-81

173. Profesor Seweryn Sterling – łódzki lekarz i społecznik. W: Polscy lekarze Żydzi w XIX i XX wieku / red. Zofia Podgórska-Klawe. Warszawa 2010 s. 153-158

174. Rozwój protetyki w XIX i na początku XX wieku. *Protet. Stom.* 2010 T. 60 nr s. s. 225-232, bibliogr., Sum.

175. Trudne początki i rozwój wyższego szkolnictwa medycznego w Łodzi od chwili powstania do 2010 roku. *Kronikarz* 2009/2010 R. 8 nr 14 s. 45-61, il.

176. Wypełnienia stosowane do leczenia zębów w XIX wieku. *Czas. Stomat.* 2010 T. 63 nr 4 s. 273-281

177. Red.: Szkice z historii medycyny. Łódź 2010, 665 s., tabl., kolor., il., bibliogr. ISBN 978-83-85399-90-2

2011

178. Aspekty masowego umierania w „Dzienniku roku zarazy" Daniela Defoe [W:] Człowiek wobec epidemii chorób zakaźnych od starożytności po czasy współczesne. W świetle literatury i medycyny. Lublin 2011 s. 51-57

179. Ewolucja poglądów na temat etiologii i leczenia krzywicy. *Pediatr. Pol.* 2011 T. 86 nr 4 s. 406-409

180. Rec. książki Lichockiej Haliny pt.: Ignacy Mościcki. *Kwart. Hist. Nauki i Tech.* 2011 nr 3/4 s. 251-254

181. Rozwój ortodoncji i ortopedii szczękowej w XIX wieku. *Kwart. Ortop.* 2011 nr 1 s. 10-16

182. Sposoby prezentacji moralnie kontrowersyjnych problemów medycznych w wybranych tytułach prasy polskiej jako czynnik edukacji zdrowotnej. Częstochowa 2011, 213 s.
Współaut. Adriana Sikora, ...

183. Sprawozdanie z XXII Krajowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Łodzi w dniach 15 i 16 czerwca 2010 roku. *Kwart. Hist. Nauki i Techn*. 2011 R. 56 nr 1 s. 255-271

184. Sterling Seweryn Leopold (1864-1932). W: Słownik Biograficzny Żydów Tomaszowskich / red. Krzysztof Tomasz Witczak. Tomaszów Maz. 2011 s. 232-239

Wysłano do druku

1. Społeczne organizacje i stowarzyszenia do walki z rakiem w Polsce w pierwszych dziesięcioleciach XX wieku.

2. Zasługi Juliana Talko-Hryncewicza dla nauki rosyjskiej.

Rękopisy/maszynopisy

1974

1. Zdrowie młodzieży szlacheckiej w XVIII wieku. Łódź 1974. Uniwersytet Łódzki. Wydział Filozoficzno-Historyczny. Promotor: prof. dr hab. Zbigniew Kuchowicz
Praca magisterska

1982

2. Refleksje z okazji pobytu w Lamie (Bawarski Las). Braunschweig 1982

1983

3. Sprawozdanie z pobytu w Tunezji w roku 1983. Braunschweig 1983

1986

4. Podróż do Ziemi Świętej we wrześniu 1986 roku. Herschberg 1986

1987

5. Impresje hiszpańskie. Herschberg 1987

1988

6. Gniazda rodowe Hohenzollernów. Refleksje historyczne. Herschberg 1988

1993

7. Profesor Irena Karłowska-wybitny ortodonta Pomorskiej Akademii Medycznej. Szczecin 1993

1995

8. Listy do dr. Andrzeja Skrobackiego, Romana Supadego, Jana Nowaka-Jeziorańskiego, Adama Michnika, Gustawa Herlinga-Grudzińskiego i innych osób. Berlin 1995

9. Pobyt w Pamfilii. Refleksje tureckie. Szczecin 1995

10. Rozważania historyczne związane z pobytem w Turcji w lipcu 1995 roku. Berlin 1995

1996

11. Akademia Medyczna w Łodzi (1959-1966). Berlin 1996

12. Myśl pediatryczna i formy opieki zdrowotnej nad dzieckiem w Łodzi do roku 1914. Łódź 1996 Akademia Medyczna w Łodzi. Wydział Lekarski. Promotor: doc. dr hab. Jan Fijałek

Promotor rozpraw doktorskich

2001

1. Skulimowski Mariusz: Powstanie, rozwój i działalność łódzkiej Kliniki Chorób Oczu AM w latach 1945-1970. Łódź 2001

2002

2. Romanowska-Pietrasiak Beata: Zarys historii walki z chorobami nowotworowymi w Łodzi w wieku XX (1900-2000). Łódź 2002

3. Walent Witold M.: Kształtowanie się struktur organizacyjnych opieki zdrowotnej w Zgierzu w latach 1945-1973. Łódź 2002

2004

4. Włodarczyk Magdalena: Organizacja walki z gruźlicą w Łodzi w latach 1945-1973. Łódź 2004

2007

5. Biegańska-Płonka Maria: Opieka pediatryczna lekarzy Szpitala Anny Marii nad dziećmi w Łodzi w okresie II Rzeczypospolitej. Łódź 2007

2008

6. Cisińska Anna: Opieka medyczna w łódzkich przedszkolach i szkołach powszechnych w okresie II Rzeczypospolitej. Łódź 2008

2009

7. Klimczak Alicja: Osiągnięcia chemii lekarskiej w łódzkiej uczelni medycznej w latach 1945-1970. Łódź 2009

8. Możdżan Marcin: Wydział Farmaceutyczny Akademii Medycznej w Łodzi w latach 1958-2001. Łódź 2009

2010

9. Kempińska – Mirosławska Bogumiła: Myśl psychiatryczna w Łodzi w latach 1945-1976 z uwzględnieniem warunków społeczno-politycznych (na przykładzie działalności Katedry i Kliniki Psychiatrycznej AM w Łodzi). Łódź 2010

2011

10. Miśkiewicz Marta: Powstanie i działalność Społecznego Komitetu Walki z Gruźlicą i Chorobami Płuc. Łódź 2011

11. Brucka-Stempkowska Monika: Działalność Polskiego Towarzystwa Alergologicznego w świetle dokumentów Zarządu Głównego z łódzkiego Archiwum PTA w latach 1982-2010. Łódź 2011

12. Sikora Adriana: Sposoby prezentacji moralnie kontrowersyjnych problemów medycznych w wybranych tytułach pracy polskiej jako czynnik edukacji zdrowotnej. Łódź 2011

Promotor prac magisterskich

2002

1. Golec Joanna: Medycyna w obozach nazistowskich w latach 1933-1945. Łódź 2002

2. Kałuzińska Izabela: Zaniedbania sanitarno-higieniczne w Łodzi i ich wpływ na stan zdrowotny mieszkańców na przełomie XIX i XX wieku. Łódź 2002

2003

3. Bugajska Monika: Działalność Polskiego Towarzystwa Alergologicznego w świetle dokumentów z łódzkiego Archiwum PTA. Łódź 2003

2004

4. Koczywąs Małgorzata: Powstanie i działalność Szpitala „Anny Marii" w Łodzi w latach 1905-1939. Łódź 2004

2005

5. Cydzik Ewa: Choroby zakaźne w Łodzi od schyłku wieku XIX do 1914 r. Łódź 2005

6. Grząbka Małgorzata: Organizacja walki z rakiem w Polsce w XX wieku. Łódź 2005

7. Lora Beata: Działalność zawodowa, naukowa i społeczna doktora Seweryna Sterlinga (1864-1932). Łódź 2005

8. Malińska Małgorzata: Metody leczenia chorób nowotworowych w Polsce w II połowie XX wieku. Łódź 2005

9. Przybyła Sylwia: Działalność dobroczynno-medyczna Braci Bonifratrów w Łodzi. Łódź 2005

2006

10. Krupa Katarzyna: Powstanie i działalność Oddziału Łódzkiego Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego w latach 1902-1914. Łódź 2006

2007

11. Krzepkowska Magdalena: Epidemiologia choroby niedokrwiennej serca w Polsce w latach 1945-1970. Łódź 2007

12. Stąpor Agnieszka: Występowanie ostrych chorób zakaźnych wieku dziecięcego i ich zwalczanie w Łodzi w latach 1945-1970. Łódź 2007

2008

13. Alberska-Wasilewska Ilona A.: Zarys rozwoju medycyny estetycznej na przestrzeni dziejów oraz jej rola i znaczenie w obecnym świecie. Łódź 2008

14. Binio Alicja: Aktualny stan uzębienia ludności w Polsce oraz estetyczne możliwości korekt porcelanowych. Łódź 2008

15. Błaut Ewelina: Problem palenia papierosów w Polsce w okresie ostatniego ćwierćwiecza 1980-2007. Łódź 2008

16. Chabros Anna: Wpływ alkoholu na stan zdrowia. Łódź 2008

17. Jońska Renata: Powstanie, rozwój i działalność Zakładu Anestezjologii Akademii Medycznej w Łodzi w latach 1961-2002. Łódź 2008

18. Keber Magdalena: Niedrożność przewodu pokarmowego u dzieci – objawy, rozpoznanie i metody badań obrazowych. Łódź 2008

19. Kucharczyk Justyna: Diagnostyka i terapia chorób oczu w aspekcie historycznym. Łódź 2008

20. Mrozińska Urszula: Protetyczne metody leczenia paradontozy. Łódź 2008

21. Siedlecka Beata: Kształcenie pielęgniarek w Polsce w okresie międzywojennym. Łódź 2008

22. Nykiel Agnieszka: Przyczyny i rodzaje infekcji zakaźnych w pracowniach protetycznych. Łódź 2008

23. Olszak Wioleta: Pielęgnowanie chorych w okresie średniowiecza. Łódź 2008

24. Plust Anna: Problemy narkomanii w Polsce w ostatnim dziesięcioleciu. Łódź 2008

25. Polińska Paulina: Główne nurty w medycynie starożytnej, średniowiecznej i nowożytnej (do XIX wieku). Łódź 2008

26. Rosół Izabela: Historia krwiolecznictwa i krwiodawstwa. Łódź 2008

27. Rutkowska Karolina: Związki fluoru w profilaktyce próchnicy. Łódź 2008

28. Rysińska Dagmara: Technika przeszczepiania implantów w aspekcie dziejowym. Łódź 2008

29. Szczepaniak Sławomir: Samouszkodzenia w warunkach izolacji więziennej. Łódź 2008

30. Telecka Dominika: Diagnostyka i terapia chorób układu pokarmowego w zarysie historycznym. Łódź 2008

31. Turalska Małgorzata: Opieka medyczna w Powstaniu Warszawskim. Łódź 2008

32. Teresak Michał: Medycyna w średniowieczu. Łódź 2008

2009

33. Fajks Wiesław: Estetyka techniki dentystycznej w społeczeństwie konsumpcyjnym. Łódź 2009

34. Krakowska Ewelina: Diagnostyka i terapia chorób neurologicznych i psychiatrycznych. Łódź 2009

35. Maciejczak Małgorzata: Rozwój chirurgii plastycznej w XX wieku. Łódź 2009

36. Wasilewski Marcin: Diagnostyka i terapia wybranych chorób układu oddechowego: zapalenie płuc, astma oskrzelowa, gruźlica. Łódź 2009

37. Szydłowska Paulina: Organizacja stowarzyszeń pielęgniarskich na terenie miasta Łodzi w latach 1948-1990. Łódź 2009

38. Winciorek Dorota: Diagnostyka i terapia chorób układu krążenia w aspekcie historycznym. Łódź 2009

2010

39. Bożek Ewelina: Zaburzenia psychiczne u osób w wieku podeszłym – diagnostyka, profilaktyka i leczenie. Łódź 2010

40. Jęczmieniak Ewa: Epidemie grypy w XX i XXI wieku. Łódź 2010

41. Kalata Barbara: Astma oskrzelowa jako choroba współczesnego świata. Łódź 2010

42. Król Roman: Dzieje krwiodawstwa w powiecie nyskim na przestrzeni lat 1980-2009. Łódź 2010

43. Radomański Witold: Ewolucja znieczuleń w XIX i XX wieku. Łódź 2010

44. Trefler Dawid: Znajomość podstawowych zabiegów i metod resuscytacji wśród strażaków Państwowej Straży Pożarnej w Zgorzelcu. Łódź 2010

45. Wrzesińska Alicja: Problem bulimii i anoreksji w Polsce w ostatnim dziesięcioleciu. Łódź 2010

2011

46. Belica Patrycja: Uzależnienie (alkohol, narkotyki) jako problem medyczny i społeczny w zakresie zdrowia publicznego. Łódź 2011

47. Brzozek Sylwia: Występowanie chorób nowotworowych w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Łódź 2011

48. Gacek Henryk: Stany zagrożenia życia w nadciśnieniu tętniczym. Łódź 2011

49. Górniak Mariusz: Opieka zdrowotna i choroby wśród więźniów łagrów sowieckich. Łódź 2011

50. Królikowski Tomasz: Medycyna starożytnej Mezopotamii i starożytnego Egiptu oraz Indian Ameryki Środkowej i Południowej w czasach przedkolumbijskich. Łódź 2011

51. Krześniak Patryk: Historia anestezjologii i intensywnej terapii w Polsce w kontekście działalności Oddziałów Intensywnej Opieki Medycznej Wojewódzkiego Centrum Medycznego w Opolu. Łódź 2011

52. Kuduk Piotr: Diagnostyka i leczenie ostrych zatruć. Łódź 2011

53. Najwer Paweł: Odkrycia mikrobiologii przełomu XIX i XX wieku. Łódź 2011

54. Mindur Piotr: Zawał serca – zmiany w diagnostyce i postępowaniu w latach 1989-2009. Łódź 2011

55. Szczygieł Marek: Znajomość wśród personelu medycznego zaawansowanych zabiegów resuscytacyjnych stosowanych u osób dorosłych – na przykładzie pracowników Stacji Pogotowia Ratunkowego w Częstochowie. Łódź 2011

Promotor prac licencjackich

2009

1. Kostrzewa Agnieszka: Działalność badawcza i odkrywcza w XIX i XX wieku w dziedzinie mikrobiologii i chirurgii na wybranych przykładach z uwzględnieniem rysu historycznego. Łódź 2009

2. Księżnik Wojciech: Medycyna różnych kultur i cywilizacji w okresie starożytnym i średniowiecznym. Łódź 2009

3. Kurczak Anna: Charakterystyka wybranych chorób układu pokarmowego i krążenia. Łódź 2009

4. Laskowska Karolina: Choroby odzwierzęce występujące wśród ludzi – toksoplazmoza, bruceloza, tularemia. Łódź 2009

5. Siemiątkowska Joanna: Wpływ warunków życia w czasie II wojny światowej na zdrowie mieszkańców Polski i Europy. Łódź 2009

6. Szadkowska Aleksandra A.: Współzależności występujące pomiędzy medycyną a okrucieństwem na przykładzie historycznych doświadczeń Europy. Łódź 2009

7. Wdzięczna Milena: Profilaktyka zdrowotna w okresie starożytności i średniowiecza. Łódź 2009

8. Wróbel Karolina: Wpływ życia codziennego na zdrowie ludzi w krajach cywilizacji europejskiej na przełomie XX i XXI wieku. Łódź 2009

9. Wytrych Szczepan: Dewiacje etyczne w medycynie państw totalitarnych na przykładzie Związku Sowieckiego i Niemiec nazistowskich. Łódź 2009

2010

10. Drewnowska Paulina: Zadania profilaktyki we wczesnym wykrywaniu chorób nowotworowych. Łódź 2010

11. Jankowska Joanna: Rola diety w profilaktyce chorób układu krążenia.

12. Jurczak Piotr: Rola diety w walce z nadwagą i otyłością. Łódź 2010

13. Komorowska Martyna: Terapia chorób zakaźnych w aspekcie historycznym na przykładzie gruźlicy. Łódź 2010

14. Ludwiczak Agata: Tanatologia medyczna w XX wieku. Łódź 2010

15. Miazek Małgorzata: Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież w Polsce w ostatnim dwudziestoleciu. Łódź 2010

16. Świderska Paula: Diagnostyka i leczenie chorób przewodu pokarmowego. Łódź 2010

17. Świerczyńska Anna: Występowanie grypy w Polsce w XX wieku i metody zapobiegania tej chorobie. Łódź 2010

18. Woźniak Ilona: Rola diety w powstawaniu i leczeniu cukrzycy. Łódź 2010

2011

19. Borzęcka Dorota: Zbrodnicze aspekty w medycynie Niemiec nazistowskich. Łódź 2011

Superrecenzja

1. Kierzek Andrzej: .Ocena dorobku naukowego kandydata do tytułu profesora. Akademia Medyczna im. Piastów Śląskich we Wrocławiu. Wydział Nauk o Zdrowiu. Łódź 2005

Recenzent rozpraw habilitacyjnych

1999

1. Meissner Roman: Dzieje ftyzjatrii poznańskiej do końca XX wieku. Poznań 1999

2010

2. Bruziewicz–Mikłaszewska Barbara: Zarys dziejów uniwersyteckiej stomatologii we Wrocławiu. Łódź 2010

3. Gryglewski Ryszard W.: Historia i filozofia medycyny Władysława Szumowskiego na tle rozwoju historii i filozofii medycyny w Europie i w Polsce. Warszawa 2010

4. Grzybowski Andrzej: Polski dorobek naukowy XIX wieku w zakresie badań anatomii, fizjologii oraz patologii siatkówki. Łódź 2010

Recenzent rozpraw doktorskich

1998

1. Wanago Mirosław P.: Chorobowość żołnierzy Wojska Polskiego w latach 1945-1956. Łódź 1998

1999

2. Sztuka-Polińska Urszula: Warunki i działalność podejmowana w okresie międzywojennym w Polsce dla zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych. Łódź 1999

2001

3. Odon Rafał: Entwiklung und Einsatz der Dialyse – Ein Vergleich zwischen der BRD und Polen. Giesen (Niemcy) 2001

4. Szkudlarek Anna: Powstanie, rozwój i działalność Zakładu Anatomii Prawidłowej Akademii Medycznej w Łodzi do roku 2001 Łódź 2001

2002

5. Bednarkiewicz Magdalena: Problematyka uwarunkowań projektowo-realizacyjnych szpitali łódzkich z lat 1918-1939. Łódź 2002

6. Cichosz Andrzej: Napoleon Baniewicz (1904-1979) wybitny neurolog i opisany przez niego objaw osiowy. Łódź 2002

7. Janikowska Danuta: Organizacja aptek Wojskowych Zakładów Leczniczych i ich zaopatrzenie w latach 1918-1939. Łódź 2002

8. Kopociński Zbigniew: Ocena organizacji i działalności 3. Szpitala Okręgowego w Grodnie w latach 1919-1939. Łódź 2002

2003

9. Sułkowska Joanna: Powstanie i rozwój otolaryngologii akademickiej w Łodzi na tle zarysu historii tej dziedziny w Polsce. Łódź 2003

10. Świerzyński Adam: Tadeusza Wojciechowskiego ewolucyjna koncepcja śmierci człowieka. Warszawa 2003

2005

11. Just Marcin: Wydział/Oddział Stomatologiczny Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Medycznej w Łodzi w latach 1945-1958. Łódź 2005

2007

12. Surdyk Katarzyna: Pierwszy „polski" traktat o chorobach dzieci (1583): jego geneza, znaczenie i recepcja. Łódź 2007

2008

13. Małecka Mariola: Prof. dr med. Jakub Penson (1899-1971): życie, działalność, dokonania. Gdańsk 2008

2009

14. Grassmann Magdalena: Szpitalnictwo na terenie województwa białostockiego w okresie międzywojennym. Białystok 2009

2010

15. Janiuk Jerzy: Obraz gruźlicy na przełomie XIX i XX wieku w literaturze pięknej okresu Młodej Polski i dwudziestolecia międzywojennego (1890-19939. Łódź 2010

2011

16. Baszkowski Andrzej: Skutki wprowadzenia powszechnych ubezpieczeń zdrowotnych na

życie zawodowe lekarzy polskich do roku 1950. Poznań 2011

17. Cybulska Magdalena: Rozwój medycyny na obecnych ziemiach polskich od neolitu do średniowiecza w świetle źródeł antropologicznych i archeologicznych. Łódź 2011

Recenzent prac magisterskich

2007

1. Skrzypczyńska Małgorzata: Organizacja opieki zdrowotnej w Sieradzu w okresie II Rzeczypospolitej. Łódź 2007

2. Toborek Urszula: Historia szpitala powiatowego im. Jędrzeja Śniadeckiego we Włoszczowie w latach 1945-1989. Łódź 2007

2008

3. Hala Paulina: Zapadalność na choroby zakaźne w Sosnowcu w okresie dwudziestolecia międzywojennego (1918-1939). Łódź 2008

4. Ludwisiak Aneta: Łódzkie towarzystwa dobroczynne przed 1918 rokiem. Łódź 2008

5. Guldon Magdalena: Rozwój protetyki dentystycznej w Polsce przed 1939 r. Łódź 2008

6. Szadowski Wojciech: Kształcenie dentystów przed rokiem 1939 – na przykładzie Warszawy. Łódź 2008

2009

7. Górecka Magdalena: Dzieje Szpitala Miejskiego w Zgierzu w latach 1915-2000. Łódź 2009

Recenzent prac licencjackich

2008

1. Kozłowska Mirosława: Działalność Kliniki Kardiochirurgicznej w Szpitalu im. dr. S. Sterlinga w Łodzi w latach 1975-2001. Łódź 2008

2. Wachnik Emilia: Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci 1919-1939. Łódź 2008

2010

3. Tyka Barbara: Rys historyczny rozwoju pielęgniarstwa w Polsce po 1945 roku. Łódź 2010

Bibliografia publikacji pracowników Uniwersytetu Medycznego w Łodzi za rok 2002-[2010]. Łódź 2003 [-2010]; Informator Nauki Polskiej 2006 T. 4b Ludzie nauki. Warszawa 2006 s. 843; Toż: http://ludzie-nauki.pl; Kto jest kim w farmacji polskiej /who is who in polish pharmacy / kol. red. Wacław Jaroniewski [i in.] Łódź 2001 s. 248-249, portr.; Andrzej Kurnatowski: Kolejni profesorowie i doktorzy habilitowani Akademii Medycznej w Łodzi: 1995-2002. Łódź 2004 s. 154-155, portr.; Jadwiga Piotrowska: Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej w Łodzi za lata 1971-1990. Łódź 2000; Toż: za lata 1991[-2002] / oprac. Ryszard Żmuda. Łódź 2002, 2003; Jerzy Supady: Impresje szkolne. Łódź 2004; Ryszard Żmuda: Biblioteka Główna. W: 60-lecie wydziałów medycznych 1945-2005 / [red.] zainic. i oprac. Teresa Pajszczyk-Kieszkiewicz. Łódź 2005 s. 941-962, portr.; Tenże: Biblioteka Główna. W: 65-lecie wydziałów medycznych 1945-2010 / [red.] zainic. i oprac. Teresa Pajszczyk-Kieszkiewicz. Łódź 2010 s. 1047-1069, portr.; Skład osobowy i spis wykładów Akademii Medycznej w Łodzi / 1971/1972 -[2000/2001]. Łódź 2000; Uniwersytet Medyczny w Łodzi: skład osobowy: kadencja 2006-2008. Łódź 2008; Współcześni uczeni polscy: słownik biograficzny / red. nauk. Janusz Kapuścik T. 5 supl. Warszawa 2006 s. 762-763, portr.; Złota Księga Nauki Polskiej: naukowcy zjednoczonej Europy / red. nacz. Krzysztof Pikoń. Gliwice 2006 s. 788; // Materiały przekazane przez prof. dr. hab. Jerzego Supadego autorce hasła; Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi – akta osobowe sygn. 4822.

Anna Strumiłło

Prof. dr med. Jan SZMURŁO (1867 – 1952), lekarz, otolaryngolog, balneolog, historyk medycyny, redaktor, członek towarzystw naukowych, działacz społeczny i polityczny, nauczyciel akademicki, profesor zwyczajny, kierownik Katedry i Kliniki Otolaryngologicznej i dziekan Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, następnie Katedry Historii Medycyny Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Medycznej w Łodzi oraz Biblioteki Głównej AM.

Urodził się 5 czerwca 1867 roku w Miedznie, pow. węgrowski, gub. siedlecka (Rosja) w rodzinie Juliana i Marianny z domu Zawadzka. Ojciec był pisarzem gminnym. Miał przyrodnią siostrę i dwóch braci: Stanisława, który wykonywał taki sam zawód jak ojciec i Mieczysława, księdza, proboszcza w Chorzęcinie k. Tomaszowa Mazowieckiego. Był dwukrotnie żonaty: z Michaliną z domu Michałowska (1870–1908) i Marią Bolesławą z domu Michalczewska (1894-1934), primo voto Skowrońska. Z pierwszego małżeństwa, które zawarł w 1895 roku w kaplicy Cytadeli Warszawskiej, miał pięcioro dzieci: Jana (ur. 1897) prawnika, Zofię (ur. 1898) lekarza okulistę, Piotra (ur. 1899) inżyniera, Stanisława (1901-1902), Wandę (ur. 1903) handlowca, a z drugiego, z 1916 roku, córkę Marię Janinę (ur. 1917) chemika.

Uczęszczał do Gimnazjum w Siedlcach, następnie kontynuował naukę w Warszawie, początkowo II Progimnazjum, a później w V Państwowym Gimnazjum Męskim, gdzie uzyskał maturę w 1887 roku. Studiował (1887-1893) – dyplom *cum exima laude* i tytuł zawodowy lekarza (4 II 1893) - na Wydziale Lekarskim Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Uprawnienia do wykonywania zawodu lekarza otrzymał 11 II 1893. Po nostryfikacji dyplomu na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego (1927) uzyskał stopień naukowy doktora medycyny. Odbył podróże naukowe do Berlina (1899, 1902), Paryża (1902), Krakowa i Wiednia (1907).

Zatrudniony był w uczelniach, szpitalach, sanatoriach i w nadzorze medycznym instytucji oświatowych w Warszawie, Samarze, Wilnie, Ciechocinku i Łodzi. Prowadził również prywatną praktykę lekarską.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje: Uniwersytet Warszawski. Katedra Farmakologii - asystent (1891-1893); Szpital św. Ducha w Warszawie. Oddział Chorób Wewnętrznych – asystent (1892-1894) i równocześnie Zakład Anatomii Patologicznej UW – praktykant (IX 1892 - VIII 1894); Szpital dla Umysłowo Chorych w Samarze (Rosja) – lekarz; Szpital Gubernialny Ziemski w Samarze. Oddział Chorób Uszu, Nosa i Gardła – lekarz, ordynator (1897); Samarskie Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia Rosyjskiego Czerwonego Krzyża – młodszy ordynator. Był lekarzem szkolnym dwóch

samarskich gimnazjów, wykładowcą w szkole felczerskiej, konsultantem medycznym kolei samarsko-złatoustowskiej, ordynatorem szpitala frontowego Rosyjskiego Czerwonego Krzyża w Mandżurii (V 1904 – VIII 1905), konsultantem w Szpitalu Miejskim i Kolejowym w Samarze (1908-1911). W rosyjskiej służbie medycznej (29 XII 1901 - 13 XII 1911) mianowany był tytularnym radcą (13 IV 1909), królewskim asesorem (21 XII 1909) i radcą dworu (21 II 1911). Po powrocie do Warszawy (XII 1911) prowadził prywatną praktykę lekarską, przy ul. Zgoda 8, Szpitalu św. Ducha. Ambulatorium Laryngologiczne– lekarz, Klinika Chirurgiczna – konsultant otolaryngologiczny; Magistrat Warszawy. Wydział Szkolny. Sekcja Higieny Szkolnej – lekarz, następnie naczelny lekarz (1915–1923); Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie. Katedra i Klinika Otolaryngologii – organizator i kierownik (1923–1935), dziekan (1927/1928) i prodziekan (1928/1929) Wydziału Lekarskiego USB, profesor zwyczajny (31VII 1923), profesor emerytowany (1935), profesor honorowy (1936); Klinika Otolaryngologiczna USB – tymczasowy kierownik (1937/1938); Sanatorium w Ciechocinku. Oddział Wziewalniany - kierownik (1926-1939), a od 1931 roku również Emanatorium Radowego; Uniwersytet Warszawski. Zakład Histologii - udział w badaniach (V 1938 – IX 1939); Rada Główna Opiekuńcza. Ambulatorium Szkolne - lekarz (1940-); podczas okupacji niemieckiej konsultant w szpitalach: Ujazdowskim, Dzieciątka Jezus, Skarbców i Maltańskim. W czasie Powstania Warszawskiego - lekarz w szpitalu powstańczym batalionu „Gozdawa", szpitalu powstańczym przy ul. Piusa XI i w Szpitalu SS. Urszulanek, z którym 24 XI 1944 roku został wywieziony do Piastowa; Uniwersytet Łódzki. Katedra i Zakład Historii Medycyny – kierownik, profesor zwyczajny historii medycyny (15XII 1946-1952); Państwowy Zakład Zdrojowy w Ciechocinku – kierownik inhalatorium i konsultant naukowy (1947-); Akademia Medyczna w Łodzi. Katedra Historii Medycyny i Biblioteka Główna AM – kierownik (1 XI 1950 - 1 V 1952), profesor honorowy (1952).

Praca naukowa – podejmował problematykę badawczą z zakresu otolaryngologii, farmakologii, balneologii, higieny, medycyny społecznej, historii medycyny, lecznictwa uzdrowiskowego, anatomopatologii, szpitalnictwa i biografistyki. Ogłosił drukiem ponad 280 publikacji. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 212 pozycji, w tym liczne artykuły, monografie – 7, maszynopisy - 3, książki - 11, broszury – 1, rozdziały w pracach zbiorowych – 19, wystąpienia na zjazdach naukowych – 8. Część prac pozostawił w rękopisach i maszynopisach. Dzięki znajomości kilku języków obcych, tłumaczył podręczniki, literaturę medyczną, historię ruchu zawodowego oraz publikował artykuły w zagranicznych czasopismach naukowych. Wydał skrypty do propedeutyki lekarskiej i historii medycyny starożytnej. Opisał metody inhalacji i historię Ciechocinka. Opracował pierwszy polski podręcznik obejmujący całokształt zagadnień z otolaryngologii, którego ukazały się trzy wydania. Był współzałożycielem (1924), redaktorem naczelnym (1926-1936), następnie redaktorem (do 1951) *Polskiego Przeglądu Otolaryngologicznego*. Zainicjował wydawanie (1925),

był pierwszym naczelnym i współredagował (do 1938) *Wileński Pamiętnik Lekarski*. Należał do współwłaścicieli *Gazety Lekarskiej*. Wchodził w skład komitetów redakcyjnych: *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny* oraz *Nauk Przyrodniczych* (1948), *Głosu Służby Zdrowia* (1947), *Gruźlicy* (1947-1950), *Polskiego Tygodnika Lekarskiego* (1946-1950).

Działalność dydaktyczna - początkowo korepetycje, szkolne i studenckie kółka samokształceniowe, prelekcje w ramach tzw. oświaty ludowej i kursów dla robotników; asystentura na ostatnich latach studiów. W Samarze wykłady w Zgromadzeniu Sióstr Miłosierdzia Rosyjskiego Czerwonego Krzyża i szkole felczerskiej. Po powrocie do Warszawy kursy higieny dla lekarzy szkolnych; w Wilnie (1923-1935, 1937/1938) wykłady, seminaria i zajęcia kliniczne z otolaryngologii, którą wprowadził jako przedmiot obowiązkowy do programu studiów lekarskich oraz organizacja kliniki otolaryngologicznej na 40 łóżek z oddziałem gruźlicy górnych dróg oddechowych (1923-1926) w Okręgowym Szpitalu Wojskowym na Antokolu i utworzenie przy niej pierwszej w Polsce Poradni Wad Głosu i Mowy (1929); doprowadzenie do specjalizacji ok. 25 osób, a Benedykta Dylewskiego (1932) i Tadeusza Wąsowskiego (1936) do habilitacji; dwutygodniowe kursy dokształcające dla lekarzy z zakresu otolaryngologii przy klinice wileńskiej (1927-1935), w Ciechocinku (1928–1938) letnie kursy z zakresu balneologii; od roku 1942 wykładał otolaryngologię na Wydziale Medycznym Tajnego Uniwersytetu Ziem Zachodnich; należał do grona wileńskich profesorów organizujących od połowy 1945 roku uczelnię w Łodzi, na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Łódzkiego wykładał, prowadził seminaria i ćwiczenia z historii medycyny, propedeutyki lekarskiej (1945-1949) oraz przysposobienia lekarskiego (1948/1949 i w ramach godzin zleconych 1949-1950), a w Akademii Medycznej w Łodzi (1950-1952) zajmował się organizacją studiów lekarskich, programem nauczania otolaryngologii, szpitalnictwem otolaryngologicznym, oświatą i opieką lekarską w szkołach. Czynnie uczestniczył w życiu organizacyjnym i naukowym polskiego i międzynarodowego środowiska medycznego. Brał udział we wszystkich polskich oraz międzynarodowych zjazdach otolaryngologicznych: Kopenhaga – Dania (1928, 1948), Madryt – Hiszpania (1932), Berlin – Niemcy (1936) i fonologów Praga – Czechy (1932). Został wybrany do Stałego Komitetu Międzynarodowych Zjazdów Otolaryngologicznych.

Organizując we wrześniu 1945 r. Katedrę Historii Medycyny w Uniwersytecie Łódzkim zaczął od kompletowania księgozbioru biblioteki zakładowej. Został równocześnie opiekunem naukowym Biblioteki Koła Medyków Uniwersytetu Łódzkiego oraz Biblioteki Łódzkiego Towarzystwa Lekarskiego, gdzie do maja 1946 r. samodzielnie pełnił funkcję bibliotekarza. Na posiedzeniu Rady Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Łódzkiego (21 XI 1946) został wybrany „delegatem od Wydziału Lekarskiego do Biblioteki" - członkiem organu doradczego kierownika biblioteki. Kłopoty lokalowe i skromne zakupy nowych książek medycznych nie spełniały po-

trzeb studentów i kadry naukowej. Kiedy Ministerstwo Zdrowia przyznało znaczne dotacje na ten cel, wystąpił 22 X 1948 r. o „organizację specjalnej biblioteki dla wydziałów medycznych i rozwijanie bibliotek zakładowych". Władze Uniwersytetu przydzieliły na ten cel 1 etat biblioteczny a wnioskodawca został *de facto* kierownikiem naukowym organizowanej biblioteki, z siedzibą w pokoju nr 17 budynku przy Narutowicza 65. Lokal, będący jednocześnie salą posiedzeń Rady Wydziału Lekarskiego, służył do lutego 1951 r. również jako biblioteka powołanej z dniem 1 I 1950 r. Akademii Medycznej w Łodzi. Księgozbiór przeniesiono wówczas do niewyremontowanej jeszcze nowej siedziby biblioteki przy Al. Kościuszki 10. Pofabryczny budynek, którego adaptacja miała się zakończyć we wrześniu poprzedniego roku, był wcześniej magazynem Biblioteki Uniwersyteckiej. Nienadające się na ten cel, traktowane jako zastępcze na 2 do 3 lat, 300-metrowe pomieszczenie służyło Bibliotece Akademii Medycznej do roku 1977. Dnia 22 X 1950 roku Senat Akademii uchwalił wniosek o zaangażowanie z dniem 1 XI 1950 prof. dr. Jana Szmurły, który pozostawał w Senackiej Komisji do Spraw Importu Książek i Pism Zagranicznych oraz Opieki nad Biblioteką, na kierownika Biblioteki Głównej AM. Procedura zatwierdzenia tej decyzji przez Ministerstwo Zdrowia przeciągała się i ostateczne umowę o pracę kierownika kontraktowego z potwierdzeniem istnienia stosunku służbowego od wnioskowanego terminu podpisuje 1 II 1951 r. Przez 5 miesięcy dzielił się jeszcze funkcjami administracyjnymi z p. o. kierownika od 1 III 1950 r. Janiną Nowakowską i 1 VIII 1950 r. przejął ostatecznie obowiązki kierownika biblioteki. Biblioteka dysponowała wówczas zasobami, na które składały się księgozbiory przekazane przez Bibliotekę Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Łódzkiego – 5 362 vol. (1 I 1950), Bibliotekę Łódzkiego Towarzystwa Lekarskiego – 7 023 vol. (1 XII 1949), Bibliotekę Koła Medyków – 5 362 vol. (13 III 1951), Bibliotekę Katedry Historii Medycyny – 1 200 vol. i Bibliotekę Koła Towarzystwa Farmaceutów – 610 vol. Na 31 XII 1951 roku stan zbiorów osiągnął 24 104 vol. książek, broszur i czasopism, z czego 8 029 opracowanych. Dzięki pracy 12 etatowych pracowników do 1 IX 1951 r. uporządkowano wstępnie zbiory, wydzielono księgozbiór studencki i otworzono czytelnię na 30 miejsc. Dużą pomocą w tym zakresie były zalecenia instruktywnej kontroli Biblioteki przeprowadzonej wówczas przez konsultanta ds. bibliotek lekarskich w Departamencie Szkolnictwa i Nauki Ministerstwa Zdrowia – doc. dr. Stanisława Konopkę. Kierownictwo biblioteki opracowało i wdrożyło projekt organizacyjny i funkcjonalny Centralnej Biblioteki (1 X 1951). Uzyskane 4 dodatkowe etaty umożliwiły regularną obsługę użytkowników (609 czytelników, 13 696 odwiedzin i 17 319 udostępnionych jed. (w 1951) i przystąpienie do intensywnego gromadzenia, selekcji, inwentaryzacji oraz opracowania alfabetycznego i przedmiotowego całego księgozbioru. W marcu 1952, z powodu choroby prof. J. Szmurły, kuratorem naukowym biblioteki został prof. dr Józef Wacław Grott.

Był aktywnym działaczem społecznym. Już w czasach gimnazjalnych i studenckich w Warszawie należał do tajnych organizacji. Za działalność polityczno-społeczną został w sierpniu 1894 roku aresztowany i osadzony w X pawilonie Cytadeli Warszawskiej, a 6 kwietnia 1896 roku skazany na 5-letnie zesłanie do guberni wołogodzkiej w Rosji. Po rocznym pobycie w Solwyczegodzku uzyskał pozwolenie na podjęcie pracy lekarskiej w Samarze, gdzie m. in. organizował polską szkołę i bibliotekę. Utrzymywał wówczas kontakty z miejscowym oddziałem Partii Konstytucyjno-Demokratycznej Rosji. Po powrocie z zesłania w 1912 roku prowadził szeroko zakrojoną pracę społeczną w różnych organizacjach w Warszawie, Wilnie i Łodzi - redakcjach czasopism i towarzystwach naukowych.

Członek – gimnazjalnego Tajnego Kółka Samokształcenia, studenckiego stowarzyszenia „Bratnia Pomoc", współorganizator, prezes (1890), uczelnianego samopomocowego „Koła Studentów" , kierownik (1891), Komitetu Obywatelskiego Warszawy - Sekcji ds. Stowarzyszeń, Sekcji Zdrowia Publicznego i Komisji Opieki Sanitarnej nad Uchodźcami, Związku Lekarzy Państwa Polskiego. Zarządu Głównego, Rady Izby Lekarskiej Wileńsko-Nowogródzkiej, Polskiego Czerwonego Krzyża. Zarządu Okręgu Wileńskiego - wiceprezes, Polskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego. Sekcji Wileńskiej - przewodniczący (1924-1938), Polskiego Towarzystwa Medycyny Społecznej - współzałożyciel (1921), prezes (1925-1926, 1938-1939), Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Stowarzyszenia Lekarzy Polskich, Państwowej Naczelnej Rady Zdrowia, Komisji Opieki Zdrowotnej nad Młodzieżą, Komisji Opieki Społecznej Województwa Wileńskiego, Centralnych Opiek Szkolnych. Sekcji Zdrowia – prezes, Stowarzyszeniu Przyjaciół Związku Strzeleckiego – wiceprezes, Rady Wydziału Lekarskiego UŁ/AM, Koła Studentów Medyków Uniwersytetu Łódzkiego – członek honorowy, Polskiej Akademii Umiejętności – korespondent (17 VI 1938), Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Towarzystwa Higienicznego, Polskiego Towarzystwa Eugenicznego, Towarzystwa Przeciwgruźliczego Warszawskiego, Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika, Polskiego Towarzystwa Lekarzy Zdrojowiskowych w Ciechocinku, Komitetu Narodowego do Badań nad Twardzielą, Komitetu Narodowego do Badań nad Ozeną, Collegium Oto-Rhino-Laryngologicum Amicitiae Sacrum, Polsko-Francuskiego Towarzystwa Lekarskiego, Jugosłowiańskiego Towarzystwa Lekarskiego, Francuskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego – korespondent, Czechosłowackiego Towarzystwa Lekarskiego – korespondent, Polskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego-honorowy, Madryckiego Towarzystwa Otolaryngologicznego- honorowy, Łódzkiego Towarzystwa Lekarskiego – honorowy, Częstochowskiego Towarzystwa lekarskiego – honorowy, Ciechocińskiego Towarzystwa lekarskiego – honorowy,

Otrzymał odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1933), Medal Niepodległości (1935) ,Złoty Krzyż Zasługi (1936), Srebrny i Brązowy Medal Rosyjskiego Czerwonego Krzyża, Honorową Odznakę Polskiego Czerwonego Krzyża

oraz nagrody m. in. Polskiej Akademii Umiejętności za 2 wyd. podręcznika (1936). W Ciechocinku jedną z ulic nazwano jego nazwiskiem (1960).

Hobby: praca w polu i sadzie, turystyka, muzyka poważna, teatr, astronomia.

Zmarł 1 maja 1952 roku w Łodzi, w wieku 85 lat. Pochowany został na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Nad mogiłą w imieniu władz Akademii Medycznej w Łodzi, pożegnał zmarłego uczonego, prof. dr Jerzy Jakubowski, prorektor AM, który m. in. powiedział „*Jego życie było gęsto zapisaną kartą dziejów lekarza, społecznika, wychowawcy i naukowca*".

Spis publikacji

1893

1. Przyczynek do farmakologii i klinicznego zastosowania niektórych związków grupy aromatycznej. I. Piperidinacetobrenzkatechina. *Gaz. Lek.* 1893 R. 28 nr 24 s. 611-617, nr 25 s. 637-639

1894

2. Przyczynek do klinicznego zastosowania niektórych związków grupy aromatycznej. II. Parachlorophenol. *Gaz. Lek.* 1894 R. 29 nr 12 s. 308-311
Współaut.: … Alfred Sokołowski

3. Przypadek mięsaka gruczołów pozaotrzewnowych z przerzutami w wątrobie i śledzionie. *Gaz. Lek.* 1894 R. 29 nr 21 s. 553-557

4. Przypadek współistnienia raka i mięsaka krtani. *Medycyna* 1894 T. 22 nr 31 s. 611-616

1897

5. Przekł.: Havelock Ellis: Mężczyzna i kobieta. 1897
Współaut. tłum. … Nikolajew

6. Przekł.: Sidney Webb, Beatrice Webb: Dzieje organizacyi zawodowej w Anglii. [Tł. z wyd.2]. Kraków 1897
Współaut. tłum. … Józef Hłasko

1897

7. Pijaństwo a monopol. *Głos* 1897/98 R. 13 nr 1 s. 5-10, nr 2 s. 30-34

1900

8. O leczeniu cuchnącego nieżytu nosa (ozena) surowicą przeciwbłoniczą, oraz słów kilka o leczeniu tego cierpienia w ogóle. *Medycyna* 1900 T.28 nr 37 s. 851-856, nr 38 s. 874-878

1901

9. O stanach neurastenicznych, na tle zaburzeń nosowych powstałych. *Medycyna* 1901 T. 29 nr 37 s. 813-816, nr 38 s. 835-839

1903

10. Otčēt o moej poezdke za granicu w naucznoû cieĺû. *Žurnal Samarskovo Zemstva* 1903

1904

11. Niezwykły przypadek pęknięcia ropnia tylno-gardzielowego do jamy bębenkowej i wylania się zawartości przez przewód słuchowy zewnętrzny. *Gaz. Lek.* 1904 R. 39 nr 19 s. 454-456

12. O klimatycznem znaczeniu stepów na południowo-wschodzie Rosyi oraz o leczeniu kumysem. *Gaz. Lek*. 1904 R. 39 nr 41 s. 1011-1016, nr 42 s. 1065-1071

13. Przypadek obustronnego porażenia mięśni rozszerzaczy krtani pochodzenia syfilitycznego. *Gaz. Lek*. 1904 R. 39 nr 19 s. 456-457

14. Przypadek ruchów rytmicznych krtani u histeryczki. *Medycyna* 1904 T. 32 nr 2 s. 25-28

1906

15. O anginie Plaut-Vincenta. *Medyc. Obozr.* 1906
Współaut..:… Kurzon

1907

16. Kilka słów o ropnicach pochodzenia usznego i o ich leczeniu. Sprawozdanie z X Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie w 1907 r.

17. O przekłuciu lędźwiowem w leczeniu nagminnego zapalenia opon mózgowych. *Medycyna* 1907 T. 35 nr 9 s. 147-149, nr 10 s. 168-171

Tож K voprosu o lečenii cerebrospinalnovo meningita poâsničnym prekolom. *Vrač. Gaz.* 1907

1908

18. Ob piemii i septikemii ušnogo proishoždeniâ i o ih lečeniû. *Ežemes. Ušn. Gorl. Bolez.* 1908

19. Przypadek rany postrzałowej ucha i okolicy czołowej, zakończony wyzdrowieniem. *Med. Kron. Lek.* 1908 R. 43 nr 1 s. 6-10

1909

20. O ropnicach pochodzenia usznego i o ich leczeniu. *Med. i Kron. Lek.* 1909 R. 44 nr 19 s. 445-448, nr 20 s. 474-479, nr 21 s. 492-497, nr 22 s. 519-522

21. Ob ogniestrielnych ranach ucha i ich leczeniju. *Ežemes. Ušn. Gorl. Bolez.* 1909

1911

22. Jakie są wskazania przy leczeniu ostrego i przewlekłego ropienia w jamach Highmora. *Pam. Tow. Lek. Warsz.* 1911 T. 107 nr 4 s. 455-456
Tож *Gaz. Lek.* 1912 nr 3 s.78-83

23. Kilka uwag o pierwotnej błonicy nosa. *Med. i Kron. Lek.* 1911 R. 46 nr 11 s. 248-252, nr 12 s. 274-278

24. Przypadek lejkowatego zwężenia tchawicy. *Gaz. Lek.* 1911 nr 32 s. 902-903

1912

25. Jak walczą z suchotami na zachodzie Europy i u nas. Warszawa: Warsz. Tow. Przeciwgruź. 1912. – 34 s.

26. O wskazaniach leczniczych w ostrych i przewlekłych cierpieniach jamy Highmora. *Gaz. Lek.*1912 nr 1 s.30

27. Przyczynek do kwestji błonicy ucha środkowego, przebiegającej pod postacią zwykłego ropienia. *Gaz. Lek.* 1912 R. 47 nr 17 s. 447-451, nr 18 s. 478-481

28. Przypadek chłoniaka przegrody nosowej (Lymphangioma fibromades). *Gaz. Lek*. 1912 R. 47 nr 35 s. 979-982

29. Uzdrowiska na zachodzie i u nas. Warszawa: Warsz. Tow. Przeciwgruźl. 1912

1913

30. Ciała obce w przełyku. *Gaz. Lek*. 1913 R. 48 nr 10 s. 269
Tож. *Med. Kron. Lek.* 1913 R. 48 nr 10 s. 200

31. Dr Alfred Sokołowski. Z powodu 40-lecia jego działalności lekarskiej. *Zdrowie* 1913 R. 29 nr 10 s. 754-758

32. O polipach nosogardzielowych i ich leczeniu. *Pam. Tow. Lek. Warsz.* 1913 T. 109 nr 1/2 s. 140-142
Tож. *Gaz. Lek.* 1913 nr 25 s. 668-669

33. O potrzebie i metodzie wykładu higieny w szkole średniej. *Wych. Dom. Szk.* 1913 R.6 nr 4 s.330-340
Tож O zakresie nauczania higieny w szkole średniej. *Zdrowie* 1913 z. 3 s. 197-198

34. O zgorzeli zewnętrznego przewodu słuchowego. *Gaz. Lek.* 1913 R. 48 nr 45 s. 1380-1387

35. Przypadek ciała obcego w hypopharynx. *Gaz. Lek.* 1913 nr 10 s. 269
Tож. *Med. Kron. Lek*. 1913 R.48 s.525;

36. Przypadek mięsaka limfatycznego migdałka. *Gaz. Lek.* 1913 nr 10 s. 269.

37. Przypadek mięsaka nosa. *Gaz. Lek.* 1913 nr 44 s. 1156

38. Przypadek neuritidis retrobulbaris, wywołanej ropnem zapaleniem zatok sitowych tylnych oraz klinowej. *Gaz. Lek*. 1913 R. 48 nr 39 s. 983-989

39. Przypadek włókniaka nosogardła. *Gaz.Lek.* 1913 nr 10 s. 269

40. Przypadek zarośnięcia przewodu słuchowego i zniekształcenia małżowiny usznej. *Gaz. Lek.* 1913 R. 48 nr 44 s. 1156
Tож *Med. Kron. Lek.* 1913 R. 48 nr 42 s. 831

41. Ropienie ucha środkowego, wywołane przez laseczki błonicze. *Med. Kron. Lek*. 1913 R.48 nr 27 s. 525
Tож *Gaz.Lek.* 1913 R. 48 nr 32 s.865

42. Szkoła średnia w walce z gruźlicą. *Wych. Dom. Szk.* 1913 R. 6 nr 5 s.437-444
Tож. *Zdrowie* 1913 R. 29 nr 8 s.617

43. Tonsillitomia czy tonsillectomia? *Gaz. Lek*. 1913 R. 48 nr 44 s. 1133-1138

44. Uzdrowiska na Zachodzie i u nas. *Gaz. Lek.* 1913 R. 48

1914

45. O leczeniu cierpień worka i kanału łzowego drogą zabiegu chirurgicznego wewnątrznosowego. *Gaz. Lek.* 1914 R. 49 nr 38 s. 987-1006

46. O potrzebach naszego piśmiennictwa lekarskiego. *Gaz. Lek.* 1914 R. 49 nr 9 s. 247-252

47. O tak zwanych polipach nosogardzielowych i ich leczeniu. *Gaz. Lek.* 1914 R. 49 nr 4 s. 89-97, nr 5 s. 118-124, nr 6 s. 151-157

48. Poradnie przeciwgruźlicze. Warszawa: Warsz. Tow. Przeciwgruźl., 1914

49. Przypadek uchyłku przełyku. *Gaz. Lek.* 1914 R. 49 nr 44 s. 1066

50. Ropienie gruźlicze ucha środkowego. *Med. Kron. Lek*. 1914 R. 49 nr 16 s. 320

51. Sprawozdanie z I-go Zjazdu Hygienistów Polskich we Lwowie w dniu 19,20,21 i 22-go lipca r.b. Gaz. Lek. 1914 R. 49 nr 45 s. 1074-1075, nr 48 s. 1099 nr 49 s. 1110-1111, nr 50 s. 1117-1122, nr 51 s. 1129-1132, nr 52 s. 1138-1141

1915

52. Augustyn Łogucki. *Gaz. Lek.* 1915 R.50 nr 28 s. 237-239

53. Niezwykły przypadek rany postrzałowej szczęki górnej i szyi . *Gaz. Lek*. 1915 R. 50 nr 34 s. 289-290

54. Rec.: Orłowski Stanisław: W sprawie Instytutów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa 1915. - *Zdrowie* 1915 R. 31 nr 9 s. 398-399

55. Rec. Przepisy hygieniczne w chorobach zakaźnych według prof. Dieudonne'go. Warszawa 1915. - *Zdrowie* 1915 R. 31 nr 5 s. 267

56. W sprawie organizacji opieki hygieniczno-lekarskiej nad szkołami miejskiemi w Warszawie. *Zdrowie* 1915 R. 31 nr 12 s. 486-492

Współaut.: …, Stanisław Kopczyński, Wilhelm Knappe

57. Über die sogenannten Nasenrachenpolypem sowie deren Behandlung. *Z. Laryng. Rhinol. Grenzgb*. 1914/1915 T. 7 nr 4 s. 473-496, tabl.

1916

58. Rec.: Handelsman Bronisław: Wskazówki dla lekarzy szkolnych. Warszawa. - *Zdrowie* 1916 R. 32 nr 7 s. 354-355

59. Tł.: Henle Fridrich, Jakob Gustaw: Zarys anatomii człowieka w opracowaniu Fr. Merkła. Przekł. zbior. pod red. Edwarda Lotha, przeł. Jan Szmurło [i in.]. Warszawa 1916 s. 4 nlb., VII, 1 nlb., V –VII, 1 nlb., 732, 2 nlb.

60. Hygiena na wystawie „Szkolnictwo polskie podczas wojny". *Zdrowie* 1916 R. 32 nr 9 s. 424-425

61. W sprawie udzielania bezpłatnej surowicy przeciwbłoniczej ubogiej ludności m. Warszawy. *Gaz. Lek*. 1916 R. 51 nr 17 s. 258-259

Polem.: Karwacki Leon. Odpowiedź dr Szmurle. *Gaz. Lek.* 1916 R. 51 nr 17 s. 259-260

62. Z wystawy szkolnej. *Gaz. Lek.* 1916 R. 51 nr 24 s. 385-386

1917

63. W sprawie reorganizacji ambulatoriów przy szpitalach miejskich m. st. Warszawy w szczególności oraz pomocy ambulatoryjnej w ogóle. W: Medycyna społeczna. T. 1. Warszawa 1917 s. 136-146

1918

64. Gruźlica krtani, gardła i nosa w świetle własnych spostrzeżeń. (Studyum kliniczne). Warszawa 1918. – 82 s.

Tож. *Gaz. Lek.* nr 256-258 ser. 22 z. 4-6

Rec.: - Sokołowski Alfred, *Gaz. Lek.* 1918 R. 53 nr 51 s. 434-435

65. O organizacyi opieki hygieniczno-lekarskiej w szkołach początkowych m. st. Warszawy. Postulaty w sprawie opieki hygieniczno-lekarskiej w miastach polskich w ogóle. W: Pamiętnik II-go Zjazdu Hygienistów Polskich. Warszawa 1918 s. 176-182.

Tож. Warszawa 1918. – 7, [1] s.

66. Pogadanki z hygjeny w szkołach początkowych. Wskazówki dla lekarzy szkolnych i nauczycieli. Warszawa 1918. – 25, [1] s.

67. Rola higieny szkolnej i lekarza szkolnego w urzeczywistnieniu celów i zadań narodowo-społecznych: poglądy na rolę wychowania fizycznego

i higienę od czasów starożytnych. *Głos Naucz.* 1918 nr 3 s. 128-130, nr 4 s.173-184

68. Rzadki przypadek częściowej martwicy kości skroniowej. *Gaz. Lek.* 1918 R. 53 nr 40 s. 317-319

1919

69. Rec.: Sokołowski Alfred: Choroby proletaryatu. - *Zdrowie* 1919 R. 35 nr 4 s. 70-73

70. Przypadek niezwykłego powikłania ropnia wejścia nosowego z zejściem śmiertelnym. *Gaz. Lek*. 1919 R. 54 nr 36 s. 431-433

71. W sprawie kliniki otologicznej i laryngologicznej w Warszawie. *Gaz. Lek*. 1919 R. 54 nr 3 s. 32-35

1920

72. Ochrony miejskie a higiena. *Szk. Powsz.* 1920 R. 1 z. 3/4 s. 31-52

73. Sposoby badania nosa i jamy nosowo-gardłowej. W: Metody badania narządu oddechowego / pod red. Alfreda Sokołowskiego. Warszawa 1920 s. 1-78, 2 tabl.

1921

74. Higjena ochron i tak zwanych ogródków dziecięcych. W: Higjena szkolna / pod red. Stanisława Kopczyńskiego. Warszawa 1921 s. 673-688

75. Propaganda i nauczanie higjeny w szkole. W: Higjena szkolna / pod red. Stanisława Kopczyńskiego. Warszawa 1921 s. 723-732

76. Szkoły i urządzenia szkolne dla dzieci słabowitych. W: Higjena szkolna / pod red. Stanisława Kopczyńskiego. Warszawa 1921 s. 465-478

77. W sprawie ropni zewnątrzoponowych. *Gaz. Lek*. 1921 R. 56 nr 10 s. 106-112

78. Plan pogadanek higienicznych w szkołach powszechnych.

1922

79. Alkoholizm a gruźlica. W: Walka z alkoholizmem. Warszawa: Wyd. Min. Zdrowia, 1922

80. W sprawie wyboru zawodu. *Głos Naucz*. 1922 R. 6 nr 11/12 s. 178-180

81. W sprawie nauczania w Polsce otolaryngologii w stosunku do potrzeb państwowych i społecznych. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 nr 35 s. 696-700

1924

82. O używaniu napojów wyskokowych przez dziatwę szkół powszechnych w Warszawie. *Opieka nad Dzieckiem* 1924 R. 2 nr 5 s. 206-213

83. Rola i znaczenie otolaryngologii. *Now. Lek.* 1924 R. 36 nr 1 s.20-25, nr 2 s. 80-86

84. Stan obecny nauki o cuchnącym nieżycie nosa i udział w pracach nad tym cierpieniem polskich rynologów. *Pol. Prz. Otolar.* 1924 T. 1 z. 1 s. 10-15.

85. Śp. Profesor dr med. Marcin Alfred Sokołowski. *Now. Lek.* 1924 R. 36 nr 5 s. 249-253

86. Zasadnicze zagadnienia z dziedziny gruźlicy krtani. *Pol. Prz. Otolar.* 1924 z. 2 s. 80-93

1925

87. Kartka z historii Wileńskiego Tow. Lekarskiego. *Pam. WTL* 1925 R. 1 z. 2 s. 73-75

88. Kilka uwag w sprawie dróg szerzenia się i doszczętnego leczenia raka krtani. *Pol. Gaz. Lek.* 1925 R. 4 nr 28 s. 660-662

89. Nasze wody mineralne w leczeniu nosa, gardła i uszu. *Pol. Gaz. Lek.* 1925 R. 4 nr 39 s. 837-840

90. Uwagi w sprawie wskazań leczniczych w przypadkach tzw. polipów nosowo-gardłowych, albo włókniaków młodzieńczych (*Fibroma Juvenile*). *Pol. Gaz. Lek.* 1925 R. 4 nr 21 s. 481-484

91. Rec.: Karaffa-Korbutt Kazimierz: Zarys higieny dla studentów, lekarzy, inżynierów i urzędników zdrowia publicznego. – *Pam. WTL* 1925 R. 1 nr 1 s.55-57

1926

92. Bliższe i dalsze następstwa operacji doszczętnej ucha środkowego. *Pol. Prz. Otolar*. 1926 T. 2 z. 3/4 s. 50-61

93. Choroby nosa i jamy nosogardłowej. Podręcznik dla lekarzy i studentów. Wilno: Tow. Wyd. Pogoń, 1926. – [2], VIII, [2], 268 s.: tabl.

Rec.: Stanisław Trzebiński, *Pam. Wil. Tow. Lek.* 1926 R. 2 nr 3 s. 222-223; Alfred Laskiewicz, *Now. Lek.* 1927 R. 39 nr 2 s. 57-58; [Stanisław] L[eopold] Lubliner, *Pol.Przeg. Otolar.* 1927 R.4 nr 1-2 s. 121-122; Julian Szymański, *Pam. Wil. Tow. Lek.*

1927 R. 3 nr 1 s. 102-103; Alfred Schwarzbart, *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 nr 15 s. 291; Teofil Zalewski, *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 nr 15 s. 291-292; Zygmunt Srebrny, *Warsz. Czas. Lek.* 1928 R. 5 nr 40 s. 875

94. Organizacja kliniki otolaryngologicznej na Wydziale Lekarskim U.S.B. w Wilnie. *Pol. Prz. Otolar.* 1926 T. 3 z. 3/4 s. 85-100

95. Śp. dr med. Ludwik Guranowski. *Pol. Gaz. Lek*. 1926 R. 5 nr 45 s. 857, bibliogr.

1927

96. Leczenie ostrego ropnego zapalenia ucha środkowego. *Prak. Lek.* 1927 R. 1 s. 49-52

97. Leczenie ropnego przewlekłego zapalenia ucha środkowego. *Prak. Lek.* 1927 R. 1 s. 184-188

98. Przypadek ropienia zraza spowodowanego ropnem zapaleniem zatok sitowych. *Pol. Prz. Otolar.* 1927 R. 4 z. 4 s.261-268

99. W sprawie pozycji chorego podczas badania i wydobywania ciał obcych z przełyku za pomocą ezofagoskopii. *Pol. Prz. Otolar*. 1927 T. 4 z. 1/2 s. 98-101

100. Znieczulenie rektalne w otolaryngologii. *Pol. Prz. Otolar*. 1927 T. 4 z. 3 s. 148-157
Toż. Lijecn. *Vjesnik* 1928 nr 11

1928

101. Brudziński jako działacz na polu społeczno-lekarskim. *Pam. Wil. Tow. Lek.* 1928 R.4 nr 1 s. 35-37

102. Kilka uwag o twardzieli pod względem klinicznym i anatomopatologicznym. *Pol. Prz. Otolar.* 1928 T. 5 z. 1-2 s.1-15

103. Skrzywienie przegrody nosowej w świetle cyfr i spostrzeżeń. *Pol. Prz. Otolar*. 1928 T. 5 z. 1-2 s. 225-242
Współaut.: …, Wąsowski
Toż. Odb. Wilno 1929. - 20, [2] s.

104. Wrażenia z I-go Zjazdu Międzynarodowego w Kopenhadze. *Pol. Prz. Otolar.* 1928 T. 5 z. 1/2 s.105-111

1929

105. L'enseignement de l'otolaryngologie dens les Facultes de Medecine en Pologne. Arch. Internat. de Laryn. *Otol. Rhin. Bronch.Oesoph*. 1929.

106. Rec.: Wirszubski Abraham: Przypadek operacyjnego usunięcia guza lewego zwoju środkowego tylnego. - *Pam. Wil. Tow. Le*k. 1929 R. 5 nr 1 s. 40-41
Polem.: Wirszubski Abraham. Odpowiedź na list prof. J. Szmurły w sprawie artykułu … .*Pam. Wil. Tow. Lek*. 1929 R. 5 nr 1 s. 41-42

107. Powikłania zewnątrzczaszkowe i oczodołowe spraw zapalnych ostrych i przewlekłych jam bocznych nosa. *Pol. Prz. Otolar.* 1929 T. 6 z. 2 s. 95-13.

108. Przypadek guza wodociągu Sylwiusza z objawami guza kąta móżdżkowo-mostowego. *Pol. Gaz. Lek.* 1929 R. 8 nr 37/38 s. 699-701

109. Quelques rmarques sur le sclerome au point de vue clinique et anatomopathologique. *Otolar. Slav.* 1929

110. Zagadnienie migdałków z punktu widzenia medycyny praktycznej. W: Pamiętnik II Kursu Dokształcającego dla lekarzy /w Ciechocinku/. Poznań 1929 s. 13-35

1930

111. Choroby jamy ustnej, gardła i przełyku: podręcznik dla lekarzy i studentów. Wilno: Wydaw. Koła Medyków U.S.B., 1930. - X, [2], 243, [3] s.: tabl.
Rec.: Alfred Laskiewicz, *Now. Lek*. 1930 R. 42 nr 20 s. 679-680; Alfred Schwarzbart, *Pol. Gaz. Lek*. 1930 R. 9 nr 44 i 45 s. 902; Teofil Zalewski, *Pol. Gaz. Lek*. 1930 R. 9 nr 46 s. 920; Maurycy Krakowski, *Kron. Dent.* 1931 R. 26 nr 5-6 s. 102; Zygmunt Srebrny, *Warsz. Czas. Lek.* 1931 R. 8 nr 8 s. 181-182

112. Podręczna lampa do prześwietlania zatok szczękowych i czołowych. *Pol. Prz. Otolar.* 1930 T. 7 z. 4 s. 272-273

113. Prof. Stanisław Trzebiński jako sekretarz stały Wileńskiego T-wa Lekarskiego. *Pam. Wil. Tow. Lek*. 1930 R. 6 nr 4/5 s. XII-XIV

114. Schorzenie górnego odcinka dróg oddechowych i uszu w wieku szkolnym. *Wych. Fiz.* 1930 R. 11 nr 4 s. 129-140

115. Über die rektale Aetherölnarkose in der Othorhinolaryngologie. *Monatschr. Ohrenheilk. Laryng. Rhinol.* 1930 T. 64 nr 11 s. 1276-1293

116. W sprawie naszego czytelnictwa lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1930 R. 9 nr 15 s. 297-298
Toż. *Kronika Dentystyczna* 1930

117. Z kazuistyki błędów rozpoznawczych w dziedzinie schorzeń mózgowych w związku z cierpieniami uszu i nosa. *Pamiętnik WTL* 1930 R. 6 nr 2 s. 155-166

118. Zaburzenia mowy w związku z cierpieniami górnego odcinka dróg oddechowych. *Wych. Fiz.* 1930 R. 11 nr 3 s. 81-89

Toż. [i „Schorzenia…" *Wych. Fiz.* 1930 nr 4 - odbitka] Co lekarz szkolny o chorobach górnego odcinka dróg oddechowych i uszu wiedzieć powinien? Dwa odczyty … Poznań 1930. – 23 s.

1931

119. Alkoholizm a gruźlica. *Gruźlica* 1931 R.6 nr 1 s. 57-62;

120. Choroby krtani i tchawicy: podręcznik dla lekarzy i studentów ze 132 rysunkami w tekście i 1 tablicą barwną. Wilno 1931 Wyd. Koła Medyk. USB. - IV, [2], 186 s.: tabl.

Rec.: Jan Pieniążek, *Medycyna* 1931 R. 5 nr 19 s. 684; Alfred Laskiewicz, *Now. Lek.* 1931 R. 43 nr 14 s. 482-483; Alfred Schwarzbart, *Pol. Gaz. Lek*. 1931 R. 10 nr 35 s. 670; Zygmunt Srebrny, *Warsz. Czas. Lek.* 1931 R. 8 nr 30-31 s. 722-723; Polem.: W sprawie recenzji mego podręcznika „Choroby krtani i tchawicy" [napisanej przez Z. Srebrnego]. *Warsz. Czas. Lek.* 1931 R.7 nr 43 s. 1001-1003; Polem.: Srebrny Zygmunt. Odpowiedź dr. Szmurło w związku z listem w sprawie oceny jego podręcznika … . *Warsz. Czas. Lek*. 1931 R. 8 nr 43 s. 1003; Teofil Zalewski, *Pol. Gaz. Lek*. 1931 R. 10 nr 31 s. 610-611

121. Nasze szpitalnictwo a oddziały otolaryngologiczne. *Pol. Prz. Otolar.* 1931 T. 8 z. 1/2 s. 124-129

122. O pewnych zboczeniach w budowie małżowiny usznej. *Pol. Prz. Otolar.* 1931 T. 8 z. 1/2 s. 300-304

123. Walory klimatyczne i lecznicze Ciechocinka. W: Pamiętnik III Kursu Dokształcającego dla lekarzy w Ciechocinku 1930. Poznań 1931 s. V-XIX

Toż. *Nowiny Społeczno-Lekarskie* 1931 R. 5 nr 3 s.38-52; Toż. Odb. Warszawa 1931. - 16 s.; Toż. Pamiętnik Zjazdu Lekarzy Uzdrowiskowych. Warszawa 1931

124. Współpraca lekarzy uzdrowiskowych z zarządami uzdrowisk w organizacji lecznictwa. *Now. Społ. Lek*. 1931 R. 5 nr 10 s. 172-174

125. Wyniki zapoczątkowanych przeze mnie badań ognisk twardzielowych na terenie województw północno-wschodnich. *Pol. Gaz. Lek*. 1931 R. 10 nr 23 s. 450-453

1932

126. Anatomie patologique du sclérome. II Congrés International D'Otorhinolaryngologique. Rapport sur le sclérome. Madrid 1932

127. Rec.: Bonoin A.: L'Oreille et ses maladies. L'Audition et ses troubles. Les Organes de l'equilibre. G. De-in et C-ie Editeurs. *Pol. Prz. Otol*. 1932 T. 9 z. 2 s. 194-196

128. Drugi Międzynarodowy Kongres Otolaryngologiczny w Madrycie. *Pol. Prz. Otolar.* 1932 T. 9 z. 1 s. 61-78

129. Niebezpieczeństwo naświetlań promieniami Roentgena i radu w przypadkach nowotworów złośliwych górnego odcinka dróg oddechowych. *Pol. Prz. Otolar.* 1932 T. 9 z. 3/4 s. 431-342

130. O niektórych postaciach przyrodolecznictwa na terenie zdrojowisk: wziewalnictwo, kąpiele słoneczno-powietrzne. *Lek. Pol*. 1932 nr 6 s. 122-124

131. Ostre ropne zapalenie ucha środkowego u dorosłych. *Pol. Prz. Otolar.* 1932 T. 9 z. 3/4 s. 240-260

132. Quelques remarques sur l'enseignement de l'otolaryngologie dans les Facultés de Médecine. *Ac. Otolar.* 1932 T. 17 nr 2/3 s. 296-303

133. V Letni Kurs Wakacyjny w Ciechocinku 28–30 VIII 1932. *Lek. Pol.* 1932 nr 6 s. 121-122

1933

134. Choroby ucha. Podręcznik dla lekarzy i studentów. Wilno 1933 Wyd. Koła Med. U.S.B., 1933. – X, [2], 288 s.: tabl.

Rec.: Alfred Laskiewicz, *Now. Lek.* 1933 R. 45 nr 11 s. 342-344; Jan Pieniążek, *Medycyna* 1933 R. 7 nr 16 s. 513-516; Adolf Schwarzbart, *Pol. Gaz. Lek.* 1933 R. 12 nr 26 s. 506-507; Teofil Zalewski, *Pol. Gaz. Lek*. 1933 R. 12 nr 26 s. 506; Włodzimierz Zawadowski, *Lek. Pol.* 1933 R. 9 nr 10 s. 250; Zygmunt Srebrny, *Warsz. Czas. Lek.* 1934 R. 11 nr 12 s. 223

135. Lekarz praktyk wobec dzisiejszych warunków pracy lekarskiej. *Lek. Pol.* 1933 R. 9 nr 10 s. 234-239

136. Postępowanie lekarza praktyka wobec ropotoku usznego. W: Pamiętnik V Lekarskiego Kursu Wakacyjnego [Ciechocinek 1932]. Warszawa 1933 s. 147-158

Toż. *Lek. Pol.* 1933 R. 9 nr 6/7 s. 146-149

137. Przypadek niezwykłej wielkości i formy polipa nosowo-gardłowego u młodzieńca 21-letniego (*Polypus juvenilis spuriens*). *Pol. Prz. Otolar*. 1933 T. 10 z. 2 s. 150-155

138. Schorzenia górnego odcinka dróg oddechowych: nosa, gardła, krtani, schorzenia uszu. Wady wymowy. Higjena mowy. W: Higjena szkolna / pod red. dr Stanisława Kopczyńskiego. Wyd. 2. Warszawa 1933 s. 600-648

139. Śp. dr Jan Sędziak. Wspomnienie pośmiertne. *Pol. Prz. Otolar.* 1933 T. 10 z. 3/4 s. III-V

1934

140. Klimatyczne i lecznicze walory Ciechocinka-Cieplicy. Włocławek 1934

141. O wpływie spraw zapalnych ucha środkowego na stan psychiczny chorego. Amencja pochodzenia usznego. *Pol. Prz. Otolar.* 1934 T. 11 z. 2/3 s. 112-118

142. Pierwsze dziesięciolecie działalności Kliniki Otolaryngologicznej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. *Pol. Prz. Otolar.* 1934 T. 11 z. 2/3 s. 135-231

Współaut..: B. Dylewski, T. Wąsowski, J. Mazurek, N. Wołkowyski

143. Reforma studiów lekarskich a otolaryngologia. *Pol. Prz. Otolar*. 1934 T. 11 z. 2/3 s. 251-261

1935

144. Choroby nosa i jamy nosowo-gardłowej. Podręcznik dla lekarzy i studentów. Wyd. 2 uzup. i rozsz. Wilno: Wydaw. Koła Med. Stud. U.S.B., 1935. - [12], 324 s.: tabl.

Rec.: Alfred Laskiewicz, *Now. Lek.* 1935 R. 47 nr 20 s. 633; Adolf Schwarzbart, *Pol. Gaz. Lek.* 1935 R. 14 nr 32-33 s. 592

145. Międzynarodowy Kongres Wychowania Rodzinnego w Brukseli. *Kurier Wileński* 1935

146. Najnowsze metody leczenia tak zwanych schorzeń alergicznych górnego odcinka dróg oddechowych z uwzględnieniem leczenia zdrojowiskowego. Pamiętnik VII Lekarskiego Kursu Wakacyjnego [Ciechocinek 1934]. Warszawa 1935 s. 178-209

Toż. Alergiczne schorzenia górnego odcinka dróg oddechowych i najnowsze metody leczenia z uwzględnieniem leczenia zdrojowiskowego. *Lek. Wojsk*. 1935 T. 26 nr 1 s. 1–19, nr 2 s. 88-101

147. O tężniach i o powietrzu ciechocińskiem. *Now. Lek.* 1935 R. 46 nr 14 s. 430-432

148. Rec.: Szumowski Władysław: Historia medycyny filozoficznie ujęta. – *Pam. WTN* 1935 R.11 z. 6

1936

149. Ciechocinek wobec dzisiejszych postępów w rozwoju zdrojownictwa. *Now. Lek*. 1936 R. 48 nr 16 s. 489-490

150. Contribution a la clinicque de l'orte purulente aigue des adultes. *Fol. Oto-Laryn. Orient.* 1936 Vol. 8

151. O bólach głowy pochodzenia nosowego i usznego. *Lek. Wojsk.* 1936 R. 36

152. O wziewaniach i wskazaniach do nich. *Medycyna* 1936

153. O szkolnictwie powszechnym. *Pion* 1936 r. 4 nr 39 s. 1-4

154. Recherches sur la clinique et structure histologie du Cylandrome. W: Comptes Rendus du Congres International d'Otolaryngologie a Berlin. Berlin 1936

Tamże: Sur les lesions provoquees par les radiations gamma en otolaryngologie. Recueil dedie a prof. V. Vagatschek.

155. Twardziel a gruźlica. *Pol. Gaz. Lek.* 1936 R. 15 nr 20 s. 369-372

1937

156. Anginy. W: Choroby zakaźne. T.2 Warszawa 1937 s. 549-565

157. Bóle głowy w chorobach górnego odcinka dróg oddechowych oddechowych i uszu. W: Pamiętnik IX Lekarskiego Kursu Wakacyjnego. Warszawa 1937 s. 210-243, tabl.

Toż. *Lek. Wojsk.* 1937 T. 30 nr 2 s. 65-98, tabl.; Toż. Odb. Warszawa 1937. - 36 s., tabl.

158. Pleśniawki. Soor. W: Choroby zakaźne. T. 1. Warszawa 1937. s. 723-726

159. Rozwój wskazań leczniczych Ciechocinka. *Now. Lek.* 1937 R. 49 nr 17 s. 521-523

160. Sprawozdanie z III Międzynarodowego Kongresu Otolaryngologicznego w Berlinie w 1936. *Pol. Prz. Otolar*. 1937 T. 13 z. 1/2 s. 166-199

161. Twardziel. Scleroma. W: Choroby zakaźne. T. 2 Warszawa 1937 s. 3-15

162. Wpływ leczniczy wziewań solankowych na cierpienia górnego odcinka dróg oddechowych i uszu. *Medycyna* 1937 R. 11 nr 2 s. 39-44

163. Zapalenie ust pryszczykowe (*Stomatitis aphtosa, stomatitis fibrinosa*). W: Choroby zakaźne. T. 1. Warszawa 1937 s. 297-300

1938

164. Leczenie kataru siennego. *Prasa Lek.* 1938 R. 7 nr 3 s. 230-232

165. Nowotwory złośliwe krtani. Cz. 1. Warszawa: Wyd. Lek. „Eskulap", 1938. - 29, [1] s.
Monografie Lekarskie dla Lekarzy Praktyków T. 5 z. 5

166. Nowotwory złośliwe krtani. Cz. 2. Warszawa: Wyd. Lek. „Eskulap", 1938. - [2], 33-60 s.
Monografie Lekarskie dla Lekarzy Praktyków T. 5 z. 6

167. Nowotwory złośliwe krtani. Warszawa: Wyd. Lek. „Eskulap", 1938. – 57 s.

168. O czym trzeba wołać głośno. *Życie Młod*. 1938 R. 7 nr 3-4 s.103-104

169. O kostniakach zatoki sitowej. *Pamięt. WTN* 1938 R. 14 z.4 s. 402

170. Przemówienie inauguracyjne ..., przewodniczącego Komitetu Kursów Wakacyjnych w Ciechocinku, podczas uroczystego posiedzenia z powodu dziesięciolecia istnienia Lekarskich Kursów Wakacyjnych w Ciechocinku. W: Pamiętnik X Lekarskiego Kursu Wakacyjnego w Ciechocinku [1937]. Warszawa 1938 s. XVII-XVIII

171. Rozwój wskazań leczniczych Ciechocinka od początku jego istnienia jako miejscowości kuracyjnej aż do najnowszych czasów. W: Pamiętnik X Lekarskiego Kursu Wakacyjnego w Ciechocinku [1937]. Warszawa 1938 s. 1-27
Toż. Odb. Warszawa 1938. - 31, [1] s.

172. Zdrojowiskowe metody wziewalniane w cierpieniach ogólnych, a zwłaszcza w chorobach górnego odcinka dróg oddechowych. W: Pamiętnik X Lekarskiego Kursu Wakacyjnego w Ciechocinku [1937]. Warszawa 1938 s. 28-87, 1 tabl.
Toż. [Odb. – zmien. tyt.] Wziewalnictwo (inhalacje) i jego metody. Warszawa 1938 s. 62, [2] s.: tabl.

173. Śp. Dr Florian Świerzyński. *Pol. Prz. Otolar.* 1938 T. 14 nr 3/4 s. 338-340

1939

174. Choroby nosa, jamy ustnej, gardła, krtani i uszu. W: Nowoczesna encyklopedia zdrowia. T. 4. Warszawa 1939 s. 181-316, tabl.

175. O obecności naczyń krwionośnych w nabłonku migdałków podniebiennych - La présence de vaisseaux sanquins dans l'épithelrum des amygdales palatines. *Bull. Int. Acad. Pol. Cl. Med*. 1939 [1946] nr 5/10 s. 311-319
Toż. Comtes Rendus Mansuels des séances de la Classe de Médecine. *Académie Polonaise des Scientes et des Lettres*. 1939 nr 6 s. 12; Toż. O obecności naczyń krwionośnych w nabłonku migdałków podniebiennych i gardłowego. *Spraw. PAU* 1939 nr 6 s. 250-251; Toż. O przenikaniu naczyń krwionośnych do nabłonka migdałków podniebiennych; Toż Warszawa 1939. – 4 s.

176. Opieka higieniczno-lekarska w szkołach powszechnych Warszawy a Ośrodki Zdrowia. *Warsz. Czas. Lek.* 1939 R. 16 nr 6 s. 117-119, nr 7 s. 137-139, nr 8 s. 158-159

177. Wziewania wilgotne ogólne solanki i szczaw alkalicznych oraz przyrządy do tego celu stosowane. Rozpylacz ciechociński. *Ac. Baln. Pol*. 1939 R. 2 z. 7

1946

178. Jeszcze w sprawie podręczników z dziedziny medycyny. *Pol. Tyg. Lek.* 1946 R. 1 nr 51 s. 1550-1552

1947

179. Co Łódź dała medycynie i nauce lekarskiej. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 11-12 s. 321-330
Toż. Odb. Warszawa: LINW 1947. – 32 s.

180. Kilka ważnych dla każdego fizjologa zagadnień z dziedziny gruźlicy górnego odcinka dróg oddechowych i ucha. *Głos Sł. Zdr.* 1947 R. 3 nr 1 s. 36-41

181. Łódź na przełomie XIX i XX stulecia. *Dziennik Łódzki* 1947

182. Na zainaugurowanie roku akademickiego 1946/47. *Eskulap.* 1947 nr 8

183. O naczyniach krwionośnych w nabłonku migdałków podniebiennych. *Otolar. Pol*. 1947 R. 1 nr 1 s. 3-10
Toż Odb. Warszawa: LINW 1947. - [2], 8, [2] s.

184. Powstanie Katedry Historii Medycyny na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Łódzkiego. *Arch. Hist. Fil. Med.* 1939/1947 T. 18 s. 316-323

185. Propedeutyka lekarska. [Łódź: Wyd. Koła Med. UŁ 1947]. – 198 s.

186. Światła i cienie ... egzaminy. *Pismo Koła Med. UŁ*. Łódź 1947 nr 7

187. Śp. dr med. Wacław Lewiński. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 50/51 s. 1486-1487, bibliogr.

188. W sprawie wydawnictw podręczników lekarskich. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 37/39 s. 1118-1121

1948

189. Ciechocinek i jego obecne stanowisko wśród polskich uzdrowisk. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 26 s. 817-820

Tож. Odb. Warszawa: LINW 1948. - 13, [3] s.

190. Dr Franciszek Białokur i jego poglądy w dziedzinie suchot płucnych. *Pol. Tyg. Lek*. 1948 R. 3 nr 13 s. 385-388

Tож. Odb.Warszawa: LINW 1948. - 13, 3 nlb. s.

191. Historia medycyny. Czasy starożytne. Łódź: Sekcja Wydaw. Koła Medyk. Stud. UŁ, 1947/1948. Cz.1. – 59 s.; Cz.2. - [2], 35, 1 nlb. s.

192. Kilka myśli jak żyć i pracować w nowych warunkach. Przemówienie na I powojennym Zjeździe Otolaryngologów Polskich w marcu 1946 r. *Otolar. Pol.* 1948 R. 2 nr 1 s. 122-125;

193. Najważniejsze zadania historii medycyny w chwili obecnej. *Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności* 1948 T.49 z.8 s. 444-445

Tож. Les devoirs les plus importants de l'historie de la médecine en ce moment. Comptes Rendus Mensuels des Séanses de la Classe de Méd. *Académie Pol. des Sciences et de Lettres.* 1948 nr 10 s. 49-51

194. Początek nowego roku akademickiego. *Eskulap*. Łódź 1948 grudzień

195. Śp. Józef Świeżyński. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 29/30 s. 927-928

196. Śp. prof. dr Zenon Orłowski. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 22 s. 673-675, portr.

197. Rozwój historyczny nauki o raku. *Pol. Tyg. Lek*. 1948 R. 3 nr 36 s. 1081-1087, nr 39 s. 1165, nr 40 s. 1195-1198, nr 41 s. 1230-1231, nr 42 s. 1262-1264

Tож. Odb. Warszawa: LINW 1948. - 45, [3] s.

1949

198. O studiach lekarskich wczoraj i dziś. *Eskulap*. Łódź 1949 marzec-kwiecień

199. Śp. dr med. Bolesław Jakimiak. *Pol. Tyg. Lek.* 1949 R. 4 nr 6 s. 161-164

Tож Odb. Warszawa: LINW 1949. - 11, [1] s.

200. Śp. dr med. Jan Pieniążek. *Otolar. Pol*. 1949 R. 3 nr 1/2 s. 183-167, bibliogr.

201. Prof. dr Leonard Lorentowicz, jego działalność społeczno-lekarska i naukowa na terenie Ciechocinka-Zdroju, a następnie Ciechocinka-Cieplicy. *Gin. Pol.* 1949 T. 20 nr 2 s. 200-206

Tож. Odb. Warszawa: LINW 1949. - 9, [3] s.

202. Uroczystość wznowienia dyplomu doktora medycyny prof. M[aurycego] Bornsztajna w Uniwersytecie Łódzkim. *Pol. Tyg. Lek*. 1949 R. 4 nr 16 s. 124, 127

1950

203. Ciechocinek-Zdrój. Warszawa: PZWL, 1950. - 50, [2] s. Biblioteka Uzdrowiskowa T. 7

204. Pierwszy rok wykładów przysposobienia lekarskiego. *Zdrowie Publ.* 1950 R. 66 nr 1/2 s. 99-104

205. Zdrojowiskowe metody wziewalniane w cierpieniach ogólnych a zwłaszcza w chorobach górnego odcinka dróg oddechowych. Warszawa: PZWL, 1950. - 61, [3] s.: ryc., bibliogr.

206. Rec.: Rembieliński Robert: Teofil Lesiński na tle naukowej farmacji warszawskiej w XIX stuleciu. Warszawa 1949 – *Farm. Pol*. 1950 R. 6 nr 1 s. 44-45

1951

207. Pamięci prof. dr med. Wacława Lewińskiego. *Arch. Med. Sąd. Psych. Sąd. i Kryminalist.*1951 T. 1. s. 24-27, portr.

208. Poglądy Bagliviego na rolę i znaczenie zębów w ustroju ludzkim. *Czas. Stomat.* 1951 R. 4 nr 6 s. 161-163

1952

209. Pionierzy polskiej laryngologii. W: Pamiętnik XXI Zjazdu Otolaryngologów Polskich. Poznań 1950 Warszawa 1952 s. 10-21

210. Profesorowi dr. Janowi Miodońskiemu w dwudziestopięciolecie jego pracy naukowej i lekarskiej. *Otolar. Pol.* 1952 R. 6 nr 1 s. 3-12
Toż. Odb. Warszawa LINW 1952

1958

211. Gensz Juliusz (1839-1898). W: Polski Słownik Biograficzny. 1958 T. 7 nr 5. s. 387

1960

212. Guranowski Ludwik (1853-1926). W: Polski Słownik Biograficzny 1960 T. 9 z. 1/2 s. 160-161
Współaut.: ..., Józef Dziadek

Prace redakcyjne

1. Archiwum Historii Medycyny oraz Historii Nauk Przyrodniczych. Niereg. / kom. red. ..... Poznań 1948 R. 19

2. Głos Służby Zdrowia. Mies. / kom. red. ... Łódź 1947 R. 3

3. Gruźlica. Kwart. / kom. red. ... Warszawa 1947 R. 15 - 1948 R. 16

4. Otolaryngologia Polska. Kwart./ kom. red. ... Warszawa 1947 R. 1 - 1951 R. 5

5. Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego. Mies. / kom. red. ... Wilno 1925 R. 1 - 1938 R. 14

6. Polski Przegląd Otolaryngologiczny. Kwart. / kom. red. ... Warszawa 1924 R. 1 - 1938/1939 R. 15

7. Polski Tygodnik Lekarski / kom. red. ... Warszawa 1946 R. 1 - 1950 R. 5

Przegląd Piśmiennictwa Lekarskiego Polskiego wydany staraniem Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego 1890–1921. Warszawa 1891-1928; Stanisław K o n o p k a : Polska bibliografia lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). T. 10. Warszawa 1981; Polska Bibliografia Lekarska 1901 – 1939 [kartkowy katalog GBL oprac. St. Konopka], [on-line] http://pbl-ikk.gbl.waw.pl/; T e n ż e : Polska bibliografia lekarska za rok 1946–1958. Warszawa 1951-1964; Uniwersytet Łódzki w pierwszym dziesięcioleciu 1945-1954: materiały bibliograficzne/ pod red. Heleny Więckowskiej, oprac. Janina Racięcka. Wrocław 1955; Materiały do bibliografii 1945-1960 / pod red. Urszuli Pelińskiej. Łódź 1962; Uniwersytet Stefana Batorego. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1923/1924 – 1938/1939 [on-line] Wilno 1923 – 1938 http:// kpbc.umk.pl/dlibra/ [dostęp 15 maja 2011]; Uniwersytet Łódzki. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1946/1947 – 1948/49. Łódź 1947-1948; Akademia Medyczna w Łodzi. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1950/51. Łódź 1950; Stanisław K o s z u t s k i : Walka młodzieży polskiej o wielkie ideały: wspomnienia z czasów gimnazjalnych i uniwersyteckich: Siedlce, Kielce, Warszawa, Kijów, Berlin, Paryż: 1881-1900 [on-line]. Warszawa 1928 s. 42, 48 http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=3852&from=pubindex&dirids=27&lp=861, [dostęp 10 maja 2011]; Ruch służbowy. Dz. Urz. MWRiOP 1923 nr 19 poz.178 s. 329; Kronika Uniwersytetu Poznańskiego za rok szkolny 1927/28 za rektoratu prof. dr. Jana Grochmalickiego i otwarcie roku szkolnego 1928/29 przez nowego rektora prof. dr. Edwarda Niezabitowskiego w dniu 14 października 1928 roku [on line]. Poznań 1928 s. 30, http:/www.wbc.poznan.pl/dlibra/ [dostęp 12 maja 2011]; Stanisław T r z e b i ń s k i : Wydział Lekarski U[niwersytetu].S[tefana].B[atorego]. w latach 1919-1929. W: Księga pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. T. 2 Dziesięciolecie 1919-1929 [on line]. Wilno 1929 s. 377-508, http:// kpbc.umk.pl/dlibra/ [dostęp 16 maja 2011]; M. P. 1933 nr 259 poz. 277 z dnia 1933-11-10 [Zarządzenie o nadaniu Krzyża Komandorskiego Orderu Odrodzenia Polski]; Czy wiesz kto to jest? / pod red. Stanisława Łozy. Warszawa 1938 s. 722-723; Szmurło Jan, dr medycyny, honorowy prof. otolaryngologii Uniwersytetu Stefana Batorego. *Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności* 1938/1939 Kraków 1945 s. XLV-L; Ruch służbowy. Dz. Urz. Min. Ośw. 1946 nr 12 poz. 412 s. 595; Benedykt D y l e w s k i : Profesor dr med. Jan Szmurło. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 11 nr 37-39 s.1049-1051; T e n ż e : Profesor dr med. Jan Szmurło i jego działalność pedagogiczna i naukowa. *Otolar. Pol.* 1948

R. 2 nr 1 s. 3-9; Szmurło Jan. Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń. 1950 R. 4 nr 1 s. 68-76; Benedykt D y l e w s k i : Prof. dr med. Jan Szmurło (1867-1952) [oraz] Spis prac naukowych ... *Otolar. Pol.* 1954 R. 8 nr 1 s. 87-92, portr., bibliogr.; Julian D m i t r o w i c z : Biblioteka Główna. *Ann. Acad. Med. Lodz.* 1970 R.13 supl.6 s.593-603, tab; Tajne nauczanie medycyny i farmacji w latach 1939 – 1945/ pod red. Aleksandra Dawidowicza. Warszawa 1977 [s. 139, 228, 233, 330, 346, 350 -351, 387]; Miron P a c i o r k i e w i c z , Piotr W y s z o g r o d z k i , Maria S z m u r ł o - T a r n o w s k a : Jan Szmurło – życie i działalność naukowa (w 25 rocznicę zgonu). *Otolar. Pol.* 1978 T. 32 nr 3 s. 339-342, bibliogr.; Miron P a c i o r k i e w i c z : Profesor Jan Szmurło. *Med. Dyd. Wych.* 1981 R. 13 nr 3 s. 247-254, bibliogr.; Zasłużeni dla rozwoju historii filozofii medycyny: Jan Szmurło. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1986 R.49 nr 3 s.394; Andrzej K i e r z e k : Jan Szmurło (1867-1952) – współzałożyciel Polskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego. Jego działalność zawodowa i naukowa do 1938 r. *Otolar. Pol.* 1994 R. 48 nr 2 s. 209-215, il.; Andrzej K i e r z e k : Jan Szmurło (1867-1952) – współzałożyciel Polskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego. Jego działalność zawodowa i naukowa w latach 1939-1952. *Otolar. Pol.* 1994 R. 48 nr 3 s. 305-310, il.; Andrzej K u r n a t o w s k i , Leszek W o ź n i a k : Współcześni i dawni profesorowie, docenci i doktorzy habilitowani Akademii Medycznej w Łodzi. Łódź 1994 s. 286-288, portr.; Andrzej K i e r z e k : Dorobek naukowy Jana Szmurły. *Otolar. Pol.* 1995 R. 49 nr 2 s. 173-180, il.; Leszek W o ź n i a k , Zdzisław C y w i ń s k i , Wacław O l s z e w s k i , Andrzej R a k o w s k i : Gaudeamus ... bis: karykatury – fraszki – piosenki. Wyd. 3. Łódź 1996 s. 136-137, il.; Materiały do dziejów wydziałów medycznych Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Medycznej w Łodzi (1945-1955) zebrał i wspomnieniami uzupełnił Franciszek Kiciński. *Ann. Acad. Med. Lodz.* 2002 R. 43, supl. 30, cz. 2, s. 334-335, 502-504, 517-518; Ryszard Ż m u d a : Biblioteka Główna. *Ann. Acad. Med. Lodz* 2002 R. 43, supl. 30 / pod red. Ryszarda Żmudy, cz.1 s. 293-299, tab.; Andrzej K u r n a t o w s k i : Profesorowie i docenci wydziałów medycznych Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Medycznej w Łodzi 1945-1964. Łódź 2003 s. 254-255, portr.; Bożydar L a t k o w s k i , Eugeniusz O l s z e w s k i , Zbigniew S z l e n k : Dwa wieki Otolaryngologii Polskiej – kronika wydarzeń. *Otolar. Pol.* 2004 R.58 nr 1 s.11-17; Zygmunt S z m e j a : Jubileusz 80-lecia naszego fachowego czasopisma – Polski Przegląd Otolaryngologiczny (1924-1939) – Otolaryngologia Polska 1924 – 2004. *Otolar. Pol.* 2004 R. 58 nr 1 s.7-9; Stanisław Z a b ł o c k i : Jan Szmurło (1867-1952). *Mag. Otorynolar.* [on-line] 2006: 5 (1) no 17 http://www.elaryngolog.pl/artykul 1141678852,0,,Jan-Szmurlo-1867-1952.html [dostęp 22 maja 2011]; Witold L i s o w s k i : Szpitale powstańczej Warszawy. Cz. 1. Skalpel: *Biuletyn Wojskowej Izby Lekarskiej* 2007 R. 16 nr 4 s.10-15; Jadwiga P i o t r o w s k a : Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Łodzi (1950-2002). *Kronikarz* 2006/2007 R. 5 nr 2 s.209-227, il., tab.; // Barbara G r a b i ń s k a : Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Łodzi (1950-1983). Kielce 1983. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach. Praca magisterska; Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie. Dział Zbiorów Specjalnych (m. in. autobiografia, Adam W r z o s e k : Życiorys profesora Jana Szmurły. Spis publikacji. - 46 s.; przemówienia prof. Jerzego Jakubowskiego i prof. Stefana Bogińskiego) - sygn. 2/1/5551; Archiwum Uniwersytetu Łódzkiego. Wydział Lekarski. Teczka 1/ Sprawy dotyczące organizacji i działalności Wydziału 1945-1949, Teczka 2/ Protokoły z posiedzeń Rady Wydziału 21 XI 1945 – 16 XII 1949; Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Protokoły Rady Wydziału Lekarskiego - sygn. 80/1; akta osobowe - sygn. 173/339.

Piotr Tomasz Cichocki

Prof. dr hab. med. Feliks Teodor WIDY-WIRSKI (1907-1982), lekarz, ginekolog-położnik, uczestnik kampanii wrześniowej, ruchu oporu i powstania warszawskiego, podpułkownik, więzień polityczny, działacz młodzieżowy, robotniczy, partyjny, wojskowy, społeczny i państwowy, pracownik administracji rządowej, doradca, konsultant, pełnomocnik ds. naukowej informacji medycznej, członek towarzystw naukowych, publicysta, redaktor, dokumentalista, poseł, autor wspomnień i innych publikacji, nauczyciel akademicki, profesor nadzwyczajny, wojewoda poznański, Minister Informacji i Propagandy, później kierownik w tym resorcie, wiceminister Ministerstwa Kultury i Sztuki, Żeglugi, Zdrowia i Opieki Społecznej, zastępca sekretarza naukowego Wydziału VI Nauk Medycznych Polskiej Akademii Nauk, kierownik Stacji Naukowej PAN w Paryżu, dyrektor: Państwowego Zakładu Wydawnictw Lekarskich, Szpitala Klinicznego Nr 2 Akademii Medycznej i Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie.

Urodził się 11 lipca 1907 roku we Lwowie w rodzinie inteligenckiej Józefa Jana i Marii Matyldy z domu Ileczko. Ojciec był inżynierem (mierniczym), a matka – nauczycielką. Rodowe nazwisko Widy. Żonaty od 3 IV 1933 roku z Martą Tamarą z domu Wołyńcewicz (31 V 1911 - 30 VI 2000), magistrem farmacji, uhonorowaną medalem „Sprawiedliwy wśród narodów świata". Miał dwoje dzieci - lekarzy: córkę Krystynę (ur. 1 I 1936) ginekologa-położnika, docenta doktora medycyny i syna Rosława (14 VII 1944 - 15 IX 1995) epidemiologa, doktora medycyny, pracownika WHO.

Uczył się w niemieckim gimnazjum w Grudziądzu (1919), a następnie w gimnazjum klasycznym w Brodnicy, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości w 1925 roku. Studiował (1925-1931) - dyplom doktora wszech nauk lekarskich (31 VI 1931) na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. Na przełomie 1931/1932 roku odbył służbę wojskową w Warszawie. Uprawnienia do wykonywania praktyki lekarskiej otrzymał 20 IX 1932 roku. Uzyskał specjalizację z ginekologii i położnictwa oraz organizacji ochrony zdrowia. Wydział Lekarski Akademii Medycznej w Warszawie przyznał mu stopień kandydata nauk medycznych (26 VI 1959). Był docentem etatowym PAN. Poszczególne etapy przygotowań do habilitacji oraz późniejsze rozwiązania w tej sprawie zostały szczegółowo wyjaśnione w materiałach archiwalnych. Dnia 18 XII 1964 roku Feliks Widy-Wirski otrzymał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego.

Już podczas studiów był aktywnym działaczem młodzieżowym, później związał się z ruchem robotniczym. Należał do różnych partii i organizacji politycznych,

które zostały wymienione przy charakterystyce jego wszechstronnej przynależności i współpracy.

Uczestniczył w kampanii wrześniowej, działał w ruchu oporu, brał udział w powstaniu warszwskim. Pseudonimy: Jakub, Rosław, Wirski. Czynny był również później w organizacjach kombatanckich. Dnia 1 IX 1939 roku, jako podporucznik rezerwy służby sanitarnej Wojska Polskiego, został zmobilizowany i brał udział w wojnie obronnej, początkowo jako referent szefa sanitarnego, potem p. o. szefa sanitarnego 18. Dywizji Piechoty, walczącej w składzie Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Narew". Uczestniczył w walkach pod Nowogrodem, Łomżą, Zambrowem i Andrzejewem, gdzie 25 września został ranny i wzięty do niewoli. Następnie przedostał się na Litwę. W połowie grudnia 1939 roku, podczas próby wyjazdu przez Tallin do Szwecji, został schwytany na statku Estonia. Początkowo był osadzony w obozie jenieckim Gross-Born, a następnie przewieziony do Warszawy na Pawiak. Zwolniony 8 VI 1940 roku podjął pracę w Ubezpieczalni Społecznej w Warszawie. W okresie od lipca 1940 do października 1944 r. prowadził aktywną działalność konspiracyjną pod nazwiskiem Wirski. Początkowo stał na czele grupy byłych działaczy NPR-Lewicy, która w 1940 r. weszła do Stronnictwa Pracy. Jesienią 1942 roku stanął na czele grupy konspiracyjnej „Zryw", która po połączeniu z organizacją wojskową Kadra Polski Niepodległej, utworzyła w maju 1943 r. Stronnictwo Zrywu Narodowego. Był uczestnikiem Powstania Warszawskiego jako lekarz 3. kompanii zgrupowania „Bartkiewicz" I Obwodu „Radwan" Warszawskiego Okręgu Armii Krajowej, a następnie w szpitalu polowym Sanitariatu Okręgu Warszawskiego AK „Bakcyl", przy ulicy Chmielnej 20. Wyszedł z Warszawy wraz z ludnością cywilną i ukrywał się w miejscowościach podwarszawskich. Pod koniec 1944 r. uczestniczył w Milanówku w zebraniu działaczy „Zrywu", na którym uznano PKWN za jedyną legalną władzę.

W związku z fałszywymi zarzutami politycznymi o tzw. "odchylenie prawicowe", został aresztowany i przebywał w Zakładzie Karnym (2 XII 1952-19 XI 1955), przy ul. Rakowieckiej w Warszawie. Po czym został zwolniony, a śledztwo umorzono.

Prawdopodobnie, wstąpienie do PZPR w 1956 roku umożliwiło i ułatwiło mu dalszę karierę. Uczestniczył jako delegat w II (1959) i IV (1964) Zjeździe PZPR. Wchodził w skład Komisji Socjalnej i Nauki KC PZPR.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje: Zakład Psychiatryczny w Owińskach k. Poznania (w czasie studiów) - asystent (2 lata); Uniwersytet Poznański. Klinika Położniczo-Ginekologiczna - wolontariusz, Szpital Ginekologiczny Ubezpieczalni Społecznej w Poznaniu - asystent, starszy asystent (1936), lekarz-specjalista w lecznictwie otwartym. Praktyka prywatna, Ubezpieczalnia Społeczna w Warszawie (1941-1944), Wojewoda Poznański (6 VI 1945-1947), wcześniej wicewojewoda (10 II 1945); poseł do Krajowej Rady Narodowej (1945-1947), na Sejm Ustawodawczy (1947-1950) i Sejm PRL II i III kadencji (1957-1965), Ministerstwo Informacji i Propagandy - minister, później kierownik (7 II 1947-1948); Ministerstwo Kultury

i Sztuki - wiceminister (1948-1949), Ministerstwo Żeglugi - wiceminister (1949- 14 VII 1951), Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich - dyrektor, redaktor naczelny (1951-1952), Państwowa Szkoła Higieny - asystent, starszy asystent (1 X 1950), Akademia Medyczna w Warszawie. Szpital Kliniczny Nr 2 - dyrektor (1955-1957), II Klinika Położnictwa i Chorób Kobiecych AM - starszy asystent, Pracownia Onkologiczna AM - kierownik, Polska Akademia Nauk. Wydział VI Nauk Medycznych - zastępca sekretarza naukowego (1 VI 1960), starszy asystent, docent etatowy PAN (1 V 1960), Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej - wiceminister ds. nauczania i nauk medycznych, współpracy międzynarodowej w dziedzinie medycyny i wydawnictw (24 V 1961 - 1965), PAN. Stacja Naukowa w Paryżu - kierownik (31 XII 1964 - 14 XI 1970), profesor nadzwyczajny (18 XII 1964 - 31 XII 1981), Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie - dyrektor (1 I 1971 - 1X 1981), doradca różnych instytucji, konsultant Komitetu Podstawowych Nauk Medycznych PAN, pełnomocnik Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej ds. naukowej informacji medycznej (1971- 30 IX 1981).

Praca naukowa - podejmował problematykę badawczą z zakresu ginekologii, metodologii marksistowskiej, historii medycyny, onkologii, socjologii, ochrony zdrowia, biologii nowotworów, informacji naukowej, bibliografii, dokumentacji. Ogłosił drukiem kilkaset publikacji. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 107 pozycji. W tym książki, broszury, artykuły, referaty, recenzje, wspomnienia. Uprawiał również publicystykę ideologiczną i polityczną. Udzielał wywiadów. Dokonano przekładów jego 2 książek na język czeski, rosyjski i węgierski. Był redaktorem czasopism: *Życie Uniwersyteckie* (1928-1930), *Zryw* (1943-1944), *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* (1971-1981). Brał czynny udział w pracach I Kongresu Nauki Polskiej (IV 1951) - zastępca przewodniczącego seksji organizacji nauki i szkolnictwa wyższego, członek Komitetu Redakcyjnego do spraw monografii postępowych uczonych polskich oraz Komisji Historii Medycyny, redaktor działu medycyny w Zeszytach Biologii Polskiej Bibliografii Analitycznej PAN (28 VIII 1958). Inicjator opracowywania w GBL bibliografii prospektywnych - current contents oraz wydawnictw typu "informacja bieżąca" - IB-1: Przegląd Zawartości Obcojęzycznych Czasopism z Medycyny Klinicznej, IB-2: Przegląd Zawartości Obcojęzycznych Czasopism z Zakresu Medycyny Społecznej, Organizacji i Ochrony Zdrwoia, Higieny Środowiska, Techniki Medycznej, Nauczania i Historii Medycyny, IB-3: Przegląd Piśmiennictwa Lekarskiego Polskiego. Był redaktorem naukowym Polskiej Bibliografii Lekarskiej za lata 1972-1974. Z jego inicjatywy podjęto w GBL prace naukowo-badawcze i wdrożeniowe, związane z tezaurusem medycznym, potrzebami użytkowników informacji naukowej i komputeryzacją.

Działalność dydaktyczną prowadził w Akademii Medycznej w Warszawie. Recenzował rozprawy doktorskie. Aktywnie uczestniczył z referatami w krajowych i zagranicznych kongresach, konferencjach, sympozjach i zjazdach naukowych, m.

in. w ZSRR, USA, Francji, Holandii, Niemczech, Włoszech, Szwajcarii, Austrii. Odbył liczne służbowe podróże naukowe. Podczas I Kongresu Nauki Polskiej wygłosił na posiedzeniu Komisji Historii Medycyny Sekcji Nauk Medycznych (21 IV 1951) referat pt.: Sytuacja w dziedzinie historii medycyny w Polsce i drogi przezwyciężenia kryzysu. Był opiekunem Katedry Profilaktyki Ogólnej i Ochrony Zdrowia w Akademii Medycznej w Łodzi. Z pasją propagował w referatach idee nowoczesnego bibliotekarstwa medycznego, historii medycyny, onkologii ginekologicznej, m. in. w sympozjum nt. organizacji ochrony zdrowia jako nauki, Moskwa (1959), na zjeździe onkologicznym w Moskwie, I Kongresie Historii Szpitalnictwa w Emilia Reggio (Włochy), na Sympozjum Higieny Społecznej Uniwersytetu Berlińskiego, Konferencji Narodów Zjednoczonych w Sprawie Zastosowania Nauki i Techniki w Krajach Opóźnionych w Rozwoju - UNCAST.

Profesor, będąc od 1 I 1971 roku dyrektorem Głównej Biblioteki Lekarskiej, przy ul. Chocimskiej 22 (Stary Mokotów), przyczynił się do znacznego rozwoju tej książnicy, która przez wiele lat była resortowym ośrodkiem informacji - Centrum Naukowej Informacji Medycznej i stanowiła również ważne ogniwo ogólnopolskiego Systemu Informacji Naukowej, Technicznej i Organizacyjnej SINTO. Brała też udział w pracach nad jednolitym systemem naukowej informacji medycznej - MEDINFORM krajów RWPG. Na przykładzie GBL widać jego zasługi dla rozwoju bibliotekarstwa medycznego, naukowej informacji medycznej, nowoczesnego wykorzystania baz danych, komputeryzacji procesów bibliograficzno-informacyjnych i serwisów bibliograficznych. Był to czas budowania na solidnym fundamencie tradycyjnej biblioteki naukowej, nowoczesnego zintegrowanego systemu naukowej informacji medycznej, opracowywania i wdrażania najnowszych technologii informatycznych, reprograficznych i telekomunikacyjnych, pozyskiwania nowych źródeł informacji medycznej, nawiązywania kontaktów i współpracy z krajowymi i międzynarodowymi bibliotekami i ośrodkami informacji naukowej. Dzięki zaangażowaniu w projekt stworzenia nowoczesnego systemu naukowej informacji medycznej (NIM), jego energii oraz umiejętności przekonania pracowników do nowej idei i konieczności wytężonego wysiłku, wkrótce GBL stała się biblioteką dysponującą własnym sprzętem i oprogramowaniem komputerowym, świadczącą usługi informacyjne na najwyższym poziomie. Powołany został Zakład Naukowej Informacji Medycznej. Już na początku lat 70. ubiegłego wieku nawiązał współpracę z US National Library of Medicine, Bethesda, Maryland. GBL uzyskała od Amerykanów zgodę na przetłumaczenie na język polski tezaurusa Medical Subject Headings (MeSH), prowadzenie go w postaci bazy komputerowej i używanie do opracowywania „Polskiej Bibliografii Lekarskiej" oraz katalogowania książek. Prace związane z polskim tezaurusem medycznym na bazie MeSH oraz bazą bibliograficzną są nadal kontytuowane. Dzięki staraniom profesora, GBL otrzymała również dostęp do światowego systemu naukowej informacji medycznej MEDLARS-MEDLINE za pośrednictwem europejskiego ośrodka

Medline w Karolinska Institutet w Sztokholmie. Wówczas polskiemu środowisku medycznemu ułatwiono dotarcie do potrzebnego piśmiennictwa. Budowa systemu informacyjnego, służącego rozwojowi polskiej medycyny stała się dla niego wielką pasją. Działał z pełnym zaangażowaniem i determinacją, zarażał entuzjazmem, imponował wiedzą, zachwycał otwartością na nowinki naukowe oraz innowacyjnością planów i pomysłów, zadziwiał starannością i skutecznością w ich realizacji, wreszcie – zaskakiwał i wzruszał troską o pracowników. Zgromadził wówczas wokół siebie dużą grupę podobnych sobie entuzjastów, z którymi realizował swoje śmiałe cele do przejścia na emeryturę w dniu 1 X 1981 roku.

Członek: Organizacji Młodzieży Narodowej (1925-1927), Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej - prezes (1927-1931), Klubu Społecznego Młodych Lekarzy - wiceprezes (1934), Frontu Ludowego w Wielkopolsce - przewodniczący (1935-1936), Narodowej Partii Robotniczej - Lewica w Poznaniu - przewodniczący Zarządu (1935-1938), Kady Polski Niepodległej, Stronnictwa Pracy Grupa Zryw (1940-1944), prezes Zarządu Głównego SP (1946-1949), Polskiej Partii Robotniczej, Krajowej Rady Narodowej (1945-1947), Związku Uczestników Walki Zbrojnej z Niemcami o Niepodległość i Demokrację -współzałożyciel (IX 1945), Prezydium Zjazdu Połączeniowego ZBoWiD (IX 1949), Głównej Komisji Odznaczeniowej i Zarządu Głównego ZBoWiD, Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1956-), Komisji Socjalnej i Komisji Nauki KC PZPR - przewodniczący Sekcji Nauk Medycznych, Polskiej Akademii Nauk, Sejmowej Komisji Oświaty i Nauki, Sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych, Komisji Historii Medycyny Rady Naukowej Ministrestwa Zdrowia i Opieki Społecznej (14 III 1952), Komitetu Podstawowych Nauk Medycznych PAN, Polskiego Towarzystwa Onkologicznego, Czechosłowackiego Stowarzyszenia Lekarzy im. Purkiny'ego - honorowy, Państwowej Rady ds. Pokojowego Wykorzystania Energii Jądrowej (IX 1960), Komitetu Wykonawczego Światowej Organizacji Zdrowia w Genewie - wiceprzewodniczący WHO (1964), Komisji Doradczej Rady Ministrów ds. Współpracy Naukowo-Kulturalnej z Zagranicą, Komisji Demograficznej Wydziału I PAN (1961-), Komitetu Nauk Higieny PAN, Komitetu Organizacji Ochrony Zdrowia przy Wydziale VI PAN - wiceprzewodniczący, Rady Naukowej Instytutu Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej, Biblioteki Narodowej, Państwowej Rady Bibliotecznej, Ośrodka Informacji Naukowej PAN, Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego.

Otrzymał odznaczenia: Krzyż Walecznych (1944, 1945), Krzyż Grunwaldu III klasy (1945), Krzyż Partyzancki (1946), Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1946), Medal Zwycięstwa i Wolności (1946), Order Sztandaru Pracy I klasy (1959), Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski z Gwiazdą (1964), Odznaka Honorowa „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego (1964), Medal XXX-lecia PRL (1974), Zasłużony Działacz Kultury (1975), Odznaka „Zasłużony Pracownik Służby Zdrowia" (1976), Brązowy Medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju" (1979), Krzyż

Armii Krajowej (1981), Medal "Sprawiedliwy wśród narodów świata" (1992) oraz nagrodę Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

Zmarł w Warszawie 15 stycznia 1982 roku. Został pochowany z honorami wojskowymi w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Komunalnym (Wojskowym) na Powązkach w Warszawie.

Spis publikacji

1930

1. Prądy ideowe w Rzeczypospolitej Akademickiej. Spostrzeżenia i uwagi. Poznań: Okr. Pozn. Związku Pol. Młodz. Dem. Szk. Wyż. R.P. 1930, -39 s.

1935

2. Przedmowa. W: Stachniuk Jan: Heroiczna wspólnota narodu. Poznań 1935

1936

3. Laesiones vaginae sub coitu. *Nowiny Lek.* 1936

1937

4. O leczeniu niedokrwistości wtórnej w przebiegu chorób kobiecych fosfotoniną. *Pol. Gaz. Lek.* 1937 nr 22

Toż. Odb. Lwów 1937. - 5 s.

Współaut.: ..., Wilhelm [Jarosław] Śluzar

1942

5. W dziejowej kuźni. Warszawa: [Stronnictwo Zrywu Narodowego] 1942.- 60 s. Biblioteka Dwutygodnika „Zryw", T.1.

Wydaw. Konspiracyjne o fałszywej tytulaturze: W. Grabski: Zarys ekonomii. Wykład popularny. Warszawa 1935.

1945

6. Polska i Rewolucja. Poznań: Spółdz. Wydaw. „Zryw" 1945.- 368 s.

Wycofana w 1950 roku z bibliotek publicznych

7. Prosta konsekwencja polityczna. *Pol. Zach.* 1945 nr 1 s. 1

1946

8. Nasze zadania wobec ojczyzny. Referat na Kongres Stronnictwa Pracy. *Odnowa* 1946 nr 34 s. 3-4; nr 35 s. 3

9. Przedmowa. W: Zbiór wykładów wygłoszonych na kursie szkoleniowym w Urzędzie Wojewódzkim Poznańskim. Poznań 1946

1947

10. Na własnej drodze. Referat polityczny wygłoszony w Warszawie dnia 1 grudnia 1946 r. na I Powojennym Kongresie Stronnictwa Pracy. [1947] ZG Stronnictwa Pracy 47 s. il.

11. Niektóre zadania praktyczne w sprawach upowszechnienia i unowocześnienia kultury w Polsce. *Por. Prac. Społ.* 1947 nr 20/21 s. 10-21

1948

12. Miejsce Stronnictwa Pracy w marszu od demokracji ludowej do demokracji socjalistycznej. Przemówienie wygłoszone dnia 12 września 1948 r. na krajowej naradzie aktywu Stronnictwa Pracy w Warszawie. Bydgoszcz: Spółdz. Wydaw. „Zryw" 1948. -16 s.

13. Przekł.: Sosnowski Józef: Teoria propagandy w zarysie. Warszawa 1948

14. Rzemieślnik w Polsce Ludowej. Referat wygłoszony dnia 20 czerwca 1948 roku na wojewódzkim zjeździe delegatów powiatowych komitetów rzemieślniczych Stronnictwa Pracy w Łódzkiej Izbie Rzemieślniczej. Warszawa: Z.G. Stronnictwa Pracy 1948. -16 s.

1951

15. Burżuazyjna historia medycyny – zaprzeczeniem nauki. *Sł. Zdr.* 1951 nr 25 s. 5

16. Partyjność w naukach medycznych. *Sł. Zdr.* 1951 nr 40 s. 5

17. Pawłow i Sherrington. Dwie postawy. *Pol. Tyg. Lek.* 1951 nr 4 s. 104-108. Odb. Warszawa

Materiały Konferencji Agrobiologów, Biologów i Medyków w Kuźnicach. T. 1. Warszawa 1951 s. 725-736

18. Sytuacja w dziedzinie historii medycyny i drogi przezwyciężenia kryzysu. Warszawa 1951. - Materiały I Kongresu Nauki Polskiej. (referat z 21 IX 1951 r.)

1952

19. Literatura medyczna w Polsce Ludowej. *Sł. Zdr.* 1952 nr 19 s. 2-3

20. Przyczynek do zagadnień demograficznych. *Zdr. Pub.* 1952 z. 3 s.149-156

1956

21. Rec.: Antoine Tassilo, Grünberger Viktor: Atlas der Kolpomikroskopie. *Pol. Tyg. Lek.* 1956 T. 3 nr 40 s. 1733

1957

22. Jak walczymy z rakiem. O raku szyjki macicy. *Twoje Dziecko* 1957 nr 8 s. 10

23. Kolpomikroskopia jako sposób wczesnego wykrywania raka szyjki macicy w świetle badań porównawczych. *Gin. Pol.* 1957 nr 1 s. 109-118.
Współaut.: ..., Krystyna Szymańska

24. Rola kolpomikroskopii we wczesnym wykrywaniu raka szyjki macicy. W: Postępy położnictwa i ginekologii. T. 3. Warszawa 1957 s. 191-202
Współaut.: ..., Józef Szamborski

1958

25. Rak szyjki macicy i drogi jego zwalczania. *Piel. Pol.* 1958 nr 10 s. 3-5
Tож: *Położna* 1958 nr 11 s. 3-5

26. Także w dziedzinie ochrony zdrowia potrzebne są zmiany modelowe. *Polityka* 1958 nr 8 s. 2

1959

27. Dwa łyki medycznej Ameryki. Planowanie nauki. Klinika jako business. Lekarze-kongresmani. Polonia medyczna. Rozm. M[arek] Koreywo. *Sł. Zdr.* 1959 nr 3 s. 1, 6

28. Gdybym był redaktorem. [W związku z jubileuszem „Służby Zdrowia"]. *Sł. Zdr.* 1959 nr 12/13 s.4

29. Międzynarodowy Dzień Kobiet. *Piel. i Położ.* 1959 nr 3 s. 1-2

30. Prosta metoda wczesnego rozpoznania stanów przedrakowych i raka szyjki macicy. *Post. Hig. i Med. Dośw.* 1959 nr 4 s. 487-496.
Współaut.: ..., Krystyna Szymańska

31. Z podstawowych zagadnień historii medycyny. Próba wstępu do naukowej historii medycyny. Warszawa: PZWL, 1959.- XIII, [3] 208 s. il.
Przedm. Tadeusz Szczurkiewicz
Тож. w jęz. ros. 1961;
Тож. w jęz. czes. 1963

1960

32. Profilaktyka raka szyjki macicy w świetle nowej higieny społecznej. *Sł. Zdr.* 1960 nr 6 s. 3-4

33. Wielka reforma szpitalnictwa w Polsce w roku 1775. *Szp. Pol.* 1960 z. 4 s. 183-184

1961

34. Die Prophylaxe des Karzinoms des Gebaermutterhalses im Lichte der Sozialhygiene. *Zeitschrift fur Arztliche Fortbildung* 1961 H. 8 s. 437-440

35. Europejski Komitet Regionalny ŚOZ. Rozmowa „Służby Zdrowia" z wiceministrem doc. dr ... *Sł. Zdr.* 1961 nr 39 s. 1-2

36. Lepiej wiedzieć i mocniej pragnąć. Wiceminister ... do młodzieży akademickiej. *Sł. Zdr.* 1961 nr 41 s. 1, 3

☐ Ob osnovnyh problemah istorii mediciny. Predisl. Tadeus Surkevic. Per. F. V. Gorodinskij. Pod red. M. I. Barsukova, B. A. Smulevića. Moskva: Gosudar. Izdat. Med. Lit. Medgiz. 1961.- 160 s.
Тож. w jęz. pol. 1959;
Тож. w jęz. czes. 1963

37. Podnosimy rangę zawodu. *Piel. i Położ.* 1961 nr 12 s. 1,3

38. Rak szyjki macicy w świetle zadań masowej profilaktyki. Warszawa: PZWL, 1961. -164 s., il., bibliogr.
Przedm. Ireneusz Roszkowski
Współaut.: ..., Józef Szamborski, Krystyna Szymańska
Тож. w jęz. ros. 1972
Тож. wyd 2 przejrz. i popr. 1964. -171 s.

39. Służba Zdrowia w ofensywie. Przemówienie posła ... na plenarnym posiedzeniu Sejmu. *Sł. Zdr.* 1961 nr 8 s. 1

40. Trzy typy średnich szkół medycznych. Rozm. M[aria] Cz[eśninowa]. *Sł. Zdr.* 1961 nr 37 s. 1, 4

1962

41. Do młodzieży i nauczycieli. Przemówienie wiceministra ... *Sł. Zdr.* 1962 nr 37 s. 1-2

42. Polsko-jugosłowiańska umowa w zakresie Służby Zdrowia. Rozm. A. S. *Sł. Zdr.* 1962 nr 9 s. 1, 5

☐ Rak šejki matki i zadači massovoj profilaktiki. Predisl. L. S. Persianinov. Per. V. V. Polanska. Varsava: Pol. Gosudar. Med. Izdat. 1962, 168 s. ris. bibliogr.

Współaut.: …, Jozef Samborski, Kristina Siman'ska

43. Trzy główne kierunki współpracy polsko-radzieckiej w dziedzinie medycyny. Wicemin. ... o wynikach pobytu delegacji polskiej w Moskwie. Rozm. J.U. *Sł. Zdr.* 1962 nr 16 s. 1,3

1963

44. Akademie medyczne na zakręcie. *Sł. Zdr.* 1963 nr 10 s. 1

45. Perspektywiczne potrzeby rozwoju nauczania i nauk medycznych w Polsce w świetle uchwały XI Plenum Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Warszawa: PZWL, 1963.- 68 s.

46. Po XIII Plenum KC PZPR. Społeczna rola medycyny. *Sł. Zdr.* 1963 nr 30 s. 1-2

47. Potrzeby społeczno-ekonomiczne, zadania i kierunki szkolenia nowych kadr w zawodach medycznych. *Zdr. Pub.* 1963 z. 9 s. 399-404.

48. Rosną kadry pielęgniarskie. Rozm. [Halina Stefańska] H. S. *Piel. i Położ.* 1963 nr 10 s. 1, 3

49. Zabezpieczenie dopływu nowych kadr pielęgniarskich w Polsce. *Zdr. Pub.* 1963 z. 10 s. 445-447.

☐ Ze základnich otázek historie lékařství. Pokus o úvod vědeckié historie lékařství. Predm. Tadeusz Szczurkiewicz. Prekl. A. Michnevičova, E. Michnevič. Praha: Statni Zdrav. Naklad. 1963.- 128 s. bibliogr.

50. Zgodnie z tradycją postępu i humanizmu. *Sł. Zdr.* 1963 nr 42 s. 1,6

1964

51. Les exigences sociales et economiques et l'orientation de la formation des nouveaux cadres medicaux. *La Sante Publique* 1964 Ann. 7 nr 2 s. 131-137, sum.

52. Fabryka zdrowia. Romantyka XX wieku. Rozm. Tadeusz Płóciński. *Sł. Zdr.* 1964 nr 7 s. 1, 4

53. Obsestvennye i ekonomiceskie nuzdy v podgotovke novyh medicinskih kadrov. *Zdravoohranenie* 1964 nr 2 s. 131-136

54. Ochrona Zdrowia. W: Dwadzieścia lat Polski Ludowej. Warszawa 1964 s. 522-533

55. Rozwój Służby Zdrowia w dwudziestoleciu Polski Ludowej. *Pol. Arch. Med. Wewn.* 1964 z. 7 s. I-VI.

1965

56. Medycyna neutralna. *Polityka* 1965 nr 52

57. Mesures pour assurer l'afflux de nouveaux cadres d' infirmieres en Pologne. *La Sante Publique* 1965 ann. 7 nr 1 s. 3-6 sum.

58. Nie każdemu pokoleniu dane było przeżyć. W: Takie były początki. Warszawa 1965

59. Organizacja nauki we Francji. *Kultura* 1965 nr 37

60. Sylwetka lekarza w państwie socjalistycznym. W: Międzynarodowa sesja naukowa. Ewolucja nauczania medycznego w okresie ostatniego 600-lecia i współczesne problemy szkół medycznych, [Kraków], 18-21 sierpień 1965. Kraków 1965 s. 155-161

1966

61. „Neutralność" medycyny. *Zdr. Pub.* 1966 z. 2 s. 153-158

62. Przedmowa. W: Caregorodcev G. J.: Materializm dialektyczny a medycyna. Warszawa 1966 s. 3-4

1967

63. Polityka naukowa Francji. *Kultura* 1967 nr 37 s. 2

1968

64. Francuskie Centrum Badań Naukowych. *Tryb. Ludu* 1968 nr 23 s. 5

1969

65. Le Centre Scientifique de l'Académie Polonais des Sciences à Paris. Un entretien avec .... *France Pologne Peuples Amis* 1969 nr 165/166 s. 6-8

1971

66. Informacja szybka – prawidłowa – szeroka. Rozm. Maria Cześninowa. *Sł. Zdr.* 1971 nr 14/15 s. 4

67. Jean-Emmanuel Gilibert, medicin et botaniste en Pologne. *Hist. des Sci. Med.* 1971 nr 2/3/4 s. 106-109

1972

68. Essai d'une definition moderne de la medecine comme base metodologique de l'histoire de la medecine. *Hist. des Sci. Med.* 1972 nr 1 s. 22-27

69. Jedność czy przeciwieństwo GBL - Centrum Naukowej Informacji Medycznej. *Biul. GBL* 1972 nr 1 s. 1-3

70. Krajowy system informacji naukowej w biomedycynie i ochronie zdrowia – NIM. *Aktual. Probl. Inf. i Dok.* 1972 nr 4 s. 3-6

71. Medyczna informacja naukowa w Polsce. *Med. Stud. Podypl.* 1972 nr 4 s. 401-402
Współaut.:..., Wiesława Gądek

72. V Mezdunarodnoe sovesanie ekspertov socialisticeskih stran po voprosam naucnoj medicinskoj informacii. Varsava 1972. - 87 s. 1 tabl. powiel. Central'naa Medicinskaa Biblioteka Ministerstva Zdorov'a i Social'nogo Obespecenia Pol'skoj Narodnoj Respubliki

73. Naukowa informacja medyczna. Stan obecny i kierunek rozwojowy. *Zdr. Pub.* 1972 z. 7 s. 625-631

74. Naukowa informacja medyczna w Polsce. Sytuacja, osiągnięcia i potrzeby. *Zdr. Pub.* 1972 nr 8 s. 733-739

75. Nowoczesne środki techniczne i ich wpływ na współczesne wymogi i kierunki projektowania bibliotek – centrów informacji. *Aktual. Probl. Inf. i Dok.* 1972 nr 6 s. 12-15

76. Wpływ współczesnej technologii na budownictwo nowych bibliotecznych pomieszczeń i centrów informacji naukowej. *Biul. GBL* 1972 nr 6/7 s. 285-290

77. Wszechzwiązkowa konferencja w Moskwie w sprawie naukowej informacji medycznej. *Biul. GBL* 1972 nr 1 s. 4-8

1973

78. Francuskie Centrum Badań Naukowych a informacja naukowo-medyczna. *Biul. GBL* 1973 nr 1 s. 2-4

79. Sprawozdanie z podróży naukowej do Holandii (1-14.IV.1973r.). *Biul. GBL* 1973 nr 4/5 s. 145-147

1974

80. Centralne biblioteki naukowe (dziedzinowe) jako podstawowe ogniwa krajowego systemu informacji. *Aktual. Probl. Inf. i Dok.* 1974 nr 1 s. 10-13

81. Sukces modelu. Sytuacja aktualna i kierunki rozwojowe NIM-GBL w krajowym systemie informacji i współpracy z zagranicą. *Biul. GBL*1974 nr 2 s. 91-98

82. Szlakiem wyzwolenia. Z historii wojskowej organizacji konspiracyjnej KPN (Kadra Polski Niepodległej) 1940-1944. Relacja własna. Warszawa 1974.- [6], 48, [12] s. 28 tabl. bibliogr. - Zarząd Główny Bojowników o Wolność i Demokrację. Główna Komisja Historyczna
Fragm. cyklu pt.: *Szlakiem wyzwolenia*

83. Zentrale Fachbibliotheken als Grundlage des nationalen Informationssystems und der internationalen Zusammenarbeit. *DDR Medizin Report* 1974 H. 2 s. 175-178

1975

84. Efektywność nakładów na badania naukowe w medycynie i ochronie zdrowia a naukowa informacja. *Biul. GBL* 1975 nr 3/4 s. 109-112

85. Red. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1972 / red. nauk. ... Oprac. Bożena Dobrzyńska, Edward Engelking, Ludomira Ryll. Warszawa: PZWL 1975 XXVI, [2], 1341 s. – Główna Biblioteka Lekarska
Druga k. tyt. w jęz. ang.

1976

86. Automatyzacja procesów biblioteczno-informacyjnych: rozwiązania pilotowe w Głównej Bibliotece Lekarskiej – Centrum Naukowej Informacji Medycznej. Warszawa: GBL, 1976.- 63 s. 14; tabl., il., mapa

87. Jeszcze w sprawie terminologii. *Aktual. Probl. Inf. i Dok.* 1976 nr 4 s. 10-12

88. Medycyna historyczna. *Biul. GBL* 1976 nr 9/10 s. 449-450

89. Pierwsze Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej w Rzeczypospolitej czyli o wyznaczeniu Komisji nad Szpitalami w Koronie i Wielkim Księstwie Litewskim na Sejmie Ekstraordynaryjnym Warszawskim w roku 1775. Warszawa: PZWL 1976.- 121 s. + s.[4], 173-179 il.

1977

90. Szlakiem wyzwolenia : wspomnienia, refleksje, wnioski. T. 2. W Polsce Ludowej. Warszawa 1977.- [52] k.
Rozdz. 13: (W wirze błędów i wypaczeń na Rakowieckiej)

91. Trzeci Konkurs Komisji Wspólnoty Europejskiej w Luxemburgu w dniach od 3 do 6 maja 1977 pt.: Przełamanie bariery językowej. *Biul. GBL* 1977 nr 7/8 s. 409-410

1978

92. Główna Biblioteka Lekarska – Centrum Naukowej Informacji Medycznej w Polsce. *Aktual. Probl. Inf. i Dok.* 1978 nr 4 s. 33-36

93. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1973 / red. nauk. ... Oprac. Ryszarda Sontowska, Alicja Ślusarska, Alicja Kopycka. Warszawa: PZWL 1978, XXIII, [1] 940 s. – Główna Biblioteka Lekarska
Druga k. tyt. w jęz. ang.

94. Słowo wstępne. W: Tezaurus z zakresu medycyny. Wersja polska MeSH (Medical Subject Headings) edycja 1978 1.część systematyczna / red. Dariusz Kuźmiński. Warszawa: GBL 1978 s. 3

95. Szlakiem wyzwolenia: wspomnienia, refleksje, wnioski: rękopis. T.1 : W dwudziestoleciu i pod okupacją. Warszawa: [b.w.] 1978, 288 k.
Archiwum Centralne KC PZPR

1979

96. Mój wrzesień nad Narwią. *Za Wolność i Lud* 1979 nr 51/52 s. 24-25

97. W Polsce Ludowej. [Cz. 1]: Wspomnienia wojewody (1945-1947). Warszawa: [b.w.] 1979, 74 k.

1980

98. Nadodrzańskie powroty. Oprac. Bożena Kruk. *Nadodrze* 1980 nr 7 s. 2, 4

99. Polska Bibliografia Lekarska za rok 1974 / red. nauk. ... Oprac. Ryszarda Sontowska, Alicja Ślusarska, Alicja Kopycka. Warszawa: GBL 1980, 2 t.: XXIII, [1], 516+XXIII, [1], 517 1013 s.
Druga k. tyt. w jęz. ang.

100. Wspomnienia wojewody. Warszawa: GBL, 1980.- [2] 56 s.
Fragm. cyklu pt.: Szlakiem wyzwolenia

101. Wspomnienia z okresu Frontu Ludowego w Poznaniu. *Z Pola Walki* 1980 nr 2 s. 191-198

102. Ze wspomnień wojewody. *Kultura* 1980 nr 29 s. ..., nr 30 s. ...

1981

103. Byłem więźniem na Rakowieckiej. *Polityka* 1981 nr 38 s. 15; nr 39 s. 15.

104. Nie sięgnięto do historii. Październik 1956. Z profesorem ... rozm. Jerzy Sławomir Mac. *Prawo i Życie* 1981 nr 43 s. 4-5

105. Rok 1980: kryzys i alternatywa. Warszawa: GBL, 1981.- [4], 39 s.
Fragm. cyklu pt. *Szlakiem wyzwolenia*

1982

106. W Polsce Ludowej. [Cz.2]: W wirze błędów i wypaczeń. [Warszawa:[b.w.] po 1982]
Fragm. cyklu pt.: *Szlakiem wyzwolenia* T. 2

1986

107. Powrót i początek. *Nadodrze* 1986 nr 7.

Prace redakcyjne

1. *Życie Uniwersyteckie* / red. .... Poznań 1928-1930
2. *Zryw* / red. .... Warszawa 1943-1944
3. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* / red. ... Warszawa 1971-1981

Czy wiesz kto to jest? / pod red. Stanisława Łozy. Warszawa 1938 s. 792, portr.; Wielka Encyklopedia Powszechna PWN [T.] 12. Warszawa 1969 s. 246; Jacek Maria Majchrowski: Stronnictwo Pracy: działalność polityczna i koncepcje programowe 1937-1945. Warszawa - Kraków 1979 s. 26, 58, 88, 95; Janusz Kapuścik: Feliks Teodor Widy-Wirski (1907-1982). W: Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1983. Warszawa 1982 s. 241-247; Danuta Rederowa, Bohdan Jaczewski, Waldemar Rolbiecki: Polska Stacja Naukowa w Paryżu w latach 1893-1978. Wrocław 1982 s. 293, 298-300, 302, 305, 312; Pogrzeb Feliksa Widy-Wirskiego. *Życie Warsz.* 1982 nr 5 s. 6 (z 21 I); Eugeniusz Janowicz: Feliks Teodor Widy Wirski 1907-1982. *Prz. Bibl.* 1983 R. 51 z. 4 s. 473-475, portr.; Janusz Kapuścik: Bibliografia ważniejszych publikacji Feliksa Widy-Wirskiego. *Biul. GBL* 1983 R. 29 nr 335 s. 7-13; Ze wspomnień Feliksa Widy-Wirskiego. Oprac. Władysław J. Cegielski. *Nadodrze* 1986 nr 7 s. .... (z 19 IV 1986); Zasłużeni dla rozwoju historii i filozofii medycyny. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1986 z. 4 s. 566; Andrzej Krzysztof Kunert: Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej. T. 2. Warszawa 1987 s. 183-185, bibliogr.; Andrzej Andrusiewicz: Stronnictwo Pracy (1937-1950): ze studiów nad dziejami najnowszymi chadecji w Polsce. Warszawa 1988 s. 114-116, 201-203, 286-294, 300-307, 320-322, 413-422, 443-445, 461-462; Jan Nowak-Jeziorański: Polska z oddali. Londyn 1988 s. 305; Ryszard Kozłowski: Partie polityczne w województwie pomorskim (1945-1950). Toruń 1991 s. 290-292; Janusz Kapuścik: Feliks Teodor Widy-Wirski (1907-1982). W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 289-294, il.; Michał Czajka, Marcin Kamler, Witold Sienkiewicz: Leksykon historii Polski. Warszawa 1995 s. 793; Mirosław Piotrowski: Służba idei czy serwilizm? : Zygmunt Felczak i Feliks Widy-Wirski w najnowszych dziejach Polski. Lublin 1994. - 372 s., il.; Tenże: Widy-Wirski Feliks Teodor, pseud. Jakub, Rosław (1907-1982). W: Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce / przew. kom. red. Ryszard Bender. T. 3. Lublin 1995 s. 175-177, portr., bibliogr.; Danuta Grodzka: Rozwój koncepcji systemu naukowej informacji medycznej w Głównej Bibliotece Lekarskiej (1971-1995). *Biul. GBL* 1996 nr 352 s. 21-33; Opozycja Parlamentarna w Krajowej Radzie Narodowej i Sejmie Ustawodawczym 1945-1947. Warszawa 1997 s. 333; Janusz Kapuścik: Widy-Wirski Feliks Teodor. W: Słownik pracowników książki polskiej / pod red. Hanny Tadeusiewicz, z udziałem Bogumiła Karkowskiego. Warszawa 2000. Supl. 2 s. 176-177, bibliogr.; Józef Kierski: W cieniu złocistego węża: wspomnienia z pracy w Światowej Organizacji Zdrowia. Warszawa 2001 s. 162; Tomasz Kornaś: No i zasłużył... *Najwyż. Czas.* 2002 nr 6 s. XXXII-XXXIII; Stefan Kisielewski: Abecadło Kisiela. Testament Kisiela. Wyd. 3. Warszawa 2011 s. 139; Biblioteka Sejmowa - stenogramy posiedzeń Sejmu; Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie, przy ul. Chocimskiej 22 - akta osobowe (Feliks Widy-Wirski: Informacja o dotychczasowej pracy naukowej z wykazem publikowanych prac naukowych i załączeniem posiadanych egzemplarzy. s. 1-6); Dział Zbiorów Specjalnych GBL, przy ul. Jazdów 1A – akta osobowe - sygn 622; http://pl.wikipedia.org/wiki/Feliks_Widy-Wirski; http://www2.1944.pl/historia/powstancze-biogramy; hasło Feliks Widy-Wirski w Internecie; Archiwum Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu - akta wojewody - sygn. 283/133, Archiwum Akt Nowych w Warszawie - akta personalne - sygn. 8564, 597, 256; Ministerstwo Zdrowia. Departament Nauki i Szkolnictwa Wyższego - akta osobowe - sygn. 195/86, // (życiorysy, podziękowanie ministra zdrowia Tadeusza Szelachowskiego, recenzje; - Jan Lesiński: Ocena działalności naukowej doc. dr. med. Felikas Widy-Wirskiego; Adam Schaff: Informacja biograficzna o dotychczasowej pracy naukowej z wykazem publikowanych prac naukowych wraz z załączoną dokumentacją. s. 1-8; Tenże: Ocena działalności i osiągnięć naukowych doc. dr. med. Feliksa Widy-Wirskiego oraz charakterystyka kierunków jego działalności społeczno-politycznej. s. 1-9); Informacje przekazane przez doc. dr Krystynę Widy-Kierską redaktorowi *Forum Bibliotek Medycznych*.

Ewa Włostowska

Prof. dr med. Zdzisław WIKTOR (1911–1970), lekarz internista, nefrolog, historyk medycyny, bibliograf, bibliotekoznawca, uczestnik kampanii wrześniowej, członek towarzystw naukowych, redaktor, promotor rozpraw doktorskich, nauczyciel akademicki, profesor nadzwyczajny, prorektor ds. klinicznych, kierownik Zakładu Historii Medycyny oraz Katedry i Kliniki Nefrologii, dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Medycznej we Wrocławiu.

Urodził się 11 kwietnia 1911 roku w Kulikowie, pow. Żółkiew, woj. Lwów w rodzinie inteligenckiej Jana i Marii z domu Rzepecka. Dwojga imion Zdzisław Jan, ale drugiego nie używał. Ojciec był urzędnikiem, a matka pochodziła z rodziny ziemiańskiej. Miał dwie siostry: Jadwigę i Kazimierę. Żonaty z Jadwigą z domu Jarzyna. Miał trzech synów: Krzysztofa (15 X 1939 - 29 III 1946), Jacka (25 XII 1941 - 29 III 1946), Tomasza (ur. IV 1949), z których dwaj zginęli tragicznie od wybuchu niewypału pocisku przeciwpancernego.

Uczęszczał do gimnazjum humanistycznego w Żółkwi, które ukończył w 1929 roku. Studiował (1930-1936) - dyplom i tytuł zawodowy lekarza (24 II 1938) i doktoryzował się (22 VI 1945) - stopień naukowy doktora medycyny na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Ukończył kursy w Warszawie - PZH (1939) z mikrobiologii lekarskiej i w Krakowie z medycyny społecznej (1939) i balneologii (1945). Dnia 24 VI 1955 roku Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki nadała Zdzisławowi Wiktorowi tytuł profesora nadzwyczajnego.

Napisał rozprawę doktorską: J*edenaście historii chorób z kliniki Bierkowskiego*, której promotorem był prof. dr Władysław Szumowski. Szczegółowe informacje i dokumentacja źródłowa w sprawie habilitacji (zmiana przepisów, likwidacja katedr), tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego i wszczęcia postępowania o uzwyczajnienie w dniu 18 I 1968 roku przez Radę Wydziału Lekarskiego AM (recenzenci: prof. dr Antoni Falkiewicz, Wrocław - AM i prof. dr Mieczysław Kędra, Lublin - AM) znajdują się w Archiwum UM we Wrocławiu.

Po maturze odbył jednoroczną służbę wojskową w Szkole Podchorążych Wojsk Łączności. Przed wybuchem II wojny światowej, został powołany do wojska w sierpniu 1939 roku, jako podporucznik 2 Brygady Górskiej na Podkarpaciu i przeszedł szlak bojowy kampanii wrześniowej.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Zakład Historii Medycyny – asystent wolontariusz (od III roku studiów), asystent

stażysta (1938-1939), asystent, Szpital Ubezpieczalni Społecznej św. Łazarza w Krakowie. Oddział Chorób Zakaźnych – asystent (X 1939 – 14 IV 1940), prywatna praktyka lekarska, równocześnie praca w ambulatorium i szpitalu Polskiego Czerwonego Krzyża w Grybowie, pow. Nowy Sącz, gdzie niósł pomoc lekarską chorym i rannym partyzantom Batalionów Chłopskich (1 VI 1940-1943), Szpital św. Łazarza w Krakowie. Zakład Radiologiczny (I - 31 V 1943), Oddział Ginekologiczno – Położniczy (1 VI 1943 – 1944), lekarz miejski i okręgowy w Grybowie (VIII 1944- 14 II 1946), Uniwersytet Wrocławski. Zakład Historii Medycyny – adiunkt (15 II 1946 – 1949), I Klinika Chorób Wewnętrznych, asystent – wolontariusz i Szpital SS. Elżbietanek. Oddział Chorób Wewnętrznych - p.o. ordynatora (1946-1948); Szpital Ubezpieczalni Społecznej. Oddział Chorób Wewnętrznych (Miejski Nr 3) - starszy asystent (1948-1950); Akademia Medyczna we Wrocławiu. Biblioteka Główna – adiunkt i dyrektor (1950- 1958), i równocześnie III Klinika Chorób Wewnętrznych – asystent (1950-), adiunkt (1953-), profesor nadzwyczajny (1 VIII 1955-), kierownik Oddziału B, który został przekształcony w samodzielną Klinikę Nefrologiczną (1955-1965), a następnie kierownik Katedry i Kliniki Nefrologii (1965–1970), prorektor ds. klinicznych (1962-1964), konsultant Uzdrowiska Cieplice (1955-), gdzie prowadził także ośrodek naukowo-badawczy, konsultant z zakresu medycyny wewnętrznej dla województwa opolskiego (1960-).

Praca naukowa - podejmował problematykę badawczą z zakresu chorób wewnętrznych, historii medycyny, nefrologii (nad patologią i terapią chorób nerek, miażdżycą), balneologii, etyki, epidemiologii, biografistyki i bibliografii. Prowadził badania epidemiologiczne ludności z Dolnego Śląska, górników (Wałbrzycha) i rolników (Złotoryi). Ogłosił drukiem ponad 300 publikacji. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 256 pozycji. Należą do nich artykuły, książki, monografie, podręczniki, skrypty dla studentów, broszury, rozdziały w pracach zbiorowych, referaty zjazdowe, recenzje, polemiki, głosy w dyskusji, przedmowy, sprawozdania i inne opracowania. Pozostawił również dorobek edytorski. Współredagował wydawnictwa informacyjne Uczelni (bibliografię zespołów osobowych, skład osobowy i spis wykładów), a od 1964 roku prace lekarskie Serii B Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Zainicjował również powołanie 2 nowych serii wydawniczych z historii medycyny i balneologii w ramach tego towarzystwa. Był członkiem komitetu redakcyjnego *Medizinhistorisches Journal*. Odbył zagraniczne podróże naukowe m. in. do Czechosłowacji - Praga (1956), Danii, Szwecji i Niemiec (1958/1959) oraz ZSRR - Moskwa (1964). Katedra i Klinika Nefrologiczna z Oddziałem Dializy Pozanerkowej, którą zorganizował od podstaw na bardzo wysokim poziomie, współpracowała z II Kliniką Chirurgiczną i Kliniką Laryngologiczną AM we Wrocławiu, Kliniką Urologiczną z Moskwy, Kliniką Radiologiczną i Medycyny Nuklearnej z Brna oraz z II Kliniką Chorób Wewnętrznych z Charite z Berlina. Udzielał się również społecznie w zarządach towarzystw naukowych.

Działalność dydaktyczną rozpoczął w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, prowadząc w zastępstwie prof. Władysława Szumowskiego - propedeutykę medycyny (1938) i seminarium z historii medycyny, również w Uniwersytecie Wrocławskim, początkowo prowadził wykłady z historii medycyny zastępczo za chorego prof. Witołda Ziembickiego (1946- 1949), także z przysposobienia pielęgniarskiego oraz dodatkowo z patologii w Szkole Pielęgniarek we Wrocławiu (1946-1952), później ćwiczenia z interny (1950-1955), następnie wykłady, ćwiczenia i seminaria z historii medycyny, interny i nefrologii (1967-1970). Zapoczątkował w 1963 roku kwartalne historyczno-medyczne seminaria doktoranckie. W prowadzonej przez niego Klinice Nefrologii wypromowano 5 rozpraw habilitacyjnych i 15 doktorskich. Protokoły Rady Wydziału Lekarskiego AM mogą ujawnić, ilu był recenzentem i promotorem. Od 1962 roku organizował kursy z nefrologii w ramach programu "Studia Doskonalenia Lekarzy" i konferencje dla lekarzy województwa wrocławskiego. Zorganizował również 2 konferencje międzynarodowe i kilka ogólnopolskich zjazdów naukowych (Jelenia Góra, Cieplice, Wałbrzych, Legnica, Milicz, Opole). Oprócz cyklicznych posiedzeń naukowych Katedry i Kliniki Nefrologii, odbywały się we Wrocławiu spotkania z referatami naukowców zagranizcnych z Berlina, Brna, Budapesztu, Lipska, Moskwy i Rzymu. Wówczas jego współpracownicy prezentowali własne prace w językach obcych. Aktywnie uczestniczył w krajowych i zagranicznych konferencjach, sympozjach i zajazdach naukowych, m. in. w Berlinie (x3), Lipsku (x2), Sofii, Wiedniu, Rzymie i Würzburgu. Organizował wyjazdowe konferencje w Cieplicach Zdroju. Wyszkolił ponad 200 specjalistów z zakresu medycyny wewnętrznej. Wyspecjalizował wielu lekarzy i biochemików w dializach pozaustrojowych i chorobach nerek.

Poza działalnością naukową, dydaktyczną i lekarską, działał na polu organizacyjnym Zakładu Historii Medycyny oraz Biblioteki Wydziału Lekarskiego (1946-1949), która również podlegała prof. Witołdowi Ziembickiemu. Natomiast od początku funkcjonowania Kliniki Nefrologicznej zrzekł się funkcji dyrektora Biblioteki Głównej AM, którą zarządzał przez 8 lat (1950-1958), koncentrując się na pracy badawczej i klinicznej w zakresie nefrologii. Jako dyrektor przyczynił się do całkowitego przejęcia budynku przy ul. Parkowej 1/3 oraz wykonania odpowiedniego remontu tego gmachu (zakończonego definitywnie w 1958) i przystosowania go do potrzeb działalności bibliotecznej (wcześniej mieściła się w lokalach zastępczych). Równocześnie systematycznie dbano o powiększenie zbiorów bibliotecznych. Podjął także prace nad bibliologią i bibliotekarstwem medycznym.

Członek: Komisji Historii Medycyny i Nauk Przyrodniczych Polskiej Akademii Umiejętności (1946-), Komisji Historii Nauk Medycznych Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia i Opieki Społecznej (1952-), Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego - przewodniczący Wydziału Nauk Lekarskich (1964-1968), Polskiego Towarzystwa Lekarskiego - sekretarz (1952-1955), przewodniczący Oddziału Wrocławskiego PTL (1956-1958), Rady Naukowej Państwowego Uzdrowiska Cieplice - przewodniczący,

Komitetu Purkyniowskiego we Wrocławiu – przewodniczący, Komisji Purkyniowskiej Deutsche Akademie der Naturforscher w Halle (1959), Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny – Zarządu Głównego (1957–1964), przewodniczący Oddziału Wrocławskiego PTHM (1956-1962), Komitetu Nefrologii Polskiej Akademii Nauk (1965-), Towarzystwa Internistów Polskich - przewodniczący Oddziału Wrocławskiego (1965-), Sekcji Nefrologicznej (1967-), Polskiego Towarzystwa Balneologicznego, Bioklimatologii i Medycyny Fizykalnej - przewodniczący Oddziału Dolnośląskiego (1968-), The International Society of International Medicine, Sociéte Internationale d' Histoire dela Médecine, International Society of Nephrology, Deutsche Gesellschaft für Geschichte der Medizin, Naturwissenschaft und Technik.

Otrzymał odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi (1954), Medal X- lecia PRL (1956), Odznakę XV – lecia Wyzwolenia Dolnego Śląska (1960), Odznakę „Za wzorową pracę w służbie zdrowia" (1964), Złotą Odznakę "Zasłużony dla Dolnego Śląska (1966), Zasłużonemu Opolszczyźnie (1967), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1967) oraz różne nagrody, w tym Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

Zmarł, na zawał serca, 18 stycznia 1970 roku we Wrocławiu. Został pochowany na Cmentarzu Katedralnym św. Wawrzyńca we Wrocławiu.

Spis publikacji

1934

1. Obozowisko harcerskie w zimie. *Kur. Lit.-Nauk.* Dod. do nru 7 Il. *Kur. Codz.* 1934 R. 11 nr 2 s. VI-VII

1937

2. Rec.: Reko V. A. Magische Gift. Rausch- und Betäubungsmittel der neuen Welt (Magiczne trucizny. Oszałamiające I odurzające środki Nowego Świata). Mitglied der Akademie der Wissenschaften Mexiko. Stuttgart, 1936. - *Pol. Gaz. Lek.* 1937 R. 16 nr 20 s. 381-382

3. Ostatni człowiek, który znał Kościuszkę. Maciej Józef Brodowicz, prof. Uniwersytetu Jagiell. (1790-1885). *Kur. Lit.-Nauk*. Dod. do nru 302 Il. *Kur. Codz*. 1937 R. 14 nr 4 s. I-II

1938

4. Dekadencja czy tytułomania? *Głos. Nar.* 1938 nr 19 s. 7. [Polem. p.t.] Na froncie walki o tytuł inżyniera

1939

5. Historie chorób z kliniki Bierkowskiego. W: Pamiętnik XV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie 4-7. VII. 1937… Lwów 1939 s. 298-299. (Fragm. z art.: Sekcja historii i filozofii medycyny i nauk przyrodniczych,… [Sprawozdanie z posiedzeń] oprac. W. Ziembicki)

6. Inc.: „Z. Wiktor idzie za zdaniem przedmówców…" [Głos w dyskusji nad referatem: St. Konopka: O bibliografii lekarskiej i analizie bibliograficznej. W:] Pamiętnik XV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie 4-7. VII. 1937… Lwów 1939 s. 292. (Fragm.. z art.: Sekcja historii i filozofii medycyny i nauk przyrodniczych,… [Sprawozdanie z posiedzeń] oprac. W. Ziembicki)

1945

7. Nauka, miłość, głód (Pamietniki Hechla T. 1). *Odrodzenie* 1945 nr 46

8. Rec.: Człowiek nauki taki, jakim był. Pamiętnik profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego Fryderyka Hechla. Wydał z rękopisu oraz zaopatrzył przedmową, przypisami i skorowidzem Władysław Szumowski. T. 1. Młodość, studia i podróże 1794-1834. Kraków (1939); T. 2. W wolnym mieście Krakowie 1834-1846. Kraków (1939); - Nauka,

miłość, głód. *Odrodzenie.* 1945 R. 2 nr 46 s. 6, Za czasów Rzeczypospolitej Krakowskiej. *Tamże.* 1945 R. 2 nr 51 s. 7

1946

9. Jedenaście historii chorób z Kliniki Bierkowskiego. *Spraw. z Czyn. Pos. PAU* 1946 T. 47 nr 3 s. 103

10. Karta z dziejów narkozy. *Tyg. Powsz.* 1946 R. 2 nr 18 s. 5

11. Rec.: Jagielski Stanisław: Sclavus saltans. Wspomnienia lekarza obozowego. Warszawa 1946. - *Pol. Tyg. Lek.* 1946 R. 1 nr 34/35 s. 1066-1067

12. Rec.: Szumowski Władysław: O eunuchach i kastracji w różnych krajach i czasach oraz kilka drobnych artykułów. Z ilustracjami (1. O eunuchach i kastracji, 2. Barwnik czerwony demokratyczny, 3. Filozofia Schweitzera, lekarza i misjonarza, 4. Wahania w medycynie, 5. Awicenna, sławny lekarz arabski, 6. Miechowita, znakomity lekarz krakowski, 7. Bilans medycyny za 2.500 lat, 8. Dzieje medycyny w Polsce, 9. Doktrynerzy i sekciarze). Kraków 1946.
Pol. Tyg. Lek. 1946 R. 1 nr 29 s. 644-645

13. W sprawie tytułu doktora medycyny. *Pol. Tyg. Lek*. 1946 R. 1 nr 24 s. 772-774

14. "Zwich" umysłu (krytyka kręgarstwa). *Dz. Pol.* 1946

1947

15. Historie chorób z Kliniki Bierkowskiego. *Arch. Hist. Filoz. Med*. 1939-1947 T. 18 s. 172-215, Rés. s. 365; Toż. Odb. Poznań 1947.- 46 s.

16. Rec.: Polski Słownik Biograficzny. T. 6. z. 1-3. Kraków: P.A.U., 1946. *Prz. Lek.* 1947 *Ser*. 2. R. 3 nr 21/22 s. 779-780

17. Przekł.: Shaner Ralph D.: Doustne stosowanie penicyliny. *Schweitz. Med. Wschr.* 1946/1302. - *Prz. Lek.* 1947 Ser. 2. R. 3 nr 21/22 s. 781-782

18. Przypadek mieszanego zakażenia durem brzusznym i durem rzekomym A. *Pol. Tyg. Lek*. 1947 R. 2 nr 28-31 s. 887-888, bibliogr.; Toż. Odb. Warszawa 1947.- 8s.

19. Z dziejów Lądka-Zdroju. *Prz. Lek*. 1947 Ser. 2 R. 3 nr 11 s. 398-400

20. Zakład Historii Medycyny Uniwersytetu Wrocławskiego. *Arch. Hist. Filoz. Med.* 1939-1947 T. 18 s. 357

1948

21. Falęcki Józef (pisany też Fałęcki) (1829-1879). W: Polski Słownik Biograficzny. 1948 T. 6 s. 352, bibliogr.

22. Historia i socjologia medycyny w Ameryce. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 19 s. 602-604, nr 21 s. 667-670

23. Kartka z dziejów narkozy (w 100 rocznicę pierwszych prób). *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 dod. nr 13 s. 101-103; dod. nr 14 s. 108-110, bibliogr.

24. Rec.: Szumowski Władysław: Filozofia medycyny: sprawozdania, rozważania. Kraków 1948.- *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 2 s. 60

1949

25. Rec.: Melanowski W. H.: Rys dziejów okulistyki w Polsce. Warszawa 1948. - *Pol. Tyg. Lek.* 1949 R. 4 nr 48 s. 1460-1461

26. Rec.: Tomaszewicz Wincenty: Wykłady z chirurgicznej patologii i terapii. Podręcznik dla studentów. Warszawa 1947. *Pol. Tyg. Lek.* 1949 R. 4 nr 47 s. 1429-1430
(Ocena rozdziału pt. „Krótki zarys dziejów chirurgii").

27. Ruch naukowy w Szpitalu U.S. we Wrocławiu. *Wiad. Lek.* 1949 R. 2 nr 3 s. 178

1950

28. Bibliografia prac Witołda Ziembickiego zebrał i wstępem opatrzył … *Spraw. Wr. TN* 1950 R. 5 z. 2 s. 166-199

29. Choroba Weila wraz z opisem własnego przypadku. *Prz. Lek.* Ser. 2. 1950 R. 6 nr 12 s. 478-480, bibliogr., Rez. Toż Odb. - 8 s.

30. Jan Mikulicz. Rys życia i działalności. *Spraw. z Czyn. Pos. PAU* 1950 T. 51 nr 6 s. 409-413

31. O mianownictwie lekarskim szkoły Bierkowskiego słów kilka. *Prz. Lek.* 1950 Ser. 2. R. 6 nr 15/16 s. 548-552, bibliogr., Rez.

32. Witołd Ziembicki. 18 VIII 1874 – 19 X 1950. *Spraw. Wr. TN* 1950 R. 5 z. 2 s. 159-165, portret, źródła

1951

33. Behaviour of the electrocardiogram, gastric contents and central nervous system during sleep therapy. *Comptes rendus de la Société des Sciences et des Lettres de Wrocław* 1951 nr 6 s. 72-76

34. Witołd Ziembicki. *Pol. Tyg. Lek.* 1951 R. 6 nr 23/24 s. 737-741

35. Zachowanie się elektrokardiogramu, treści żołądkowej i ośrodkowego układu nerwowego w czasie leczenia snem. Streszcz. *Spraw. Wr. TN* 1951 R. 6 s. 94-96
Współaut.: Mieczysław Kędra, …

36. Zachowanie się niektórych składników krwi wobec leczenia snem. Streszczenie. *Spraw. Wr. TN* 1951 R. 6 s. 96-98
Współaut.: …, Mieczysław Kędra

37. Zespół wzgórzowo-korowy w przypadku niedomogi wieńcowej. *Prz. Lek.* Ser. 2. 1951 R. 7 nr 11/12 s. 409-412, bibliogr., Rez.

1952

38. Książka medyczna dawniej i dziś. *Pol. Tyg. Lek.* 1952 R. 7 nr 27/28 s. 908-914

39. O zakażeniu żółtą pałeczką duru. *Po. Tyg. Lek.* 1952 R. 7 nr 17 s. 512-514, bibliogr., Rez. dod. nr 17 s. 81, Sum. s. 83-84

40. Rec.: Konopka Stanisław: Polska bibliografia lekarska za rok 1946. Warszawa. 1951.- *Pol. Tyg. Lek.* 1952 R. 7 nr 44 s. 1449

41. Rec.: Hechel Fryderyk: „Kraków i Ziemia Krakowska w okresie Wiosny Ludów". Pamiętniki. Wstępem i przypisami opatrzył Henryk Barycz. Wrocław 1950.- *Prz. Lek.* 1952 Ser. 2. R. 8 nr 6 s. 179-180

42. Zagadnienie bólu serca jako odruch trzewno-korowego. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1952 T. 22 z. 1 s. 129-140, bibliogr., Rez., Sum.

1953

43. Dwa przypadki splenomegalia cum hypersplenia post endocarditidem lentam. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1953 T. 23 z. 6 s. 869-870 (Fragm. z art.: Zdzisław Wiktor: Sprawozdanie z posiedzeń naukowych Wrocławskiego Oddziału Towarzystwa Internistów Polskich w r. 1952)
Współaut.: ..., Janina Ankiewicz

44. Maskujące działanie żółtaczki w niektórych chorobach. Streszczenie. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1953 T. 23 z. 4a s. 617: Pamiętnik XVII Zjazdu Towarzystwa Internistów Polskich. Warszawa dn. 9 i 10 X 1953 r.
Współaut.: ..., Mieczysław Kędra

45. Nadciśnienie samoistne powikłane chorobą Grave-Basedowa. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1953 T. 23 z. 6 s. 870. (Fragm. z art.: Zdzisław Wiktor: Sprawozdanie z posiedzeń naukowych Wrocławskiego Oddziału Tow. Internistów Polskich w r. 1952)
Współaut.: ...., Władysław Tkaczewski

46. O Kanonie Awicenny. *Pol. Tyg. Lek.* 1953 R. 8 nr 24 s. 870-872, nr 25 s. 902-903, nr 26 s. 933-935, nr 27 s. 966-967

47. Przypadek mononukleczy zakaźnej przebiegającej z żołtaczką i odczynem hemolitycznym. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1953 T. 23 z. 6 s. 861

48. Rozpoznany za życia krwiak śródścienny tętniaka aorty brzusznej. (*Aneurysma dissecans aortae abdominalis*). *Prz. Lek.* 1953 Ser. 2. R. 9 nr 5 s. 140-143, Rez. s. 144

49. Sprawozdanie z posiedzeń naukowych Wrocławskiego Oddziału Towarzystwa Internistów Polskich w r. 1952 podał … *Pol. Arch. Med. Wew.* 1953 T. 23 z. 6 s. 861-870; 1954 T. 24 z. 4 s. 596-597

50. Sprawozdanie z V Posiedzenia Naukowego Polskiego Towarzystwa Hematologicznego w dniu 6 czerwca 1953 r. we Wrocławiu. *Pol. Tyg. Lek.* 1953 R. 8 dod. nr 32 s. 252-256, dod. nr 33 s. 261-264, dod. nr 34 s. 269-270 [Tyt. art. w dod. nr 33:] Sprawozdanie z V Posiedzenia Naukowego Polskiego Towarzystwa Hematologii …, [w dod. nr 34:] Spraozdanie [!] z Posiedzenia Naukowego Polskiego Towarzystwa Hematologicznego…
Współaut.: …, Tadeusz Bogdanik

51. Wartość badań klinicznych dla rozpoznawania raka żołądka. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1953 T. 23 z. 4 a s. 549-551: Pamiętnik XVII Zjazdu Towarzystwa Internistów Polskich. Warszawa dn. 9 i 10 X 1953 r.
Współaut.: …, Czesław Jankowski

52. Z badań nad leczeniem snem. Zachowanie się elektrokardiogramu, treści żołądkowej i ośrodkowego układu nerwowego w czasie leczenia snem.

Doniesienie tymczasowe II. *Prz. Lek.* 1953 Ser. 2. R. 9 nr 7 s. 177-179, Rez. s. 192
Współaut.: Mieczysław Kędra, …

53. Z zagadnień dychawicy oskrzelowej (na marginesie obserwowanego przypadku ustąpienia dychawicy w przebiegu żółtaczki). *Prz. Lek.* 1953 Ser. 2 R. 9 nr 5 s. 131-132, bibliogr., Rez. s. 144

54. Zachowanie się niektórych składników morfologicznych i chemicznych krwi w czasie leczenia snem. (doniesienie tymczasowe) *Prz. Lek.* 1953 Ser. 2. R. 9 nr 11 s. 285-287, Rez. s. 292
Współaut.: …, Mieczysław Kędra

1954

55. Co to jest wysokie ciśnienie krwi. *Sł. Pol.* Wyd. ABC 1954 R. 8 nr 186 s. 4

56. Jak leczyć chorobę nadciśnienia. *Sł. Pol.* Wyd. ABCD 1954 R.8 nr 188 s. 4

57. Leczenie choroby wrzodowej. *Wiad. Lek.* 1954 R. 7 nr 2 s. 109-119

58. O mechanizmie powstania bloku przedsionkowo-komorowego w przebiegu zawału mięśnia sercowego. W: Program i streszczenia na XI Posiedzenie Sekcji Kardiologicznej T.I.P. dnia 13 listopada 1954 w Krakowie. (Kraków 1954) s. 19-20

59. O niektórych powikłaniach podczas leczenia insuliną. *Pol. Tyg. Lek.* 1954 R. 9 nr 28 s. 873-877, bibliogr., Rez. dod. nr 28 s. 217, Sum. s. 219
- Sprawozdanie z posiedzeń naukowych Wrocławskiego Oddziału Towarzystwa Internistów Polskich w r. 1952 podał. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1854 T. 24 z. 4 s. 596-597

60. W sprawie zrakowacenia wrzodu trawiennego żołądka. W: Streszczenia referatów na VII Zjazd Przeciwrakowy w Poznaniu. Poznań 1954 s. 10-11
Współaut.: …, Małgorzata Grzona

61. Wpływ snu przedłużonego na niektóre czynności ustroju. (Badania kliniczne i doświadczalne). Warszawa: PZWL, 1954.- 74 s. bibliogr., Rez., Sum.
- [Nadto streszcz.:] *Pol. Tyg. Lek.* 1954 R. 9 nr 12 s. 372-374, Rez. dod. nr 12 s. 89-90, Sum. s. 91-92

62. Wpływ żółtaczki na przebieg niektórych chorób. *Pol. Tyg. Lek.* 1954 R. 9 nr 37 s. 1183-1186, bibliogr., Rez. dod. nr 37 s. 289, Sum. s. 291
Współaut.: …, Mieczysław Kędra

63. Zaburzenia układu krążenia w przebiegu grypy. W: Program i streszczenia na XI Posiedzenie Sekcji Kardiologicznej T.I.P. dnia 13 listopada 1954 w Krakowie. (Kraków 1954) s. 9
Współaut.: Edward Szczeklik, …

64. Zachowanie się niektórych składników krwi wobec leczenia snem. Wrocław: PWN, 1954.- 28 s., bibliogr. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B. Nr 67
Współaut.: …, Mieczysław Kędra

1955

65. Badania gastroskopowe we wczesnej kile. *Pol. Tyg. Lek.* 1955 R. 10 dod. nr 41 s. 328 nr 42 s. 330. (Fragm.. z art.: Ada Holubowa: Sprawozdanie z VII naukowego posiedzenia Sekcji Gastro-Enterologii i Przemiany Materii w dniu 21 maja 1955 w Łodzi)
Współaut.: Henryk Mierzecki, …

66. [Leczenie snem choroby wrzodowej. Głos w dyskusji nad referatami na temat…] *Pol. Tyg. Lek.* 1955 R. 10 dod. nr 42 s. 330 i 332. (Fragm. z art.: Ada Holubowa: Sprawozdanie z VII naukowego posiedzenia Sekcji Gastro-Enterologii i Przemiany Materii w dniu 21 maja 1955 w Łodzi).

67. O polskości genialnego chirurga Jana Mikulicza. *Problemy.* 1955 R. 11 nr 10 s. 699-703, portr.
Współaut.: …, Józef Starzewski

68. Rys historyczny rehabilitacji. *Wiad. Lek.* 1955 R. 8 nr 7 s. 329-334

69. W sprawie remisji cukrzycy w czasie żółtaczki. W: XVIII Zjazd Towarzystwa Internistów Polskich w Szczecinie w dniach 15, 16 i 17 września 1955 r. Streszczenia referatów. Szczecin 1955 s. 36-37

70. Wartość badań klinicznych dla rozpoznania raka żołądka i przełyku. *Patol. Pol.* 1955 T. 6 nr 4 s. 301-309, bibliogr., Rez., Sum.
Współaut.: …, Czesław Jankowski

71. Zachowanie się błony śluzowej żołądka w czasie leczenia snem. *Pol. Tyg. Lek.* 1955 R. 10 nr 52 s. 1681-1682, bibliogr.
Współaut.: …, Władysław Tkaczewski
- [Nadto: Tamże] dod. nr 41 s. 328 i dod. nr 42 s. 330. (Fragm. z art.: Ada Holubowa: Sprawozdanie z VII naukowego posiedzenia Sekcji Gastro-Enterologii i Przemiany Materii w dniu 21 maja 1955 w Łodzi).

1956

72. Inc. „Na marginesie dyskusji… „ [Głos w dyskusji nad referatem: Franciszek Szymiczek: Stan i potrzeby bibliografii śląskiej. W:] Pierwsza Konferencja Naukowa Komisji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Wrocław 20-21 XI 1953. Referaty i dyskusja. Wrocław 1956 s. 31. Śląskie Prace Bibliograficzne i Bibliotekoznawcze. T. 2.

73. L'influence du système nerveux central sur les globules blancs de la moelle et du sang. *Le Sang.* 1956 T. 27 nr 5 s. 452-456, bibliogr.

74. Niewydolność nerkowa w chorobie nadciśnieniowej. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1956 T. 26 z. 4 s. 513-522, bibliogr., Rez., Sum.
Współaut.: Edward Szczeklik, …, Sabina Kotlarek-Haus

75. O współistnieniu choroby nadciśnieniowej i nadczynności tarczycy. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1956 T. 26 z. 4 s. 547-552, bibliogr., Rez. Sum.
Współaut.: …, Władysław Tkaczewski

76. Próba weronalowa w chorobie nadciśnieniowej. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1956 T. 26 z. 4 s. 571-580, bibliogr., Rez., Sum.
Współaut.: …, Władysław Tkaczewski

77. W sprawie przemiany rakowej wrzodu trawiennego żołądka. W: Morfologia i klinika niektórych stanów przedrukowych człowieka / pod. red. Rudowskiego. Warszawa 1956 s. 136-144, bibliogr., Rez., Sum.
Współaut.: …, Małgorzata Grzona

78. W sprawie remisji cukrzycy w czasie żółtaczki. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1956 T. 26 z. 7 s. 1147-1152, bibliogr., Rez., Sum.

79. Wczesne rozpoznawanie i zapobieganie miażdżycy. W: Miażdżyca: praca zbiorowa / pod red. A. Biernackiego i J. Szajewskiego. Warszawa 1956 s. 112-148, bibliogr. *Zeszyty Problemowe Postępów Wiedzy Medycznej* Nr 4
Współaut.: Edward Szczeklik, Mieczysław Kędra, …

1957

80. „Mała klinika" raka żołądka. *Pol. Tyg. Lek.* 1957 R. 12 nr 3 s. 89-94, bibliogr., Rez., Sum.

81. Miażdżyca w świetle własnych badań statystycznych. Komunikat. *Spraw. Wr. TN* Ser. B 1957 T. 12 s. 33-34
Współaut.: …, Władysław Tkaczewski, Tamara Żywień, Anna Bartkowiak

82. Przyczynek do patogenezy zieleniaka. *Pol. Tyg. Lek.* 1957 R. 12 nr 14 s. 518-521, bibliogr., Rez., Sum.
Współaut.: …, Karol Kawecki

83. Rec.: Herxheimer Herbert: Terapie des Astma bronchiale. Il erweiterte und ins Deutsche übersetzte Auflage. Basel 1956.- *Biul. GBL.* 1957 R. 6 nr 11 s. 729-730

84. Rzut oka na rozwój pojęć etycznych. *Pol. Tyg. Lek.* 1957 R. 12 nr 50 s. 1948-1952

85. Sostojanie slizistoj oboločki ludka vo vremja lečenija snom. *Klin. Med.* 1957 R. 38 T. 35 nr 11 s. 136-137, bibliogr
Współaut.: …, V. Tkačevskij

86. Sprawozdanie z podróży naukowej do Pragi. *Pol. Tyg. Lek.* 1957 R. 12 nr 22 s. 855-857

87. Uwagi o najpilniejszych potrzebach naszych bibliotek lekarskich. *Biul. GBL* 1957 R. 6 nr 7 s. 417-422

88. W sprawie mechanizmu powstawania bloku przedsionkowego komorowego w przebiegu zawału mięśnia serca. *Pol. Tyg. Lek.* 1957 R. 12 nr 27 s. 1043-1046, bibliogr., Rez., Sum.

89. W sprawie narodowości Jana Mikulicza. *Pol. Tyg. Lek.* 1957 R. 12 nr 47 s. 1830-1832, bibliogr., Zsfg

90. W sprawie patogenezy nocnego moczenia w niewydolności krążenia. *Wiad. Lek.* 1957 R. 10 nr 13 s. 602. (Fragm. z art.: J. Hornowski: Sprawozdanie z XIV posiedzenia naukowego Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego dn. 30 marca 1957 r. w Bydgoszczy) [oraz] *Pol. Arch. Med. Wew.* 1957 T. 27 z. 9 s. 1295. (Fragm. z art.: Wincenty Czarnecki: Sprawozdanie z XIV posiedzenia naukowego Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego w dniu 30 marca 1957 roku w Bydgoszczy)
Współaut.: …, K[azimierz] Trznadel

91. Wczesne rozpoznawanie nowotworów przewodu pokarmowego. *Pol. Tyg. Lek.* 1957 R. 12 nr 5 s. 198. (Fragm. z art.: Zb. Domosławski: Sprawozdanie z IV Zjazdu Naukowego Oddziału Naukowego [!] Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Lekarskiego we Wrocławiu w dniu 13 maja 1956 roku)

92. [Wykrywanie raka nerki. Parę uwag ze stanowiska internisty. Głos w dyskusji]. *Urol. Pol.* 1957 T. 11 nr 1/2 s. 141-142

93. Zachowanie się układu krążenia w grypie wirusowej. *Pol. Tyg. Lek.* 1957 R. 12 nr 21 s. 795-798, bibliogr., Rez., Sum.
Współaut.: Edward Szczeklik, …

1958

94. Gasztowtt Maurycy (1809-1878). W: Polski Słownik Biograficzny 1948-1958 T. 7. s. 303-304, bibliogr.

95. Od uroskopii do nefrologii. *Wiad. Lek.* 1958 R. 11 nr 11/12 s. 481-482

96. I Posiedzenie naukowe Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny (odbyte dnia 19. 6. 1957 wspólnie z Oddziałem Wrocławskim Polskiego Towarzystwa Lekarskiego). Sprawozdanie. *Arch. Hist. Med.* 1958 T. 21 s. 3/4 s. 425-427
Współaut.: …, Halina Wybultowa

97. II Posiedzenie naukowe Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny (odbytego [!] dnia 27.11.1957 wspólnie z Oddziałem Wrocławskim Polskiego Towarzystwa Lekarskiego). *Arch. Hist. Med.* 1958 T. 21 z. 3/4 s. 427-430
Współaut.: …, Halina Wybultowa

98. III Posiedzenie naukowe Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny (odbyte dnia 18.12.1957 wspólnie z Oddziałem Wrocławskim Polskiego Towarzystwa Medycyny Sądowej i Kryminologii oraz Oddziałem Wrocławskim Polskiego Towarzystwa Lekarskiego). *Arch. Hist. Med.* 1958 T. 21 z. 3/4 s. 430-434
Współaut.: …, Halina Wybultowa

99. Red.: Skład Akademii Medycznej we Wrocławiu w roku 1958/59 Wrocław 1958 Akad. Med. 8° ss. 130

100. Red.: Spis wykładów [Akademii Medycznej we Wrocławiu] w roku akademickim 1958/59. Wrocław: Akad. Med., 1958.- 89 s.

101. Rec: Stanowski Józef: Zagadnienia społeczne chorób układu krwionośnego. Wrocław 1956.- *Pol. Tyg. Lek.* 1958 R. 13 nr 8 s. 293

102. Sprawozdanie Zarządu Oddziału Polskiego Towarzystwa Lekarskiego we Wrocławiu za lata 1956-1958. *Pol. Tyg. Lek.* 1958 R. 13 nr 44 s. 1757-1758
Współaut.: …, Zbigniew Domosławski

103. Współczesne poglądy na patofizjologię nie-których chorób nerek. *Wiad. Lek.* 1958 R. 11 nr 11/12 s. 483-491, bibliogr.

104. Znaczenie badania kwasów tłuszczowych surowicy krwi i stopnia ich nienasycenia w rozpoznawaniu miażdżycy. *Pol. Tyg. Lek.* 1958 R. 13 nr 22 s. 853-856, bibliogr., Rez., Sum.
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn

1959

105. Epidemiologia miażdżycy. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1959 T. 29 z. 8 s. 1067-1081, bibliogr.

106. Oddział Stomatologiczny. W: Uniwersytet Wrocławski w latach 1945-1955. T. 1. Wrocław 1959 s. 253-255

107. Poziom całkowitych kwasów tłuszczowych i stopień ich nienasycenia jako wskaźnik miażdżycy. W: XX Zjazd Towarzystwa Internistów Polskich. Gdańsk 10-12 września 1959. Streszczenia referatów. (Gdynia 1959) s. 51-52
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn

108. Red.: Skład Akademii Medycznej we Wrocławiu w roku 1959/60. Wrocław 1959 Akad. Med. 8° ss. 146

109. Red.: Spis wykładów [Akademii Medycznej we Wrocławiu] w roku akademickim 1959/60 wraz z informatorem. Wrocław 1959 Akad. Med. 8° ss. 142, nlb. 2, pl.

110. Własne doświadczenia nad oznaczaniem współczynnika oczyszczania inuliny metodą Bettgego. *Pol. Tyg. Lek.* 1959 R. 14 nr 22 s. 996-1000, bibliogr., Rez., Sum.
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn

111. Wydział Lekarski (do końca roku 1949) napisał… W: Uniwersytet Wrocławski w latach 1945-1955. T. 1. Wrocław 1959 s. 204-247, tabl.

112. Znaczenie badania kwasów tłuszczowych surowicy krwi i stopnia ich nasycenia w rozpoznawaniu miażdżycy. Streszczenie. *Spraw. Wr. TN* 1959 Ser. B. T. 12 s. 35-36
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn

1960

113. Clearance chromogenów u starców. (Chromogen clearance in old men). *Spraw. PTPN* 1960 nr 3 s. 288-289
Współaut.: …, Mieczysław Kaplicki

114. Comparative studiem on the plasma lipids levels in groups of different professions in Poland. W: Acta Tetrii Europaei de Cordis Scientia Conventus. Romae A. D. MDCCCCLX Pars 2A. Auditiones. (Haarlem) [1960] s. 35-38, bibliogr., Rés.
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Halina Paluszyńska, Ryszard Szymański, Jadwiga Radzikowska

115. Czynność nerek w powolnym zapaleniu wsierdzia. (Streszczenie). *Kard. Pol.* 1960 T. 3 nr 1 s. 39-40, Sum.
Współaut.: …, Mieczysław Kaplicki

116. Inne (prócz dializy pozaustrojowej) metody pozanerkowego oczyszczania krwi. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1960 T. 30 z. 5 s. 615-624, bibliogr., Rez., Sum.

117. Rec.: Frank Johann Peter Akademische Rede vom Volkselende als Muter der Krankheiten (Pavia, 1790). Eingeleitet, ins Deutsche übertragen und mit Erklärung versehen von Erna Lesky. Leipzig 1960.-. *Arch. Hist. Med.* 1960 T. 23 z. 4 s. 519-520

118. Klinika Nefrologiczna W: Akademia Medyczna we Wrocławiu 1950-1960. [T.] 1. Wrocław 1960 s. 223-225
[Tamże przekł. ang.:] The Departament of Nephrology. s. 226-228

119. Modele sztucznej nerki. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1960 T. 30 z. 5 s. 627-631, bibliogr. Rez., Sum.

120. Niewydolność nerek. W: Sympozjum poświęcone nefrologii zorganizowane przez Wydział Zdrowia Wojewódzkiej Rady Narodowej Opola wespół z Oddziałem Opolskim Polskiego Towarzystwa Lekarskiego przy udziale Kliniki Nefrologicznej Akademii Medycznej we Wrocławiu. (Opole) 7-8 października 1960. (Wrocław 1960) s. 137-158, bibliogr.

121. Oczyszczanie pozanerkowe (sztuczna nerka). W: Sympozjum poświęcone nefrologii zorganizowane przez Wydział Zdrowia Wojewódzkiej Rady Narodowej Opola wespół z Oddziałem Opolskim Polskiego Towarzystwa Lekarskiego przy udziale Kliniki Nefrologicznej Akademii Medycznej we Wrocławiu. (Opole) 7-8 października 1960. (Wrocław 1960) s. 175-178, bibliogr.

122. Odmiedniczkowe zapalenie nerek (*pyelonephritis)*. W: Sympozjum poświęcone nefrologii zorganizowane przez Wydział Zdrowia Wojewódzkiej Rady Narodowej Opola wespół z Oddziałem Opolskim Polskiego Towarzystwa Lekarskiego przy udziale Kliniki Nefrologicznej Akademii Medycznej we Wrocławiu. (Opole) 7-8 października 1960. (Wrocław 1960) s. 97-106, bibliogr.

123. Podstawy fizjopatologii nerek w świetle najnowszych badań. W: Sympozjum poświęcone nefrologii zorganizowane przez Wydział Zdrowia Wojewódzkiej Rady Narodowej Opola wespół z Oddziałem Opolskim Polskiego Towarzystwa Lekarskiego przy udziale Kliniki Nefrologicznej Akademii Medycznej we Wrocławiu. (Opole) 7-8 października 1960. (Wrocław 1960) s. 9-21, bibliogr.

124. Poziom całkowitych kwasów tłuszczowych i stopień ich nienasycenia jako wskaźnik miażdżycy. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1960 T. 30 z. 7 s. 965-969, bibliogr., Rez., Sum.
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn

125. Rec.: Leksykon zespołów i objawów chorobowych./ pod red. M. Fejgina. Warszawa 1959.- *Biul. GBL* 1960 R. 9 nr 12 s. 940-943

126. Red.: Akademia Medyczna we Wrocławiu 1950-1960. Medical Academy in Wrocław 1950-1960. Akademia Medica Wratislaviensis 1950-1960 T. 1. Wrocław: PWN, 1960.- 451 s., il.

127. Red.: Sympozjum poświęcone nefrologii zorganizowane przez Wydział Zdrowia Wojewódzkiej Rady Narodowej Opola wespół z Oddziałem Opolskim Polskiego Towarzystwa Lekarskiego przy udziale Kliniki Nefrologicznej Akademii Medycznej we Wrocławiu. (Opole) 7-8 października 1960. (Wrocław: Wydz. Zdr. Prez. WRN w Opolu 1960). -216 s.

128. Rys historyczny rozwoju Akademii Medycznej W: Akademia Medyczna we Wrocławiu 1950-1960 [T.] 1. Wrocław 1960 s. 15-28

- Też: A historical outline of the development of Medical Academy in Wrocław. s. 29-44

129. Wpływ diety bogatofosforanowej na pH, amoniak i mocznik moczu w normalnej i zaburzonej funkcji nerek. *Acta Physiol. Pol.* 1960 Vol. 11 fasc. 5/6 s. 774-776: Prace VIII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego 7-10 grudnia 1960 roku w Poznaniu.

Współaut.: Andrzej Lisiecki, …, Marian Pytasz, Lechosław Dec

130. Wpływ triamcinolonu na gospodarkę białkowo-azotową u ludzi. (The influence of triamcinolone on the proteinnitrogen balance in man). *Spraw. PTPN* 1960 nr 3 s. 288

Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn

131. Wydalanie amoniaku i mocznika po alkalizacji moczu przy pomocy diety obfitującej w fosforany. (Renal ammonia and urea excretion after urine alkalization by means of a diet plentiful of phosphates). *Spraw. PTPN* 1960 nr 3 s. 271-272

Współaut.: Andrzej Klisiecki, …, Marian Pytasz, Lechosław Dec

1961

132. Alkalizacja, amoniak i mocznik moczu w chorobach nerek*Pol. Tyg. Lek.* 1961 R. 16 nr 52 s. 2001-2004, bibliogr., Rez., Sum.

Współaut.: Andrzej Lisiecki, …, Marian Pytasz, Lechosław Dec

133. Etiopatogeneza i klinika odmiedniczkowego zapalenia nerek. W: Sympozjum Nefrologiczne poświęcone odmiedniczkowemu zapaleniu nerek. Wrocław 2 i 3 czerwca 1961 r. Streszczenia referatów. Wrocław 1961 s. 10-13

134. Gospodarka mineralna w niewydolności nerkowej na tle odmiedniczkowego zapalenia nerek. W: Sympozjum Nefrologiczne poświęcone odmiedniczkowemu zapaleniu nerek. Wrocław 2 i 3 czerwca 1961 r. Streszczenia referatów. Wrocław 1961 s. 31-32

Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Mieczysław Kaplicki

135. Groswajer (Grosweier, Groswejer, Grozwaier, Grozwajer) Marcin (1593-1653). W: Polski Słownik Biograficzny 1960-1961 T. 9. s. 13, bibliogr.

136. Hemodynamika nerek w *pyelonephritis*. W: Sympozjum Nefrologiczne poświęcone odmiedniczkowemu zapaleniu nerek. Wrocław 2 i 3 czerwca 1961 r. Streszczenia referatów. Wrocław 1961 s. 35-36

Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Lechosław Dec

137. Postępy nefrologii. *Symp. Współcz. Med.* 1961 T. 1 s. 314-329, bibliogr.

138. Rec.: Penson Jakub: Choroby nerek. Warszawa 1960. *Biul. GBL* 1961 R. 10 nr 10 s. 709-711

139. Rec.: Gibiński Kornel: Zarys gastroskopii klinicznej. Warszawa 1959.- *Pol. Tyg. Lek*. 1961 R. 16 nr 31 s. 1215

140. Sympozjum Nefrologiczne poświęcone odmiedniczkowemu zapaleniu nerek. Wrocław 2 i 3 czerwca 1961 r. Streszczenia referatów. (Miejsc. Kom. Org. Przewodn.: …). Wrocław 1961 Sekcja Nefrol. T.I.P. 8° ss. 56.

141. Wiek i płeć chorych na miażdżycę w świetle własnych badań statystycznych.. *Post. Hig.* 1961 T. 15 z. 6 s. 759-767, bibliogr.

Współaut.: …, Władysław Tkaczewski, Tamara Żywień, Anna Bartkowiak

142. Współczesna tematyka nefrologiczna w Polsce W: Sympozjum Nefrologiczne poświęcone odmiedniczkowemu zapaleniu nerek. Wrocław 2 i 3 czerwca 1961 r. Streszczenia referatów. Wrocław 1961 s. 3-8

143. Wydalanie amoniaku i mocznika w pyelonephritis. W: Sympozjum Nefrologiczne poświęcone odmiedniczkowemu zapaleniu nerek. Wrocław 2 i 3 czerwca 1961 r. Streszczenia referatów. Wrocław 1961 s. 26-28

Współaut.: Andrzej Lisiecki, …, Marian Pytasz, Lechosław Dec

1962

144. Badania nad anabolicznym działaniem triamcinolonu u ludzi zdrowych. *Biul. Inst. Lek.* 1962 R. 9 nr 1 s. 19-22

Współaut.: ... , Kazimierz Jacyszyn

145. Etiopatogeneza i klinika odmiedniczkowego zapalenia nerek w świetle spostrzeżeń własnych. *Pol. Tyg. Lek.* 1962 R. 17 nr 29 s. 1144-1150, bibliogr., Rez., Sum.

146. Nadciśnienie pochodzenia nerkowego i profilaktyka. W: Konferencja poświęcona nadciśnieniu tętniczemu. Cieplice 30 i 31 stycznia 1961 r. Cieplice 1962 s. 19-51, bibliogr.

147. Nadciśnienie samoistne a nerkowe. W: Konferencja poświęcona nadciśnieniu tętniczemu. Cieplice 30 i 31 stycznia 1961 r. Cieplice 1962 s. 75-78, bibliogr.

148. Oporność naczyń nerkowych w nadciśnieniu. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1962 T. 32 z. 8 s. 989-997, bibliogr., Rez., Sum.

Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Lechosław Dec

Toż. Renal vascular resistance in hypertension / transl. by T. Sokołowski. *Pol. Med. J.* 1962 Vol. 1 No 5/6 s. 671-679, bibliogr., Sum.

149. Przedmowa. W: Konferencja poświęcona nadciśnieniu tętniczemu. Cieplice 30 i 31 stycznia 1961 r. Cieplice 1962 s. 5-6

150. Rec.: Pytel A. J. i Goligorskij S. D.: Pielonefrit. Moskwa, 1961. *Pol. Tyg. Lek.* 1962 R. 17 nr 9 s. 340

Współaut.: …, Halina Paluszyńska

151. Red.: Konferencja poświęcona nadciśnieniu tętniczemu. Cieplice 30 i 31 stycznia 1961 r. / red. ..., Mieczysław Kaplicki, Zbigniew Hora). Cieplice: PPU, 1962.- 122 s., tabl. 1. Rada Naukowa Uzdrowisk Cieplic i Świeradowa

[Na okł. tyt.:] Konferencja w Cieplicach. Nadciśnienie tętnicze

152. The conservative treatment of acute renal failure. W: Skrypt międzynarodowego kursu nefrologii. Warszawa 1962] s. 130-134

Współaut.: …, Lechosław Dec

- [Tamże przekł. ros.:] Konservativnoe lečenie ostroj nedostatčnosti poček. s. 188-195

153. Zasady pomiaru oporów naczyniowych w nerkach. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1962 T. 32 z. 8 s. 1011-1016, bibliogr.

1963

154. Akademia Medyczna we Wrocławiu. (Zarys rozwoju). W: XXII Zjazd Towarzystwa Internistów Polskich 15-17. XI. 1963. (Informator). Wrocław 1963 s. 27-47, il.

Współaut.: …, Leszek Barg

155. Badania własne nad wpływem migdałków na zapalenie kłębków nerkowych. (Streszcz. ref.). *Pol. Arch. Med. Wew.* 1963 T. 33 z. 9 s. 1074

Współaut.: …, Stanisław Kossowski, Zenon Szewczyk, Mieczysław Kaplicki, Zbigniew Hora, Grzegorz Agopsowicz

156. Hipoteza tworzenia w migdałkach autoagresyjnych przeciwciał w zapaleniu kłębków nerkowych. *Pol. Tyg. Lek.* 1963 R. 18 nr 47 s. 1774-1775, bibliogr., Rez., Sum.

157. Jan Mikulicz (1850-1905). W: Sześćsetlecie Medycyny Krakowskiej. T. 1. Życiorysy. Kraków 1963 s. 171-197, portr., bibliogr.

158. Niektóre przejawy starzenia a praca fizyczna. *Prz. Lek.* 1963 Ser. 2 R. 19 nr 7 s. 299-303, bibliogr., Rez., Sum.

159. The effect of environment and profession on the serum lipid levels. W: VIIth International Congress of Internal Medicine 5-8 September 1962 in München. Vol. 2. Stuttgart 1963 s. 807-808

160. Zachowawcze leczenie ostrej niewydolności nerek. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1963 T. 33 z. 6 s. 693-696

Współaut.: …, Lechosław Dec

161. XXII Zjazd Towarzystwa Internistów Polskich 15-17. XI. 1963 (Informator. Kom. red. przewodn.:…). Wrocław: Wrocł. Druk. Dzieł., 1963.- 143 s.

1964

162. Red.: Dec Lechosław: Interpretacja balistokardiogramu bezpośredniego. Wrocław: PWN, 1964.- 58 s., il., bibliogr., Sum., Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B. Nr 129

163. Edmund Faustyn Biernacki i jego działalność. (Odczyt wygłoszony w dniu 21. X. 1964 w czasie uroczystości nadania sali wykładowej klinik chorób wewnętrznych we Wrocławiu przy ulicy Pasteura 4 imienia Edmuda [!] Biernackiego). Wrocław: [druk.] (ZG „Ruch"), 1964.- 17 s., tabl. 1, portr., Akademia Medyczna we Wrocławiu.

- Toż w jęz. niem.: Edmund Faustin Biernacki und seine wissenschaftliche Tätigkeit. (Festvortrag, gehalten am 21 Oktober 1964 während der Feier der Benennung des Hörsaals der Medizinischen Kliniken in Wrocław Pasteusstrasse [!] 4, mit dem Namen Edmind Biernacki. Übersetz. und Red. von Waldemar Kożuszek). Wrocław 1964 [druk.] (ZG "Ruch") 8° ss 17, nlb. 1, tabl. 1, portr. Medizinische Akademie in Wrocław

164. Johannes Mikulicz (1850-1905), der Schöpfer der modern Universitätskliniken in Krakau und Breslau. Vorträge im Medizingeschichtlichen Colloquium der Universität der Halle/S. 12. Juni 1963. Gesellschaft für experimentelle Medizin der DDR. *Mitteilungsblatt* 1. 1964 s. 39-40

165. Leczenie zachowawcze ostrej niewydolności nerek. *Pol. Tyg. Lek.* 1964 R. 19 nr 11 s. 386-389, bibliogr. poz 12, Rez. Sum.

Współaut.: …, Lechosław Dec

166. Promieniowanie jonizujące alfa a diureza. *Pol. Tyg. Lek.* 1964 R. 19 nr 20 s. 737-741, bibliogr., Rez. Sum.

Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Jadwiga Samsonowicz-Dec

-Toż. streszcz. *Spraw. Wr.TN* 1963 Ser. B T. 18 s. 32-35

- Toż w jęz. niem.: Wirkung der ionisierenden Strahlung auf die Diurese. *Arch. Phys. Ther.* 1964 Jg. 16 H. 4 s. 231-240, bibliogr., Zsfg.

167. Wyłuszczanie migdałków podniebnych w przypadkach ostrego lub przewlekłego zapalenia kłębków nerkowych. *Wiad. Lek.* 1964 T. 17 z. 9 s. 739-742, bibliogr. Rez., Sum.

Współaut.: Stanisław Kossowski, G[rzegorz] Agopsowicz, Z[bigniew] Hora, M[Mieczysław] Kaplicki, Z[enon] Szewczyk, …

168. Zarys nefrologii klinicznej. Warszawa: PZWL, 1964.- 348 s.

1965

169. Aktywność dopełniacza w ostrym zapaleniu kłębków nerkowych. Komunikat. *Spraw. Wr. TN* 1965 Ser. B T. 20 s. 35-36

Współaut.: …, Maria Wekselberg, Henryk Melcer

170. Choroby dróg moczowych. W: Choroby wewnętrzne: praca zbiorowa / pod red. Edwarda Szczeklika. T. 1. Warszawa 1965 s. 788-817, bibliogr.

171. Das Verhalten der Plasmaelektrolytkonzentration bei der Pyelonephritis chronica. *Z. Ges. Inn. Med.* 1965 Jg. 20 Tagungsbericht der Sektion Innere Medizin in der Deutschen Gesellschaft für klinischen Medizin. 2. Tagung 1964 H. 19/19 s. 159-161

Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Mieczysław Kaplicki, Jadwiga Samsonowicz-Dec

172. Eliminacja metabolitów przez sztuczną nerkę radziecką model NIIEChAI, 1963 przy technicznej współpracy Joanny Słowik i Tadeusza Michalskiego. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1965 T. 35 z. 4 s. 525-529, bibliogr. Rez., Sum.

Współaut.: …, Lechosław Dec, Kazimierz Jacyszyn

- Toż w jęz. ang.: Elimination of metabolitem by the Sovietmade artificial kidney, model NIIEChAI 1963. Transl. by J. M. Szajewski. *Pol. Med. J.* 1965 Vol. 4 No 6 s. 1501-1505, bibliogr.

- Toż w jęz. ros.: O proizvoditel'nosti apparata "iskusstvennaja počka" konstrukcii NIIEChAI, 1963 g. (Eksperimental'noe issledovanie). *Urol. Nefrol.* 1965 G. 30 nr 6 s. 24-28, bibliogr., Sum.

173. Hemodynamika w zespołach Kimmelstiela i Wilsona. W: Polskie Towarzystwo Kardiologiczne. XXII Posiedzenie naukowe 3-4 XII 1965. Poznań 1965 s. 59-60

Współaut.: …, Wacław Kornaszewski, Kazimierz Jacyszyn, Elżbieta Klimkiewicz

174. Jan Mikulicz jako profesor Uniwersytetu Krakowskiego i Wrocławskiego (1850-1905). *Pol. Tyg. Lek.* 1965 R. 20 nr 6 s. 231-233

175. Medycyna.W: Nauka polska we Wrocławiu w latach 1945-1965 i jej znaczenie społeczne. Wrocław 1965 s. 159-195

176. Mineral balance in *glomerulonephritis and pyelonephritis chronica*. W: Abstrcts of Communications presented at the Second Meeting of the Federation [of European Biochemical Societies]. Vienna 21-24 April 1965. (Wien 1965) s. 66-67

Współaut.: ...., K[azimierz] Jacyszyn, M[ieczysław] Kaplicki

177. Niedomoga kanalików nerkowych przebiegająca z utratą potasu (Potassium losing nephritis). *Pol. Tyg. Lek.* 1965 R. 20 nr 28 s. 1053-1054, Rez., Sum.

178. Niedomoga kanalików nerkowych przebiegająca z utratą sodu (Sodium losing nephritis). *Pol. Tyg. Lek.* 1965 R. 20 nr 26 s. 973-974, Rez., Sum.

179. Niedomoga kanalików nerkowych przebiegająca z utratą wody (Water losing nephritis). *Pol. Tyg. Lek.* 1965 R. 20 nr 29 s. 1090-1091, Rez., Sum.

180. Opór naczyń w zespołach nerczycowych. W: Polskie Towarzystwo Kardiologiczne. XXII Posiedzenie naukowe 3-4 XII 1965 Poznań 1965 s. 64

Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Wacław Kornaszewski, Elżbieta Klimkiewicz

181. Problematyka naukowa Akademii Medycznej we Wrocławiu w latach 1945-1964. W: XX-lecie Szkół Wyższych we Wrocławiu 1945-1965. [Przedruk części – dotyczącej XX-lecia wrocławskiego ośrodka naukowego – nr-u 7-8, 1965 czasopisma „Życie Szkoły Wyższej", uzupełniony

dwoma artykułami (St. Kopalińskiego i Z. Wiktora) oraz ilustracjami] s. 100-139

182. Przedmowa. W: Akademia Medyczna we Wrocławiu. / red.:…, Leszek Barg. [T.] 2 [z.] 1. Bibliografia 1945-1963. Wrocław 1965 s. 1-5
Współaut.: …, Leszek Barg

183. Red.: Akademia Medyczna we Wrocławiu. Medical Academy in Wrocław. Akademia Medica Wratislaviensis. / …., Leszek Barg). [T.] 2 . Wrocław, -[6], 457 s. 5, 458-903

184. Red.: Klinika Nefrologiczna. W: Akademia Medyczna we Wrocławiu. / red.: …, Leszek Barg. [T.] 2 [z.] 2. Bibliografia 1945-1963. Wrocław 1965 s. 513-516

185. Red.: Kornaszewski Wacław: Prędkość fali tętna u ludzi. Wrocław: PWN, 1965.- 72 s., il., bibliogr., Rés. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B. Nr 130

186. Red.: Orłowski Tadeusz: Hipotermia ogólna i miejscowa w niedotlenieniu nerek / red. .... Wrocław: PWN, 1965.-52 s., il., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B. Nr 132

187. Transport magnezu w kanalikach nerkowych. *Acta Physiol. Pol.* 1965 Vol. 16 fasc. 6 s. 873-878, bibliogr., Rez., Sum.
Współaut.: …, Andrzej Kurbiel, Kazimierz Jacyszyn, Lechosław Dec.
- [Przekł. ang.:] Magnesium transport in renal tubules. *Acta Physiol. Pol.* 1965 Vol. 16 No 6 s. 746-751, bibliogr.
- [Nadto komunikat] *Spraw. Wr. TN* Ser. B 1964 T. 19 s. 53-54

188. Wpływ promieniowania jonizującego alfa na oczyszczanie nerkowe. *Biul. WAM* Supl. IV. Zjazdy i Konferencje. 1965 z. 7: Sympozjum poświęcone szkodliwości działania promieniowania jonizującego… Łódź 2-3 kwietnia 1965 r. s. 219-222
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Jadwiga Decowa

189. Wysiłek a miażdżyca eksperymentalna. Streszczenie. W: Polskie Towarzystwo Kardiologiczne. XXII Posiedzenie naukowe 3-4 XII 1965. Poznań 1965 s. 65
Współaut.: …, Lechosław Dec, Kazimierz Jacyszyn, Andrzej Kurbiel

1966

190. Die alternde Nieme. W: Proceedings. 7th International Congress of Gerontology. Vienna/Austria, June 26-July 2, 1966. T. 4. Clinical Medicine. Open and special papers. (Wien) [1966] s. 53-59
Współaut.: …, Mieczysław Kaplicki, Kazimierz Jacyszyn

191. Epidemiologische Untersuchungen über Atherosklerose bei Bergleuten und Bauern. W: 7th International Congress of Gerontology. Vienna/Austria, June 26-July 2, 1966. Abstracts. (Wien) [1966] s. 130
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Lechosław Dec, Halina Paluszyńska, Mieczysław Kaplicki

192. Epidemiologische Untersuchungen über Atherosklerose der Berg- und Landleute. W: Proceedings. 7th International Congress of Gerontology. Vienna/Austria, June 26-July 2, 1966. T. 2. Biology and clinical medicine. Open and special papers. (Wien) [1966] s. 465-467
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Lechosław Dec, Halina Paluszyńska, Mieczysław Kaplicki

193. Hemodynamika nerek we wstrząsie. W: XXIII Zjazd Towarzystwa Internistów Polskich. Kraków 22-24 września 1966 r. Zeszyt streszczeń referatów zjazdowych. Kraków 1966 s. 8
Współaut.: …, Andrzej Kurbiel, Kazimierz Jacyszyn, Elżbieta Klimkiewicz

194. Nierengefässresistenz des alternden Menschen. W: Proceedings. 7th Internatinal Congress of Gerontology. Vienna/Austria, June 26-July 2, 1966. T. 8. Supplement. (Wien 1966) s. 345-349, bibliogr.
Współaut.: Kazimierz Jacyszyn, …, Elżbieta Klimkiewicz

195. Ostra niewydolność nerek (kanalików) po urazach. W: Pamiętnik XLII Zjazdu Chirurgów Polskich. Wrocław 23-25 września 1964 roku. T. 1. Wrocław 1966 s. 794-796

196. Rec.: Iskusstwennaja poczka i ee kliniczeskoe primenenie. Napisali: A. Ja. Pytel', S. D. Goligorskij, M. D. Dżawad-Zade i N. A. Lopatkin. Moskwa 1961.- *Biul. GBL* 1966 R. 15 nr 4 s. 313-315
Współaut.: …, Halina Paluszyńska

197. Rec.: Ratner Nina Aleksandrowna: Bolezni poczek i gipertonija. Moskwa 1965.- *Biul. GBL* 1966 R. 15 nr 11 s. 923-927
Współaut.: …, Tomasz Szepietowski

198. Red.: Gibiński Kornel: Czynność gruczołów potowych. Wrocław: PWN, 1966.- 77 s., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 136

199. Red.: Kożuszek Waldemar: Jan Benedykt Solfa lekarz polskiego Odrodzenia. Wrocław: PWN, 1966.- 115 s., tabl. 5, źródła, Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 144

200. Red.: Krotochwil Zygmunt: Operacje plastyczne po porażeniu nerwu twarzowego. Wrocław: PWN, 1966.- 53s., il., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 134

201. Red.: Rwa kulszowa w świetle statystyki objawów. (Red.:…). Wrocław: PWN, 1966.- 38 s., bibliogr., Sum., Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B. Nr 138
Współaut.: Goździewski Stanisław, Welon Zygmunt

202. Red.: Wicher Konrad: Tolerancja immunologiczna nabyta. Wrocław: PWN, 1966.- 136 s., il., bibliogr., Sum., Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 128

203. Renale Gefässresistenz bei Niereninsuffizienz. *Z. Ges. Inn. Med.* 1966 Jg 21, H. 17 s. 211-213, bibliogr., Zsfg. Tagungsbericht der Sektion Innere Medizin in der Deutschen Gesellschaft für klinische Medizin. 3. Tagung 1965
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Elżbieta Klimkiewicz

204. Rola czynnika immunologicznego w chorobach nerek. W: Immunopatologia kliniczna: praca zbiorowa / pod red. Barbary Bratkowskiej-Seniów. Warszawa 1966 s. 262-280, bibliogr.

205. Ropne zapalenie zrębu nerki *(nephritis apostematosa)* w obrazie rentgenowskim. *Pol. Prz. Radiol.* 1966 T. 30 nr 6 s. 663-666, bibliogr. Rez., Sum.
Współaut.: …, Zygmunt Milewicz
- Toż w jęz. ang.: Purulent inflammation of the renal interstitial tissue (nephritis apostematosa). *Pol. Rev. Radiol.* 1966 Vol. 30 No 6 s. 646-650, bibliogr.

206. Zmiany w nerkach w białaczkach. *Pol. Tyg. Lek.* 1966 R. 21 nr 47 s. 1807-1809 Rez., Sum.
Współaut.: …, Czesław Sułek

1967

207. Biologia transplantowanej nerki. *Prz. Lek.* 1967 Ser. 2 R. 23 nr 5 s. 429-432 Rez., Sum.

208. Eigene Erfahrungen in der Nierentransplantation. Zbylut Twardowski. *Zbl. Chir.* Sonderh. 1967 Jg 92 H. 26a s. 1197-1202
Współaut.: Wiktor Bross, …, Waldemar Kożuszek, Władysław Wrezlewicz, Stefan Koczorowski, Lechosław Dec, Władysław Dobrzecki

209. "Mała klinika" raka żołądka. *Pol. Tyg. Lek.* 1967 R. 12 nr 3 s. 89-94

210. Opór naczyń w zespołach nerczycowych. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1967 T. 38 nr 5 s. 647-652, bibliogr. Rez., Sum.
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Wacław Kornaszewski, Elżbieta Klimkiewicz

211. Oporność naczyń nerkowych w niewydolności nerek. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1967 T. 38 nr 2 s. 225-230, bibliogr. Rez., Sum.
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Elżbieta Klimkiewicz

212. Red.: Bross Tadeusz: Hemodynamika w przetrwałym i doświadczalnie wytworzonym przewodzie tętniczym. Wrocław: PWN, 1967.- 84 s., il., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 146

213. Red.: Dymała Leszek: Wady wrodzone serca a rozwój fizyczny. Wrocław: PWN, 1967.- 103 s., il., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 142

214. Red. Flieger Stefan: Odczyny krwi po złamaniu kości twarzy. Wrocław: PWN, 1967.- 46 s., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 143

215. Red.: Falkiewicz Antoni, Pacyński Adam: Wole w Polsce. (Red.:…). Wrocław: PWN, 1967.- 56 s., mapa, bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 147

216. Red.: Łukasikowi Walentyna: Aktywność aminopeptydazy leucytowej surowicy krwi i moczu w zdrowiu i niektórych chorobach nerek. Wrocław: PWN, 1967.- 58 s., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 148

217. Red.: Samsonowicz-Dec Jadwiga: Wpływ wód mineralnych na czynności nerek. Wrocław: PWN, 1967.- 46 s., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego Ser. B Nr 141.

218. Red.: Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. [Rocznik]. Red.: Zygmunt Hryniewicz, Roman Kurdziel, Jan Trzynadlowski, … . Wrocław, Ser. B 1967 T. 22 84 s., I-II, [współwyd.] Dod. 1: Konferencja Ośrodków Naukowo-Badawczych uzdrowisk dolnośląskich dnia 15 kwietnia 1967 roku w Cieplicach. ss. 39, nlb. 1 [oraz] Dod. 2: Czesław Doniec: Wpływ gradientu stężenia białek i sodu na czynność nefronu. ss. 39, nlb. 1, bibliogr., Sum.

219. Transplantacja nerki. *Pol. Tyg. Lek.* 1967 R. 22 nr 3 s. 103-106, bibliogr.

220. W sprawie ośrodków dializy pozaustrojowej. *Zdr. Pub.* 1967 T. 48 nr 5 s. 553-557, Rez., Sum.

221. Własne spostrzeżenia nad przeszczepianiem nerek u ludzi. *Pol. Tyg. Lek.* 1967 R. 22 nr 24 s. 899-902, Rez., Sum.

Współaut.: Wiktor Bross, …, Waldemar Kożuszek, Stefan Koczorowski, Władysław Krężlewicz, Lechosław Dec, Władysław Dobrzęcki, Zbylut Twardowski, Antoni Aroński, Mieczysław Kaplicki, Zenon Szewczyk

222. Wstęp. W: I Konferencja Ośrodków Naukowo-Badawczych uzdrowisk dolnośląskich dnia 15 kwietnia 1967 roku w Cieplicach. *Spraw. Wr. TN* 1967 Ser. B T. 22 dod. 1 s. 1.

1968

223. Choroby dróg moczowych. W: Choroby wewnętrzne/ pod red. Edwarda Szczeklika. T. 1 Wyd. 2. Warszawa 1968 s. 826-856, bibliogr.

224. Magnesiumtransport in den Nierentubuli. *Z. Ges. Inn. Med.* 1968 Jg. 23 Tagungsbericht der Gesellschaft für Innere Medizin der DDR. 5. Tagung 1967 s. 278-280, bibliogr. Zsfg

Współaut.: …, Andrzej Kurbiel, Kazimierz Jacyszyn, Lechosław Dec

225. Metabolizm fluoru w organizmie ludzkim i zwierzęcym. W: Zagadnienie fluoru w balneologii. Materiały sesji naukowej 2 lutego 1966 r. Wrocław 1968 s. 45-57, bibliogr.

226. Observations concering kidney transplantations in human beings. *Pol. Med. J.* 1968 Vol. 7 No 4 s. 866-972. Transl. from. *Pol. Tyg. Lek.* Vol. 22, No 24/1967 by R. Maryniak

Współaut.: Wiktor Bross, …, Waldemar Kożuszek, Stefan Koczorowski, Władysław Wrężlewicz, Lechosław Dec, Władysław Dobrzęcki, Zbylut Twardowski, Antoni Aroński, Mieczysław Kaplicki, Zenon Szewczyk

227. Przedmowa. W: Zagadnienie fluoru w balneologii. Materiały sesji naukowej 2 lutego 1966 r. Wrocław 1968 s. 5-6

228. Red.: Jacyszyn Kazimierz: Aminotransferazy moczu. Wrocław: PWN, 1968.- 58 s., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 145

229. Red.: Zagadnienie fluoru w balneologii. Materiały sesji naukowej 2 lutego 1966 r. Wrocław: PWN, 1968.- 78 s., il. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe

230. Red.: Zennegg Janina: Rola ognisk zakażenia w zapaleniu zakrzepowo-zarostowym naczyń, przebiegającym z zapaleniem wędrującym żył. Wrocław: PWN, 1968.- 64 s., il., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 149

231. Red.: Żukowski Wojciech: Wole podrostków. Wrocław: PWN, 1968.- 36 s., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 150

232. Renal vascular resistance in nephrotic syndrome. *Pol. Med. J.* 1968 Vol. 7 No 1 s. 20-25, bibliogr. Transl. from. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1967 Vol. 38 No 5 / by R. Maryniak

Współaut.: …, Kazimerz Jacyszyn, Wacław Kornaszewski, Elżbieta Klimkiewicz

233. Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. [Rocznik]. Red.: Zygmunt Hryniewicz, Roman Kurdziel, Jan Trzynadlowski, … . Wrocław 1968.- Ser. B 82 s.

234. Wyniki programowego [! ma być programowanego] leczenia przewlekłej niewydolności nerek w okresie schyłkowym. Komunikat. *Spraw. Wr. TN* 1968 Ser. B T. 23 s. 20-22

Współaut.: …, Tomasz Szepietowski, Lechosław Dec, Mieczysław Kaplicki, Andrzej Kurbiel, Halina Paluszyńska

235. Zarys nefrologii klinicznej. Wyd. 2. Warszawa: PZWL, 1968.- s. 408, il.

- [Przekł. ros. z wyd. 1 (1964)] Kliničeskaja nefrologia. (Perevod s pol'skogo: V. V. Poljanskaja). Varšava *Pol. Goud. Med. Izd.* 1968.- 343 s. , il.

1969

236. Pierwsze próby allotransplantacji nerek u ludzi. W: Munera Chirurgia. Profesorowi Doktorowi Wiktorowi Brosowi w czterdziestą rocz-

nicę pracy naukowej. Wrocław 1969 s. 223-254, bibliogr., Sum.

Współaut.: …, Władysław Wrężlewicz, Waldemar Kożuszek, Zenon Szewczyk, Lechosław Dec, Bogdan Łazarkiewicz, Halina Paluszyńska, Elżbieta Klimkiewicz, Mieczysław Kaplicki, Tomasz Szepietowski, Antoni Aroński, Paweł Maślanka

237. Rec.: Kurt Pollak: The Healers. The Doctor, then and now. In collaboration with E. Ashworth Underwood. English translation and adaptation by E. Ashworth. London 1968. - *Arch. Hist. Med.* 1969 T. 32 z. 2 s. 266-268

238. Rec.: Polski ekslibris medyczny] na Śląsku: katalog wystawy. Wrocław, 1968. -*Arch. Hist. Med.* 1969 T. 32 z. 1 s. 118-119

239. Rec. Schück Ota: Nephrologie für den praktischen Arzt. Übersetzung F. Marx. Berlin 1968.- *Biul. GBL.* 1969 R. 18 nr 1 s. 29-32

240. Red.: Dec Lechosław: Czynność nerek w wysiłku fizycznym. Wrocław: PWN, 1969.- 65 s., tabl. 1, bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 159

241. Red.: Knapik Zbigniew: Wartość kapilaroskopii w niektórych chorobach wewnętrznych. Wrocław: PWN, 1969.- 68 s., il., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 151

242. Red.: Kornaszewski Wacław: Nadciśnienie w obrazie polikardiigraficznym. Wrocław: PWN, 1969.- 95 s., nlb. 1, il., bibliogr., Rés. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 156.

243. Red.: Łazarkiewicz Bogdan: Lepkość krwi w czasie krążenia pozaustrojowego i hipotermii. Wrocław: PWN, 1969.- 36 s., il., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 152

244. Red.: Marciniak Roman: Przepukliny rozworu przełykowego. (Red.:…). Wrocław: PWN, 1969.- 99 s., il., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 140.

245. Red.: Masztalerz Adam: Wady zgryzu pionowe. Wrocław: PWN, 1969.- 87 s., il., bibliogr. Sum., Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 154

246. Red.: Syc Stefan: Osteoporoza uogólniona. Wrocław: PWN, 1969.- 97 s., il., bibliogr., Sum., Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 158

247. Red.: Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. [Rocznik]. Red.: Zygmunt Hryniewicz, Roman Kurdziel, Jan Trzynadlowski, … . Wrocław, Ser. B 1969 T. 24 ss. 80 I-II, [współwyd.] Dod.: Józef Kubicz: Efekt redukcyjny przewodnika żelaznego pod wpływem ciepła i jego aspekty biologiczne. ss. 16, il., Sum.

248. Wpływ przewlekłego podawania cieplicy „Marysieńka" na narządy zwierząt w eksperymencie. Komunikat. *Spraw. Wr. TN* Ser. B 1967 T. 22 [druk.] 1969 dod. 1: I Konferencja Ośrodków Naukowo-Badawczych uzdrowisk dolnośląskich dnia 15 kwietnia 1967 roku w Cieplicach. s. 13-15

Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Andrzej Kurbiel, Halina Paluszyńska, Zygmunt Milewicz, Joanna Czapska

1970

249. Katedra i Klinika Nefrologii W: Akademia Medyczna we Wrocławiu 1945-1970. [T.] 1 [z.] 2. Wrocław 1970 s. 229-235, il., portr. 2

250. Red.: Akademia Medyczna we Wrocławiu. Akademia Medica Wratislaviensis/ red.: …, Leszek Barg. T. 2. Bibliografia. z. 3-4. Bibliografia 1964-1969. Wrocław: "Introdruk", 1970.- 370 s., 371-813

251. Red.: Masiak Michał: Niektóre zmiany w składzie krwi w czasie krążenia pozaustrojowego. Wrocław: PWN, 1970.- 50 s., tab. 1, bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 162

252. Red. Randowa Danuta: Zaburzenia dyfuzji w przewlekłych chorobach płuc. Wrocław: PWN, 1970.- 71 s., il., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 163

253. Red.: Żukowski Wojciech: Tablice rozwoju młodzieży wrocławskiej w latach 1961-1964. Wrocław: PWN, 1970.- 66 s., bibliogr., Sum. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Ser. B Nr 161

254. Reaktywność limfocytów pod wpływem inhalacji radonowej. *Pol. Tyg. Lek.* 1970 R. 25 nr 51 s. 1965-1968, bibliogr., Rez., Sum.

Współaut.: …, Zenon Szewczyk

1971

255. Johannes Mikulicz – Begründer der modernę Chirurgischen Universitätskliniken in Krakau und Breslau. W: Medizingeschichte in unsere Zeit. Stuttgart 1971 [prospekt]

256. Purkyne's research on the structure of the heart. W: Jan Evangelista Purkyne 1787-1869. Cen-

tenary Symposium held at the Carolinum, Prague 8-10 September 1969. Edit. V. Kruta. Brno 1971 s. 237-244, bibliogr. Acta Pacultatis Universitatis Brunensis. 40

257. Reaktywność limfocytów pod wpływem inhalacji radonowych. Streszcz. *Biul. Inf. „Uzdrowiska Polskie"* 1971 Dod. do nr 2 Prace naukowe wykonane w internistycznych Ośrodkach Naukowo-Badawczych w latach 1968-1970. s. 48
Współaut.: ...., Zenon Szewczyk

258. Wydalanie fluoru u chorych z niewydolnością nerek. Streszcz. *Biul. Inf. „Uzdrowiska Polskie"* 1971 Dod. do nr 2 Prace naukowe wykonane w internistycznych Ośrodkach Naukowo-Badawczych w latach 1968-1970. s. 48-49
Współaut.: …, Kazimierz Jacyszyn, Elżbieta Klimkiewicz

259. Żywienie w chorobach dróg moczowych. W: Podstawy dietetyki: praca zbiorowa/ pod red. Jana Hasika. Warszawa 1971 s. 240-244
Współaut.: …, Elżbieta Klimkiewicz

260. Leczenie niewydolności nerek dializą otrzewnej. *Spraw. Wr. TN*. 1971 Ser. B T. 26 s. 104-125
Współaut.: …, Tomasz Szepietowski, Zenon Szewczyk, Andrzej Kurbiel

261. Leczenie przewlekłej niewydolności nerek powtarzanymi dializami pozaustrojowymi *Spraw. Wr. TN*. 1971 Ser. B T. 26 s. 82-103
Współaut.: …, Tomasz Szepietowski, Zenon Szewczyk

262. Ostra niewydolność nerek (obserwacje własne) *Spraw. Wr. TN*. 1971 Ser. B T. 26 s. 66-81
Współaut.: …, Mieczysław Kaplicki, Zenon Szewczyk

Rękopisy

1. Grybów i jego możliwości uzdrowiskowe

2. Jan Mikulicz, rys życia i działalności

Leszek B a r g : Profesor Zdzisław Wiktor jako historyk medycyny. *Spraw. Wr. TN* Ser. B T. 25: 1970 s. 53-54 (Posiedzenie dnia 21 maja dla uczczenia pamięci profesora Zdzisława Wiktora); Lechosław D e c : Działalność i twórczość profesora Zdzisława Wiktora w naukach lekarskich. Tamże s. 50-52; Stefan K a c z o r o w s k i : Działalność profesora Zdzisława Wiktora we Wrocławskim Towarzystwie Naukowym. Tamże s. 52-53; Lechosław D e c : Prof. dr Zdzisław Wiktor. *Odra* 1970 R. 10 nr 4 s. 124-125; Zbigniew D o m o s ł a w s k i : Wspomnienia o nieżyjących lekarzach Ziemi Jeleniogórskiej. Jelenia Góra 1970 s. 10-11; Stanisław K o n o p k a : Zdzisław Wiktor (1911-1970), historyk medycyny i profesor nefrologii Akademii Medycznej we Wrocławiu. *Arch. Hist. Med.* 1970 T. 33 z. 2 s. 239-246, bibliogr.; Andrzej K o r s a k : Prof. dr med. Zdzisław Wiktor. *Sł Zdr.* 1970 nr 7 s. 2; Waldemar K o ż u s z e k : In Memoriam Prof. dr med. Zdzisław Wiktor. *Das Deutche Gesundheitswesen* 1970 Jg 25 H. 22 s. 1051, T e n ż e : In memoriam Profesora dr. med. Zdzisława Wiktora z Wrocławia. *Vinitrni Lekarstvi* 1970 R. 16 cis. 5 s. 511-512, portr.; Józef L e s z c z y ń s k i : Zdzisław Wiktor 11 IV 1911 - 18 I 1970. *Śl. Kwart. Hist. "Sobótka"* 1970 R. 15 nr 3 s. 557-560; Wacław K o r n a s z e w s k i : Prof. dr Zdzisław Wiktor kierownik Kliniki Nefrologicznej Akademii Medycznej we Wrocławiu, członek Rady Naukowej Instytutu Balneoklimatycznego, kierownik Ośrodka Naukowo-Badawczego w PPU Cieplice: (wspomnienie pośmiertne). *Baln. Pol.* 1971 T. 16 z. 1/2 s. 127-129, portr.; Profesor dr Zdzisław Wiktor (1911-1970). Wrocław 1973. *Spraw. Wr. TN* / red. Jan Trzynadlowski. 1971 nr 26 Ser. B – dod.; Leszek B a r g , Józef L e s z c z y ń s k i : Życie i działalność Zdzisława Wiktora. Tamże s. 3-13 ; Zenon S z e w c z y k , Lechosław D e c : Działalność lekarska profesora Zdzisława Wiktora. Tamże s. 14-20; Leszek B a r g , Józef L e s z c z y ń s k i : Zdzisław Wiktor jako historyk medycyny. Tamże s. 21-31; Zbigniew D o m o s ł a w s k i : Profesor Zdzisław Wiktor a lekarski ruch naukowy na terenie województwa wrocławskiego. Tamże s. 32-34 ; Jan T r z y n a d l o w s k i : O profesorze Zdzisławie Wiktorze wspomnienia. Tamże s. 35-36 ; Leszek B a r g , Adela G o s z t y ł o : Bibliografia prac Zdzisława Wiktora. Tamże s. 37-65; Zbigniew D o m o s ł a w s k i , Zenon S z e w c z y k , Leszek B a r g : Zdzislaw Wiktor. W: Uczeni wrocławscy. [T.1] (1945-1979) / red. Jan Trzynadlowski. Wrocław 1980 s. 258-260; Leszek B a r g : Wiktor Zdzisław (1911-1970), internista, nefrolog, historyk medycyny. W: Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku. T. 1 z. 2 (Historycy medycyny) / red. Zofia Podgórska-Klawe. Warszawa 1994 s. 129-131 ;

Zbigniew D o m o s ł a w s k i : O profesorze Zdzisławie Wiktorze (1911-1970) i jego wkładzie w historię medycyny w 30. rocznicę śmierci. *Arch. Hist. Filoz. Med.* 2000 T. 63 z. 2 s. 175-180; Jan D ą b r o w s k i : Prof. dr Zdzisław Wiktor (1911-1970) dyrektor Biblioteki Akademii Medycznej w latach 1950-1958. *Gazeta Uczelniana* 2010 R. 16 nr 3 s. 30-31, il., port., bibliogr.; // Biblioteka Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu. Oddział Zbiorów Specjalnych - bez sygn. (dokumenty, rękopisy, fotografie), akta osobowe - sygn. 432, teczki przewodu habilitacyjnego "veniam legendi" T. 1 (1947-1949), T. 2 (1952-1953) - sygn. 29 (dokumenty, kopie dyplomów, curriculum vitae, spis publikacji, msps pracy Jan Mikulicz, odbitki artykułów, praca do przewodu na stopień kandydata nauk; Badania kliniczne i eksperymentalne nad wpływem snu przedłużonego na niektóre czynności ustrojowe - studium patofizjologiczne, recenzje prof. dr. Edwarda Szczeklika, prof. dr. Antoniego Falkiewicza i prof. dr. Kornela Gibińskiego); Archiwum Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu (dokumentacja wszczęcia postępowania powołania na stanowisko profesora zwyczajnego, życiorys, odpisy dyplomów, spis publikacji, recenzje) – sygn. 3 "W"; Antoni F a l k i e w i c z : Ocena działalności naukowej, dydaktycznej, zawodowej, społecznej i organizacyjnej prof. nadzwyczajnego dr. med. Zdzisława Wiktora, kierownika Katedry i Kliniki Nefrologii Akademii Medycznej we Wrocławiu w związku z wnioskiem Rady Wydziału Lekarskiego nadania Mu tytułu naukowego profesora zwyczajnego. s. 1; Mieczysław K ę d r a : Ocena całokształtu działalności naukowej, dydaktyczno-wychowawczej, organizacyjnej i zawodowej profesora nadzwyczajnego Zdzisława Wiktora, kierownika Katedry i Kliniki Nefrologii Akademii Medycznej we Wrocławiu. s. 1-9.

Jan Dąbrowski

Prof. dr hab. med. Witołd ZIEMBICKI (1874–1950), lekarz, internista, historyk medycyny, bibliofil, bibliograf, bibliotekoznawca, redaktor, publicysta, działacz społeczny, członek towarzystw naukowych, nauczyciel akademicki, profesor zwyczajny, kierownik Katedry i Zakładu Historii Medycyny Uniwersytetu Lwowskiego i Wrocławskiego oraz Biblioteki Wydziału Lekarskiego UWr., dyrektor Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu.

Urodził się 18 sierpnia 1874 roku we Lwowie w rodzinie inteligenckiej Bolesława i Jadwigi z domu Horoszkiewicz. Dwojga imion Karol Witołd, ale pierwszego nie używał. Ojciec był urzędnikiem Wydziału Samorządowego we Lwowie, a dziadek i wujek lekarzami. Żonaty z Marią Grollé (ur. 1880). Miał syna Jana (ur. 19 VIII 1909), inżyniera.

Uczęszczał do szkoły powszechnej i III Gimnazjum klasycznego we Lwowie, które ukończył w 1893 roku. Studiował medycynę na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a następnie na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Lwowskiego, gdzie 14 XII 1900 roku otrzymał dyplom doktora wszech nauk lekarskich. Zagraniczne studia podyplomowe odbył w Zakładzie Chemii Fizjologicznej i Patologicznej prof. Hoffmeistera oraz w Klinice Chorób Wewnętrznych Neunyna w Strasburgu, a następnie w Klinice Chorób Wewnętrznych prof. Eichhorsta w Zurychu i Klinice Chorób Nerwowych prof. Raymonda w Paryżu. W 1931 roku uzyskał na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego „*veniam legendi*" na podstawie rozprawy habilitacyjnej: *Zdrowie i niezdrowie Jana Sobieskiego: (studium historyczno-lekarskie z uwzględnieniem nieznanego diariusza z królewskiego dworu)*. Profesorem tytularnym został w 1936 roku. Prezydent Krajowej Rady Narodowej Bolesław Bierut mianował 19 XII 1946 roku Witołda Ziembickiego profesorem zwyczajnym historii medycyny na Wydziale Lekarskim z Oddziałem Farmaceutycznym Uniwersytetu Wrocławskiego.

Pracę zawodową oraz działalność lekarską, naukową, dydaktyczną, organizacyjną i społeczną wykonywał we Lwowie, krótko w Krakowie, następnie we Wrocławiu. Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje: Szpital Powszechny we Lwowie - praktykant (15-31 XII 1900); Uniwersytet Lwowski. Klinika Chorób Wewnętrznych (prof. Antoniego Gluzińskiego). II Oddział Chorób Wewnętrznych - demonstrator (1900-1901), asystent (1901-1907); Szpital Państwowy we Lwowie - chemik (1907-1912); prymariusz <naczelny ordynator> (1910-1935); Uniwersytet Lwowski - wykładowca (1929-1930), docent (1930-1936), kierownik Zakładu Historii Medycyny (1934-),

profesor tytularny (1936-1939); Dzierżawny Medyczny Instytut we Lwowie - kierownik Katedry i Zakładu Historii Medycyny (1939-1941); Uniwersytet Jagielloński w Krakowie - wykładowca historii medycyny w zastępstwie prof. Władysława Szumowskiego; Uniwersytet i Politechnika we Wrocławiu. Katedra Historii Medycyny (16 VIII 1946-), profesor zwyczajny (19 XII 1946-), Biblioteka Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Wrocławskiego - kierownik (1946-1950); Akademia Medyczne we Wrocławiu. Biblioteka Główna - dyrektor (1950). P raz drugi przeszedł na emeryturę 31 XII 1949 roku i nadal pracował.

Uczestniczył w konferencjach, kongresach, sympozjach i zjazdach naukowych. Uprawiał głównie kierunek medycyny historycznej, która polegała na oświetleniu z punktu widzenia lekarskiego, osobistości i zdarzeń historycznych, w czym odbijało się jego wieloletnie doświadczanie lekarskie jako klinicysty. W jego Zakładzie wykonano 6 rozpraw doktorskich. Ogłosił drukiem 48 prac klinicznych i sprawozdawczych. Opracował źródłowo 61 życiorysów do „Polskiego Słownika Biograficznego". Pełna bibliografia jego publikacji zawiera ponad 508 pozycji, które w większości zarejestrowano w prezentowanej bibliografii podmiotowej. Ich tematyka obejmuje: medycynę kliniczną, historię: medycyny, kultury, polityczną, literatury, łowiectwa, językoznawstwo, przyrodoznawstwo, balneologię, bibliografię, biografistykę, faunistykę stosowaną. Drukował artykuły, sprawozdania, komunikaty naukowe, odczyty, recenzje, rysunki i fotografie. Był założycielem i redaktorem pisma *Walka o Zdrowie* (1914-1918), redaktorem *Łowcy* (1937-1939), a po II wojnie światowej był członkiem redakcji *Przeglądu Lekarskiego* i *Polskiego Tygodnika Lekarskiego*.

Zorganizował od podstaw Bibliotekę Wydziału Lekarskiego i był pierwszym dyrektorem Biblioteki Głównej Akademii Medycznej we Wrocławiu. Będąc bibliofilem (posiadał w swoich prywatnych zbiorach około 15 000 tomów, głównie z zakresu przyrodoznawstwa i medycyny, podjął się tego niełatwego zadania, mimo słabych sił fizycznych. Początki Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu sięgają roku 1946, kiedy to została utworzona przy Wydziale Lekarskim Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, jako Biblioteka Lekarska. Organizowano ją od podstaw, gdyż przed II wojną światową Wydział Lekarski Uniwersytetu Fryderyka Wilhelma nie miał osobnej biblioteki. Zapoczątkowanie działalności bibliotecznej było nader skromne. Pomieszczenia, jakie Biblioteka otrzymała w tym czasie, mieściły się w Zakładzie Historii Medycyny, przy ul. Chałubińskiego 5. Natomiast w 1947 roku przyznano jej kolejne w II i III Klinice Chorób Wewnętrznych, przy ul. Pasteura 4. Tam utworzono czytelnię, która mogła przyjąć czterech czytelników. Głównym zadaniem książnicy było gromadzenie zbiorów bibliotecznych.

Członek: Towarzystwa Miłośników Historii Medycyny: współzałożyciel i przewodniczący Oddziału Lwowskiego TMHM, Lwowskiego Towarzystwa Naukowego – bibliotekarz, prezes, członek honorowy; Towarzystwa Walki z Gruźlicą we Lwowie, Polskiego Instytutu Przeciwrakowego – wiceprezes, Koła Naukowego Lekarzy

Szpitalnych - współzałożyciel, Polskiego Komitetu dla Międzynarodowych Zjazdów, Towarzystwa Czerwonego Krzyża, Polskiej Akademii Umiejętności, Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego.

Profesor posiadał uzdolnienia artystyczne i literackie. Świetnie rysował i pisał wiersze. Miał problemy zdrowotne ze wzrokiem i sercem.

Zmarł 19 października 1950 roku we Wrocławiu, w wieku 76 lat. Został pochowany na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Spis publikacji

1902

1. O wpływie miesiączkowania na czynność żołądka. *Prz. Lek.* 1902 R. 41 nr 43 s. 613-616

1904

2. O węgorku jelitowym *(Anguillula intestinalis)* i pierwszym przypadku *anguilluliasis* w Polsce. Protokół posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Prz. Lek.* 1904 R. 43 nr 48 s. 693

3. Rec.: Gaston Lyon: Pathogénie et traitement des névroses intestinales (en particulier de la „colite" ou entéronévroses muco-membraneuse.). Paris, Masson 1904.- *Prz. Lek.* 1904 R. 43 nr 30 s. 443-445

1905

4. O węgorku jelitowym *(Anguillula intestinalis)*. *Gaz. Lek.* 1905 R. 40 T. 25 ser. 2, nr 38 s. 933-939, nr 39 s. 969-973, nr 41 s. 1012-1017., ryc.

1906

5. O niektórych sposobach wykrywania i oznaczania cukru w moczu. *Lw. Tyg. Lek.* 1906 R. 1 nr 33 s. 399-401

6. O postępach w klinicznym badaniu moczu. Protokół VI posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Lw. Tyg. Lek.* 1906 R. 1 nr 14 s. 184

7. O wykrywaniu kwasu aceto-octowego w moczu ze szczególnym uwzględnieniem sposobu Arnolda-Lipliawsky'ego. *Lw. Tyg. Lek.* 1906 R. 1 nr 17 s. 211-213

8. Rady dla młodych lekarzy z r. 1678 z „Lyon médical". *Lw. Tyg. Lek.*1906 R. 1

9. Towarzystwo Lekarskie Lwowskie [sprawozdanie doroczne sekretarza]. *Lw. Tyg. Lek.* 1906 R. 1 nr 7 s. 93-94, nr 8 s. 107-108, nr 9 s. 119-120, nr 10 s. 134-136, nr 11 s. 147-148, nr 12 s. 161-162, nr 14 s. 184, nr 17 s. 220-221, nr 18 s. 233-234, nr 19 s. 246-247, nr 22 s. 283, nr 23 s. 295, nr 24 s. 304-305, nr 25 s. 315-316, nr 27 s. 337-338, nr 29 s. 365-366, nr 41 s. 503, nr 43 s. 530-531, nr 47 s. 569, nr 48 s. 592-593, nr 49 s. 605-606, nr 50 s. 617-618

1907

10. Dr Ignacy Strzemiński. *Prz. Lek.* 1907 R. 46 nr 18 s. 247

11. Pierwsze dziesięciolecie lwowskiej kliniki chorób wewnętrznych. *Lw. Tyg. Lek.* 1907 R. 2 nr 22 s. 259-262, il.

12. Przyrządy do oznaczania cukru w moczu. Protokół IX posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Prz. Lek.* 1907 R. 46 nr 21 s. 281

Toż. *Lw. Tyg. Lek.*1907 R. 2 nr 26 s. 319

13. Sekcja medycyny wewnętrznej X Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie 1907. Dziennik X Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie (dodatek do Lwowskiego Tygodnika Lekarskiego 1907, 2 s. 466) oraz obszerne „Sprawozdanie z posiedzeń naukowych w sekcjach X Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie", wydane przez Komitet Gospodarczy [Zjazdu?] pod redakcją prof. dra Włodzimierza Sieradzkiego. Lwów 1907/1908, s. 118-138

14. Towarzystwo Lekarskie Lwowskie [sprawozdanie doroczne sekretarza]. *Lw. Tyg. Lek.* 1907 R. 2 nr 1 s. 8-10, nr 5 s. 56, nr 7 s. 84, nr 8 s. 98-99,

nr 10 s. 114, nr 11 s. 126, nr 13 s.153-154, nr14 s. 171, nr 18 s. 216, nr 21 s. 253, nr 23 s. 280-281, nr 25 s. 308, nr 27 s. 331, nr 28 s. 341, nr 29 s. 385, nr 36 s. 523, nr 41 s. 582, nr 42 s. 606, nr 43 s. 619, nr 45 s. 632-633, nr 47 s. 661 i 664

1908

15. Sprawozdanie ze Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Czeskich. *Lw. Tyg. Lek.* 1908 R. 3. Uwaga. W *Lwowskim Tygodniku Lekarskim* 1908 R. 3 nr 25 s. 337 znajduje się krótkie sprawozdanie pt. „IV Zjazd lekarzy i przyrodników czeskich w Pradze" podpisane kryptonimem N[owicki] [?]. Innych sprawozdań o tym zjeździe nie ma.

16. Śpiączka cukrzyca *(Coma diabeticum)*. Wykład leczniczy. *Lw. Tyg. Lek.* 1908 R. 3 nr 52 s. 659 nr 53 s. 669-670

1909

17. Brak konsekwencji [z powodu międzynarodowego kongresu lekarskiego w Budapeszcie]. *Słowo Polskie* 1909

18. O klinicznym oznaczaniu białka w moczu i innych płynach, w szczególności o nowym odczynniku, zastosowanym do tego celu przez Tsuchiy'ę. *Lw. Tyg. Lek.* 1909 R. 4 nr 7 s. 69-70

Toż pt.: Ilościowe oznaczanie białka w moczu i innych płynach. Protokół XXIV posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Lw. Tyg. Lek.* 1909 R. 4 nr 4 s. 42

Toż. *Prz. Lek.* 1909 R. 48 nr 5 s. 84

19. Sprawozdanie sekretarza stałego [Towarzystwa Lekarskiego Lwowskiego] za rok administracyjny 1909. *Lw. Tyg. Lek.* 1910 R. 5 nr 2 s. 30-33

20. Sprawozdanie z międzynarodowego kongresu lekarskiego w Budapeszcie. *Sł. Pol. 1*909

21. Towarzystwo walki z gruźlicą we Lwowie [sprawozdanie sekretarza za 1909 r.]. Lwów 1909

To samo za lata 1909-1911. Lwów 1911

22. Uroroseina i nefroroseina. Protokół XXXII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Lw. Tyg. Lek.* 1909 R. 4 nr 41 s. 558

Toż. *Prz. Lek.* 1909 R. 48 nr 43 s. 693

23. Z powodu kongresu międzynarodowego w Budapeszcie [1909]. *Lw. Tyg. Lek.* 1909 R. 4 nr 41 s. 441-442

24. Znaczenie rozdzielania białka w moczu dla rozpoznawania skrobiawicy nerek. Protokół XII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Lw. Tyg. Lek.* 1909 4 nr 18 s. 204

Toż. *Prz. Lek.* 1909 R. 48 nr 18 s. 284

1910

25. Guz przysadki mózgowej. Protokół XXIX posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Lw. Tyg. Lek.* 1910 R. 5 nr 44 s. 594

26. Przegląd białek, pojawiających się w moczu ludzkim. *Lw. Tyg. Lek.* 1910 R. 5 nr 2 s. 23-27

27. Przypadek paratyfusu A. *Lw. Tyg. Lek.* 1910 R. 5 nr 44 s. 590-592

28. Zapiski z pracowni chemiczno-bakteriologicznej Szpitala Krajowego we Lwowie. *Lw. Tyg. Lek.* 1910 R. 5 nr 33 s. 455-456, nr 34 s. 463-464, nr 35 s. 473-475, nr 36 s. 483-485, nr 37 s. 495-496, nr 40 s. 525-529

1911

29. Indianie w Kolumbii. *Łowiec* 1911 R. 34 nr 16 s. 195

30. O guzach przysadki mózgowej. *Lw. Tyg. Lek.* 1911 R. 6 nr 4 s. 49-51, nr 5 s. 67-69

31. Wiktor Opolski. *Sł. Pol.* 1911, nr 565

32. Zmysł lekarski u zwierząt. *Łowiec* 1911 R. 34 s. 223

1912

33. Erytromelalgia. Protokół XXXVI posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Lw. Tyg. Lek.* 1912 R. 7 s. 260-262

34. Kilka słów o naszych ptakach drapieżnych. *Łowiec* 1912 R. 35 s. 244, 257-258

35. Przypadek ostrego zatrucia nitrobenzolem. Protokół XVI posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Lw. Tyg. Lek.* 1912 R. 7 nr 29 s. 530-531

36. Przypadek z przetrwałym przewodem Botalliego i niezwykłym obrazem radioskopowym. *Lw. Tyg. Lek.* 1912 R. 7 nr 22 s. 382-383

Współaut.: Bronisław Sabat

37. Zachowany przewód Botalliego. Protokół IX posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Lw. Tyg. Lek.* 1912 R. 7 nr 14 s. 223-224

38. Zatrucie nitrobenzolem. *Lw. Tyg. Lek.* 1912 R. 7 nr 45 s. 729-734 nr 46 s. 745-749

39. Zielony wyciąg (moczu) w wyskoku arylowym (Pokaz reakcji chemicznej). Protokół XIX posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Lw. Tyg. Lek.* 1912 R. 7 nr 48 s. 640

1913

40. Kilka słów o kile płucnej, z powodu przypadku leczonego salwarsanem. *Lw. Tyg. Lek.* 1913 T. 8 nr 1 s. 3-5

41. O kile płucnej. Protokół XXXV posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Lw. Tyg. Lek.* 1913 T. 8 nr 12 s. 187

42. Przyczynek do wykrywania barwników żółciowych w moczu. *Lw. Tyg. Lek.* 1913 T. 8 nr 50 s. 819-820

43. Rec.: Nowsze prace o grasicy. - *Lw. Tyg. Lek.*1913 T. 8 nr 25 s. 439-440

44. Rola chirurgii w nauce o przysadce mózgowej. *Lw. Tyg. Lek.* 1913 T. 8 nr 13 s. 237-250

45. Teoria i praktyka wewnętrznego wydzielania. Wykład na kursie dla lekarzy, Lwów 1913 [nie ogłoszony drukiem]. Zob. program kursu. *Lw. Tyg. Lek.*1913 T.8 nr 49 s. 776-777 (wkładka)

46. Węgorek jelitowy *(Anguillula intestnalis)* przyczyną posocznicy? *Pol. Czas. Lek.* 1921 R. 1 nr 5 s. 72-73

47. Wielkouściec (ogoniastek) jelitowy *(Lamblia intestinalis v. Megastoma entericum)* w żołądku. *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 nr 43 s. 911-912

1914

48. Czerwony Krzyż. *Lw. Tyg. Lek.* 1914 R. 9 s. 353
Anonim

49. Obecny stan organizacji przeciwgruźliczej w Krajowym Stowarzyszeniu Czerwonego Krzyża i plany na najbliższą przyszłość. *Walka o Zdrowie* 1919

50. Sprawozdanie z czynności Krajowego Stowarzyszenia Czerwonego Krzyża we Lwowie za rok 1918. Lwów 1919

51. Towarzystwo walki z gruźlicą. Nasze Zdroje 1912 1919

1920

52. Przypadek znacznego przemieszczenia serca ku tyłowi. Protokół XX posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1920 R. 10 s. 763

1922

53. *Alkaptonuria*. Protokół VIII posiedzenia Kółka Naukowego Szpitala Państwowego we Lwowie. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 s. 299

54. Bąblowiec płuc. Protokół XXI posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 s. 600

55. Gorączka okopowa. Protokół XI posiedzenia Kółka Naukowego Lekarzy Szpitala Państwowego we Lwowie. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 s. 414

56. Guz niezwykłych rozmiarów w jamie brzusznej. Protokół III posiedzenia Kółka Naukowego Lekarzy Szpitala Państwowego we Lwowie. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 s. 57

57. Kamienie kałowe. Protokół VII posiedzenia Kółka Naukowego Lekarzy Szpitala Państwowego we Lwowie. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 s. 299

58. Kółko Naukowe Lekarzy Szpitala Państwowego we Lwowie. IV posiedzenie w dniu 16 czerwca 1921. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 s. 100

59. Kółko Naukowe Lekarzy Szpitala Państwowego we Lwowie. V i VI posiedzenie. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 s. 164 i 165

60. *Lymphogranuloma*. Protokół IV posiedzenia Kółka Naukowego Lekarzy Szpitala Państwowego we Lwowie. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 s. 100

61. *Lymphogranuloma*. Protokół VIII posiedzenia Kółka Naukowego Lekarzy Szpitala Państwowego we Lwowie. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 s. 299

62. *Ol. Chenopodii anthelmintici*. Protokół VIII posiedzenia Kółka Naukowego Lekarzy Szpitala Państwowego we Lwowie. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 s. 299

63. Olbrzymi brzuch. Protokół IX posiedzenia Kółka Naukowego Lekarzy Szpitala Państwowego we Lwowie. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 nr 14/ 15 s. 299

64. Rozszerzenie przełyku niezwykłych rozmiarów. Protokół XXII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 nr 29 s. 616

65. Podwójny wrzód żołądka. Protokół III posiedzenia Kółka Naukowego Lekarzy Szpitala Państwowego we Lwowie. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 nr 3 s. 57 nr 5 s. 100

66. Spostrzeżenia poczynione z proteinoterapią na oddziale wewnętrznym II Szpitala Państwowego we Lwowie. Protokół XVIII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 nr 26 s. 548 nr 36 s. 708-709

1924

67. A Waści co do tego? *Łowiec* 1924 R. 45 nr 7 s. 104

68. Słonka czy Słomka? *Łowiec* 1924 R. 45 nr 8 s. 123-124

1925

69. Dobry sen. *Łowiec* 1925 R. 46 nr 9 s. 132

70. Rec.: Dyakowski B. O dawnych łowach i dawnej zwierzynie. Warszawa 1925. *Łowiec* 1925 R. 46 nr 4 s. 62

71. O najdawniejszych dziejach Szpitala Powszechnego we Lwowie i o powstaniu Zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie. Protokół II posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1925 R. 4 s. 231

72. Pojawienie się rzadkich gości. Warzęcha. Czapla biała. *Łowiec* 1925 R. 46 nr 7 s. 105-106

73. Przypadek ziarnicy *(Lymphogranuloma)*. Protokół II posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1925 R. 4 nr 10 s. 231

74. Rec.: Antosiewicz Kazimierz: Kłusownik. Łomża 1924. - *Łowiec* 1925 R. 46 nr 5 s. 78

75. Rec.: Dyakowski B.: O dawnych łowach i dawnej zwierzynie. Warszawa 1925.- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 4 s. 62

76. Rec.: Ejsmond Julian: Wspomnienia myśliwskie. - *Łowiec* 1925 R. 46 nr 6 s. 94

77. Rec.: Fox H.: Disease in captive Wild mammals and birds. Frankfurt, Londyn, Chicago 1923. - *Łowiec* 1925 R. 46 nr 8 s. 126

78. Rec.: Gürtler Władysław: Nasze skrzydlate drapieżniki. Warszawa 1925.- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 11 s. 173-174

79. Rec.: Gzowski Aleksander Junosza: Przez tajgi i stepy. Poznań 1925.- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 6 s. 94

80. Rec.: Kobylański Józef Władysław: „Zakonnik Leśny" i „Miłośnik czystości". - *Łowiec* 1925 R. 46 nr 11 s. 174

81. Rec.: Korsak W.: Cietrzew. - *Łowiec* 1925 R. 46 nr 11 s. 172-173

82. Rec.: La chasse moderne. Paryż [1924].- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 5 s. 79

83. Rec.: La chasse (Lajarrige et Jouenne). Paryż 1925.- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 5 s. 79

84. Rec.: Mniszek Albert: Jarząbek. Lwów 1925.- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 7 s. 110

85. Rec.: Na marginesie „Naszych skrzydlatych drapieżników" W. Gürtlera. [Polemika J. Ejsmonda z Ziembickim. Odpowiedź Ziembickiego]. - *Łowiec* 1925 R. 46 nr 12 s. 192

86. Rec.: Olt und Stres, Die Wildkrankheiten und ihre Bekämpfung. - *Łowiec* 1925 R. 46 nr 8 s. 126

87. Rec.: Podręcznik do zbierania i konserwowania zwierząt. Warszawa 1924.- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 5 s. 78

88. Rec.: Przygody łowieckie w krajach dziewiczych. .Warszawa 1924.- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 5 s. 78

89. Rec.: Rozprawy biologiczne z zakresu medycyny weterynaryjnej, rolnictwa i hodowli. Lwów 1925.- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 8 s. 126

90. Rec.: Szczepkowski Jan: Władcy kniei. Poznań 1925.- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 6 s. 95, 110-11

91. Rec.: Świętorzecki Bolesław: Głuszec. Warszawa 1925.- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 5 s. 78

92. Rec.: Weyssenhoff Józef: Unia. Częstochowa 1925.- *Łowiec* 1925 R. 46 nr 7 s. 110

93. W sprawie językowej. *Łowiec* 1925 R. 46 nr 7 s. 111

94. Z dziejów szpitalnictwa lwowskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1925 R.4 nr 36/37 s. 792-797

1926

95. Baltazar Hacquet, członek fakultetu lekarskiego we Lwowie z epoki Józefińskiej, kim był i co pisał o naszym kraju, a zwłaszcza o jego zdrojach. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1926 T. 4 nr 1 s. 14-39

Toż. Protokół XXV posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1926 R. 5 s. 81

Polem.: Józef Fritz, Z powodu pracy dr W. Ziembickiego o Baltazarze Hacquecie. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1930 T. 10 nr 2 s. 181-182

96. Jan Sobieski jako myśliwy. *Łowiec* 1926 R. 47 nr 7/8 s. 118-125

97. Pokaz dzieła „O chirurgii opatrunkowej" Rafała Czerwiakowskiego z ekslibrisem Bierkowskiego. Protokół II posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1926 R. 5 nr 19 s. 374

98. Portret dla Rafała Czerwiakowskiego, założyciela kliniki położniczej w Krakowie. Protokół I posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1926 R. 5 nr 17 s. 330

99. Przypadek olbrzymiego serca. Protokół II posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1926 R. 5 nr 19 s. 374

100. Przypomnienie starego zdroju i starego o nim dzieła (Szkło i Syxt). *Pol. Gaz. Lek.* 1926 R. 5 nr 2 s. 30-34

101. Rec.: Czerniejewski Władysław: W puszczach i stepach (Biblioteka przygód myśliwskich). - *Łowiec* 1926 R. 47 nr 12 s. 189

102. Rec.: Foudras de Marquis. Qeuvres cynégétiques. Paryż. - *Łowiec* 1926 R. 47 nr 2 s. 30

103. Rec.: Gostomska Zofia: Z polskiej epopei łowieckiej. - *Łowiec* 1926 R. 47 nr 1 s. 12-13

104. Rec.: Gostomska Zofia: Łowiectwo w podaniu. - *Łowiec* 1926 R. 47 nr 1 s. 12-13

105. Rec.: Świętochowski Bolesław: Wilk. warszawa 1926.- *Łowiec* 1926 R. 47 nr 12 s. 189

1927

106. Bibliografia prac Kazimierza Wodzickiego z zakresu przyrody, łowiectwa i gospodarstwa. *Łowiec* 1927 R. 48 s. 105-109, portr.

Toż. Odb.

107.Demonstracja okazów Czerwca polskiego *(Coccus polonicus)*, zebranych w Hołomku Wielkim pod Lwowem [w związku z odczytem o Baltazarze Hacquecie]. Protokół XXIII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 nr 21 s. 414

108. Dr Edward Klein. *Łowiec* 1927 R. 48 nr 11 s. 203

109. Dr Jan Papée. *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 nr 28/ 29 s. 550-551

110. Jeleni róg a medycyna. *Łowiec* 1927 R. 48 nr 10 s. 176-177

111. Katalog polskiej książki łowieckiej z okazji Wystawy Łowieckiej we Lwowie w 1927 r. Lwów 1927

112. Kazimierz Wodzicki w piśmiennictwie niemieckim. *Łowiec* 1927 R. 48 nr 11 s. 192-194

113. Pisuliński Antoni. *Łowiec* 1927 R. 48 nr 5 s. 86-87, portr.

114. Początki walki z gruźlicą we Lwowie. *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 nr 43 s. 912-914

115. Przypadek niezwykłej ruchomości żołądka. Protokół XXII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 nr 21 s. 414

116. Rec.: C. C. G. Wspomnienia z rykowisk. Lwów 1927.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 6 s. 120

117. Rec.: Darz-bór Kalendarz: Poznań 1927.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 3 s. 44

118. Rec.: Ejsmond Julian: Bajki. Warszawa 1927.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 3 s. 43

119. Rec.: Ejsmond Julian: W puszczy. - *Łowiec* 1927 R. 48 s. 214

120. Rec.: Ejsmond Julian: Wielkie łowy królów polskich. - *Łowiec* 1927 R. 48 nr 3 s. 43

121. Rec.: Ejsmond Julian: Nosił wilk razy kilka… (Przygody łowieckie*)*. - *Łowiec* 1927R. 48 nr 3 s. 43

122. Rec.: Ejsmond Julian: Zabobony myśliwskie. - *Łowiec* 1927 R. 48 nr 3 s. 43

123. Rec.: Hedges F. A. Mitchel: Polowanie na potwory morskie. Poznań 1927.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 9 s. 169-170

124. Rec.: Kobylański Józef Władysław: Kłusownik. Przemyśl 1927.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 6 s. 120

125. Rec.: Kobylański Józef Władysław: W obronie użytecznej zwierzyny łownej. Przemyśl 1927.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 11 s. 203

126. Rec.: Korsak Włodzimierz: Z polskiej kniei (12 rysunków na kartonach). Warszawa 1927.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 3 s. 43

127. Rec.: Krasiński Edward: Obrazki Łowieckie. Warszawa 1927.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 4 s. 62

128. Rec.: Mann Tomasz: Pan i pies. 1927.- *Łowiec* 1927 R. 48 s. 184

129. Rec.: Niedbał Ludwik: Hodowla, wychowanie i tresura wyżła domowego . Poznań 1927.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 19 s. 184

130. Rec.: Niedbał Ludwik: Wacho. Bydgoszcz 1925.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 10 s. 184

131. Rec.: Niezabitowski Edward: Postacie żywych zwierząt. Poznań.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 6 s. 120

132. Rec.: Orski Stanisław: A było to wczas rano. Lwów.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 6 s. 120

133. Rec.: Pisuliński Antoni: Antylopa „Mbawala" i lampart. - *Łowiec* 1927 R. 48 nr 12 s. 214-215

134. Rec.: Potocki Jerzy: Wspomnienia myśliwskie z Indii. - *Łowiec* 1927 R. 48 nr 7s. 139

135. Rec.: Sztolcman Jan: Żubr. Warszawa 1926.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 3 s. 43-44

136. Rec.: Wodzicki Kazimierz: Kruk. - *Łowiec* 1927 R. 48 nr 6 s. 119, 139

137. Rec.: Wróblewski Konrad: Żubr puszczy Białowieskiej. Poznań 1927. *Łowiec* 1927 R. 48 nr 4 s. 62

138. Rec.: Zaborowski Stanisław: Jak trubadur. Na rojstach litewskich (Biblioteka przygód myśliwskich F. Wende). - *Łowiec* 1927 R. 48 nr 3 s. 43

139. Rec.: Zaborowski Stanisław: Z psami. - *Łowiec* 1927 R. 48 s. 184

140. Rec.: Zarubin K.: Krótki praktyczny podręcznik tresury psa myśliwskiego. Poznań 1927.- *Łowiec* 1927 R. 48 nr 3 s. 44

141. Wspomnienie z odległej przeszłości Lwowa. Protokół XXIII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 nr 21 s. 414

142. Wystawa książki łowieckiej we Lwowie. *Łowiec* 1927 R. 48 nr 7 s. 130-132

1928

143. 50-letni jubileusz Towarzystwa Lekarskiego Lwowskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1928 R. 7 nr 32 s. 589-594

144. Aleksander Cholewa Ubysz. Pseudonim: Symplicjusz Gawin. Myśliwy-Gawędziarz. Wspomnienie-Bibliografia. *Łowiec* 1928 R. [49] nr 20 s. 312, 329; nr 22 345-347, ryc.

145. Alfred Brehm. W 100-letnią rocznicę urodzin. *Łowiec* 1928 R. [49] s. 197, portr.

146. Czarna kamienica i jej dawni właściciele. *Pol. Gaz. Lek.* 1928 R. 7 nr 49 s. 905-906
Toż. *Słowo Polskie* 1928 nr 145/146

147. Fot.: Zdjęcie chorej, u której stwierdzono 45 litrów płynu w cyście jajnikowej. Protokół VII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1928 R. 7 nr 37 s. 677

148. Gargantun i Skrzekot. Mieszaniec głuszca z cietrzewiem. Opinia śp. Jana Sztolcmana. *Łowiec* 1928 R. 50 nr 23/24 s. 383

149. Jan Sztolcman (1854-1928). *Łowiec* 1928 R. [49] nr 10 s. 147-148 portr.

150. Jeden z białych kruków Biblioteki hr. Tarnowskich w Dzikowie [Jana Kochanowskiego „Dryas Zamchana"]. *Łowiec* 1928 R. [49] nr 1 s. 6

151. Józef Rostafiński [1841-1928]. *Łowiec* 1928 R. [49] nr 10 s. 152

152. Literacka spuścizna Józefa Potockiego (Notatka bibliograficzna). *Łowiec* 1928 R. 50 nr 6 s. 85-88, portr.

153. Lubień – Zdrój [przemówienie na uczcie]. *Pol. Gaz. Lek.* 1928 R. 7 nr 35 s. 637

154. Nasza winieta [rysunek Juliusza Kossaka na karcie tytułowej]. *Łowiec* 1928 R. 50 nr 1 s. 13

155. Oficerska biblioteka myśliwska w Przemyślu. *Łowiec* 1928 R. [49] nr 8 s. 126

156. O odmie samoistnej. Protokół XXVII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1928 R. 7 nr 21 s. 403

157. Popielaty bocian. *Łowiec* 1928 R. [49] nr 23/24 s. 383

158. Pół wieku. Rzut oka na kronikę Towarzystwa Lekarskiego Lwowskiego (1877-1927). *Pol. Gaz. Lek.* 1928 R. 7 nr 32 s. 581-584, nr 33/34 615-620

Współaut.: Jan Grek

159. Przekł.: Z pism Markiza de Foudras: Jeleń Ardeński. *Łowiec* 1928 R. 50 nr 21 s. 332

160. Przemówienie prezesa Towarzystwa dra Witolda Ziembickiego (z okazji 50-letniego Jubileuszu Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego). *Pol. Gaz. Lek.* 1928 R. 7 nr 32 s. 589-590

- zawarte też w sprawozdaniu pt. „50-letni Jubileusz Towarzystwa Lekarskiego Lwowskiego", podpisanym inicjałami W. Z., tamże, s. 589-594]

161. Przypadek rozpadowej gruźlicy płuc, leczonej odmą. Protokół XVI posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1928 R. 7 nr 42 s. 772

162. Rec.: Curwood James Oliver: Władca skalnej doliny (tłumaczył Jerzy Marlicz). Poznań.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 1 s. 13

163. Rec.: Delmont Józef: Zwierzęta w filmie. Warszawa 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 1 s. 13

164. Rec.: Dębczyński Antoni: Dwa lata w Kongo. Warszawa 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 s. 353

165. Rec.: Fedorowicz Zygmunt: Krajowe zwierzęta ssące. Wilno 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 s. 59

166. Rec.: Gürtler Władysław: Obrazki myśliwskie. Lwów 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 s. 274 i 292

167. Rec.: Janta-Połczyński Aleksander: O świcie. Poznań 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 22 s. 353

168. Rec.: Kalendarz myśliwski na rok 1928. Warszawa 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 1 s. 13; nr 2 28

169. Rec.: Kobylański Józef Władysław: Jak powstał w odrodzonej Polsce pierwszy zwierzyniec w Warszawie. Przemyśl 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 22 s. 353

170. Rec.: Krzywoszewski Stefan: Z przeżyć i wrażeń myśliwskich. Kraków 1927.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 1 s. 13

171. Rec.: [Kobylański Józef Władysław]: Przyczynek do bibliografii prac hr. Wodzickiego. - *Łowiec* 1928 R. 50 nr 9 s. 141-142

172. Rec.: Machczyński Konrad: Mozaika wilcza. Poznań 1927.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 2 s. 28

173. Rec.: Niezabitowski Edward: Postacie żywych zwierząt. - *Łowiec* 1928 R. 50 nr 22 s. 353

174. Rec.: Potocki Henryk W krainie Masajów. 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 18 s. 292

175. Rec.: Romer Eugeniusz: Powszechny atlas geograficzny. Lwów 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 18 s. 353

176. Rec.: Rzewuski Adam: Ze strzelbą na ramieniu. Warszawa 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 22 s. 353

177. Rec.: Sapieha Leon: Lasy Ituri. Kraków 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 s. 337

178. Rec.: Szczepkowski Bolesław: Niedźwiedź. Warszawa 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 22 s. 353

179. Rec.: Sztolcman Jan: Nad Nilem Niebieskim. Warszawa 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 nr 4 s. 59

180. Rec.: Sztolcman Jan: Jak uniknąć wypadków z bronią. Warszawa 1928.- *Łowiec* 1928 R. 50 s. 59

181. Samoistna odma opłucnowa. Protokół XXIII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek*. 1928 R. 7 s. 127

182. Władysław Spausta. *Łowiec* 1928 R. 50 nr 23/24 s. 362-366, portr., bibliogrf.

1929

183. 350-lecie polskiego piśmiennictwa balneologicznego a zarazem 350-lecie bibliografii

Szkła-Zdroju. *Pol. Gaz. Lek.* 1928 R. 7 nr 51 s. 934-935

184. Odczyt pod tym samym tytułem: Protokół XXXI posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1929 R. 8 nr 19 s. 359

185. Ignorancja francuska. *Il. Kur. Codz.* 1929 nr 79

186. Julian Fałat (1853-1929). *Łowiec* 1929 R. 51 nr 15 s. 229-231, ryc.

187. Jan Kochanowski: „Dryas Zamchana". Podobizna autografu z ordynacji Zamojskich w Warszawie. Wydał i opatrzył wstępem …. Poświęcone Zjazdowi Bibliotekarzy i Bibliofilów we Lwowie 1929. Lwów 1929

188. Rec.: Bogusławski Wojciech i jego sztuka „Henryk VI na łowach" (z ryciną). - *Łowiec* 1929 R. 50 s. 378

189. Rec.: Ejsmond Julian: Moje przygody łowieckie. Poznań 1929.- *Łowiec* 1929 R. 50 nr 23 s. 367

190. Rec.: Gałuszka Józef Aleksander: Głosy ziemi. Warszawa 1929.- *Łowiec* 1929 R. 50 nr 9 s. 143

191. Rec.: James Oliver Curwood: [dalsze przekłady Marlicza]. - *Łowiec* 1929 R. 50 nr 19 s. 302

192. Rec.: Kalendarz myśliwski na rok 1929 / pod red. Juliana Ejsmonda. - *Łowiec* 1929 R. 50 nr 2 s. 27

193. Rec.: Kamocki Stanisław: Podręcznik łowiectwa. Warszawa 1929.- *Łowiec* 1929 R. 50 nr 16 s. 252

194. Rec.: Kobylański Józef Władysław: Humor i łacina myśliwska. - *Łowiec* 1929 R. 50 nr 15 s. 237

195. Rec.: Kobylański Józef Władysław: O dawnych i obecnym zwierzyńcu w Krakowie. - *Łowiec* 1929 R. 50 nr 15 s. 237

196. Rec.: Krogulski Seweryn: Pół wieku. Lwów 1929.- *Łowiec* 1929 R. 50 nr 17 s. 271

197. Rec.: O propagandę książki myśliwskiej. - *Łowiec* 1929 R. 50 nr 8 s. 127-128

198. Rec.: Wodzicki Kazimierz: Wspomnienia z życia łowieckiego. - Wyd. 2. Lwów 1929.- *Łowiec* 1929 R. 50 nr 1 s. 11

199. Rec.: Z głosów prasy o „Wspomnieniach" Wodzickiego. - *Łowiec* 1929 R. 50 nr 8 s. 126

200. Rec.: Zaborowski Stanisław: W sercu kniei. Wyd. 2 Warszawa 1930.- *Łowiec* 1929 R. 50 s. 378-379

201. Ropnie płuc zgorzelinowe. Protokół I posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1929 R. 8 s. 542

202. Szymona z Łowicza „Aemilius Macer de herbarum virtutibus". Egzemplarz lwowski pierwszego wydania z r. 1532 z kartą tytułową. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1929 T. 9 nr 1 s. 23-29, ryc.

- Zob. też Sprawozdania ze zjazdów naukowych. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1929 T. 9 s. 145

- Odczyt: Protokół XXVII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1929 T. 8 s. 265

- Pokaz: Pamiętnik XII Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie. Lwów 1939 s. 299-300

203. Uwagi w sprawie „Dryas Zamchana" Jana Kochanowskiego. Pamiętnik Zjazdu Bibliotekarzy i Bibliofilów we Lwowie. Lwów 1929

204. Żółty zanik wątroby. Protokół III posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1929 R. 8 s. 583-584

1930

205. Benedykt Dybowski. 1833-1930. *Pol. Gaz. Lek.* 1930 R. 9 s. 925-926

Toż. protokół III posiedzenia Towarzystwa Lekarskiego Lwowskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1930 R. 9 nr 25 s. 506

206. Deontologia u Hipokratesa. Protokół XXIX posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1930 R. 9 nr 18 s. 356

207. Przypadek wyleczonego ropnia zgorzelinowego płuca prawego. Protokół XXI posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1930 R. 9 s. 242

208. Rec.: Badeni Stefan: Szczęśliwe dni. Kraków 1930.- *Łowiec* 1930 R. 51 nr 1 s. 14-15

209. Rec.: Pieniążek-Odrowąż Czesław: W cesarstwie Menelska. Warszawa 1930.- *Łowiec* 1930 R. 51 s. 74

210. Rec.: Wśród nowych książek Juliana Ejsmonda. 1. Ejsmond Julian Żywoty drzew. 2.

Ejsmond Julian Przygody wiewiórki. 3. Poradnik – Kalendarz myśliwski na rok 1930.- *Łowiec* 1930 R. 51 nr 2 s. 29

211. Zdrowie i niezdrowie Jana Sobieskiego. Studium historyczno-lekarskie z uwzględnieniem nieznanego diariusza z królewskiego dworu. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1930 T. 10 s. 193-225; 1931 T. 11 s. 26-46; 1932 s. 15-74 i osobne odbicie Poznań 1931

- Rec. T. Bilikiewicz. *Pol. Gaz. Lek.* 1933 R. 12 s. 117

1931

212. Dwa przypadki ropni płucnych, leczonych sztuczną odmą piersiową. Protokół XV posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1931 R. 10 nr 35 s. 677

213. Igła w polu płucnym, połknięcia przez osobę neuropatyczną. Protokół XX posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1931 R. 10 nr 39 s. 763

214. Nowotwór okolicy wpustu żołądka z równoczesnymi rozległymi zmianami w płucach. Protokół XX posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1931 R. 10 nr 39 s. 763

215. Przemówienie dr. Witołda Ziembickiego, wiceprezesa Polskiego Instytutu Przeciwrakowego we Lwowie, na uroczystości poświęcenia i otwarcia Instytutu dnia 8 listopada 1931 roku. *Pol. Gaz. Lek.* 1931 R. 10 nr 51 s. 981-982

216. Przypadek gwałtownego zejścia [śmiertelnego] kamicy żółciowej. Protokół XV posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1931 R. 10 nr 35 s. 677

217. Przypadek kamicy żółciowej. Protokół XVIII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1931 R. 10 nr 36 s. 701

218. Rec.: Birkenmajer J.: Legenda łysogórska o Bolesławie Chrobrym. - *Łowiec* 1931 R. 53 s. 266

219. Rec.: Curwood James O.: Bari, syn szarej wilczycy. - *Łowiec* 1931 R. 52 s. 285

220. Rec.: Lepecki M. B.: Na Amazonce i we wschodnim Peru. - *Łowiec* 1931 R. 52 s. 316

221. Rec.: Maykowski St.: Śpiew o wydrze.- *Łowiec* 1931 R. 52 s. 251-252

222. W tragiczną rocznicę. Wspomnienie poświęcone twórczości śp. Juliana Ejsmonda. *Łowiec* 1931 R. 52 s. 233-238

223. Znacznego stopnia zwężenie przełyku na tle zmian kiłowych. Protokół XX posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1931 R. 10 nr 39 s. 763

1932

224. Adam de Lambert Ebenberger. 23 października 1882-15 lutego 1932. *Łowiec* 1932 R. 53 nr 5 s. 59-60

225. Dwa autografy [Jana Ostroroga i Jacques de Fouilloux]. *Łowiec* 1932 R. 53 s. 172, ryc.

226. Jeleń na „Zarosłem". Wyjątki z książki Ferruccio de Lupis „La Polonia vista in automobile". Ferrara 1928. *Łowiec* 1932 R. 53 nr 6 s. 72-74

227. Józef Weyssenhoff. *Łowiec* 1932 R. 53 nr 15/16 s. 195

228. Katalog wystawy polskiej książki kynologicznej, urządzonej we Lwowie w dniach 24, 25 i 26 czerwca 1932 r. (łącznie z wystawą psów rasowych w czasie XII Targów Wschodnich ułożył i wstępem opatrzył… *Łowiec* 1932 R. 53 nr 13/14 s. 182-191.

Toż. w osobnym wydaniu nakładem Targów Wschodnich we Lwowie 1932 r.

229. Potocki Jerzy: „Na wojnie i łowach" z przedmową .... Warszawa 1932

230. Przed 400-letnią rocznicą [o Stefanie Batorym]. *Łowiec* 1932 R. 53 nr 19 s. 243-245, ryc.

231. Rec.: Dylewski Jerzy: Lis. Monografia myśliwska. Warszawa 1932.- *Łowiec* 1932 R. 53 nr 22 s. 285

232. Rec.: Gacki Władysław: Szkice myśliwskie. Warszawa 1932.- *Łowiec* 1932 R. 53 nr 10 s. 135

233. Rec.: Gürtler Władysław: W polu i w lesie. Warszawa 1932.- *Łowiec* 1932 R. 53 nr 8 s. 106-107

234. Rec.: Kipling Rudyard: Księga dżungli w nowym przekładzie. Poznań 1931.- *Łowiec* 1932 R. 53 nr 19 s. 251

235. Rec.: Kobylański Józef Władysław: O dawnej instrukcji dla łowiectwa. Lwów 1932.- *Łowiec* 1932 R. 53 nr 21 s. 273

236. Włodzimierz Korsak. *Łowiec* 1932 R. 53 nr 7 s. 87-88

237. Założenie klasztoru szpitalnego oo. Bonifratrów we Lwowie. Biblioteka Lwowska, 1932 T. 31/32

- Odczyt: Założenie szpitala Bonifratrów, dzisiejszego szpitala wojsk polskich we Lwowie. Protokół VII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1932 R. 11 nr 3 s. 55.

- Ocena: A. Wrzosek. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1933 T. 13 s. 275

238. Zestawienie prac dr. Witołda Ziembickiego drukowanych w Łowcu w latach 1911-1931. *Łowiec* 1932 R. 53 nr 15 s. 64-66

1933

239. Sobiesciana. Przyczynki do pracy: Jan Sobieski jako myśliwy. *Łowiec* 1933 R. 54 s. 216

240. Benedykt Dybowski, w 100-letnią rocznicę urodzin. *Łowiec* 1933 R. 54 nr 8 s. 85-87, portr.

241. Dział druków na wystawie zabytków z czasów Jana III urządzonej we Lwowie w 250 rocznicę odsieczy Wiednia (1683-1933), nakładem Muzeum im. Jana III, Lwów 1933

242. Epizod z roku 1863 (Ze wspomnień o śp. Aleksandrze Ubyszu). *Łowiec* 1933 R. 54 nr 3 s. 28-29

243. Jan Ostroróg i jego „Myślistwo z ogary". *Łowiec* 1933 R. 54 nr 12 s. 133-138; nr 13/14 s. 153-156, ryc.

244. Jeleń Dybowskiego. *Łowiec* 1933 R. 54 nr 8 s. 87-88, ryc.

245. Koleje studium lekarskiego we Lwowie od czasów najdawniejszych aż do powstania dzisiejszego fakultetu. *Pol. Gaz. Lek.* 1933 R. 12 nr 41 s. 791-793

246. List Stanisława Radziwiłła „Pobożnego" z roku 1598. *Pol. Gaz. Lek.* 1933 R. 12 nr 49 s. 954-956

247. Nieznana relacja o śmierci Jana Sobieskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1933 R. 12 s. 539-641

Toż. Nieznana relacja o śmierci Jana III. *Kwartalnik Historyczny* 47, 1933, s. 214-219

248. Rec.: Burzyński Władysław: Z Karpat (Wspomnienie myśliwskie). Warszawa 1933.- *Łowiec* 1933 R. 54 nr 13/14 s. 166-167

249. Rec.: Marlicz Jerzy – Gostomska Zofia – Nieściuszko–Bubnicka Hanna. - *Łowiec* 1933 R. 55 nr 24 s. 285

250. Rozwój studium lekarskiego we Lwowie od czasów najdawniejszych aż do otwarcia dzisiejszego fakultetu. Protokół II posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1932 R. 11 nr 13 s. 248

251. Seweryn Rogulski. *Łowiec* 1933 R. 54 nr 24 s. 277

252. Sobiesciana. Przyczynki do pracy „Jan Sobieski jako myśliwy". Tradycje rodzinne – Młodość – Pobyt za granicą – Zwierzyńce i curiosa obcych krajów – Głosy historyków i pamiętnikarzy – U schyłku życia. *Łowiec* 1933 R. 54 nr 15/16 s. 169-173; nr 17 s. 193-196; nr 18 s. 206-210; nr 19 s. 217-221; nr 20 s. 229-232, ryc.

1934

253. Choroba Jana Ostroroga. *Pol. Gaz. Lek.* 1934 R. 13 nr 12 s. 220-223

254. Jak wojska rosyjskie maszerowały na Nowy Targ w r. 1914. *Gazeta Poranna* 1934

255. Jan III i jego małżonka a zdroje mineralne, Protokół XIX posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1934 R. 13 nr 42 s. 942

256. Jan III u schyłku życia. *Łowiec Pol.* 1934 nr 1 s. 5-7

257. Jana Ostroroga „Nomenklatura ogarów" [na podstawie nieznanego rękopisu z dodatkiem przypisów]. *Jęz. Pol.* 1934 nr 19 s. 40-48

- Toż. *Łowiec* 1934 R. 55 s. 86-88 oraz 106-108

258. Konrad Celtis i pierwsza pieśń o żubrze. *Łowiec* 1934 R. 55 nr 21/22 s. 165-166, ryc.

259. Lekarz w pojęciu Hipokratesa. *Now. Lek.* 1934 R. 46 z. 6 s. 161-165

260. Nieznane listy królowej Marii Kazimiery [tekst francuski autografów z dodatkiem wstępu i przypisów]. *Kwart. Hist.* 1934 nr 48 s. 887-907

Toż. przekł. pol. *Prz. Powsz.* 1935, 206 s. 3-25

261. Objaśnienia fraszki Wacława Potockiego „Omyłka myśliwska". *Pam. Lit.* 1934 nr 31 s. 400-402

To samo w innej redakcji: zob. „Myślistwo wschodnie" [Księga pamiątkowa] 1935

262. Ostatni pobyt Jana III w Żółkwi. Obłożna choroba a sejm 1693 r. *Pol. Gaz. Lek.* 1934 R. 13 nr 43 s. 789-792

263. Polskie żubry i tury w poemacie łacińskim z 1505 r. *Łowiec Pol.* 1934 nr 35 s. 695-696

264. Rec.: Coche Pierre: Paysages et Chasses de Polotne. Paris 1934.- *Łowiec* 1934 R. 55 nr 11/12 s. 97-98

265. Rec.: Domaniewski Janusz: Materiały do rozmieszczenia głuszca w Polsce. Warszawa 1933.- *Łowiec* 1934 R. 55 nr 15/16 s. 127-128

266. Rec.: Giżycki Jerzy: Biali i czarni. Fragmenty kolonialne. Warszawa 1934. - *Łowiec* 1934 R. 55 nr 13/14 s. 112-113

267. Rec.: Korsak Włodzimierz: Łoś w Polsce. Warszawa 1934.- *Łowiec* 1934 R. 55 nr 11/12 s. 97

268. Rec.: Stawski M.: Moje misteczko. Lwów.- *Łowiec* 1934 R. 55 nr 8/9 s. 69

269. Rec.: Wodzicki Kazimierz: Rozmieszczenie i ochrona bociana białego w województwie krakowskim. Kraków 1933.- *Łowiec* 1934 R. 55 nr 15/16 s. 128

270. Rec.: Zakrzewska Helena: Pojednanie. Opowieść o niedźwiedziu tatrzańskim. Warszawa 1933.- *Łowiec* 1934 R. 55 nr 8/9 s. 69

271. Wstrzymanie wyjazdu Jana III na sejm w grudniu 1693 r. *Kwart. Hist.* 1934 T. 47 s. 576-580 i w odbitce s. 7

1935

272. Abraham Ben Joszihu z Trok (1636-1687). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T. 1 s. 8

273. Alembik Ludwik Walerian (XVII w.). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T. 1 s. 75-76

274. Anczewski Marcin Nikanor (zm. 1682). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T. 1 s. 91

275. Babel de Fronsberg Franciszek (1773-1841). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T. 1 s. 92

276. Babiński Józef (1857-1932). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T. 1 s. 195-196

277. Bandrowski Juliusz (1855-1919). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T. 1 s. 258

278. Barącz Roman (1856-1930). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T 1 s. 290

279. Barbara Radziwiłłówna w oświetleniu lekarskim. Pamiętnik VI Zjazdu Historyków Polskich w Wilnie 1935, s. 144-162

Toż. *Pol. Gaz. Lek.* 1935 R. 14 nr 42 s. 761-766

Toż. Protokół XXII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1936 R. 15 nr 10 s. 190

280. Barner Jakub (1641-1709). W: Polski Słownik Biograficzny. 1935 T. s. 305-306

281. Bartels (Barthels) Artur (1818-1885). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T. 1 s. 310-311

282. Beisert Mojżesz (1807-1880). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T. 1 s. 400

283. Bergson Józef (ur. 1812). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T. 1 s. 452

284. Berres Józef (1796-1844). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T. 1 s. 469

285. Berthleff Karol Teodor (1809-1899). W: Polski Słownik Biograficzny 1935 T. 1 s. 470

286. Myślistwo a muzyka. Chór strzelców Garczyńskiego, muzyka Żeleńskiego. *Łowiec* 1935 R. 57 nr 6 s. 69-70, ryc.

287. Dwie audycje. *Łowiec* 1935 R. 56 nr 3

Toż. *Łowiec* 1936 R. 58

288. Galeria zasłużonych (Szkice biograficzne z dawnej i niedawnej przeszłości Lwowa). Protokół I posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1935 R. 14 nr 19 s. 360

289. Jeszcze o tzw. Marszu spalskim. Myślistwo a muzyka. *Łowiec* 1935 R. 56 nr 11 s. 127-128, ryc.

290. Konrad Celtis i jego pieśń o Wiśle. *Il. Kur. Codz.* 1935, nr 28, dodatek

291. Leśniczy w Kozienickiej puszczy. Myślistwo a muzyka. *Łowiec* 1935 R. 56 nr 9 s. 97-100, portr.

292. Lubień-Zdrój [Wstęp historyczny do prospektu lekarskiego]. Lwów 1935

293. Myślistwo a muzyka. Marsz spalski. *Łowiec* 1935 R. 56 nr 4 s. 37-39

294. Myślistwo a muzyka. Mickiewiczowski „Chór strzelców". *Łowiec* 1935 R. 56 nr 5 s. 49-51, portr.

295. Muzyka myśliwska. *Łowiec* 1935 R. 56 s. 128-129 [odbitka]

296. Myślistwo a muzyka. Münchheimer – Maszyński – Spohr. *Łowiec* 1935 R. 56 nr 13 s. 163-164

297. Myśliwy czyli dwoje oczu za jedno [Brunona Kicińskiego]. *Łowiec* 1935 R. 56 s. 117-119

298. Nieogłoszona praca Józefa Celińskiego. *Czas. Tow. Aptekar.* 1935 R. 51 nr 8

299. Od Apolina do Hipokratesa. Protokół XXIX posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1935 R. 14 nr 12 s. 228

300. Pieśni różnych autorów:Elsner – Hertz – Noskowski. Myślistwo a muzyka. *Łowiec* 1935 R. 56 nr 12 s. 143-144

301. Rec.: Piękne wydawnictwo [Jednodniówka Towarzystwa Łowieckiego]. - *Łowiec* 1935 R. 56 nr 14 s. 185

302. Rec.: Sapieha Leon: Wulkany Kiwu. Kraków 1934. - *Łowiec* 1935 R. 56 s. 33

303. Rzepko – Kreutzem – Silcher. Myślistwo a muzyka. *Łowiec* 1935 R. 56 nr 14 s. 179-180

304. Słowo wstępne, wygłoszone w czasie audycji pod tytułem „Polska pieśń myśliwska" nadanej przez Polskie Radio ze Lwowa na wszystkie rozgłośnie, dnia 1 lutego 1935 r.

305. Szczęśliwe odkrycie. Myślistwo a muzyka. *Łowiec* 1935 R. 56 nr 10 s. 116-117

306. Śmierć Jeremiego Wiśniowieckiego. *Ziem. Czerw.* 1935 nr 2 s. 41-51

Toż. *Pol. Gaz. Lek.* 1936 R. 15 nr 32/ 33 s. 645-648

Toż. Protokół VIII posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1937 R. 16 nr 24 s. 463

307. Tematy myśliwskie w operze polskiej. Myślistwo a muzyka. *Łowiec* 1935 R. 56 nr 7 s. 73-74

308. Udekorowana markiza D'Arquien. *Ziem. Czerw.* 1935 nr 1 s. 102-105

309. Uzupełnienie. Myślistwo a muzyka. *Łowiec* 1935 R. 56 nr 8 s. 84-85

310. Z powodu 30-lecia pracy literackiej Alberta Mniszka. *Łowiec* 1935 R. 56 nr 3 s. 34

1936

311. 60-lecie Towarzystwa Łowieckiego we Lwowie. *Dz. Pol.* 1936, nr 248

312. A kiedy myśliwy cały dzień poluje. Myślistwo a muzyka. *Łowiec* 1936 R. 57 nr 9 s. 154-157

313. Adres pamiątkowy, przeznaczony do kamienia węgielnego pod Dom Lekarski [pokaz]. Protokół XXVI posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1936 R. 15 nr 14 s. 269

314. Artur Bartels. Z ocalałej spuścizny. *Łowiec* 1936 R. 58 nr 11 s. 202

315. Bikeles Gustaw (1861-1918). W: Polski Słownik Biograficzny 1936 T. 2 s. 93-94

316. Boeckler (Bekler, Becker) Jan (XVIII w.). W: Polski Słownik Biograficzny 1936 T. 2 s. 184

317. Boguszewski Jan (1881-1918). Polski W: Słownik Biograficzny 1936 T. 2 s. 219

318. Braun (Braum) Wawrzyniec (zm. 1690). W: Polski Słownik Biograficzny 1936 T. 2 s. 420

319. Broniowski Antoni Franciszek. W: Polski Słownik Biograficzny 1936 T. 2 s. 472-473

320. Cąber sarni. Podług Stanisława Czernieckiego „Kompendium ferculorum albo zebranie potraw…". Myśliwski kącik kulinarny. Kraków 1682. *Łowiec* 1936 R. 58 nr 7 s. 132.

321. Cyranki z jarmużem. Myśliwski kącik kulinarny. *Łowiec* 1936 R. 57 s. 163.

322. Łyska. Myśliwski kącik kulinarny. *Łowiec* 1936 R. 57 nr 9 s. 148

323. Na marginesie artykułu M. Mniszka-Tchórznickiego o Henryku Sandomierskim. *Łowiec* 1936 R. 57

324. Najstarsze nasze zdroje mineralne. *Medycyna i Przyroda* 1939 nr 5

Tož pt. Najstarsze polskie zdroje mineralne. Protokół XV posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1936 R. 15 nr 5 s. 93

325. Narodziny Eskulapa. Reduta, Lwów 1936.

Toż w innej redakcji z ilustracjami: *Med. i Przyr.* 1938 nr 10. Zob. też Protokół XI posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 s. 982

326. Pieśń ludowa. Myślistwo a muzyka. *Łowiec* 1936 R. 57 nr 5 s. 69-72

327. Pieśń o zajączku. Myślistwo a muzyka. *Łowiec* 1936 R. 57 nr 8 s. 141-143

328. Pojedziemy na łów…. Myślistwo a muzyka. *Łowiec* 1936 R. 57 nr 7 s. 123-114

329. Rec.: Archiwum akt dawnych m. Lwowa. *Pol. Gaz. Lek.* 1936 R. 15 nr 6 s. 111

330. Rec.: Wacek Rudolf: Darz – bór! Lwów 1936.- *Łowiec* 1936 R. 57 s. 218-219

331. Węzły łączące Karola Graefego z Polską. *Pol. Gaz. Lek.* 1936 R. 15 nr 30 s. 611

332. W sprawie karnej. *Łowiec* 1936 R. 57 nr 7 s. 131. Wesoły odcinek

333. W sprawie napisu na pamiątkowej strzelbie. *Łowiec* 1936 R. 57

334. Wścieklizna… z braku wody i gorąca! *Łowiec* 1936 R. 57

335. Z ocalonej spuścizny [Wiktor Kozłowski]. *Łowiec* 1936 R. 57 nr 10 s. 185-187; nr 11 s. 202
Toż. *Łowiec* 1937 R. 58 s. 72-74, ryc.

336. Zapomniana opera Kurpińskiego z librettem Krasińskiego. *Dz. Pol.* 1936

1937

337. Aforyzm „Vita brevis, ars longa" i jego autor. Rzecz wygłoszona na uroczystym otwarciu Domu Lekarskiego we Lwowie dnia 9 maja 1937. *Pol. Gaz. Lek.* 1937 R. 16 nr 36 s. 690-693
- A. Wrzosek. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1938 T. 16 s. 281

338. Albert Mniszek. *Łowiec* 1937 R. 59 nr 7 s. 105-107, portr.
Toż. innej redakcji: Trąbki myśliwskiej. Wilno 1937

339. Bibliografia Morszyna. *Kosmos A* 1937, 62 z. 3
Toż. Pamiętnik XV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników we Lwowie 1937. Lwów 1939, s. 312

340. Bojownik batalion. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 14 s. 211

341. Bulikowski Franciszek Benedykt (1805-1882). W: Polski Słownik Biograficzny 1937 T. 3 s. 124-125

342. Bylicki Władysław (1846-1931). W: Polski Słownik Biograficzny 1937 T. 3 s. 170

343. Jeleń w gwarze myśliwskiej. *Łowiec* 1937 R. 58 s. 179

344. Jeleń w herbach szlacheckich. Anonim. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 11 s. 169-170, ryc.

345. Kicińskiego Brunona. Polowanie na jelenie podał W. Ziembicki. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 11 s. 168

346. Ładny myłkus. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 13 s. 194

347. [Międzynarodowa Wystawa Łowiecka w Berlinie] II. Nasz tryumf w cyfrach. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 13 s. 185-188

348. Morsztyn, miejscowość, saliny – zdrojowisko. Szkic historyczny. *Kosmos A* 1937 T. 62 z. 3

349. Myśliwska łacina. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 6 s. 98

350. Myślistwo a muzyka. Zakończenie części pierwszej. *Łowiec* 1937 R. 58 s. 46

351. Myślistwo a muzyka. Lwów 1937. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 3 s. 46
Toż. Odb.

352. Na zgon Zdzisława Tarnowskiego. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 14 s. 200

353. Nieprawdopodobne a jednak prawdziwe [o Janie z Ostroroga]. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 17 s. 211; 1939 R. 59 s. 77

354. Ostatnie łowy Batorego. W 350 rocznicę wielkiego króla (grudzień 1586 - grudzień 1936). *Łowiec* 1937 R. 58 nr 1 s. 2-5, ryc.

355. Parostki. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 14 s. 211

356. Pieczęć miasta Sambora. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 11 s. 172
Anonim

357. Pijany jak Polak. *Dz. Pol.* 1937 nr 285

358. Pokłosie Zjazdu Lekarzy i Przyrodników we Lwowie. *Łowiec Pol.* 1937

359. Przysłowia. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 11 s. 172

360. Rec.: Gürtler Władysław: Łowiectwo w Italii w dobie „Odrodzenia". - *Łowiec* 1937 R. 58 nr 5 s. 83

361. Rec.: Gürtler Władysław: Szlakiem myśliwskiej przygody. Warszawa 1937.- *Łowiec* 1937 R. 58 nr 13 s. 194

362. Rec.: Katalog Międzynarodowej Wystawy Łowieckiej w Berlinie.- *Łowiec* 1937 R. 58 nr 14 s. 211

363. Rec.: „Myśliwy". Mies. Poznań.- *Łowiec* 1937 R. 58 nr 13 s. 194

364. Rec.: Starzeński A. O wędrownej kuropatwie. - *Łowiec* 1937 R. 58 s. 45

365. Szymon z Łowicza: Enchirydion medicinae *1537* (pokaz druku). Pamiętnik XV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie 1937, Lwów 1939, s. 300

366. W sprawie literatury Niemirowa-Zdroju. *Pol. Gaz. Lek.* 1937 R. 16 s. 601, ryc.

367. „Wieniec" a nie „Wieńce". *Łowiec* 1937 R. 58 s. 176

368. Wieniec nad wieńcami. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 11 s. 167

Anonim

369. Xenofont o polowaniu na jelenie. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 12 s. 165-166, ryc.

370. Zakład Historii Medycyny U. J. K. we Lwowie. *Pol. Gaz. Lek.* 1937 R. 16 nr 27 s. 508

371. Z pism Brunona Kicińskiego: „Polowanie na jelenie" Anonim. *Łowiec* 1937 R. 58 nr 11 s. 168

372. Z powodu Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie 1937. *Dz. Pol.* 1937, nr 181

1938

373. Bogowie na diecie płynnej. *Łowiec* 1938 R. 59 s. 182

374. Bukinista. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 5/6 s. 56

375. Ciachowski (Czachowski, Ciachovius) Piotr (zm. 1633). W: Polski Słownik Biograficzny 1938 T. 4 s. 14-15

376. Cnoeffel (Knoeffel, Cneuffel, Cnoeffelius) Andrzej (zm. 1658). W: Polski Słownik Biograficzny 1938 T. 4 s. 91-92

377. Cnoeffel Andrzej [jr] (zm. 1699). W: Polski Słownik Biograficzny 1938 T. 4 s. 92

378. Conradi (Conrady, Corradi, Corrade) Ludwik (XII w.). W: Polski Słownik Biograficzny 1938 T. 4 s. 93-94

379. Cygański Mateusz (XVI w.). W: Polski Słownik Biograficzny 1938 T. 4 s. 121-122

380. Czyżewski Adam (1841-1910). W: Polski Słownik Biograficzny 1938 T. 4 s. 380

381. Davidson (Davisson, D'Avissen) William (1593-1669). W: Polski Słownik Biograficzny 1938 T. 4 s. 457-458

Współaut.: Aleksander Birkenmajer

382. Dzik-odyniec. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 1/2 s. 18

383. Entre chien et loup [przysłowie]. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 17/18s. 168

384. Jak się nazywają rozgałęzienia u łopaty łosia. *Łowiec* 138 R. 59 nr 21/22 s. 211, ryc.

385. Jeszcze o nazwie. Kaczka i mykita. *Łowiec Pol.* 1938 nr 13 s. 266

386. Królowa Marysieńka a zdroje lecznicze. *Med. i Przyr.* 1938 nr 5

387. Śp. Michał Kabłąk, inżynier-leśnik. .... *Łowiec* 1938 R. 59 nr 13/14 s. 130

388. Muflon *(*Ovis musimon). *Łowiec* 1938 R. 59 nr 23/24 s. 238

389. Najważniejsze zdarzenia w świecie lekarskim lwowskim w 1936 r. [Tytuł francuski nieznany]. [Rocznik?] Société International d'Histoire de la Médecine, Paryż 1938

390. Pamięci wielkiego myśliwego Zdzisława hr. Tarnowskiego. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 5/6 s. 43

391. Pasynek, a nie pasemko. *Łowiec Pol.* 1938 nr 32 s. 664

392. Pośmiertna wędrówka sarny. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 19/20 s. 182

393. Przekł. z jęz. niem.: Stonawski Kurt: Na dzikie gęsi w stepie Hortobagy. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 19/20 s. 179-180

394. Przywilej Zygmunta I z roku 1538 (Karta z dziejów Morszyna). *Pol. Gaz. Lek.* 1938 R. 17 nr 21 s. 432-436

- To samo w odbitce łamanej w innym porządku i ze zmienionym tytułem: Morszyn-Zdrój, 400-letnia rocznica historycznego

dokumentu (1538-1938). Odbito w 1000 egz. z okazji uroczystego otwarcia Domu Zdrojowego w Morszynie, 1939

395. Rec.: Brzeska Wanda: Św. Hubert. Poznań 1938.- *Łowiec* 1938 R. 59 nr 21/22 s. 209-210

396. Rec.: Hirschler Jan: Ze Lwowa do Liberii. Lwów 1938.- *Łowiec* 1938 R. 59 nr 21/22 s. 208-209

397. Rec.: Mann Ignacy: Życie psa. Kraków 1938.- *Łowiec* 1938 R. 59 21/22 s. 210-211

398. Rec.: Waidwerk der Welt. Berlin 1937.- *Łowiec* 1938 R. 59 nr 21/22 s. 210

399. Rec.: Wskazówki obowiązujące myśliwych na polowaniach. Gorlice 1937.- *Łowiec* 1938 R. 59 nr 19/20 s. 184

400. Sarna. Synonimy na oznaczenie samca i samicy. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 13/14 s. 127

401. Słonka. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 7/8 s. 77

402. Tokowik i borowik. *Łowiec Pol.* 1938 nr 20 s. 408

403. Ustawa to nie żarty. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 7/8 s. 77

404. W sprawie języka łowieckiego. *Łowiec Pol.* 1938 nr 9 s. 167-168

405. W sprawie „Kurhannika". *Łowiec* 1938 R. 59 nr 13/14 s. 117-118, ryc.

406. Wincenty Pol: Po polowaniu. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 21/22 s. 189

1939

407. Dr Franciszek Kmietowicz (sen.). *Łowiec* 1939 R. 60 nr 3/4 s. 42

408. Flower czy flobert. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 3/4 s. 41

409. Jeszcze słówko w sprawie nazwy [„Kurhannik"]. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 13/14 s. 124

410. Kilka słów o przyrodzie i biologii muflona. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 7/8 s. 66-67, ryc.

411. Królewski upominek. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 13/14 s. 115-116, ryc.

412. La Camargue. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 15/16 s. 141, z mapką

413. Lis Arystomenesa. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 1/2 s. 19

414. Mykita. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 1/2 s. 12

415. Myślistwo. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 7/8 s. 72

416. Nowoczesna kontrola sanitarna w Morszynie-Zdroju. *Pol. Gaz. Lek.* 1939 R. 18 nr 33 s. 695

417. Ostatnie lata życia Jana III i jego choroba w oświetleniu dalszych nieznanych materiałów archiwalnych. Pamiętnik XV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie 1937. Lwów 1939, s. 312

418. Pamięci Stanisława Zaborowskiego. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 5/6 s. 60-62, portr.

419. Pasynki czy pasemka. *Łowiec Pol.* 1939 nr 8 s. 250.

Łowiec 1939 R. 60 nr 11/12 s. 110

420. Piżmak. *Łowiec* 1939 R. 60

421. Rec.: Bieniasz Józef: Leśne wygi. Lwów 1937.- *Łowiec* 1939 R. 60 nr 3/4 s. 41

422. Rec.: Głos o pracy inż. Tadeusza Sroczyńskiego: Międzynarodowa ocena trofeów myśliwskich. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 7/8 s. 76

423. Rec.: Hoppe Stanisław: Polski język łowiecki. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 7/8 s. 75-76

424. Rec.: Kalendarz myśliwski na rok 1939. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 3/4 s. 41

425. Rec.: Kearton Cherry: „Wyspa 5 milionów pingwinów" [z rycinami]. Warszawa 1939.- *Łowiec* 1939 R. 60 nr 13/14 s. 129

426. Rec.: Rawlings Marjorie Kinan.: Roczniak. Warszawa 1939.- *Łowiec* 1939 R. 60 nr 17/18 s. 163

427. Rewelacje filmowe Włodzimierza Puchalskiego. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 3/4 s. 38-39, ryc.

428. Sekcja historii i filozofii medycyny i nauk przyrodniczych, prasy lekarskiej i przyrodniczej, terminologii, bibliografii [sprawozdanie]. Pamiętnik XV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie 4 – 7 VII 1937. Lwów 1939, s. 273-318

Współaut.: Zygmunt Godyń, Zdzisław Wiktor

429. Sztucer czy sztuciec [list profesora dr. Stefana Gajewskiego z przypisem Ziembickiego]. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 5/6 s. 55

430. Śladem myśli lekarskiej J. Śniadeckiego. Protokół XXVI posiedzenia Lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1939 R. 18 nr 6 s. 132 oraz wzmianka nr 1 s. 19

431. Walentego z Lublina: Joh[annis] Bapt[istae] Montani De excrementis libri duo *1555* (pokaz druku). Pamiętnik XV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników we Lwowie 1937, Lwów 1939, s. 300

432. Z „Fraszek" Wacława Potockiego. Jaka woda najlepsza [wiersz Potockiego z przypisami Ziembickiego]. *Pol. Gaz. Lek.* 1939 R. 18 nr 23/24 s. 532

433. Z literatury pięknej o lisie. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 1/2 s. 17

434. Z przysłowi o lisie. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 1/2 s. 18

435. Z życia godowego słonki. *Łowiec* 1939 R. 60

1945

436. Eugeniusz Trawiński. *Prz. Lek.* 1945 R. 1 s. 239

437. Kopernika 12. *Dz. Pol.* 1945 nr 298

438. Pasteur. W 50 rocznica zgonu. *Tyg. Powsz.* 1945 nr 28

439. Rec.: Kobendza J. i R.: Materiały do rozplanowania Puszczy Kampinoskiej. *Odrodzenie* 1945, nr 52

1946

440. Bo to wyjątkowe zwierzę na kuli ziemskiej" (słowa W. Pola o żubrze). *Przeg. Leśn.* 1946 (styczeń)

441. Czerwień polska. *Dz. Pol.* 1946 nr 140

442. Dębicki Klemens (1846-1928). W: Polski Słownik Biograficzny 1939-1946 T. 5 s. 137-138

443. Dietzius Adolf (1849-1920). W: Polski Słownik Biograficzny 1939-1946 T. 5 s. 168-169

444. Dropsy Józef Juliusz (1809-1876). W: Polski Słownik Biograficzny 1939-1946 T. 5 s. 390
Współaut.: Henryk Mościcki

445. Dobiński Włodzimierz (1838-1914). W: Polski Słownik Biograficzny 1939-1946 T. 5 s. 237

446. Frakastor (1546-1946). *Odrodzenie* 1946 nr 20

447. Jenner. W 150 rocznicę wiekopomnego zabiegu. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 22

448. Na szlakach mitologii. *Łowiec Pol.* 1946 nr 1 s. 4-6

449. Polem.: Lekarz czy doktor? *Dz. Pol.* 1946 nr 50

450. Puszcza Kampinoska. *Prz. Leśn.* 1946 (styczeń)

451. Rec.: Barycz J.: Ślązacy w polskiej kulturze umysłowej. - *Dz. Pol.* 1946 nr 257

452. Rec.: Barycz J.: Uniwersytet Wrocławski. - *Dz. Pol.* 1946 nr 210

453. Rec.: Tchórznicki-Mniszek: Piżmak. Łódź 1946.- *Łowiec Pol.* 1946 nr 3 s. 66-67

454. Rec.: Woliński.: Król Jan III. W 250 rocznicę zgonu. - *Dz. Pol.* 1946 nr 222

455. Rec.: Szumowski Wł.: Logika dla medyków. *Prz. Lek.* 1946 R. 2 nr 1/3 s. 42-44

456. Rec.: Szumowski Wł.: O eunuchach i kastracji itd. *Prz. Lek.* 1946 R. 2 nr 7/8 s. 178-180
- Toż. *Odrodzenie* 1946 nr 24

1947

457. Archiwa szpitalne. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 52 s. 1503

458. Calidus fons. *Prz. Lek.* 1947 R. 3 ser II nr 21/22 s. 710-712
- Rec.: S. E. Krzemieniewski. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1948 T. 19 s. 360-361

459. Czasopisma Lekarskie. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 48/49 s. 1419-1420

460. Doktor, nie doktór. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 s. 285, dodatek

461. Dyfteria, nie dyfteryt. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 s. 285, dodatek

462. Mańkowski Ludwik. *Prz. Lek.* 1947 R. 3 ser. II nr 8/9 s. 342

463. Muzeum lekarskie. *Pol. Tyg. Lek.*1947 R. 2 nr 52 s. 1501

464. Niedoszły wyjazd Jana III do Cieplic Śląskich. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1939-1947 T. 18 s. 103-113

Toż. Sprawozdanie PAU 1947 T. 48 s. 87-88

465. Rec.: Bilikiewicz T.: Jan Jonson (1603-1675). Żywot i działalność lekarska. Warszawa 1931.-*Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1939-1947 T. 18 s. 331-338

466. Różnorodność materiału słownikowego. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 41 [dodatek]
Toż. Odb.

467. W sprawie języka lekarskiego kilka dat historycznych. *Pol. Tyg. Lek.*1947 R. 2 nr 43/44 s. 1271-1273

468. W sprawie podręczników naukowych. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 37/39 s. 1122-1126

469. Witelo. *Słowo Polskie* 1946 nr 12

470. Witelo. Wykład wstępny po objęciu katedry Historii Medycyny we Wrocławiu. *Pol. Tyg. Lek.*1947 R. 2 nr 28/31 s. 833-836

1948

471. Doktorowi Teofilowi Zalewskiemu, Profesorowi Uniwersytetu Wrocławskiego, na otwarcie Kliniki Laryngologicznej, a zarazem na uroczyste uczczenie półwiekowej (52-letniej) jego pracy lekarskiej. We Wrocławiu, 21 czerwca 1948, napisał Witołd Ziembicki [druk ulotny wierszowany]

472. Dupont Franciszek Florian (zm. 1752). Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 5 s. 7

473. Dupont (du Pont) Jan Chrzciciel, Feliks (1718-1801). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 7-8

474. Dybowicki (Dybowiecki, Dybowicz) Stanisław (zm. 1618). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 35-37

475. Dylągowski Bartłomiej (1590-1653). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 54-55

476. Dworzaczek Ferdynand Gotard Karol (1804-1876). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 25-26
Współaut.: Ludwik Zembrzuski

477. Ebers Henryk, senior (1806-1864). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 196

478. Ebers Henryk, junior (1855-1918). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 196

479. Eichwald Karol Edward (1795-1876). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 210-211

480. Ejsmond Julian (1892-1930). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 214-216

481. Fatowicz Mikołaj Ignacy (zm. 1665). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 378

482. Feigel Longin (1845-1893). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 393

483. Festerburg de Gérard Edward (1843-1942). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 425-426

484. Fibich Stanisław (1869-1924). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 6 s. 428-429

485. Franke Marian (1877-1944). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 7 s. 90

486. Fredro Andrzej (1859-1898). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 7 s. 117

487. Gabryszewski Antoni Marian (1864-1917). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 7 s. 194

488. Gabryszewski Tadeusz (1868-1939). Polski W: Słownik Biograficzny 1948 T. 7 s. 195-196

489. Gąsiorowski Napoleon Jan (1876-1941). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 7 s. 353-354

490. Garczyński Walenty Włodzimierz (1881-1944). W: Polski Słownik Biograficzny 1948 T. 7 s. 279

1950

491. Rydygier (1850-1920). W setną rocznicę urodzin a trzydziestą zgonu. *Prz. Lek.* 1950 nr 6 s. 575-581, ze szkicem portretowym Rydygiera, wykonanym przez Ziembickiego w czasie jego studiów lekarskich.
- Toż. Odb.

1951

492. Listowne dane o historii oddziałów skórno-wenerycznych Szpitala Powszechnego we Lwowie [nie publikowane, cytowane jako źródło]. Zob. Adam Starzyński. Zarys dermatologii, Warszawa 1951, s. 32

Fotografie. Rysunki. Szkice map

1905

1. Anguillula intestinalis [rysunek]. *Gaz. Lek.* 1905 T. 24 nr 40 s. 933.

2. Wyżeł na nocniku [fotografia]. Kartka pocztowa wydana w Zakładzie Światłodruków (Lwów ul. Zygmuntowska 11a). Lwów 1905.

1907

3. Tablice kolorowe do pracy Antoniego Gluzińskiego. *Pol. Arch. Nauk Biol.* 1907.

4. Klinika Lwowska Lekarska [fotografia]. *Lw. Tyg. Lek.* 1907 nr 2 s. 259.

5. 3 zdjęcia fotograficzne [Ziembickiego] aparatu pomysłu Napoleona Gąsiorowskiego, do jego pracy pt. „O odkażającym działaniu i praktycznym zastosowaniu par formalinowych w wyższej ciepłocie". *Lw. Tyg. Lek.* 1907 nr 2 s. 341-343, 350

1938

6. Seterek [rysunek]. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 17/18 s. 149

7. [Szkocki terier] Siedliska 1930 [fotografia]. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 17/18 s. 157

8. [Zając, rysunek]. *Łowiec* 1938 R. 59 nr 19/20 s. 183

1939

9. Sosna (Ze szkicownika W. Ziembickiego) [szkic węglem]. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 15/16 s. 143

10. Okolice Cieszanowa [szkic topograficzny]. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 17/18 s. 151

11. Okolice Trembowli. Pomiędzy Sekretem a Strypą step Pantalicha [szkic topograficzny]. *Łowiec* 1939 R. 60 nr 17/18 s. 153

12. Zmiana miotu [fotografia]. *Łowiec* 1939 R. 60 s. 29

13. Bóbr [rysunek]. *Łowiec* 1939 R. 60 s. 100

1950

14. Rydygier. Szkic [portretowy] wykonany w r. 1896/1897 w klinice krakowskiej przez Witołda Ziembickiego, podówczas studenta medycyny. *Przeg. Lek.* 1950 nr 6 s. 579

Zestawienie prac dr. Witołda Ziembickiego, drukowanych w „*Łowcu"* w latach 1911-1931. *Łowiec* 1932 R. 54 nr 5 s. 64-66; Zdzisław Wiktor: Witołd Ziembicki. *Pol. Tyg. Lek.* 1951 R. 6 nr 23/24 s. 737-741; Tenże: Witołd Ziembicki 18 VIII 1874 – 19 X 1950. Spraw. Wr. TN 1950 R. 5 z. 2 s. 158-165; Bibliografia prac Witołda Ziembickiego zebrał i wstępem opatrzył Zdzisław Wiktor. *Spraw. Wr. TN* 1950 R. 5 z. 2 s. 166-199; Adam Pacyński: Witołd Ziembicki. W: Uczeni wrocławscy. [T. 1]: (1945-1979) / red. Jan Trzynadlowski. Wrocław 1980 s. 204-207; Zbigniew Domosławski: Ziembicki Witołd (1874-1950), lekarz, internista, historyk medycyny. W: Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku. T. 1 z. 2 /pod red. Zofii Podgórskiej-Klawe. Warszawa 1994 s. 149-151; Jan Dąbrowski: Prof. dr hab. Witołd Ziembicki (1874-1950) dyrektor Biblioteki w latach 1946-1950. *Gazeta Uczelniana* 2010 R. 16 nr 2 s. 32-33, il., bibl. //Biblioteka Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu - akta osobowe; Archiwum Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu i - akta osobowe - sygn. 384 „*Z"*.

Jan Dąbrowski

RECENZJA

Prof. dr hab. Maria Pidłypczak-Majerowicz
Kraków - UP

***FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH* 2011 R. 4 nr 2 (8)**

Do druku został przygotowany kolejny, 8 numer czasopisma za 2011 rok, skupiający opracowania autorów ośrodków uczelnianych. Zostały one przygotowane przez redakcję czasopisma w kilku grupach, z których najliczniejszą stanowią artykuły prezentujące różne biblioteki akademickie w kraju. Przedmowę napisał ks. prof. dr hab. Ludwik G r z e b i e ń SJ, krótko charakteryzując treść włączonych do czasopisma opracowań i prezentując pozytywną opinię o *Forum Bibliotek Medycznych* (FBM). Szerzej treść nr 8 FBM omówił Ryszard Ż m u d a we wstępie zatytułowanym „Ósmy numer *Forum Bibliotek Medycznych*". Pierwsze dwie wypowiedzi w dziale „Artykuły" są ważne i bardzo aktualne. Bolesław H o w o r k a , autor przydatnych dla bibliotekarzy książek „Prawo autorskie w działalności bibliotekarskiej" (1997), „Bibliotekarz i prawo" (2010) oraz licznych artykułów przybliżających bibliotekarzom zawiłe problemy prawne, opracował dla FBM interesujące zagadnienie pt. „Autorskie prawa osobiste i cytowanie czyli o plagiacie i cytacie". W opracowaniu autor porusza zagadnienie plagiatu i cytatu, które dla wielu licencjatów, magistrantów i doktorantów, a nawet dla przedstawicieli wyższych stopni naukowych jest nie tylko odległym zagadnieniem, także zbędnym obciążeniem dla nich. Drugi ważny temat porusza Maria J a k u b o w s k a , która pisze o wolontariacie pracowniczym („Wolontariat pracowniczy w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi"), który zdobywa sobie pole także na gruncie zawodowym w uczelniach, zwłaszcza w bibliotekach uczelnianych. W pewnym sensie dla wielu przyszłych bibliotekarzy stanowić może dopełnienie studenckich praktyk zawodowych, których w toku dydaktycznym jest za mało i nie zawsze odbywają się one w dobrych bibliotekach.

Dział: „Biblioteki uczelniane" zawiera prezentację 13 bibliotek uczelnianych w Polsce. Halina Brzezińska-Stec przedstawia w artykule „Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku w nowym gmachu – z perspektywy pięcioletnich doświadczeń" nie tylko rozwiązania architektoniczne, także wyposażenie gmachu bibliotecznego i dostosowanie go do zmieniających się szybko oczekiwań użytkowników oraz technologii elektronicznej. Budynek Biblioteki Uniwersyteckiej w Białymstoku ma dobry i dobrze gromadzony księgozbiór, mobilną i otwartą na zmiany kadrę biblioteczną i poszerzaną ciągle sferę usług biblioteczno-informacyjnych. Grażyna Jaśkowiak przedstawia „Bibliotekę Główną Uniwersytetu Gdańskiego", której rola w ciągu ponad czterdziestu lat zmieniała się szybko, pracownicy dostosowywali się do nowych zadań (NUKAT), usługi biblioteczno-informacyjne stawały się coraz bardziej kompatybilne z nowoczesnym narzędziem, czyli komputerem. Dariusz Pawelec i Jadwiga Witek w opracowaniu „Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka w Katowicach" sygnalizują przeczuwany zaledwie przez wielu bibliotekarzy wymóg zmian, które będą musieli zaakceptować czyli wymóg permanentnego podnoszenia wszechstronnych kwalifikacji. Interesujące są opracowania następnych autorów, którzy prezentują nowe gmachy biblioteczne, ciekawe rozwiązania techniczne, dostosowywanie usług biblioteczno-informacyjnych do nowoczesnych narzędzi i systemów elektronicznych, także zwiększającą się rolę marketingu i promocji w codziennej działalności bibliotek akademickich. Danuta Kapinos sygnalizuje trzy elementy nowoczesnej biblioteki i jej nowego gmachu w opracowaniu: „Architektura, zasobność i usługi sprzyjają nauce. Biblioteka Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach", w którym podkreśla jak ważną rolę pełni funkcjonalność architektoniczna budynku bibliotecznego, zasobność w dokumenty tradycyjne i elektroniczne oraz usługi dostosowywane do potrzeb użytkowników i możliwości finansowych biblioteki. Nowy, piękny gmach Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie przedstawia Władysław Szczęch w pracy: „Biblioteka Główna Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie". Budynek Biblioteki jest obecnie najbardziej nowoczesnym gmachem wśród uczelnianych, i nie tylko, bibliotek kościelnych. Trzy kolejne opracowania również prezentują nowoczesne rozwiązania architektoniczne w nowych budynkach bibliotecznych. Dwa z nich odnoszą się do środowiska akademickiego Łodzi. Elżbieta Skubała i Anna Kazan opisują bardzo ciekawe rozwiązanie architektoniczno-budowlane, czyli umieszczenie nowoczesnej aparatury elektronicznej, dokumentów tradycyjnych i elektronicznych, kadry bibliotecznej, użytkowników i realizowanych usług bibliotecznych w budynku starej fabryki, który został dostosowany do wymogów, jakie spełniać muszą współczesne budynki użyteczności publicznej. Rozwiązanie problemu: stara fabryka i nowoczesny budynek biblioteki naukowej wymagał bardzo dobrej współpracy bibliotekarzy i architektów, bo funkcjonalność budynku wpływa na pracę bibliotekarzy, bezpieczeństwo zbiorów, użytkowanie nowoczesnej technologii

elektronicznej i satysfakcję użytkowników. Podkreśla ten aspekt także w swojej pracy Tomasz P i e s t r z y ń s k i : „Architektura i rozwiązania techniczne w nowoczesnej bibliotece akademickiej na przykładzie nowego gmachu Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego". Budynek łódzkiej Biblioteki uniwersyteckiej został przestrzennie dobrze wkomponowany w równie nowoczesny kampus uczelni, połączony ze starszym gmachem nie tylko zewnętrznie, także wewnątrz obydwu rozbudowanych części oraz wyposażony w funkcjonalne urządzenia techniczne. Cykl budownictwa bibliotecznego zamyka opracowanie Danuty K o n i e c z n e j : „ Nowoczesny gmach Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie". Istotnie, gmach tej Biblioteki jest zaprojektowany na długoletnią pracę, obecność użytkowników, zwiększającą się ciągle jeszcze liczbę zbiorów tradycyjnych i przede wszystkim dokumentów elektronicznych oraz stosowanie coraz bardziej precyzyjnych systemów biblioteczno-informacyjnych. Biblioteka Uniwersytecka w Olsztynie obsługuje bardzo zróżnicowane środowisko użytkowników, tj. pracowników naukowo-dydaktycznych, studentów, także różne grupy zawodowe. Małgorzata W a l c z a k - W ó j c i a k przygotowała pracę: „Wykorzystanie źródeł informacji medycznej przez użytkowników Biblioteki Uniwersyteckiej UWM w Olsztynie", w której prezentuje źródła informacji z dziedziny medycyny oraz potrzeby użytkowników, zwłaszcza, że środowisko medyczne w Olsztynie nie ma wsparcia w uczelni ściśle medycznej. Biblioteka Uniwersytecka podjęła wyzwanie gromadząc dokumenty medyczne, które zostały gruntownie odmienione, o czym piszą w swojej pracy Scholastyka B a r a n i Katarzyna B i k o w s k a : „Transformacja zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej UWM w Olsztynie z zakresu nauk medycznych". Jak wynika z opracowania autorek, dawne zbiory Biblioteki Akademii Techniczno-Rolniczej zawierające różnorodne materiały z dziedziny rolnictwa, zootechniki i weterynarii musiały ulec wymianie, selekcji i dostosowania do innych potrzeb zróżnicowanego środowiska akademickiego. Prezentacje bibliotek Politechniki Poznańskiej i Uniwersytetu Rzeszowskiego kończą cykl o bibliotekach uczelnianych. Są to opracowania Małgorzaty F u r g a ł : „Biblioteka Politechniki Poznańskiej" i Bożeny J a s k o w s k i e j : „Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego", w których przedstawione są krótko dzieje, organizacja, działalność podstawowa bibliotek, zmieniające się zadania bibliotek wymagające od pracowników ciągłego podnoszenia kwalifikacji. Całości cyklu dopełnia praca Lilianny N a l e w a j s k i e j : „Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie – od tradycji do nowoczesności", w którym autorka prezentuje drogę, jaką przeszła Biblioteka (BUW) gnieżdżąca się przez wiele lat w kilku starych budynkach uniwersyteckich na Krakowskim Przedmieściu do bardzo nowoczesnego w końcu ubiegłego wieku nowego gmachu, w którym przyjęto bardzo śmiałe wówczas rozwiązania architektoniczne wymagające zupełnie nowych działań biblioteczno-informacyjnych. Budynek BUW pełni też funkcje społeczne i reprezentacyjne (np. wizyta papieża Jana Pawła II)

w Warszawie, a nowoczesność odnosi się do realizacji bardzo zróżnicowanych i rozległych prac podstawowych, marketingowych, naukowo-badawczych.

Dział „Biografistyki" wypełniają dwa opracowania: Magdaleny R z a d k o w o l s k i e j : „Polskie słowniki biograficzne - próba charakterystyki" i Ryszarda Ż m u d y : „Leksykon biograficzny uczonych" i „Słownik bibliotekarzy medycznych" na łamach *Forum Bibliotek Medycznych*. Oba opracowania dotyczą ważnego zagadnienia, jakim są słowniki biograficzne i biobibliograficzne, prezentują one świat specjalistów, twórców, pisarzy, uczonych, itd. Przegląd słowników biograficznych wraz z bibliografią stanowi potrzebny wykaz tego rodzaju źródeł, charakterystykę oraz próbę oceny i przydatności dla nauk historycznych, zwłaszcza historii nauk. Zarówno dział „Biografistyka" jak i „Słownik pracowników bibliotek medycznych", prezentowane na łamach *Forum Bibliotek Medycznych,* są ważnym wkładem do informacji medycznej.

Programy edukacyjne prezentują prace kilku osób: Barbary N i e d ź w i e d z k i e j , Irene H u n s k å r , Małgorzaty S i e r a d z k i e j -F l e i t u c h , Reginy K ü f n e r - L e i n , Hege S l a t s j ø e , Anne S t e n h a m m e r , które opisują „Doświadczenia i wnioski z realizacji polsko-norweskiego projektu „MedLib Train" oraz Renaty S ł a w i ń s k i e j , która przygotowała pracę: „Wspólna platforma edukacyjna w zakresie dydaktyki podyplomowej – projekt bibliotek uczelni medycznych". Równie ważne jest opracowanie Zdzisława S z k u t n i k a : „Zasady opisu bibliograficznego i redagowanie przypisów w pracach dyplomowych", przydatne dla wszystkich piszących teksty naukowe, nie tylko przyszłym lekarzom. Znajomość obowiązujących zasad w opisie bibliograficznym dokumentu powinna być wpajana uczniom szkół średnich, natomiast stosowanie tych zasad na poziomie szkolnictwa wyższego winno być regułą przy komponowaniu tekstów naukowych. Tekst bardzo przydatny i dobrze, że czasopismo bibliotek medycznych porusza ten problem.

Na łamach *Forum Bibliotek Medycznych* ukazują się również działy: „Materiały dydaktyczne" (w numerze 8 jest to „Naukowa informacja medyczna") dla doktorantów, „Informatory" (Anna K o z a : „Informator o archiwach uczelni medycznych"), słowniki biograficzne - w poprzednich numerach "Leksykon biograficzny uczonych", a w obecnym „Słownik pracowników bibliotek medycznych" - przygotowano 9 biogramów uczonych wraz z bibliografią podmiotową i przedmiotową, które opracowali różni autorzy.

Ogólnie numer 8 *Forum Bibliotek Medycznych* za 2011 rok z planowanymi do druku opracowaniami przedstawia się pozytywnie, zawiera interesujące treści, zwłaszcza w dziale „Biblioteki uczelniane" , gdzie autorzy prezentują organizację i działalność naukowych bibliotek różnych polskich uczelni, które realizację zadań biblioteczno-informacyjnych przeniosły do nowych gmachów bibliotecznych.

SUMMARY

Mgr Bogumiła Bruc
Łódź - UM

SUMMARY OF THE *MEDICAL LIBRARY FORUM*

Medical Library Forum has been published since 2008 by the Medical University of Lodz. This the semi-annual periodical available in both printed and online versions, is funded by the Polish Medical Universities. Ryszard Ż m u d a , PhD the Director of the University Library, is the Editor –in Chief of the aforementioned periodical, as well as of *Kronikarz* (2002/2003 -). Prof. Jacek B a r t k o w i a k , MD, PhD is the Chairman of the Programme Council and the Library Council UM – the consultative and advisory body of the Rector.

The current issue presents articles, educational programs, teaching materials, a directory of archives, and a dictionary of medical librarians which includes deceased, retired and professionally active employees. Our Norwegian friends joined Polish authors.

The foreword to the second issue of 2011 was written by prof. Ludwik G r z e b i e ń SJ, the Director of the Apostole Prayer Publishing House, The Archive of the Polish Southern Province of the Society of Jesus, the Jesuit Priests Scientific Library, the Dean of the Faculty of Philosophy, and the Rector Magnificus of Jesuit University "Ignatianum" (Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna "Ignatianum") which has change its name to Academy "Ignatianum" in Cracow.

Modern library architecture, innovative methods of work and the latest technical equipment tailored to the needs of the XXI century were presented by directors, vicedirectors, and managers of the universities libraries (technical universities and universities) from Bialystok (Halina B r z e z i ń s k a -S t e c , M.A.), from Gdansk (Grażyna J a ś k o w i a k , M.A.), Katowice (prof. Dariusz P a w e l e c , PhD, Jadwiga W i t e k , M.A.), Kielc (Danuta K a p i n o s , M.A.), Cracow (Władysław S z c z ę c h , M.A.), Lodz (Elżbieta S k u b a ł a , M.A., Anna K a z a n ,

M.A. Tomasz P i e s t r z y ń s k i , M.A.), Olsztyn (Danuta K o n i e c z n a , PhD, Małgorzata W a l c z a k -W ó j c i k , MEng., Scholastyka B a r a n , MEng., Katarzyna B i k o w s k a , M.A), Poznan (Małgorzata F u r g a ł , M.A.), Rzeszow (Bożena J a s k o w s k a , PhD), and Warsaw (Lilianna N a l e w a j s k a , M.A.).

The other articles deal with the problems of plagiarism and citations (Bolesław H o w o r k a , M.A.), volunteering (Maria J a k u b o w s k a , PhD), Polish-Norwegian project "MedLibTrain" (Barbara Niedźwiedzka, PhD, Irene H u n s k å r , Małgorzata S i e r a d z k a -F l e i t u c h , M.A., Regina K ü f n e r -L e i n , Hege S l a t s j ø e , Anne S t e n h a m m e r), the educational platform Moodle on which teaching materials related to scientific medical information for doctoral students of medical universities are placed (Renata S ł a w i ń s k a , M.A.), methodology of writing a dissertation (Zdzisław S z k u t n i k , PhD), biographies (Magdalena R z a d k o w o l s k a , PhD and Ryszard Ż m u d a , PhD).

Among reference publications which may be of interest of scientific information users are: the Directory of Medical Universities Archives (Anna K o z a , M.A.) and the Dictionary of Workers of Medical Libraries (1945-2015). This one presents profiles of 9 professors – directors/managers of scientific libraries – scholars, with subjective and objective biography: prof. Wiktor Grzywno-Dąbrowski, MD, PhD (1885-1998), Warsaw - AM (Krzysztof W ł o d a r c z y k , M.A.), prof. Janusz Jerzy Kapuścik, PhD (1932-1999) Warsaw AM/GBL (Halina D u s i ń s k a , PhD), prof. Stanisław Józef Konopka, MD, PhD (1896-1982), Warsaw – GBL (Halina D u s i ń s k a , PhD), prof. Zenobiusz Wincenty Kozik, PhD (ur. 1928), Cracow – AM (Ryszard Ż m u d a , PhD), prof. Jerzy Supady, MD, PhD, Lodz - AM (Anna S t r u m i ł ł o , M.A.), prof. Jan Szmurło, MD, PhD (1867-1952), Lodz – AM (Piotr T o m a s z C i c h o c k i , M.A.), prof. Feliks Teodor Widy-Wirski, MD, PhD (1907-1982), Warsaw - GBL (Ewa W ł o s t o w s k a , M.A.), prof. Zdzisław Wiktor, MD, PhD (1911-1970), Wroclaw – AM (Jan D ą b r o w s k i , PhD), prof. Witołd Ziembicki, MD, PhD (1874-1956), Wrocław – AM (Jan D ą b r o w s k i , PhD).

The review of the *Medical Library Forum* 2011 R. 4 nr 2(8) was written by Prof. Maria P i d ł y p c z a k - M a j e r o w i c z , PhD, the manager of the Chair of the Library and Reading Institute of Scientific Information and Library Science of Pedagogical University in Cracow.